

Дамира Өмірзаққызы Ибрагим

АДАМЗАТТЫҢ АСЫЛ ТӘЖІ

Мұхаммед (с.а.у) пайғамбардың өмірі.

МЕККЕ - МӘДИНА КЕЗЕҢДЕРІ

2. Басылым

«Алтын қалам»

Алматы 2004

ББК 86.3 Қазақстан Мұсылмандары Діни Басқармасы
И 15 Сараптау комиссиясы мақұлдаған.

Ибрагим Д.Ө. Адамзаттың асыл тәжі.
Мұхаммед пайғамбардың өмірі.
Мекке - Мәдина кезеңдері.

ISBN 9965-9519-3-4

Адамзаттың асыл тәжі - Аллаһ Тағаланың сүйікті құлы әрі елшісі Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) екендігі даусыз. Бұл кітапта Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) дүниеге келгенге дейінгі Арабстанның жалпы жағдайы, Пайғамбардың дүниеге келуі, балалық және жастық шағы, пайғамбарлықты қабылдап алуы, алғашқы мұсылмандардың басынан кешкендері және Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) 622-623 жылдар аралығындағы Мәдинаға көшіп барғаннан кейінгі өмір жолы қызықты оқиғалар желісімен жатық тілде баяндалады.

Кітап қалың оқырманға арналған.

0403000000

И

00(05)-04

ББК 86.3

ISBN 9965-9519-3-4

© "Алтын қалам" баспасы., 2004

МАЗМҰНЫ

АЛҒЫ СӨЗ.....	7
КІТАПТЫҢ БІРІНШІ БАСЫЛЫМЫ ЖАЙЫНДА БАСПАСӨЗ	
БЕТІНДЕ ЖАРИЯЛАНҒАН ШІКІРЛЕР.....	10
ҒИБРАТ-ҒҰМЫР.....	11

МЕККЕ КЕЗЕҢІ

I ТАРАУ

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ

ДҮНИЕГЕ КЕЛГЕНГЕ дейінгі ТАУАРИХ

Жалпы әлемнің және адамзаттың халі.....	16
Арабстанның жағдайы.....	17
Пәк шежіре.....	25
Хазіреті Абдуллаһтың үйленуі және өлімі.....	32
Піл оқиғасы.....	34

II ТАРАУ

МҰХАММЕД ПАЙҒАМБАРДЫҢ БАЛАЛЫҚ ШАҒЫ

Пайғамбарымыздың дүниеге келуі.....	38
Пайғамбарымыз дүниеге келген сәттегі қилы-қилы оқиғалар.....	39
Пайғамбарымыздың сүтанасына табысталуы.....	42
Пайғамбарымыздың туған шаңырағына қайта оралуы.....	50
Хазіреті Әминаның мәңгілік сапарға аттануы.....	51
Хазіреті Мұхаммед атасы Әбдімүттәліптің қамқорлығында.....	53
Пайғамбарымыз көкесі Әбу Тәліптің қолында.....	56
Шамға сапар.....	59

III ТАРАУ

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ЖАСТЫҚ ШАҒЫ

"Хылфул фудул" қоғамының құрылуы.....	64
Пайғамбарымыз екінші рет Шам жолында.....	65
Пайғамбарымыздың Хазіреті Хадишамен үйленуі.....	67
Пайғамбарымыздың Зәйд ибн Харисаны азат етуі.....	70
Пайғамбарымыздың Хазіреті Әлиге қамқорлығы.....	73
Қағбаны жөндеу.....	74

IV ТАРАУ

ХАЗІРЕТІ МҰХАММЕДКЕ ПАЙҒАМБАРЛЫҚ МІНДЕТІНІҢ ЖҮКТЕЛУІ

Ғайыптан естілген дауыстар.....	78
Дүниенің сұлтаны-Хира үңгірінде.....	79
Уахидың біраз уақыт толастауы, кейіннен қайта келе бастауы.....	82

V ТАРАУ

АЛҒАШҚЫ МҰСЫЛМАНДАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БАСЫНАН КЕШКЕНДЕРІ

Ең бірінші мұсылман- Хазіреті Хадиша.....	86
Хазіреті Әлидің мұсылман болуы	86
Хазіреті Әбу Бәкірдің мұсылман болуы.....	88
Хазіреті Біләл Хабашидың азапталуы.....	91
Хазіреті Осман мұсылмандар қатарында.....	93
Талха ибн Убайдуллаһтың мұсылман болуы.....	95
Халид ибн Саидтың Исламға кіруі.....	96
Саад ибн Әби Уаққас та - мұсылман.....	97
Әбу Зәһр Ғифаридің иманға келуі.....	100
Аллаһ жолындағы азап та тәтті	102

VI ТАРАУ

ХАЗІРЕТІ МҰХАММЕДТІҢ ПАЙҒАМБАРЛЫҒЫН ПАШ ЕТУІ

Ұлы істің кіріспесі.....	106
Ағайынның басын қосқан екінші жиын	107
Сафа төбесінен айтылған үндеу	110
Пайғамбарымызға жасалған зұлымдықтар.....	111
Хазіреті Мұхаммед пен мұсылмандар Дарул Әркамда.....	118
Хазіреті Әбу Бәкірге жасалған қиянат.....	118
Ясир отбасының басынан кешкендері	120
Мүшріктердің Әбу Тәліпке арыздануы.....	123
Хабашстанға хижрет.....	128
Хазіреті Хамза мұсылмандар қатарында.....	129
Мүшріктер ұсынысы.....	132
Хазіреті Омар – қырқыншы мұсылман.....	136
Хабашстанға екінші көш.....	140
Хазіреті Әбу Бәкір мен Үбәй ибн Халаф.....	146
Муғжиза: айдың екігежарылуы.....	148
Мұсылмандарға қарсы бойкот	150
Қайғыға толы жыл.....	153
Пайғамбарымыздың Хазіреті Айшамен некелесуі.....	158
Пайғамбарымыздың Хазіреті Сәудмен үйленуі.....	161
Пайғамбарымыздың Тайфқа сапары	162
Исра және Мифраж муғжизалары.....	166
Өзге тайпаларды Исламға шақыру.....	168

VII ТАРАУ

ИСЛАМ ШЕҢБЕРІНІҢ КЕҢЕЮІ

Мәдиналық алғашқы мұсылмандар.....	171
Бірінші Ақаба келісімі.....	174
Екінші Ақаба келісімі	175
Хижрет бағыты - Мәдина.....	178

Омар бастаған мұсылмандардың көші.....	180
Дарун-Нәдуаның қорқынышты қаулысы.....	181
Пайғамбарымыздың хижреті.....	182
Құба мешіті және алғашқы хұтбалар.....	191
Пайғамбарымыз Мәдинада.....	194
Мекке кезеңін түйіндейтін болсақ	197

МӘДИНА КЕЗЕҢІ

VIII ТАРАУ

МӘДИНАҒА ОРНЫҒУ

Мәдина - мұсылмандар мекені.....	203
Иман - бауырластық бастауы.....	204
Пайғамбар мешітінің құрылысы.....	206
Алғашқы азан.....	207
Пайғамбар отбасының Мәдинаға келуі.....	209
Суффадағы сахабалар.....	209
Ислам тарихындағы тұңғыш ата заң.....	211
Шайқасуға рұқсат.....	213

IX ТАРАУ

ХИЖРЕТТІҢ ЕКІНШІ ЖЫЛЫ

Бәдір шайқасы.....	216
Құбыланың өзгеруі.....	229
Мунафиқтардың пайда болуы.....	230
Қайнұқа яһудилерімен айқас	235
Осы жылдағы өзге де маңызды оқиғалар.....	237

X ТАРАУ

ХИЖРЕТТІҢ ҮШІНШІ ЖЫЛЫ

Жорықпен басталған жыл.....	241
Ухуд соғысы.....	242
Өзге де маңызды оқиғалар.....	264

XI ТАРАУ

ХИЖРЕТТІҢ ТӨРТІНШІ ЖЫЛЫ

Рәжи оқиғасы.....	266
Мауна маңындағы бәлекет.....	269
Надрлар жұртына жорық.....	271
Кіші Бәдір жорығы.....	276
Пайғамбарымыздың Хазіреті Үммү Сәламамен үйленуі.....	277
Осы жылдың өзге маңызды оқиғалары.....	278

XII ТАРАУ

ХИЖРЕТТІҢ БЕСІНШІ ЖЫЛЫ

Мусталықтарға қарсы жорық.....	283
--------------------------------	-----

Пайғамбарымыздың Хазіреті Жуайриямен үйленуі.....	288
Хазіреті Айшаға жабылған жала.....	289
Хәндек шайқасы.....	295
Құрайза жорығы.....	309
Осы жылдың басқа да басты оқиғалары.....	312

XIII ТАРАУ

ХИЖРЕТТІҢ АЛТЫНШЫ ЖЫЛЫ

Умра сапары.....	315
Рыдуан серті.....	322
Худайбиядағы бейбіт келісім.....	322

XIV ТАРАУ

ХИЖРЕТТІҢ ЖЕТІНШІ ЖЫЛЫ

Ел билеушілерін Исламға шақыру.....	333
Хайбардың алынуы.....	342
Умраның қазасын өтеу.....	351

XV ТАРАУ

ХИЖРЕТТІҢ СЕГІЗІНШІ ЖЫЛЫ

Қара жамылып келген жыл.....	356
Мәшһүр мүшріктердің мұсылман болғаны туралы.....	356
Мута шайқасы.....	358
Меккенің алынуы.....	364
Хунайн шайқасы.....	375

XVI ТАРАУ

ХИЖРЕТТІҢ ТОҒЫЗЫНШЫ ЖЫЛЫ

Тай пұтханасын қирату.....	385
Нәжашидің өлімі.....	386
Тәбүк - соңғы жорық.....	386
Қажылықтың парыз болуы.....	393

XVII ТАРАУ

ХИЖРЕТТІҢ ОНЫНШЫ, ОН БІРІНШІ ЖЫЛДАРЫ

Алғашқы және соңғы қажылық.....	396
Пайғамбарымыздың сырқаттануы және дүниеден өтуі.....	400
Хазіреті Әбу Бәкірдің халифалыққа сайлануы.....	406
Пайғамбарымыз үшін қолданылған сипаттар мен атаулар.....	410
Кейбір атаулардың түсіндірмесі.....	411
Қолданылған әдебиеттер.....	415

Адамзаттың ардақтысы

Біз, бәріміз де Құдайдың құлы, Мұхаммедтің (с.а.у.) үмметі болғанымыз үшін ерекше шүкіршілік етсек керек?! Біздің пайғамбарымыз Аллаһтың соңғы елшісі - ең сүйікті құлы, бүкіл әлемге түсірілген Құран кітаптың иесі, олай болса, Мұхаммед те (с.а.у.) - күллі ғаламның пайғамбары екендігі даусыз.

Аллаһтың құдіретімен айрықша жаратылған жанның туғаннан өмірден өткенге дейінгі өмірбаянын әрбір мұсылман көкірегіне түйіп, көзінің қарашығындай сақтап білсе, нұр үстіне нұр болары хақ. Өйткені мұбарак пайғамбарымыз адам баласына аса қажетті екі дүниенің пайдасы мен зиянын жібекке тізген меруерттей етіп мөлдіретіп толғап айтқан. Мұхаммедтің (с.а.у.) (хадис) - киелі сөздерінің әр лебінен шипа, пенденің ауыр жолына тура бағыт-бағдар сайрап тұр. Осы саладағы олқылығымызды толтырарлықтай дер кезінде екі том кітап жазған (Мұхаммедтің (с.а.у.) өмірбаяны) Дамира Өмірзаққызы Ибрагимге ризамыз.

Бірінші кітап «Мекке кезеңі» деп аталып, керемет жанның қалай өмірге келгені, ата-анасы, туған-туысы кім еді, сол кездегі араб халқының ішкі-сыртқы жағдайы қалай еді, мұның бәрі аталған еңбекте тұтас қамтылған.

Ұлы жанның әкесі - Абдуллаһ тумай тұрып қайтыс болса, анасы - Әмина алты жасында көз жұмады, содан атасы - Әбдімүттәліптің тәрбиесінде өскен. Мұхаммедтің (с.а.у.) ата-бабасында қасиетті жандар көп болған, олар сонау Ибраһим (а.с), Ысмайыл (а.с.) секілді ірі тұлғаларды, одан бері Құсай мен Әбдімүттәліпті де атар едік.

Мұхаммедке (с.а.у.) қырық жасында пайғамбарлық қонды, «Құран Кәрім» түсті. Бұл ғажайып жағдайлар Дамираның бірінші кітабында табиғи, әдемі суреттелген. Аллаһтың шын сүйген құлына аян келе бастағаннан оның қасында болған – жан жары Хадиша еді, ол пайғамбарымызға шын жанымен дем беруші, жәрдемші, жанашыр бола білді.

Ал, екінші кітап «Мәдина кезеңі» деп аталады, пайғамбарымыздың осы аталған қалаға орналасуы, Мешіт салуы, Алғашқы азан, Умра сапары, Мута шайқасы, Меккенің алынуы, т.б. көптеген келелі мәселелер қарастырылған. Осының бәрінде Мұхаммедтің (с.а.у.) терең ақылдылығы, ұстамдылығы, кішіпейілділігі, парасаттылығы жан-жақты көрінеді, әр қырынан шебер әңгімеленеді.

Дамираның аталған еңбегі үш мың данамен жарық көрген еді, кітап қалай шықты, солай тарап кетті, бұл - жұмыстың құндылығын көрсетеді. Енді көпшіліктің ұсынысы бойынша, кітап қайтадан шығып отыр. Алдыңғы басылымдағы артық-кем кеткен жерлері түзетіліп, толықтырылып екінші рет баспа жүзін көруде. Бұған біз шын жүрегімізбен қуанамыз, бұл біздің елдің талғамының өсіп, ой-өрісінің жетілгендігін көрсетеді.

Бір ескерер мәселе, пайғамбарымыздың «Мұхаммед» деген атының өзі жан баласы қызығарлық «мақтаулы» деген мағынаны береді. Бұл жөнінде біз сөз етіп отырған кітапта былай делініпті: *«Дүниенің сұлтаны -*

пайғамбарымыз туылған сәтте атасы Әбдімүттәліп Қазбаның жанында Құрайыштың ақсақалдарымен бірге әңгіме-дүкен құрып отырған. Сүйінші хабар оған жетті... Торсық шеке немересін құшағына ала салып емірене аймалады... Ұлы Әбу Тәліпке ұстатып тұрып: «Осы баланы саған аманат еттім, мәртебесі биік, ерекше құрметке бөленетін жан болады», - деді. Шаранаға ат қою құрметі атасына берілді, атасы ойланбастан: «Мұхаммед болсын» - деді. Арабтарда жаңа туған сәбиге ата-бабаларының атын қою рәсімі ежелден бар, көпшіліктің «Неге аталарымыздың бірінің атын қоймадың?» - деген сауалына атасы: «Ұлымның өмірінің гибратты да баянды болып, Аллаһ тарапынан да, адамдар тарапынан да мақтауға лайық болғанын қалаймын», - деп жауап берді...»

Осы кішкентай ғана үзіндінің өзінен пайғамбарымыздың туа салып жұрттың назарына іліккенін көреміз.

Мұхаммедтің (с.а.у.) бүкіл тірлігі адам баласына үлгі-өнеге, ғылымға толы. Бұл Аллаһтың нұры жауған киелі жанның істеген әрбір ісі, сөйлеген әрбір сөзінде (хадис) мүлтік жоқ таза, айрықша шындығымен ерекшеленеді. Дамираның осы біз сөз етіп отырған екі том дүниесі мұбарак жанның адам қызығарлық сыртқы сұлу бейнесін, ішкі жан тазалығын барынша қазқалпында қазақтың айшықты тілімен жеткізуге тырысқаны көрініп тұр. Бұл еңбекті оқи отырып, пайғамбарымыздың биік пайым-парасатына, алғырлығына, ақылының түпсіз тереңдігіне, досына адалдығына, әсіресе, сабырлылығына дән риза боласыз. Мысалы, Бәдір соғысында қасында азғана сахаба, қару-сайманы да мардымсыз, көлік те жоқтың қасы. Жасанған, мұздай қаруланған, өзінен бірнеше есе көп жауға қарсы тұру қандай қиын. Бұл жағдайды оқып отырып, біз күйіп-пісіп жанымызды қоярға жер таппадық, ал Мұхаммед (с.а.у.) болса, өзін салмақты да сабырлы ұстайды, өзім білем, «айттым бітті, кестім үзілді» деп тұрған жоқ, қайта жолдастарымен ақылдасып, қиын істің түйінін оңай шеше білді. Алланың арқасында алынбайтын қамалды алды, жеңілмейтін жауды жеңді. Жұрт айтса сенбейтін даңқты жеңіске ие болды.

Біз әлімсақтан бері мұсылман халықпыз, Құдайдың құлы, Мұхаммедтің (с.а.у.) үмбетіміз, ол - анық дүние. Ата-бабамыз ислам дінін құрметтеп, баласын сүндеттеп, ақ некесін ардақтап өткен. Осы орайда Бұқар жырауға құлақ ассақ, ол:

Бірінші тілек тілеңіз,
Бір Аллаға жазбасқа.
Екінші тілек тілеңіз,
Ер шұғыл пасық залымның
Тіліне еріп азбасқа.
Үшінші тілек тілеңіз,
Үшкілсіз көйлек кимеске.
Төртінші тілек тілеңіз,
Төрде төсек тартып жатпасқа.
Бесінші тілек тілеңіз,
Бес уақытта бес намаз,

Біреуі қаза болмасқа!

Кешегі өткен көзі қарақты жанның бәрі де Алланы - бір, пайғамбарды - хақ деп білген. Бұлар тілімен ғана емес, ділімен де нағыз Хаққа берілген шынайы мұсылмандар еді. Біз бұл аталарымыздың өлең-жырларынан да, үлгілі мінез-құлқынан да үйренуге тиіспіз.

Біздің ауыз әдебиетіміз де Алланың бірлігін жырлайды, осыған қарап халқымыздың шынайы мұсылман болғандығына көңіліміз орнығып, көзіміз жеткендей болады.

Дамира Пайғамбарымыздың муғжизаларының («Құран Кәрім», «Мифраж», «Құбыланың өзгеруі») кереметтігін де түсінікті тілмен әдемі баяндаған. Ол жан-жақты ізденген, көп оқыған, пайғамбарымыздың «Бесіктен бейітке дейін ғылым үйрен» деген өсиетін ұстанған, ары да, жаны да таза жан екен. «Адамзаттың асыл тәжі» еңбегінің ендігі жерде ел-жұрты оқып қызығын көрсін, Аллаһ еңбегін жандырсын, алдағы жақсы істеріне де сәттілік тілеймін.

Сәрсенбі Дәуітұлы

Филология ғылымының докторы,

*Д.А.Қонаев атындағы университеттің
профессоры, Жазушылар одағының мүшесі.*

Кітаптың бірінші басылымы жайында баспасөз бетінде жарияланған пікірлер

«Адамзаттың асыл тәжі» кітабында пайғамбардың өмірі өте жатық, келісті тілмен баяндалғанын ерекше атап өткім келеді. Мұхаммед (с.ғ.с.) пайғамбардың өміріне қатысты, ислам жолындағы табанды күрестеріне байланысты тарихи деректерді мол келтіруімен кітап аса бағалы еңбек болып отыр. Туындыгер Құран Кәрімге қатысты көл-көсір еңбектерді ақыл-ой сүзгісінен өткізген. Әсіресе түркі тіліндегі шығармаларды ыждаһатпен оқығанын көреміз. Осы қос томдық еңбекте Мұхаммед пайғамбардың кемеңгер тұлғасы, адамгершілік болмысы, асыл қасиеттері, тұрмыс-тіршілік жолындағы істері, қимылдары жан-жақты суреттелген.

Өз басым кітапты оқығанда Мұхаммед (с.ғ.с.) пайғамбарды көз алдымда жүргендей сезімге ие болдым. Мұхаммед пайғамбардың қою қара шашы, күмістей ақ маңдайы, нұр көзі, мүбәрак денесінің хош исі - бәрі-бәрі жадымда, жүрегімде. Тіпті Мұхаммед пайғамбардың ең соңғы «Ұлы Досқа» қауышамын деген асыл лебізін қазір естіп тұрғандаймын. Оқымысты қарындасымыз Дамира Алланың арыстанын мейлінше терең қабылдаған болуы керек, оқырманның жүрегін толғатып тебірентеді.

Еңбектің танымдық, тарихылық және руханилық мәні өзгеше.

Серік Негимов,

Филология ғылымдарының докторы, профессор, жазушы

Әлемдегі 100 ұлы адамды іріктегенде, ең бірінші орынды Мұхаммед (с.ғ.с.) пайғамбарымыз иеленіпті. Адамдардың пайғамбары Мұхаммед (с.ғ.с.) жайында қалам тербеген автордың бұл еңбегі үлкен ерлік. Ақиқаттың ақ жолымен жүрген пайғамбардың өмірін оқып отырып, оқырман мына өмірдің жалғандығын, не үшін өмір сүру керектігін түсінеді. Кітапта әділеттіліктің, адамгершілік қасиеттердің шынайы жазылғаны соншалық, бойыңда тек жақсы қасиеттердің, мінез-құлықтың қалыптасуына мән бере бастайсың. Әсіресе жүрегі Алла деп соққан жанға бұл кітаптың берері көп.

«Адамзаттың асыл тәжі» адамдарды пайғамбардай көркем мінезді, жаны нәзік, сабырлы, мейірімді, жомарт, әділетті, шыншыл болуға тәрбиелейді.

Берікбай Сағындықұлы,

әл-Фараби атындағы ҚазҰУ-дың профессоры, филология ғылымдарының докторы

Пайғамбарымыз (с.а.с.) жайында қазақ тілінде түсінікті етіп жазылған кітап бірен-саран ғана болатын. Сол кеңістікті Дамира екі томдық кітабымен толтырды. Мен айтар едім, кітап кез келген оқырманды бей-жай қалдырмайды. Себебі қарапайым, түсінікті тілмен жазылған кітапта қызықты фактілер келтірілген. Бұл кітап сонысымен құнды.

Асылан Жақсылықов,

Филология ғылымдарының докторы, профессор

Ғибрат - ғұмыр

Адамзаттық асыл тәжі - екі дүние пайғамбары, Аллаһ Тағаланың сүйікті елиісі Хазіреті Мұхаммед (саллаллаһу аләйһи уа сәллам) екендігі даусыз.

Ол өзіне дейінгі бүкіл пайғамбарлардың жоғары қасиеттері мен ұлы жолын жалғастырушы, толықтырушы әрі тәмамдаушы ретінде келді.

Ол келмес бұрын дүниенің халі мүшкіл, адамзат өмірі түнекте болатын.

Оның нұры күллі ғаламға сәуле боп төгілді. Хазіреті Мұхаммедтің келуімен көңілдерді перделеген қараңғылық серпіліп, саналарды тұмшалаған тұман сейілді. Иман кәусарына қаныққандар жаратылыстың мәнін ұға бастады.

Небары жиырма үш жыл ішінде Ол екі дүниеде өшпейтін, өлмейтін киелі мұра қалдырды. Арадан он төрт ғасыр өтсе де, Оның мирасын жүрек түкпірінде сақтаған түрі мен тілі басқа бір жарым миллиардтан астам үмметінің қатары күннен күнге көбейе түсуі - осының айғағы. Оның үмметі күн сайын есімін атап, Оған салауат айтып қана қоймай, өмір жолын, мінез-құлқын өнеге етіп келеді.

*Әрбір адам өз бойынан табылуын қалайтын сабыр, ұстамдылық, қанағат, дархандық, кішіпейілділік, батылдық сияқты көркем мінез-құлықтар бар. Бұл — адамды нағыз адам ететін асыл қасиеттер. Ардақты қасиеттердің, әсем мінез-құлықтың барлығы бойынан табылатын өнегелі тұлға - екі дүние пайғамбары Мұхаммед (с.а.у.) екендігіне шүбә келтірмейтініміз ақиқат. Оның жоғары керемет көркем мінез-құлық иесі екендігі Аллаһ Тағаланың қасиетті кітабы Құранда былайша сипатталады. **"Сен үшін түгесілмейтін қазына бар. (Өйткені) Сен керемет көркем мінез-құлыққа иесің."** (Қалам сүресі, 4-аят)*

*Құранда **"Аллаһ Расулының бойында сендерге үлгі боларлық керемет қасиеттер бар"** (Ахзаб сүресі, 4-аят) деу арқылы барша мұсылмандарды Одан өнеге алуға үндейді. Иә, шындығында да, оның парасат-пайымы, өмір жолы, сөзі мен әрбір әрекеті - біз, мұсылмандар үшін таптырмас үлгі.*

Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) өзі де "Мен тек жоғары көркем мінез-құлықтың үлгісін көрсету үшін жіберілдім" деп, бұл дүниеге келу мақсатын нақтылай түседі.

Оның мінез-құлқын Аллаһ Тағала мадақтаған. Өзіне дейінгі діндерді тәмамдап толықтырушы исламның негіздері жазылған Құранды түсірген кезде, ондағы айтылғандарды іс жүзінде адамзатқа паш ету үшін Аллаһ Мұхаммед пайғамбарды таңдаған. Құранда баяндалған ғажайыптардың бәрін пайғамбарымыздың өмірі дәлелдей түседі. Пайғамбардың айнымас серіктері, сахабалар Хазіреті Айша анамыздан Мұхаммедтің (с.а.у.) мінезі жайлы айтып беруін өтінгенде ол: "Сендер Құранды оқыған ба едіңдер? Оның мінез-құлқының өлиемі - Құран ғой",- деп жауап берген екен.

Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) өмірі барша әлеуметтік және қоғамдық топтың өкілдері үшін өнегеге толы. Айталық, әрбір дәулетті адам хижретінен бірнеше жылдан кейін бүкіл Арабстанға әкім болып, молшылыққа кенелген, алайда, бар дүниесін кедей-кепшікке үлестіріп берген пайғамбарымызды өнеге тұтуы керек.

Жанашыр ешкімі жоқ, халі мүшкіл, бауыр-туысы тастап кеткен жарымжан кісілер, Меккеде адам айтқысыз азаптарға душар болып, өз ағайындарынан жәбір көрген пайғамбарымызды есіне алып, қиыншылыққа мойымауы тиіс.

Тәрбиеші, ұстаздар мешітінің ауыз бөлмесінде бүкіл жауапкершілігін өз мойнына алған шәкірттеріне дәріс беріп, тәрбиелеген шапағатты пайғамбарымызды әрдайым жолбастаушы деп білгені дұрыс.

Ал, әрбір шәкірт Аллаһтан түскен Құранды Жебірейіл періштенің құзырында отырып оқып-үйреніп, іске асырған Аллаһ Расулынан өнеге алуы керек.

Әрбір жеңімпаз әскербасы, саны аз әскерімен ұлы жеңістерге қол жеткізген, Меккені алған тұста кішіпейілдігінен басын барынша иген пайғамбарды үлгі етуі қажет.

Әрбір саудагер жұбайы Хазіреті Хадишаның саудасына көмектесіп, сауда-саттықта қара қылды қақ жарған әділ пайғамбарымыздан сабақ алғаны дұрыс.

Жетімдіктің зардабын тартқан әрбір адам ана құрсағында әкесінен, алты жасында аяулы анасынан айырылып тұл жетім қалған Расулаллаһтың өмірін өнеге тұтуы керек.

Әрбір жасөспірім намыс пен әдептің үлгісі, шыншыл да турашыл Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) өмір жолын үлгі деп білсін.

Халыққа уағыз айтып, адалдыққа насихаттайтын әрбір адам мешітте сахабаларына шешен де көркем тілімен ақиқатты ұғындырған, тура жолға бағыт сілтеген, дүйім жұртты ұйытқан Аллаһтың сүйікті құлы-Мұхаммедтен (с.а.у.) өнеге алғаны дұрыс.

Біз, бақытты ұрпақ екі дүние пайғамбары Мұхаммедтің (с.а.у.) үмметі болуды нәсіп еткен Аллаһқа мың да бір шүкірімізді айтып, пайғамбар жолынан адаспауды, оның шапағатына бөленуді тілейміз. Өйткені адамзат Оны тануға мәжбүр.

Оны танып - білмей, өмірлік принциптерінен үлгі алмаған жағдайда рухтар семіп, өмірден тұңілу пайда болады.

Айналамыздағы қаптаған проблемалардан арылудың, тынығудың бірден бір жолы -рухқа иман нәрін егу.

Осынау ұлы тұлғаның өмірі жайлы қалам тарту - бақытты міндет. Қазақ деген гажсап халықтың руханиятын асқақтатуға, ұзақ жылдар бойы ұмыттырылмақ болған ұлттық құндылықтарымызды жаңғыртуға тамшыдай да болса үлес қосу-қасиетті борыш.

Бұған дейін де Мұхаммед (с.а.с.) пайғамбар өмірі жайлы қазақ және орыс тілдерінде көптеген еңбектер жарық көргені оқырманға мәлім. Атап айтар болсам, Шәді Жәңгірұлының «Сияр шәріп», Мәшһүр Жүсіп

Көпейұлының «Хаятбақшы» дастандарында жыр сүйер қазаққа назым тілімен пайғамбар (с.а.с.) өмірі баяндалса, кеңестік дәуірде жарық көрген шешелі-балалы В.Панова мен В.Вахтиннің «Жизнь Мухаммеда», Ирвингтің «Мұхаммед пайғамбар», Мәскеудің «Сантлада» баспасынан шыққан «Житие пророка Мухаммеда», Осман Кескіоғлының «Соңғы пайғамбар хазірет Мұхаммедтің өмірбаяны» (Аударған: Сәуле Дағайқызы) және осы жылы ғана оқырман қолына тиген А.Құнтөлеуұлының «Мұхаммед пайғамбар: өмірі және ислам діні» атты дүниелер менің көлемді еңбегімнің ізашары болғанын жоққа шығармаймын.

Шығыс тіліндегі әдебиеттермен қоса осы еңбектерді оқып, зерделеп, тарихи деректерді нақты ала отырып, пайғамбар өмірінің қыр-сырына қатысты оқиғаларды қазақтың айшықты тілімен көпшілікке түсінікті қазақы сөз орамдарын пайдаланып, қал-қадерімше жазып шықтым.

Қолжазбаны ең алғаш оқып шығып, «Жұлдыз» журналында екі жыл бойы үзбей жариялануына мұрындық болған жазушы-ғалым Мұхтар Мағауинге, кітаптың алғысөзін жазып, әрдайым ағалық ақылын аямаған Д.Қонаев атындағы гуманитарлық университеттің профессоры, ғалым Сәрсенбі Дәуітұлына, қолжазбадағы аяттар мен хадистерді, тарихи мәліметтерді ғылыми сараптамадан өткізіп, мақұлдаған бас мүфти Әбсаттар Дербісәлі басқаратын Қазақстан Мұсылмандары Діни Басқармасына шексіз алғыс айтамын.

Имандылық бастауы - дін десек, мәдениет - діннің бір тармағы. Дін мен ділді нығайту мақсатымен дайындалып, оқырман қолына тиіп отырған кітаптың рухани кем-кетікті толтыруға пайдасы тиіп жатса, еңбектің ақталғаны.

Осы туындының жарыққа шығуына септігі тиген баршаға алғысымды білдіріп:

"Уа, құдіреті күшті Жаратқан Аллаһ!

Жер жүзіне тыныштық, адамзат баласына иман байлығын нәсіп ет. Елімізді шарапатыңмен есірке. Екі дүниеде халқымыздың жүзін жарқын етіп, Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) шапағатшы қыл. Әмин!"- деп аяқтағым келеді.

**Дамира Өмірзаққызы Ибрагим
Алматы**

МЕККЕ КЕЗЕҢІ

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ ДҮНИЕГЕ КЕЛГЕНГЕ ДЕЙІНГІ ТАУАРИХ

I ТАРАУ

ЖАЛПЫ ӘЛЕМНІҢ ЖӘНЕ АДАМЗАТТЫҢ ХАЛІ

Біздің эрамыздың алтыншы ғасыры аяқталуға жақын.

Бұл ғасыр - адамзат әлемінің күпір мен азғындық атаулыға құшақ жайған заманы. Күштінің әлсізді қанауы, дәулеттінің жарлы-жақыбайға әңгір таяқ ойнатуы осы шақтың үлесіне тиген.

Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) пайғамбарлық түскенге дейінгі жалпы жер жүзінің және адамзаттың руханиятының деңгейін білуде пайда бар. Сонда ғана Расулуллаһтың адамзат баласын қалайша рухани, пікір түнегінен, саяси шытырмандардан және қоғамның қою қараңғылығынан, азғындықтан аз уақыт ішінде алып шыққанын бағамдай аламыз.

Ол тұстағы ең мықты мемлекеттер мыналар: Византия, Иран, Мысыр, Үндістан, Александрия, Месопотамия, Қытай, т.б.

Бұл елдердің қай-қайсысында да:

А) Дұрыс наным-сенім жүйесі жоқ болатын.

Белгілі бір таухит сенімнің болмауы адамзат руханиятын шөктіргені сондай, азғындықтың небір түрі етек алып, адамдардың адам атауынан басқа қасиеттері жойылып біткен-ді.

Барша болмыстың Жаратушысын бар екенін біле тұра, адамдар табиғат құбылыстарына табынып, Аллаһтың әміріндегі жер мен көкке, жұлдыздарға, Ай мен Күнге сыйынып, рухтан ада тақтай мен тастардан жасалған пұттарға сәжде қылатын.

Адамзат баласының ар-ұжданы, рухы Аллаһқа иманнан мақұрым қалғандықтан "Бар жаратылыс иләһи құдіреттің нәтижесі" деуді білмей әбден адасқан, ақылды орынды қолданбау салдарынан көз байланып, көңілдер тұмшаланған.

Иман, рух байлығы деген қазыналардан ауылы алыс қалған бұл байғұстар бір сөздің, бір кітаптың жазушысы, ойлап шығарушысы болатынын, кішкентай иненің де ұстасыз жасалмайтынын біле тұрып, мыңдаған сырға толы, керемет жіңішке есеппен жаратылған мына дүниенің Жаратушысы бар дегенге сенбейтіндей дәрежеде парықсыз еді...

Осындай мүшкіл халдегі дүние, тәухид сеніміне, Аллаһтың барлығы мен бірлігін паш етіп, соған илануға үндеушіге аса мұқтаж болатын.

Күпірлік пен азғындықтан арылудың жолын көрсетіп, бағытын сілтейтін жолбастаушыға деген қажеттілік, күллі әлемнің пайғамбарға зәрулігі күн өткен сайын сезіле түскен.

Ә) Барлық жерде адамдар топтар мен топтарға бөлінді

Иләһи өлшемдерден мақұрым адамзат бай - кедей, күшті-әлсіз, қожайын-құл, ақсүйектер мен қаралар болып көптеген топтарға бөлінді. Бай мен кедейдің, билеуші мен бағыныштының арасындағы айырмашылық жер мен көктей еді. Билік басындағылар мен қарапайым халық арасындағы алауыздық шегіне жеткен. Үстем топтағылар қарапайымдарды жансыз заттан төмен көретін.

Б) Бұл елдердің қай-қайсысында да құлдыққа алып-сату қағидалары бар еді.

Адам - құрметті, қадірлі тіршілік иесі. Мұның астарына үңілу тек ақиқат иман арқылы жүзеге асады.

Имандылықтан ада, көңілдерін кір шалған сол кезеңнің адамдары адамзаттың жер бетіндегі ең тұғырлы тұлға екенін аңдамақ былай тұрсын, оны алып-сататын мүлікке есептеп, жабайы күйге ене бастаған.

Құлдың айуаннан төмен саналатыны да аз емес. Қожайын құл мен күңіне ойына келгенін жасауға құқылы болған.

Осынша азғындықтан алып шығар тұлғаға адамзат әлемі зәру еді. Бұл қажеттілік күн сайын біліне түсті.

В) Діндер, мәзхабтар арасындағы алауыздық

Христиан дінін ұстанатын елдерде христиандықтың Иса пайғамбар арқылы келген түпнұсқасы, яғни бір жаратушыға сенім жойылып, үштік (үшқұдайшылық - тәслис сенімі) жайлай бастағанды.

Аллаһтың бірлігіне сенім.

Дін басылары Хазіреті Исаның дініне ойдан небір толықтырулар енгізіп жан-жаққа тартып бақты.

Әсіресе, Шығыс Рим империясында дін атын жамылып, зұлымдық пен азапты арттырғандар көбейе түсті.

Иранда сол кездегі үстем дін — маздеизмнен бас тартқандар не діни ғұрыпқа мойынсұнбағандар аяусыз жазаланатын. Көз ою, асу, таспен шөкелеу, ас-сусыз аштан өлтіру дағдыға айналған.

Г) Ол дәуірде адамгершілікті ауызға алудың өзі - ерсі

Имандылық жоқ жерде адамгершілік туралы сөз қозғаудың өзі ерсі. Ар-намыс аяққа тапталып, нәпсіқұмарлық адамдардың басты машығына айналған. Ұрлық, жезөкшелік, адам өлтіру жайлаған қоғамда адамзат атты ұлы есім жойылғандай. Мысалы, Византия императорының өз қарындасымен үйленуі - азғындық емей не?!

Иә, адамзат - жетім, дүние - мұңлы. Жер жүзі азалы алып алаң іспетті. Адамдар бір-біріне дұшпан, мәнсіз тірліктен жеріп жансыз мақұлық кейпіне енген.

Жолбастаушысы жоқ тұлдыр қоғам ащы өксікке булыққан. Барша әлемді шірктің, надандық пен күпірдің қара қошқыл бұлты басқан. Дүние осы бұлтты ысырып, сәулеге кенелтетін Нұрлы тұлғаға зәру. Сол бақыт нұры түскенде ғана адамзаттың назырқанған көңілі шалқып, кемерінен тасары, жылаңқылықтың орнын жайдарылық басары сөзсіз еді.

Адамзат та жаратылысының, жалған дүниедегі жолаушылығының мәнін ұғып, Аллаһты танып, иман келтіріп, ғибадат етудің қажеттілігін түсініп, баянды бақытқа қол жеткізіп, тірліктің тұтқасын ұстар еді.

АРАБСТАННЫҢ ЖАҒДАЙЫ

Дүние жүзі картасынан саяси, географиялық және сауда-саттық жөнінен маңызды орын алған Арабстанның да өзге елдерден айырмашылығы

қалмаған еді. Мұнда да тіл мен әдебиеттен басқа салалардың бәрінде кері кетушілік, жамандық үстемдік жүргізе бастаған.

Діни ахуал

Наным-сенім мәселесінде анархия белең алып, адамның ақылына сыймайтын небір сенімдер пайда болған.

Халықтың бір бөлігі ештеңеге сенбейтін, тек осы өмірдің қызығын тамашалап қалуды көксейтін. "Өмір адамға бір-ақ рет беріледі, екінші рет тірілу мүмкін емес. Ақыры өлеміз, сондықтан мына дүниеде тояттап қалуға тиіспіз" дейтін олар ойларына келгенін істейтін.

Ардақты Пайғамбарымызға Аллаһтан уахи түсе бастағанда осындай адамдар жайында Құран Кәрімде мынадай аяттар жолданады:

"Ей, Расулым!

Оларға былай деп айт: Аллаһ сендерге өмір сыйлады. Кейін Ол сендерді өлтіреді, сосын шүбәсіз болатын қиямет күнінде бәріңді жинайды. Бірақ адамдардың көбісі бұл ақиқаттан мүлде бейхабар" (Жасия сүресі, 26-аят).

Сондай-ақ, арабтардың кейбіреуі Аллаһқа, бір Жаратушының барлығына сенетін, бірақ адамдар арасынан пайғамбар шығатынына иланбайтын.

Пайғамбардың адамдар арасынан шыққанына сенбей, бұл ақиқатты ақылдарына сыйғыза алмай, пайғамбар періштелерден ғана шығуы мүмкін деген бұл топтағылардың қисынсыз пікірлеріне Құранның төмендегі аяты жауап береді:

"Ей, Расулым!

Егер жер жүзін (адамдар емес,) періштелер мекендейтін болса, біз сонда ғана олар үшін (жер бетіне) пайғамбарды періштелерден таңдаған болар едік" - де (Исра сүресі, 95- аят).

Арабтардың арасында Аллаһқа сенгенмен ақырет күнінің болатынына, өлгеннен кейін тірілуге, жәннат пен жәһаннамның бар екеніне сенбейтін бір топ бар еді. Құран Кәрімнің оларға жауабы мынадай:

"Олар (кәпірлер) өздерінің (бір тамшы судан) қалай жаратылғанын ұмытып, бізге "Шіріген сүйектерді кім тірілте алады?" деп мысал келтірмек болды. (Ей, Расулым!) Оларға былай де: "Оны әу баста кім жаратқан болса, қайтадан сол тірілтеді. Бар нәрсенің жаратылысын жалғыз Сол ғана (Жаратушы) біледі" (Ясин сүресі, 78-79 аят).

Енді біреулері пұтқа табынатын. Халықтың ең көп бөлігін құрайтындар да осылар. Тастан, тақтайдан, кейде кәдімгі халуадан өз қолдарымен жасаған пұттарына табынып, онысымен де қоймай былай дейтін:

"Бізді Аллаһқа жақындата түссін деп осыларға табынамыз" (Зумәр сүресі, 3-аят).

Иә, арабтардың көпшілігі қолдарында бар материалдарынан пұт жасап алып, жансыз заттардан медет тілейтіндей бейшаралыққа дейін барды. Жер

бетіндегі тәухидтің тұңғыш тұрағы - Бәйтуллаһты (Қағбаны) осы нанымдарының көрінісі ретінде сансыз пұттармен толтырған-ды.

Исламның кәусарымен сусындап, мұсылман болу бақыты бұйырғаннан соң күллі әлемге қара қылды қақ жарған әділдігімен әйгілі болған Хазіреті Омар жәһилия ^(Аллаһ тарапынан соңғы Пайғамбар жіберілгенге дейінгі надандық жайлаған дәуір) кезеңінде пұттарға табыну турасында басынан өткен оқиғаларды былайша баяндайды:

"Жәһилия кезеңіндегі екі ісіміз есіме түссе, біреуіне - қайғырып жылаймын, екіншісіне - күлемін. Жылайтыным - сол кезде ақымақтығымыз сондай, әйелдеріміз қыз туса тыжырынып, қыз баладан құтылғанша асығып, бейкүнә, мейірімге мұқтаж шараналарды тірідей көметіндігіміз. Осы қылығымыз есіме түссе, жүрегім қан жылайды.

Күлетінім - пұтқа табынатын едік. Әрқайсысымыздың үйіміздің төрінде қолдан жасаған пұттарымыз тұратын. Соларға табынып, құрметтейтінбіз. Сапарға шыға қалсақ, пұттарымыздың бейнесін ұннан немесе халуадан жасап, өзімізбен бірге алып шығатынбыз. Жол ұзап, қарнымыз ашса, табынып, алдында құрдай жорғалаған жансыз халуа-пұттардан кесіп алып жейтінбіз. Осыдан асқан күлкілі оқиға бар ма енді?"

Осынша жағдайларға қарамастан, Арабстанда бір кездері Хазіреті Ибраһим (а.с.) үндеген тәухид дініне - Аллаһтың бірлігіне сенетіндер де бар еді. Қараңғылық, ауа жайылушылыққа мойын бұрмастан, арадан ұзақ уақыт өткеніне қарамастан, тәухидті ұстанғандарға Хазіреті Ибраһим (а.с.) жолымен жүргендер мағынасында «ханифтер» делінетін. Құран Кәрімде "ханиф" ^(Тура, дұрыс. Аллаһтың білдіруімен Ибраһим пайғамбар ұстанған ғибадат ету ғұрыпы) сөзі Хазіреті Ибраһим (а.с.) үшін қолданылған:

"Ибраһим яһуди де емес, христиан да емес, ол ханиф мұсылман еді" (Али Имран сүресі, 67-аят).

Ханифтер пұттардан жиренетін, Аллаһтың бар екендігіне, бірлігіне сенетін. Олардың қатарында Уарақа ибн Нәуфал, Убайдуллаһ ибн Жахш, Осман ибн Хуайрис, Зәйд ибн Амрды атауға болады. Бұлар пұттардың құрметіне ұйымдастырылған салтанатты жиын-жәрмеңкеде халықтың алдына шығып, пайдасы да, зияны да жоқ, жансыз, тілсіз, меңіреу пұттарға сәждеге жығылып, құрмет көрсетудің ақымақтық екендігін айтып жар салған -ды.

Ақылға салып, ойланып, пұттарға табынудың жөн-жосықсыз екенін кейіннен ұғынып, бұл нанымға қарсылық білдіргендер де болған. Солардың бірі - Тайф руының басшысы Умаййа ибн Әби Салт. Ол жәһилия кезеңінде киелі кітаптарды көп оқып, пұтқа табынушылықты тәрк етіп, Хазіреті Ибраһимнің (а.с.) дінін қабылдаған.

"Бисмикә Аллаһумә" ^(Аллаһтың атымен) тіркесін алғаш қолданған да сол. Кейін бұл сөз арабтарға ұнап, Аллаһқа сенбесе де, кітаптарының, сондай-ақ, кез келген жазбаның басына осылай жазып қоюды жаппай әдетке айналдырған.

Умаййа ибн Әби Салт өлеңдерінде адамдарды дұрыс жолға үндейтін жетекшінің, яғни пайғамбардың қажеттігіне назар аударған. Арабтардың

арасынан пайғамбар шығуға тиіс екендігін қасиетті кітаптардан оқып-үйренгендіктен, сол құрметті атаққа өзі ие болғысы келетін. Сондықтан Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) пайғамбарлық берілгенде қызғаныштан оны мойындамаған. Тіпті ерегіс пен қызғанышынан Бәдір ^(Мекке мен Мәдина арасындағы жер аты. Мұсылмандар мен мүшріктер арасындағы алғашқы соғыс осы жерде болған) соғысында өлтірілген мүшріктерге, яғни пұтқа табынып, Аллаһқа серік қосушыларға арнап жоқтау айтқан.

Хижреттің екінші жылы иман келтірместен өліп кеткен Умаййа туралы Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) бірнеше хадисі бар.

Мұхаммед (с.а.у.) бір күні Шәрид ибн Суәйдпен бірге келе жатып, сахабадан:

"Сен Умаййаның өлеңдерін оқығансың ба?" - деп сұрайды.

"Иә, білемін" деп Шәрид Умаййаның өлеңдерінен бірнеше бәйіт оқып береді. Өлең жолдары Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) қатты ұнайды. Тағы да оқуын өтінеді. Қасида аяқталғанда Расул Әкрам:

"Умаййа мұсылман болуға сәл-ақ қалған екен", - дейді.

Тағы бір мәліметте:

"Умаййаның өлеңдері иман келтіргенмен, өзі азғындықтан шыға алмапты", - дегені айтылады.

Пұттар

Меккеге ең алғаш пұтты әкелген - Амр ибн Лухай есімді араб.

Амр Шамға барған бір сапарында Ма'аб деген мекенге жолай соғады. Осы жерде Нұх пайғамбардың ұрпағы саналатын бір тайпаның пұттарға табынғанын көреді. Қызығушылық жеңіп, сұрастыра келе жергілікті халықтан: "Біз осы пұттардан көмек сұраймыз, сұрағанымызға ие боламыз. Жаңбыр тілесек, жауынға қарық боламыз" деген жауап алады.

Мұнан соң Амр пенделігі ұстап, Меккеге алып кетуге пұт сұрайды. Ма'абтықтар оның сөзін жерге тастамай, Хубәл атты пұтты сыйлайды.

Амр Хубәлді Меккеге алып келіп, орнатады. Надан халық бұрын-соңды болмаған әдетті қызық көріп, соған иланып (тілеуінді орындайды десе илана кететін қара халықтың әдеті емес пе?), пұтқа табына бастайды.

Осыдан бастап пұтқа табынушылық Меккеде кеңінен тарайды. Әр тайпаның өзіне тән пұты болатын.

Құрайыштың ең үлкен пұты — Узза деп аталады.

Әус пен Хазраж руларының Мәнат атты пұты Мекке мен Мәдина арасында Мүшәллал деген жерде тұратын. Кейінірек олар Узза мен Латқа да сиынған. Кәлб тайпасының пұты - Уәд аталатын, Думәтул Жәндал деген жерге орналасқан еді.

Хузәйіл тайпасы - Сууа пұтына табынатын.

Хәмдан алқабындағы Иаук атты пұт - Хәмдан руының тәңірісі еді.

Тайи және Мәзхиж тайпаларының - Иағус, Химйелилердікі - Нәср аталған.

Бәкір ұлдары мен Кинаналар - Сад атты қолдан жасалған Құдайға құлдық ұратын.

Әр тайпа өз пұтына табынып, жәрдем тілеп, солардың алдында құрдай жорғалайтын. Жансыз, рухсыз, тастан, ағаштан, ұннан, т.б. жасалған бейнелерді қараңғы халық құдіретті санап, соқыр сенімге бой алдырғанын.

Аллаһ Расулы осындай нанымды надандықпен ұштасқан адамдардың санасын сәулелендіру мақсатымен келуге тиіс еді.

Адамгершіліктің аты өшкен

Жәһилия кезеңіндегі Арабстанда адамгершілік атаулы жойылған. Нәпсіқұмарлық шегіне жетіп, құмар, зинақорлық, маскүнемдік, зұлымдық, ұрлық, зорлық, өтірік-өсек кең етек алған.

Әлі жеткен әлсізге әлімжеттік жасап, ұрып-соғатын, ойына келгенін орындататын. Әй дейтін әже, қой дейтін қожа жоқ, адам өмірі ойыншыққа айналған. Күштінің айтқаны - заң, дәрменсіз дымын шығармайды. Адамдар мал тәрізді мойындарына қамыт кигізіліп, базарда сатылатын.

Әйелдердің көрген күні айуаннан төмен. Әсіресе, жас күндер зорлық-зомбылықтың құрбаны боп жатты. Қыздарды сату, зинақорлыққа итермелеу қалыпты тұрмыс қажетіне айналған.

Құранда адам атын ластайтын бұл азғындық әрекеттер жөнінде былай делінеді:

"Жалған дүниені ойлап күндерді, әсіресе, намысын сақтауға тырысып баққандарды зинақорлыққа мәжбүрлемендер. Зорлықтың құрбаны болғандарға Аллаһ - аса кешірімді әрі рақымды" (Нұр сүресі, 33-аят).

Надандықтың шегінен шыққаны сол, бір әйел бірнеше еркекпен бірге тұра беретін. Онысын үйінің шатырына белгі қадап жария қылатын.

Өгей шешелер күйеуінің дүние-мүлкімен қоса әкеден балаға мирас боп қалатын.

Шөл даланы мекен еткен арабтардың көбісі қыз баласы дүниеге келсе сұмдық санайтын. Әйелі босанған сәтте нәресте қыз болса, ешкімге тіс жарып айтпастан, көрсетпестен тірілей көміп тастайтын немесе терең құдықтарға лақтырып жіберетін. Бұл істерінің дұрыстығын өздерінше сылтау айтып дәлелдеген.

"Бұлар ертең өскен соң жезөкше болып, ар-намысымызды аяққа таптауы мүмкін. Бой жетіп жүзіқара болғанға дейін қанша шығын шығарып, асырап-бағу керек. Оған шамамыз да жетпейді", - деп ақталатын.

Кейде аналарының өздері-ақ босанар күндері таяғанда арнайы шұңқыр қаздырып дайындайтын. Сәби қыз болса, туылған сәтте әлгі шұңқырға тастап, үстін топырақпен жаба салатын. Бауыр еті - баласын бәледей көріп, одан құтылудың ең оңай жолын тапқандарына мәз.

Дүниеге келген мезетте өлтіре алмаса, бес-алты жасқа келгенде әкелері қыздарын әдемі киіндіріп, қонаққа апаратын кісіше сәндеп ертіп шығатын. Сол бетімен айдалаға жетектеп апарып, алдын ала дайындалған орға жығып салып, шырқырап тырбынғанына қарамастан көміп тастайтын да ештеңе болмағандай оралатын.

Ал, баласын өлтіруге қимағандар қалың жүн күпі кигізіп, қыз екенін жасырып, ауыл маңынан аулаққа қой, түйе бақтыруға жіберетін. Сөйтіп, елдің көзінен тасалап ұстайтын.

Құран Кәрім арабтар арасында кең таралып, қалыптасқан айуандық әдет жайында былайша баяндайды:

"Олар қыз (балалы) болғанын естігенде ашуға булығып, жүздері қап-қара болып түтігіп кететін.

Содан ұялып, ел-жұрттың көзінен тасаланады. Баланы тірі қалдырып (өмір бойы өзі) азап шеккені мақұл ма, әлде тірідей көміп көзін жойып біржола тынышталғаны дұрыс па? Неткен ауыр үкім десеңші?!" (Нахл сүресі, 58-59)

Исламнан бұрынғы кезеңінде осы дәстүрді ұстанып, іштен шыққан шаранасын құрбан еткен, кейін исламды қабылдаған сахабалардың бірі пайғамбарымызға басынан өткен оқиғаны былайша әңгімелеген:

"Уа, Расулаллаһ!

Біз надандық дәуірін өткердік, сол кезеңнің үрдістерін орындадық, пұтқа табындық, бауыр етіміз - баламызды аяусыздықпен жер қойнына бердік. Менің де сүп-сүйкімді қызым бар еді. Қылығы да, тілі де тәтті еді, алайда мен оған қарамауға, мән бермеуге тырысатынымын. Сонда да қасымнан екі елі айырылмайтын.

Бір күні оны қасыма шақырдым, томпаңдап жүгіріп келді. Өзі жақсы көретін қызылды-жасылды көйлегін кигіздім де "Енді, жүр менімен бірге, бір жерге барып келеміз",- деп, алдап ертіп шықтым. Былдырлап сөйлеп, мәз боп қуанып келеді. Біраз жер жүрген соң терең қазулы құдыққа келдік.

Екі қолынан ұстап көтеретіндей сыңай таныттым да, бар пәрменіммен құдыққа тастап жібердім. Сондағы құлап бара жатып "Әке-е-е... әке-тайым..." деп құлын даусы шығып шырқырағаны әлі күнге құлағымнан кетпейді. "

Екі дүниенің сұлтаны бұл әңгімені естіп, қатты егіліп жылады. Көздерінен аққан жас сақалын жуып, тарам-тарам етті. Сонан соң былай деді:

"Аллаһ Тағаланың мейірімділігі кең, ондай қатыгездікті мұнан соң қайталамайтын болсаңдар, жәһилия дәуіріндегі білместіктерді кешірер."

Иә, жәһилия кезінде аты айтып тұрғандай, надандық пен жауыздық түгел дүниені тұмшалап алған-тын. Адам баласы руханият, мейірім-шапағат дегеннен жұрдай. Күллі әлемнің жаратушысына сеніп, иман келтірмеген жүректен не үміт, не қайыр.

Құдайдан қорықпаған ұждан, Аллаһтың азабынан үрейленбеген рухтан жақсылық шығуы мүмкін бе?!

Саяси жағдай

Жәһилия кезінде Арабстан саяси тәртіп, қоғамдық бірізділік дегеннен мақұрым, халықтың басым бөлігі көшпенді тұрмыс кешетін. Ру-руға бөлініп, әр ру өзіне тән тәртібін, дәстүрін ұстанатын. Ұдайы өзара қырқысып, басқа шауып, төске өрлеуге әзір тұратын. Өзгенің малын талан-таражға салу, ар-намысын таптау тіршіліктің айнымас қағидасына айналған. Алауыздықты

жоқ жерден, болмашы сылтаумен тудырып, тұтқиылдан шауып, малын-мүлкін алып, тіпті әйел, баланы күң, құл ету дағдысы қалыптасқан-ды.

Дұшпандық, қысастық, бітіп болмайтын дау-дамай арта түскен.

Соғыс, қан ағызуға машықтанып, үйреніскендіктері сондай, тиісерге қара таппаса жоқты-барды сылтау етіп өз іштерінде бірінің етін бірі жеуден тайсалмайтын. Бұған шайыр Құтамидің:

"Төскейде малымыз, төсекте басымыз қосылған ағайындарымыз - Бәкір руынан басқа соқтығысарға ешкім болмай қалса, солардың өзіне тарпа бас салатынбыз", - деп келетін бәйіті куә.

Ежелден ру-ру, тайпа-тайпаға бөлініп өмір сүретін арабтар бір орталыққа бірігу, бас қосу жайын ол кезде ойлап, бас қатырмады. Осы себепті Арабстан түбегінде әлеуметтік-мәдени заңдылық жоғалып, соның салдарынан зорлық-зомбылық, шабуыл-шайқас толастаған емес. Әркім өз қалауынша тірлік қылатын, мықтының дәурен сүрген кезі еді ол.

Арабстанның әдеби ахуалы

Қай салада болсын, не бір тәртіп, не бір жүйе жоқ дегенмен осы тұста арабтардың ілгерілеген саласы - әдебиет, сөз өнері еді. Ислам діні таралмас бұрын Арабстанда шешендік өнері шырқау шегіне жетті. Бұл мәселеде дүниежүзінде оларға тең келер халық та жоқ-тын.

Шайыр, өлең дегенде надан араб ішкен асын жерге қоятын. Өйткені ата-баба дәстүрі, тарих пен шежіре, наным-сенім тақырыптары осы өлеңдерде өрнектелетін. Өлең - қоғамның бірден-бір айнасы тәрізді еді.

Араб қоғамында шайырлар керемет құрметке бөленетін, нағыз қаһарман саналатын. Әрбір ру өкілдері араларынан батыр емес, ақынның шыққанын қалайтын. Өйткені қол жетпес армандарындай болған даңқ-мансапты ақындарының арқасында иеленетін. Қара халықтың өзі шайырлардың қалжыңына ілігуден, сынына ұшыраудан қорқатын.

Шайыр сөзі анау-мынау заңнан күшті қабылданатын. Оның бір ауыз сөзіне бола ру-ру болып таласқандар да, қырық жылғы кегін ұмытып татуласқандар да аз болмаған.

Ертеден-ақ өлең - арабтың дәптері деп аталған. Араб халқының тұрмысы, салт-санасы, тарихи мұралары өлең арқылы ұрпақтан-ұрпаққа жеткен.

Ақынды құрметтеу - тіршіліктің негізіндей көрінетін.

Мықты ақынның өзі де, руы да биік мәртебелі деп есептелетін.

Әсіресе, жылдың белгілі маусымдарында жиі-жиі өткізілетін жәрмеңкелерде өлеңді өсіруге, өркендетуге айрықша мән берілетін. Жәрмеңкелер бір жағынан әдеби жиын секілді болатын... Қазылар сайланып, олардың алдында өлең жарыстары ұйымдастырылып, шартараптан келген шайырлар мен шешендер тілінің майын тамызып, жеңіп шығу үшін бар күшін салатын.

Мүшәйраның жеңімпаздары анықталған соң көп ішінен озып шыққандардың төл туындылары бөз матаға жылтырақ бояумен өрнектеліп,

безендірілген күйі баршаның көзіне шалынатын биікке - Қағбаның қабырғасына ілінетін.

Сол кезеңдегі ең үлкен, халық көп жиналатын жәрмеңке - Тайф пен Нахла алқабы арасындағы Уқаз жәрмеңкесі еді. Шайырлар сайысы көбінесе осы жерде өткізілетін.

Жәрмеңкелер көп салалы көрмелерге ұқсайтын, өйткені мұнда барлық рулар сауда-саттық, әлеуметтік-мәдени және қоғамдық-саяси жағынан танылатын. Зилхиджа айында ашылған жәрмеңкелер жиырма күнге созылатын. Біреуге құл болып кеткен адамдарын пидия^(Құнын төлеу) беріп сатып алу, ұзаққа созылған бітіспес дауларын шешу, татуласу, іздегенін табу, көксегенін іздеу, өлең оқу, сөз сөйлеп, шер тарқату үшін барша жұрт жәрмеңкеге қарай ағылатын.

Өлең-сөздің қадірін көтеру арқылы тіл (араб тілі) сол кезеңде-ақ екшеліп, байып, толыққан.

Ислам жұлдызы жарқырап тууға таяған уақытта Арабстанда әдебиет, көркем сөйлеу шеберлігі барынша дамыды. Қаптаған надандықтың қараңғылығы ішінде ғайыптан белгісіз бір күдірет адамдар санасын Құранның керемет тілін түсінуге, сөздердегі әуезділікті жан-жақты ұғуға дайындап жатқандай еді.

Құран түсе бастағанда иманға келе қоймағанмен, әдеби көркемдікті қастерлеп үйренген көптеген арабтар Аллаһтың кәламының кереметтігіне бас иген, ең үздік деп бағалаған қасидаларының Құран тілінің жанында түкке алғысыз болып қалғанын мойындап, биікке көтерген жерлерінен алып тастаған.

Кейбіреулері Құран тіліндегі әуезділікке, дыбыс үйлесімділігіне тәнті болып, соның әсерінен мұсылмандықты қабылдаған. Бұл да, әрине, күдіреті күшті ұлы Аллаһтың көп хикметтерінің бірі.

Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) ұлы елшілік міндеті жүктелер алдындағы Арабстанның жалпы діни, әдеби, мәдени, қоғамдық жағдайы осындай...

Жауыз жүректерді жібітетін, қатулы қабақтарды күлдіретін, надандық шырмауындағы көңілдерге нұр құятын тұлғаға Арабстан зәру еді. Оның, яғни ұлы құтқарушының кім боларын да мәңгілік жазмыштың Жаратушысы - Аллаһ Тағала белгілеген: Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) ...

... Ол осынау әлемнің материалдық-рухани бет-бейнесін өзгертуге келетін... Ол нұрымен айналаға шұғыла шаша мына дүниенің жалғандығын, ақыреттің баяндылығын айтып, жалған өмірдегі махаббаттың да өткінші екенін ұқтырып, үмметін мәңгі бақытқа - бақилық Аллаһқа бастауға тиіс еді.

Аллаһ Тағала тарапынан пайғамбарлық міндет жүктелетін бұл тұлға адамдардың басы бос еместігін ұғындырып, дүниеде атом бөлшегінен күн системасына, жұлдыздардан алып галактикаларға дейін бір ғана әмірге бағынатынын, қасиетті де ұлы мақсат жолында қызмет ететіндігін түсіндіру үшін келетін.

Ол айуандықтың, настықтың шегіне жеткен адамзатқа жоғары адамгершіліктің, биік парасаттылықтың өнегесін көрсету үшін келетін.

Ол дүниенің жаратылыс себебін, адамдардың қалай пайда болып, ақыры немен тынатынын баяндау мақсатымен келетін.

Ол адамдардың иесі - Аллаһтың өз құлдарынан не талап ететінін, дұрыс пен бұрысты ажыратып көрсетіп, сананы жаулаған сауалдарға жауап беруді мұрат етіп келетін.

Ол тек бір руға, тайпаға не ұлтқа ғана емес, бүкіл адамзат баласына Аллаһтан алған әмірлері бойынша жөн сілтеп, жол көрсету үшін келетін.

Міне, күллі әлем араб түбегінен шығуға тиіс осындай ауыр міндетті арқалаған ұлы тұлғаның келуін асыға күтті.

ПӘК ШЕЖІРЕ

Хазіреті Ибраһим пайғамбар ұстанған дін «Ханифтік» деп аталады. Аты мұсылманшылық болмағанмен заты исламға сай, яки Алланың қалаған ақ жолы еді.

Пайғамбарлардың әкесі саналатын Хазіреті Ибраһимнің Ысқақ және Ысмайыл атты екі ұлы бар еді. Ол, Аллаһтың құдіретімен, Ысқақтың ұрпақтары арасынан бірнеше пайғамбар шығатынын алдын-ала сезіп, білгенді. Алайда сүйікті жары Ажардан туған ұлы Ысмайылдың нәсілінен пайғамбар шығып-шықпауы беймәлім-тін. Ақырзаманда соңғы пайғамбардың келетіндігінен хабардар Хазіреті Ибраһим, оның жанындай жақсы көретін ұлы Ысмайылдың ұрпағынан тарағанын шын көңілімен қалайтын. . .

Адам ата тарапынан іргетасы қаланған жер бетіндегі тұңғыш құрылыс - Қағба да ұзақ жылдар әсерінен әбден ескіріп, құлауға айналған еді. Аллаһ Тағала Хазіреті Ибраһимге осы қасиетті ғимаратты қайта қалпына келтіруді бұйырады. Ұлы әмірді есітер-есітпес Ибраһим пайғамбар Ысмайылмен бірге құрылыс жұмыстарына білек сыбана кірісіп кетеді.

Қағбаның құрылысы аяқталған соң әке мен бала қол жайып, былайша Аллаһқа жалбарынады:

"Уа, Раббымыз! Біздің ұрпақтарымыз арасынан сенің аяттарыңды оқып, кітабың мен үкімдеріңді үйрететін, оларды күнәдан аулақ болуға үндейтін пайғамбар шығар."

Хақ Тағала шын ықыласпен оқылған бұл дұғаны жауапсыз қалдырған жоқ. Арадан жүздеген жыл өткенде Хазіреті Ысмайылдың ұрпағы Мұхаммед (с.а.у.) - соңғы пайғамбар «Хатамул-Әнбия» атанды. Бүкіл болмыстың сұлтаны саналатын Мұхаммед пайғамбар «Мен - арғы бабам Ибраһимнің дұғасымын..." дегенде жоғарыда аталған оқиғаны меңзейді.

Хазіреті Ысмайыл үбірлі-шүбірлі болды, оның немере-шөберелерінен тараған тайпалар Араб түбегінің шартарабына жайылды. Олардың арасында - Аднан ұлдары, одан Мұдар ұлдары, оның ішінде Құрайыш тайпасының Хашим руы өзгелерінен ерекшеленіп, биік мәртебе, жоғары құрметке ие болды. Бұл жөнінде де пайғамбардың өз айтқаны бар:

"Аллаһ Тағала, Хазіреті Ибраһимнің балалары арасынан Бәни Хашимді^(Хашим руын), олардың ішінен мені таңдаған."

Мұхаммед пайғамбардың ата-бабалары жайында толық мәлімет жоқ. Уақыт тұрғысынан ең жақын саналатындары жөніндегі мағлұматтар ғана бізге жеткен. Қолдағы барға қанағат деп, солар туралы әңгімелеуді жөн көрдік.

Құсай. Пайғамбардың үлкен атасы Құсай (шын аты - Зәйд) - өз заманының айтулы тұлғаларының бірі. Құсайдың Зухра есімді жалғыз інісі болған.

Жасы үлкен болғандықтан әулетті басқаруға да сол лайық деп табылады. Бала жасынан басқалардан артық қабілетімен ерекшеленетін Құсай, өсе келе Меккенің алдыңғы қатарлы адамдарының біріне айналады. Ұйымдастырғыш қабілеті, басшылықтағы ұстамдылығы, әділ үкімдері меккеліктердің назарынан тыс қалмайды. Халық оған үлкен сенім артып, Меккені басқаруды тапсырады. Мекке қаласын алғаш рет аудандарға (махаллаларға) бөліп, әрбір руды өз ауданына орналастырған да - сол. Меккенің маңызды мәселелері Құсайдың үйінде талқыланып, шешімдер сол жерде қабылданатын. Қағбаның күзеті, қажыларды ауыз сумен қамтамасыз ету, оларды күту, шайқасқа кірерде байрақ тігу және Мекке мәжілісіне жетекшілік жасау, т.с.с. мәселелер оған аманат ретінде тапсырылады.

Қағбаның қарсы алдында, есігі Қағбаға қарайтын алғашқы үй Құсайға арнап тұрғызылған. Бұл үй - Меккенің үкімет үйі, түсініктірек айтсақ, ішінде Мекке қалалық мемлекетінің күллі мәселелері қаралатын парламент ғимараты еді. Құсайдың бұл отауы тарихта «Дарун-Нәдуа" аталған, хижреттен соң жарты ғасырға дейін сақталған.

Мекке жұртшылығы Құсайға аса құрметпен, ізгі ілтипатпен қараған.

Хашим. Хашим - Пайғамбарымыздың үшінші атасы. Меккенің құрметті азаматтарының бірі Хашим сауда-саттықпен айналысқан. Мұхаммед пайғамбардың дүниеге келетін күні жақындағандықтан, аманат нұр оның маңдайында ерекше көрінген. Хашим жан-жақты қабілетті, байсалды, жігерлі, кең пейілді, жомарт әрі баршаның сүйіспеншілігіне ие болған, оның есімімен әулеті, қала берді руы аталған. Пайғамбарымыз да содан тарайтын биік мәртебелі бұл ру кейін де осы құрметті хашимилер атауын сақтап қалған.

Хашимнен төрт ұл туған: Шәйба (Әбдімүттәліп), Әсет, Әбу Сәйфи және Надла.

Хашимнің ұрпағы Шәйба мен Әсеттен тарайды. Шәйба-Ардақты Пайғамбарымыздың екінші атасы. Әсеттен туған Хүнәйіннен перзент болмай, хашимилер шежіресі Әбдімүттәліптен тараған ұрпақтармен жалғасын тапқан.

Шәйба (Әбдімүттәліп). Дүниеге келгенде ақ шашты болғандықтан оны Шәйба (ақ шашты) деп атаған. Әбдімүттәліп - лақап аты, осы лақаппен танылған. Бұл лақапқа қалай ие болғаны жөнінде мынадай әңгіме бар.

...Шәйба бала кезінде Мәдинадағы нағашыларына жиі баратын. Бір күні көрші балалармен бірге ол Мәдинаның орталық алаңдарының біріне оқ атып жарысатын ойынға барады. Әп-сәтте балалар ойынын тамашалаған үлкендер де әлгі жерге жиналып қалады. Көп баланың ішінен маңдайы жарқыраған

Шәйба жұрттың назарын еріксіз өзіне аударады. Ату кезегі өзіне келгенде, Шәйба асықпай садағын оқтап, өзіне деген асқан сенімділікпен садағын керіп кеп қалады. Оқ нысанаға дәл тиеді. Жиналған жұрт таңғалыса, сүйсіне қараған сәтте Шәйба:

"Мен Хашимимін, Бетһа бегінің ұлымын. Нысананы көздей алмасам, атамның атына кір келтірген болар ем," - дейді шабыттана шалқып.

Оның айтқандарын жиналғандардың бәрі естиді. Әбдіманапұлдарының бірі Шәйбаға жақын барып, Хашимнің ұлы екенін нақтылап сұрап біледі. Меккеге оралған соң әлгі адам болған жайтты әкесінің бауыры Мүтәліпке баяндап береді. Осыншалықты қабілетті, ақылды баланың бөтен елде жүргендігін қаламайтынын да сөз арасында айтып қалады.

Мүтәліп мұны ести сала Мәдинаға жол тартады да, Шәйбаны алып, қайта оралады. Меккеге кірген сәтте-ақ Мүтәліптің жетегіндегі балаға көзі түсіп «Бұл кімнің баласы?» деп сұрағандар көп болды. Көз тиер деп қорыққан Мүтәліп еш ойланбастан «Бұл - менің құлым» деп қалай айтқанын өзі де байқамай қалады. Тіпті әйеліне де осылай жауап береді. Ертесіне ағасы алып берген қымбат киімдерді киіп далаға шыққан балаға көңіл аудармаған жан қалмайды. Барша жұрт оның кім екенін, қайдан келгенін таңырқай сұрайды. Білетіндер «Әбдімүтәліп, яғни Мүтәліптің құлы - деп (Абд, Әбду – араб тілінде құл дегенді білдіреді - Д. Ө.) жауап береді. Кім екендігі кейінірек белгілі болғанмен, сол күннен бастап Шәйба Әбдімүтәліп аталып кетеді.

Әбдімүтәліптің түсі

Арадан ұзақ жылдар өтті. Әбдімүтәліп Құрайыш тайпасының басшысы болып тағайындалады. Жаздың аптап күндерінің бірінде Қағба маңындағы Хижр деген жерде көлеңкеде демалып жатып, көзі ілініп кетіп, түс көреді. Түсінде бір адам оған:

"Тұр жылдам, Таибаны қаз!" - деп бұйырады, "Таиба не?" - деп сұрап үлгергенше әлгі адам ғайып болады.

Оянған соң Әбдімүтәліп түсін неге жорырын білмей дал болады. "Таибасы несі екен? Оны қазу керек дегені несі?" - секілді сан сұраудың шырмауында қалады.

Ертесіне тағы да сол жерде көз шырымын алмақ болады. Сол-ақ екен түсінде кешегі кісі:

"Тұр, Бәррені қаз!" -деп мазалайды. "Бәрре не?" - деген сауалы тағы жауапсыз қалады.

Үшінші күні дәл сол жерде жатып, сол түсті қайта көреді.

Бұл жолы аян беруші:

"Тұр, Мәднунені қаз!"-дейді де жоқ боп кетеді.

Әбдімүтәліп үш күн қатарынан көрген түсінің астарындағы сырды шеше алмай әбден басы қатады. Өз ойымен әуре боп төртінші күні сол жерге тағы да жантая кетеді. Бұл жолы түсінде аян беруші:

"Зәмзәмді қаз!" - деп бұйырады. "Зәмзәм дегеніңіз не? Ол қайда?" - деп бастырмалата жөнелген Әбдімүтәліп мынадай жауап есітеді:

"Зәмзәм - еш бітпейтін, азаймайтын түпсіз терең тұнық құдық. Қажылардың су мұқтаждығын сонымен өтерсің. Оның көзі - Қағбада құрбандыққа шалынған малдардың қаны төгілген жер мен терілері көмілген жердің арасында. Сол екі араны ден қойып қадағала. Күндердің күнінде ала қанатты бір қарға сол жерді шұқығанын көрерсің. Сол маңда құмырсқа илеуі де бар."

Әбдімүттәліп үлкен бір іс тындырғандай боп оянады. Қуанышы қойнына сыймайды. Зәмзәм құдығы жөніндегі бірталай әңгімені бұрын да көп естіген. Бірақ оның орнын нақты білетін ешкім болмаған соң сол күйі ұмытыла бастағанды. Ертеректе Меккені жау шапқанда жергілікті халық Қағбаның бар байлығын Зәмзәм құдығына тастай қашқан. Сол заманнан бері Зәмзәмнің аты бар да, заты жоқ боп қалған екен.

Әбдімүттәліп Зәмзәмнің көзін тауып ашу міндеті өзіне жүктелгенін іштей түйсінген-ді. Уақыт оздырып жатпастан белгі берілген жерге келді. Дәл сол сәтте ала қанатты қарғаның көктен құлдилай келіп қонғанын, тұмсығымен бір жерді шұқып, қайта ұшып кеткенін көреді. Ұзақ жылдар бойы құпия боп, ұмытылған тіршілік көзін тауып, көпшілік қажетіне ұсыну бақытына ие болған Әбдімүттәліп балаша қуанады. Құдықты қайта қазуға асыққанмен бір Аллаһтан басқа өзіне ғана мәлім құпияны жан баласына сездіргісі келмейді. Ертесіне жан дегенде жалғыз ұлы Харисті қасына ертіп белгіленген жерге барады да, қаза бастайды. Біраз қазған соң дөңгелек пішінді құдықтың аузы, тастан өрілген қабырғасы көріне бастайды. Әбдімүттәліп өз көзіне өзі сенбейді.

Әбдімүттәліптің әрбір қимылын көзден таса қылмай бақылаумен болған құрайыштықтар әу баста аса мән бермегенмен, жеме-жемге келгенде қарап қала алмай ақсақалдарына хабар бергізеді. Құрайыштың үлкендері құдық қазылып жатқан жерге келіп:

"Ей, Әбдімүттәліп! Бұл - біздің атамыз Ысмайылдың құдығы. Мұнда біздің де үлесіміз бар. Бұл іске біз де ортақ болайық, жұмыла көтерейік", - дейді. Әбдімүттәліп:

"Бұл шаруаға ешкімді де араластыра алмаймын, өйткені бұл міндет тікелей өзіме жүктелді", - деп келіспейді.

Әрине, оның бұл жауабы құрайыш ақсақалдарына ұнамайды. Араларынан Ади ибн Нәуфал суырылып шығып:

"Сен кіміңе сеніп бізбен салғыласасың? Жалғыз ұлыңнан басқа тігерге тұяғың жоқ екенін ұмыттың ба?" - дейді. Оның сөздеріне ызаланған Әбдімүттәліп:

"Сен, немене, менің жалғыздығымды бетіме басқың келе ме? - деп ашуға булығып бір сәтке үнсіз қалады да, көкке алақанын жайып:

"Уа, құдіреті күшті Аллаһым! Мені жарылқап он ұл берер болсаң, біреуін дәл осы Қағбаның жанында сенің жолыңа құрбан етер ем. Антым - осы. " - деп айтып салады.

Оқиға мұнымен бітпесі айтпаса да түсінікті еді. Жағдайлар шиеленісе түсті, ел ішін алауыздық жайлады. Әбдімүттәліп құдық қазуды уақытша доғарып қойып, мәселені шешуді хакімге^(Қазы, үкім шығарушы) тапсыруға ұсыныс

жасайды. Оның бұл ұсынысы қабыл болып, Шамда тұратын Саад ибн Хүзейм есімді хакім таңдалады.

Қасына әкесімен туыс ағаларын ертіп, бір топ құрайыштықтармен бірге Әбдімүттәліп Шамды бетке алып жолға шығады. Жолдың ортасына келгенде бұлардың ауыз суы таусылып, аптап сахарада үлкен қиындыққа ұшырайды. Шетсіз-шексіз шөл далада су іздеу сағымның соңынан жүгіргенмен бірдей екенін білетін Әбдімүттәліп және оның ағайындары құрайыштықтардан жәрдем сұрауға мәжбүр болады. "Суымыз өзімізге ғана жетеді" - деген қатал жауаптан соң бұлар тіпті сасады.

Әбдімүттәліп ұшы-қиырсыз шөлде тұрғандықтарына қарамастан су іздемекке белін бекем буады. Ішкі жанайқайы «Ізде, іздесең табасың» дейтіндей болады да тұрады. Сол сезімнің жетегіне еріп байыз таппаған ол түйесінің жатқан жеріне келеді. Түйесін айт шулеп тұрғызған сәтте өз көзіне өзі сенбейді, жануардың аяғының түбінен жылт-жылт еткен суды көреді. Қуаныштары қойнына сыймаған олар аяқ астынан қауқылдасып мәз болысады. Әбдімүттәліп су көзін қылышының ұшымен кеңейтіп ашқан сайын су молая түседі. Бір жұтым суды қимаған құрайыштықтар да бұл оқиғаға таңғалысады. Әбдімүттәліп пен оның жолдастары мөп-мөлдір судан айыздары қанғанша ішіп, жануарларын да суарып мәре-сәре болады. Сонан соң құрайыштықтарға қарап:

"Келіндер, сендердікі не тұрыс? Жаратқан бізге су берді. Қанып ішіндер, көліктеріңді суарындар", - деп айқайлайды.

Құрайыштықтар аң-таң боп, қысыла-қымсына жақындап, суық судан рахаттанып ішіп, түйелерін суарып, ыдыстарындағы ескі суларын төгіп, жаңалап алады. Мұнан соң өз қателерін түсінген олар әп-сәтте өзгеріп сала береді.

"Ей, Әбдімүттәліп, саған тағар кінәміз, артар айыбымыз жоқ. Мұнан былай Зәмзәмді қазуға тек сен лайықсың. Еш таласымыз жоқ. Хакімге де бармай-ақ қояйық - деді олар өкінген кейіппен. Сөйтіп, олар хакімге бармастан жарты жолдан Меккеге қайтып оралады.

Меккеге келген соң Әбдімүттәліп ұлы Хариспен бірге Зәмзәмді қазып, азғана уақыт ішінде халықтың қызметіне ұсынады. Ол кезде Әбдімүттәліп нағыз қамал алар шағында.

Арадан зулап отыз жыл өте шығады. Аллаһтың құдіретімен Әбдімүттәліптің ұлдарының саны онға жетеді. Қартайған Әбдімүттәліптің ойына мұнан көп жыл бұрын Аллаһқа берген анты оралады: серті бойынша ұлдарының бірін Қағбада құрбандыққа шалуы ләзім-ді.

Ұлдарының қай-қайсысы да ақылына көркі сай, бірінен-бірі өткен айбарлы да, ажарлы боп өсіп келе жатады. Әсіресе, он ұлдың сегізіншісі Абдуллаһ ерекше-тін. Тән сұлулығында да, жан сұлулығында да басқа бауырларынан өзгешелігі мен мұндалайтын. Өйткені дүниеге келген сәтінде әкесінің маңдайындағы аманат нұр соның маңдайына көшкен болатын. Осы нұр бет-әлпетін ерекше ажарландырып, сүйкімді ете түсетін. Алайда ешкім бұл әдеміліктің сырын білмейтін-тұғын.

Әбдімүттәліптің ұлдарымен арасында болған әңгіме

Әбдімүттәліптің ұлдары зінгіттей жігіт болып ер жетеді. Аллаһқа берген антына адал болуды көксеген әке балаларының басын қосып, өткен өмірінен сыр шертеді, қиын да болса бауыр етіндей баласының біреуін құрбан ету қажеттігін баяндайды. Тәрбиелі ұлдардың ешбірі әкелеріне қарсы келместен, мәселенің мән-жайына қаныққан соң бұл іске разы болады.

"Кімді құрбан ету жайын қалай шешеміз? Не істеу керек?" деп сұрайды балалары.

Әбдімүттәліп көп ойланбастан:

"Әрқайсысың бірер оқтарыңның үстіне аттарыңды жазып маған беріңдер" - деді.

Ұлдар әке сөзін екі етпестен оқшантайларынан бір-бір оқ суырып алып, үстіне есімдерін жазып әкелеріне ұстатады. Әбдімүттәліп оқтарды ала салысымен Қағбаны бетке алып жүріп кетеді.

Әбдімүттәліп Қағбаның қасына барғанша айналасына қалың көпшілік жиналып үлгерді. Жұрттың көзінен көкейіндегі ойды, таңғалысты байқамау мүмкін емес еді. Аллаһқа берген сөзінде тұру үшін Әбдімүттәліп ойланып жатпастан оқтарды жеребе тастаушыға ұсынды. Әрбір оқта он ұлының әрбіреуінің есімі жазулы. Жеребені тастаушы қай оқты суырып алса да Әбдімүттәліптің ет жүрегі езілері шындық еді. Өз қолыңмен өз баланды құрбан ету дүниедегі ең ауыр сезім, ең қиын іс болса керек-ті.

Қызметкер бір оқты суырып алды. Даусы жарықшақтана: "Абдуллаһ", - деді.

Мейірімді әке өз құлағына өзі сенгісі келмеді, оқты жеребешінің қолынан көз ілеспес жылдамдықпен суырып алып мұқият жазуды оқып шықты.

«Аб-дул-лаһ...»

Көзі жасаурап, даусы дірілдеді. Ішін аласапыран бір сезім кернеді сол сәтте. "Жоқ, мүмкін емес!" деп айқайлап жібере жаздады. Алайда тез бойын тіктеп, Аллаһқа берген сертін есіне алып жігерін жаныды, мейірімін табандылығына жеңдірді. Ұлына қарап:

"Ұлым Абдуллаһ! Аллаһ өзінің жолына құрбан етуге сені таңдады. Кез-келгенге бұйыра бермейтін осындай құрметке тоғыз бауырыңның ішінде сені лайық көрді", - деді.

Жиналған көпшілік те сапырылысып, дабырласып кетті.

"Қалайша Абдуллаһ? Қалай ғана көз қиып құрбан етілмекші?.... "

Әбдімүттәліп ет жүрегі езіліп тұрса да, ішін өртеген алай-дүлей сезімді тежей білді. Жанындай жақсы көретін ұлы - Абдулланың қолынан ұстап жеңін түрді. Абдуллаһ еш қарсылық көрсетпестен, айналасына қайраттана қарады, сол сәтте ол құдды ұлы бабасы Хазіреті Ысмайылдың тағдырға шын мойынсұнғандық қасиетін паш етіп тұрғандай еді. Ибраһим пайғамбардың баласы Ысмайылды құрбандыққа шалмақ болғанда шешуші мезетте көктен Аллаһ тарапынан құрбандық қошқардың түсірілуі сәтіндегідей жүзінен титтей де қарсылық, наразылық сезілмеді.

Әбдімүттәліп бір қолымен жалт-жұлт еткен өткір пышақты, екінші қолымен баласының білегін ұстап тұрды. Құрбандық дайындығы бітті. Сол мезетте көпшілік арасынан айбарлы дауыс естілді. Құрайыштың ел басқарған тектілері келіп жеткен-ді.

"Ей, Әбдімүттәліп, не істемек ойың бар?" - деді біреуі.

Әбдімүттәліп нұр жүзді ұлына көзін қадай тұрып:

"Ұлымды Жаратқанның жолына құрбандыққа шаламын", - деді.

Жиналған жұрт тағы да жан-жақтан дабырлай сөйлеп кетті.

"Ей, Әбдімүттәліп, мұның не? Сен Меккенің басшыларының бірісің. Сен бұлай етсең, ертеңгі күні жұрттың бәрі сенің істегеніңді қайталайды ғой. Әркім баласын құрбан ете берсе, ұрпағымыз қалай өсіп-өнбек? Мұны ойландың ба?"

Наразылық, кейіс білдіргендер ұзақ шулап, тынышталмай қойды. Жиналғандардың бәрі Әбдімүттәліптің әрекетіне қарсылық білдірді. Әбдімүттәліптің ішкі сезімдері де бұл амалына наразы еді. Тек табандылығы, алған бетінен қайтпайтын қайсарлығы, сөзіндегі тұрақтылығы оны жақтай түсті. Жаратқан Аллаһқа ант еткендіктен, оны орындаудан басқа шарасы жоқ еді. Өйткені Тәңір оның тілегін қабыл етіп, он ұлды болғанды. Солардың біреуін Аллаһ жолына құрбан қылмаса, жақсылыққа қанағат етпеген боп шығар еді.

Осылайша жұрт абдырап тұрғанда, ортаға Абдуллаһтың нағашы ағасы Абдуллаһ ибн Мұғира шықты.

"Ей, Әбдімүттәліп! - деді ол гүрілдеген даусымен "Жаратқаннан ерекше жарлық келмеген болса құрбан ете алмайсың оны. Баланы аман алып қалу үшін бар мал-мүлкімізді беруге әзірміз".

Әбдімүттәліптің де әкелік мейірімі тілге келгендей, Мұғираның ойымен келіскендей сыңай танытты. Сонда да болса қайсарлығы алған бетінен қайтпауға шақырып бақты.

Құрайыштықтар мен қалған тоғыз ұлы Әбдімүттәліпке әбден жалбарынса да, оны көндіре алмаған соң мынадай бір ұсыныс айтылды.

"Ей, Әбдімүттәліп! Олай болса, Абдуллаһты алып Шамға бар. Сонда бір білгір әйел бар. Соған жолық, басына қиындық туған жұрт ат арытып шартараптан әлгі әйелге баратын, соның кеңесін тыңдап қауіп-қатерден құтылатын көрінеді. Саған да көмектесер" - дейді.

Әбдімүттәліп бұл айтылғанды құп алады. Абдулланы ертіп Шамға сапар шегеді. Мәдинаға келгенде бұл білгір әйелдің Хайбарда екенін естиді де, солай қарай жол тартады. Аррафа есімді білгірмен кездесіп, бар болған жағдайды бүге-шігесіне дейін ақтарып, одан жәрдем сұрайды.

Әйел Әбдімүттәліптен:

"Сендердің дәстүрлерің бойынша бір адамның құны неге тең?" - деп сұрайды. "Он түйеге", - дейді Әбдімүттәліп.

"Олай болса, еліңе барып он түйе дайында, сол түйені айдап, ұлыңды жаныңа ертіп жеребе тартқан алаңға қайтып барыңдар. Жануарлар мен ұлыңның екі арасында тұрып тағы да оқтармен жеребе тартыңдар. Жеребе балаңа шықса, қашан түйелерге түскенге дейін қайта-қайта тастай бер. Балаға

шыққан сайын түйелердің санын онға арттырып отыр. Ақыры түйелерге түскен кезде оларды сол жерде бауыздап құрбан етіндер. Осылайша әрі Раббыңның ырзалығын аларсың, әрі балаңды құтқарып қаларсың."

Бұл білгір әйелдің ақылына разы болған Әбдімүттәліптің қуанышында шек болмайды. Уақыт оздырмай Меккеге оралады. Әбдімүттәліптің отбасы да, Мекке халқы да бұл сүйіншілі хабарға қатты қуанады.

Ертеңіне Әбдімүттәліп Абдуллаһын ертіп, он түйесін алдына салып Қағбаға келеді. Әйелдің айтқанын бұлжытпай орындайды.

Әбдімүттәліп жеребе тастаушыға:

"Ал, баста!" - деп бұйырады.

Жеребе Абдуллаһқа шығады. Түйе саны жиырмаға жетеді. Тағы да тастағанда құрбандық түйелер отызға шығады. Келесісінде де, одан кейін де тағы төрт рет Абдуллаһқа түседі.

Әбдімүттәліп сасқалақтап, әбден абыржиды. Жеребе тасталған сайын қолын көкке созып бата қылумен, дұға етіп жалбарынумен болады. Ақыры түйелердің саны жүзге жеткенде барып, жеребе түйелерге шығады. Жиналған жұрт қуаныштан жылап та жібереді. Әсіресе, әкенің қуанышы ерекше-тін. Бірақ сонда да сенімді болу үшін, Аллаһтың алдындағы адалдығын сақтап қалу үшін байсалды қалпынан танбастан:

"Үш рет тағы да тастайық. Сеніміміз нақты болсын, ішімізде күмән қалмасын", - дейді.

Жеребе үш рет қайта тасталады, үшеуінде де халықтың қуана айқайлағаны естіледі. Әбдімүттәліп те "Уа, құдірет!" - деп дауыстап, тізесін бүгіп, дұға етеді. Сөйтіп, Абдуллаһ құрбандықтан құтқарылады.

Сүйікті ұлы үшін барын беруге әзір әке жүз түйені Сафа мен Мәруа төбелері арасына айдап апарып құрбан етуге бұйырады. Бұйрық сол сәтте орындалады. Сол күннен бастап бір адамның құны құрайыштар мен арабтар арасында жүз түйе болып белгіленеді.

Кейіннен Мұхаммед пайғамбар да (с.а.у.) бұған қарсы келмеген.

ХАЗІРЕТІ АБДУЛЛАҒТЫҢ ҮЙЛЕНУІ ЖӘНЕ ӨЛІМІ

Арадан жылжып жылдар өтті. Абдуллаһ көркем мінезі мен жүріс-тұрысына сымбаты сай жігіт болды. Оған ынтық бойжеткендер де көбейе түсті. Жас жігіт мұны сезсе де білмеген сыңай танытып бақты. Баласының аяқтанар шағы жеткенін байқаған әке ұлына жар боларлық бойжеткенді қарастыра бастайды.

Әбдімүттәліптің өмірлік тәжірибесі бұл істе де дұрыс таңдау жасауына себеп болды. Бәни Зухра тайпасының ақсақалы Уәһб ибн Әбдіманаптың қызы Әминаны баласына лайық деп білген ол айттыра барады. Уәһб Әбдімүттәліптің бұл өтінішін қуана қарсы алады. Амандық-саулықтан соң Уәһб:

"Уа, бауырым! Біз бұл ұсынысты сен келмес бұрын естідік. Әминаның анасы өткен түнде бір түс көріп, үйімізге бір нұрлы сәуленің енгенін, айналаның жап-жарық болып кеткенін көріпті. Менің де бүгін түнде түсіме бабамыз Ибраһим пайғамбар еніпті. Маған "Әбдімүттәліптің ұлы

Абдуллаһпен қызың Әминаның некесін мен қидым. Сен де қабыл еткейсің",
- деді.

Уәһбітің қызы Әмина ибалы да инабатты, әрі шежіресі жөнінен де құрайыш қыздары арасында жоғары тұратын. Қай жағынан да Абдуллаһқа лайық-тын. Жасы он төрттегі Әминаның нағыз толған айдай толысып тұрған шағы бұл. Абдуллаһ болса жиырма төрттегі қылшылдаған жігіт.

"Тойдың болғанынан, боладысы қызық демекші", апыр-топыр екі жастың үйлену тойы өткізіліп, болашақта барша болмыстың сұлтаны болатын Мұхаммед (с.а.у.) пайғамбар дүниеге келетін шаңырақ құрылады.

Үйленгеннен кейін арада бірнеше апта өткенде мынадай қызық жағдай шықты. Хазіреті Абдуллаһтың жүзіндегі нұр Хазіреті Әминаның маңдайында жарқырады. Мұны көптің көзінен таса ету де мүмкін емес еді. Әмина дүниенің болашақ сұлтанына аяғы ауыр еді.

Үйленгеніне бір ай толғанда Хазіреті Абдуллаһ бір сауда керуеніне қосылып, Сирияға жол тартады. Бұл оның соңғы сапары еді. Араға айлар салып керуен елге оралғанда араларында Абдуллаһ жоқ болатын, тек оның қайтар жолда Мәдинада қатты сырқаттанып, жолға жарамайтын болған соң нағашыларының жанында қалғаны жайында суыт хабар жетеді. Мұны ести сала Әбдімүттәліп ұлы Харисті Мәдинаға жолдайды. Алайда өзгермес тағдыр тағы да өз дегенін істейді, ағасы келгенге дейін Абдуллаһ о дүниелік болады. Бақытты әкеге дүние сұлтаны боларлық ұлының нұр жүзін бір иіскеу де бұйырмайды. Абдуллаһтың денесі Мәдинадағы Ади ибн Нәжжарұлдарының бірі - Нәбиға үйінің ауласына жерленеді.

Харис суық хабарды Меккеге жеткізеді. Мекке қайғы жамылып, аза тұтады. Жас-кәрі деместен өз қалауын жүзеге асыратын аяусыз ажал Абдуллаһтың отбасына да ауыр соққы боп тиеді. Бүкіл меккеліктер аяулы ұлдарын жоқтап, көз жастарын көл қылады. Кенеттен болған қайғылы қаза, әсіресе, жас келін Әминаның қабырғасын қайыстырады. Күйеуін жоқтап ботадай боздаған Әминаның ащы даусын естіген пенденің сай-сүйегі сырқырамауы мүмкін емес еді.

... Ажал құрық салды да,
Мені тастап сен кеттің.
Кебін киіп кетіпсің,
Оны қайдан білейін.
Көзім жасын селдеттім.
Бүкіл елің ішінде
Тең келер пенде жоқ саған.
Мейірімді едің, кең едің,
Сымбатты едің, ер едің.
Дос-жараның құрметтеп
Аза тұтып, қайғыма
Ортақтасып жатқанмен
Керегі маған сен едің...

Хазіреті Әмина осылайша зар еңіреп, жан жарын жоқтап қалған тұста құрсағындағы сәбиінің дүниеге келуіне екі айдай ғана уақыт қалған.

Хазіреті Абдуллаһ үйленгелі аз ғана уақыт өткен. Сол себепті анау айтқандай мал-мүлкі де жоқ. Кенеттен дүниеден озған оның соңында қалдырғаны - Үммү Әймен есімді күңі, бес түйе, бірнеше қой, бір қылыш пен азғана күміс ақша.

Ең маңызды мұрасы - Аллаһтың нәсібімен екі дүниенің нұры болған қайырлы ұрпақ қалдырды. Иә, нұрымен бар ғаламға жарық шашатын, адамзаттың құтқарушысы атанатын Хазіреті Мұхаммедтен (с.а.у.) артық мирас болуы мүмкін бе?

ІІІ ОҚИҒАСЫ

Адалдықтың жеңер күні де алыс емес. Қағбаға шартараптан келіп зиярат етушілер күн өткен сайын арта түсті. Қасиетті қара тастың мұншалықты көп зияратшысы барын қызғанатындар, көре алмайтындар халықтың мұнда келуіне кедергі қоймақ болады. Сондайлардың бірі - Хабаш (Эфиопия) сұлтанының қарамағындағы Йемен әкімі Әбраха Әшрам еді.

Әбраха Қағбаға келушілердің санын азайту мақсатымен Византия императорының көмегімен алдымен Сана қаласында Куллейс деп аталатын шіркеу салдырады. Алтынмен аптап, күміспен күптеп дүниенің түкпір-түкпірінен асыл тастар алдырып безендіреді. Мұндай шіркеу бұрын-соңды ешбір жерде болмаған. Шіркеуді әшекейлеп, әрлеп Әбраха халықтың назарын аударуды көксейді. Сөйтіп, Қағбаға қарай ағылған көпшіліктің сенімін, сүйіспеншілігін жоймақ болады. Шіркеу құрылысы аяқталған сәтте Әбраха Хабаш билеушісінің марапатына ие болу мақсатымен оған былай деп хат жазады:

"Уа, жоғары мәртебелі билеушім! Сенің құрметіңе таңғажайып сәулет ескерткішін тұрғыздым. Мұндай құрылысты бұған дейін арабтардан да, азамдардан^(Арабтардан өзге ұлт өкілдері) да ешкім көрген емес. "

Алайда Әбраханың тыраштануы босқа шашылу еді. Шіркеудің көз жауын аларлық безендірілуін көру үшін ғана келгендер болды. Келгендердің қай-қайсысы да құрылыстың әсемдігіне бас шайқасатын да, көп аялдамай шығып кете баратын. Ал, Қағбаға қарай ағылушылар легі сағат санап арта түсті.

Әбраханың Қағбаның беделін түсіру мақсатымен керемет шіркеу салдырғанынан арабтар тез-ақ хабардар болады. Оның бұл пиғылы халықтың ашу-ызасын туғызады. Кинана тайпасынан Нәуфал есімді араб шіркеуді ластап мазақ етуді ойлайды. Бір түні осы оймен шіркеуге барып ішіне, айналасына дәрет сындырады. Ертеңгісін болған жайды естіп-білген Әбраха ашуланып:

"Арабтарға осы қарсыласқаным-қарсыласқан. Қағбаның күлін көкке ұшырмасам ба?" - дейді.

Сонан соң Қағбаны құлату үшін Меккеге жорыққа әзірленеді. Хабаш билеушісінен бүкіл дүниеде аты аңызға айналған Махмұт атты пілді сұратып алдырады.

Әбраха әскерін жан-жақты дайындайды. Меккеге жолға шыққанда өзі Махмұтқа мініп қол бастайды. Меккеге жақын келгенде алдын ала

жаушыларын жібереді. Алғаш барғандар Меккеге кірер-кірместе Мұхаммед пайғамбардың атасы Әбдімүттәліптің екі жүз түйесін, құрайыштар мен жергілікті бір тайпаның бірталай малын алып қояды. Ол кезде Әбдімүттәліп - құрайыш тайпасының басшысы еді.

Әбраха құрайыштықтарға елшісін жіберіп былай дейді: "Мен сендермен соғысуға келгем жоқ, тек мына қара тасты құлатуға келдім. Қарсыласпасаңдар, мал-жандарыңа титтей де зияным болмайды. Егер құрайыш тайпасының басшысы менімен шайқасқысы келмесе, қасыма келсін."

Әбдімүттәліптің жауабы:

"Біз сенімен шайқасқымыз келмейтіні бір Жаратқанға мәлім. Соғысатындай қарулы да емеспіз. Қағба - Аллаһтың үйі, оны қиратамын деу де бос әурешілік. Оны бір Аллаһтың өзі қорғамаса, бізде оны қорғайтындай, Әбрахаға қарсы тұратындай күш те жоқ".

Осылай деген соң Әбдімүттәліп келген елшімен ілесіп, Әбрахаға барады. Әбдімүттәліп келбетті, бойшаң, жарқын жүзді адам. Оны бір көргеннен-ақ күліп қарсы алып, амандық-саулық сұрасқан соң:

"Не тілегің бар?" - деді Әбраха.

Әбдімүттәліп: "Әскерлерің екі жүз түйемді алып кеткен екен. Соны қайтарсаң", - дейді.

Әбрахаға бұл жауап ұнамайды. Кекесінді түрде: "Сені бір көргенде арыдан ойлайтын ірі адам деп қалып едім. Мына сөзіңе қарағанда жаңылысқан болуым керек. Мен ата-бабаңнан мирас боп келе жатқан құтты дүниені - Қағбаны қиратайын деп келсем, сен оны ысырып қойып, екі жүз түйенді түгендедің", - деді.

Әбдімүттәліп Әбраханың зілді кекесініне мән берместен: "Мен өз түйелерімнің ғана иесімін. Қағбаның иесі, құдіретті қорғаушысы бар. Әрине, оны қорғап қалады", - дегенде, Әбраха ашуға мініп:

"Маған қарсы келіп, оны ешкім де қорғай алмайды", - деп айқайлайды. Әбдімүттәліп бұл жолы да түк болмағандай:

"Оған менің еш қатысым жоқ", - дейді тағы да.

Әбраха ақырында Әбдімүттәліптің түйелерін қайтарып береді. Әбдімүттәліп Меккеге қайтып келіп, болған оқиғаны құрайыштықтарға баяндайды. Сонан соң «қайтқан малда қайыр бар» деп екі жүз түйесін Жаратушының жолында құрбандыққа шалмақ болып, белгі соғып қоя береді.

Әбдімүттәліп Әбраханың әскерлерінің зұлымдығынан сақтану үшін халқын жинап, уақытша Меккеден кетулерін талап етеді. Өзі де бірнеше адамымен бірге Қағбаға барып, есігіне сүйеніп тұрып:

"Уа, Жаратқан Ием! Сен сақтанғанды - сақтайсың. Құлдарың осылайша сақтанып, қорғанбақшы. Сен де өз үйінді залымдардан қорғағайсың. Зұлымдық ойлаушылар жеңіліс тапсын", - деп жалбарына дұға етті.

Мекке босатылды. Халық тау мен тасты паналап, Әбраха әскерінің шабуылын сырттай бақыламақшы.

Мекке мен Қағба қайғылы, құрайыштықтардың жүзі солғын-ды...

Әскер әзірлігі тәмамдалды, бірақ ...

Тағы бір таң атты. Меккеге баса-көктей кіріп Қағбаны жермен-жексен етуге Әбраха әскері сақадай сай, тек бір бұйрықты күтуде еді.

Милади 571 жылғы мұхаррам айының 17-сі, жексенбі. Әскер шабуылға енді кірісейін деген сәтте Әбраханың бағдар көрсетуші, жолбасшысы Нуфайл ибн Хабиб есімді адам алып піл - Махмұттың құлағына иіліп сыбырлады:

"Шөк Махмұт, шөк. Аман-есен тұрғаныңда келген жолыңмен кері қайт. Сен Аллаһ тарапынан қасиетті саналған аймақтасың!" Осылай дейді де өзі тауды бетке алып кетіп қалады.

Нуфайлдың сөздерінен соң піл тұрған жерінде шөкті, әскерлер оны қанша тұрғызбақ болса да орнынан жылжыта алмады.

Иеменге бағыттап айдаса, ештеңе болмағандай шабатын піл, Шамға қарай да, Шығысқа қарай да қайқаңдай жөнеледі. Бірақ бетін Меккеге бұрғанда әл-дәрмені біткендей шөгіп жата қалады.

Ел-жұрт бұл оқиғаға таң-тамаша боп аңтарылып қалды. Дәл сол сәтте күдіреті күшті Аллаһ Тағала (Құранда) «Әбабил» деп аталатын құстарды топ-тобымен теңіз жақтан Әбраха әскерінің үстіне ұшырып қоя береді. Тұрқы кішкене ғана, түрі қарлығашқа ұқсайтын әбабилдердің әрқайсысының аузында бір-бірден тістеген, аяқтарының арасында екі-екіден қыстырған үлкендігі бұршақтай тастары бар еді. Олар осы тастарды келген беттерінде әскерлердің үстіне жаудырып кеп жіберді. Тас тигені тигендей сұлап түсіп, өліп жатты.

Әп-сәтте не болғанын аңдамаған әскерлер айнала құлаған адамдар мен жануарларды көргенде беталды қаша бастайды. Әбраха да әрең дегенде құтылады. Алайда тас тиген денесінің жарасы жазылмай, ақыры арманына жете алмай о дүниеге аттанды.

Қағбаға шабуыл жасаудан бас тартқаны үшін Махмұт атты піл де аман қалады.

Аллаһтың жазуымен әбабилдер ұшып кеткен соң сол төңірекке нөсер жаңбыр жауып, өліктер мен қалдықтарды жуып-шайып әкетеді.

Ұлы Раббымыз Құран Кәрімнің Піл сүресінде бұл оқиға жайында былай баяндайды:

"Раббыңның піл иелеріне істегенін көрмедің бе?

Олардың айлаларын түкке алғысыз етпеді ме?

Олардың үстінен топ-топ құс ұшырды.

Оларға отқа қыздырылған тастар жаудырды.

Раббың оларды шөп-шаламға айналдырды."

Бұл оқиға - ардақты Пайғамбарымыздың (с.а.у.) пайғамбарлығының бір дәлелі.

Әлбетте, Аллаһ Тағала рахымы мен хикметі арқылы Хабибінің, яғни ең сүйікті құлы - Хазіреті Мұхаммедтің құрметі үшін қасиетті мекенді Әбраха әскеріне тапталпасы айтпаса да түсінікті.

МҰХАММЕД (С.А.У.) ПАЙҒАМБАРДЫҢ БАЛАЛЫҚ ШАҒЫ

II ТАРАУ

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ДҮНИЕГЕ КЕЛУІ

Жер бетін рухани қараңғылық басқан. Барша әлем адамзат баласының небір хайуандықтарына куә болып, санасында сәулесі барлардың рухы мен жүрегі қан жылаған заман. Адам азып, ел тозған. Жақсылықтың жұрнағы да қалмай бара жатқан уақыт.

Жер жүзі бақыттың, қуаныш пен шаттықтың бастауы - тәухид, яғни бір Жаратушыға сенім дегеннен мақрұм еді. Қайда қарасаң да күпір, күнә-руханиятты әбден көлеңкелеп тастаған. Әркім әр нәрсеге табынып, болар-болмастың бәрін қолдан Тәңірге, Жаратушыға айналдырған. Ақиқат билеушісін, шын Жаратушысын іздеп аласұрған көңілдер медет іздеп жанталасуда еді.

Адамдар надандықтың шегіне жеткені сонша, зұлымдық пен күпір батпағы қалыпты жағдайға айналған. Күштінің әлсізге әлімжеттігі, дәрменсіздің жапа шегуі ешкімді де елендетпейді. Күллі әлем қайғыға шомып, қасірет толы көңілдер уайымға берілген. Ақыл мен сананы, рух пен жүректі рухани қыспаққа алған күпіршіліктің, көпқұдайлылықтың бұлайша жалғаса беруі мүмкін емес-ті. Құдіреті күшті Аллаһ Тағаланың пенделерінің ары қарай надандыққа, мұң-шерге шыдай беруіне өз тарапынан медет жібермей қалмасы шындық еді. Өйткені Ол - қайырымдылардың қайырымдысы, ең мейірімді Жаратушы.

Аллаһ осынау тұманды сейілту үшін рақымдылығының дәлелі ретінде Ұлы тұлғаны - Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) дүниеге жолдамақ болады. Дүниенің рухани кейпін өз нұрымен сәулелендіріп, адамзатқа, пері мен періштеге - бүкіл болмысқа мәңгілік бақыттың жолын көрсететін жолбастаушының келер күні таяған-тын.

Әлем үлкен ізетпен өз сұлтанын тағатсыздана күтуде. Жаратылыстағы әрбір зат өздеріне тән тілімен, әрекетімен теңдессіз тұлғаға "Хош келдің!" деуге дайындалып, шаттанып тұрды.

Милади 571 жыл. Көкек айының 20-сы. Рәби'ул-әууәл (ай календары бойынша) айының он екінші түні. Піл оқиғасынан кейін арада елу-елу бес күн өткен.

Меккенің қарапайым отауларының бірі... Дүйсенбінің таңы атуға жақын, сәресі уақыты. Осы қарапайым ғана үйде, құтты сәтте жалғанда жалғыз рет болатын қайталанбас керемет оқиға жүзеге асты: екі дүниенің сұлтаны - Хазіреті Мұхаммед саллаллаһу аләйһи уә сәллам дүние есігін ашты.

Сол мезеттен бастап бүкіл әлем бұған дейінгі қайғы-қасіретін ұмытып шаттықа кенелді. Қараңғылық түндігі сыпырылып айнала нұрға бөленді. Бар дүние ерекше толқыныспен:

"Дін сұлтаны көзін ашып өмірге,

Нұрға толды бар дүние, көңілдер" деп тебіренді.

Жер жүзінде бірде-бір анаға бұйырмаған ұлы құрмет иесі атанған әзіз ана Әмина бақытты сәтін былайша баяндайды:

"Жүктілігімнің алтыншы айында едім. Түсімде бір кісі "Ей, Әмина! Сен әлемге қайыр-береке әкелетін сәбидің анасы боласың. Атын «Мұхаммед» (с.а.у.) деп қойғайсың, бұл құпияны ешкімге тіс жарып айтушы болма" - деп ғайып болған-ды.

Сөйтіп жүргенде босанатын уақытым да келді. Қайын атам Әбдімүттәліп Қағбаны тауап етуге кеткен. Үйде отырғанмын. Құлағыма біртүрлі дауыс жетті. Қорыққанымнан не істерімді білмей сасып қалдым. Дәл сол сәтте бір ақ құс пайда болды, ұшып қасыма келді де қанатымен арқамнан қақты. Сол-ақ екен қорқынышым сейіліп сала берді. Айналама көз жібергенімде ақ кесемен ұсынылған шәрбатты көрдім. Қолыма алып іштім, жаным мен тәнім нұрға бөленгенін сезіндім. Сонан соң Мұхаммед өмірге келді."

Пайғамбарымыздың бір ерекшелігі - арқасында, екі жауырыны арасында, дәл жүрек тұсында нәбилік-пайғамбарлық мөрі, яғни хатами нұбууәт бар-тын. Қызғылт түсті, үстіне қыл өскен меңнің үлкендігі кекілік жұмыртқасындай болған. Бұл белгі - ардақты Пайғамбарымыздың көптен күтілген соңғы пайғамбар екендігінің тағы бір дәлелі еді.

Дүниенің сұлтаны - пайғамбарымыз туылған сәтте атасы Әбдімүттәліп Қағбаның жанында құрайыштың ақсақалдарымен бірге әңгіме-дүкен құрып отырған. Сүйінші хабар оған да жетті. Әбдімүттәліптің қуанышы қойнына сыймай, үйіне қалай жеткенін де аңғармады. Торсық шеке немересін құшағына ала салып емірене аймалады. Әлден уақыттан соң немересін ұлы Әбу Тәліпке ұстатып тұрып:

"Осы баланы саған аманат еттім. Осы ұлымның мәртебесі биік, ерекше құрметке бөленетін жан болады", - деді.

Шаранаға ат қою құрметі атасына берілді. Атасы ойланбастан:

"Мұхаммед болсын", - деді.

Арабтарда жаңа туған сәбиге ата-бабаларының атын қою рәсімі ежелден бар. Көпшіліктің:

"Неге аталарымыздың бірінің атын қоймадың?" - деген сауалына атасы "Ұлымның өмірінің ғибратты да баянды болып, Аллаһ тарапынан да, адамдар тарапынан да мақтауға лайық болғанын қалаймын", - деп жауап берді. (Мұхаммед (с.а.у.) -арабшада мақтаулы дегенді білдіреді — Д.Ө.И.)

Шынында да, Мұхаммед (с.а.у.) пайғамбар - Аллаһтың, барша адамзат баласының, Тіпті періштелердің мақтауына ие болған бұл дүниедегі жалғыз адам. Өйткені Ол осынша мақтанға, марапатқа, құрметке лайық жан. Мұншалық мадаққа терең иманы, Аллаһ жолындағы ынта-ықыласы мен жоғары әсем де көркем мінез-құлқы арқылы қол жеткізді. Бұл мәселеде оған теңдесетін ешкім болған емес, болмайды да.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ ДҮНИЕГЕ КЕЛГЕН СӘТТЕГІ ҚИЛЫ-ҚИЛЫ ОҚИҒАЛАР

Мына дүниедегі ең үлкен оқиға - пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) дүниеге келуі оқиғасы екені даусыз.

Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) Аллаһ тарапынан елшілік міндеті жүктелгенде оны басқа пайғамбарлар сияқты белгілі бір топпен ғана шектемеген. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) күллі жаратылыстың пайғамбары ретінде жіберілген. Сондықтан да, Ол дүние есігін ашқанда әлемде қилы-қилы құбылыстардың болуы заңды. Санасының саңылауы барлар мұнан ғибрат алып, ойланса керек-ті.

А) Сол түні ерекше бір жұлдыз туды

Яһудилер арасында ғалымдар көп болатын. Олар Аллаһтың берген ілімімен қаруланып, небір нәрселерді алдын ала болжап қоятын. Жұлдыздарға қарап бал ашуда да алдарына жан салмайтын. Соңғы пайғамбардың келетіні жөніндегі мағлұматтарды да көктен түскен кітаптарынан оқып білген-ді. Оның ерекше белгілері де соларға мәлім, тек бір ғана беймәлім дүние - ақырзаман пайғамбарының қашан туылатындығы.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) туылған сәттегі табиғат құбылыстарын, аспандағы ерекше жұлдыздың пайда болуын яһудилер көрмей қалған жоқ, әрине.

Мәшһүр шайыр Хассан ибн Сабит бұл жайтты былайша түсіндіреді:

"Мен 7-8 жасар бала едім ол кезде. Бірде таң ертемен "Ей, яһудилер!" деген дауыстан шошып ояндым. Айғайдың қатты шыққандығы соншалық, ел-жұрт төсектен тұрған бойы әлгі айқайшының маңына жиналып қалды.

"Бүгін түнде Ахмедтің жұлдызы туды, яғни ол өткен түнде өмірге келді" - деді ол көпшілікке барлай қараған күйі. Жиналғандар дабырласып кетті".

Ибн Саадтан жеткен мәлімет төмендегіше сыр шертеді.

"Меккеде бір яһуди тұратын. Аллаһтың соңғы елшісі туылған күннің ертеңіне құрайыштықтарды жинап "Бүгін руларыңда ұл бала дүниеге келді ме?" - деп сұрады. Құрайыштықтар бір-біріне қарасты, сонан соң:

"Білмейміз, естіген жоқпыз" - деді бәрі бірауыздан.

"Олай болса, барып сұрастырыңдар, бұл үмметтің пайғамбары бүгін түнде дүниеге келді. Арқасында ерекше белгісі бар", - деді яһуди. Құрайыштар сұрастыра келіп көрген-білгендерін әлгі яһудиге жеткізді.

"Өткен түнде Әбдімүттәліптің марқұм ұлы Абдуллаһтың жесірі Әмина босаныпты. Баланың арқасында белгісі бар екен."

Яһуди мұны ести сала жаңа туылған шарананы барып көрді. Көрді де есінен айырылған адамша отырған жерінде жар салды:

"Пайғамбарлық Исрайыл әулетінен кетті, Құрайыштарға жетті. Құрайыштың даңқы асып, Батыс пен Шығысты жайлайтыны рас болды."

Осы шақта көкжүзіндегі самсаған жұлдыздар ардақты Аллаһ елшісінің келгеніне масаттанып тұрды.

Ә) Медайиндегі Кисра сарайында тірек-бағандар құлап жермен-жерексен болды.

Пайғамбар жарық дүниеге көзін ашқан сәтте терең ұйқы құшағында жатқан Иранның Медайин қаласының тұрғындары құлақ тұндырарлық тарсыл-гүрсілден оянды. Қала билеушісі-Кисра да, қала халқы да көшеге

босып кетті. Кисраның зәулім сарайының сәулетіне сән қосқан он төрт тірек-бағаны өзінен өзі қирап қалған-ды.

Таңды көзбен атырған Кисра ертемен мемлекетіндегі діни басшыларды шақырып, жиналыс ашты. Мәселе - кенеттен бастарына келген апаттың мәнін ашу.

Кисра әдеттегідей тәжін киіп, тағына жайғасуы мұң екен, салт атты біреу шауып келген күйі оның қолына хат ұстатты. Әкелген хабары суыт, отқа табынушылардың мыңдаған жылдардан бері жанып тұрған алауы сөнгендігі жазылыпты.

Бұл мәлімет Кисраның қаупін күшейте түсті. Осылайша аңтарылып тұрғанда мәжіліске келген Иранның бас қазысы Мубазан бірнеше күн бұрын көрген түсін айтып сарнай жөнелді:

"Түсімде аузынан ақ көбігі атылған жүз шақты түйенің Дижла өзенінен өткенін, оларды бастаған ауыздығымен алысқан араб аттарының да судан емін-еркін өтіп Иран жеріне жайылғанын көрдім."

Кисра әрдайым дұрыс сөйлейтін, әділдігімен аты шыққан Мубазанның бұл түсін де жақсылыққа жори алмады. Қалш-қалш етіп Мубазанға қарап:

"Сенің ойыңша бұл ненің белгісі?" - деді.

Бас қазы қысқа қайырды:

"Арабтар тарапынан маңызды өзгерістер болатынға ұқсайды".

Кисра апыл-ғұпыл Хира әкімі Нуғман ибн Мунзирге былай деп хат жазды:

"Ғалымдарыңның ішіндегі ең білгірін маған тез жолда".

Хатты ала салысымен Нуғман мәселенің маңыздылығын ұқты да Абдул Мәсих ибн Амр есімді данышпанын Медайинге жіберді.

Кисра көріпкелді ерекше ілтипатпен қабылдап, болған оқиғаларды рет-ретімен баяндап берді. Жылдам болжам жасауын өтінді. Абдул Мәсих нақты жауап бере алмайтынын айтып:

"Шамға жақын маңда - Жәбиа деген жерде тұратын нағашы ағам Сатыхтың көрегендігіне көп куә болдым. Содан ақыл сұрасақ қайтеді?" - деп ойын білдіреді.

Медайин билеушісі Абдул Мәсихті Сатыхқа жұмсайды. Шамның мәшһүр көріпкелі Сатых әбден қартайған, денесі тек еттен жаралғандай екі бүктетілген, бет-аузы жымырайған, ұсқынсыз кейіпті сәуегей еді. Үнемі шалқасынан жататын да қоятын. Бір жерге апару қажет болса, құдды бір затты бүктегендей белінен екі бүктеген күйі көтеріп апаратын. Ғайыптан берген хабарлары көбінесе дұрыс шығып, адамдарды аузына қаратқан көріпкел еді.

Абдул Мәсих тау-тас асып, нағашысына келіп жетеді. Сатых ауыр науқастанып, жолаушының сәлемін алуға да жарамай жатқан. Қинала ыңқылдап жатқан ол Абдул Мәсих болған жайды баяндай бастағанда өзгеріп сала берді. Өлім аузында жатқан Сатых көздерін бақырайта ашып, ажалмен арпалысын ұмытқандай бар даусымен айқайға басты:

"Уа, Абдул Мәсих! Мұнан былай Аллаһтың уахиы^(Аллаһ тарапынан Пайғамбарға берілетін аян) көбейеді. Сәмауаны су басып, парсылардың оты сөнді. Уақыт пен

кеңістікке билігін жүргізетін нағыз Тәңірдің қалауымен соңғы пайғамбар келді дүниеге, сонымен пайғамбарлықтың ақырғы нүктесі қойылды."

Терең тыныстап сөзін ары қарай жалғады: "Сасанилер арасынан құлаған қорғанның санына тең билеуші шығады. Содан соң билік те ыдырайды, ақиқат үкімдер шығарыла бастайды. Әрине, оның шығарушысы да ақиқатты көрсетушілер болады".

Осылай деді де, Сатых мәңгілікке көзін жұмды. Атақты көріпкел ақырзаман пайғамбарының келгенінен хабардар етті.

Тарих Сатыхтың жорамалдарының дұрыстығына куә болды. Иран мемлекеті 67 жылға созылған он төрт билеушінің басшылығынан соң соңғы пайғамбардың дінін қабылдап, мұсылман атанады. Сөйтіп, маздеизмнің қараңғылығын сейілтеді.

Б) Қағба маңындағы пұттар құлады

Құрайыштықтар арасында да Аллаһқа ортақ қосушы мүшріктер аз емес еді. Олар Аллаһтың үйі-Қағбаның маңын қолдан жасалған пұттармен толтырып, соларға табынып әлек болып жататын. Тәухидтің таратушысы Мұхаммед (с.а.у.) туылған сәтте осынау ұлы оқиғаның күшіне төтеп бере алмай қорғасыннан құйылған пұттардың көбі құлап, қирайды. Өмірге енді ғана келген тұғырлы тұлға Мұхаммед (с.а.у.) келешекте тәухидке, яғни Аллаһтың бірлігіне шақырып, көптәңірліктен, қараңғылықтан құтқаратынының дәлелі еді бұл. Алайда Аллаһтың айтуымен болған ғибратты оқиғаның астарына үңіле алмағандар жетерлік еді.

Бүкіл әлем иман байрағын жоғары ұстаған, көңілдерге нұр қондырған ардақты Аллаһ Елшісінің адал жолының куәсі болды. Ол Қағбаны жансыз пұттардан тазартып қана қоймай, көңілдердегі пұттарды да жыға білді.

В) Мыңдаған жылдардан бері алаулап жанған мәжусилердің-отқа табынушылардың оты сөнді.

Мәжусилер қашаннан отқа табынатын, от - олардың қасиетті Тәңірі саналатын. Мұхаммед (с.а.у.) пайғамбар дүниеге келген сәтте мәңгі өшпес деп есептеліп келген алау бір мезетте сөнді. Демек, дүниеге көзін ашқан ұлы тұлға пұтқа табынушылық сияқты отқа табынуды да жойып, жер жүзін тәухид сенімімен шұғылаландырмақ.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ СҮТАНАСЫНА ТАБЫСТАЛУЫ

Сұлтанымен қауышқан әлем шат-шадыман. Пенде атаулының көңілдеріне нұр себетін тұлғаның өз панасында болғаны үшін Арабстанның қуанышы да шексіз. Жалғанда жалғыз рет болатын ғажайып оқиғаның куәсі болған Мекке мерекелік көңіл-күйде.

Хазіреті Әминаның да көңілі жайланған. Торсық шеке ұлына қарап жан жарының қайғысын бір сәтке болса да ұмытқан, болашаққа деген үміті арта түскен, бақыттан басы айналған. Алайда Әмина ана дара туған сәбиін бір аптадай ғана емізді. Арабтардың ежелден қалыптасқан әдеті бойынша нәресте сүтанаға табысталуы керек. Мұхаммедтің (с.а.у.) жақын туысы Әбу Ләһабтың күні Суәйба осындай игі құрметке ие болды.

Суәйба ханым бұрын Хазіреті Хамзаны да емізген. Пайғамбарымыздың Хамзамен емшектес бауыр атануына себеп болған құрметті ана.

Өзіне зәредей болса да жақсылық жасағанды ешқашан ұмытпайтын, қайтарымыз қалдырмайтын, парыз бен қарызды тереңнен пайымдай білетін пайғамбарымыз бірнеше апта бауырына салған сұтанасы Суәйбаны өмір бойында назарынан тыс қалдырған емес. Жиі-жиі барып, жағдайын сұрап, көрген жерде ілтипат көрсетіп, сый-сияпат жасаған.

Иә, әлемнің мақтаны болған пайғамбарымыз қалыптастырған үлгілі мінез-құлықтың негізі - көргенділік еді. Опасыздық, сатқындық атаулының ауылы оның пәк өмірінен алыс болатын. Пайғамбар мінез-құлқын үнемі үлгі еткен оның зайыбы Хадиша да Суәйбаны сатып алып, күндіктен құтқарғысы келсе де Әбу Ләһаб келіспей-ақ қойған. Арадан көп жыл өткенде, Мұхаммедтің (с.а.у.) Мәдинаға хижретінен соң ғана Әбу Ләһаб Суәйбаны өзі азат еткен.

Әбу Ләһаб - Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) әкесінің туған бауыры. Өмір бойы пұтқа табынумен өткен ол, қартайған шағында да інісі Мұхаммедтің (с.а.у.) дініне мойынсұнбаған. Тіпті ең мықты дұшпанына айналған. Сондықтан да, Аллаһтың лағынетіне душар болып, күні Суәйбаның тырнағына татырлық сауап жинай алмаған. Әбу Ләһаб қайтыс болғаннан кейін оны біреу түсінде көреді. Жәһаннамның отына күйіп, жан даусымен ышқынған одан:

"Не болды? Қалың қалай?" - деп сұрайды. Сонда Әбу Ләһаб:

"Мұндағы өмірімді ешкімнің басына бермесін. Аптапқа күйіп, таңдайым кеуіп өліп барам. Суәйбаны күндіктен азат еткенім үшін, ол да Мұхаммедтің (с.а.у.) сұтанасы болғандықтан ғана аңқамды кептірген шөлден аздап құтылғандай болдым", - депті.

Оқиға расында да ғибрат аларлық. Ғұмыр бойы Хазіреті Мұхаммедке жамандық ойлап, тосқауыл қоюмен болған Әбу Ләһаб сынды азулы ислам дұшпаны пайғамбардың сұтанасын азат еткені үшін Аллаһтың рақымына бөленген, тозақтағы азабы жеңілдеген. Демек, Аллаһ Тағала сүйікті құлының өзіне тікелей емес, оған қызмет еткендерге жасалған жақсылықтың да қайтарымын береді деген сөз. Олай болса, жалған дүниеде болмыстың сұлтаны - Мұхаммедті (с.а.у.) жолбастаушы деп біліп, оның сүннеттерін орындауға ұмтылған мұсылмандарды қандай сый-сияпат күтіп тұрғанын айтуға тіл жетпейді.

Шарананы сұтанаға беру салты

Меккенің ауа райы өте ыстық, жыл бойы шіліңгір аптап шыжып тұратын. Тыныс тарылтатын қала ауасы, әсіресе, жаңа туған сәбилер үшін қолайсыздау. Ал, даланың ауасы да, суы да әлдеқайда таза. Сахараны мекендейтін кейбір тайпалардың тілдері де тазалығын жоймаған, адамгершілік тұрғысынан да өзгелерден жоғары. Осы себептерге байланысты сол дәуірде құрайыштар ұрпағының денсаулығы мықты, тілі жатық, тәрбиелі болып өсуі үшін Меккеден ұзақтау шөл даланы жайлаған кейбір рулардың әйелдеріне балаларын беріп, ақы төлеп емізуді әдетке айналдырған. Кейде

бала сәби шағынан бастап ержеткенше сүтанасының қасында қалатын. Жайлауды жайлайтын көптеген тайпа әйелдері Меккеден бала алып емізуді күнкөріс көзіне айналдырған. Әсіресе, Саад ибн Бәкір тайпасының әйелдері жылына бірнеше рет топ-тобымен Меккеге келіп, үй-үйді жағалап емізетін бала іздейтін.

Саад ибн Бәкір тайпасы адамгершілігімен, ата салтты қадір тұтып, ана тілін қастерлеуімен ерекшеленетін. Сондықтан құрайыштықтар көбінесе жаңа туылған балаларын осы тайпаға аманат ететін.

Кішкентай Мұхаммедті (с.а.у.) Суәйба есімді әйел емізіп жүрген тұста Саад әулетінің басына қара бұлт үйіріліп, бұрын-соңды болмаған құрғақшылықтан халық әбден қиналады. Құрғақшылықтың салдарынан елді жұт жайлап, тайпа халқы бейшара халге түседі. Азық-түлік таусылып, мал азып, сүт қат дүниеге айналған. Қиындықтан шығудың амалын қарастырған Саад ибн Бәкірліктердің әйелдері жиналып, емізетін бала іздеп, соның ақысына жүрек жалғар азық алмақ оймен Меккеге келеді. Келгендердің бәрі бірер сәбиді құшақтап, қуанып еліне қайтады. Жоқшылықтың зардабын тартқандықтан болса керек, кішкентай Мұхаммедті (с.а.у.) жетім болғаны үшін ешкімнің алғысы келмейді. Бәрінің ойы - жетімнен түсер пайда аз, көмек те болмашы.

Меккеге жолдастарынан кешеуілдеп қалып, соңынан келген Халима есімді әйел күйеуі екеуі арық есектеріне кезек мініп әрең жеткенде емізгерге бала қалмағанын көріп қатты қынжылады. Басқа әйелдер ауқатты отбасыларының нәрестелерін құшақтап мәре-сәре боп үйлеріне қайтқан шақта, байсалды да салиқалы, жүрегі мейірімге толы Халима Аллаһтың өзіне бұйыртқанынан бейхабар күйде уайымға шомып, қала көшелерін оңды-солды кезеді. Ұяңдық пен ибалылық есетін жүзінен шарасыздық аңғарылады. Әрлі-берлі амалсыз аяндап жүрген оған алдынан жылы жүзді қария кездесе кетеді. Бұл - пайғамбарымыздың атасы Әбдімүтталіп еді. Бір көргеннен-ақ олар бір-бірінің дертіне дәрмен болардай жанарларымен ұғысты. Бірінші болып сөзге тартқан Әбдімүтталіп:

- Сен қайдан келдің? - деді.

- Саад тайпасынанмын.

- Атың кім?

- Халима.

- Ғажап! Не деген үйлесімділік, саад пен хилм (Саад - бақыт, жақсылық. Хилм - жұмсақ мінезділік - Д.Ө.И.) қосылса, дүниенің қайыр-берекеті де, ақыреттің ізет-құрметі де сонда болмақ, - деп күрсінді де:

"Ей, Халима! Менің бір жетім немерем бар. Келген әйелдердің ешбірі оны алғысы келмеді. Саған аманат етейін, бәлкім шарананың құрметіне бақытқа, берекетке кенелерсің", - деді.

Халима күтпеген ұсынысқа әу дегенде күмәндана қарады. Бірақ аулына бос қайтқысы да келмеген. Сондықтан іштей ұсынысты қабылдаса да күйеуімен ақылдаспақшы. Болған жайды жолдасына баяндап болып:

"Мұнан басқа бала да жоқ. Неге екенін қайдам, жетім де болса бүйрегім осы балаға бұрып тұр. Алайық", - деді.

Харис қашанғы салмақтылығына салып:

"Жетімнің де өз нәсібі бар. Құдай деген жанбыз ғой, алсақ алайық", - деп келісе кетті.

Екеуі Әбдімүттәліпке келіп келіскендіктерін айтады. Әбдімүттәліп Халиманы нұрлы да сырлы Хазіреті Әминаның қарапайым лашығына ертіп әкеледі.

Халима сәбидің жанына келгенде өн бойы нұрға толы Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) биязы жүннен тоқылған құндаққа оралған күйі, жасыл көрпешенің үстінде ештеңеден бейхабар тәтті ұйқы құшағында. Бөлме ішін жайлаған сәбидің хош иісін сезбеу мүмкін емес. Халима бір көргеннен балаға іш тартып, қуанышын тілмен айтып жеткізе алмады. Емізетін нәресте таппай қиналып тұрғанда аяқ астынан мынадай сәбиге ие болу неткен бақыт!

Халима шыдай алмай, баланың қасына жақын барып, көрпенің шетін жай ғана көтеріп, мақтадан мамық, сүттен ақ, гүл иісті қолынан, маңдайынан аналық мейіріммен иіскеп, сүйді. Сол сәтте сәби көзін ашып, Халимаға қарап күлімсіреді. Екі жақ келіскендей болды.

Бірі - емізетін нәресте таба алмай мұңайған ана, екіншісі - ешкімнің алғысы келмеген нұр жетім... Сөйтіп, тағдырлар тоғысты...

Нұр жетім - Пайғамбарымыз (с.а.у.) Халиманың құшағында. Қанша күннен бері суалып, бір тамшы сүт тамбаған омырау сәби еме бастағаннан-ақ тырсылдап, толды. Халиманың да, күйеуі Харистің де таңданысында шек жоқ. Халима ана мұнан былай қарай оң жағымен Мұхаммедті (с.а.у.), сол жағымен өз ұлы Абдуллаһты емізбек.

Халима нұр жетімді құшағына алған күйі атасымен, анасымен қоштасып жолға шықты. Әмина ана сәбиінен жылай-жылай айырылып, Халимаға қайта-қайта тапсырды.

Жолай ерлі-зайыптылар бір жерде түнейді. Таң алагеуімде Харис түйелерін саууға барады. Ғажапқа қараңыз, інгендердің бәрінің желіні тырсылдап, сүт шүмектеп ағып тұрады. Қуанғанынан Халимаға:

"Сен алған нәрестенің мүбәрак, қайырлы екендігіне еш шүбәм қалмады", - деп дауыстайды. Халима да оны қостап "Менің де үмітім мол", - деді.

Мекке артта қалған. Халима баяғы кәрі есегіне мініп, құшағына сүтбаласын алды. Есек алды-артына қарамай желе жөнелді. Жылдамдығында шек жоқ. Тіпті өзінен күн ілгері жолға шыққан әйелдерді қуып жетіп, басып озған сәтте артта қалғандар:

"Ей, Халима, саған не болған? Бізді неге тастап барасың? Есегіңді ауыстырғансың-ау, сірә?" - деп шуылдасып қала берді.

Есек, бәз баяғы есек болатын. Тек айырмашылығы, оның үстінде дүниенің сұлтаны кетіп бара жатқан-ды. Осынау игі құрметке ие болған жануар да ескі аяңын ұмытқан.

Халима жолдастарына бұрылып: "Бұл сырды өзім де ұқпай келемін. Не де болса жақсылықтың бары рас", - деді.

Алайда топ әйелден бірде-біреуі мәселенің астарын ұға қоймады.

Мұның бәрі нұр жүзді нәрестенің келешектің пайғамбары екендігінің белгілері еді.

Жолда осындай түсініксіз жайттарды бастарынан кешірген Халима мен Харис ауылдарына келіп жетеді. Сол күннен бастап болашақ ғаламның рақым пайғамбары Саад әулетінің ауылын мекендей бастайды. Ауылдың азғын ахуалын тілмен айтып жеткізу мүмкін емес. Қайда қарасаң да көретінің-құрғақшылық, құнары қашқан топырақ, аштан бұратылған халық, көтерем мал, суы тартылған құдық.

Тек бір ғана шаңырақтың берекеті асып-тасып төгіліп жатты. Мұхаммедті (с.а.у.) әкелген күннен бастап Харистің дастарханы нанға, өрісі малға толды. Жануарлары жайылымнан желіндері жер сызып қайтатын. Отбасының көңілі тоқ, уайымы жоқ. Өзгенің малы оттауға шөп таба алмай ыңыршағы айналып тұрса, бұлардыкі күннен күнге семіріп барады. Мұны көрген көрші-көлем бақташыларын қарғап-сіледі.

"Елдің малы семіздіктен жарылғалы тұр, солардың барған жеріне қарай айдасаңдар қайтеді? Жоқ-жоқ дей бергеннен бірдеңе шыға ма?"

Таңның атысы, күннің батысы еңбектенгендіктеріне қарамастан бақташылардың да еңбегі - еш, тұзы - сор. Қожайындарына қалай түсіндірсе де ештеңе шықпайтынын ұққан олар үндемей құтылуды жөн санайды.

Алайда шопандар да, қожалары да Харистің малдарындағы өзгешелікті түсіне алмай әлек. Әлбетте, мәселенің астарында көпке беймәлім сыр бар-ды. Бұл себеп әзірге Халима мен оның күйеуінен басқаға жұмбақ. Келіп сұрағандарға Халима:

"Мұның өріске де, шөпке де еш қатысы жоқ. Береке Меккеден қайтқан шақта басталды. Бұл да ұлы Раббымның бергені болар. Біз бергеніңе - береке деумен өмір сүріп жатқан жандармыз", - деп қана қоятын.

Бақташылар оның айтқандарынан ештеңе түсінбеді. Дегенмен, таңданыстары орынды еді. Барша әлемдердің иесі Аллаһ Тағала өзінің ең сүйікті пендесі - Мұхаммедті (с.а.у.) бауырларына басып, ақ сүтін емізгені үшін Халиманың үйіне береке, көңілдеріне мереке сыйлаған. Халима мен Харис мұны іштей түйсінді. Нұр жүзді бүлдіршінге ерекше ілтипатпен қарады. Қараған жанның сұғынан сақтап, аялап бақты.

Жаңбыр дұғасы. Оның нәтижесі.

Саадтар бүкіл ауыл болып құрғақшылықтан ауыр жапа шекті. Халық жиі-жиі тасаттыққа шығып, әрқайсысы өзі иланатын пұтына жалбарынып жаңбыр сұрайды. Аптаптың беті қайтар түрі көрінбейді, қайта күн өткен сайын шыжғырып, мал мен жанның қауқары азайған. Қанша рет пұттарына жалынып, дұға жасап, құрбан шалса да нәтижесіз.

Осылай дәрменсіздіктен қалжыраған халық әдеттегідей бір жұма күні ең биік төбенің басына шығып, көкке қол жайып жаңбыр тілеген. Бір тамшыға зар көңілдер мұңды. Көпшілік арасында болашақ пайғамбардың сұтанасы Халима да бар. Тіл-сұқтан қызғыштай қоритын берекелі бүлдіршінді үйінде, емшектес бауыры Абдуллаһпен бірге қалдырып кеткен.

Дұғалар аяқталуға таяған. Үмітсіз, шаршаңқы, жүдеу жандар қайтуға әзірленген тұста, Халимамен көрші тұратын бір әйел дұғасын енді жасап бола берген дінбасының қасына таяу барып:

"Мырзеке, қанша уақыттан бері талмай дұға жасаумен әлекпіз. Біз шаршамаспыз-ау, бірақ нәтижесі осы уаққа дейін болар еді ғой. Арамызда ең болмаса біреуміз қайырлы болғанда жаңбыр әлдеқашан жауар ма еді, кім білсін?", - деді.

Алғашқыда әйелдің сөзін ұнатыңқырамай, тіксініп қалған дінбасы:

"Айтқаның жөн-ақ делік. Бірақ біздің міндетіміз - сұрау, тілеу ғана. Ненің қайырлы боларын Тәңірден артық ешкім білмейді", - деді.

Бұл жолы әйел айтпақ ойын бүкпесіз жайып салды:

"Дұрыс, дұрыс. Алайда менің айтпағым мүлде басқа нәрсе. Көршім Халиманың үйінде меккелік бір нәресте бар. Сол бала келгелі қоңсымыздың үйі берекенің бесігіне айналды. Аңдағанымыз - сәбидің аяғы құтты сияқты. Періште ғой, қанша дегенмен, соны осында алдырсақ қайтеді? Бәлкім, тілегіміз қабыл болар".

Дінбасы күмәндана қарады. Әйел қайта-қайта бастырмалатып өтініп қоймаған соң келісуге мәжбүр.

Кейуана сүрініп-қабынып жүріп көптің ішінен Халиманы әзер тапты-ау. Болған жайды асығып-аптығып баяндап берді. Халима келісе кетті. Өйткені нұр жүзді балдырғанның берекенің бастауы екендігіне бірнеше мәрте куә болған. Жүгірген бойы үйлеріне барды. Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) құндақтаған күйі далаға алып шығып, төбеге қарай аяңдады. Күннің қызуынан қорғау үшін анасы баланың бетін шүберекпен көлегейлеген. Ми қайнатар ыстық тәні нәзік бала түгіл, ересек адамды қуырып барады. Үйден бірнеше қадам шыққанда екі әйел тағы да таңғажайыптың куәсі болды.

Тура үстерінде бір шөкім ғана бұлт оларды, құдды қолшатыр сынды қорғап келеді екен. Алдымен екеуі де мән бермегенсіді, бірақ таңданыстарын жасырып қала алмады. Сәбидің бетін көлегейлеген шүберектің де қажеті болмай қалды. Қуаныштарында шек жоқ. Шарана да мұны сезгендей тәтті жымып қойды. Сөйтіп, көпшілікке қалай жеткендерін де аңдамай қалды.

Баста наразы болған дінбасы да оларды күлімсірей қарсы алды. Себебі, үйден шыққаннан бері қарай ерекше ақ шаңқан бұлттың бұларға күн түсірмей келгенін бақылап тұрған.

Дінбасы Мұхаммедті (с.а.у.) қолына алып, халыққа қарап жар салды:

"Уа, жиналған қауым! Менің қолымдағы бала - келген үйіне береке әкелген меккелік сәби. Осы пәк нәрестенің құрметіне жаңбыр жауғыза гөр деп рақымы мол Раббымызға тағы да жалбарынайық!"

Халық қол жайып, күбірлесіп дұғаларын айта бастады. Топ басшысы да қолындағы сәбидің отты жанарынан көзін айыра алмай, көп қарады. Жан-тәнімен "Осы сүйкімді сәби үшін бізге де рақым ет" деп тұрғандай...

Көпшіліктің бірнеше айдан бергі тілегі енді қабыл болғандай. Сәбиді көлеңкелеген бұлт бірте-бірте ұлғайды да, әлден уақытта жаңбыр сіркірей бастады. Адамдар әуелде сенер-сенбесін білмей дағдарып қалған. Тамшылар жиілей бастағанда:

"Жаңбыр! Рахмет жауды! нұр жауды!", - деген қуанышты дауыстар айдай әлемге жар салды.

Әбден сусаған қара жер жауын суын тойымсыздана сіңіріп, құмарлана қанып жатты. Жауынның қызығына берілген халық рахмет нұрының нақ бүгін жауу себебіне үңілген де жоқ. Бұл әзірше сыр күйінде қалуға тиіс еді. Өйткені рахметке себеп болған қасиетті тұлға әлі бірнеше айлық қана сәби. Әрине, былайғы адамдардың көзінде ол - нәресте, ал Аллаһтың назарында ол - ең сүйікті құл, пайғамбарлар пайғамбары, екі дүниенің нұры - Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) еді.

Саад әулеті суға қарық болды. Жер көгеріп, ағаштар бүршік жарды. Мал тойып, сүт молайды. Жаңбырдың себебін білгендер саусақпен санарлық қана, олар:

"Бұл сәби - жақсылықтың жаршысы, берекенің белгісі"- деп қайталаумен болды.

Даланың таза ауасы баланың сау-саламат өсіп-жетілуіне ыңғайлы-тын. Сүйікті пайғамбарымыз қай жағынан болсын, жылдам жетіліп, өз құрдастарынан оқ бойы озық тұрды. Сегіз айлығында тілі шыққан ол, бір айдан кейін-ақ таза сөйлеп кетеді. Он айлығында өзінен бірнеше жас үлкен балалармен бірдей бойы, ойы жетілген-ді. Оқ атып ойнап, күш сынасатындай еді. Екі жасқа толғанда емшектен шықты. Соған дейін Халиманың отбасы былай тұрсын, бүкіл ру мол несібеге, ырзыққа кенелді. Небары екі жасар бола тұра Хазіреті Мұхаммед(с.а.у.) басқа балалардан байсалдылығымен, салмақтылығымен, ойлылығымен ерекшеленетін. Сымбат пен сұлулықта да одан озар жан жоқ.

Сөйтіп жүргенде сәбиді анасына қайтаратын мезгіл де келіп жетті. Мұхаммедті (с.а.у.) өз балаларынан артық көретін Халима мұңайып, тасалау жерде көзінің жасын сығып та алды. Шарасыз еді. Нұр Мұхаммедтің (с.а.у.) жұпар иісінен мақрұм қалу ол үшін дүниенің ең ауыр азабына тең. Бірақ амал не? Сүтбаласын құшақтаған күйі Меккеге келді.

Сондағы Хазіреті Әминаның мәз-мейрам болғанын көрсеңіз. Бірінің - алпыс екі тамырын идіріп емізген ананың көңілі пәс, шерлі болса, екіншісінің - тоғыз ай толғатып туған ананың қуанышы шексіз. Қоштасар сәт те келді.

Дәл осы мезетте Халиманың ойына маңызды бір нәрсе түскендей іркіліп, біраздан соң жалынышты үнмен:

"Ұлымды тағы біраз уақыт маған бере алмайсыз ба? Меккені жайлаған оба індеті жұғып кете ме деп қатты уайымдап тұрмын", - деді.

Шын көңілден шыққан өтінішке, қанша қиын болса да, әзіз ана Әмина қарсы келмеді. Сөйтіп, Мұхаммед тағы да сүт емген мекеніне - Саадтардың ортасына қайтып оралды. Бұл кезде Мұхаммед екі жаста болса да үй тірлігіне көмектесуден жалықпайды. Емшектес бауыры Абдуллаһпен бірге қозы бағуға шығатын. Қошақандармен асыр салып ойнағанды ұнататын, мал екеш мал да оның жанынан үйіріліп шықпайды. Дүниенің болашақ сұлтаны мал жайлап жүріп көкжүзінен көзін айырмайтын. Өзіне беймәлім сырды ашуға асыққандай, аспаннан ерекше хабар күткендей кейіпте.

Көптің көзінен таса қалмаған тағы бір нәрсе, Мұхаммедтің (с.а.у.) төбесінде бір шөкім бұлт бейне бір оның қорғаушысындай қалмайтын. Баланың әдемілігі, сүйкімді қылықтары, тәрбиелілігі ауыздан-ауызға жыр боп тарай бастаған. Құрбы-құрдастары да оған ұқсауға, одан үйренуге талпынды.

Пайғамбарымыз Саадтардың арасында өмірінің ең тыныш, ең тәтті күндерін өткізіп жатты.

Көктемнің жайма шуақ күндерінің бірінде Мұхаммед (с.а.у.) бауыры Абдуллаһпен бірге өрісте қозы бағып жүреді. Қошақандарын шүйгін жерге оттатып қойып екеуі әңгіме қызығына беріліп кетеді. Бұл олардың күнделікті әдеті еді. Біраздан соң Абдуллаһ отырған жерінде қалғып кетеді. Бала Мұхаммед болса айналасына барлай қарап, оны Жаратушының құдіретіне тамсанып ойға шомады. Әлден уақытта қозылардың алыстап кеткенін байқап, қайтармақ боп жүгіре жөнеледі.

Екпіндей жүгіріп келе жатқан оның алдынан кенет ақ киімді екі адам шыға келеді. Олар күлімсірей түсіп нұр жүзді балаға жақындайды. Біреуі Мұхаммедті (с.а.у.) қапсыра құшақтап көк шалғынға абайлап жатқызады. Бір қызығы, Мұхаммед (с.а.у.) еш қорықпайды. Неге екенін кім білсін, осынау жылы жүзді адамдардан жамандық келмейтінін іштей сезінеді.

Дәл осы тұста сонадай жерде ағаш көлеңкесінде ұйықтап жатқан Абдуллаһ оянып кетеді де, алыстағы бұларды көріп қалады. Шошып кеткен ол жанұшыра үйіне қарай жүгіре жөнеледі. Келе салысымен әке-шешесіне көрген-білгенін асыға баяндайды.

Халима күйеуімен екеуі өре түрегеліп, Абдуллаһ айтқан жерге келеді, бірақ ештеңе көре алмайды. Өйткені Аллаһ тарапынан жіберілгендер өз міндеттерін бұлжытпай орындап, қас қағым сәтте көзден ғайып болған-ды. Халима мен Харис ендіктерін баса алмаған күйі әлі де болған оқиғаның әсерінен айыға алмай тұрған сүтбалалары Мұхаммедтен (с.а.у.):

"Не болды, жаным? Өңің қашып тұр ғой, неден қорықтың?" - деп сұрайды. Болашақ пайғамбарлар сардары:

"Қасыма екі ақ киімді адам келді. Біреуінің қолында қар толы алтын тостағаны бар. Мені ұстап жерге жатқызды да, көкірек тұсымды жарып жүрегімді суырып алды. Жүректі де көзімше жарып ішіндегі қанын ағызып тастады. Кеудемді, жүрегімді әлгі қармен ысқылап тазалап, қайта орнына салып, өздері жоқ боп кетті", - деп жауап берді.

Иә, арадан көп жыл өтіп, пайғамбарлық тізгінін қолына алғанда сахабалары:

"Уа, Расулаллаһ, өзіңіз жайында кеңірек әңгімелеп берсеңіз" - деп өтінгенде, пайғамбарлар патшасы Хазіреті Мұхаммед оларға:

"Мен - бабам Ибраһимнің дұғасымын. Бауырым Иса пайғамбардан жеткен сүйіншімін. Анамның түсімін, ол маған аяғы ауыр кезінде Шам сарайларын сәулелендірген нұрдың өзінің айналасынан тарағанын көрген екен." - деп бастап жоғарыдағы басынан өткен оқиғаны баяндап берген.

"Мен Саад ибн Бәкір руынан бір отбасында сүт еміп, ер жеткенмін. Бір күні сүтбауырыммен бірге қозы бағып жүргенбіз. Қасыма екі ақ киімді адам

келіп, мені жерге жатқызып қойып, кеудемді тілді де, жүрегімді алып жарып жіберді. Ішіндегі қаны аққан соң өздерімен ала келген қармен қанды тазалап кете бар-ды".

Осыдан кейін Пайғамбарымыздың жүрегі илаһи нұрға толып, өзге еш пендеде жоқ ерекшеліктерге Аллаһ тарапынан ие болған. Мұнан былай нұрға толы жүректе пендеге тән пасық пиғыл, соқыр сенім атаулы болуы мүмкін емес еді.

Жүрек - денедегі бар физикалық процесті реттейтін, басқаратын кесек ет күйіндегі ағза ғана емес, оның негізгі қызметі - руханиятты реттеуші. Иман, иба мен ізгіліктің орны-жүректе, шапағат пен мейірім де жүрекке ұялайды. "Ақ жүректі", "жылы жүректі", "жүрекке жол табатын" деп келетін тіркестердің халық тілінде кең қолданылуы да бекер емес. Ал, жүрегі карайған, қатыгездерді рухани жүдеуліктің салдары емес деп кім айта алады?

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ТУҒАН ШАҢҒЫРАҒЫНА ҚАЙТА ОРАЛУЫ

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) төрт жасқа толады. Дене бітімі көрген жанның назарын аударарлықтай, көркі көз жауын аларлықтай. Күн сайын көз сұғын қадаушылар көбейеді. Айналасына сәуле шашқан отты жанарды байқамау мүмкін емес. Мұны сезген Халима мен Харис сүтбалаларын көрінгеннен қызғыштай қорып әлек. Кеудесін жарған күннен соң оны тіпті көздерінен таса етпей, басқан ізін аңиды. Аманатқа көздерінің қарашығындай қарау керектігін ынты-шынтымен сезінген ерлі-зайыптылар өзара кеңесіп, аман тұрғанда баланы туған анасына жеткізуді ойлайды. Қанша қимаса да түбінде туысқандарымен қауыштыру керек екенін білетін Халима амалсыздан Меккеге жолға шығады. Іші қан жылап тұрып Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) өз анасына әкеп тапсырады.

Бірақ өмір бойы оны ұмытқан емес. Хазіреті Мұхаммед те төрт жыл бауырына басқан, сүтін туған баласымен бірге тел емізген анасы Халиманы бір сәт те есінен шығармады. Әрдайым оны ерекше құрметпен сыйлап, "анашым" дейтін. Мұқтаждығы болса өтеп, қолынан келгенше жәрдем беретін.

Арадан ұзақ жылдар өтіп, Халима қартайған шақта бүкіл әулетімен тағы бір қуаңшылықтың азабын шегеді. Бар амалы таусылған Халима Хазіреті Мұхаммедтен (с.а.у.) көмек сұрайды. Бұл жолы сүтбаласының зайыбы - Хазіреті Хадишадан жақсылық көреді, қырық қойды алдына салып, түйе мініп қайтқан сүтананың алғысы шексіз еді.

Милади 575 жыл...

Хазіреті Мұхаммед төрт жаста...

Жалғандағы жалғыз жұбанышымен қайта қауышқан ана көңілі көтеріңкі. Жарынан жастай қалып, қара жамылған Әминаның бар тілегі - Мұхаммедтің жетімдік ауыртпалығын тартпай, бақытты өмір сүруі еді. Жаратқаннан жатса-тұрса соны сұрайтын. Әкесінің жоқтығын сездірмей, бар күшін баласының тәрбиесіне жұмсайды. Алайда үйдің сәні мен берекесіне айналған нұр жүзді бүлдіршін анасының қас-қабағына қарап, орынды сөйлеп, реті келгенде көмектесуден тайынбайтын. Әсіресе, тазалыққа жаны

құмарлығы анасын қайран қалдырады. Өзіз Әмина бірінші Жаратқанға, сосын Халимаға шексіз ризалығын білдіріп, шүкірлік ете түсті.

Мұхаммед (с.а.у.) өз қатарларының арасында да ерекше, кішкентай жасына қарамастан көпшіл, әлсізді қолдаушы болып танылады. Кім-кімнен де көмегін аямайтын. Үлкендерді құрметтеп, кішіні демейтін. Балалар да оның маңына үйіріліп, таңның атысы, күннің батысы қасынан шықпауға бар.

Иә, Аллаһ Тағала аса мәртебелі әрі қасиетті пайғамбарлық міндетін жүктейтін болашақ елшісін осылайша үлгілі мінез-құлық иесі етіп, жан-жақты тәрбиелеуде еді.

Әке қабірі басында

Болашақ пайғамбарлар сардары алты жасқа аяқ басқан. Жаздың шуақты күндерінің бірінде Әмина Мәдинаны зиярат ету қажеттігін ойлайды. Көптен көкейінде жүрген мақсаты - нағашы жағынан бірнеше атадан туысатын Нәжжарлардың амандық-саулығын білу және сонда жерленген асыл жары Абдулланың қабірін зиярат ету. Жан дегенде жалғызы Мұхаммед пен қызметшісі Үммү Әйменді ертіп жолға шығады. Сапарға шығарда Әминаның көңілі алабұртып, енді қайтып оралмастай көрші-көлеммен жылап-сықтап қоштасады. Тіпті жолға шыққан соң да ұзап кеткенше артына қарайлай береді.

Шаршап-шалдығып Мәдинаға да жетті-ау. Тікелей нағашылары Нәбиғаның үйіне түседі. Нәбиғаның ауласына кірер-кірместе күйеуінің мазарын құшақтай құлаған Әмина көпке дейін солығын баса алмай, өксі жылайды.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) алғаш рет жетімдік зарын сонда сезінеді, бала көңіл бір көруге зар боп кеткен әкесін жоқтап, езіледі.

ХАЗІРЕТІ ӘМИНАНЫҢ МӘНГІЛІК САПАРҒА АТТАНУЫ

Пайғамбар анасы Әмина ұлымен бірге Мәдинада бір айдай болып, сағынышы мен шерін тарқатқан соң туған-туыстарымен қоштасып, Меккеге қайтуға бет түзеді.

Ұшы-қиырсыз шөлде үш жолаушы: Болашақ пайғамбар анасы Әмина, сүйікті ұлы және қызметшісі. Үшеуі де үнсіз, мінген көліктері де олардың көңіл түкпіріндегі ауыр қайғыны бөліскендей аяңдап келеді. Өзіз ана мен ойлы баланың жүрегіндегі қасірет, қимас жанмен қоштасу бойларына зіл-батпан ауырлық жүктегендей. Қыршынынан қиылған қимасы еске түскен сайын көз жасын көлдеткен Әминаның көңіліндегі уайымды бөліскендей баласы да өксіп-өксіп қояды.

Өгіз аяңмен үнсіз ұғынысып жолдың жартысына келгенде аяулы ана Әмина сырқаттанып қалады. Үммү Әймен науқастың үдеп бара жатқанын көріп қатты қорқады. Жеткен жерлері - Мекке мен Мәдина арасындағы Әбуа ауылының шеті еді.

Бір ағаштың көлеңкесіне тоқтап, Әминаны қолтығынан демеп жатқызайын дегенде, кесел меңдеген ол, әлі кетіп құлап түседі. Қызметшісі оны дұрыстап жатқызып, жан-жағын қымтайды. Жан тері шыққан анасының

басын сүйеп отырған алты жасар Мұхаммедтің сондағы егіліп жылағанын көрсеңіз.

Айнала сүттей ұйыған тыныштық. Қанша уақыт өткенін кім білсін, Әмина көзін ашты. Сол сәтті зарыға күткендей ұлы:

"Қалайсың, анашым?" - деді.

Ауруы жанына батса да сездіргісі келмеген ана:

"Жақсымын, ботам, жақсымын", - деді ернін әзер қимылдатып.

Сөйтті де, тағы да ес-түссіз қалды. Біраздан соң "су-у-у" деді сұлық жатқан күйі.

Бала орнынан атып тұрып анасының сұрағанын жеткізді. Хазіреті Әмина бір-екі ұрттады, сүйікті ұлына мейірлене қарап ұзақ жатты, қолынан сипады. Ішіндегі аласапыран сезімді білдірмеуге тырысты. Күйеуінен айрылып бір жыласа, енді жалғызымен қалай қоштаспақ? Жо-жоқ!. . Өмір мен өлім айқасып жатты. Не де болса жазмыштан озмыш жоқ, маңдайға жазғанды көреді-дағы.

Бойын әбден дендеген аурудан айықпасын білген қымбатты ана соңғы рет бар күшін жинап баласының қолынан емірене өпті де:

"Ей, азулы ажал оғынан Жаратқанның құдіретімен жүз түйе құрбан етіп құтылған Абдуллаһтың ұлы!

Аллаһ алдыңнан жарылқасын. Егер түсімде көргенім рас болса, сен ұлы Аллаһ Тағала тарапынан адамзат баласына адал мен арамның айырмасын үйрететін пайғамбар боласың. Сен бабаң Ибраһимнің шын мойынсұнабілушілік қабілетін паш етіп, соның дінін тәмамдайсың. Аллаһ сені әрдайым қолдап, пұттардан, пұтқа табынушылардың зорлық-зомбылығынан аман сақтайды.

Өмірге келген әрбір мақұлық түбінде өледі, жаңа нәрсе ескірмей тұрмайды. Бұл дүниеде бәрі фәни, өткінші. Мен де өлемін, бірақ атым мәңгі жасайтын болады. Себебі, артымда пәк періште сынды ұрпағымды қалдырып барам" - деп үздіге сөйледі де, мәңгілікке көз жұмды.

Бұл милади 576 жыл болатын.

Арадан ұзақ жылдар өткенде пайғамбарлар патшасы бір умра сапары тұсында Әбуа ауылының үстінен өтеді. Сонда анасының қабіріне барып дұға оқып, көзіне жас алады. Оның жас балаша жылағанын көрген сахабалар:

"Неге мұнша мұңайдыңыз, уа, Расулаллаһ?" - деп сұрайды. Сонда пайғамбарымыз тұрып:

"Аяулы анамның мәңгілік сапарға аттанардағы халі көзіме елестеп, сондағы маған деген мейірімін дәл қазір сезінгендей болып тұрмын", - деп жауап береді.

Пайғамбардың ата-анасының иманы турасында

Пайғамбардың ата-анасының иманы мәселесіне келер болсақ,

1) Әкесі Абдуллаһ пен анасы Әмина пайғамбарға пайғамбарлық міндеті берілместен көп уақыт бұрын о дүниелік болған, пайғамбарлық келгенге дейінгі фәтрат кезеңінде өмір сүрген.

Бір күні кемеңгер ғұлама Шарафуддин Мұнауиден біреу: «Мұхаммед пайғамбардың ата-анасы жәһаннамда ма?» - деп сұрапты.

Данышпан Мұнауи қатуланып: "Ардақты Пайғамбарымыздың (с.а.у.) ардақты ата-анасы фәтрат кезеңінде өмірден өткен. Ал пайғамбар жіберілмес бұрын өмір кешкенге азап жоқ, кешірім бар", - деп жауап беріпті.

Бір пайғамбардың үндеуін естімеген Аллаһтың жолынан мүлде бейхабар адамның ақыретте азапталмайтыны Құран аяттарында, хадистерде айтылады.

Пайғамбарымыздың ата-анасына өздеріне дейін өмірден өткен пайғамбарлардың тура жолға шақыруы жетпегенін тарих дәлелдейді. Олай болса, сөз жоқ олар ақырет азабына душар болмайды.

2) Аллаһ Елшісінің аяулы әке-шешесінің Аллаһқа ортақ қосқандығы жайлы бірде бір мәлімет жоқ. Бәлкім, олар Зәйд ибн Амр ибн Нуфайл, Уарақа ибн Нәуфал, т.б. сияқты ұлы бабалары Ибраһим (а.с.) пайғамбардан жеткен сенімді, ғұрыпты ұстанған ханифтер болар.

3) Сүйікті пайғамбардың ата-анасының пәк сенімдегі жандар болғандығын "Мен пәк бабалар мен аналардың ұрпағы боп жаратылдым" деген хадис нақтылай түседі.

Құран Кәрімде мүшріктер үшін нәжіс сипаты қолданылған. Тазалық пен нәжіс, иман мен күпір, мумин мен мүшрік қайшы ұғымдар екенін ескерсек, жоғарыдағы хадиске сүйене отырып Аллаһ Расулының ата-бабасының руханияты таза болғандығына көз жеткізе түсеміз.

Аллаһ Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) бүкіл жаһанға рақым етіп жібергенін баяндайды. Ал, жарық дүниеге көзін ашпас бұрын он сегіз мың ғаламға сәуле шашатын Оның нұры ата-бабасының бойында сақталған. Тұла бойында әлемнің нұрын тасып, құрсағында Аллаһ Тағаланың сүйікті елшісін көтерген ана мен әкенің иманына шүбә келтірудің өзі қисынсыз.

Тоқсан ауыз сөздің тобықтай түйіні, ардақты Пайғамбарымыздың (с.а.у.) ата-анасының жаны жәннатта, әрбір мұсылман бұл ақиқатты аксиома деп білгені жөн.

ХАЗІРЕТІ МҰХАММЕД АТАСЫ ӘБДІМҮТТӘЛІПТІҢ ҚАМҚОРЛЫҒЫНДА

Анасынан айрылған алты жасар Мұхаммедті (с.а.у.) атасы Әбдімүттәліп қолына алады. Құрайыштың алдыңғы қатарлыларынан саналатын Әбдімүттәліп адамгершілігі мол, жомарттығымен, мәрттігімен аты шыққан, сабырлы, ақылды, түсінігі мол жан. Қапсағай денелі, жарқын жүзді Әбдімүттәліпті ол төңіректе білмейтін жан кем де кем. Кедей-кепшікке көмектесіп, жарлы-жақыбайдың көңілін тапқанды жаны сүйетін оны барша жұрт сыйлайтын, ерекше құрметтейтін. Адам түгіл, жыбырлаған жәндікке қиянат етпейтін. Қонақжайлылығын айтпағанда, туған-туыстың, ауру-сырқаудың ахуалын сұрау оның күнделікті әдеті еді. Кеңпейілділігіне қарап құрайыш оны "екінші Ибраһим" атандырды. Қарт Әбдімүттәліптің бала дегенде, әсіресе, немерелеріне шығарда жаны бөлек. Айналасын нұрға бөлеп жүретін немересі Мұхаммедті (с.а.у.) қайда барса қасынан тастамай алып

жүреді. Еркелетіп жетімдігін сездірмеуге тырысатын. Тіпті онымен үлкендерше сөйлесіп, жиын-тойларда әлдеқалай бір мәселе туындай қалса Хазіреті Мұхаммедпен кеңесіп шешетін. Көптің көзі көреген емес пе, мұны да жұртшылық сезбей қалмаған.

Қағбаның төрінде құрайыштардың басшысы Әбдімүттәліптің арнайы орны бар еді. Өзге түгіл өз балалары да отыруға батпайтын осы орынға бала Мұхаммедті (с.а.у.) атасының өзі отырғызатын. Жайшылықта туған балаларын құшағына алмайтын Әбдімүттәліптің немересіне деген сүйіспеншілігі шексіз. Кейде ағалары Мұхаммедті (с.а.у.) төрден тұрғызбақ болғанда:

"Тимендер, төр - соныкі. Абдуллаһтан қалған жалғыз тұяғымның орны келешекте дүниенің төрі болмақ. Әлі-ақ көрерсіңдер", - деп немересін қасына алып, арқасынан қағып, ойға бататын.

Әбдімүттәліпті оятуға да Мұхаммедтен (с.а.у.) басқаның батылы жетпейтін. Атасының бөлмесіне одан өзгелер рұқсатсыз кіре алмайтын.

Бір күні Әбдімүттәліп сүйікті немересін жоғалған түйелерін іздеуге жібереді. Мұхаммед (с.а.у.) біраз кешіккен соң атасы адасып кетті ме деген оймен тағатсыздана бастайды. Уайымдағаны сондай, Қағбаға барып: "Құдіретті, күшті жасаған ием! Мұхаммедіммен тезірек қауыштыра гөр!" - деп жалбарынады.

Арадан көп өтпей-ақ Мұхаммед (с.а.у.) түйелерді айдап келіп қалады. Әбдімүттәліп жанары жасқа толып: "Жалғызым, жаным. Сен үшін жанымды беруге әзірмін. Мұнан былай жалғыз өзіңді ешқайда жібермеспін", - дейді. Расында да, абзал ата нұр немересін өле-өлгенше қасынан бір елі шығармаған.

Йемен билеушісінің хабары

Сол тұста Йемен билеушісі - Сайф ибн Зиязан бір кездері әкесі билеп, кейіннен хабаштықтардың қол астына өтіп кеткен жерін қайтарып алып, Гумдан деген қалада салтанатты түрде таққа отырады. Тілеулестері жер шалғайлығына да қарамастан құттықтап барады.

Әбдімүттәліп басшылығындағы Меккенің де мұнан тыс қалуы мүмкін емес. Бір топ адаммен Әбдімүттәліп сапарға шығады. Қанша қиын болса да нұр келбетті немересін осы жолы үйінде тастап кетуге мәжбүр.

Ұзақ жолдан арып-ашып келген меккелік делегацияны Сайф ибн Зиязанның өзі қарсы алады. Әбдімүттәліп қуанышқа ортақтаса келіп, сөзін:

"Біз Аллаһтың тікелей қарауындағы киелі мекеннен келдік. Бәйтуллаһ аталатын Аллаһтың үйі - Қағбаның қызметшілеріміз. " - деп түйіндейді.

Гумдан билеушісі Әбдімүттәліптің сөзіне риза болып:

- Ей, тілектес бауырым, өзіңді таныстырып өтсең, - дейді.
- Мен - Хашимнің ұлы Әбдімүттәліппін.
- Демек, жиеніміз болдың ғой.
- Иә, солай.

Жеңіс тойы жалғасып жатты. Қуанышты жүздер, шат-шадыман халық. Бірде Сайф әлдене есіне түскендей, Әбдімүттәліпті оңаша шақырып алып былай деді:

"Ей, Әбдімүттәліп, саған бір сыр айтпақпын, осы бір мәселенің саған қатысы бар сияқты болады да тұрады. Киелі кітаптардан оқып-білгенбіз, өте маңызды хабар, білетіндер бірен-саран ғана."

Әбдімүттәліп дегбірсізденіп: "Не хабар? Не?" - деді.

Сайф:

"Киелі Кітаптағы хабарға қарағанда, Тихама аймағында осы жылдары ерекше бір сәби дүниеге келуге тиіс. Екі жауырыны арасында меңі бар. Нәрестенің әке-шешесі ерте дүние салады да, баланы атасы қамқорлығына алады. Өскенде сол бала ұлы тұлға болады, даңқы жер жүзіне жайылады. Қиямет-қайымға дейін жақсылықтың жаршысы боп өтетін көрінеді. Дұшпандары не қысастық жасаса да, жеңе алмайды. Ол көпқұдайлылықты, тозығы жеткен ырымдарды жойып, Аллаһтың бірлігіне сенуге, соған құлшылық етуге үндейді. Әділеттілігі, көрегенділігі, адамгершілігі бүкіл әлемге үлгі болады" - дей келіп, бірнеше дәлелдерін тағы да айтады.

Әбдімүттәліп айтылғандарды тыңдап бола салысымен сәждеге бас қойды. Бұл жолы Сайф аң-таң болды.

"Бір нәрсе сезгеннен саумысың, баянда тезірек", - деп Әбдімүттәліпті қолқалай бастады. Әбдімүттәліп қуаныштан жүрегі жарылардай кейіпте:

"Билеушім, өзге ұлым - бір төбе, Абдуллаһым - бір төбе дейтін балам бар еді. Ер жеткен соң оны тәрбиелі жердің қызымен - Уәһб ибн Әбдіманаптың Әминасымен үйлендіргенмін. Құдай беріп бір ұлды болған. Амал нешік, көп ұзамай балам мен келінім бірінен соң бірі өмірден озды. Солардың артында қалған ұрпағы бүгінде менің қолымда. Бойындағы бар қасиеттер сенің айтқандарыңмен сәйкес келеді", - деп жылап жіберді.

Сайф та ақиқатқа көз жеткізіп тұрып:

"Ұзағынан сүйіндірсін. Баланы көзіңнің қарашығындай қорғағайсың, әсіресе, яһудилер оның басқан ізін аңдып тұзақ құрумен болады. Зияны тиіп кетіп жүрмесін. Бәле-жаладан Аллаһтың өзі сақтайды, дегенмен аманатыңа абай бол. Кітаптағы жазбаға қарағанда, заман өзгеріп немерең Ясрибке (Мәдинаға) хижрет етуге мәжбүр болады, ол жерде де қолдаушылары аз болмайды", - деді.

Иә, Сайф көрегендік жасады, жалпақ жұртқа беймәлім дүниеден алдын ала хабар берді.

Әбдімүттәліптің еліне қайтар шағы жетті. Керуенді Меккеге шығарып салып тұрып Сайф:

"Баланың бойындағы өзгерістерден хабардар етіп тұрғайсың", - деген. Амал не, осы оқиғадан соң бір жылға жетпей, ол да өмірмен қош айтысты.

Арадан көп уақыт өтпей-ақ Әбдімүттәліп аяқ астынан ауырып, төсек тартып жатып қалады. Буын-буынынан әл кетіп қарттықты жеңе алмасын сезген оның уайымы - нұрлы немересін көзі тірісінде сенімді біреуге аманат ету.

"Қай баламның қолына табыстасам екен?.." Қарияны күндіз-түні мазалаған сұрақ осы...

Әбу Ләһаб өз басымен әлек, қатыгездігімен аты шыққан. Оған беруге әсте болмайды. Аббас ше? Жо-жоқ, ол өз бала-шағасын асыраса да жақсы, үйелмелі-сүйелмелі шүкір баршылық қой. Мұхаммедке (с.а.у.) ерекше көңіл бөле алмас. Хамза болса жас, басы да бос, жастық қызуымен таңертеңнен кара кешке дейін аң аулаудан қолы тимейді. Баланы бағар-ау, бірақ көңілімдегідей бола қояр ма?.. Ау, Әбу Тәліп бар емес пе? Ең лайықтысы - сол. Мал-байлығы шамалы болғанмен, мейірімі мол. Сол ғана Мұхаммедтің (с.а.у.) нағыз қамқоры бола алар..."

Осылайша іштей түйіндеген соң балаларының бәрін жинап, Мұхаммедті (с.а.у.) орталарына алып "Қай ағаңның қолында тұрғың келеді?" - деп сұрады атасы. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) атасының сауалына жауап ретінде орнынан тұрып, көкесі Әбу Тәліптің мойнына асылды. Әбдімүттәліп ойының дөп шыққанына қуанды. Сонан соң Әбу Тәліпке қарап:

"Мұхаммед (с.а.у.) - саған Аллаһтың аманаты. Басыңа нендей күн туса да оны жаныңнан жақын көріп қорғайтындығыңа уәде бер, арманда кетпейін", - деді.

Әбу Тәліп әкесінің өзін таңдағанына әуелде сенер-сенбесін білмей аңтарылған күйі былай деп жауап берді:

"Еш уайымдама, оны өз баламнан, тіпті өз жанымнан артық қорғаймын. Мен тірі тұрғанда жан баласы оған зиян келтірмейтіндігіне серт берем".

Әбдімүттәліп милади 578 жылы сексеннен асқан шағында мәңгілікке көз жұмды. Мекке базары Әбдімүттәліптің қазасына байланысты ұзақ уақыт жабық тұрды. Құрайыштар ардақты да аяулы ақсақалды жоқтап, бірнеше күн кара жамылды. Әбдімүттәліп Хажун бейітіне атасы Құсайдың қасына жерленді.

Бала Мұхаммедке (с.а.у.) атасының өлімі қатты әсер етті. Аяулы адамнан айрылу бұл жолы өте қиын тиген. Жаназа шығарылған сәтте біресе үнсіз егіліп, біресе еңіреп жылаумен болды.

Иә, пайғамбарымыздың бал балалығы осыншалықты ауыр қайғы-мұңға, қасіретке толы. Болашақта басына түсетін қиыншылықтарға, машахатқа толы өмірге рухы мен жүрегі сол кезден бастап әзірленіп жатқандай еді.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ КӨКЕСІ ӘБУТӘЛІПТІҢ ҚОЛЫНДА

Пайғамбарымыз атасының көзі тірісінде өзі қалаған көкесі Әбу Тәліптің отбасында. Мейірімді, бірақ жоқ-жұтаң тіршілігі бар Әбу Тәліптің бала-шағасы да оны жатырқамай қабылдады. Ішіп-жемге пайдаланатын бірнеше түйесінен басқа ештеңесі болмаса да, әділдігі, азаматтығымен көпшілік арасында сыйлы еді.

Хазіреті Әлидің әкесі Әбу Тәліп туралы былай дегені бар:

"Әкемді құрайыштықтар қадір тұтатын. Кедей бола тұрып, соншалық құрметке оған дейін ешкім ие болмаған."

Тұрмыс-тіршілігі, отбасы тәрбиесі жөнінен Әбу Тәліп жәһилияның жамандықтарынан аулақ болатын. Арабтар арасында әдетке айналған ішкілік атаулыны да татып алмайтын. Қай жағынан да Мұхаммедке қамқор боларлық жан. Бала Мұхаммедті үнемі қасына ертіп, онымен үлкен кісіше әңгімелесіп, пікір алысатын. Әбу Тәліптің отбасы Мұхаммедсіз дастарқан басына отырмайтын. Мұхаммед (с.а.у.) отырса, дастарханның берекесі артып, тамақ артылып қалатын да, ол болмай қалса тез таусылып, бала-шағаның қарны тоймай қалған кездер де аз болмаған.

Бала да болса Мұхаммед (с.а.у.) дастарқан басындағы әдептілікті сақтайтын, үлкендерден бұрын табаққа қол созу оның әдетінде болған емес. Аз жейтін, ғұмыры бойы қарнының ашқанын, шөлдегенін бір рет те болса айтпаған.

Пайғамбарымыз көкесімен бірге тасаттықта

Меккені қуаңшылық жайлағалы қашан. Құрғақшылықтан жер шыт-шыт жарылып, жан-жануардың мазасы қашқан. Күнде ертеңіне үміт артумен тағаты таусылған халық өзара кеңесіп Әбу Тәліпке келеді:

"Ей, Әбу Тәліп бір тамшы суға зар болдық. Балаларымыз шетінен ауру, малымыз қырыла бастады. Бізге бас боп тасаттыққа шықсаң қалай болар екен?"

Әбу Тәліп көптің тілегін қайтармады. Қасына нұр Мұхаммедті алып, Қағбаға барды. Нұр жүзді бауыры оған берекенің бастауы сияқты көрінетін де тұратын. Қағбаға келген соң Әбу Тәліп арқасын қабырғаға сүйей отырды да, қолын жайып дұға ете бастады. Бұл кезде Мұхаммед (с.а.у.) Қағбаның жабуына жабысып, сұқ саусағын көкке шошайтып тұрды.

Арадан көп уақыт өтпей-ақ Аллаһтың құдіретіне бүкіл Мекке тағы да куә болды. Алдымен ақ жауын басталды да, соңы нәсерге айналды. Халық үлкен қуанышқа бөленді.

Адамзатқа рақымдылықтың үлгісі, құт-берекенің бастауы ретінде жіберілген Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) кішкентай кезінен-ақ осынау ауыр міндеттің өзіне жүктелгенін дәлелдей бастаған.

Ана орнына ана болған

Әбу Тәліптің әйелі Фатиманың да Мұхаммедке (с.а.у.) деген аналық сүйіспеншілігі шексіз. Жетімдігін сездірмеуге тырысып бағатын. Өз балаларынан бұрын соның жағдайын жасап, барынша аянып қалмайтын.

Ана орнына анасындай болған Фатиманы пайғамбарымыз да аса құрметтеген. Оның жасаған жақсылығын, аналық мейірімін ешқашан естен шығармаған.

Мейірімді Фатима о дүниелік болғанда Мұхаммед (с.а.у.) "Бүгін анам өмірден өтті" деп қайғырған, үстіндегі көйлегін шешіп кебін қылып, мазарын қазысып, көріне кіріп мәйітті орналастырған соң қасына бір сәт жатқан. Мұның себебін асхабы таңырқай сұрағанда ол:

"Әбу Тәліптен кейінгі жанашырым еді. Ақыретте жәннаттың жібегін жамылсын деген ниетпен өз жейдемді жыртып кебін қылдым, суық қабірге тез үйренісіп кетсін деп жанына жаттым", - деп жауап береді.

Өзіне жасалған зәредей жақсылықты екі дүниеде ұмытпайтын, жақсылыққа жақсылықпен жауап беретін мінезі арқылы көп адамның жүрегіне жол тауып, ақиқатқа тартқан парасатты тұлғаның бір қыры еді бұл.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) қой да баққан

Хазіреті Мұхаммед он жаста...

Ойланып-толғанып көкесі Әбу Тәліпке:

"Сіздің қой-ешкіңізді мұнан былай мен бағайын, бөлек бақташы жалдап қажеті жоқ", - дейді. Әрине, Әбу Тәліп бұған алғашында қарсы болды. Үйтіп-бүйтіп оны әрең көндірдім-ау дегенде Фатима наразылығын білдіреді:

"Ботам-ау, сенің табаныңа қадалар шөңге менің маңдайыма кірсін деп күндіз-түні тілеуінді тілеп отырғанда, бұл не дегенің? Қалайша сені дәтім шыдап шыжыған шөлге қоя берем? Жоқ, балам, болмайды бұлай. Алтыным-ау, саған қой бақтырып үнемдегенше, қайыр тілеп кеткенім көп артық", - деп шала бүлінді.

Бірақ, Хазіреті Мұхаммед те айтқанынан қайтпады, тәтті тілімен түсіндіріп жүріп, анасының да бұл іске ризашылығын алды. Сол күннен бастап Ол таңертең ертемен азын-аулақ қой-ешкіні айдап өріске шығып жүрді. Сөйтіп, онсыз да тұрмысы нашар көкесіне бақташы жалдатпай, көмек қолын созды. Әрі оңашада жер мен көктің сырын сыналап сүзіп, ойлануға мүмкіндік тапты. Табиғаттың тамашаларын, оны Жаратушының ұлылығын жай көріп қана қоймай, астарына үңілетін, ләззат алатын. У-шуға толы, өтірік-өсек, алдап-арбау, бір сөзбен айтқанда, нәпсіқұмарлық жайлаған жамағаттан ұзақ жүргеніне қуанған.

Мүбәрак^(Қайырлы берекелі) өмірінің бір жылын қой бағуға арнаған пайғамбарымыз, Аллаһ тарапынан елшілік міндеті жүктелгеннен кейін асхабымен бірге табиғат аясына демалуға шыққанда жабайы жеміс жинамақ болады. Сонда Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) сахабаларына:

"Әбден қарайғанын алыңыздар, сонысы тәтті болады", - дейді.

Асхабы:

"Бұл жемістің тәттісін-ащысын шопандар жақсы біледі. Сіз де қой баққансыз ба?" - деп әзілдейді.

Сахабаларының бұл әзіліне пайғамбарымыз:

"Бұл дүниеге жіберілген пайғамбарлар ішінде шопандықпен айналыспағаны жоқ", - деп күлімсіреп жауап береді.

Тағы бірде осы мәселеге оралғанда Хазіреті Мұхаммед былай деген:

"Мұса пайғамбар (а.с.) боп келді, қой бақты. Дәуіт те (а.с.) солай. Мен де пайғамбар ретінде жіберілдім, қойшы да болдым".

Құранда ең жоғары адамгершіліктің үлгісі деп сипатталатын Аллаһ Елшісі небары он жастағы бала болса да, пайдалы іс істеуге, өзгеге жүк болмауға тырысқан. Ғибрат аларлық жайт. Өмірдегі қарапайым

жағдайлардан әрдайым сабақ болардай нәтиже шығару - ардақты Пайғамбарымыздың өнегелі ісі. Төмендегі сөзі де соның куәсі.

"Бәріңіз - шопансыздар, яғни қарамағыңыздағыларға жауаптысыз. Мемлекет басшысы еліне жауапты. Әр адам бала-шағасын асырап-бағуға, қамқор болуға міндетті. Әйел (күйеуінің) отбасына жауапты. Қызметшілер қожайынының мал-мүлкінің қорғаушысы. Әрбір кісі әкесінің мирасына жауапты. Жалпы жауапкершіліксіз жан жоқ".

Той-думанға баруға тиым салынғаны хақында

Аллаһ Тағаланың тікелей тәрбиесіне бағынышты болған пайғамбарымыз көкесі Әбу Тәліптің қойын бағып жүрген тұста басынан өткен жайтты былай баяндаған:

Мен жас кезімде басқа жерлестерім сияқты той думанға барып қызықтайын деп екі рет ойладым. Бірақ екеуінде де ойым жүзеге аспады. Аллаһ тыйым салды. Сонан соң пайғамбарлық құрметіне бөленгенше той-думанға аттап басқан емеспін.

Оқиғаны тыңдайық.

Бір құрайыш жігітімен бірге Меккенің шет жағында қой (түйе) бағатынбыз. Түнде де кезектесіп малға қарауды әдетке айналдырған едік.

Бір күні кешке жанымдағы жолдасыма "Мен бүгін қалаға барып, жастардың түнгі ертегі мәжілістеріне қатысқым кеп тұрғаны", - дедім. Жолдасым: "Бара бер, қойға мен-ақ иелік етейін", - деп жауап берді.

Сөйтіп, мен Меккеге келдім. Қалаға кіре берісте-ақ бір жерде ән айтып, музыка ойналып жатқанын естідім. Сол күні қалада үйлену тойы өтуде екен. Ыңғайлы жерге отырып алып, тойды қызықтамақ болдым. Сол-ақ екен екі құлағым тарс бітеліп, ұйықтап кетіппін. Таңертең күн шақшиып түскенде ғана оянып, есімді жидым.

Қойшы жолдасым қайтып келгенімде менен не көргенімді сұрады. Мен басымнан өткен жайды баяндап бердім. Ол да аң-таң.

Тағы бірде дәл осылай той қызықтамақ болғанымда Қайтадан алғашқыдағыдай түк сезбей ұйықтап қалыппын. Осыдан кейін жәһилияның думандарына қатыспақ түгілі, жолауға зауқым соқпады.

ШАМҒА САПАР

Мұхаммед (с.а.у.) он екі жасқа толғанда көкесі Әбу Тәліптің тұрмысы тіпті нашарлап, ішіп-жемге тарығып қалады. Ол кезде Меккеден алыс өңірлерге сауда керуендері қатынайтын. Сол тұста Әбу Тәліп те саудамен айналысуға бел буады. Құрайыштықтармен бірге Шамға осы мақсатпен сапарға дайындалады.

Керуен алыс жолға жан-жақты әзірленіп жатады. Мұхаммед (с.а.у.) көкесінің де кететінін естігенде, көңілі құлазып сала береді. Әкесінен де, аяулы анасынан да осындай сапар соңында мәңгіге айрылған бала көңілі саяхат десе өреки жөнелетін, не де болса көкесімен бірге кеткісі келеді. Бірақ бұл ойын жеткізудің амалын таба алмайды. Ақыры уақыт жақындаған соң көкесіне ішіндегісін бүкпесіз айтып салды.

"Көкешім-ау, ұзақ сапарға аттанып барасыз. Мені кімге тастап кетпексің? Мұнда менің әкем де, шешем де жоқ қой", - деп жылап жібереді. Көз жасы моншақтап төгілген бауырын құшағына алып көңілі босаған Әбу Тәліп дереу шешім қабылдады. Мұхаммед те керуенге қосылатын болды. Баланың қуанышын көзінен оқуға болар еді.

...Керуен жолға шықты. Шөл далада ұзақ жүрген соң Бусра деген жерде тоқтап, тынығып алмақ болды. Бусра - меккелік керуендер жыл сайын тынығатын, суы мен нуы мол тоғыз жолдың торабында жатқан мекен.

Бусраның жәрмеңке алаңына жақын орналасқан шіркеуде Бахира есімді монах бар-ды. Ол христиандардың арасынан шыққан, білімділігі үшін жұрт оны құрметтеп, қастерлейтін. Сол шіркеуде ескіден сақталып келе жатқан киелі кітап болған, содан пайдаланып, ғибадат еткендер аса білімділігімен ерекшеленетін. Әрине, оның сыры тек монахтарға ғана мәлім еді.

Құрайыштың керуені жылдағы әдеті бойынша әлгі шіркеудің маңына тоқтайды. Жыл сайынғы сапарларында сәлем-сауқатпен ғана шектелетін Бахира адам танымастай өзгеріп, оларға ерекше ілтипат көрсетіп қарсы алады. Құрайыштар әуелгіде секемденіп, сонан соң таңданып қалады. Монах оларға арнайы дастарқан жайып, қазан көтертеді. Керуеншілер мән-жайды түсінбей аң-таң.

Білімді монах құрайыштардың керуенінде бұрын-соңды байқалмаған құбылыстың куәсі болған-ды. Шіркеудегі орнынан құрайыштың керуенін тамашалап отырып, бір шөкім бұлттың олардың төбесіне көлеңке түсіріп жүргенін байқайды.

Керуен тоқтап ағаштың көлеңкесіне тынықпақшы болғанда әлгі бұлт ағаштың үстінен көлегейлеп тұрады. Бұл құбылыстың тегін еместігін ұғынған монах керуендегілерді асқа шақырып, көрген-білгенінің анық-қанығына көз жеткізу үшін жолаушыларға хабар жолдайды:

"Ей, меккеліктер, сіздерге арнап дастарқан жайдым. Үлкен-кіші біріңіз қалмай келіп, дәм татыңыздар".

Құрайыштықтар да үндемей қалмады, Бахирадан мұнша меймандостығының себебін сұрады. Монах жай ғана:

"Сіздердің қонақ екендіктеріңіз рас. Бір дәм ұсынайын дедім. Ал, астан алып отырыңыздар", - деді де қойды.

Тамақ артынан шай келді. Қонақтар жайғасып, әңгіме қызығына берілген. Бахира ғана келгендер арасынан іздеген кісісін таба алмай әлек. Отырғандардың ешбірі кітапта айтылғандарға сәйкес келмейді. Монах жиналғандарды әрі-бері көзімен сүзіп ойындағысын таппаған соң:

"Араларыңызда келмей сыртта қалғандар бар ма?" - деп сұрады. Құрайыштар болса:

"Ей, Бахира, сенің шақыруыңа бәріміз түгел келдік. Тек керуендегі мүліктерді күзетуге бір баланы тастап кеттік. Қалғанымыз төрт көзіміз түгел осындамыз", - деді.

Бахира мұны естіген соң қояр да қоймай ол баланы да алдырады. Бала Мұхаммед (с.а.у.) дастарқан басына отырғанда, тамақ жеп жатқанда Бахира оның әрбір қимылын қалт жібермей бақты.

Бахира іздегенін тапқандай еді. Өйткені алдында отырған нұр жүзді балдырғанның әр қимылы, әрекеті, түр-түсі тура кітабында жазылған сипаттармен дәлме-дәл.

Тамақ желініп, қонақтар қайтуға жиналған тұста Бахира баланың құлағына сыбырлап:

"Мен сенен бір нәрсе сұрайын деп едім, Лат^(Мүшіріктер табынатын ең үлкен пұлтардың бірі) пен Узза пұттарының ақысына шыныңды айтшы", - деді.

Лат пен Уззаның атын естігенде Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) түрі бұзылып кетті, сосын жұлып алғандай:

"Лат пен Уззаның атымен менен ештеңе сұрамай-ақ қой. Дүниедегі ең жек көретінім - солар", - деп жауап берді.

"Онда" - деді Бахира, "Аллаһтың атымен сауалдарыма жауап бер".

"Не сұрағың келсе, енді сұрай беруіңе болады", - деді Мұхаммед (с.а.у.).

Сұрақтарына баланың берген жауабы дінбасын қайран қалдырды. Әрбір жауаптан киелі кітаптағы ишараттарға көз жеткізе түсті. Ең соңында сенімді болу үшін баланың арқасын ашып пайғамбарлық мөрін көргенде, оның соңғы нәби екендігіне еш шүбәсі қалмады.

Монах санасын жаулаған сан сауалдың жауаптарын тапқан соң аяндай басып Әбу Тәліптің жанына келді.

- Бұл бала кімнің болады?

- Ұлым.

- Жоқ, менің білуімше, оның әкесі болмауға тиіс.

- Қайдан білдің? Негізінде солай, бауырымның баласы.

- Әкесі қайда?

- Баласы дүниеге келмей жатып қайтыс боп кетті.

Бахира мәселенің мән-жайын анықтап алған соң Әбу Тәліпке мынадай ақыл айтып, хақ жолындағы адам екенін байқатты.

"Бауырыңды алып, еліңе қайт. Оны яһудилерден қорғамасаң болмайды, олардың арасында көре алмайтындар, небір қызғаншақтар бар. Менің білетіндерім оларға да аян. Баланың бойындағы ерекшеліктерді көрсе, дұшпандық ойлауы әбден мүмкін. Өйткені сенің бауырың болашақта даңқты адам болады. Айтқанымды тыңдасаң, бөгелме, ауылыңа қайт".

Бахираның айтқандарына ден қойған Әбу Тәліп әкеле жатқан заттарын сол жерде өткеніне сатып, Меккеге оралады.

Бахира сынды көптеген христиан және яһуди ғалымдары соңғы пайғамбардың белгілерін киелі кітаптан оқып үйреніп, мойындаса да, оларға ислам кәусары бұйырмаған.

Жәһилия дәуіріндегі азғындаушылықтар

Әбу Тәліп мұнан былай нұр жүзді Мұхаммедті қасынан бір елі қалдырмайды. Оның болашақта үлкен азамат, тұлға болатынына сенімі арта түскен. Баланың тәрбиесіне бұрынғыдан бетер көңіл бөліп, айтқанын екі етпейді. Мұхаммедтің де (с.а.у.) ақылы толып, мінезі жайдарылана түскен. Сондай-ақ, сымбатты, орта бойлы бозбаланың көркіне көз тоймайтын.

Толқынды қара шашы, қалың қара қастары ашық маңдайына ерекше рең беріп, мөп-мөлдір қарақаттай көздері мен қап-қара ұзын кірпіктері ажарын даралап тұратын.

Ұлы Аллаһ Тағала әу бастан оны адамзаттың пайғамбары етіп жаратқан-ды. Сондықтан ол Раббының тәрбиесін тікелей алатын. Бүткіл Арабстанды, оның ішінде Меккені де жайлаған надандық, әдепсіздік, пасықтық тәрізді жамандық атаулыдан пәк еді. Әсіресе, елді кеңінен жайлаған пұтқа табынушылықты, пұттарды жек көретін. Оның бос әурешілік екенін жас та болса білетін. Өмірінде пұт атаулыға жолап көрген емес. Реті келгенде мынадай оқиғаны баяндай кетейін.

Құрайыш мүшріктерінің дәстүрі бойынша жылына бір рет Бууана есімді пұттың айналасына жиналып, сол жерде шаш-сақалдарын кесіп, құрбан шалып тойлау әдеті бар болатын. Осы салтанатқа Әбу Тәліп те отбасымен бармақ болады. Дәл үйден шығар тұста Мұхаммед (с.а.у.) ойын-сауыққа қатыспайтынын айтқанда көкелері жатып кеп ренжиді:

"Тәңірінің құрметіне ұйымдастырлатын думанға барғым келмейді деген не сөз? Қанарына ұшырап кетем деп қорықпайсың ба? Бұл қылығың біздің әулетке тіпті жараспайды", - деп. Өкпе айтып, жалынып қоймаған соң көңілдерін қимай Мұхаммед (с.а.у.) ағаларының соңынан еруге келіседі. Бар жақсысын киіп, сыланып-сипанып, мәз-мейрам болған елге ілесіп ол да салтанат өтетін жерге келеді. Іштей бұл әрекетке наразы болса да, амалсыздан әрең келген Мұхаммед (с.а.у.) Бууана пұтының жанына жақындағанда аяқ астынан жоқ боп кетеді. Ел-жұрт аң-таң. Біраздан соң сонадай жерде дірілдеп-қалшылдап қара терге түскен күйінде көреді. Бауырлары шошып:

"Не болды, саған, не көрдің?" - деп тұра жүгірді.

Сүйікті Пайғамбарымыз:

"Мен пұттың қасына жақындағаным сол еді, ақ киімді, ірі денелі бір кісі пайда болды да:

"Ей, Мұхаммед (с.а.у.), ары тұр, пұтқа жолаушы болма", - деп дауыс көтерді. Онан соңғысын өзім де білмеймін", - деді.

Осы оқиғадан кейін пайғамбарымыз күні өткен рәсімдерге қатыспаған.

Пайғамбарлық туын көкке көтеретін, тәухидті түсіндіретін тұлғаның өз сеніміне кереғар дүниелерден бала кезінен-ақ аулақ жүруі заңды да. Хақ Тағала сүйікті елшісін сол кезден бастап қорғады, тәрбиеледі. Сүйікті Пайғамбарымыздың өзі бір сөзінде:

"Құдіретті күшті Аллаһ Тағала маған тек әдептілікті нәсіп еткен", - деген. Мүшріктер де оны мойындаған. Батыс ғалымдарының да исламға қатысты еңбектерінде атап көрсеткендей, Мұхаммед (с.а.у.) жайында көп әңгіменің түйіні оның адамгершілігі мен әдептілігіне келіп тоғысады.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ (С.А.У.) ЖАСТЫҚ ШАҒЫ

ІІІ ТАРАУ

"Хилфул-Фудул" ҚОҒАМЫНЫҢ ҚҰРЫЛУЫ

Мұхаммед (с.а.у.) жиырма жаста...

Араб қоғамы әбден азған. Сәл нәрседен ұрыс-төбелес шығып, адам қанын ағызу шыбын өлтірген құрлы болмай қалған. Тайпа, ру арасындағы дұшпандық өрши түскен. Болмашы себептен басталған керісті ушықтырғандар небір хайуандық әрекеттерге барған. Әсіресе, өткен-кеткен жолаушыларға шабуылдау, мал-мүлкін тартып алып, өзін өлтіру немесе өлімші етіп сабау жергілікті халықтың әдетіне айналған. Әлсізге әлімжеттік жасау мақтан болған. Әрине, мұнан ары қарай осылайша жалғаса беруі мүмкін емес еді. Қалайда алдын алу, тоқтату керек-ті. Ақ-қараны ажырата білетін жандардың жанын жегідей жеген жайт осы болатын.

Күн артынан күн өтті. Бірде Йеменнің Забид тайпасынан келген біреудің түйеге тиелген дүние-мүлкін Меккенің мықтысы Ас ибн Уайл тартып алады. Жәбірленуші айналасындағы жұрттан көмек сұрап жалбарынса да, оған ешкім мойын бұрмайды.

Ақыры болмаған соң ол Әбу Құбайыс тауының басына шығып жапа шеккендігін айтып, айқайлап құрайыштықтарды жәрдемге шақырды. Құрайыш ақсақалдары ары қарай үнсіз қалудың ұят боларын ұғып, амалын қарастыруды ұйғарды. Осы мақсатпен Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) көкесі Зүбәйір Меккенің алдыңғы қатарлы үлкендерін жинап, Абдуллаһ ибн Жуда қарияның үйінде бас қосып, бетімен кеткен бейбастақтыққа тосқауыл қою жолдарын кеңеседі.

Хашим, Мүтәліп, Зухра, Әсет, Харис, Тәйім руының бас көтерерлері мәселелерді талқылай келе "Хилфул-Фудул" атты қоғам құрады. Алғашқы мәжілісте төмендегідей шешім қабылданады.

1. Меккеде, мейлі жергілікті халықтан немесе сырттан келгендерден болсын, ешкім залымдықтың құрбаны болмайды.

2. Мұнан былай қастандық атаулы жойылады, жәбірлеушілер тиісті жазасын алады.

3. Жапа шеккендерге күн төленеді.

Қоғам мүшелері осы қаулыны орындайтындықтарына бірауыздан ант етті: "Теңіздің суы кеуіп, шөлге айналғанша, Хира мен Сәбир таулары жермен-жексен болғанша, Қағбадағы истилам ^(Қағбаны тауап ету кезінде қасиетті қара тасты сүю немесе қол тигізу Дәстүрі) ғибадаты жойылғанға дейін осы сертімізден таймаймыз."

Қоғамның атауына келер болсақ, хилф - ант, уәде дегенді білдіреді, ал фудул - фазылдар, яғни дәріптелгендер. Сонда "дәріптелгендердің анты" боп шығады. Дәріптелгендердің алдымен қолға алған ісі - забидтік жапа шегушінің дүние-мүлкін Ас ибн Уайлден қайтарып алып беру.

Сүйікті пайғамбарымыз жастығына қарамастан осы мәжіліске қатысады. Бұл - пайғамбардың сол шақта-ақ келелі пікір иесі, әлсіздердің, жәбір-жапа көргендердің жақтаушысы екендігінің белгісі.

Мейірім мен рақымдылықтың үлгісі болған оның тұла бойы тұнған адамгершілік пен көркем мінез-құлықтың, әсем қасиеттердің өнегесі еді. Ол дүниеге, өз сөзімен айтқанда, парасатты паш ету үшін жіберілген-тін.

Кейінірек "дәріптелгендердің антын" еске алғанда "Абдуллаһ ибн Жуданың үйіндегі ант беру рәсімінде мен де бар едім. Сол мәжіліс мен үшін дүние-мүлікке ие болғаннан әлдеқайда артық" - деген.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ ЕКІНШІ РЕТ ШАМ ЖОЛЫНДА

Меккенің күнкөріс көзі сауда болатын. Әбу Тәліп те өзге жерлестері сияқты ірі саудамен айналысуға шамасы келмегенмен, ұсақ-түйек сатып жан сақтайтын. Бірақ жоқшылық, құрғақшылық, ішкі тайталастардың салдары оны қаржылық жағынан тұралатты. Сауда керуеніне қосылуға да мүмкіндігі шектеулі еді. Қайткен күнде де бір амалын табу үшін Әбу Тәліп көп ойланды. Құрайыштар арасында өте дәулетті Хадиша есімді жесір әйел бар еді. Ол мал-мүлкін теңдеп, түйіп адам жалдап жыл сайынғы саудагерлерге қосып жіберетін. Биыл да сол керуенге қосылуға дайындалып жатқан. Қашаннан сауда жүрген жерде айла жүреді ғой, сол себепті Хадиша дүние-мүлкін табыстауға сенімді адам іздеп жатқанын Әбу Тәліп естиді. Мұхаммедті (с.а.у.) шақырып алып:

"Бауырым, менің қаншалықты қиын жағдайда жүргенімді білесің. Бір қолымды екі ете алмай жүргенім саған аян. Тірліктің қамын жасау керек қалайда, дәрменім де шамалы. Осы жақында тағы да Шамға қарай сауда керуені шықпақшы екен. Хуайлидтің қызы Хадиша бар тауарын түйеге теңдеп дайын отыр, тек сол затты тапсыратын сенімді кісі табылмай тұрған көрінеді. Хадиша - бай әйел, қолы да ашық, дәулетін өзгелерге үлестіре де біледі. Ең бастысы - адамгершілігі мол. Затын апарып сату үшін сен сияқты сөзіне берік, ісіне адал адам керек оған. Сен барып, жағдайды түсіндірсең қайтеді? Жалдап алар, бәлкім ... Шынымды айтсам, сені Шамға жіберуге көңілім аса разы да емес. Яһудилердің зияны тиіп кете ме деп қорқамын. Алайда амалым жоқ, қолым қысқа, жағдай өзіңе мәлім ғой", - деді.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) көкесінің көңілін көтеріп "Сіз қалай десеңіз, солай болуға тиіс", - деп қойды.

Мәселе Хадишаға жеткенде ол тіпті қуанды. Сенімді, шыншыл Мұхаммедті (с.а.у.) шақырып алып:

"Сізді Шамға жолдайтын дүние-мүлкіме жауапты етіп аламын. Көктен іздегенім жерден табылды, маған да өзіңіз сияқты турашыл адам керек еді, адалдығыңызға қанықпыз ғой. Ақыны да бұған дейінгілерге берегендерімнен бірнеше есе артық төлеймін", - деді.

Пайғамбарымыз Хадишамен арадағы әңгімені Әбу Тәліпке жеткізді.

"Бұл - Тәңрінің саған берген үлкен несібесі", - деп қуанды Әбу Тәліп.

Сосын алдымен жалақы мәселесін нақты шешіп алуды ұсынды. Бірақ, Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) бұған наразы болды.

Әбу Тәліп Хадишаға барып:

"Сен пәленшеге қызметі үшін екі түйе беріпсің. Біз Мұхаммедтің еңбегіне төрт түйе талап етеміз", - деді.

Хадиша сенімді, көңілінен шығатын адам тапқанына қатты қуанып:

"Ей, Әбу Тәліп, олай болса мүлдем жарасы жеңіл екен. Одан көп сұрасаң да, ойланбастан берер едім", - деді.

Әбу Тәліп риза көңілмен үйіне қайтты.

Хазіреті Хадиша күні Майсараны Хазіреті Мұхаммедке көмекші етіп қосып, жолға шығарда оған:

"Осы кісі не айтса да, бұлжытпай орындайтын бол. Жолай көрген-білгендеріңді айта келерсің", - деп бұйырды.

Керуен жолға шыққалы тұр. Әбу Тәліп пен басқа да жанашырлары Мұхаммедті (с.а.у.) шығарып салып, үлкендерден оған көз қырын салуды өтінді.

Сауда керуені үш ай жол жүріп, Шамға табан тіреді. Саудагерлер Бусра жәрмеңкесінен тиісті орындарын алып, әкелген тауарларын жаймаға шығара бастады. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) сол жердегі шіркеуге жақын зәйтүн ағашының көлеңкесіне түскен.

Мұхаммедті (с.а.у.) бала кезінде көрген монах Бахира бұл кезде о дүниелік болып, орнын Настура есімді монахқа табыстаған. Шіркеу терезесінен келген керуенді тамашалап тұрған Настураның назарын аударған нәрсе - зәйтүн ағашы көлеңкесін тандаған адам. Оның жанындағы Майсараны бұрын да көріп жүргендіктен монах дереу оны қасына шақырып алды да, зәйтүннің астына қонақтаған бейтаныстың кім екенін сұрады.

Майсара:

"Ол - құрайыш руынан, өзі меккелік" - деп жауап береді. Настура сәл үнсіздіктен соң сөзін жалғады:

"Ол ағаштың көлеңкесіне бұған дейін пайғамбарлардан басқа ешкім қонақтамаған... Айтпақшы оның көзі сәл қызарған секілді емес пе?"

Майсараның "иә" деген жауабын естіген Настура:

"Ол - пайғамбар, пайғамбар болғанда да - ең соңғысы", - деді.

Майсара қатты толқып, таңғалды. Болашақ пайғамбарға қызмет ету бақыты өзіне бұйырғанына сенер-сенбесін білмей қобалжыды. Настураның айтқандарын бүге-шігесіне дейін жадында сақтауға тырысты.

Көзді ашып-жұмғанша күндер зулап өте шықты. Әкелінген заттар сатылып, қажетті тауарлар алынды. Бұрын-соңды болмаған дәрежеде ең көп табыс - пайғамбардыкі еді. Майсараның танданысына керуендегілер қосылды.

Керуен Меккенің жолына түсті.

Шөл. Құлазыған далада аптаптан аңқасы кепкен керуен. Түйелер теңселе басып алға жылжып келеді.

Майсара тағы да бір қызыққа куә: түп-тура Хазіреті Мұхаммедтің үстінде екі періште көлеңке түсіріп, пана боп келеді.

Күннің ыстығын да, таңдайын кептірген шөлді де ұмытқан Майсараның екі көзі соларда. Айналасындағыларды мүлдем естен шығарған. Көзімен көре тұра көңілі сенбей, нұр жүзді қожайынына айтайын десе батылы жетпей, өзімен-өзі іштей әлекке түсті. Монах Настураның

айтқандары есіне түссе, бүкіл өн бойы шымырлап, тітіркеніп кетеді. Не де болса, бір тылсымның бары рас.

Керуен Меккеге жақындаған. Басқа меккеліктер сияқты Хазіреті Хадиша да бір топ әйелмен бірге шатырға шығып, жолаушыларға алыстан қарап отырған. Хазіреті Мұхаммед пен Майсараны ұзақтан жазбай таныды...

"Ау, Мұхаммедтің (с.а.у.) үстінде ұшып келе жатқандар не?" Жаңсақ көрдім бе деп, көзін қолымен көлегейлеп тағы қарады. Жоқ, шынымен-ақ ағараңдап ұшқан бір нәрсе бар нақ төбелерінде. Жақындағанда байқады, екі періште Хазіреті Мұхаммедті қалқалап келеді. Әйелдердің де кейбіреуі мұны байқап ішегін тартып үнсіз қалса, енді біреулері:

"Қараңыздар, Мұхаммедтің (с.а.у.) басының үстінде екі періште ұшып келеді", - деп айқайлап үлгерді.

Керуен Меккеге келіп кірді. Жайланған соң пайғамбарымыз кіріс-шығысты түгел есептеп, Хазіреті Хадишаға тапсырды. Бір қызығы, Мұхаммедтің (с.а.у.) сатқан тауарларынан қыруар пайда түсіп қана қойған жоқ, әкелінген заттар да әп-сәтте сатылып, Хадишаны ұшан-теңіз табысқа кенелтті.

Майсара жол бойы Хазіреті Мұхаммедтен (с.а.у.) көп нәрсе үйренді.

Оның жайдары мінезі, дос көңілі, шыншылдығымен қатар тазалыққа айрықша мән беруі, саудадағы адалдығы Майсараға таңдай қаққызған.

Жол бойы көрген-білгенін, монахтың айтқандарын Майсара еш бүкпесіз Хадишаға баяндады. Хазіреті Хадишаны бұрын да талай сырттай таңдандырып жүрген жиырма бестегі жігіт көз көріп, құлақ естімеген тылсымымен баурай түсті. Хазіреті Хадиша көрген-білгенін, Майсарадан естігендерін немере ағасы Уарақа ибн Нәуфалға әңгімелеуді жөн көрді.

Уарақа - білімді, салиқалы ақты ақ деп бағалай білетін христиан. Пұтқа табынушылықты жақтамайтын. Не нәрсені де ақылға салып таразылайтын ол Хазіреті Хадишаның айтқандарына ден қоя тындаған соң:

"Егер осы баяндағаның рас болса, Мұхаммедтің (с.а.у.) осы үмметтің пайғамбары екендігіне шүбәм жоқ. Мен осы үмметтен пайғамбар шығатынын оқып білгенмін. Күтіп те жүр едім, сол сәт таяған сияқты", - деді. Хазіреті Хадиша көңілін бірлеп үйіне қайтты.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ХАЗІРЕТІ ХАДИШАМЕН ҮЙЛЕНУІ

Хазіреті Хадиша пайғамбарымызды бала күнінен танитын. Сауда керуеніне қосып, мал-мүлкін табыстаған күннен бастап жақыннан танып, біле бастады. Жесір Хадиша құрайыштың қыздары ішінде көргенді жердің қызы ретінде де, иба-ізетімен қатар мал-дәулетінің молдығымен де жоғары тұратын. Кез келген бойжеткенге арман болғанмен, нәсіп болмаған хас сұлулықтың иесі де еді.

Сол уақытқа дейін маңайындағы оны танитындар да, аты мен затына сырттай қанық болып сөз сала келгендер де аз болмаған, бірақ Хадиша бірде-біреуін қабылдамаған-ды.

Ешқашан үйленбейтін, үйлену жайын ойламайтын сияқты көрінетін.

Құдайдың дегені құлды жеңеді демекші, адалдығы мен пәктігі, адамгершілігі мен ақ көңілділігі жөнінен теңдесі жоқ жанды кездестіргенде Хадишаның ойы өзгеріп сала берді. Иләһи тағдыр әу баста-ақ екі көңілді жұптастыруды жазған-ды.

Үйлену жайын алғашқы болып қозғаған Хадиша болды... Иә, намыстылығымен танылып, жәһилия кезеңінің өзінде арлы әйел мағынасындағы "Тахира" лақабына ие болған Хадиша...

- Хадишаның ұсынысын жан досы Муниа қызы Нәфиса Хазіреті Мұхаммедке жеткізді:

- Бас екеу болмай, мал екеу болмайды деген, үйлену жайын ойланбадың ба?

- Үйленіп, үй болатындай малым жоқ.

- Егер дүниен жетіп, өз теңің ұсыныс айтса, қайтер едің?

- Кімді айтасың?

- Хуайлидтің қызы Хадишаны айтам.

- Қалайша?

- Сен қарсы болмасаң, қалған жағын үйлестіру — менің міндетім.

- Онда мұндай ұсынысқа қарсы болмас ем.

Нәфиса қуанған күйі Хазіреті Мұхаммедпен арадағы әңгімені Хадишаға айтып келді. Көңілі алып-ұшқан Хадиша Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) қайтадан хабар жолдады, оның жүрекжарды тілегін сөзбе-сөз ұластырған тағы да Нәфиса.

"Уа, Мұхаммед (с.а.у.), сені ағайын ретінде танып, руластарым арасында адал, сенімді әрі шыншыл болғаның үшін ұнаттым."

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) бұл жаңалықты көкесі Әбу Тәліпке білдіреді. Көкесі Хадишаның өз аузынан естіген соң қуана құптайды.

Үйлену тойында

Тойдың уақытын Хазіреті Хадишаның өзі белгіледі. Той өтетін орын да - соның үйі. Алдын ала хабарланған уақытта Хазіреті Мұхаммед ең жақын туыстарымен бірге Хадишаның үйіне келді. Той қажеттіліктерін, ас-су қамын Хазіреті Хадишаның өзі мойнына алған-тын.

Мал сойылып, қазан асылған. Той басталып та кетті. Қалыптасқан үрдіс бойынша алдымен үлкендер сөз сөйлеуге тиіс. Хазіреті Хадишаның әкесі бірнеше жыл бұрын ішкі ру аралық қақтығыстардың бірінде қаза болғандықтан, бас құдалыққа әкесінің інісі Амр ибн Әсет келген.

Мұнан соң Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) әке орнына әке болған Әбу Тәліп орнынан тұрды:

"Жаратқанға мың қайтара шүкіршілік етемін" деп бастады ол сөзін, "Бізді Хазіреті Ибраһим (а.с.) пайғамбардың шежіресінен, Хазіреті Ысмайылдың (а.с.) ұрпағы етіп, Маадтың шөпшегі, Мұдардың шөбересі етіп жаратты.

Енді негізгі мәселеге келер болсам, менің бауырым Абдулланың ұлы Мұхаммедті (с.а.у.) бұл төңіректе танымайтын адам кем де кем. Оның адамгершілігі, ақыл-парасатымен тайталасар жігіт құрайышта жоқ болар.

"Жомарттың қолын жоқтық байлайды" демекші, тек мал байлығы кем демесеңіз, мінез байлығы жөнінен оған тең келер пенде жоқ. Дәулет деген не тәйірі, қолдың кірі тәрізді, бүгін бар да ертең жоқ.

Алдағы уақытта осы бауырымның үлкен құрметке бөленіп, қауымның қадірлісі боларына еш шүбә келтірмеймін.

Бүгін ол сіздердің қыздарыңыз Хадишаны айттыра келіп отыр. Мәхир (Екі жас үйленгенде ері әйеліне міндетті түрде беретін, белгілі бір мөлшердегі алтын не ақша түріндегі қалың)

ретінде де жиырма атан түйе бермекші. Біз осылардың тілекшісіміз, Тәңірі екі жастың тілеуін бергей", - деп сөзін бітірді.

Әбу Тәліптен соң Хадишаның немере ағасы Уарақа ибн Нәуфал сөз сөйледі:

"Біз де алдымен бір Тәңірге шүкірлік қылуды борыш санаймыз. Бізге де биік мәртебелілік, мол ырзық, дүние берді. Өзге жерлестерімізден үстем етіп жаратты. Сізге артар кінәміз жоқ. Үйлену, отау құру оңай шаруа емес. Біз де бірауыздан ағайын-туыс ақылдасып сіздермен құда болуды мақұл көріп отырмыз.

"Уа, жиналған қауым! Куә болыңыздар, Хуайлидтің қызы Хадишаны жиырма атан түйелік мәхирімен Абдуллаһтың ұлы Мұхаммедке әйелдікке бердім."

Уарақа ибн Нәуфал сөзін аяқтаған соң Әбу Тәліп Хадишаның ағасы Амр ибн Әсеттің келісімін сұрады. Ол да көпшілікке естірте:

"Хуайлидтің қызы Хадишаны Абдуллаһ ұлы Мұхаммедке некелеуге разымын", - деді.

Осылайша, екі дүниенің сұлтаны - пайғамбарымыз Хазіреті Мұхаммедтің құрайыш әйелдерінің ішінде ең сұлуы, жоғары мәртебелісі Хуайлид қызы Хадишамен некелері қиылып, ерлі-зайыпты деп жарияланды.

Сүйікті де ардақты Пайғамбарымыз ол кезде жиырма бес, ал Хадиша анамыз қырық жаста болатын.

Бұл оқиға милади 595 жылы, яғни Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) пайғамбарлық келместен он бес жыл бұрын болған.

Тойдан соң Мұхаммед (с.а.у.) аяулы жарымен бірге Әбу Тәліптің үйіне келді. Халықпен қайталанбас қуаныштарын бөлісіп, бірнеше түйе сойып сый-сияпат жасады. Меккеліктер тайлы-тұяғы қалмай келіп, той дастарқанынан дәм татты. Жас шаңырақ иелеріне ақ тілектерін айтып, баталарын жаудырды. "Тең-теңімен деген, бір-біріне қай жағынан да лайық, жұптарың жазылмасын, тойларың тойға ұлассын" десіп тарқасты шақырылғандар.

Бірнеше күн осында болған соң ерлі-зайыптылар Хадишаның отауына қайтты. Осы шаңырақ астында Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) ғұмырының ең бақытты сәттерін өткерді...

Халық арасында Тахира атанған Хадишаны пайғамбарымыз «Хадиша Кубра», яғни үлкен, ұлы Хадиша деп атаған. Ибалы да әдепті, қылықты да шырайлы зайыбымен өте тату ғұмыр кешкен.

Пайғамбарымыздың (с.а.у.) әкесінен мирас қалған ештеңесі жоқ еді. Әкелік қамқорлығын көрсеткен Әбу Тәліп болса, сіңірі шыққан кедей. Сондықтан Хадишаға үйленгенге дейін жоқшылық зарбадын әбден тартқан.

Хадишамен үйленгеннен соң әйелінің байлығын сауда айналымына салып, тірлік жасап тарығудан құтылды. Бірақ сонша дәулеттің иесі бола тұрып, ол ешқашан ысырап жасамаған, бекер мал шашу оған тіпті жат. Жаратылысындағы қарапайымдылығынан танбаған. Өйткені ол үшін дүниенің байлығы түк те емес, көңіл байлығы, рухтың толыққандылығы маңызды...

Хазіреті Хадишадан алты бала туады: Қасым, Зейнеп, Руқия, Үммүгүлсім, Фатима, Абдуллаһ.

Шаттыққа толы шаңырақта Хазіреті Мұхаммед пен Хадиша ең сәтті, тәтті күндерін өткізіп жатты. Құрмет пен махаббатқа негізделген отбасылық өмірлеріне көңіл сүйсініп, көз тамсанатын... Пайғамбардың отбасы күллі адамзат баласына үлгі боларлық сыйластық пен сүйіспеншіліктің ошағы еді.

Хадиша анамыз жұбайынан он бес жас үлкендігіне қарамастан, отағасын әрдайым ерекше құрметтеп, отбасының пірі санаған. Мұхаммед те (с.а.у.) отбасының тірегі, балаларының анасы болған аяулы жанды айрықша сыйлап, қолдап-қорғаған. Хазіреті Хадишаның өлімінен кейін де өзі о дүниелік болғанға дейін оған деген сүйіспеншілігі әсте суыған емес.

Сүйікті Пайғамбарымыз Хазіреті Хадишаның жомарттығын, көркем мінез-құлығын, өзіне жасаған жақсылығы үшін мәңгілік қарыздар екендігін ұдайы еске алатын. Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) кейінгі әйелдерінің бірі - Хазіреті Айша анамыздың "Мұхаммедті (с.а.у.) Хадишадан басқа ханымдарынан қызғанған емеспін" деуі - соның куәсі. Бұлай болуы заңды да! Әрине, Расулаллаһтың көңіл төрінде әрбір әйелінің өзіне тән орны бар екені даусыз. Дегенмен өз кіндігінен тараған жеті баласының алтауының анасы Хазіреті Хадишаның орны бір бөлек екені түсінікті. Айналасындағы бүкіл қауымы оған дұшпан көзімен қарағанда дос қолын созғап, оны шын ниетімен қолдаған да осы Хазіреті Хадиша еді. Қиын-қыстау күндерде рухына дем беріп, көңіліне медеу болған да - Хадижатул-кубра (ұлы Хадиша). Сөйткен жанды ұмытуға бола ма?

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ЗӘЙД ИБН ХАРИСАНЫ АЗАТ ЕТУІ

Кәлб руынан Зәйд ибн Хариса есімді сегіз жасар бала анасымен еріп, нағашыларына қыдырып барған тұста ішкі шайқастар басталып кетіп, Зәйд адасып қалады. Дұшпандар қолына түсіп қалған ол құл боп кете барады. Ол кезде арабтарда құл сататын арнайы базарлар бар. Сондай базарлардың бірінен кішкентай Зәйдті Хазіреті Хадишаның жиені Хаким ибн Хишам төрт жүз дирхәмге саудалап, Меккеге алып келеді. Хазіреті Хадиша кішкентай Зәйдке жаны ашып өз үйіне әкеліп паналатады. Сүп-сүйкімді бала отағасы Пайғамбарымыздың назарын аудармай қоймайды. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Хадиша анамызға қолқа салып, Зәйдті өзіне басыбайлы беруін өтінеді. Жолдасы қарсы болмайды, әрине.

Пайғамбарымыз оны иелігіне алған сәтте құлдықтан азат еткендігін білдірді. Ол әрдайым баршаның азаттығын аңсап, құлдықтың бұғауына түбегейлі наразылық білдіріп өткен жан. Адам баласының бір-бірінен айырмашылығы иман дәрежесінде ғана екенін ұқтыруға күш сарп еткен,

мейлі бала, не үлкен болсын еркін, азат өмір сүруге тиіс екенін түсіндіруден талмаған.

Сонымен, оқиғаға оралайық. Зәйдтің ата-анасы баласынан айрылып күндіз күлкіден, түнде ұйқыдан қалған. Ботасынан тірідей көз жазып қалған ана үйде отырып қасірет шексе, әкесі не де болса іздеп шығайын деп ауыл-ауылды аралап кеткен. Жалғызын жоқтап барған жерінде көше аралап жүруді әдетке айналдырған.

Ал Зәйд болса, ата-анасының алақан жылуын жоқтатпайтын жандардың қолына түскен соң үй-ішін ұмытып та кеткен. Баламысың деген осындайда айтылса керек. Өзіне барынша көңіл бөліп, еркелетіп, асты-үстіне түскен адамдардың сүйіспеншілігі бала жүрегін жаулап алғандай. Бұл күндері Зәйд Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) жанынан ажырамайды. Бар дүниені ұмытып, пайғамбарлар падишасының қамқор құшағында бал дәурен балалығын өткізіп жатты.

Күндердің күнінде Кәлб руынан бірнеше адам Қағбаны зиярат етуге келеді. Сол жерде Зәйдті көріп қалып, шырамытып, шақырып алып онымен сөйлеседі.

Әңгімелесе келе, Зәйдті таныған олар әке-шешесінің күндіз-түні іздеу салып жатқандығын, жылай-жылай көз жасы суалғанын айтып жеткізеді.

Зәйд құдды ештеңе болмағандай, жайбарақат айтылғандарды тыңдады. Бәрін тыңдап болған соң былай деп жауап берді:

"Ата-анама ауыр екенін сеземін. Көз жастарын көл қылып қайғыруы да заңды. Тек сіздерден өтінішім, менің айтқандарымды әке-шешеме айны-катесіз жеткізсеңіздер екен.

Мен олардан жырақтамын, Бәйтуллаһтың маңында тұрамын, қызмет қыламын. Аманмын, саумын, ендігі жерде еш уайымдамасын, босқа шығындалып іздемесін де.

Шүкір, жағдайым жақсы, көйлегім көк, қарным тоқ. Қайырлы, мейірімді отбасының қамқорлығындамын. Ешқандай мұқтаждығым да жоқ, зәрулік атаулыны ұмыттым", - деді.

...Баласының хабарын ести сала әкесі Хариса інісі Ка'бты ертіп апыл-ғұпыл Меккеге қарай жолға шықты. Зәйдті сатып алу үшін бар жиған-тергенін жанына алды. Көрмеген жердің ой-шұқыры көп болады емес пе. Сұрай-сұрай соңғы Пайғамбарды да тапты-ау. Хариса келген бетте:

"Уа, Құрайыш қауымының мырзасының ұлы, Құрайыштың жоғары мәртебелісі!

Сіз биік мәртебеге ие болған рудың өкілісіз, қасиетті Харамды мекендеген елдің ұлысыз. Бәйтуллаһтың маңайындағы құлдарды азат ету де - өз қолыңызда. Менің жоғалтқан ұлым да осында, сіздің жаныңызда көрінеді. Қапылыста көз жазып қалған жалғызым үшін жанымды беруге әзірмін. Қанша десең де құнын төлейін, баламды азат ете гөр", - деді жалынышты үнмен.

- Ұлыңның аты кім?
- Зәйд ибн Хариса.
- Басқа өтінішің бар ма?

- Жоқ, бар тілегім - баламды босатсаң екен.

Олай болса, Зәйдті шақырайық, өзінің ойын сұрайық. Егер сізбен бірге кетем десе ақысыз-пұлсыз сіздікі болсын. Ал, егер менің қасымда қалуды қаласа, Уаллаһи, мені қалаған адамды мен де қалаймын, ешкімге айырбастамаймын.

Ағалы-інілі екеуі Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) айтқандарына риза болып:

- Бәсе, көргенді адам осылай жасаса керек-ті. Ынсаптылығың мен кісілігіңді бұған дейін естіп келіп едік, енді өзіміз куәміз, - деді.

Зәйдті шақыртып:

- Мына кісілерді танысың ба? - деп сұрады.

- Әрине, танимын.

- Кім бұлар?

- Мынау - менің әкем, ал мынау - әкемнің інісі. Бұл жауаптан соң пайғамбарымыз Зәйдке қарап:

Сен менің қандай адам екенімді білесің, сені қалай жақсы көретінімді де білесің. Сені кет деп қумаймын, ерік өзінде, қалғың келсе, менің қасымда қал, ал егер әкеммен үйге қайтам десең, бара ғой. Тек ақылмен ойлап шеш, - деді.

Зәйд салған жерден:

- Мен еш жаққа да кетпеймін, сенің жаныңда қалғым келеді. Сен мені бауырыңа бастың, анамды да, атамды да жоқтатпадың, - деді.

Ұлының жауабын естігенде сасып қалған әкесі:

"О не қылғаның, балам-ау! Сен туған әке-шешенді, ағайын-туыс, отбасыңды, азаттықты ысырып қойып құлдықты, бодандықты қалағаның ба, жаным-ау?!" - деді.

Зәйд айтқанынан қайтпады.

"Жаным, әкем мен сендерді ұмытқаным жоқ, ұмытпаймын да. Бірақ, қарсы алдымызда тұрған мына кісіден көрген жақсылықтарымды тілмен айтып жеткізе алмаймын. Мен не де болса, осы адамның қасында қалғым келеді", - деді.

Кіп-кішкентай Зәйд осылайша Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) шын берілгендігін көрсетті. Тағдыр оған нұрлы болашақ дайындаған еді. Жоғарыдағы жауабы - соның алғашқы белгісі.

Пайғамбарымыздың Зәйдті асырап алуы

Пайғамбарымыз Зәйдтің өзіне шын берілгендігіне қайтарым ретінде оны қолынан жетелеп қалың құрайыш жайлаған Хижр махалласына апарды да, халыққа былай деп үндеді:

"Уа, халайық! Мұнан былай Зәйд менің ұлым болмақ, куә болыңдар. Мен - оның, ол да менің мирасқорым".

Меккеліктер бала асырап алғанда осылай жар салып, халыққа білдіруді әдет қылған. Пайғамбарымыз да осы әдет бойынша көп алдында жариялап, Зәйдті асырап алғандығын паш етті.

Алғашқыда ештеңенің мәнісін ұқпаған Хариса Хазіреті Мұхаммедтің бұл әрекетінен соң өзінен-өзі көңілі жайланып сала берді. Демек, ұлы құл емес, сенімді қолда қалатын болғаны ғой. Ләм-мим деместен Хариса еліне қайтты.

Осы оқиғадан соң Меккеде жұрт Зәйдті Мұхаммедтің ұлы деп атай бастады.

Кейінірек Мұхаммед (с.а.у.) пайғамбар болғаннан кейін Аллаһтан түскен аян бойынша асырап алынған балаларды туған әкесінің атымен атап шақыру бұйырылды. Соған байланысты Зәйдті Зәйд ибн Хариса, яғни Харисаның ұлы Зәйд деп атайтын болды.

Бұл жөніндегі аяттың түсіндірмесі төмендегідей:

"Оларды өз (туған) әкесінің атымен атаңдар. Аллаһтың назарында дұрысы да - осы. Әкесінің кім екенін білмесеңіздер, оларды діндес бауыр немесе дос деп санаңдар. (Яғни бауырым не досым деп шақырыңдар. (Ахзаб сүресі, 5-аят))".

Хазіреті Омардың ұлы Абдуллаһ бұл жайлы былай деп баяндайды:

"Біз асырап алған баланы өз әкесінің атымен атаңдар" аяты түскенге дейін Зәйдті Харисаның ұлы деп емес, Мұхаммедтің ұлы деп атайтынбыз".

Сондай-ақ, сол аяттың үкіміне сәйкес асырап алынған балалар өгей әкесінің мирасқоры саналмайтын болды.

Хазіреті Зәйд Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) пайғамбарлық түскеннен кейін Хазіреті Хадиша мен Хазіреті Әлиден соң үшінші мұсылман атану құрметіне ие болған.

Ардақты Пайғамбарымыз (с.а.у.) Зәйдті ерекше жақсы көретін. "Уа, Зәйд, сен өз бауырымызсың" дегенді жиі қайталайтын.

Жанындай жақсы көретін Зәйдті кейіннен өзінің бір кездердегі күтуші-тәрбиешісі Үммү Әйменге үйлендіріп, бұл некеден пайғамбарымыздың ерекше ілтипатына бөленген Хазіреті Усама дүниеге келген.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ХАЗІРЕТІ ӘЛИГЕ ҚАМҚОРЛЫҒЫ

Екі дүниенің сұлтаны отыз алты жаста... Біздің эрамыздың 607-жылы...

Меккені адам төзгісіз қуаңшылық жайлаған. Көптеген отбасылар ішіп-жемнен тарығып, бала-шағаның халі күннен-күнге мүшкілдене түскен.

Жұттан жабығып, азық-түлікке мұқтаж болғандар арасында Хазіреті Мұхаммедтің көкесі Әбу Тәліптің отбасы да бар.

Бүкіл болмыстың сұлтаны Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) тағы бір мейірімділігін айтып өтпеу мүмкін емес... Ол ешқашан зәредей де болса көрген жақсылығын ұмытпайтын-ды. Шамасы келсе, еселеп қайтаруға әзір, қайырымдылықта алдына жан салмайтын. Бұл мәселеде оған теңесер жан баласы жоқ!

Бір кездері жетімдіктің тақсиретін тартқан тұста барын аямай, балаларының аузынан жырып берген аяулы адам - Әбу Тәліптің күнкөрісі күннен-күнге қиындап бара жатқанын көре тұрып көз жұму сірә мүмкін бе?!

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) қолынан келген жәрдемін аямауға ұмтылды. Алдымен асқан байлығы болмаса да, орташа ауқатты екінші көкесі Хазіреті

Аббасқа барып, Әбу Тәліптің жай-күйінен хабардар етті. Ағайын адамға қиыншылықта қол созу қажеттігін ескертті.

Аббас бауырының айтқандарын ден қоя тыңдап, ең болмаса балаларынан біреуін қамқорлығына алуды, сөйтіп, ағасының жанын жегідей жеген шиеттей бала-шағаның қамын сәл де болса жеңілдетуді ойлады. Осы оймен Мұхаммед (с.а.у.) екеуі Әбу Тәліптің үйіне барды. Мақсаттарын ашып айтқанда Әбу Тәліптің көзінде күлкі ойнап, бауырларының тілегін құптап, риза көңілмен арқаларынан қақты.

Сөйтіп, Мұхаммед (с.а.у.) туылғанда атын өзі қойған Әлиді, ал Аббас болса, Жағфарды қамқорлықтарына алып, олардың нәпақасын тауып беруге міндеттенді.

Ол кезде Әли төрт-бес жасар бала. "Мен әсем мінез-құлықты тәмамдау үшін жіберілдім", - деген асқақ қасиетті жанның панасына алынуы Әли үшін тағдырдың тамаша сыйы еді. Ол кішкентайынан пайғамбар тәрбиесін көріп, иман атты тылсымнан тиесілі үлесін алады. Тоғыз-он жасында мұсылмандықты мойындап тұңғыш бала мұсылман құрметіне ие болды.

ҚАҒБАНЫ ЖӨНДЕУ

Пайғамбарымыз отыз бес жаста.

Осы тұста құрайыштар Қағбаның құлағалы тұрған қабырғасын қайта қалау, жөндеуден өткізу керек деп шешті. Өйткені ұзақ жылдардан бергі жауын-шашын, т.б. сыртқы әсерлерден қасиетті қара шаңырақтың қабырғалары ескіріп, тоз-тозы шығып мүжілген-ді. Шатырсыз ғимараттың төбесінен аққан су іргетасына дейін жетіп, қабырғаларының әр жер-әр жері құлап та қалған.

Құрайыштар өзара кеңесіп, құрылысқа қажетті материалдарды қайдан табарларын білмей дал болып отырады.

Осы кезде Мысырдан Жиддаға қарай бет алған Византияның кемесі Жидда қаласына жақындағанда құрғаққа шығып қалғаны туралы хабар жетеді. Мұны ести сала құрайыштар оқиға орнына мән-жайды анықтау үшін бір топ адамын жібереді. Кемеге тиелген жүк - жұмсақ ақ тас, тақтай, темір бағана, яғни құрайыштарға қат дүниелер болып шығады.

Келген хабаршылар кеме иелерімен келісіп, құрылысқа қажетті тақтайларды сатып алатын болады. Кеменің иесі - саудагерге Меккеге еркін кіруге, салықсыз сауда жасауға рұқсат беріледі. Меккеліктер өз жерінде сауда жасауға келгендерден белгілі мөлшерде салық алатын.

Кемеде Бакум есімді византиялық сәулеткер де бар еді. Құрайыштар онымен де танысып, Қағба құрылысына көмектесетін болып келісіледі.

Келісім бойынша Қағбаның сәулет істерін византиялық Бакум, бас ұсталығын меккелік Қыбти есімді шебер қолға алады.

Қызды-қыздымен іс бастап, Қағба қабырғаларын өруге келгенде меккеліктер ру-ру боп таласып қалады. Қалыптасқан әдет бойынша тағы да жеребе тасталып, ол бойынша:

Әбдіманап пен Зухра руына-Қағбаның қақпасы мен алдыңғы жағы;

Абдуддар, Әсет және Ади руына - Шам жаққа қараған тұсы;

Шәхм, Жәхм және Амир руына - Йемен жақ бұрышы мен Хажарул әсуад (қара тас) қойылған бұрыштың арасы;

Махзум мен Тәйім руына - Сафа төбесі жағындағы Йемен тұсы тиесілі болды.

Әр рудың адамдары өздеріне тиесілі жұмыстарына білек сыбана кіріскен. Қабырғалар бұзылып, Хазіреті Ибраһим пайғамбар өз қолымен құйған іргетасқа дейінгі аралық түгелдей қопарылып алынды. Төменгі жағынан бір-біріне кіріктіріле өрілген жасыл тастар көріне бастады.

Құрылысшылар қыза-қыза ол тастарды да аршып, араларынан біреуі күректі бар күшімен әлгі тастардың түбіне сұғып қалғанда... Мекке жері оқыстан сілкініп кеп қалды. Барша жұрт әуелгіде не болғанын біле алмай аңтарылып қалды да, мәселені ұққан соң үрейленіп бір-біріне қарасты. Мұның тектен текке болған құбылыс емес екенін аңдаған олар, қара тастың атам заманғы іргетасын сол күйі қалдырды.

Қағбаның айналасы құжынаған халық. Үлкені-кішісі мықшындап тас тасып, қолынан келгенінше еңбектеніп жатыр. Қабырғалар әп-сәтте бой көтерді, көз - қорқақ, қол - батыр деген. Ғимараттың ең төбесіне, ұшар басына қасиетті саналатын қара тас қойылуға тиіс еді. Осыған келгенде рулар арасында тағы да талас шықты. Мәселе, қасиетті тасты орналастыруға кім лайық дегенге келіп тірелді. Әр ру өзіне тартып соңы ит-ырқылжың таласқа, төбелеске айналар түрі бар. Ұрыс-керіс өршіп барады, бұл бетімен кете берсе, бірін-бірі өлтіруден тайынбас. Ал шайқаса қалса, мол шығын шығары да белгілі.

Тайталас төрт-бес күнге созылды. Жұмыс тоқтаған. Құрайыштар ары ойланып, бері ойланып, ақсақалдары кеңесіп Харам мешітінде бас қосты. Бағзылары халықтың арасына кіріп, татуластырмақ та болды.

Құрметке әрқайсысы өздерін лайық көріп, бірінің етін бірі жеуден тайынбастай түр көрсеткен жерлестерінің алдына шығып сөз сөйлеген қарт Әбу Умаййаның ұсынысы былай болды:

"Уа, ағайындар!

Төбелес те, қырғын да абырой әпермейді. Құр таластан түк шықпайды. Менің мынадай ұсынысым бар: анау қақпадан (Бәни Шәйба қақпасын көрсетіп) кім бірінші боп енер болса, сол адамнан ақыл сұрайық. Алғаш кірген адамның үкіміне бәріміз разы болайық, әйтпесе бұл керістің түбі жақсылыққа апармайды".

Умаййа ақсақалдың ұсынысына тараптардан наразылық білдірген ешкім болмады.

Мұхаммедул-Әмин^{(Сенімді. Халық Пайғамбарымызды (с.а.у.) қастерлеп Мухаммедул-Әмин деп атаған.)}

келе жатыр !!!

Жиналған көпшіліктің көзі Бәни Шәйба қақпасында. Көңілдерді күпті еткен мәселенің шешімін табатын кім болды екен?! Кім келер екен? Қалай шешер екен? Ақыры немен тынбақ?...

Жұрттың бойын күдік пен үміт қатар билеген. Сөйтіп тұрғанда қақпадан қараңдаған біреудің сұлбасы көрінді. Ұзақта келе жатса да өзіне тән

бойы, ерекше түр-тұлғасы мен жүрісінен оны тым-тырыс қақпаға көз тіккен жұрт жазбай таныды. Қуанғандарынан көбісі айқайлап та жіберді:

"Мұхаммедул-әмин келе жатыр!!! Әл-әмин!!! Ең сенімді адам! Оның үкіміне ризамыз. Ол не айтса да дұрысын айтады".

Иә, келе жатқан расында да Мұхаммедул-әмин, яғни сенімді Мұхаммед болатын. Баршаның сенімінен шыға білген турашылдығы, шыншылдығы, кісі ақысына аса мән беретіндігімен жұрттың ықыласына бөленген-тін. Сондықтан да, халық оның келгеніне қатты қуанды.

Әрине, пайғамбарымыздың келуі кездейсоқтық емес еді. Аллаһтың әмірімен ол пайғамбарлық міндеті жүктелмей тұрып, беретін үкімдерімен, пәтуаларымен, қабылдайтын шешімдерімен туралығына, дұрыстығына қарапайым халықтың көзін тағы бір рет жеткізуге тиіс еді.

Құрайыш болған жайды бастан-аяқ баяндап беріп, шешімін күтті. Мұхаммед (с.а.у.) көп ойланып жатпады. "Маған кендеу бір шүберек беріндер", - деді.

Сұрағаны әкелінді. Мұхаммед (с.а.у.) шүберекті жерге жайып, қара тасты ортасына қойды.

Көпшілік аңырып қарап қалған. Енді не істеуі мүмкін?

"Әр рудан бір-бір өкіл шығып, әр бұрышынан ұстап қойылатын орнына дейін көтеріп апарсын", - деді.

Айтқандары орындалды. Мұнан соң пайғамбарымыз өз қолымен қара тасты алып орнына қойды. Үлкен құрметке ие болды.

Халық көңілі тыншыды. Ары қарай жөндеу жұмыстары жалғастырылып, аз уақытта тәмамдалды.

Осылайша Ол қанды қырғынның алдын алып қана қоймай, өзінен әлдеқайда жастары үлкен, өмірлік тәжірибесі мол адамдардан ұтымды ойымен артықшылығын көрсетті. Ақыл жаста емес, баста екенін дәлелдеді. Мұның бәрі, әрине, иләһи күштің арқасы.

Қара түсті болғандықтан, Хажарул-әсуад аталған осы мүбәрак тас Қағбаның шығыс жақ бұрышында, жерден бір жарым метр биіктікте, есікке жақын орналасқан. Үш үлкен, бірнеше кіші бөліктерден құралған. Айналасы күміспен шеңберлей қоршалған. Кейбір мәліметтерде Рухул-әсуад деп те аталады.

Бұл тас әу баста Хазіреті Ибраһимге (а.с.) көктен Жебірейіл періште арқылы түсірілген.

Қағбаның қабырғасына қаланғанға дейін Әбу Құбайыс тауында сақталған.

Кейбір деректерде кездесетін екі дүние сәруары Хазіреті Мұхаммедтің сөзі:

"Мен пайғамбар болмастан бұрын Меккеде маған сәлем берген тасты әлі күнге дейін ұмытқан емеспін", - дегенде осы Хажарул-әсуадты меңзеген.

Құрметті халифа Хазіреті Омардың бір күні тасқа жақындап, иіліп сүйіп тұрып былай дегені бар:

"Егер Расулаллаһтың сені өпкенін көрмесем, мен сені сүймеген болар едім".

**ХАЗІРЕТІ МҰХАММЕДКЕ (С.А.У)
ПАЙҒАМБАРЛЫҚ МІНДЕТІНІҢ
ЖҮКТЕЛУІ**

ІҮ ТАРАУ

ҒАЙЫПТАН ЕСТІЛГЕН ДАУЫСТАР

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) отыз сегіз жаста.

Осы тұста ол беймәлім қызық жағдайларға кездесті. Күтпеген жерден ғайыптан дауыстар естіп, кейде бір жерлерден жарық сәулелер көрінді. Оқыс оқиғалар күн сайын жиілей түсті. Ұзақтан, кейде тап іргесінен "Ей, Мұхаммед!" дегенді анық еститін.

Алайда пайғамбарымыз жалт етіп сөнетін жарықтың да, өзіне шақырған дауыстың да себебін түсіне алмаған. Бірақ түбінде тегін құбылыстар емес екенін іштей сезетін де, қалың ойға шоматын.

Анда-санда ішін кемірген ойларын, көзімен көрген таңғажайыптарды қымбатты жары Хадишаға ақтарып, сырларын сонымен ғана бөлісетін. Сол тұста мына дүниедегі жан дегенде жалғыз арқа сүйері, жұбанышы Хазіреті Хадиша болды. Ол жұбайының ыңғайына қарап, айтқандарын зейін қойып тыңдайтын, жанын салып қорғап, қолпаштайтын.

Мұхаммедтің (с.а.у.) осынау беймәлім халі бір жылға созылды.

Мұхаммед (с.а.у.) отыз сегіз жасынан бастап садық^(Шын орындалатын) түстер көре бастады, яғни күндіз болатын оқиғалар оған түнде ұйқылы-ояу халінде көрсетілетін болды. Түнде түсінде көргендері таңертең айны-қатесіз қайталанатын.

Пайғамбарымызды әрі-сәрі еткен құпия жағдаяттар оны уахи алуға әзірлеуде еді. Аяндарды қабылдауға дайындық алты ай жалғасты.

Дүние сұлтанының мүбәрак рухы осылайша өткен алты айдан соң мұнан былай жападан-жалғыз қалғанды қалайтын. Көпшіліктен бөлек аулаққа кетіп өзімен өзі ойға берілуді аңсады... Өйткені рухы айналасындағы зұлымдық пен надандықтан, адамгершілікке жат әрекеттерден қысылып, ауырлай бастаған...

Бар нәрседен баз кешіп ұзақ ойланатынды шығарды. Жалғыздыққа итермелеген құдіретті күштің себебін әлі толық білмесе де бар жан-тәнімен солай болуын тілейтін.

Меккеден ұзақ кетіп, қу медиен құлазыған шөлді артық көретін болды. Таңдаған табиғаты аясында бір өзі отырып, тау-таспен, жер-көкпен іштей сөйлесіп, осынау дүниенің не үшін жаратылғаны, адамдардың бұл дүниеге келудегі мақсаты хақында ой бөліскісі келетін. Бірақ санасын кемірген сан сауалға қатқыл қабақты жартастар да, ұшы-қиырсыз сахара да, бүкіл әлемді шұғыласына шомылдырған күн де, түнді нұрландырып айналаға жарық шашқан ай да, жымындасқан жұлдызды аспан да, ақ ұлпа бұлттар да жауап бермеген. Болашақтың пайғамбарының көкірек сарайын кернеген дауысқа селт етпеген күйі үнсіз қала берген.

Ойы оң, санасы сан бөлінген Ол (с.а.у.) күндіз-түні ізденіс, терең толғаныста жүрген.

Иә, күллі әлемнің мақтанышы - Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) рухы сырттай қарағанда жалғыздыққа ұмтылғандай болғанмен, шындығында ол

рухының түкпіріндегі бүкіл болмыстың жаратушысы Аллаһ Тағалаға деген құштарлықты бастыра алмай әлек-ті.

Барлық пайғамбарлар Аллаһ Тағаладан аян алар алдында осындай күйді бастарынан өткерген. Әрине, біреуі көп, екіншісі аз.

Мысалы, Хазіреті Мұса пайғамбарлық келер алдында қырық күн бойы адамдардан бойын аулақ салып, Тур тауында ораза ұстаумен күн кешкен. Сол сияқты Хазіреті Иса (а.с.) тып-тыныш орманда қырық күн, қырық түн ғибадатқа берілген.

ДҮНИЕНІҢ СҰЛТАНЫ - ХИРА ҮҢГІРІНДЕ

Біздің эрамыздың 610- жылы...

Мұхаммед (с.а.у.) қырық жаста...

Ұзақ жылдардан бергі қалыптасқан әдеті бойынша жыл сайын қасиетті рамазан айын Хира тауында ғибадат жасап, Жаратқанға жалбарынып тілек тілеумен өткізетін. Бұл жерде қашан келсе де құлаққа ұрған танадай тыныштық. Жаратылыс сырларын жалғыз қалып ойлануға таптырмас орын. Әсіресе, тұрмыстың күйбеңінен, шексіз надандықтың салмағынан арылып, рухани сергуге өте оңтайлы.

Ардақты Пайғамбарымыз Хира тауының көзден таса бір үңгірін паналап, ол жерде үлкен аталары Хазіреті Ибраһимнің (а.с.) ханиф дініне сүйеніп, ғибадат жасайтын.

Баянды ғұмырының қырқыншы жылындағы рамазанын да осылай Хира тауында өткеруге дайындалды. Зайыбы Хазіреті Мұхаммедтің әдетіне қанық болғандықтан азық-түлігін алдын-ала дайындап қойған. Пайғамбарымыз тағам салынған дорбаны алған күйі жолға шықты.

Бүкіл әлем, айнала қоршаған табиғат Оның басқан әрбір қадамын қошеметтеп, құрметтеп тұрғандай... Тырс еткен дыбыс жоқ, айнала тым-тырыс. Бұл тыныштықтың өзі мәнсіз емес-ті, астарында ғибрат, хикмет бар-тын.

Пайғамбарымыз да үнсіз аяндап келеді, құдды табиғатпен ерекше бір үйлесім тапқандай... Бүкіл болмыс Оған өз тілінде:

"Мені ең жақсы түсінетін де, түсіндіретін де - Сенсің. Ғибратқа, даналыққа толы екендігімді адамзат баласына түсінікті тілмен ұғындыратын да - Сенсің. Ұлы Раббымның бір әмірінен пайда болған алып дүниенің кітабы екендігімді айтып, оны оқытатын, оқыттыратын да - Сенсің. Сондықтан, мен саған борыштармын. Сол үшін мен саған басымды иемін, кез келгенге нәсіп болмайтын ұлы құрметке лайық Сен ғана..." - деп сыбырлап тұрғандай.

Болмыстың Сұлтаны - Хазіреті Мұхаммед табиғатқа үстемдік құрған тыныштықпен үндескен күйі көздеген орнына келіп жайғасты. Хира тауының төбесіндегі үйреншікті үңгір Оған "Қош келдің, қадамыңа гүл бітсін!" дегендей қарсы алды.

Мұхаммед (с.а.у.) ой теңізіне сүңгіп, асқан ықыласпен Жаратушыға құлшылық міндетін орындауға кірісті.

Аллаһтың сүйікті құлы рамазан айының он алты күнін тәмамдаған.

Он жетінші түн, жексенбіден дүйсенбіге қараған түн.

Нұр тауы - Хира әдеттегідей тым-тырыс, құдды терең толғанысқа берілгендей...

Табиғат та үнсіз, қыбырлаған сыбыс жоқ. Біраздан кейін жүзеге асатын қадірлі лебізді тыңдауға қазірден әзірленіп, ұйып қалған...

Мұншалықты құрмет Ұлы сөйлеуші мен Сүйікті тыңдаушысына деген сүйіспеншіліктен болса керек?..

Түн ортасы ауып, сәре уақыты жақындаған. Таң рауандап атуға жақын, бұлбұлдар құйқылжыта сайрап, гүл-бәйшешек хош иісін бұрқыратып, Аллаһты зікір етуші жаратылыс атаулының бәрі өз тілдерінде ынта-ықыласымен Жаратушыны мадақтауға кіріскен шағы!

Уахи әкелуші періште Жебірейіл сұлу жігіт кейпінде келді. Бар айнала хош иістен басы айналғандай сезімде. Қауіп пен үрей, толғаныс пен үміт билеген түсініксіз халде еді дүние.

Жебірейілдің көңілі көтеріңкі, қуанышы жүзінен білінеді. Әрине, солай болуға тиіс те еді, өйткені ол Аллаһтың соңғы елшісі - пайғамбарлар сұлтанымен сөйлесуге, иманы мен есепсіз ғибадаты арқылы хабибуллаһ^(Аллаһтың сүйіктісі) сипатына ие болатын екі дүниенің сардары - Мұхаммедпен (с.а.у.) жүзбе жүз кездесуге келген-ді.

Көптен асыға күткен сәт

Уахи әкелуші періште - Жебірейіл тас түнек қараңғылықты жарып, сымбатты жігіт бейнесінде айналасын нұрға бөлеген қалпында Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) көрінді. Тәтті әрі қатты даусымен:

"Оқы!", - деп бұйырды.

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) бойын үрей биледі. Сонан соң бойын жинап:

"Мен оқи алмаймын! Оқу білмеймін!", - деді.

Жебірейіл Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) қатты құшағына қысты да, қайтадан:

"Оқы!", - деп дауыстады.

Екі дүниенің сәруары - Мұхаммед (с.а.у.) алдыңғы жауабын тағы да қайталады.

- Мен оқи алмаймын!

Жебірейіл Оны (с.а.у.) тағы қатты құшақтап, сосын қоя берді де, Аллаһ тарапынан жолданған, Расулына қолма-қол табыстауға әкелген Алақ сүресінің алғашқы аяттарын басынан аяғына дейін оқып шықты:

"Оқы!

Сені жаратқан Раббыңның атымен!

Ол адамды ұйыған қаннан жаратты.

Оқы, сенің Раббың - қаламмен жазуды үйрететін, адамға білмегендерін үйрететін асқан жомарттылық иесі" (Алақ сүресі, 1-5 аят).

Толқу мен қорқудан арылған Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) өзі сөйлейтін тілде түсірілген аяттарды сөзбе сөз қайталап шықты. Ә дегеннен-ақ айтылған аяттарға Аллаһтың Расулының тілі төселіп, жүрегінің төрінен орын алды.

Міндетін орындаған Жебірейіл періште сол сәтте-ақ көзден ғайып болды.

"Менің үстімді жабыңдар!"

Иләһи уахидың әсерінен айыға алмай, толқып, дірілдеп қалтыраған күйі Аллаһтың Расулы үңгірден шығып, Меккеге келді.

Жолшыбай Ол небір қызықтың куәсі болды. Алға қадам аттаған сайын тау мен тас, ағаштар мен өсімдіктер:

"Әссаламу а'лайка иа, Расулаллаһ!" деп бас иіп сәлем беріп, онымен де қоймай жаңа жүктелген ұлы міндетімен құттықтап жатты.

Үйіне жеткенде үрей мен таңданысын жеңе алмаған ол сөйлеуге шамасы келмеді.

Не болғанын түсінбей аңтарыла қараған әйеліне:

"Менің үстімді жап, жамылғы бер", - деумен ғана шектелді.

Хазіреті Хадиша күйеуінің халінен бір нәрсе болғанын сезсе де, бір ауыз сөзге келместен айтқанын орындады. Апыл-ғұпыл төсегін салып, жатқызды да, үстін қымтай жапты. Мұхаммед (с.а.у.) санасын шырмаған ойларымен арпалысып жатып көзі ілініп кетті.

Көп ұйықтамағанмен, оянған сәтте аз да болса өзіне келгендей еді. Жан жары Хадишаға басынан өткергендерін әңгімелеп болып ең соңында:

"Ей, Хадиша! Сенен несін жасырайын, қорыққаным рас. Бірдеңеге ұрынам ба деп қорқамын", - деді.

Аллаһ Расулының бұл сөздері өзіне сеніп тапсырылған мәңгілік құрметті міндетке лайық бола алам ба деген ішкі қанағатсыздығынан туындаған еді.

Алайда, пайғамбарға, оның ішінде де соңғы пайғамбарға жар болуға лайық деп таңдалған асқан көрегенділікке ие парасатты Хадиша бұл сәтте де жұбайына жұбаныш бола білді.

"Қорқатын, үрейленетін ештеңе жоқ. Уайымдама, еш тайсалма. Жігерің мұқалмасын. Жаратушының сен тәрізді құлын ешқашан ұятқа қалдырмайтындығына кәміл сенемін.

Сенің тек шындықты айтатындығыңа сенімім мол. Аманатты иесіне табыстағанша жаның жай таппайтындығын да білемін. Туған-туыстарыңмен де ара-қатынасың жақсы. Көрші-көлемге ерекше көңіл бөліп, мейірімділік танытасың. Жарлы-жақыбайдың досы да сенсің. Шарасыз қалғандарға үйіңнің төрінен орын беріп, күтесің. Қиын-қыстау жағдайларда халқыңа қол ұшын беретін де - Сен.

Ей, бауырым, шыдап бақ. Уаллаһи, мен сені осы үмметтің пайғамбары болар деп үміттенемін", - деді.

Уарақаның айтқандары

Болған оқиғалардың астарында көп тылсымның бары түсінікті еді. Мән-жайды сұрастыру - Хазіреті Хадишадан басқа ешкімнің міндеті емес-ті.

Бірақ кімге ашып, кіммен кеңесуге болады? Құпияны ақтаратындай сенімді адам бар ма өзі? Хазіреті Хадиша жүз ойланып, мың толғанып ақыры

тоқтамға келді: немере ағасы Уарақа ибн Нәуфал ше? Соған айтып көрсе қайтеді?

Уарақа ибн Нәуфалды бұл кезде әбден кәрілік жеңген, көзі тіпті көрмейтін. Дегенмен, көңіл көзі ашық, христиандықты берік ұстанған, кезінде Тәурат пен Інжілді оқып, көп ақиқаттың сырына қанған.

Хазіреті Хадиша көп уақыт оздырып жатпастан, Хазіреті Мұхаммедпен бірге Уарақаға барады. Қария алдымен сүйікті Пайғамбарымыздың айтқандарын тыңдады. Ол басынан өткен оқиғаларды баяндаған сайын Уарақаның жүзі мың құбылды. Пайғамбарымыз сөзін бітірген сәтте:

"Құддыс! Құддыс қой көргенің! Сен періштемен жолыққансың, кәдімгі бір кездері ұлы Аллаһтың Хазіреті Мұсаға (а.с.) жолдаған періштесі, яғни «Намус Әкбардың»^(Жәбірейіл періштенің бір аты) нақ өзі! Сен осы үмметтің пайғамбарысың", - деп сәл үнсіз қалды да, терең күрсініп:

"Сен халқыңды дінге шақырған кезде мен де жас болғанымда ғой, шіркін. Өз қауымың сені өгейсіп елден қуатын сәтте мен тірі болғанымда... Әттең, ол күндерді көру қайда енді?!" - деді. Хазіреті Мұхаммед те (с.а.у.), Хазіреті Хадиша да Уарақаның айтқандарын тыңдаған соң біраз рақаттанып, үрейлерін басқандай күй кешті. Тек түсінбегендері: неліктен Мұхаммедті (с.а.у.) өз қауымы өзекке теуіп, елден шығаратындығы. Ойларына келген түйткілді жасырып қала алмады, бүкпесіз оны да сұрады.

"Иә", - деді Уарақа, "Небір күндер туар басыңа. Сені халқың туған мекеніңнен қуып азаптайды. Өйткені мына көптің арасынан ұлы қызметке таңдалған, Жаратушыдан уахи алған сен ғана, қызғанып, пендешілікпен қастандық ойлайтындар да көп кездеседі. Егер сол күнге жетсем, аянбай саған көмектесер ем".

Иә, Уарақа ибн Нәуфал ақиқатты көре білді... Айта білді... бұл - боямалауға келмейтін бағзы дұшпандар үшін ащы да болса ашық шындық еді.

Әңгімені осымен түйіндеп, ерлі-зайыпты екеуі - Аллаһтың ең сүйікті құлы мен оның өмірсерігі Уарақаның үйінен шықты.

УАХИДЫҢ БІРАЗ УАҚЫТ ТОЛАСТАУЫ KEЙІННЕН ҚАЙТА KEЛЕ БАСТАУЫ

Арадан көп уақыт өтпей жатып пайғамбарымызға Аллаһтан түсетін уахи толастайды. Оның себебін пендешілікпен олай-былай деп айту тілге жеңіл болғанмен сол кездегі Мұхаммедтің (с.а.у.) көңіліндегі ауыр азабын, әрине, әр пенде сезіне алмасы хақ. Дүние тарылғандай әсер алып, осынау дүниеден өзге түгіл, өзіне де беймәлім бір жаққа қашып кеткісі келді де тұрды. Осылай қиналып жүргенде Жәбірейіл мен Исрафил періште көзіне көрініп, бірнеше рет жұбату айтқан.

Азапты мезгіл қырық күнге созылды...

Осынау дүние, данышпан сөзімен айтқанда, дарул-хикмет, яғни даналықтың бесігі. Мұнда болып жататын әрбір оқиға астарында міндетті түрде терең мән болары анық. Оған әр пенденің пайымы жете бермейді. Дегенмен, пайғамбарға белгілі бір уақыт уахидің толастауының түрлі

себептерін көрсеткендер де бар. Төменде сол дәлелдердің кейбіреулерін ұсынғанды жөн көрдік, яғни:

А) Аллаһ Расулы уахи келе бастағанда қатты толқып, рухы қатты киналған. Сол себепті рухты тынықтырып, келесі уахиді қабылдауға дайындау мақсатымен толастаған.

Ә) Пайғамбар рухын болашақта басына келуі мүмкін ауыртпалықтарға қазірден үйрету, шыдамдылыққа әзірлеу мақсаты көзделген.

Б) Әрбір уахиды асыға күтуге, оған деген зарығу сезімін оятуға бағытталған.

Араға қырық күн салып пайғамбарымызға Аллаһ тарапынан аян қайта келе бастады.

Бұл оқиға хақында Мұхаммедтің (с.а.у.) өзі былайша баяндайды:

"Бір күні жолда келе жатып көктен бір дауыс есіттім. Басымды көтеріп, төбеме қарағанда баяғы Хирада жүздескен Жебірейіл періштенің жер мен көк арасында алып тақта отырғанын көрдім. Бойымды түсініксіз бір сезім билеп, тұрған жерімде тіземнің әлі құрып отыра қалдым. Әлден уақытта есімді жиып, үйге қарай бет алдым. Келе салысымен:

"Менің үстімді жабыңдар, тезірек жамылғы беріңдер", - дедім де, қымтанып жата қалдым.

Сол сәтте Аллаһ Тағаладан мына аят түсті:

«Ей, жамылғымен қымтанып жатқан (пайғамбар)!

Орныңнан тұр, адамдарға (ақырет азабын) ескерт.

Раббыңды ұлықта.

Үсті-басыңды тап- таза ұста!

Әр түрлі (заттық және рухани) лас нәрселерден аулақ бол!

Істеген ісінді міндетсініп, көпсінбе!» (Мүддәсир сүресі, 1-6)

Мұнан соң уахи бірінен соң бірі келіп, тіпті арасы жиілей түсті.

Аян ала бастаған соң Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) жаны жай тауып, рухани ләззатқа қауышты.

Ұлы Жаратушы көркем мінез-құлықпен безендіріп жаратқан сүйікті құлы Мұхаммедке (с.а.у.) пайғамбарлық міндетін жүктеу арқылы оның адамзат атаулының ең таңдаулысы екенін білдірді. Осылайша "Жаратылыстағы әрбір түрдің өз арасынан біреуін таңдап, үлгі етеміз, ол өзгелерге мақтаныш әрі өнеге болады" деген Аллаһтың тарапынан қойылған заңдылық Мұхаммед (с.а.у.) арқылы жүзеге асты.

Аллаһ Тағаланың мыңдаған есімдері арасында біреуі ең жоғары дәрежеге ие болатыны сияқты, асқан шеберлік туындылары арасында да біреуі ерекше жаратылып, толыққандылық сипатқа ие болады.

Толыққандылық сипат жанды тіршілік иесіне тән.

Жанды тіршілік иелері арасында саналылары ерекшеленері сөзсіз.

Ал саналылық адамға ғана тән.

Ал, адам баласының ішінде ақыл-ой, мінез-құлық жөнінен биікте - Мұхаммед (с.а.у.) тұрады.

Өйткені Адам атадан бері осы күнге дейін ешбір тарих Оған тең келерлік пендені көрсете алмады, көрсете алмайды да. Ол жер жүзінің

жартысын және адамзат баласының бестен бірін қамтыған қауымға рухани салтанат құрып, бір мың төрт жүз жыл бойы өнегесін өшірмей, ақиқат атаулының ұстазы саналып келеді.

Досы да, дұшпаны да мойындағандай, Ол (с.а.у.) парасаттылықтың ең жоғары дәрежесіне ие болған, пайғамбарлығының алғашқы күндерінде-ақ бүткіл әлемді аузына қаратқан. Әр минут сайын жүз миллиондаған адамдарды баураған Құран Кәрімді тікелей қабылдап алушы Ол, әрине, пенделер арасында ең биік сатыда тұрары даусыз.

АЛҒАШҚЫ МҰСЫЛМАНДАР ЖӘНЕ ОЛАРДЫҢ БАСЫНАН КЕШКЕНДЕРІ

Ү ТАРАУ

ЕҢ БІРІНШІ МҰСЫЛМАН – ХАЗІРЕТІ ХАДИША

Дүниенің сұлтаны Мұхаммед (с.а.у.) Хирадағы муғжизадан соң Аллаһ тарапынан жүктелген қасиетті елшілік міндетін қабылдады. Ендігі жерде осынау ұлы әрі ауыр қызметтің талаптарын орындауға тиіс. Өзі өмір сүріп отырған ортада мұның оңай бола қоймасы анық еді.

Ол кезеңде Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) жалғыз өзі - бір бөлек, күллі дүниеден мүлдем алыста. Ол қалайда Аллаһтан алған әмір бойынша адамдарды жақсылыққа, иманға шақыруға тиіс.

Аллаһтың Расулы ақырзаманға дейін адамзатқа нұр шуағын төгетін асыл қызметіне қалай, қай жерден кірісу қажеттігін нақты жобалап алды.

Маңызды мәселені ең алдымен жан жары - Хазіреті Хадишаға ашып, сырласты. Хазіреті Хадиша еш күмәнсіз, бір ауыз сөзге келместен мойынсұнды да, жер бетіндегі тұңғыш мұсылман болу құрметін иеленді...

Расулаллаһ Жебірейілден үйренгені бойынша Хазіреті Хадишаға дәрет алуды үйретті. Іле-шала періштенің көрсеткеніндей, өзі имам болып, зайыбына екі рәкат намаз қылдырды.

Бұл - пайғамбарымыздың имам ретінде оқытқан тұңғыш намазы, ол дүйсенбінің кешіне сәйкес келген.

ХАЗІРЕТІ ӘЛИДІҢ МҰСЫЛМАН БОЛУЫ

Хазіреті Хадишаның шәк келтірместен иман айтып, мұсылмандықты қабылдауы Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) үлкен қуанышқа кенелтті, жігерін жаныды. Жер жүзінде өзін мойындаған, иманға ұйған біреудің болуы неткен бақыт!

Пайғамбарымыздың Исламға шақырған екінші адамы - тағы да ет жақындарынан - жас бала Әли болды. Ол төрт-бес жасар бала шағынан бастап Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) тәрбиесінде болған, өзі құралпы балалардан адамгершілік, ақылдылық, тәрбиелілік жөнінен оқ бойы озық тұруы соның көрінісі іспетті.

Кішкентай Әли бір күні Мұхаммед (с.а.у.) пен Хадишаның намаз оқып жатқанын көріп қалады. Намаз аяқталғанша аңтарылып қарап тұрады да, бітірген соң:

"Бұл жасағандарыңыз не?" - деп сұрайды. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Уа, Әли! Бұл - Аллаһтың өзі қалаған дінінің талабы. Мен сені де бір Аллаһқа иман келтіруге шақырамын. Адамға пайдасы да, зияны да жоқ пұттарға - Лат пен Узаға табынуды бүгіннен бастап доғар", - дегім келеді.

Әли көзін төмен салып ойланып қалды, аз кідірістен соң:

"Менің өмірімде естімеген нәрселерімді айттың. Әкем Әбу Тәліппен ақылдасып көрейін", - деді.

Алайда пайғамбарымызға әлі дініне ашықтан-ашық шақыруға рұқсат берілмеген еді. Сол себепті Әлиге:

"Ей, Әли! Менің айтқандарымды қабылдағың келсе, ешкімге тіс жармастан қабылда. Ал егер жасағың келмесе, онда ерік өзінде, тек көрген-білгенінді ешкімге айтушы болма", - деп ескертті.

Әли пайғамбардың ескертуінен соң сырды сақтайтындығын айтып, уәде берді. Бірақ сол түні ойға беріліп, дөңбекшумен болды. Таң арайлап атқан шақта Хазіреті Әлидің көңілінде шуақты ой орнықты. Бала көңілі батыл шешімге келген еді. Таң сәріден Аллаһ Расулына барып, түйінді ойын жеткізді.

"Аллаһ мені жарататын кезде Әбу Тәліптен рұқсат сұраған жоқ қой, мен де енді құдіреті күшті Жаратушы иеме ғибадат ету жайында әкеммен ақылдаспсам, ерсілік бола қоймас", - деп тоқтамын білдіріп мұсылман болды.

Ең алғашқы бала мұсылман атанған Әли (р.а.) сол кезде небары он жаста.

Абайлау - әрдайым қажетті қасиет. Әсіресе, қандай да болсын, жаңа істі бастауда абай болу әсте керек. Әр нәрсені, мейлі ол шындық та болса, барлық жерде жария етуге болмайды.

Мұхаммед те (с.а.у.) "Үйренгенінді ешкімге айтпа" - деп Әлиге ескерткенде жаңа істе - дін таратуда сақ болудың үлгісін көрсеткен-ді. Аллаһтың ақ жолын уағыздауда қоғамдық, әлеуметтік шарттарды ескере отырып, ақырын жүріп, анық басу - біздің заманымызға да керек өлшем.

Иман шәрбатымен сусындау бақыты Хадиша мен Әлиден соң бір кездері сүйікті Пайғамбарымыз асырап алған Зәйд ибн Харисаға бұйырды...

Мұсылмандыққа мойынсұнғаннан кейін Хазіреті Әли мен Хазіреті Зәйдтің Расулаллаһқа деген сүйіспеншіліктері бұрынғыдан да арта түсіп, пайғамбарды пір тұтты. Иманнан нәр алған екі жас ғибадаттарын да Хазіреті Мұхаммедпен бірге орындайтын.

Үшеуі бірге қасиетті Қағбаға барып намаз оқитын.

Пайғамбарымыз Ислам дінін көпшілікке ашық жарияламаса да мүшріктер саусақпен санарлық мұсылманның Қағбада намаз қылғандарын жаратпаған, өзгеше ғибадат жасағандарға тыжырына қарап, ұнатпаған. Мұны байқаған Хазіреті Мұхаммед көбінесе Хазіреті Әлимен бірге намаз-ғибадаттарын қырда, тау мен тастың қалқасында - көпшілік көзінен таса жерлерде жасаған.

Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) қасынан бір елі айырылмаған соң Әлидің әке-шешесінің көңіліне күдік ұялады. Әсіресе, анасы Фатима қатты қауіптеніп, күйеуіне:

"Ұлың Мұхаммедпен күндіз-түні бірге, бірдеңеге ұрынып қалып жүрмесін", - деп қара аспанды төндірді.

Әбу Тәліп саспай салқынқандылығына салып, жағдайды пайғамбарымыздың өзінен естігенді жөн көрді. Осы мақсатпен Хазіреті Мұхаммед пен ұлының ізіне түсті. Олардың жазық далада екеуден-екеу намаз қылып тұрғандарын көрді. Әбу Тәліп келген бетте екі дүниенің сұлтаны - Хазіреті Мұхаммедке қарап:

"Ей бауырымнан қалған жалғыз тұяқ! Сені асылдың сынығына балаймын, бірақ мен түсінбейтін бір нәрсе бар - осы сенің уағыздап жүргенің не дін?", - деп сұрады.

Пайғамбарлар падишасының жауабы:

"Көке! Мына дүниедегі жанымдай жақсы көретін жандардың бірі - өзіңізсіз.

Бұл дін - Аллаһтың діні. Періштелердің, пайғамбарлардың және арғы атамыз Ибраһимнің діні. Құдіреті күшті Аллаһ осы ақиқатты тарату үшін маған жауапты міндет жүктеді.

Тура жолға шақыратындарымның және менің үндеуіме алғашқы боп үн қосатындардың қатарында сіз де барсыз. Сіз бұған ең лайықты адамсыз. Пұттарға табынғанды қойыңыз, бір Аллаһқа иман келтіріңіз".

Әбу Тәліп біраз ойланып тұрды да:

"Мен ескі дінімнен айырыла алмаймын. Бірақ саған кедергі де болмаймын. Сен өз білгеніңді ұстан. Мен аман тұрғанда, ешкім сенің жолыңа көлденең тұра алмайды. Уәдем - уәде", - деді. Сонан соң Әлиге бұрылып:

"Ұлым-ау, сенің ұстанған дінің не?" - деп сұрады.

Хазіреті Әли:

"Әке! Мен Аллаһқа және оның елшісіне иман еттім. Аллаһтың нәбиінің Жаратушыдан алған хабарларына сеніп, мойынсұндым. Расулға ұйып, намаз оқыдым", - деп жауап берді.

Ұлының жауабын ден қойып тыңдаған Әбу Тәліп:

"Ей, ұлым, үміт еткен көзімнің нұры сенсің. Мұхаммед саған бөтен емес. Туысқан болып бір-біріңді жаттай сыйламасаңдар, өзгелерден жақсы қарым-қатынас күтпей-ақ қойыңдар. Ағаңның айтқанын мақұлдап, оның дініне өз еркіңмен кіргенің жөн-ақ. Ол сені тек жақсылыққа шақыратынына сенемін. Мойынсұнған екенсің, айтқандарын екі етпе. Мен сендердің сырттай тілеулестерің болуға жарасам болды емес пе?" - деп Хазіреті Мұхаммедті де, Хазіреті Әлиді де қуанып тастады. Сосын келген ізімен кері қайтты.

Үйде Фатима күйеуін дегбірсіздене тосып отырған. Әбу Тәліп табалдырықтан кірер-кірмес бас салды:

"Қайда ұлың? Неге ертіп келмедің? Қызметшімнің айтқаны рас болса, біздің Әли Хазіреті Мұхаммедпен (с.а.у.) бірге Жиад алқабында өзгеше құлшылық қылып жүр дейді. Не деген сұмдық! Елдің бетіне қалай қараймыз?"

Әбу Тәліп мұнан ары сөйлеуге шамасын келтірмеді:

"Көкесінің баласына бас-көз болып, көмектесу - Мұхаммедтің міндеті. Бауырына қолдау көрсеткеннің несі айып!

Егер Әбдімүттәліптің дінін тастау үшін нәпсімді жеңе алсам, Мұхаммедтің (с.а.у.) жолын бірінші болып мен қабылдар едім. Өйткені Ол (салааллаһу алейһи уәсәллам) әмин^(Сенімді), халим^(Жұмсақ мінезді), әрі тахир^(Таза, пәк) "

ХАЗІРЕТІ ӘБУ БӘКІРДІҢ МҰСЫЛМАН БОЛУЫ

Хазіреті Әбу Бәкір пайғамбарымызбен көп уақыттан бері дос, қашан көрсе, шынайы көңілден шұрқырасатын.

Хазіреті Әбу Бәкірдің сырт көзге бірден байқалатын ерекшелігі - жәһилияның надандықтарынан аулақтығы, рухының күштілігі, асқан ақылдылығы әрі жайдарылығы еді. Ең бастысы, ол мүшріктік салттарға жирене қарайтын... Сауда-саттықта адалдығымен сол өңірде аты шыққан. Онысымен де қарап қалмай, құрайыштың көп мәселелерінде қазылық жасап, дау-дамайдың әділ шешілуіне үлес қосатын. Тағы бір ерекшелігі, құрайыштың түп шежіресін, тарихын, өткен-кеткен жақсылы-жаманды ақиқатты анық білетін.

Расулаллаһ әлі де ашық үндеуге кіріспеген-ді. Дегенмен, ұзын құлақ тыныш жатсын ба, азды-көпті болған жайды естіп үлгерген.

Әбу Бәкірдің Иемен сапарынан жаңа келген беті болатын. Әбу Жәһил бастап, Уқба ибн Әби Муайт қостап құрайыштың құзырлы қариялары оған сәлем бермекке келеді. Аmandық-саулықтан соң Хазіреті Әбу Бәкір:

"Мен жоқта нендей оқиғалар болды? Ел аман, жұрт тыныш па? Айта отырыңдар", - деді.

Ақсақалдар:

"Ей, Әбу Бәкір! Ел ішінде бүлік шықты, мұндай сұмдықты кім естіген бұрын-соңды", - деп орағытып әкеп "Әлгі Әбу Тәліп ақсақалдың қолында өскен жетімек Мұхаммед деген бар емес пе еді, сол өзін пайғамбармын деп жариялаған көрінеді. Біз ұзын құлақтан естіп жағамызды ұстап, не де болса сенің келуіңді тосайық дедік. Әйтпесе, шыдас берерлік оқиға ма осы?! Досыңа өзің барып, мән-жайды анықтап, ақылға шақырмасаң болмас", - деп жамыраса шуласты.

Хазіреті Әбу Бәкір айтылғандарды мұқият тыңдап алған соң кезек күттірместен Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) үйін бетке алды.

"Уа, достым! Пайғамбармын дегенің, қауымыңнан бөлініп, ата-бабаңның дініне қарсы шыққаның рас па? " - деп сұрады келген бойда.

Ардақты Пайғамбарымыз құлын тайдай тебісіп, кішкентайынан бірге өскен досы Әбу Бәкірдің айтқандарын күлімсірей отырып тыңдады да:

"Ей, Әбу Бәкір! Жаңсақ емес, естігендеріңнің бәрі дәп солай.

Мен саған және жалпы адамзатқа жіберілген Аллаһтың елшісімін. Халқымды бір Аллаһқа сенуге шақырамын.

Сен де куәлік айт, иманға кел!", - деді.

Хазіреті Әбу Бәкірдің көңілі алабұртып, санасын сан сұраулар шырмап, аласапыран күйге енді. Бұл сөздерді бала күнінен асыр салып бірге өскен, жанындай сүйетін, өмір-жалғанда ойнап та болса шындыққа қайшы сөз айтпаған Мұхаммед Әминнің өз аузынан естіген ол, сол мезетте күмән келтірместен:

"Әшһәду әл-ләә иләәһә иллаллаһ уә әшһәду әннә Мұхаммәдур-расулаллаһ" деп кәлимаға тілін келтіріп, мұсылман болды.

Хазіреті Әбу Бәкірді Ислам ақиқаттарына шақырғанда титтей де наразылық көрсетпеуін Расулаллаһ ылғи да былайша еске алған:

"Әбу Бәкірден басқалардың бәрі иманға кел дегенімде сәл де болса, күмән келтіріп кібіртіктеп қалған еді. Ал, ол болса еш ойланбастан менің сөзімді қабыл етті!"

Ардақты досының муминдер қатарынан орын алуы Хазіреті Мұхаммедке қанат бітіргендей. Хазіреті Айша анамыздың бұл жайт турасында былай дегені бар:

"Аллаһтың нәбиін Хазіреті Әбу Бәкірдің мұсылман болуынан артық шаттандырған оқиғаға куә болған емеспін."

Исламға мойынсұнған Хазіреті Әбу Бәкірдің бұған дейін көрген, әрдайым есінен шықпай жүрген бір түсі де өңіне айналды.

Ол түсінде толықсыған бір айдың Меккеге барынша нұрын төккенін, сосын жайлап бірнеше бөлікке бөлініп үйді-үйге таралғанын, ең соңында қайта жиналып көз шағылыстыратын сәуленің өз үйіне енгенін көрген-ді.

Бұл түсін сол кездегі Тәурат, Інжілден мол хабары бар оқымыстыларға жорытқанда, бәрі бірінің аузына бірі түкіріп қойғандай, көптен күтілген соңғы пайғамбардың Меккеден шығатынын, Әбу Бәкірдің Соның ізінен еріп, бақыттылар сапында орын алатынын айтқан.

Хазіреті Әбу Бәкір мұсылмандықты қабылдағанын ашық айтудан да жасқанбады.

Әрине, күтпеген оқиға құрайыштардың қабырғасын қайыстырғандай әсер етті, олар қанша байбалам салғанмен кері қайтар жол жоқ еді. Өйткені ол құрайыш арасында беделді, сенімді, сертіне берік, баршаға сыйлы болатын.

Хазіреті Әбу Бәкір мұсылмандықты қабылдаған ерікті еркектердің символы іспетті. Оның иманға келуі бұл шеңбердің кеңейе түсуіне, ақ жолды таңдаушылардың артуына себеп болды.

Тек еріктілер ғана емес, құлдар да иман кәусарынан өз үлестерін ала бастады. Солардың бірі әрі бірегейі - басыбайлы құл Хазіреті Біләл Хабаши. Әрқайсысы әр түрлі топтың өкілдері сынды алғашқы мұсылмандар мыналар:

Әйелдерден - Хадиша;

Балалардан - Әли;

Ерікті ерлерден - Әбу Бәкір;

Құл еркектер арасынан - Біләл Хабаши;

Азат болған құлдардан - Зәйд ибн Хариса.

Хазіреті Әбу Бәкір де мұсылман болған соң Исламға, иманға үндеу жұмыстары жасырын да болса жылдамдады... Исламның ләззатын татып үлгергендер жақын-жуық, туған-туысқандарымен осынау бақытты бөлісуге асықты. Ет жақын, жора-жолдастарын мүшріктіктің азабынан, жәһилияның жиіркенішті ортасынан құтқаруды аңсады...

Бұл мәселеде де Әбу Бәкір алдыңғы сапта. Осы атпал азаматтың ықпалымен күннен күнге мұсылмандар қатары толыға түсті. Олардың кейбіреулері:

Осман ибн Аффан, Зүбәйір ибн Аууам, Абдурахман ибн Ауф, Саад ибн Әби Уаққас, Талха ибн Убайдуллаһ (Аллаһ олардан разы болсын!)

Осы бесеуі кейіннен жәннаттан жай алған сахабалар арасында аталады.

Тек ерлер ғана емес, мұсылман әйелдер қатары да күн санап көбейе берді... Хазіреті Хадишадан соң іле-шала Ислам нұры нәсіп болғандар қатарында ол кезде әлі иманға келе қоймаған Расулаллаһтың көкесі Аббастың әйелі - Үммү Фазыл, Әбу Бәкірдің қызы - Әсма және Омардың қарындасы - Фатималар бар. (Аллаһ олардан разы болсын!)

Иман жолына шақыру екі жақты жалғасын тапты. Ерлер ер кісілер арасында, ал әйелдер өз араларында Ислам ақиқаттарын түсіндіруге тырысып бағады. Осы жерде әйелдер қауымының иманға жарыса ұмтылғаны байқалады. Бұл жалпы әйел затының сезімге берілгіш, тез иланғыштығынан болса керек.

Әрине, бір жағынан муминдер батылданды дегенмен, мүшріктер де қол қусырып қарап қалған жоқ. Тура жолды таңдағандарды қорлап, менсінбей, көрінген жерде былапыт сөздермен балағаттады. Бірақ олар қанша қорласа да, әлемді жаратушы күш - Аллаһқа иман келтірген бақытты ғасырдың бақтиярларына бөгет бола алмады. Керісінше, сонша әрекеттерінің желге ұшып, мұсылмандарға шыбын шаққан құрлы әсер етпегенін көргенде олар өздерінен өздері онан сайын ызаға булықты.

ХАЗІРЕТІ БІЛӘЛ ХАБАШИДІҢ^(Эфиопиялық, қара нәсілді) АЗАПТАЛУЫ

Дінге жасырын шақыру кезеңінде Исламды мойындап, сол үшін мүшріктердің аяусыз азаптауына душар болған алғашқы мұсылмандардың бірі - Біләл Хабаши аталып кеткен Біләл ибн Рабах.

Хазіреті Біләл мұсылмандардың қас жауы Умаййа ибн Халафтың құлы боп жүргенде Хазіреті Әбу Бәкірдің себеп болуымен мұсылмандықты қабылдаған.

Қас қағым сәтте көңіліне қонған иман нұры Хазіреті Біләл үшін батылдықтың қайнар бастауы болды. Құл бола тұрып, қожайыны мен мүшріктердің ауыр азабына кеудесін керіп, иман келтіргендігін ашық түрде жария етті.

Иә, имансыз жүрек тастан да қатты, Аллаһтан қорықпайтын ұждан жартастан да сезімсіз. Жүрегі тас метін, ұжданы жақсылыққа селт етпейтін адам аталатын екі аяқты мақұлықтан мейрімділік күту де - ерсілік. Мұндайлар жыртқыш айуаннан бетер.

Исламның ата жауы Умаййа ибн Халаф та - осындай қара пиғылдылардың бірі. Хазіреті Біләл осы жауыз мүшріктің басыбайлы құлы еді.

Дұшпанның көзімен қарағанда, Хазіреті Біләлдің бір Аллаһқа иман айтып, оның елшісін мойындауы кешірілмес күнә!

Сондықтан қожайыны байғұс құлдың басында әңгір таяқ ойнатып, ойына келгенін істеді. Жиырма төрт сағат бойы ас-сусыз байлап, кейде мойнына қарғы бау салып, бала-шағаға ит сияқты жетектетіп, көше-көше аралатқызатын.

Умаййа ибн Халафтың ешбір жазасы оны дегеніне жеткізбеді. Хазіреті Біләл иманмен көңілі біржола тұтасып, Аллаһқа бар ықыласымен берілген-тін. Жүрегі Хазіреті Мұхаммедке деген сүйіспеншілікпен толып-тасып,

қанша қиналса да алған бетінен қайтпауға бекінген. Қорлық пен зорлыққа тістеніп тұрып, мүшріктердің алдында Жаратушысының бірлігін айтудан жалықпады. Қинаған сайын қуаттана түскендей

"Аллаһу ахад! Аллаһ жалғыз! Аллаһ біреу! Мұхаммед — Оның елшісі!" - деуден танбаған.

Умаййа ибн Халафтың көздері қанталап, қайтсем де дегеніме жетем дегендей, Хазіреті Біләлді шыжыған ыстықта далаға қайнаған тас пен құмның үстіне жатқызып, аузына қурап кеткен бір кесек етті тығып, кеудесін ауыр таспен бастырып:

"Я, сен өліп аузың құм құятын боласың, я да Мұхаммедтің дінінен безіп, Лат пен Уззаға табынатын боласың. Арманым жеткенше азабыңды арылтпаспын." - деп гүрілдейтін үстінен төніп тұрып.

Бірақ та жан-тәнімен иманның күшін сезінген Хазіреті Біләл қиналып жатып:

"Мен Лат пен Уззаны өлсем де мойындамаймын. Аллаһ біреу! Менің Тәңірім жалғыз - Аллаһ! Оның ортағы да, серігі де жоқ, болуы да мүмкін емес! Аллаһ! Аллаһ! Аллаһ!" деп ышқына айқайлаумен болды.

Мұны естіген қожайынның қаны басына теуіп, нөкерлеріне бұйырып Хазіреті Біләлді сау-тамтығын қалдырмай сабап, есінен тандырып, шіліңгір аптапта далаға тастап кететін.

Хазіреті Біләлдің осынша ауыр азаптан қорғанар сауыты-жүрегіне мықтап орныққан иманы еді.

Иман - бүткіл дүниені жалғыз құдіретке бағындыратын иман, Хақ Тағаланың ұлылығына сенім, шексіз берілушілік адам баласы үшін таусылмас таяныш, сарқылмас сүйеніш. Бұл - адамзат жаратылғалы бері өлмей жалғасын тауып келе жатқан асыл да қасиетті қағида. Өкініштісі, пендешілік осының парқына барғыза бермейді. Аллаһқа иманы күшті адамды мына өмірде ешкім де, ештеңе де жеңе алмайды.

Хазіреті Біләл асқан қаһармандығымен "Иман - нұр, әрі қуат. Нағыз иманды адам күллі әлемді аузына қарата алады" деген ақиқатты айғақтағандай еді.

Хазіреті Біләлді ұрып-соғу, тепкілеп төмпештеу күн сайын, сағат сайын жалғаса берді.

Бір күні сол маңнан өтіп бара жатып, осындай азапты оқиганың куәсі болған Хазіреті Әбу Бәкір Умаййаға:

"Сен Құдайдан қорықпайсың ба? Бұл байғұсты қашанғы азаптай бермексің", - деді.

"Жаның ашып қалыпты ғой, шындыққа келсек, өзің кінәлісің, сенімін өзгертіп, қайдағы жоқты шығарып жүргеннің бірі сен емессің бе? Дым білмегенсіп, жанашыр бола қалыпсың ғой енді?! Шын аясаң, сатып алып құтқармайсың ба?" - деді Умаййа кекесінмен.

Хазіреті Әбу Бәкір:

"Ей, Умаййа, менің қол астымда сенің дініңді ұстанатын бір құл бар. Өзі еңгезердей, Біләлден әлдеқайда күшті. Соны саған берейін, ал Біләлді маған бер, айырбас жасайық", - деді.

"Жарайды" - деді Умайя, артынша "Әлгі айтқан құлыңды әйелімен қоса бересің онда".

Хазіреті Әбу Бәкір "Мақұл" - деп келіскендігін білдірді.

Сол-ақ екен Умайя жымысқыланып күлді де:

"Құлыңның әйелімен қоса қызын да бермесең болмайды", - деді.

Хазіреті Әбу Бәкір бұған да бас изеді.

Бірақ жексұрын Умайя мұнымен де тынбай, мазақ қылғандай:

"Үшеуіне екі жүз динар қосып бермесең келіспеймін", - деп қиқарланды.

Бұл жолы Хазіреті Әбу Бәкірді ашу қысты:

"Неткен ұятсыз едің, беретін түрің де жоқ, кімді ақымақ етіп тұрсың", - деп төніп келді.

Умайя қорқып кетіп:

«Жо-жоқ, Лат пен Узаның атымен ант етемін, осы сұрағандарымды берсең, Біләл сенікі», - деп кері шегіншектеді.

Хазіреті Әбу Бәкір айтқандарын беріп, Хазіреті Біләлді залымның қолынан құтқарды. Құтқарып қана қоймай, оған бас еркіндігін берді. Көп ұзамай Біләлдің анасы Хамаман да сатып алып, күндіктен азат етті.

Хазіреті Біләл Хабаши - пайғамбарымызға шын берілген, біртуар азамат, мұсылман қауымның алғашқы азаншысы. Оның пайғамбарлар сәруары - Хазіреті Мұхаммедке деген сүйіспеншілігін айтуға тіл жетпес. Бір сәтке де қасынан ажырамайтын.

Екі дүниенің сұлтаны Мұхаммед (с.а.у.) ақыретке аттанғанда, қайғырып Мәдинада қала алмай, Шамға кетіп қалған. Сол тұстағы халифа Хазіреті Әбу Бәкір Біләлдің алысқа кеткенін қаламай, қанша жібермеуге тырысса да Хазіреті Біләл:

«Уа, Әбу Бәкір, рас сен мені құлдықтан құтқардың. Егер мені өзің үшін азат еткен болсаң, онда алып қал. Ал егер Аллаһтың ырзалығын көздеп, сатып алған болсаң, еркіме жібер, Аллаһтың жолында жиһадқа^(Аллаһтың жолындағы соғыс) қатысайын», - деді.

Хазіреті Әбу Бәкір рұқсат берген соң Хазіреті Біләл Хабаши Шамға барып, Ислам туын көкке көтеріп, бірнеше соғысқа қатысқан.

ХАЗІРЕТІ ОСМАН МҰСЫЛМАНДАР ҚАТАРЫНДА

Болмыстың нұры, екі жаһанның гүлі - Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) әлі де пайғамбарлығын ашық жарияламаған...

Бұл кезеңдегі уағыз айтушылардың ең батылы Хазіреті Әбу Бәкір еді, ол жүрген жерінде дос-дұшпан деп бөлмей Ислам ақиқаттарын түсіндіретін.

Бір күні Османға да иман жайын баяндап, оны Хазіреті Мұхаммедке ертіп әкеледі.

Расулаллаһ жылы жүзді, үнемі күлімсіреп жүретін жайдары жан - Османға төтесінен:

«Аллаһтың сыйы - жәннатқа ұмтылғаныңды қалаймын. Мен саған және барлық адам баласына жетекші ретінде Аллаһ тарапынан жіберілдім», - деді.

Пайғамбарлар сардарының қарапайым, жүрекжарды лебізі Османға әсер еткені сондай, ол мүбәрак тілінен иман кәлимасының қалай шыққанын өзі де аңдамай қалды...

"Әшһәду әл-лә иләһә иллаллаһ уә әшһәду әннә Мұхаммәдур-расулуллаһ..."

Сонан соң осыдан біраз уақыт бұрын Шам сапарынан қайтып келе жатып жолай көрген түсін әңгімеледі:

"Біз сол күні жолда түнеген едік. Көзім ілінгені сол еді «Ей, алаңсыз ұйқыға батқандар!

Ояныңдар! Меккеде Ахмет өз міндетіне кірісті» деген дауыс естідім. Ал Меккеге келгеннен кейін Сіздің пайғамбарлығыңыздан хабардар болдық».

Ақ көңіл, өте сыпайы, дархандығымен әйгіленген Хазіреті Османның да мұсылмандар қатарына қосылуы мүшріктердің қаупін күшейтті. Ағайындары жиналып оны жазаламақ та болды. Бірақ Осман қасқайған күйі ешқандай жазадан қорықпайтындығын, таңдаған бағытынан таймайтынын білдірді.

Көкесі Хакам ибн Әбул Ас Хазіреті Османды ағашқа байлап қойып:

"Сен аталарыңның ғасырлар бойғы қасиеттеген сенімінен безіп, кейіннен пайда болған әлдебіреулердің дініне қалайша мойынсұнбақсың? Алған бетіңнен қайтқанша осы байланғаның - байланған, босатады екен деп иегің қышымасын", - деп сөкті.

Хазіреті Осман болса:

"Уаллаһи, билләһи, мен хақ діннен шықпаймын",- деп қасарыса түсетін.

Осылайша арадан ондаған күндер өтеді. Хазіреті Османның шыдамы шыңдала түскендей, қайтар түрі жоқ, таяқ та жейді, сүйектен өтер сөзге де селт етпейді. Иманына зәредей зиян келмейді. Дініне беріктігінің арқасында көкесі де ештеңе шығара алмайтынын білген соң, лажсыздан оны босатып қоя береді.

Орта бойлы, қара торының әдемісі, қаума сақалды, қалың қара шашты және денелі келген Хазіреті Осман жаратылысынан жан тазалығы мен тән тазалығы бойына дарыған жан еді. Жәһилия кезінде де ішкілікті өзіне харам санап, татып алмайтын. Бар байлығын Аллаһтың жолына сарп еткен. Құранды бастан аяқ жатқа білген. Түнде намазға тұрғанда Құранды түгелдей мүдірмей толық оқып шығатын.

Көзі тірісінде-ақ жәннаттық екендігі жария болған Хазіреті Осман - бір жағынан, Мұхаммедтің (с.а.у.) күйеу баласы. Бірінші әйелі пайғамбарымыздың қызы Руқкия, ол ерте қайтыс болады да, кейіннен Мұхаммед (с.а.у.) екінші қызы Үммү Гүлсіммен некесін өзі қиған. Пайғамбарлар Сұлтаны – Мұхаммедтің (с.а.у.) екі бірдей қызын алған бақытты күйеу осы себепті «Зиннурайн»^(Қос нұрдың иесі) лақабымен құрметке бөленген.

ТАЛХА ИБН УБАЙДУЛЛАҒЫНЫҢ МҰСЫЛМАН БОЛУЫ

Хазіреті Османнан соң іле-шала Хазіреті Талха ибн Убайдуллаһ Исламды қабылдады.

Ол сауда-саттықпен елден жырақта жүрген сәтінде «Бусра» базарында сол жердегі шіркеу басының:

"Уа, халайық! Араларында Меккеден келгендер бар ма?" - дегенін естиді. Хазіреті Талха оның қарсысына шығып өзінің меккелік екенін айтады.

Сонда монах Талханың бетіне бажайлай қарап алады-да:

"Ахмет халыққа танылды ма?" - деп сұрайды.

Хазіреті Талха:

"Ахмет дегеніңіз кім?" - дейді.

"Ахмет - Абдуллаһтың ұлы, Әбдімүттәліптің немересі. Ол-Меккелік. Өзінің соңғы пайғамбар екенін танытады. Кейінірек туған жерінен қуылып, от бітпейтін, тастақ бір жерге көшуге мәжбүр болады", - деп жауап берді монах.

Христиан дінбасының айтқандарын ұйып тыңдаған Хазіреті Талха еліне келген сәтте алдынан жолыққандардан: "Мен жоқта нендей жаңалық болды?" - деп сұрайды. "Жаңалықтың көкесін естіртейік, Абдуллаһтың ұлы Мұхаммед өзін пайғамбармын деп жариялады. Ол ол ма, әлгі Әбу Кухафаның ұлы Әбу Бәкір де оның айтқандарын растап, иман етті", - деді жапа-тармағай шуласып.

Мұны естіген Талханың жаны жай таппай, Хазіреті Әбу Бәкірді іздеп тапты да:

"Сен Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) айтқандарын мойындадың ба?" – деп сұрайды. Хазіреті Әбу Бәкір:

"Иә, мен оның сөздеріне шәк келтірмеймін. Егер менің тілімді алар болсаң, сен де бар, Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) мойынсұнғандығыңды айт. Өйткені оның ұстанғаны - хақ наным."

Хазіреті Талха Бусра жәрмеңкесіндегі монахпен кездесуін, одан естігендерін Әбу Бәкірге айны-қатесіз жеткізеді. Мұнан кейін екеуі Аллаһ Расулының құзырына келеді. Сәлем-сауқаттан соң жаңа сахаба қатарына қосылған Талха мұсылмандықты қабылдағанын естіртіп, монахтың әңгімесін Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) баяндап береді. Пайғамбар оның әңгімесін күлімсіреп отырып тыңдайды.

Мүшріктер араларындағы Талха сынды абыройлы, құрметті адамның иман келтіргеніне наразылық білдіріп, балуандары Нәуфал ибн Адуианы араға салып, Хазіреті Талхаға дүре соқтырады. Аяқ-қолын байлаған күйі біраз азаптайды...

Жастығына қарамастан ақ-қараны айыра білген Талха көзі тірісінде жұмақ сыйы ұсынылған он сахабаның қатарында. Пайғамбарымыз ол туралы:

"Жер жүзінде тірі жүрген шейітті көргіңіз келсе, Хазіреті Талхаға қараңыз" деген.

Мәрттігі мен қайсарлығын иман жолында ғана қолданған қаһарман еді ол... Ислам тарихындағы атақты Ухуд соғысы кезінде пайғамбарға атылған оқтарға қолын тосып, саусақтарын құрбан еткен батыр ол... Сол шайқаста

сексеннен астам жарақат алса да Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) қорған болған ер...

ХАЛИД ИБН САИДТЫҢ ИСЛАМҒА КІРУІ

Исламға шақыру әлі де құпия түрде жүргізілуде.

Осы арада мұсылмандар сапына құрайыштың алдыңғы қатарлы өкілдерінің бірі әрі ең ауқаттысы Халид ибн Саид та қосылды...

Араб әдебиеті мен ғылымын жан-жақты меңгерген Халид бірде түсінде туған әкесінің тозаққа ертіп апарғанын, бірақ дәл қақпадан кірер сәтте Расулаллаһ үлгеріп келіп, оны оттан құтқарып қалғанын көріп, шошып оянады.

Нақты жори алмаса да түсінің тегін еместігін сезеді. Танды көзбен атырған ол "Бұл бекер көрінген бос нәрсе емес, не де болса бір ақиқаттың елесі" деп алагеуімнен Хазіреті Әбу Бәкірге барып түсін баяндайды.

Әбу Бәкір Сыддық:

«Сен үшін ақыры қайырлы болуын тілеймін. Басыңа күн туғанда сені Расулаллаһ құтқаратын болады. Уақытты созба, барып оның дініне мойынсұнғандығыңды білдір. Исламды қабылдап, не көрсең де Хазіреті Мұхаммедпен бірге болуға белінді бекем бу. Нәтижеде ол сені жәһаннамның азабынан аман алып шығады», - деді.

Халид Расулаллаһқа құстай ұшып жетті.

"Уа, Мұхаммед (с.а.у.)! Сен халықты неге уағыздап жүрсің?" - деп сұрады.

"Мен ортағы, серігі жоқ Аллаһтың жолына, Мұхаммедтің (с.а.у.) оның елшісі екеніне сенуге, көр соқыр, меңіреу, не пайдасы, не де зияны тимейтін, тіпті өзіне табынғандар мен таптағандарды ажырата алмайтын тас мүсіндерге құлдық қылудан бас тартуға шақырамын", - деді Аллаһтың Елшісі.

Айтылғандарға мұқият құлақ асқан Хазіреті Халид ә дегеннен "Мен Аллаһтан басқа Тәңірдің жоқтығына және сенің Аллаһтың Расулы екендігіңе куәмін", - деді.

Мұхаммедтің (с.а.у.) кеудесін қуаныш кернеді.

Халид мұсылмандықты таратуды өз отбасынан бастады, аз уақыт ішінде әйелі Үмәйна да мұсылман болды...

Халидтің әкесі құрайыштардың ауқатты да айбарлы адамы Саид баласының "жаңалығын" естігенде қатты ашуланды.

Бір күні Халидті намаз оқып тұрған жерінен ұстап алған аға-інілері оған айтпаған сөздері қалмай:

"Сен қалайша ата-бабаңның дінін жоққа шығарған Мұхаммедтің сөзіне ересің?" - деп бас салған бауырлары көзқарасын өзгертуі үшін Халидке ұрсып та, жалынып та айтты. Бірақ Халид зәредей де өкініш білдірмеді, қайта күшейе түскен сынаймен:

"Уаллаһи, Мұхаммед (с.а.у.) ақиқатты айтты. Мен шындыққа ғана бас иемін. Қолдарыңнан өлсем де иманнан шықпаймын", - деді.

Әкесі мұны естіп ашуға мініп, Халидті қолындағы сырық сынғанша сабайды.

Сабау да, дүре де иман нұрын көңіл түкпіріне ұялатқан Хазіреті Халидтің пікірін өзгерте алмады. Иманын қорғау жолындағы жәбір-жапа ол үшін түкке тұрғысыз еді.

Баласына сөзін өткізе алмасына көзі жеткен мейірімсіз әке, оны қорқытып:

"Бар, онда, сені жоққа санаймын, ырзық-несібеден дәметпе. Тамақ та, киім де бермеймін. Қайда барсаң, онда бар!" - деп айқайлады.

Сабыр мен салауаттың қайнары - иманды жүрегіне мықтап орнықтырған Хазіреті Халид бұл жолы да түк саспастан:

"Әке, менің ішіп-жемімді бермесең бермей-ақ қой. Ырзық, несібемді Аллаһ бір жерден болмаса, екінші жерден шығаратынына кәміл сенемін" - деп жауап берді.

Әкесі ұлын бірнеше күн бойы ас-сусыз қапасқа қамайды. Анасы мен бауырларына:

"Егер кімде-кім Халидпен сөйлесетін болса, ажалы менен деп білсін" - деп қорқытып, жолатпай қояды.

Ара-тұра қапастың сыртынан сығалап, ащы мысқылмен:

"Қалай, несібенді алып жатырсың ба?" - деп Халидті түйреумен болды.

Тар қапастан амалын тауып құтылған Хазіреті Халид екінші Хабашстан хижретіне дейін әкесінің көзіне түспей, бой тасалайды.

Кейінірек Хабашстанға көшкен екінші топқа әйелімен екеуі қосылады.

Халидтің жәһилия дәуірінің көркем жазу шеберлерінің бірі екендігін атап өтпеске болмайды. Деректерге жүгінсек, Пайғамбарымыздың Йемен билеушісіне жолдаған атақты сенімхатының мәтінін, тағы басқа маңызды келісімдерді Хазіреті Халид дайындап жазған.

СААД ИБН ӘБИ УАҚҚАС ТА - МҰСЫЛМАН

Саад ибн Әби Уаққас сол тұста он жеті жасар бозбала еді. Бір күні түсінде тас түнек қараңғыда адасып жүріп, кенеттен жап-жарық айдың туғанын көреді. Айдың сәулесін бетке алып, жолға түседі. Алдында Хазіреті Зәйд ибн Хариса, Хазіреті Әли және Хазіреті Әбу Бәкір кетіп барады екен. Оларды қуып жетіп:

"Сіздер мұнда қашан келдіңіздер?" - деп сұрайды. Олар бірауыздан:

"Біз де сенен сәл бұрын келдік", - деп жауап береді.

Арадан үш күн өткен соң Хазіреті Әбу Бәкірмен ойда жоқта кездесіп, Исламият жайлы естиді. Өзіне беймәлім дүниенің қызығына берілген Әбу Уаққастың ұлы Саад Хазіреті Әбу Бәкірге еріп пайғамбарымызға барады.

Мұхаммед те (с.а.у.) ақиқатты ақтарып, оны баурай түсті. Хазіреті Саад сол мезетте мұсылмандықты қабылдағанын жария етеді.

Хазіреті Саадтың ата-тегі әкесі жағынан да, нағашы жағынан да Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) туыстас болып келеді. Екеуінің де анасы зухра руынан болғандықтан бір-біріне бөле. Осы себепті Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) ылғи да:

"Нағашың болса, Саадтай болсын" - деп жиі айтады екен.

Алайда Хазіреті Саадтың мұсылмандықты қабылдауы анасы Хамнаға ұнамады. Ұлы аталарының дінінен безіп, аналарының ризалығынсыз басқа сенімді қабылдауы қалай?! Ұлына әрдайым сөзін тындатып келген Хамна қалайда Саадты пұтқа табындырып, өз дегенін жасатпақ болады. Осы ниетпен бір күні баласына:

"Сенің Аллаһың "ата-анаға, туған-туысқанға жақсылық жаса, оларды ренжітпе" деп бұйырады дейсің. Өзің басқаша істейсің. Мұхаммедтің (с.а.у.) дінін тастап, пұттарымызға қайта оралып, бас имесең, мен аштық жариялаймын. Сонан соң сен өз анасының өліміне себепкер болған залым атанасың", - деді.

Хазіреті Саад бұл күнге дейін анасының айтқанын екі етіп көрмеген. Бірақ анасының бұл жолғы тілегі тіпті орынсыз еді. Өйткені ол Аллаһқа иман келтіріп, елшісіне жан жүрегімен беріліп, не істесе де иман шеңберінде жасауға бекінген-ді.

Анасына:

"Анашым, күні бүгінге дейін тілазарлық жасамаппын. Мен ендігі жерде ақиқат әмірге мойынсұндым. Егер сенің жүз жаның болса, әрбіреуін Исламнан бездіру үшін құрбан етсең де, мен дінімнен қайтпаған болар ем. Себебі, мен үшін иман - ең қымбат қазына, ол кез келгенге бұйырмайтын сыбаға. Ал сен болсаң, қайдағы бір меңіреу пұттар үшін хақиқатты белінен басқың келеді. Бұл ойың жүз рет аштық жарияласаң да жүзеге аса қоймас. Айтқанымнан қайтпаймын десең, өзің біл", - деді.

Ұлының дініне беріктігіне көзі әбден жеткен Хамна ана жеңілгенін мойындады. Бұл Хамнаның жеңілісі емес, иманның күпірден басым түсуінің көрінісі еді.

Осы оқиғадан соң Аллаһ Тағала Анкабут сүресінің сегізінші аятын түсіріп, әдеп, ата-анаға құрмет мәселесінде мұсылмандық өлшемді белгіледі:

"Біз адам баласына әке-шешесіне құрмет етуді бұйырдық. Егер олар (ата-анан) білмейтін нәрсенді маған серік қосуға сені зорлайтын болса, оларға (ата-анаң) мойынсұнба. Ең ақырында маған ораласындар. Сол кезде барлық істеріңді өздеріңе білдіріп, бағасын Мен беремін."

Хамна мұнымен де тынбай, ішін өртеген ыза оны тағы да жамандыққа итермеледі.

Бір күні Хазіреті Саад намаз қылып жатқанда көрші-көлемін шақырып, үйдің есік-терезесін мықтап бекіттірді де:

"Я, дініңнен безерсің, я да өлерсің", - деп көңілін күпір басқан ана бар даусымен байбалам салды.

Қараңғылық, надандық, Аллаһқа ортақ қосудың салдары пенде атаулыны аяусыз жауыз, мейірімнен ада мақұлық етті!

Алайда қатыгез ана Хамна қанша тырысса да алға басқаны кері кетумен болды. Хазіреті Саадпен әлек боп жүргенде екінші ұлы Амир де мұсылман дінін қабылдап "масқара" етті...

Безбұйректіктің шегіне жеткен Хамна енді Амирмен алысты:

"Иманнан баз кешіп, дініннен безбейтін болсаң, мына тұрған құрма ағашының көлеңкесін де паналамаймын, аштан өлемін!" - деп өзінше "сес" көрсетті.

Аллаһқа деген иман шәрбатынан сусындап үлгерген Амир де ағасының ісін қайталады. Анасының әрекетін көрген Саад ашуға мініп:

- Уаллаһи, анашым, егер жүз жаның болып, оларды жеке-жеке тәсілім етсең де, мен дінімнен бас тартпаймын. Қаласаң да, қаламасаң да осы, - деді.

Иманның сарсылмас қуаты Хамнаны тағы да тоқыратты.

Мұсылмандарға мүшріктер ойларына келгенін жасап, күлкіге айналдырып азаптан аянып қалмайтын болғалы қашан...

Бірде Хазіреті Саад бірнеше мұсылман бауырымен бірге Меккенің маңындағы Әбу Дубб мекенінде намаз қылып жатқан. Қастарына Әбу Суфиан бастаған бір топ мүшрік келеді. Олар жай тұрмай, ғибадаттарының түкке алғысыз екенін айтып әжуаламақ болады. Осы жерде қызыл-қырғын төбелес басталып кетеді...

Хазіреті Саад қолына ілінген түйенің қураған сүйегімен мүшріктердің бірін ұрып, басын жарады. Мұндай қарсылық күтпеген, қан-жоса болған мүшріктер мұсылмандардың тегеурініне төтеп бере алмай беттері ауған жаққа қаша жөнеледі. Муминдер оларды тырқырата қуады.

Осылайша, Хазіреті Саад Аллаһ жолында алғаш қан төккен сахаба ретінде тарихта мәңгі қалды.

Сонымен бірге, ол жәннат сыйы ұсынылған он сахабаның ішінде жомарттығымен де ерекшеленген.

Пайғамбарымыз тұсында Аллаһ жолындағы күрестен кейін қалмаған. Ухуд соғысында дүниенің мақтаны - Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) қорғау үшін кеудесін оққа тосқан. Мүшріктермен шайқаста ерлік көрсетіп, Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) ешбір пендеге нәсіп болмаған "Әкем, анам саған құрбан болсын, ей, Саад, жаудыр оғыңды!" деген керемет сөздері де соған арналған.

Хазіреті Әли "Фәдәкә әби уә умми", яғни "Сен үшін ата-анам жан пида" дегенді Расулаллаһ Хазіреті Саадқа арнап айтқан дейді.

Сол шайқаста Хазіреті Саад оқ атқан сайын пайғамбарымыз:

"Иләһи, бұл сенің жолына" деп, онан соң:

"Ей, құдіреті күшті Жаббар ием! Саад саған қол жайып дұға жасағанда оның тілектерін қабыл ет, сұрағанын бер. Атқан оғын да мүлт кетірме" - деп дұға еткен.

Аллаһ Расулының дұғасы айны-қатесіз қабыл болатындықтан, Хазіреті Саад қаһармандығы, батылдығы және мергендігімен қатар тілеген тілегінің қабыл болуымен де жолдастарынан бір саты жоғары тұрған. Ислам дұшпандары оның қылышы мен оғынан қорықса, айналасындағылар дұға-батасынан сескенетін, оны ренжітпеуге тырысатын.

Жалындаған жас шағында иманға келген Хазіреті Саад өмірінің соңына дейін Исламға қызмет етті. Хазіреті Омардың халифалығы тұсында Иранға бағыт алған әскерлердің қолбасшысы тағайындалып, жеңіске қол жеткізіп, Кисра еліне Исламның байрағын тікті...

Осы себепті ол "Иранды алушы" атанған.

ӘБУ ЗӘРР ҒИФАРИДІҢ ИМАНҒА КЕЛУІ

Исламның нұры рухтарды жасырын түрде болса да сәулелендірді. Алғашқы мұсылмандар шын ықыласпен беріліп, Хазіреті Расулаллаһтың жөн сілтеуімен Аллаһтың ақ жолымен ілгерілеуге тырысып бақты.

Пайғамбарымыз әлі дінін ашық жария етпеген-ді. Соған қарамастан Меккеден басқа көп жерлерде соңғы пайғамбардың белгілі болғаны хақында құлақдар болғандар баршылық. Сондайлардың бірі - ғифар руынан Әбу Зәrr есімді адам.

Әбу Зәrr жәһилияның дәуірлеген кезінде де пұтқа табынуды ерсі санайтын. Жатса-тұрса ақиқатты іздеумен болған арабтың атақты шайыры еді. Пайғамбарымыздың келгенін естіген соң анық-қанығына көз жеткізу үшін бауыры Үнәйсті Меккеге жолдап тұрып:

"Бар, Меккеден шыққан пайғамбармен жүздес, сыр-сипатын айтып келерсің", - деді.

Үнәйс бауырының айтуымен Меккеге барып, онда Пайғамбарымызбен кездесіп сөйлескен соң қайтып келді.

Әбу Зәrr інісінен көрген-білгендерін сұрай бастады. Сондағы Үнәйстің жауабы:

"Меккеге бардым, айтқан адамыңмен кездестім. Ол халықты тек жақсылыққа шақырып, жамандықтан аулақ болуға үндейді, адамгершілікті уағыздайды.

Халық оны шайыр, сәуегей, сиқыршы деп айтады екен. Көріпкелдің талайын тыңдадық қой, оның айтқаны сәуегейлікке тіпті ұқсамайды. Шайыр дейін десем, оған келмейді, айтқандары біз білетін өлеңнен мүлде басқа. Сиқыршы деу де тіпті қисынсыз.

Қысқасы, Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) туралығына көзім жетті. Оған пәлен-түген деп кінә таққандардың өздері өтірікші."

Әбу Зәrrді Үнәйстің айтқандары қанағаттандырмады.

"Өзім барып, бетпе-бет кездесіп, сөйлеспесем болмас" - деп асығыс жолға жиналды. Кетерінде бауыры:

"Көрем дегенің дұрыс қой. Бірақ Меккеде байқап жүргейсің. Максатыңды сезсе, Мұхаммедтің дұшпандары зиян келтіруі мүмкін", - деп ескертті.

Әбу Зәrr қолына аса таяғын алып, азық-түлік салынған дорбасын арқалап жолға шықты. Құмды шөлдерден асып Меккеге жетті, келген бетінде тікелей Қағбаға барды. Айналасындағы адамдарға аңтарыла қарап, алақтап ардақты Пайғамбарымызды (с.а.у.) іздеумен болды, бірақ танымығандықтан таба алмады. Жұрттан сұрауға да батылы жетпеді. Өйткені бауыры айтқандай, Меккеде мұсылмандар мен мүшріктер арасындағы бітіспес күресті сырттай қарағанда-ақ байқауға болар еді.

Әбу Зәrrдің Қағбаны паналағаннан басқа шарасы түгесілген-ді

Зәмзәм суын ішіп әлденіп алды да, мешіттің бір бұрышына қисая кетті.

Арадан неше сағат өткенін кім білсін, бүрісіп жатқан оның қасынан Хазіреті Әли өтіп бара жатып:

"Мына байғұс ұзақ жолдан келген мүсәпір-ау, сірә", - деп күбірледі.

Мұны естіген Әбу Зәпп басын көтеріп:

"Иә, жолаушымын, алыс жолдан келген жайым бар", - деді. Хазіреті Әли:

"Онда жүр үйімізге, қонағымыз бол" - деп, Әбу Зәппді үйіне ертіп апарып, күтеді. Бірақ екеуі де бір-біріне сақтық жасап, ол түні жақ ашпады.

Таң атқан соң Әбу Зәпп Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) іздеу үшін тағы да қағбаға барады. Келген-кеткенге қарап, әрлі-берлі жүрумен кешті батырады. Бірақ ешбір дерек жоқ.

Осылайша тағы да үмітсіз кейіпте отырған оның жанына тағы да Хазіреті Әли келеді.

"Әлі қайда кетеріңді білмей отырсың ба?" - деп сұрайды.

"Иә, дәп солай" - деді Әбу Зәпп.

"Онда бізге жүр, мейманымыз бол" - деп, Хазіреті Әли тағы да қолқа салады. Жолда келе жатып ол қонағынан қайдан, не мақсатпен келгенін сұрайды.

Әбу Зәпп:

"Егер ешкімге тіс жарып айтпайтындығыңа сөз берсең, айтайын", - деді.

Хазіреті Әлидің уәдесін алған соң Әбу Зәпп оған сапарының мақсатын түсіндіре бастады:

"Мен - ғифар руынанмын. Осы Меккеден ақырзаманның пайғамбары шықты деп естідім. Сол адамға жолығайын деп келіп едім."

Әбу Зәппдің мақсатын ұққан жас сахаба Әли көздері күлімдеп:

"Сен тура жолды таптың, қуаныштымын.

Мен қазір Расулаллаһқа бара жатырмын. Сен де ізімнен жүріп отыр. Мен кірген есіктен сен де кір. Нысаналы жерге жеткенше осылай бейтаныс кісілерше жүріп барамыз. Егер алда-жалда жолай саған зияны тиетіндей біреу кездесе қалса, еңкейіп кебісімді түзеткен боп белгі беремін. Ал сен маған қарайламай, тіп-тіке қасымнан өте шық", - деді.

Сөйтіп, екеуі үйден шықты. Хазіреті Әлидің ізімен жүріп отырып, Әбу Зәпп аман-есен Мұхаммедтің (с.а.у.) құзырына кірді.

Әбу Зәпп кірген бетте:

"Ассалаумааләйкум, уа, Аллаһтың Расулы!" - деді.

Ислам тарихында бұлайша сәлем берген тұңғыш адам - осы Хазіреті Әбу Зәпп.

Сүйікті Пайғамбарымыз: "Аллаһтың рахметі саған да жаусын", - деді де, келген кісіден кім екендігін сұрады. Әбу Зәпп:

- Мен - Ғифар тайпасының өкілімін.
- Қашаннан бері Меккедесің?
- Қайда жатып, ас-суыңды қайдан ішіп жүрсің?
- Зәмзәм суын ішіп күнелттім. Аштықты сезінген де жоқпын.
- Иә, зәмзәм - берекелі, тойымды азық.
- Уа, Расуаллаһ! Маған Исламды түсіндір.

Екі жиһанның нұры - Мұхаммед (с.а.у.) Аллаһтың соңғы діні, иманның шарттары жайында егжей-тегжейлі баяндап берген соң Хазіреті Әбу Зәһр сол жерде кәлимаға тілін келтіріп, мұсылман атанады.

Иман келтіріп, мұсылмандықты қабылдаған Әбу Зәһрге әрдайым сақтықты ұстанатын Мұхаммед (с.а.у.) мынадай ұсыныс айтты:

"Ей, Әбу Зәһр! Сен әзірге бұл іс туралы жан баласына айтпа. Еліңе қайт, жақсылықты жария етуге асықпа. Дінімізді ашық таратуға Жаратқаннан жарлық алғанымды естіген күні келерсің."

Толқып, жүрегі қуаныштан лүпілдеген Әбу Зәһр:

"Уа, Расулаллаһ! Сені хақ пайғамбар ретінде жіберген Аллаһ Тағаланың атымен ант етемін. Мен бұл жайтты мүшріктер арасында ашық түрде жарияламай қоймаймын", - деді де үйден шығып, Қағбаға қарай бет алды. Сол жерден бүкіл мүшріктерге естірте:

"Уа, құрайыштар!

Мен Аллаһтан басқа тәңірінің жоқ екендігіне, Мұхаммед (с.а.у.) оның елшісі екендігіне куәмін!" - деп дауыстады.

Әрине, мұны естіген мүшріктер қарап қалмады. Тарпа бас салып, Әбу Зәһрді қан-жоса қылып соққыға жықты. Егер сол сәтте (әлі мұсылмандықты қабылдамаған) Хазіреті Аббас көріп, оның Ғифар руынан екенін, ғифарлардың Шамға барар сауда-саттық жолының иесі екенін ескертпегенде, мүшріктер Әбу Зәһрді өлтіруден тайынбайтын.

Алайда иманнан қуат алған Хазіреті Әбу Зәһрді сойыл да, соққы да тоқтата алмады. Есін жия салып ертеңіне тағы да Қағбада Аллаһтың барлығы мен бірлігін, пайғамбардың хақтығын айтып, жар салды. Мүшріктер сау тамтығын қалдырмай дүрелесе де, ол айтқанынан қайтпады. Бұл жолы да Хазіреті Аббас араласып:

"Неткен жауызсыңдар! Ғифар руының адамын өлтіріп, осы күндеріңді өздеріңе көп көріп отырсыңдар ма? Ғифарлар сауда жолын жауып тастаса не істейсіңдер?!" - дегенде мүшріктердің қолынан мерт болуы мүмкін еді.

Осы оқиғадан кейін Әбу Зәһр хақ дінге өз руластары мен жерлестерін шақыру мақсатымен еліне қайтты. Хижди алтыншы жылына дейін сонда болып, Бәдір, Ухуд, Хәндек шайқастарына қатыса алмады. Онан кейін ылғи ақырзаман пайғамбары Мұхаммедтің (с.а.у.) қасында жүрген.

АЛЛАҒ ЖОЛЫНДАҒЫ АЗАП ТА ТӘТТІ

Хаббаб ибн Әрат - Исламның қас дұшпаны Үммү Аммар деген әйелдің құлы, темірден түйін түйген ұста. Көбінесе қару-жарақ, қылыш жасайтын. Пайғамбарымызбен бұрыннан кездесіп, сөйлесіп тұратын.

Пайғамбарымыз Дарул-Әркамға ^(Меккеде ең алғашқы мұсылмандар медресесі болған үй. Әркам ибн Әбил Әркам есімді сахабаның үйі.) орналасардан аз уақыт бұрын өз еркімен

мұсылмандықты қабылдаған...

Ол кезде мұсылмандықты қабылдап, оны естірту өлімге бас тігумен барабар... Соған қарамастан Хаббаб батыл түрде Исламға мойынсұнғанын айналасындағыларға білдірді.

Құрайыш мүшріктері бұл хабар құлақтарына жетер-жетпесте Хаббабты ұстап алып, азаптай бастады... Әсіресе, оның қожайыны Үммү Аммар жынданып кетуге шақ қалған. Құлын тұтқындап, қол-аяғын байлап-матап, отқа қыздырылған темірмен бас терісін күйдіруді бұйырды. Хазіреті Хаббаб бұған дейін күнкөріс көзі болып келген сүйікті кәсібінің құрбаны болды. Ыстық темірмен құйқасын күйдірген сайын көңіліндегі иман шоғы маздай түсті.

Мүшріктердің құтыра түскенін көрген ол басына келген ит қорлықты пайғамбарға айтып, шағымдануға мәжбүр еді. Одан көмектесуін өтінді. Хазіреті Мұхаммед сол жерде:

"Ей, құдіретті Жаратқан Ием! Хаббабқа жар бол!" - деп дұға етті.

Осы дұғадан соң аяусыз жау Үммү Аммар айықпас дертке шалдықты, жанын жегідей жеген бас ауруынан құтылудың амалын іздеп шарқ ұрды. Бармаған жері, баспаған тауы қалмайды. Ең соңында сырқатынан арылудың бірден-бір жолы - бас құйқасына қыздырылған темір күйдіріп басу екендігін естиді. Жан деген тәтті емес пе, мәжбүрліктен бас терісін күйдіруге келіседі, бұл іс темір ұстасы - Хазіреті Хаббабқа тапсырылады. Біреуге ор қазба, өзін түсесің деген осы да...

Мейірімнен мақұрым мүшріктер бір күні тағы да Хаббабты ұстап алып, көз алдында от жағады. Сөйтеді де оны маздаған шоқтың үстіне жатқызып, кеудесінен аяқтарымен басып тұрып, әбден қинайды.

Қанша қиыншылық көрсе де Хазіреті Хаббаб дінінен бас тартпай, керісінше, Аллаһқа, Расулаллаһқа деген сүйіспеншілігі арта түсті. Ол құл болатын, мүшріктермен тайталасуға дәрменсіз еді. Өзіне жасалған қиянатты Аллаһ Расулына баяндағаннан басқа шарасы жоқ-ты.

Бір күні Аллаһ елшісіне: "Ей, Аллаһтың расулы! Азаптан арылуымыз үшін Жаратқанға жалбарынып көрсеңіз қайтеді?" - деді.

Сонда Пайғамбарымыз (с.а.у.) ғибратқа толы мына хабарды жеткізді:

"Сіздерден бұрын келген үмметтер ішінде дініне берік адамдар болды. Олардың терісін тіліп, етін темір тарақпен тарап, сүйегінен айырғанда да қыңқ деместен, Аллаһтың бірлігін айтып, жанталасатын. Кәдімгі арамен аралап, денесін екіге бөлгенде де олар Жаратушыға берген сертінен таймаған.

Аллаһ күндердің күнінде бұл істі де (Исламиятты) тамамдайды да, барлық діндерден жоғары қояды. Ұзақ жолға шыққан жолаушы Аллаһтан басқа ешкімнен қорықпайтын, малына қасқыр түспесе басқа ешкімнен сескенбейтін күндер туады. Сендер болсаңдар, асығыстық жасайсыңдар."

Ас ибн Уаилге жауабы

Хазіреті Хаббабтың мүшрік Ас ибн Уаилден алашағы бар еді. Бір күні сонысын сұрап барады. Мүшрік ерегісіп:

"Мұхаммедке мойынсұнғаныңды қойсаң ғана қарызыңды қайтарамын", - дейді.

Хазіреті Хаббаб ашуланып:

"Мен бүкіл нәрсемнен бас тартсам да, өлгенімше, өлгеннен соң қайта тірілгенге дейін оған қарсы келмеймін", - деп жауап береді.

Ас ибн Уаил:

"Мен де өлгеннен соң қайта тірілемін бе? Ондай болса, сабыр сақта. Тіріліп, мал-жаныммен қайта қауышқан кезде берешегімді берермін", - деді ащы кекесінмен.

Осы оқиғаның артынша Аллаһ Тағаладан төмендегі аят түсті:

"Аяттарымызға қарсы шығып, "маған міндетті түрде мал да, бала-шаға да беріледі" деген адамды көрдің" бе? Ол ғайыпты қайдан біледі? Әлде, Рахманның құзырында сөз алған ба?

Жоқ, тіпті де олай емес, біз оның (осы) айтқандарын жазып аламыз және азабын көбейткен сайын көбейтеміз.

Айтқан нәрселерін (мал-жанын) қолынан аламыз да, ол жалғыз өзі бізге келетін болады" (Мәриям сүресі, 77-80 аяттар).

Хазіреті Хаббаб ештеңеден сескенбестен, қауіпке басын тігіп, мұсылмандығын жариялағанымен қоймай, жаңадан Исламды мойындағандарға Құран үйретумен айналысатын.

Хазіреті Омар (мұсылман болмас бұрын) қылышын жалаңдатып мұсылман болған қарындасын өлтірмек болып, үйіне кіріп барғанда да күйеу баласы мен қарындасына Құран оқытқызып отырған - осы қаһарман сахаба Хазіреті Хаббаб еді.

**ХАЗРЕТІ МҰХАММЕДТІҢ (С.А.У.)
ПАЙҒАМБАРЛЫҒЫН ПАШ ЕТУІ**

VI ТАРАУ

ҰЛЫ ІСТІҢ КІРІСПЕСІ

Бүкіл адамзат баласын тура жолға шақыратын, күллі әлемді құшағына алатын діннің мұнан былай жасырын қалуы мүмкін емес еді. Өйткені бұл дін адамдарды материалдық және рухани жағынан түзеп, ғұмырларын баянды ету үшін жіберілген-тін. Сондықтан да, ашықтан-ашық жариялануы тиіс...

Аллаһ Тағала мына әлемдегі бар нәрсені белгілі реттілікпен жаратқан. Әрбір іс тәртіпке бағына отырып орындалады, ал бұл қағиданы қабылдамайтындар, әрине, ешқашан жетістікке қол жеткізе алмайды.

Пайғамбарлар Сұлтаны - Мұхаммед те (с.а.у.) Аллаһтан келген заңдылыққа сүйеніп, осы тәртіпке бағынды. Үш жыл бойы пайғамбарлығын ашық білдірген жоқ. Исламды тек өз төңірегіндегілерге ғана түсіндірді. Иманға шақыруда өте мұқият, даналықпен, қырағылықпен ыждағатты әрекет етіп, берекетке жетті. Басына келген ерекше жайттарды тек сенімді адамдарымен бөлісті.

Осылайша ол Исламның жеңісінің негізін қалады. Біреуге көп, енді біреуге аз көрінетін жасырын үндеу кезеңінде мұсылмандықты мойындап, Аллаһтың аяттарына ден қойғандар аз болған жоқ.

Ұлы істің іргетасы қаланып, енді хақ дінді жалпы жұртшылыққа жеткізу керек болды. Қанша жасырын дегенмен, мүшріктердің бірталайы ұлағатты шаруадан азды-көпті құлағдар болып үлгерген-ді. Оның үстіне Мұхаммед (с.а.у.) бұрынғыдай жалғыз емес еді. Қасиетті Ислам қағидаларын жария қылып, тәухид ақиқатын күллі әлемге естіртудің мерзімі жеткендей еді...

Халықты ашық түрде иманға үндеуді кімнен бастау керектігі Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) Аллаһ тарапынан аянмен білдірілді:

"(Ей, Расулым!)

Сен ең алдымен өзіңнің жақын туыстарына (Аллаһтың дініне шақырып) ақырет азабын ескерт" делінген еді аятта. (Шу'ара сүресі, 214-аят)

Аллаһтың елшісі бұл шаруаның оңай еместігін білетін. Бірнеше күн үйінен шықпай ойланумен өткізді. Қасына Хазіреті Әлиді шақырып алып:

"Ей,Әли!

Аллаһ Тағала бірінші ағайын-туыстарыма ақырет азабын түсіндіруім қажеттігін ескертті. Бұл мен үшін ең қиын іс болғалы тұр.

Өйткені тума-туыстың жайы саған да мәлім ғой. Мәселені айта бастасам, олардың маған қарсы шығарына да көзім толық жетеді", - деп ішкі толғаныстарын ақтарды.

Расулаллаһ өз туғандарына ашылудың жайын ойлап, біраз уақыт үйінен шықпай қояды. Мұны байқаған Сафия бастаған әпкелері оның хал-жағдайын сұрап-білмекке барады.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) әпкелеріне келгені үшін ризалығын білдірген соң былай дейді:

"Сыраттан аманмын, шүкір денсаулығым жақсы. Тек көңілімнің күпті болған жайы бар, Аллаһ Тағала маған жақын туыстарымды жинап, Аллаһтың барлығы мен бірлігіне иман келтіруге, көп құдайшылықтан бас тартып, тәуба етудің керектігін ұқтырып, ақырет азабының қаупін ескертуім қажеттігін бұйырды. Әбдімүттәліп ұрпағының басын қосып иманға шақырмақ ойым бар." Тәтелері:

"Шақыруың орынды-ақ! Бірақ бір нәрсені ескертейік, Әбу Ләһабқа айтпай-ақ қой, бәрібір мойындамайды. Ал, біздің қолымыздан келер не бар, әйелміз ғой қанша дегенмен...", - деп тарасты.

Ашық түрде иманға үндеу туралы Жаратқанынан жарлық алған пайғамбарымыз Әлиді шақырып алып тапсырма береді.

"Бір адамға жетерлік еттен тамақ пісір, бір кесеге де сүт құйып қой. Сосын Әбдімүттәліптің жұрағатын түгелдей жина, бірде-біреуі қалмасын. Олармен дастарқан басында емін-еркін әңгімелесіп, міндетімді орындауға кірісейін. Мұнан әрі созудың қажеті жоқ", - деді.

Хазіреті Әли көкесі Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) айтқандарын бұлжытпай орындады.

Ертесіне таңертеңнен Әбу Тәліптің үйіне бас-аяғы қырық бес адам жиналды. Олардың арасында шақырусыз келген Әбу Ләһаб та отырды. Келген қонақтардың екеуі ғана әйел еді.

Дастарқанға қойылған тамақ бір адамға ғана жетерлік еді. Ыдыстағы сүт те сондай...

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) бір кесек етті өзі қолымен турады да, "ал, бисмиллаһ, алыңыздар" деді...

Алғашқыда алдарына қойылған тағамды азырқанғанмен-бәрі үндеместен табаққа қол салған. Кереметті қараңыз, көпшілік тыңқия тойса да, әлгі бір кесек еттің бітер түрі көрінбейді. Сүт те солай, айналдырған бір шыныаяқтың таусылар түрі жоқ...

Жиналғандар таңырқап қайта-қайта ішеді. Ішкен сайын берекеті арта түскендей ме, қалай?... Өз көздеріне өздері сенбей, үнсіз бір-біріне қарайды.

Ас желініп болған соң Пайғамбарымыз енді сөйлемек болып ыңғайлана бергенде Әбу Ләһаб алдын орағытып:

"Бүгінге дейін небір сиқырды көріп едім, бірақ дәл мынадайын көрсем көзім шықсын. Мына бауырымыз бәріміздің көзімізді байлап, сиқырлап тастады, өздерің де сезген шығарсыңдар", - деп орынды-орынсыз балағаттап, Хазіреті Мұхаммедке сөйлеуге мұрша бермеді.

Іс насырға шауып бара жатқанын байқаған қонақтар дәмге рақмет айтып тарап кетті..

АҒАЙЫННЫҢ БАСЫН ҚОСҚАН ЕКІНШІ ЖИЫН

Бірінші басқосу нәтижесіз аяқталған соң Хазіреті Мұхаммед уақыт оздырмастан жас сахаба Әли арқылы туысқандарын қайтадан жинайды.

Тамақ желініп болғанда ол меймандарға қарап: "Барлық мақтау Аллаһқа ғана лайық... Мен де оған мақтау айта отырып шүкіршілік етемін. Содан ғана медет тілеп, соған ғана сенім артамын. Құдіреті күшті сүйеніш

сол ғана. Өз білгендерімді сіздерге де айтқым келді. Аллаһтан басқа Тәңірдің жоқтығына шәк келтірмеймін. Сіздерді де ортағы жоқ бір Аллаһқа сенуге шақырамын. Аллаһ - жалғыз, оның серігі, жұбы жоқ, болмайды да...

Қандай адам болса да өз отбасын алдамайды емес пе? Егер осыған сенсеңіздер, менің айтқандарымды да растаңыздар. Өйткені мен бүкіл адамдарды алдасам да сіздерді, яки өз туғандарымды адастыруым мүмкін емес.

Күллі жұртты жалған айтып сендірсем де, сіздерге бар шынымды ақтарамын.

Сіздерді өзінен басқа иләһ жоқ Аллаһқа иман келтіруге шақырамын. Мен Аллаһ тарапынан сіздерге және бүкіл жер жүзіне жіберілген елшімін.

Өлім - хақ. Барлықтарыңыз да ұйқыға жатқан кісіше өлім төсегіне байланасыздар. Сонан соң тәтті ұйқыдан тұрғандай қайта тірілесіздер, сол кезде мына дүниедегі барлық істеріңізге жауап беріп, есептесетін боласыздар. Жақсылықтың қайтарымы - жақсылық, жамандықтың нәтижесі жаза болмақ, яғни не жұмақтың төрінен, не болмаса тозақтың түбінен мәңгілік орын алатын боласыздар.

Ақырет азабын ең алдымен өзге жұртқа емес, сіздерге-жақындарыма баяндап тұрмын", - деп сөзін бітірді.

Әбу Тәліп орнынан тұрып:

"Сені жақсы көретініміз рас. Қолымыздан келгенше қолдаймыз да. Айтқан насихатың көкейімізге қонды. Сенің соңыңнан бірінші болып мен еруім керек...

Бірақ...

Сен Аллаһтан түскен әмірлерді орындай бер. Мен мойынсұнбасам да сенің қолдаушың, қорғаушың болайын. Амал не, атам Әбдімүттәліптің дінінен безуге нәпсімді көндіре алмай-ақ қойдым. Осы кеткенім кеткен шығар... өле-өлгенше...", - деді күмілжіп...

Өзге ағалары да Әбу Тәліпті қоштады. Қарсылық та білдірген жоқ, иман да айтпады. Тек Әбу Ләһаб қана баяғы дұшпандығына басып:

"Ей, ағайындар!

Бәрің неге мүләйімсіп тұрсыңдар? Мұның шаруасының түбі жақсылыққа апармайды. Шикілік аңқып тұрған жоқ па, сөздерінен?!

Менің тілімді алсаңдар, бөтен біреулер басып тастамай тұрғанда, бұзығымызды өзіміз тыйып алайық. Оны тыңдап қорғаймын деп бастарыңа бәле тілеп аласыңдар, ажалдарың жетпей, о дүниелік болғыларың келмесе, бүлікшіге басу айтыңдар. Мұхаммедтікі өлетін бала молаға қарай жүгіредінің кері", - деді.

Оған батыл жауап қайтарған пайғамбарымыздың тәтесі Хазіреті Сафия болды:

"Бауырым-ау, о не дегенің? Қырық жыл қырғын болса да туысқан туғандығын жасар болар, біз қолдамасақ өзгеден не үміт, не қайыр? Жақынымызды жаттай сыйлап жұртты түңілдірмесек, иттің бауырын жеген біз боп шықпаймыз ба? Істегенің үлкен басыңа жараспайды-ақ.

Әрі-беріден соң айналаңа құлақ түрсең етті, көзі тірі мықты оқымыстылардың қай-қайсысы да Әбдімүттәліптің тұқымынан пайғамбар шығады дегенді жарыса айтуда. Сол - осы Мұхаммед екеніне дау айтар кім бар, қане?"

Әбу Ләһаб өжет қарындасына тыжырына қарап:

"Айтып отырғаныңның бәрі суға кеткен тал қармайдыдан басқа ештеңе емес. Бекерге әуре болмандар, мұның бәрі бос үміт. Әйелмісің деген, сендер ерлердің аяғын орап, аннан-мыннан естіген жаңсақ әңгімелеріңмен жолдан тайдырғаннан басқа не білемін дейсіңдер?! Құрайыштар, оған қоса бүкіл арабтар бізге қарсы шықса, қай күшімізге сенгендейміз? Үрім-бұтағымызбен жойып жібермей ме?" - деді.

Әбу Тәліп шыдамай сөзге араласты:

"Ей, қорқақ, көлеңкеңнен үркіп, не сандырақтап тұрсың? Уаллаһи, кеудемізде жанымыз тұрғанда Мұхаммедті қорғауға, оған көмектесуге дайынбыз", - деп, Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) қарап:

"Бауырым, Мұхаммед (с.а.у.)! Халықтың арасына шығатын уақытыңды алдын ала біліп отырайық, қажет болса, қаруланып сенімен бірге шығайық", - деді.

Манадан бері үнсіз отырған Пайғамбарымыз орнынан тұрып, сөз бастады:

"Уа, ағайын-туыстарым! Уаллаһи, арабтардың ішінде менің сіздерге ұсынған ақырет пен дүниені қамтитын дінімнен қайырлы нәрсе әкелген ешкімді естіген емеспін.

Мен тілге жеңіл болғанмен, салмағы ауыр екі ауыз сөзді қайталауға шақырамын:

"Әшһәду әл-лә иләһә иллаллаһ уә әшһәду әннә Мұхаммәдәр-Расулуллаһ (Аллаһтан басқа иләһ жоқ және Мұхаммед оның елшісі екеніне куәмін)" Мұнан соң "Осы жолда маған кім көмекші бола алады?" - деп көпшілікке қарады. Бұл сұраққа ешкім жауап қатпады. Бастары салбыраған күйі пайғамбарға қарауға бата алмай бәрі үнсіз қалған. Тек он екі жасар Хазіреті Әли ғана Расулаллаһқа тайсалмай тура қарап, орнынан тұрды. Бірақ пайғамбарымыз: "Сен отыр", - деді оған. Ардақты Пайғамбарымыз (с.а.у.) сауалын үш мәрте қайталады. Үш ретінде де жауап берген Хазіреті Әли болды:

"Уа, Расулаллаһ! Мен осы жерде жиналғандардың ең кішісі болсам да, саған көмектесуге әзірмін", - деді.

Оның бұл сөзіне біреулер танданып, енді біреулері миығынан күлсе, үшіншілері өздерін кінәлідей сезінді.

Кіп-кішкентай Әлидің батылдығы пайғамбарды қатты сүйсіндірді. Ойлаған нәтижеге қол жеткізе алмағанына Ол пәлендей қайғырған жоқ. Себебі, Ол өз міндетінің ақиқатты түсіндіру екенін, ал тура жолға салу тек Аллаһтың қалауындағы іс екенін толық ұғынған.

САФА ТӨБЕСІНЕН АЙТЫЛҒАН ҮНДЕУ

Исламды уағыздау кең өріс ала түсті. Ашықтан-ашық ақиқатқа үндеу иманды рухтарға қуаныш сыйласа, мүшріктердің қаупін үдете түсті.

"Саған бұйырылғанды оларға жеткіз." (Хижр сүресі, 94-аят) деген Аллаһтың пәрменін алған соң әлемдердің мақтаны - Мұхаммед (с.а.у.) саябыр таппады. Алып-ұшқан көңілі жерлестеріне материалдық-рухани бақыттың жолын тезірек көрсетуге асықты...

Аллаһ Расулы меккеліктерге Исламият пен пайғамбарлық жайын қалай түсіндірерін ойланып жүрген. Көп толғанып ақыры Сафа төбесіне шығып жар салғанды жөн көрді. Биіктен халыққа үндеу тастаса, естігендер не екенін білу үшін болса да келері хақ.

Өйткені арабтардың әдеті бойынша біреу сырттан әлдеқалай қауіп сезсе, не болмаса маңызды хабар жариялау керек болса, биік төбеге шығып "Айтарым бар" деп, халықты жинайтын болған.

Хазіреті Мұхаммед те (с.а.у.) осы үрдісті жөн көріп, меккеліктердің алдында жарияға жар салып, өзінің Аллаһтың соңғы пайғамбары екендігін, Исламның хақ дін екенін айтып, қолдауға шақырды:

"Ей, құрайыштар, келіндер, айтқандарыма құлақ қойыңдар, сендерге арналған маңызды хабарым бар", - деп жұрттың назарын аударды.

Ел-жұрт "Бұл кім болды екен? Не айтпағы бар? Жоқ, әлде, дұшпанның қаупі төнді ме?" деген оймен апыр-топыр, лезде жиналып қалды.

Сафа төбесінің маңына асығып жеткендер үндеушіні бірден таныды. Ол жеті жасар баладан жетпістегі қарияға дейін жақсы таныс Мұхаммедул-Әмин еді...

Не тілегі болды екен?!

"Ей, Мұхаммед (с.а.у.) айтарыңды тезірек айтпасаң, тағатымыз таусылар түрі бар", - деп, көпшілік арасынан шыдамсыздық танытқандар да табылды.

Барша халық жиналып, асқан ықыласпен ден қойып, жанарлар өзіне қадалып, айналаны тыныштық билеген сәтте Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) сөз бастады:

"Ей, құрайыш қауымы, туған-туыстар! Мен ешқайсыңызға да бөтен емеспін, білесіздер. Не айтсам да сіздердің қамдарыңызды ойлап айтам. Дұшпан әскерінің келе жатқанын көрген шын жанашыр кісі сол қауіптен қорғану үшін жақын-жуығына хабар беруге асығатыны сияқты, мен де аса маңызды мәселені, қайырға бастар бағытты көрсету үшін сіздерді жинадым.

Ей, құрайыштар!

Сендерге қазір сонау таудың арғы бетінде жау әскері келіп қалды, біраздан соң тарпа бас салмақшы десем, менің сөзіме сенесіңдер ме?"

Бұған дейін жалған айтпақ түгіл, өтіріктің атынан жиренетінін білгендіктен халық бірауыздан Мұхаммедул Әмин атанған пайғамбарға:

"Әрине, сен айтсаң, сенеміз. Сенің турашылдығың әрқашан бізге өнеге. Жалған атаулыдан бойынды аулақ салатының баршаға аян. Неге сенбеске?" - деп жауап берді.

"Олай болса", - деп Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) құрайыш тайпасының әрбір руын жеке-жеке атап шықты да:

"Мен - сендерге Аллаһтың әмірін жеткізушімін. Құдіреті күшті Аллаһ Тағала маған ең алдымен жақын туыстарыңа ақырет азабын ескерт!" - деп бұйырды. Сендерді "Аллаһ жалғыз, одан басқа тәңір жоқ" деп иманға келуге шақырамын.

Мен де - оның құлымын әрі елшісімін.

Егер айтқандарымды қабылдасаңдар жұмақтың есігі сендерге айқара ашылады. Тағы да қайталап айтамын, Лә иләһә иллаллаһ (Аллаһтан басқа тәңір жоқ) деп мойындамасаңдар менің дүниеде де, ақыретте де пайдам тимейді.

Аллаһтың Елшісінің сөздеріне онсыз да делқұлы Әбу Ләһабтың зығырданы қайнады. Жерден тас алып:

"Тұқымың өспегір, бізді жинағандағы айтпағың осы ма еді?" - деп, қолындағысын Пайғамбарымызға қарай лақтырып кеп қалды.

Одан басқа тыңдаушылар арасынан ешкім ләм-мим деместен, тек өзара күбірлесіп тарасты...

Осы әрекетімен-ақ Әбу Ләһаб Аллаһтың қарғысына ұшырады. Расулаллаһқа деген наразылығы, өштестігінің сазайын тартты. Аллаһ тарапынан аян болған "Тәббат" сүресінде Әбу Ләһабтың азапты ақыры туралы айтылады:

"Әбу Ләһабтың қолдары құрап қалсын...

Онсыз да құрады...

Мал-мүлкінің, жиған-тергендерінің оған титтей де пайдасы болған жоқ.

Ол жалындаған отқа күйетін болады...

(Пайғамбарға қарсы шыққан оның) әйелі де (тозаққа) отын тасушы боп бірге түседі.

Мойынында есілген арқан байланған күйде..."

Расулаллаһқа, хақиқатқа наразылық білдірген кім де болса, Аллаһ ақыр соңында өз нұрын тәмамдары хақ...

Осыны білгендіктен Мұхаммед (с.а.у.) қаншалықты наразылыққа ұшырап, қарсылыққа душар болса да, еш мойымастан алған бағытымен ілгерілей берді.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗҒА ЖАСАЛҒАН ЗҰЛЫМДЫҚТАР

Сафа төбесінен ашықтан-ашық пайғамбарлығын жариялап, жалпы халықты Исламға шақырған үндеуінен соң Мұхаммедке (с.а.у.) құрайыш мүшріктері арасынан қарсылық білдіріп, қастандық ойлаушылар көбейді. Мүшріктер зұлымдық жасауда бірінен бірі қалыспады.

Ал, пайғамбарымыз болса, қажымай-талмай халқын тәухидке шақыра берді. Мүшріктер қасарысып аталарының дінін - пұтқа табынушылықты үдете түсті.

Мұхаммед (с.а.у.) оларды адамгершілікке, түсіністікке, екі дүниенің ләззатына шақырған сайын көңіл көздері байланған бейбақтар жарқанаттың жарықтан қашқаны сияқты бақилық бақыттан бас тартты.

Екі дүниенің сұлтаны оларды адамгершілік қасиеттерге үндеген сайын тас түнекке телміргендер кеуделерін көтеріп, айуандықтарын асыра түсті.

Әлемдердің мақтаны қапастағы көңілдерді мәңгі әдемілікке, өшпес әсемдікке, ғажайып өмірге тартса, олар оны кеудесінен итеріп, білгеннің тілін алмай қатал қарғысқа ұшырады.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) өсиет, уағыздары арқылы қарайған көңілдерді пенделік тірліктен періштелік биікке көтеруге ұмтылды. Бірақ олар текетіресіп бақты. Жақсылыққа ермегендерімен қоймай кірленген көңілдер Хазіреті Мұхаммедке сәт сайын залал келтіруден танбады, қаскөйлік әрекеттерін жалғастыра берді.

Залымдар зұлымдық жасауда бір-бірімен сайысып, ойларына келгенін істей берді.

Ал Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) болса, наразылық күшейген сайын өзін-өзі қайрап, жігерленді.

Өйткені қашанда ақ, адал жандардың, тура жолдағылардың дұшпаны көп. Бұл мәселеде Мұхаммед (с.а.у.) өзіне дейін өткен пайғамбарлар өмірін өнеге тұтты.

Адамзат жаратылғалы бері адалдықтың жолы ауыр, пайғамбар атаулының бәрі басына не күн туса да шыдамдылықпен төзе білген. Сабыр түбі - сары алтын демекші, әрқашан аққа - Аллаһ жақ. Қара пиғылдылардың басым түскені дүние жалғанда болмаған. Егер сенің мұратың - Аллаһ жолына қызмет ету болса, тартынатын тіпті ештеңе жоқ. Бір жүз жиырма төрт мың пайғамбар Аллаһтың әмірімен өз міндеттеріне кіріскен шақта небір сорақылықтың, дарақылықтың тақсіретін тартқан. Қорлық пен зорлыққа кеуделерін керіп, шегініс дегенді білмеген. Қайраттары қажымаған, жігерлері жаншылмаған, мұраттары мұқалмаған. Өйткені олар наразылықты - ілхамның^(Аллаһ тарапынан берілетін ерекше шабыт.) қайрағы деп білген, пікірлер қайшылығы, көзқарастар сәйкессіздігі ақиқатты туғызатындығына кәміл сенген.

Әбу Ләһаб бастап, әйелі қостап...

Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) қарсы шығып, өле-өлгенше өрескелдігін тыймаған қара ниеттілердің көшін бастаушы-туысқаны Әбу Ләһаб пен оның әйелі Үммү Жәміл болды.

Қаскүнем Әбу Ләһаб пайғамбардың басқан ізін аңдып, халыққа әлдеқалай уағыз айта бастаса, аузына қақпақ болуға тырысып, жағаласып, Расулаллаһтың айтқандарын жоққа шығарып, тайталасатын, елдің санасын улайтын.

Оның мақсаты - Мұхаммедтің (с.а.у.) дінін таратпау.

Бір күні Хазіреті Расулаллаһ Уқаз жәрмеңкесінде қалың көпшілікке Аллаһтың бірлігін, өзінің пайғамбарлығын мойындауға шақырып:

"Уа, халайық, лә иләһә иллаллаһ деп мәңгі азаптан құтылыңдар", - деп насихатын бастай бергені сол еді, Әбу Ләһаб килігіп кетіп:

"Ей адамдар, бұл менің жақын туысым, айтқандары шылғи өтірік. Өзінің осылай жалған айтып, жалпақ басқысы келген арам ниеті бар. Бірде-бір сөзіне сенбеңдер, жанына жоламандар, аулақ жүріңдер", - деп, онсыз да екіұдай ойдағы халықты таратып жіберді.

Бұл ғибратқа толы көрініс: інісі Аллаһқа иман келтіруге, мәңгілік бақытқа шақырады, ал ағасы болса, оған қарсы шығып, көпшілікті де қарсы қояды.

Әбу Ләһаб мұнымен де тынбады.

Бір күні пайғамбардың есігінің алдына, үйінің тура кіре берісіне иісі мұңкіген қоқысты төгіп, үлкен іс тындырғандай масайрап тұрады. Бірақ қуанышы көпке бармай, (ол кезде әлі иман келтірмеген болса да) Хазіреті Хамза әлгі сасық шіріндіні жинап алып Әбу Ләһабтың басына төгеді.

Мұны көрген Пайғамбарымыз ақырын ғана:

"Ей, Әбдіманаптың ұрпағы, бұларың не? Көрші деген тату болмас па?" - деп, табалдырықта қалған қоқысты тазартып сыпырады да қояды.

Іштен шыққан жау жаман деген осы-ау. Қасиетті Құранда Әбу Ләһабтың тозақ отын тілеп алғандығы, сұрап алған аурудың емі табылмайтындығы білдірілген.

Қарғыс атқан Әбу Ләһаб кей-кейде Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) мазасын алу үшін терезесіне тас жаудыратын.

Әкеге қарап ұл өсер...

Әбу Ләһаб Аллаһтың сүйікті құлына қарсы сорақы пиғылдарын жүзеге асыру үшін ұлы Утайбаны да соңынан ертеді.

Он сегіз мың ғаламның пайғамбары Хазіреті Мұхаммедтің көзін жою, әрине, оның қолынан келмес еді. Сонда да болса әйелін, бала-шағасын Мұхаммедке (с.а.у.), оның дініне қарсы қойып, санасын билеген сайқал сезімге оларды да ортақ етеді.

Күндердің күнінде пайғамбарлар сардары оңашада "Нәжім" сүресін оқып, ойға шомып отырады. Осы сәтті пайдаланып, Әбу Ләһабтың ұлы Утайба оған жақын келіп:

"Нәжімнің (жұлдыздардың) Жаратушысының атымен ант етемін, мен сенің пайғамбарлығыңды мойындамаймын", - деп оңбағандықпен мүбәрак бетіне түкіріп жібереді.

Оқыс оқиғаға қатты ашынған Мұхаммед (с.а.у.): "Я, Раббым, Утайбаның қылғаны мынау, қорлыққа өзін-өзі итермеледі", - дейді.

Жаратушы Аллаһ сүйікті құлының наласын да, алғысын да жауапсыз қалдырмаған. Пайғамбардың жоғарыдағы нала түріндегі сөздері де көп ұзамай орындалады. Утайба Йемен маңында Хауран деген жерде әкесімен, бірнеше жолдасымен бірге демалып жатқанда кенеттен бір арыстан пайда болып, топ адамның ішінен оған тарпа бас салып, пәрше-пәршесін шығарып, жер жастандырады.

Пайғамбар дұғаларының міндетті түрде қабыл болып, мүлтіксіз орындалуы да - оны өзге адамдардан ерекшелейтін айрықша қасиеттерінің бірі.

Тозақтың тамызығы

Әбу Ләһабтың әйелі - Үммү Жәміл де Исламның қас дұшпандарының бірі. Күйеуінің көлеңкесінде жүріп, қаныпезерлік әрекеттерін тыймаған, азғындықта алдына жан салмаған. Құранның тілімен айтқанда ол - тамұқтың тамызығы. Жүрегінің қарайғандығы соншалық, пәктігімен періштелерді таңдандырған Пайғамбардың аяқ жолына күн сайын ерінбей-жалықпай қураған жантақ шашып, айызын қандыратын. Үммү Жәмілге қатысты тағы бір оқиға:

Пайғамбарымыз ең алғаш Сафа жотасынан қауымын иманға шақырғанда оны айтуға ауыз бармас сөздермен балағаттап, тас лақтырған Әбу Ләһабтың жиіркенішті қылығынан соң Аллаһ Тағала тарапынан "Тәббат" сүресі аян болып, онда ерлі-зайыпты екі залымның оспадарсыздықтары қатаң жазаланатыны баяндалған.

Мұны ести сала Үммү Жәміл қаны қарайып, қолына тас алып Қағбаға жетіп келеді. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) сол сәтте ең жақын досы Хазіреті Әбу Бәкірмен Қағбада әңгіме-дүкен құрып отырған. Шамданып келген Үммү Жәміл Хазіреті Әбу Бәкірді көреді, бірақ Мұхаммедті (с.а.у.) көре алмайды да:

"Ей, Әбу Бәкір! Өлгі айнымас досың қайда? Мені сыртымнан мазақ етіпті деп есіттім. Көрген жерде мына таспен аузын бұзар ем", - деп, бақ-шақ етіп бейпілауызданып сілкінеді.

Иә, Жаратқанның жарылқауымен Әбу Бәкірді көрген бұзақының көзі қасында отырған Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) көре алмады. Қорғап-сақтаушысы бір Аллаһ болған соң солай болуы заңды да.

Әбу Жәһилдің қатып қалғаны туралы

Осыған ұқсас оқиға Әбу Жәһилдің де басынан өтеді.

Ол да - иманның ата дұшпаны. Қаскөйдің арам ниеті - қайтсе де Хазіреті Мұхаммедтің көзін жою.

Бір күні қауымның ортасында: "Мұхаммедтің сәждеге басын қойған сәтін аңдып, үстінен түсіп, басын таспен еzbесем атым өшсін", - деп серт беріп, өзінен-өзі ойлап тапқан амалына масаттанады. Дәйіс мүшріктер де Әбу Жәһилдің "қаһармандығын" қолпаштап, қолтығына су бүркеді.

Ертеңіне Әбу Жәһил құшағына өзі зорға көтеретін тас алып, мешітке келеді де, қалтарыста тұрып, оңтайлы сәтті аңдиды. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) сәждеге жығылған мезетте ауыр тасты бар пәрменімен жоғары көтеріп, енді тастап жібермек болғанда, сол күйі қимылдамастан қатып қалады. Пайғамбар намазын бітіргенде барып Әбу Жәһил қайтадан өз қалпына түседі, бірақ болары болып қойған-ды.

Ойының күл-талқаны шыққан ол:

"Осы ізіңе түскенім-түскен, менің қолымнан жан тәсілім берерсің ақыры", - деп ұялған тек тұрмастың кебін киіп, тісін қайрап кете барды.

Әбу Жәһил күн сайын пайғамбарға қарсылығын өршітіп, жүрген жерінде оны жамандаудан жалықпайды. Бірде тағы да көптің арасында бөсіп отырып:

"Мұхаммедті сәждеде көрсем, мойнын аяғыммен езіп тұрып, желкесін қиярмын", - деп көпіреді.

Нақ сол кезде Мұхаммед (с.а.у.) мешітке келіп қалады. Сонда отырғандардың бірі:

"Ей, Мұхаммед Әбу Жәһилдің айтқанын естідің бе?" - дейді.

Мұхаммед (с.а.у.) "Алақ" сүресін оқыды да, сәждеге жығылды. Ел-жұрт:

"Жаңа ғана тісінді қайрап отыр едің ғой, күшті болсаң келді ғой, әне Мұхаммед (с.а.у.) ", - деп шуылдасады.

Әбу Жәһил сырғиялана күліп Пайғамбарымызға қарай екі қадам аттады да, кілт бұрылды. Өңі өрт сөндіргендей.

"Не боп қалды тағы да? Неге кері бұрылдың?" – деген көпшіліктің сауалына:

"Ойбай-ау, көздерің көр болғаннан сау ма, Мұхаммедпен екеуміздің арамызға жағылған отты қарасандаршы?!" - деп алды-артына қарамай шыға жөнелді.

Мүшріктердің ойлары аяқсыз қала берді. Аллаһ Тағала Хабибін, яғни сүйікті құлын пенде атаулының азабынан қалтқысыз қорғады.

Мүшріктер иман келтірмегендерімен қоймай Исламға, оны таратушы пайғамбарға наразылықтарын шектемей-ақ қойды. Парықсыз пасықтар оспадарсыздықта жарысқандай еді. Бастары қосыла қалса бар айтатындары - қалайда пайғамбарымызға қиянат жасау, мұсылмандарды мазақ ету, жәбір көрсету жайы. Таң атқаннан кеш батқанша андығандары Хазіреті Мұхаммед және оның достары. Қағбаның айналасында отырып алып жексұрын жоспарларын құрып, бас қатыратын. Сондай бір мүшріктер мәжілісінде тағы да Әбу Жәһил суырылып шығып:

"Бүгін пәленшенің үйінде түйе сойылды. Сол түйелердің ішек-қарнын қан-жынымен әкеліп Мұхаммедтің үстіне лақтыра алатын ер бар ма арамызда?" - дейді жерден жеті қоян тапқандай.

"Мен істеймін мұны, маған сеніңіздер", - деп, көңілі қарайған Уқба ибн Әби Муайт атып тұрып, айтылған бағытқа тұра жөнеледі.

Аллаһ Елшісі бар ықыласымен Аллаһтың құзырында сәждеге бас қойғанды.

Әлгі қарғыс атқыр Уқба қан-жынын сорғалатқан күйі жаңа сойылған түйенің ішек-қарнын пайғамбардың арқасына тастай салды. Мүшріктер көптен күткен армандарына жеткендей қарқылдасып, қауқылдасып мәз боп жырғап қалды.

Аяулы әкесінің мүшріктердің мазағына ұшырағанын естіген Хазіреті Фатима екі өкпесін қолына алып Хазіреті Мұхаммедтің қасына жетеді.

Келген бойда ішек-қарынды ала салып айнала қоршап ыржандасып тұрған кәпірлерге қарай бар екпінмен лақтырып кеп қалады.

Намазын аяқтаған Аллаһ Расулы:

"Ей, құдіреті күшті Аллаһым! Мүшріктерді саған тапсырдым", - деп дұға етеді.

Осы сөйлемді үш рет қайталаған соң, құрайыш азғындарының есімдерін жеке-жеке айтып шығады.

Құрайыштардан, өз аталас, құрсақтас ағайындарынан осынша азап көруі Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) ауыр соққы болғанмен, олардың парықсыздықтары жанын жегідей жегенмен пайғамбардың амалы кем еді.

Расулаллаһқа мүшріктердің тағы бір тұзағын Абдуллаһ ибн Амр былайша әңгімелейді.

Бір күні бір топ құрайыш Хижр деген жерде жиналып әңгімені қыздырып отырады. Мәселе – баяғы Хазіреті Мұхаммед жайы.

"Біз осының істегендеріне сабыр танытумен келеміз. Ол-ата-бабалар дәстүрін жоққа шығарды. Дінімізді қаралап, бізді ақымаққа санады, пұттарымызға тіл тигізді. Әлі шыдаумен келеміз, ау ағайын, қашанғы бұлай бола бермек?" деп талқыға сала бастаған.

Дәл сол сәтте Аллаһтың сүйікті елшісі Қағба маңына келіп қалады. Қасиетті қара тасты сүйіп, тауап етуге ыңғайланды. Мұны көрген құрайыштардың бірі қарап отырмай оны сөзбен түйреп қалды. Хазіреті Мұхаммедтің ренішін жүзінен аңғардым, алайда ол үндеген жоқ.

Аллаһ Расулы екінші рет Қағбаны айналғанда тағы да ауыр айыптаулар естіді. Қиналысын өңінен байқамау мүмкін емес-ті.

Үшінші рет қастарынан өте бергенде әлгілер тағы да балағаттай бастағанда Мұхаммед (с.а.у.):

"Ей, құрайыштар кейін естімедік деп жүрмеңдер, Рахман һәм рақымды Аллаһтың атымен ант етемін, түптің түбінде ниеттеріңнен тауып, азапқа душар боласыңдар", - деді.

Құрайыштардан ләм-мим сыбыс шықпады. Сәл үнсіздіктен соң баяғы Әбу Жәһил орнынан атып тұрып:

"Ей, Мұхаммед, сау-саламат тұрғаныңда бұл жерден кеткенің мақұл", - деді көңілін аулағысы келген сыңаймен.

Аллаһ Расулы ұзай берді.

Ертеңіне құрайыштар Хижр деген жерде тағы да жиналды. Мен де солардың арасында отырғанмын. Тағы да өз араларында Мұхаммед (с.а.у.) жайлы айтып отырып ұстасып қалды.

"Ау, Мұхаммедтің (с.а.у.) сөзін де, ісін де көріп, естіп талқыға салғалы қашан. Бірақ өзімен бетпе-бет кездескенде, ешкім батылы жетіп оған қарсы шыға алмайтыны несі?" - деді біреуі тұрып.

"Енді көрсем жағасына жабыспасам ба?" - деді екіншісі күшейіп.

Солай деуі мұң-ақ екен, Мұхаммед (с.а.у.) шыға келді, құрайыштар салған жерден Пайғамбарымызды қоршап алып:

"Сен біздің дінімізді жамандап, түкке алғысыз еткеніңді қашан қоясың? Әлде көресіңді көрмей, көрге кіргің келмей жүр ме?" - деп бас салып,

төмпештей бастайды. Оқиғаны сырттай көріп қалған біреу жүгірген бойда Хазіреті Әбу Бәкірге хабар береді. Әбу Бәкір зымыраған күйі төбелес болып жатқан жерге келеді. Көз жасын тыя алмаған ол, келе салысымен мүшріктерге дүрсе қоя береді:

"Аллаһтан табыңдар, нақұрыс өңкей, бұларың не? Құдайдан қорықсаңдар қайтеді? "Раббым Аллаһ" дегені үшін өлтірмексіңдер ме?"

Пайғамбарымыз байсалдылығын жоғалтпаған қалпында:

"Босқа шаршама, әзіз достым. Бұлардың жазықсыз жерде жапа шектіруінің соңы жақсылыққа апармайды. Аллаһтың атымен ант етемін, ақыры қайыр болмайды", - деп күрсінді де қойды.

Құрайыштар пайғамбардың сөздерінен тіксініп, үріккен күйі бет-бетімен тарап кетті.

"Жаратушым - Аллаһ" деп халықты ұлы хақиқатқа шақырғаны үшін құрайыштың бүлікшілері оқтын-оқтын айналып келіп, соқтығуларын қоймайды.

Сондай жүрек сыздатарлық оқиғаның бірі Пайғамбарымыз Қағбада намаз оқып жатқанда өтті. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) сәждеге жығылғаны сол еді, бұзақы Уқба ибн Әби Муайт мысықша басып жанына келді де, Пайғамбарымызды алдын ала дайындап келген кендірмен қылғындырып өлтірмекке әрекеттенді.

Дәл осы мезетте Хазіреті Әбу Бәкір келіп қалады да, қанішердің қолын қағып жібереді:

"Сендер адамды "Раббым - Аллаһ" дегені үшін өлтірмексіңдер ме? (Көздеріңді ашып түсініп қарасаңдар етті,) Ол сендерге Жаратушыдан таңғажайып мұғжизалар әкелді. Ол сендер ойлағандай өтірікші болса, күнәсін өзі көтереді. Ал егер айтқаны ақиқат болып шықса, айтқандарының бір бөлігі болса да сендердің бастарыңа келеді. Аллаһ асып-тасқанды, дін хақында жалған сөйлегенді тура жолға салмайды" - деген аятты оқыды. (Мумин сүресі, 40/28)

Әбу Жәһил мен Уәлид ибн Мұғира бастаған махзум руынан шыққан қаныпезер мүшріктер кеңесе келе, Хазіреті Мұхаммедті өлтіруге белдерін бекем буады. Көзі қанталаған Уәлид ибн Мұғира бұл жолы Аллаһ Елшісін көзін жоюға өзі білек сыбанады.

Қанды пиғылын жүзеге асыру үшін ең оңтайлы сәтті - Хазіреті Мұхаммедтің намазға тұрған кезін таңдайды. Сақадай сайланып, пайғамбарымызға жақындайды. Бірақ ғажапқа қараңыз, Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) сұлбасы көзіне бір көрініп, бір көрінбей көлбеңдейді. Алды-артына жалтақтаумен Уәлидтің басы айналады. Құран оқыған даусын ап-анық ести тұра, өзін көре алмай мүлдем сасқалақтайды. Әрі-бері әуреленіп, көре алмаған соң қайтып келіп, болған жайтты жолдастарына баяндайды.

Мүшріктердің біреуі сеніп, біреуі сенбей, топырлап мешітке келеді. Жаратқан ие жар болды деген осы, мүшріктер тобымен Мұхаммедтің (с.а.у.) даусы естілген тұсқа ілгерілесе, пайғамбардың даусы арттарынан естіледі, бұрылып кейін жүрсе, Құран әуені әдепкі тұстан естіліп, әбден мең-зең

болады. Ақыры мешіттің ішінде ілгері - кейін жүрумен шаршап, түк түсінбей тарады.

ХАЗІРЕТІ МҰХАММЕД ПЕН МҰСЫЛМАНДАР - ДАРУЛ-ӘРКАМДА

Біздің эрамыздың алты жүз он бесінші жылы...

Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) пайғамбарлық түскелі бес жыл өткен...

Құрайыш мүшріктері азғындай түскен, мұсылмандарға күн көрсетпейді. Тағдыр тауқыметі талай тура жолдағыларды тықсырғанмен иманның ләззатын татқандар өліспей беріспеуге бекінген. Дегенмен, ашық түрде ғибадат жасау мүмкін болмай қалған-ды.

Ислам мен иман ақиқаттарын көпшілікке үйретіп, Аллаһқа емін-еркін құлшылық қылу үшін сенімді орын қажеттігі туды. Аллаһ Расулы өзі бас болып ғибадатханаға қолайлы жер іздеді. Ақыры кеңесе келіп, Сафа төбесінің шығысында, тар, тұйық көшенің қалтарысында орналасқан Әркам ибн Әбил Әркамның үйі таңдалды...

Әркам - алғашқы мұсылмандардың бірі еді. Оның үйі кіріп-шығуға қолайлы, көзден таса, әрі сырттан келген-кеткендерді бақылауға оңтайлы...

Мұнан былай пайғамбарлар сәруары - Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) осында ұстаз, тұңғыш мұсылмандар - оның тәліміне мойынсұнған шәкірттер. Дарул-Әркам, яғни Әркамның үйі аталған құтты мекенде үйренген дәріс-тағлымдарын мумин шәкірттер мүмкіндік шеңберінде өзгелерге жеткізіп бақты.

Сөйтіп, Дарул-Әркам пайғамбарымыз ұстаздық еткен тұңғыш медресе, бірінші Ислам университеті ретінде тарихқа алтын әріптермен жазылды.

Хазіреті Омар мұсылман болғанға дейін Аллаһ Елшісі Ислами тәлімгерлік міндетін осы жерде атқарды. Хазіреті Омар бастаған бірқатар сахабалар осы үйде иман нәрімен сусындау құрметіне ие болды...

Дарул-Әркамды кейіннен Әркамның әкесі өз ұлына ешқашан сатылмайтын және мұраға қалдырылмайтын мирас ретінде тарту еткен.

Ислам тарихында маңызды орны бар қасиетті отау бүгінде Қағбаның қарсысында "Дарул Хайзуран" аталатын діни медресеге берілген.

ХАЗІРЕТІ ӘБУ БӘКІРГЕ ЖАСАЛҒАН ҚИЯНАТ

Расулаллаһ бір күні Дарул-Әркамда бір топ сахабамен сұхбаттасып отырады. Араларында пайғамбардың садық досы Хазіреті Әбу Бәкір де бар. Ислам жолында өз бастарын құрбандыққа тігуге даяр шәкірттер тәухидті, Аллаһтың бірлігін жалпы жұртқа жариялауға асыққан. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) әр нәрсенің уақыты толып, мерзімі болатынын айтып, абай болуға шақырып:

"Әлі санымыз аз, қатарымызды көбейтіп алайық" - десе де муминдер өздері татқан иман ләззатын өзгелерге жеткізуге асықты.

Мұхаммед (с.а.у.) достарының тілегін жерге тастамай, топ болып Харам мешітіне баруға келісім берді. Мұсылмандар мешітке келгенде бір топ мүшрік те сонда отырған.

Алқа-қотан отырып, жайғасқан соң Хазіреті Әбу Бәкір аптыққан көңілін ауыздықтай алмай кәпірлерге қарап, Аллаһқа иланудың қажеттілігін, иманның қасиеттілігін, пайғамбарға сенудің, оған ерудің жемістілігін, пұттарға табынудың адасушылық екенін айтып жар салды... Онсыз да тиісерге қара таппай кіжініп отырған мүшріктер Хазіреті Әбу Бәкірге бас салып, әп-сәтте қан жоса қылды. Өз руының бірнеше жігіті араласпағанда мүрдем кетер ме еді?..

Темір тақаларымен аямай тепкілеп, қолдарына түскен нәрсемен аяусыз төмпештеген соң не жаны қалсын, Хазіреті Әбу Бәкір сол жерде талып қалады.

Үйіне көтеріп әкеліп жатқызған соң да жанашырлары жанынан шықпай бәйек болады. Кешке дейін тілге келмеген ол күн батқан шақта тіршіліктің белгісін байқатып, көзін ашты.

Әрбір қимылын қалт жібермей қадағалап, басында күзетіп отырған жолдастарының көздері күлімдеп, бір-біріне қарасты. Оның бірінші сұрағаны:

"Расулаллаһ аман ба? Мүшріктер оған тіл тигізіп еді ғой", - болды.

Иә, қанша қиналып жатса да Хазіреті Әбу Бәкір дініне беріктіктің, достыққа адалдықтың ұлы өнегесін көрсетті. Өзінің не халде екенімен шаруасы жоқ, ыңырсып, ыңқылдап жатып екі жиһан сұлтаны - Мұхаммедті (с.а.у.) уайымдап, көзімен көргенше жаны жай таппады.

"Ау, таң атқалы нәр татпадың, ең болмаса су ұрттасаңшы", - деп құрақ ұшқан анасына:

"Жаным анашым, сенен бір өтінішім бар, Хаттабтың қызы Үммү Жәмілге барып, Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) туралы сұрап білсе" қайтеді? Соның саулығын естігенше тыным табар емеспін. Бұл күйде тамақ та батпас, ішкенім ірің болар", - деді қинала сөйлеп.

Мұны естіген ана байғұс тағат тауып тұра алсын ба, салған бойда ұлының айтқан адамына келді.

Үммү Жәміл - иман келтірген бақытты әйелдердің бірі еді. Ұлының халіне жүрегі сыздаған ана Үммү Жәмілге Әбу Бәкірдің айтқандарын айны-катесіз жеткізеді.

Бірақ Пайғамбарымыздан алған әр істе сақтық сабағы бойынша Үммү Жәміл:

"Мен Мұхаммед (с.а.у.) жайлы ештеңе білмеймін. Қаласаң, Әбу Бәкірге бірге барайық, өз аузымнан естісін", - дейді.

Негізінде, Үммү Жәмілдің Расулаллаһтан хабары бар еді. Мәселенің анық-қанығына көз жеткізу үшін осылай жауап берді.

Хазіреті Әбу Бәкірді көзі көгеріп, бет-аузы ісінген күйде көрген ол:

"Сені осынша азаптап, қорлағандар азғындықтарының қайтарымын Құдайдан тапсын", - деп айтып салғанын өзі де байқаған жоқ.

Үммү Жәмілден Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) амандығын естігенмен жаны жай таппаған Хазіреті Әбу Бәкір:

"Қайтсем де Оны өз көзіммен көруім керек, әйтпесе, жүрегім тыным табар емес", - дейді.

Шеше сорлының баласы дегенде шығарда жаны бөлек емес пе, бұл жолы да шыр-пыр болып:

"Құлыным-ау, мына түріңмен қалай сыртқа шықпақсың? Жүре де алмайсың ғой!" - деді. Бірақ әлемнің нұрына - Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) деген сүйіспеншілік адал достың дегбірін қашырып, басқалардың айтқанын тыңдауға ерік бермеді. Ақыры болмаған соң қас қарая бір жағынан анасы, екінші қолтығынан Үммү Жәміл демеп, ақсаңдаған күйі Дарул-Әркамға келеді. Табалдырықтан аттар-аттамас Хазіреті Мұхаммедті көріп, қуанғанынан:

"Сенің жолыңа ата-анамның да жанын пида етейін, уа, Аллаһтың Расулы! Міне, мен де келдім. Залым Утба ибн Раби'аның бет-аузымды қанға бөктіргені болмаса, тәуірмін. Сенің амандығың - дәтке қуат", - деді де анасын нұсқап:

"Мынау - менің анам. Осы асыл адам үшін Аллаһқа қол жайып, иман нәсіп етуін тілесен деген көптен көкейімде жүрген арманым бар еді, соның бүгін реті келген сияқты, сенің құрметіңе кешірімі мол Аллаһ оны тозақ отынан сақтайтын шығар", - деп жалғастырды.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) айнымас досының тілегін екі етпестен дұға оқыды. Ықыласты батаның қайтарымы болып Хазіреті Әбу Бәкірдің анасы Үммү Хайыр көп ұзамай бақытты мұсылмандар санатына қосылды.

ЯСИР ОТБАСЫНЫҢ БАСЫНАН КЕШКЕНДЕРІ

Ясир Меккеге Йеменнен келіп, Махзум руынан Әбу Хузайфа ибн Мұғираны паналаған-ды... Кейінірек Әбу Хузайфа оны күні Сұмайямен үйлендіреді... Олардан Аммар және Абдуллаһ есімді екі ұл туады...

Ясир отбасымен бірге мұсылмандықты өз еркімен қабылдайды. Бірақ махзумдар олардың бұл әрекетін теріс көріп, ауыр азапқа душар етеді. Махзум мүшріктер иманнан, Исламнан бас тартқызу үшін күннің ми қайнатқан аптабында ыстық құмға Ясирді бала-шағасымен қоса жатқызып, қинайды.

Тағы бір күні Ясир отбасын залым мүшріктер азаптап жатады. Мұны көрген Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) жан жүрегімен егіліп тұрып:

"Ей, Ясирдің отбасы, сабыр сақтаңдар! Сабыр сақтаңдар! Аз шыдаңдар, таусылмаңдар, Аллаһ сіздерге жәннат сыйын беретін болады. Сабыр сақтаңдар", - дейді. Жаны қиналып, төзімі таусылған Ясир: "Қашанғы шыдаймыз, уа, Расулаллаһ, маңдайымыз ашылар күн болар ма?" - дейді үздігіп, әрең сөйлеп. Аллаһтың Нәбиі сол жерде:

"Мейірімі шексіз, Рахымы мол Аллаһым! Ясир отбасын мейірімге бөле, шарапатыңды тигіз, рахымыңды түсір!" - деп, шапағатқа толы тілегін айтады.

Сәлден соң Хазіреті Ясир азаппен арпалысып жатып жан тәсілім болады да, мұсылман ерлер арасында тұңғыш шейіт, яғни Аллаһ жолында дегенінен қайтпай, жанын пида етуші мәртебесіне ие болады.

Кәрілік қажытып, қайраты қайтқан Ясирдің әйелі Хазіреті Сұмайяны азаптау Әбу Жәһилге тапсырылған-тын...

Әбу Жәһил әлсіз, дәрмені қайтқан Сұмаййаны қорлаған сайын жаны кіріп, қаны қарая түседі. Тіпті оған:

"Сен Мұхаммедтің ажарына қызығып, соның дінін жақтадың", - деп ауыр мысқылмен қағытады.

Жүрегінде, өн бойында иман нұры толып-тасқан жасампаз рух иесі Хазіреті Сұмаййа да бұл айтылғандарға шыдас бере алмай, қиналып жатып Әбу Жәһилдің надандығын, адамгершіліктен ада айуандығын бетіне басып төтеп береді.

Мұндай қарсылықты күтпеген Әбу Жәһил найзасын денесіне шаншып кеп қалғанда Сұмаййа ана құлап түседі. Әйелдер арасында бірінші шейіт құрметі соған бұйырады.

Қаһарман ана Сұмаййадан туған ержүрек ұл Аммар көрген азапты ешкім дұшпанына да тілемейтін шығар. Кәпірлер темір сауытты оның жалаңаш тәніне зорлап кигізіп, шыжыған ыстықта әрлі-берлі қайнаған құм үстімен айдайтын...

Бір күні аяусыз жауыздардың көзін ала бере қаша жөнелген ол зымыраған күйі Расулаллаһтың қасына келеді де:

"Уа, Расулаллаһ, қу азаптан құтылар күн бар ма? Денем күйіп, сау тамтығы қалмады", - деп шағымданады. Пайғамбарымыз оны тағы да сабырға шақырып тұрып:

"Ей, Жасаған Аллаһ! Аммар және оның отбасына жар бола көр, жәһаннам азабынан сақта!" - деп дұға етті.

Хазіреті Аммарды қолға түсірген мүшріктер бір күні күннің қызуы аздай, бас терісін отқа күйдіріп, әлекке салады. Азапты көрініске куә болған Мұхаммед (с.а.у.) Аммардың басынан сипап:

"Ей, от, Ибраһим пайғамбарға салқын самал боп ескенің сияқты, Аммарға да көмектес", - деп бата қылды да,

"Ей, Аммар, сен бұл азаптардан аман құтыласың, өмірің ұзақ болады. Сенің ажалыңа азғын бір топ себепші болады", - деп сүйіншіледі.

Иман ләззатын татқан Аммар Хазіреті Мұхаммедтің сөздерін дәтке қуат етті. Пайғамбар айтқандайын, Аммар араға ұзақ жылдар салып Сыффын шайқасында қаза тапты.

Аммардың қайсарлығы кәпірлерді ашындыра түсті. Отқа салса күймеген, суға салса батпаған жігіттің жігерін жасыту мүшріктерге оңайға түскен жоқ. Аммардың ішкі күйзелісі бір Аллаһқа және өзіне ғана аян еді. Діні мен ділін қорғап қалу үшін қасарысып баққанмен зәуде бір көз жасына ерік беретін. Сондай сәтті байқап қалған пайғамбарымыз:

"Ей, Аммар, кәпірлердің қорлығы өтті ме?! Сенің жолың-сара жол, алда-жалда тағы да кәпірлер тұтқындап, азаптар болса, сен солардың айт дегенін айтып, құтыл", - деп рұқсат береді.

Бұл - Аммардың өмірін сақтап қалу үшін берілген рұқсат еді.

Арадан бірнеше күн өткенде Аммар айнала торуылдаған мүшріктердің қолына түсіп қалады. Соққыға жығып, жалғыз жігітке жабылып құмарларын тарқатқан соң:

"Мұхаммедке (с.а.у.) тіл тигізіп, оның дінін жоққа шығар. Лат пен Узаға табынудың дұрыс екенін мойында, әйтпесе, мұнан соңғы өмірің ит қорлықпен өтеді", - деп тықсырады.

Шарасыздықтан шаршаған, әбден діңкелеген Аммар олардың айтқанын сөзбе-сөз қайталады. Есірген кәпірлер соған мәз боп, Аммарды еркіне қоя берді.

Тұтқыннан босаған Аммар алдымен ардақты Пайғамбарымызды іздеп тапты. Басын салбыратып, салы суға кеткен ол кінәлі адамдай жалтақтап тұрды да:

"Ей, Аллаһтың Елшісі! Сенің рұқсатыңмен мүшріктердің айт дегенін айтып құтылдым. Бүйтіп құтылғанша өмір бойы азаптанғаным артық еді-ау", - деп отыра кетті.

Жүрегінің түкпіріне иман нұрын ұялатқан Аммардың сол сәттегі ішкі жан арпалысын тілмен айтып жеткізу мүмкін емес. Кінәлі жандай көзін төмен салған күйі тебіреніп тұрды. Оның ойлы жанарынан "мүшріктердің қорлығынан құтылдым-ау, Аллаһтың азабынан қалай құтылармын?" - дегенді оқуға болар еді.

Сүйікті Пайғамбарымыз (с.а.у.):

"Мүшріктердің сөзін сөйлегенде өзінді іштей қалай сезіндің?" - деп сұрады.

Аммардың жауабы:

"Тілім қайталағанмен, жүрегім қан жылады. Иманым – жүрегімнің түкпірінде ғой".

Мұнан соң Аллаһ Расулы:

"Мұңайма Аммар! Кәпірдің тілегін тіліңмен айтқанда жүрегіңмен қостамаған болсаң, Аллаһ сені кешірер. Тағы да ұстап, жаныңды қинайтын болса "сендердің дегендерің болсын" деп басыңды арашалап ал", - деп Аммардың көңілін демдеді.

Осы оқиғадан соң іле-шала Құранның төмендегі аяты түсті:

"Жүрегі иманға толы бола тұра, Аллаһқа қарсы шығуға күштеп көндірілгендерден тыс кімде-кім иман келтіргеннен соң көңіл ризашылығымен күпірлікке барар болса, Аллаһтың ауыр азабына душар болады" (Нахыл сүресі, 106-аят).

Аятта қиын жағдайда қалған мұсылмандарға рұқсат берілген. Жау қолына түсіп, жанына, тәніне залал келсе, көңілін пәк тұтып, тілімен күпірлік сөзін айтуға болады...

Дегенмен, діні үшін, Хақ жолында күпірлікті аузына алмастан жанын пида ету - ең үлкен ерлік.

Алғашқы мұсылмандардың басына түскен азап, нәубет, қиыншылық - бәрі-бәрі біле-білгенге Аллаһтың сынағы еді... Өйткені Аллаһ деген сөз жеңіл демекші, иман келтірдім, иландым деу - айтуға оңай болғанмен, оның астарындағы ауыр салмақты түйсіну, көтеру ердің ерінің ғана қолынан келсе керек.

Кедергі, тосқауылдарға кеуде керіп, қарсы тұру арқылы әрбір мұсылман имандылық дәрежесін, сабырын, рухани күшін көрсетеді.

Қаншама ауыртпалыққа душар болса да, ақиқат иманмен сусындағандар ештеңеге мойынсұнбай, Аллаһтың хақ бағытынан ауытқымайды. Аллаһтың емтиханынан сүрінбей өту арқылы нағыз мұсылман мен жай қызығушылыққа берілгендердің (ермелердің) аражігі ажыратылады.

Демек, шын имандылықтың өлшемі - нендей зорлыққа тап болсаң да, мойымау, мәрттікпен қасқая қарсы тұру.

Исламның енді тарала бастаған кезінде-ақ қорлық пен қинау, зорлық-зомбылық нағыз мұсылмандарға кедергі бола алмады. Тосқауылдар - керісінше Ислам нұрының алаулай түсуіне итермелеуші күш. Мүшріктер қарсыласқан сайын діндарлар күшейіп, иман нығая түсті. Қарасыз ақтың мәртебесіз болатыны, көлеңкенің де жарықтан жаратылатыны сияқты.

Күпірге бейім, еліккіш көңілдер еліріп, есірген сайын Исламның нұр шеңбері кеңейді. Қара ниет, теріс пиғыл ежелден бері адалдықпен, пәктікпен тайталаса келгенмен ешқашан жеңіс тұғырына көтеріле алған емес. Ақиқат жолы ауыр болғанмен түптің түбінде жеңері хақ. Бұған адамзат тарихы куә.

Асры саадат ^{Пайғамбарымыз Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) өмір сүрген дәуірі}, яғни бақытты ғасыр аталған Ислам дінінің пайда болу кезеңінде өмір сүрген алғашқы мұсылмандардың бастарынан өткергендері - шындық деп шырылдаған әрбір адамға таптырмас өнеге. Тұңғыш мұсылмандардың сабыры, хақ үшін күресі, ынта-ықыласы мен ынсабы ақыретке дейін жалғасар адамзат ұрпағына өшпес үлгі.

МҮШРІКТЕРДІҢ ӘБУ ТӘЛІПKE АРЫЗДАНУЫ

Небір қитұрқы мазақтары да, жан қинаған азаптары да Мұхаммедке (с.а.у.) әсер етпегенін аңдаған мүшріктер ойласа келіп, енді Әбу Тәліпке арыздануды жөн көрді. Өйткені Әбу Тәліп пұттарға табына жүріп, бауыры Мұхаммедке (с.а.у.) "тәйт" демеген, керісінше оған шаң жуытпай, қорғаштай берген.

Мүшріктердің басшыларынан он адам арнайы дайындықпен Әбу Тәліпке келіп:

"Ей, Әбу Тәліп! Бауырың Мұхаммедті (с.а.у.) қорғаштауыңды қоймайсың, мұны қалай түсінуге болады? Ол біздің қастерлі пұттарымызды түкке алғысыз етті, ата-баба жолын қорлады, онымен қоймай бізді ақылсыз етіп шығарды. Иланбасқа иланып, теріс бағдармен текке әуре болып жүрсіңдер дейді. Сонда ең ақылдымыз сол болғаны ма? Соңынан ергендер қатары күннен-күнге көбейіп келеді, бара-бара не болмақпыз? Онсыз да қырық пышақ болып жүрген тайпа едік. Мұныкі тіпті сорақы болды.

Мұсылмандарды сабап нәтиже шығара алмадық, таяғымыз еттен өтті де қойды. Бірақ Мұхаммедтің (с.а.у.) бізге айтқандары сүйегімізден өтті, жанымызға батты. Шынын айтсақ, сенің басың мен жасыңды сыйлап әлі де тартынып келеміз. Не бұзығыңды тый, не болмаса бұдан былай ісімізге араласпа. Алдыңнан өтуге келдік", - деп шарт қояды.

Әбу Тәліп бірден не дерін білмей дағдарып қалады. Екі оттың ортасында деген осындай-ақ болар, бірі - сүйікті бауыры, оған қиянат жасау

өңі түгіл, түсіне де кірмесі анық, екіншісі - ата-бабадан қалған әдет-ғұрып жолы. Екеуі де қымбат...

Ол келгендерге кесіп ештеңе айта алмай, жай сөзбен қайтаруға мәжбүр болды...

Араға бірнеше күн салып мүшріктер Әбу Тәліпке тағы келеді.

"Уа, Әбу Тәліп! Ру ақсақалы ретінде сені құрмет тұтып, сөзіңді жерге тастамаймыз. Бірақ ел іші бүлінді, қашанғы шыдамақпыз, ана бұзығыңды тыймасаң, ендігі жерде бізге өкпелеме. Алдыңнан өттік. Ата-баба дәстүрін жамандап, салт-санамызды аяққа таптап, пұттарымызды күлкі етті. Әбден таусылдық.

Егер сен оған түсінікті тілмен айтып қойғызбасаң, сенімен де, онымен де қырқысудан басқа амалымыз қалмады", - дейді олар.

Әбу Тәліп мүлдем дүбара ойда қалды. Қауымымен қартайған шағында дұшпандасқысы да келмеді, жанындай жақсы көретін бауырымен ат күйрығын кесісу де оңай емес. Ойы оңға, санасы санға бөлініп, ақыры Мұхаммедті қасына шақырып алады да жалынышты кейіпте:

"Қарағым, бауырымнан қалған жалғыз тұяқсың. Сен үшін жанымды беруге даярмын. Бірақ мына жасымда руымнан бөлініп, қара бет атанғым келмейді. Бір аяғым - көрде, бір аяғым - жерде тұрған шағымда туған-туыспен жүз шайысып, айырылысу қиын.

Кеше құрайыштың ақсақалдары келді, сенің істеп жүргендеріңді баян етті. Ең болмаса өзінді ая... екеумізге де қиын, қолымыздан келмейтін шаруаға араласпай-ақ қойсаң қайтеді... көптің көңілінен шықпайтын әңгімелерді доғарсаң деп едім...", - деді.

Жағдай шарықтау шегіне жеткендей еді. Бүгінге дейінгі жалғыз камқоры Әбу Тәліп те бас тартқаны ма, сонда?

Пайғамбарымыз ойға шомып ұзақ отырды. Біраздан соң негізгі қорғаушысы Ұлы Аллаһ болғандықтан сенімді түрде, көңілін жайлаған кісіше көкесіне тура қарап:

"Көке! Егер менің оң қолыма - Күнді, сол қолыма - Айды ұстатып, алған бетімнен қайтуымды өтінсе де, дінімнен, уағызымнан бас тартпаймын. Осыны есіңнен шығармағайсыз.

Аллаһ осы дінді үстем етіп, мерейін көтеретін болады немесе мен осы жолда жанымды берермін", - деді.

Нақпа-нақ бар айтарын айтса да Мұхаммед (с.а.у.) көкесінің өзін тастап кететінін ойлап, көз жасына ерік берді. Мүбәрак көзінен мөлтілдей сырғыған моншақтар құдды Әбу Тәліптің жүрегіне тырс-тырс тамып жатқандай әсер етті. Осы халде аяулы бауырын тастап кетуі мүмкін бе еді?!

Әбу Тәліп Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) жасымас жігеріне, қайтпас қайсарлығына тәнті болып:

"Көңіл қалауың білсін. Бастаған ісіңді жалғастыра бер. Уаллаһи, мына жалғанда саған қорған бола алмасам, өлгенім артық", - деп көзіне жас алып, інісінің арқасынан қақты.

Осы оқиға ауыздан-ауызға тарап, мүшріктер Әбу Тәліптің Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) жалғыз тастамайтынын түсінді...

Мұсылмандар қатары күн санап, сағат санап молая түсті. Мүшріктер дегбірсізденіп, ашуға булықты. Ары-бері қарайлап мәселенің бет алысынан шошынған кәпірлер қайтадан Әбу Тәліпке келді. Бұл келістегі ұсыныстары:

"Уа, Әбу Тәліп, саған құрайыш жастарының арасынан ең күшті, ең келбетті, ақыл десең тұла бойы тұнған білім - Умара ибн Уәлидті берейік, бала қылып ал. Саған көмекші болсын. Оның орнына сен бізге ініңнің баласын - Мұхаммедті (с.а.у.) бер, өлтіріп көзін құртайық. Сөйтіп, сен де тыныш бол, біз де тыным табайық.

Кісі орнына кісі береміз деп отырмыз, енді келісерсің".

Әбу Тәліп қисынсыз ұсынысқа:

"Бұл не дегендерің жарандар-ау, өлтіру оңай болса, алдымен туған балаларыңды беріңдер маған. Мен өлтірейін оларды, сонан соң ғана тілектеріңді қабыл етейін", - деп ащы мысқылмен жауап берді.

Мүшріктер бұған қатты наразылық білдірді:

"Біздің балаларымызды өз бауырыңмен салыстыруға Қалайша дәтің барады? Олар жолынан тайған емес, ескі дәстүрімізден ауытқыған емес. Сенікінің жөні тіпті басқа, оны өзің де білесің".

Әбу Тәліп саспастан:

"Уаллаһи, Ол сендердің балаларыңның бәрінен де қайырлы. Айтқан талаптарың жан түршіктірерлік. Байыбына барып сөйлесеңдер етті. Сендер менің бауырымның тырнағына татымайтын балаларыңды маған тәрбиелеуге бересіңдер. Ал мен көзімнің нұрындай болған асылымның сынығын сендерге өлтіруге беруім керек. Ынсап қайда? Өмір жалғанда бола қоймас бұл армандарың", - деді.

Мүшріктер ызадан жарылардай болды. Кекке толы күпірлі кеуделер енді Хазіреті Мұхаммед пен мұсылмандарды ысырып қойып, Әбу Тәліпке өшікті.

Мүшріктердің бұл әрекеттерінен сескенген Хашим руының ақыл тоқтатқандары Мұхаммедке (с.а.у.) өздері қамқор болуға ниет білдірді. Бүкіл рудың арасынан бөлініп шығып, паналатудан азар да безер басын ала қашқан тек Әбу Ләһаб қана.

Әбу Тәліп өзі бас болып Хашимнің "мен" деген жігіттерін жинап, Пайғамбарымызға бас-көз болуды мықтап тапсырды.

Аталмыш жиыннан да құлақтанып үлгерген азғындар ерегісіп, қалайда Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) өлтіруге сөз байласты.

Арам пиғылдарын іске асыру үшін олар алдын ала келісіп, Харам мешітінде бас қосады. Көп ішінде сөз жата ма, бұл хабар Әбу Тәліпке де жетеді. Әбу Тәліп дереу Хашим руының жастарын жинап Қағбаға келеді. Мүшріктердің алдына шығып:

"Менің інім Мұхаммедті (с.а.у.) кімде-кім өлтірер болса, өзінің аман калуы неғайбыл. Өз көрін өзі қазғанның кебін құшып жүрмеңдер. Біздікі ескерту, арғы жағын ақылға салып таразылаңдар. Мұхаммед - Аллаһтың сүйіктісі, соның құрметіне жауын жауып, ел берекеге кенелген. Мүбәрак тұлға, қадірлі жан, Тәңірдің таңдаулысы ғой ол. Сондай адамға кім дәті шыдап қол көтермекші? Мейірімділігі мен сенімділігіне күмән келтіретін

қайсысың? Хашим руының жетіміне қамқор, жесіріне қорғаушы, жоқ-жітіктің жәрдемшісі екенін көріп жүрген жоқсыңдар ма?

Уа, құрайыштар! Бәйтуллаһтың^(Қасиетті Қағба, Алланың үйі) атымен ант етемін, оған жала жауып, жалған айтып, опа таппайсыңдар. Оны өлтіреміз дегендерің де - бос әурешілік, мына біз аман тұрғанда ешкім де тиісе алмайды", - деп жар салды.

Еңселері түскен құрайыш "мықтылары" ләм-мим деместен жылыстап-жылыстап шығып кетті.

Мүшріктер мұнымен де қарап қалмады. Азаппен, қорлықпен, зұлымдықпен Мұхаммедті (с.а.у.) қорқыта алмайтындықтарын түсінген сыңайлы. Әбу Тәліп пен Хашим жігіттерінің қатаң ескертуінен біраз сескенгенмен үн-түнсіз қалмасы белгілі еді...

Жаңадан жоспар жасап, қалайда Пайғамбарымыздың (с.а.у.) жолымен жүргендерге тосқауыл қоюды ойлады. Халықтың алдында пайғамбардың мәртебесін төмендетсе айыздары қанардай қызу іске кірісті.

Осы мақсатпен іңір үйіріле бәрі сөзін сыйлайтын Уәлид ибн Мұғираның үйіне жиналды. Әрқайсысы кезекпе-кезек ойларын айтып, көрген-білгендерін жіпке тізгендей баяндады. Имансыздардың күңгірт тартқан армандары - қайтсе де Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) наразылар санын арттыру.

Реті келгенде Уәлид ибн Мұғира мынадай пікір айтты:

"Уа, ағайын, бәріміздің тілегіміз бір. Оны жүзеге асыру үшін ауызбірлік керек. Жақында жан-жақтағы араб тайпаларының өкілдері жылдағы дәстүрмен Қағбаны зиярат етуге келеді. Сол сәтті тиімді пайдалануға тиіспіз. Олар да Мұхаммед жайын ұзын құлақтан естіген болар. Сонда да болса жай-жапсарды нақтылау үшін бізден сұрайды ғой. Бәріміздің жауабымыз бір жерден шықсын".

Әрине, бұл тауып айтылған айлакерлік ұсыныс еді. Әркім әр түрлі айтса, сенімсіз болары айтпаса да түсінікті.

Құрайыш мүшріктері Уәлидтің өзіне сауал қойып, пікірін білмек болды. Алайда айлакерлікте алдына жан салмаған Уәлид көпшіліктің ойын ортаға салғанын мақұл көрді.

Құрайыш мүшріктері жарыса шуласып:

"Сәуегей дегеніміз дұрыс шығар..." Уәлид қарсылық білдірді:

"Жо-жоқ, олай десек, мүлде қателесеміз. Біз талай көріпкелді көрдік, оның сөздері сәуегейлікке ұқсамайды. Сәуегейлер ырылдап-мырындап бірдеңе оқушы еді. Сосын кейде жалған, кейде рас шығып жататын. Ал, Мұхаммедтің (с.а.у.) өтірік айтқанын естіген кім бар?!" "... Онда жынды дейік..." Уәлид бұған да келіспеді:

"О не дегендерің? Ол негізі жынды емес қой, жындылардың қандай болатынын жұрттың бәрі біледі." Үшінші біреу тұрып: "Шайыр дегенге қалай қарайсың?"

Уәлидке бұл да ұнамады, қостамағаны, жауапты місе тұтпағаны жүзінен байқалды:

"Басқа-басқа, арабтар өлеңнің майын ішкен халық қой. Мұхаммедтің (с.а.у.) сөйлегендерінің өлеңге үш қайнаса, сорпасы қосылмайды. Олай деп иландыра алмаспыз." "Сиқыршы десек ше?.." - деді көп арасынан бір дауыс. Уәлид ернін жымқырып, басын шайқады. Болмайды дегені. "Қисынсыз, ол сиқыршыға да ұқсамайды. Сиқырдың неше атасын көрдік, үрлеп, үшкіріп жататындардың бірде-біреуіне ұқсаса, мұрнымды кесіп берейін..."

Айтқан ойларын өткізе алмаған мүшріктер шамданып: "Ау, енді не қыл дейсің бізге, онда тоқ етерін өзің айт", - деді.

Уәлид естігендерін ой елегінен өткізген кісіше ұзақ үнсіз қалды. Әлден уақытта тамағын кенеп сөз бастады:

"Шынымды айтсам, Мұхаммедтің (с.а.у.) сөздерін неге теңеуге болатынын мен де білмеймін. Оның айтқандарына мән беріп тыңдаған адам сол сөздерден тәтті наз, көңілдерді баурап алатын ерекше саз аңғармауы мүмкін емес. Мұхаммедтің (с.а.у.) уағызының тәттілігі балдай, не шырын құрмадай десем артық айтпаған болар едім."

Мүшріктер Уәлидтің лебіздерінен ештеңе түсіне алмай, аң-таң. Кеңесші, ақылшылары санап жүрген Уәлид те мұсылман болғаннан сау ма өзі? Орнынан тұрып шығып кете барғанын не деп түсінеміз? Бір-біріне қарап аңтарылған күйлерінде "Уәлид те діннен безді.." - деп айтып үлгергендер де кездесті.

Алайда Уәлид дінінен шыққан жоқ болатын. Сырттан келгендерді сендіретін ортақ пікір жайын оңашада ойланбақ. Біраздан кейін аңтарыла күтіп отырғандар алдына шығып:

"Меніңше, жалған жалалардың ішіндегі ең қисындысы-сиқыршы сияқты. Өйткені ол сөзге дәлел ретінде дуалап әке мен баланы, бауырлас ағайынды, рулы елді бір-біріне қарсы қойып, ажыратып тынғанын айтсақ жеткілікті", - деді.

Сөйтіп, бәрі осылай деп сөз таратуға келісіп, уағдаласты. Нұр тұлға - пайғамбарды сиқыршы атандырып, халықты одан бездірудің жобасы жасалды.

Мүшріктер айтқандай, пайғамбарлар сардары сәуегей де, сиқыршы да емес. Хақ жолының хабаршысы еді. Сәуегейдің сөзі ықтималдылықтардан тұрса, Оның бар айтқандары тек хақ пен шындыққа негізделген-ді...

Жынды деу ұлы адамға көрер көзге жабылған жала болатын, оның достары тұрмақ, қас дұшпандарының өзі ақылының кемелдігіне бас шайқайтын.

Шайырлықпен шатыстыру да орынсыз-тын, оның сөзі - Құдіреттің кәламы еді. Құранның әуезді әлемі өлеңдерде болатын қиял әлемінен алыс еді...

Хақ Тағала бір жағынан мүшріктерді жазасымен қорқытып аян түсірсе, екінші жағынан сүйікті елшісіне жұбату айтып уахи жолдады:

"Ей, Расулым!

Сен үгіт-насихатыңды жалғастыра түс. Өйткені сен Раббыңның жақсылығы (түсірілген елшілік сыйы) арқасында (кәпірлердің айтқанындай) сәуегей де, жынданған да емессің" (Тұр сүресі, 29-аят)

ХАБАШСТАНҒА ХИЖРЕТ

Хазіреті Мұхаммедке пайғамбарлық түскелі де бес жыл өткен...

Милади 615-жылдың рәжәп айы...

Мүшріктер Меккеде ойран салып, мұсылмандарға көрсетпегендері қалмаған. Айуандық, зорлық-зомбылық өршіген үстіне өрши түскен. Қала қапасқа айналған. Діни ғибадаттарды орындамақ тұрмақ, сеніміңді айту жан түршіктірірлік азапқа айналған. Кәпірлер иланбағанымен қоймай, ауыздарына келгенін тантип, шектен шыққан. Бетімен кеткен айуандықты ауыздықтап, надандықты тұсаулау мүмкін еместей.

Шиеленіскен мәселенің шешімін іздеп, жарғақ құлағы жастыққа тимей шарқ ұрған Аллаһ Расулы бір күні мұсылмандарға:

"Сіздер жер жүзіне таралыңыздар, Аллаһ Тағала қаласа, бастарыңды қайта қосады", - деп бұйырады.

Сахабалар оқыс бұйрықты апа салысымен:

"Қай бағытқа жылжығанымыз мақұл?" - деп сұрайды. Хазіреті Мұхаммед сұқ саусағымен Хабаһстан (Эфиопия) жақты нұсқап:

"Хабаһстанға барғандарыңыз жөн. Ол елдің билеушісі пана іздеп барғанға қорған. Адалдық үстемдік еткен ел. Аллаһ сіздерге жар болып, көңіліңіз жайланады деп сенемін", - дейді.

Расул Алланың осы ұсыныс-әміріне мойынсұнған бес әйел, он еркектен құралған тұңғыш мұсылмандар тобы дінін, қасиетті сенімін сақтау ниетімен елін-жерін, туған-туыс, әке-шешесін тастап шалғай елге сапар шекті. Әрине, бәрі құпия түрде жүзеге асырылды... Қызыл теңіз жолымен Хабаһстанға жетіп, ел билеушісі тарапынан жылы лебіз естіп пана тапқан алғашқы киелі көшке қосылғандар мыналар:

Хазіреті Осман мен әйелі Рукқия, Зүбәйр ибн Аууам, Әбу Хузайфа ибн Утба мен әйелі Сәхла, Мус'аб ибн Умайр, Абдурахман ибн Ауф, Әбу Сәлама мен зайыбы Үммү Сәлама, Осман ибн Мазун (көш басшысы), Амир ибн Раби'а мен зайыбы Ләйла, Субайл ибн Бәйда, Әбу Сәбра ибн Әбу Рухм және зайыбы Үммү Гүлсім.

Хазіреті Осман қасына жары Хазіреті Рукқияны алып, елден бұрын жолға жиналған-ды. Мұны естіген Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Лұт пайғамбардан соң әйелімен бірге Аллаһ жолында ел-жұртын тастай көшкен екінші адам - Осман", - деген.

Пайғамбарлар пайғамбарының Хабаһ өлкесін тандауының да өзіндік себептері бар-тын... Біріншіден, меккеліктер ол жердің жайын жақсы білетін. Бұрыннан сауда байланыстары мықты.

Екіншіден, хабаһ елінің билеушісі қара қылды қақ жарған әділдігімен аты шыққан жан. Өзін паналап барған, жазықсыз жапа шеккендерді кері қайтармайтыны анық...

Тағы бір себеп, хабаһтықтардың христиан дінін ұстанған, яғни Аллаһ Тағаладан түскен діннің өкілдері болуларына байланысты. Аллаһ Тағаладан түскен дінге сенгендіктен, ештеңеге сенбейтін не ойдан шығарылған соқыр сенімдегі мүшріктерден өзгеше болуы заңды да...

Иә, сөйтіп мұсылмандарды Хабаһстан басшысы да, қарапайым халық та аса зор ілтипатпен қарсы алады. Жат жерде жақындық көріп, бірден орналасып сіңісіп кеткен олар ғибадат-тағаттарын да емін-еркін орындап, тұрмыстарын түзейді. Бұл жайлы өздері де:

"Біз бұл жерде қысым атаулыны ұмыттық. Тату-тәтті көршілік, наным-сенімімізге құрмет көрдік. Азарлап, жағымсыз сөз айтып, ауырсынған ешкім жоқ. Раббымызға ынта-ықыласымызбен ғибадат еттік", - деген.

Расында да көш мәселесінде Расулаллаһтың басқа жерді емес, Хабаһстанды таңдауының өзі тылсымға толы. Мүшрік пұтқа табынушылардың бір мұсылманмен рухани тұрғыдан жақындасуы мүмкін емес. Ал, христиандар кітап иелері болғандықтан көп мәселеде мұсылмандармен ортақ көзқарасты, ортақ нанымды бөліседі. Хабаһстан халқының алыс мекеннен хижрет еткен мұсылмандарды қошаметтеп, сыйлап қарсы алуы - осының бұлтартпас айғағы.

Сондай-ақ, хижрет арқылы Ислам діні шартарапқа жайыла бастады. Әлбетте, мұны сезген кәпірлер де мәселеге бейжайлық танытпасы анық. Жолдың қашықтығын, жердің шалғайлығын елең де қылмастан мүшріктер жырақ елде де олардың тынышын алуды жоспарлады.

ХАЗІРЕТІ ХАМЗА МҰСЫЛМАНДАР ҚАТАРЫНДА

Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) елшілік міндеті берілгелі де алты жыл өткен... Мүшріктер бәз-баяғы тайталас текетіресін тоқтатпаған, өмір алға жылжи берген. Ислам, иман ақиқаты құлақтан-құлаққа жетіп мұсылмандар қатары толыса түскен... Пұтқа табынушылар жеңіліске ұшыраған сайын түнде ұйқыдан, күндіз күлкіден айырылған. Құлық-сұмдықтары нәтижесіз қалып өңдері қуарып, үмітсіздіктен қалжыраған...

Батырлығымен Мекке өңірінде аты шыққан Хазіреті Хамзаның иманға келуі мүшріктерді қажыта түскен.

Пайғамбардың әкесінің інісі, әрі емшектес бауыры Хазіреті Хамза әділетсіздікке жаны төзбейтін, адалдықтың жақтаушысы еді... Құрайыш оны батырлығы, батылдығы үшін дәріштейтін.

Құдайдың құдіретінің шексіздігі сол, кімнің қалай иманға келері бір Аллаһқа ғана аян. Хазіреті Хамзаның мұсылмандықты мойындауы да кенеттен болды.

Бір күні ол ең сүйікті ісінен - аңнан қайтып келе жатады. Қаланың кіре берісінде алдынан Абдуллаһ ибн Жуданың күңі ұшырасып: "Ей, Умараның әкесі Хамза! Қуанып келеді екенсің көтеріңкі көңіліңді бұзғым-ақ келмей тұрғаны. Бірақ көргенімді айтпасам да жаным жай таппас. Ана жерде бауырың Мұхаммедке Әбу Жәһил мен жолдастарының айтпағаны қалмады, сөзбен түйреп жібере салса бір сәрі ғой, жұдырықтап та жіберді. Мұхаммед (с.а.у.) үнсіз қала берді", - деді.

Хазіреті Хамзаның қабағы түйіліп кетті: "Осы айтқандарыңды өз көзіңмен көрдің бе, әлде пәленшеден-түгеншеден естігендерің бе?" - деп сұрады.

"Өзім көрдім, әрине", - деген жауаптан соң Хазіреті Хамза ашуға булығып Қағбаға қарай беттейді.

Әбу Жәһилдің бір топ достарымен бірге әңгіме-дүкенінің үстінен түскен ол бір ауыз сөзге келместен, Әбу Жәһилді көздеп, садағын тартып кеп қалады. Басы жарылып қанға бөккен Әбу Жәһилдің жағасына жармасып: "Сен неңе сеніп қоқандап жүрсің? Менің бауырымды балағаттап, боқтаған сен ғой. Айт, тез жаныңның барында. Мына мен де соның дініндемін, ал әйтпесе. Мықты болсаң енді маған көрсет күшінді", - деп жұлқылады.

Әбу Жәһил қорықса да өзін қорғаштап: "Өзі ғой, бізді ақымақ санап, пұттарға тіл тигізген. Аталар дінін сатып, қайдағы жоқты шығарып, елді арбап жүрген соң...", - деді.

Хазіреті Хамза тістенген күйі: "Ақылсыз демей, не десін. Аллаһтан басқа бар нәрсені Тәңір санайсындар. Мына мен де Аллаһтан өзге Жаратушының жоқтығына, Мұхаммед те оның елшісі екендігіне куәмін", - деп айтып салды.

Мүшріктер Хазіреті Хамзаға қарсы шығуға батылы жетпей, дымдарын ішіне бүкті. Әбу Жәһил ғана: "Мұхаммедті (с.а.у.) балағаттағаным рас. Осы соққыны өзім тілеп алдым", - деп кінәсін мойындады мырыңдап.

Шайтанның уәсуәсасы Шүбә, күдік. Шайтанның азғыруы

Өзі де ойламған жерден иман айтып, Исламға аяқ астынан кірген Хазіреті Хамза үйіне келген соң болған жайды көз алдынан өткеріп, аң-таң. Шүбәлі ой санасын иектеп, шайтанның уәсуәсасына бой алдырды:

"Сен ғой құрайыштың аузын айға білеген мықтысы едің. Дінінен шыққан Мұхаммедті (с.а.у.) жақтап, сонша өзеурегенің не қылғаның? Осының дұрыс па енді?"

Күмәнді пікірден арыла алмаған Хазіреті Хамза лезде Қағбаның жанына қалай жетіп барғанын өзі де аңдамай қалады. Көкке қол жайып дұға жасай бастайды:

"Ей, баршаны өзіне телмірткен Құдірет! Егер ұстанған бағытым дұрыс болса жүрегіммен сезінуді жазғайсың. Миымды шырмауықтай шырмаған шайтанның түртпегі болса, одан жылдам құтқарғайсың", - деді ол жалбарынып.

Ертеңіне таңертең ардақты Пайғамбарымызға барып басынан кешкендерін тәптіштеп айтып береді. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Исламның әсемдігін айтып, насихаттайды.

Шын ықыласпен баяндалған насихатқа ден қойған Хазіреті Хамза:

"Сенің турашылдығыңа тәнті болдым, дініңнің хақтығын тіліңнің тәттілігімен үйлестіре білдің. Айт, айта түс, бауырым, өсиетің тамыр-тамырымды қуалап, қайта тірілгендей әсер алдым", - деді.

Хамза сынды көпшілік қадірлейтін тұлғаның мұсылмандыққа бас июі Хазіреті Мұхаммед пен мұсылмандарға қуаныш сыйласа, мүшріктердің қаупін арттыра түсті... Қаныпезерлер жаңа мұсылман Хамзадан именіп, Расулаллаһқа бұрынғыдай қиянат жасай алмайтын болады.

Иман нұры шартарапқа жарық шашып, саналар сәулеленіп, Құран дәрістері көбейіп, мүшріктер шындап шошына бастады.

Хазіреті Хамзаның да кездейсоқ оқиғаның әсерімен мұсылмандар жағына өтіп кетуі пұтты дәріптеушілерді жынынан айрылған бақсыдай есеңгіретіп кетті... Көздерін шел басқан, кеуделерін шер басқан мүшріктер бейшаралықтарын мойындағысы келмей, қасарысып маңғаз көрінуге тырысты. Мұсылмандарды аяқтан шалудың иыр-шиыр жолдарын қарастырып, жаңа жобаларымен бастарын қатырды.

Бір күні құрайыш мүшріктерінің басшысы Утба ибн Раби'а сөз тыңдайтындарын жинап алып:

"Ей, құрайыштар! Мұхаммедпен (с.а.у.) оңаша кездесіп, сөйлесем қалай болар екен?! Ұсыныстарымды да ашық айтармын. Бәлкім, ол қабыл етер. Оның да кейбір тілектерін орындасақ, ойланып, уағызынан баз кешер",- деп пікір айтты.

Шаралары таусылған құрайыш кеңесі мұны да сынап көруге бел байлады.

Көппен ақылдасқан Утба Қағбада Харам мешітінде отырған Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) жанына барып сөзін былайша сабақтады:

"Ей, бауырым Мұхаммед (с.а.у.)! Сен біздің арамызда тектілігіңмен ерекшеленесің. Оған таласымыз жоқ. Мәртебең биік, мерейің үстем екендігіне де ешкім шәк келтірмейді. Бірақ солай бола тұра қауымыңның басына бәлелі іс таптың. Істеген ісіңмен сүттей ұйып отырған бірлігімізді бұзып, ақылсыз деп шығардың. Халқыңның ғасырлардан жалғасын тауып келе жатқан Тәңірісін, нанымын жоққа шығардың. Ата-бабаларыңды күпірлік батпағында деп айыптадың.

Сөзіме құлақ асар болсаң, жанашыр ниетпен айтарым бар. Ұсыныстарымды жақсылап тыңда, бәлкім, көңіліңе жағатыны болар."

Сүйікті Пайғамбарымыз:

"Құлағым сенде, айта бер, ей, Уәлидтің әкесі!" - деді.

Утба сол рұқсатты күтіп тұрған, тізе жөнелді:

"Егер сенің мақсатың - баю болса, бәріміз жабылып дүние-мүлкімізден үлес айырып берейік, ең дәулеттіміз сен-ақ бол.

Ал, егер сый-сияпат іздеп жүрген болсаң сені басшы тағайындайық.

Неге ұшырағаныңды түсінбей жүрген болсаң шошынған шығарсың бойыңды үрей жайлаған шығар. Тәуіпке көрсетіп емдетейік. Жын-шайтанның уысына беріп қарап отыра алмаспыз, шығынды көп болып өзіміз көтерейік", - деп сөзін аяқтады.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Тағы айтарың бар ма?" - деп сұрады.

"Жоқ", - деді Утба.

"Олай болса, енді сен мені тыңда", - деп Расулаллаһ Фуссилат сүресін (1-36-аяттарын) барынша мақамдап оқи жөнелді:

"Ха Мим...

Бұл Құран рахман, рахим (Аллаһ) тарапынан түсірілген.

Түсінетін адам үшін аяттары анықталып, түсіндірілген арабша бір кітап.

Жәннат жайын баяндап сүйінші хабар береді, әрі жәһаннам азабымен қорқытады... Бірақ олардың (Мекке кәпірлерінің) көбісі (Құранға) сенбей, бас тартты. Олар ендігі жерде хаққа құлақ та салмайды..."

Сүрені сәжде аятына дейін оқып, сәждеге жығылған соң пайғамбарымыз Утбаға қарап:

"Оқығандарымды мұқият тыңдаған болсаң, арғы жағын ішің білсін", - деді.

Құранның әуезділігі, мағынасының тереңдігі Утбаға төбесінен жай түскендей әсер етіп, жүзі нұрланып сала берді.

Расулаллаһтың қасынан шығып, Қағбаға қарай аяндағанда оны тағатсыздана тосып тұрғандар өңіндегі өзгерісті сезбей қалмады.

"Анаған қараңдар, бір түрлі жүзіне нұр толып, құлпырып кетіпті", - деп шуласты. Іштері бір "бәленің" болғанын сезсе де "жамандыққа" жоруға асықпай өзінің келуін күтті.

Утба жолдастарына жақын келіп:

"Уа, жарандар, мен өмірімде естімеген керемет бір кәламға куә болдым. Мені тыңдасандар, Мұхаммедті (с.а.у.) қудалауды доғарыңдар.

Оның оқығандары өлең де емес, сәуегейдің сөзіне де, сиқыршының арбауына да ұқсамайды. Мүлде бөтен, ғаламат әуен.

Ант ішіп айтамын, оның айтқандары тылсымға толы, аңдамай амалдап қателікке ұрынып жүрмейік. Бізден басқа да арабтар бар ғой, солар-ақ із кессін. Егер ол арабтардан басым түссе, оның жеңісі - сіз бен біздің жеңісіміз болады емес пе?! Соның арқасында бағымыз ашылып, құрметке бөленуіміз де ғажап емес", - деді.

Утбаның жаңалығы құрайыштарға ұнаған жоқ.

"Сен де дуаланып, сиқырға елтіп қалыпсың ғой, сенгеніміз - сен болсаң...", - деп қолдарын бір-ақ сілтеді.

Утба да сөзін тыңдата алмағаннан кейін:

"Ендеше, өздерің біліңдер, менен жауапкершілік кетті", - дейді.

Мүшріктер жығылған үстіне жұдырық жеп, Исламның ғаламдық ақиқаты алдында дәрмендері түгесілді. Ойластырған қулықтары айналып маңдайларына таяқ боп тиді.

Өйткені Аллаһ Тағаланың:

"Мен кәпірлер мен мүшріктер қаламаса да нұрымды тәмамдаймын" деген анты бар-ды...

МҮШРІКТЕР ҰСЫНЫСЫ

Меккелік мүшріктер дүние-дәулеттің де, атақ-мансаптың да, азап пен қорлықтың да Мұхаммедті (с.а.у.) алған бетінен тайдыра алмасын түсінгенді.

Түсінген де енді Оған басқаша ұсыныстар айтуға көшкен. Бір күні олар тағы да пайғамбарымызға келіп:

"Сен Жаратқаныңнан мынаны тіле, егер Сафа төбесін алтынға айналдырар болса, онда біз саған иланып, иман келтірейік", - дейді.

Бұл - адам қолынан келмесі айдан анық, тек жоғары құдірет иесінің жаратуымен ғана болатын іс. Мүшріктер осындай адам қиялында ғана болатын шаруаларды талап етіп, Мұхаммедтің (с.а.у.) қиналғанын көрсе, өздері рахатқа бөленердей сезінетін. Сөйтіп өздерін жұбататын. Олардың армандары - қалайда ұлы тұлғаны мұқату, кекету, өзгелердің басын шырмап, соңдарынан ерту.

Әрдайым Аллаһтың Расулы олардың тілектерінің орынсыз екендігін, ондай іске Аллаһтың ғана құдіреті жететіндігін түсіндіруге тырысатын. Мүшріктер бұл жолы да пайғамбар бас тартады деп ойлаған. Бірақ Мұхаммед (с.а.у.):

"Егер Сафа алтынға толса, шынымен мұсылмандықты қабылдайсындар ма?" - деді.

Бәрі бір ауыздан келіскен сыңай танытты.

Олардың жауабынан соң пайғамбарлар сардары көкке қол жайып, қайырымды Жаратқанына жалбарына бастады. Дүние сұлтанының дұғасы жауапсыз қалмасы белгілі. Сол заматта-ақ Жебірейіл періште келіп:

"Аллаһ Тағала саған сәлем жолдады, қаласаң Сафа төбесін алтынмен аптайын, бірақ мұнан соң олардың арасынан иман етпегендер шықса, оларды адам айтқысыз азапқа душар етемін.

Не болмаса бұл тілектерін орындамай, тәубеге келгенше күтейін деп айтты", - деді.

Он сегіз мың ғаламның берекеті боп жаратылған пайғамбарға таңдау еркі берілді. Соған қарамастан ол өзіне соншалық зұлымдық жасаған қауымына жаны ашып:

"Ей, Құдіреті күшті жасаған ием, олардың бұл жолғы тілектерін орындама, ақыретке дейін оларға тәубе мен рақымшылық жолын ашық қылғайсың", - деп жалынды.

Пайғамбарлар сәруары бүкіл әлемге рақымдылық үшін жаралған-ды. Жүрегі мейірімге толы, жүзінен нұр төгілетін. Шалқайғанға еңкейіп, жылатқанды күлдіріп, залымға қайырымдылық жасаудан танбайтын. Кектену, өштесу деген оған мүлде жат болатын. Осыншалықты кең пейілі, асқан сабыры, кешірімшілдігі арқасында жүректерді жаулап, қалың көпшілікті соңынан ерткен.

Кәпірлердің тұзағы күн сайын түрленді.

Бір күні тағы да мүшрік ақсақалдары жиналып, Аллаһ Елшісіне:

"Сені қалаған әйеліңе үйлендірейік, байлыққа қарық қылып, ауқаттылардың алды қылайық. Тәңірімізді түкке алғысыз етуіңді тыйсаң болды", - деп қоқан-лоққы көрсетті, болмаған соң жалынып та көрді. Мұнан түк шықпасын сезген соң олар:

"Ұсынысымызға құлақ сал, саған да, бізге де қайырлы амал қарастырды", - деді.

Расулаллаһ:

"Қайырлы дегендерің не?" - деп сұрады.

Құрайыш мүшріктері:

"Сен біздің тәңірлерімізге - Лат пен Узаға бір жыл табын, сосын біз сенің жаратқаныңа бір жыл құлшылық қылайық", - деді.

Әрине, бұл да кәпірлердің кезекті тұзағы еді. Осы ойындарымен Пайғамбарымызды алдап түсірмек болған-тын. Алайда жүз ойланып, мың толғанып тапқан айлалары да жүзеге аспай қалды.

Осы оқиғаға байланысты Аллаһ Тағала тарапынан "Кафирун" сүресі түсірілді. Онда былай делінген:

"(Ей, Расулым!) Сен оларға былай де: Ей, кәпірлер!

Мен сендердің табынатын тәңірлеріңе, пұттарыңа ғибадат етпеймін.

Менің (Аллаһыма) сендер де ғибадат жасағалы тұрған жоқсындар.

Мен ешқашан сендердің табынғандарыңа табынған емеспін.

Сендер де ешқашан мен ғибадат қылатын (Аллаһқа) құлшылық жасамадыңдар.

Өз діндерің - өздеріңе, менің дінім - маған."

Пайғамбар осы сүрені түскен бетінде мүшріктерге дауыстап оқыды. Кәпірлер бұл жолы да жеңіліс тапқандарын мойындап, кері қайтуға мәжбүр болды.

Мекке мүшріктерінің жатса-тұрса ойлайтындары - Расулаллаһтың насихаттарына сызат түсіру болатын. Осы мақсатпен олар яһуди ғалымдарымен кеңескенді жөн көрді.

Мұхаммед (с.а.у.) жайлы толығырақ мәлімет алу үшін Мәдинаға сапар шеккен мүшрік өкілдері яһуди оқымыстыларымен кездесіп, сүйікті Пайғамбарымыздың (с.а.у.) айтқандарын, істегендерін баяндады. Өңгімелерін түйіндей келе:

"Сіздер Мұса пайғамбардың кітабы - Тәураттың қожайыны саналасыздар. Білімділіктеріңізге ешкім шәк келтірмейді. Осы адам туралы дұрыс мәліметті бір білсе, сіздер біледі деген оймен келдік", - деп ұсыныстарын жеткізді.

Яһуди оқымыстылары кәпірлердің талабын былайша қанағаттандырды:

"Одан:

Өткен замандағы жас жігіттердің қайран қалдырарлық ісі не еді?

Жер жүзін шығыстан батысқа дейін бағындырған тұлғаның хикаясын білесің бе?

Рухтың сырын түсіндіре аласың ба?" деп сұраңдар. Егер бұл сұрақтарға жауап бере алса, ол шын мәнінде Аллаһтың пайғамбары. Уағызына құлақ қойып, мойынсұныңдар. Ал егер жауап бере алмай күмілжісе, өтірікшінің нағыз өзі болғаны. Ұрсаңдар да, соқсаңдар да ерік өздеріңде".

Мүшрік өкілдері Меккеге қайтып келіп жағдайды қауымдастарына бастан аяқ баяндады.

Мүшріктер үлкен үмітпен пайғамбарымызға барып, яһудилердің айтқан үш сауалын сұрады.

Мұхаммед (с.а.у.) сұрақтарға жауап беру үшін ойлануға бір күн мұрша берулерін сұрады.

"Жауаптарды ертең айтайын" - дей тұрып иншаллаһ (Аллаһ қаласа) деуді есінен шығарды. Сол себепті бірнеше күн бойы Аллаһтан уахи түспей, Расулаллаһ іштей қиналысқа душар болды. Мүшріктердің:

"Мұхаммед (с.а.у.) бізден бір күн сұрап, бірнеше күн бойы үнсіз қалды" деген алыпқашпа әңгімелерін естіген сайын жан азабы арта түсті...

Арадан бірнеше күн өткенде мүшріктердің сауалдарына жауап ретінде аян келе бастады.

"(Ей, Расулым!) (Ұзақ уақыт үңгірде ұйықтап жатқан) Кәһф пен Рақим иелерінің таң қаларлық істері біздің (жаратылыстағы Аллаһтың құдіреттілігін білдіретін басқа) дәлелдерімізден де таңқаларлық деп ойладың ба? Сол кезде ол жас жігіттер үңгірді паналап былай деді:

"Ей, Раббымыз! Бізге өзің тарапынан рақымыңды төгіп, ісімізге туралық нәсіп ет." Осы аяттар арқылы мүшріктердің бірінші сұрағына жауап берілді. Ол жігіттердің Кәһф асхабы деп аталғаны, олардың таң қаларлық істері "Кәһф" сүресінде егжей-тегжейлі баяндалды.

Мүшріктердің екінші сұрақтарына төмендегі аяттар жауап береді:

"(Ей, Расулым! мүшріктер сені сынау үшін) Зұлқарнайын жайлы сұрады. Сен оларға "Сендерге ол жайлы түсіндіремін" де» (Кәһф сүресі 83-аят).

Сүренің мұнан кейінгі аяттарында Аллаһ Тағала Зұлқарнайынды керемет күш иесі етіп жаратқандығы, оған мол ырзық бергендігі, оның батысқа қарай сапар шегіп, жолшыбай кездескен қауымды жақсылыққа үндегені, кейіннен шығысқа бет алып, мұнда да кездескендерін қайырлы істерге бастағандығы туралы айтылады. (Кәһф сүресі 84-98 - аяттар).

Мүшріктердің үшінші сауалына жауап ретінде "Исра" сүресінің 85-ші аяты түсті. Онда былай делінген:

"(Ей, Расулым), сенен рух туралы сұрады. Оларға былай де:

"Рухтың ақиқаты - Раббыма ғана аян. Сендерге ілімнің аз бөлігі ғана білдірілген."

Мүшріктер сұраған сұрақтарының бәріне толық қанағаттанарлық жауап алды...

Солай бола тұра Хазіреті Мұхаммедке қарсы шығып, оның жауаптарына іштей таңданғанымен сырттай білдірмегенсіп қырсыға түсті.

Олардың ақиқатқа көздерін жұмуы Құран мен иман жолының кеңеюіне кедергі бола алмады...

Аллаһ Тағала Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) "Кәһф" сүресінің 23-24 - ші аяттарында былайша ескерту жасады:

"Қандай іс болса да "иншаллаһ" деместен," "мен мұны ертең жасаймын" деме.

Әлдеқалай есіңнен шығып кетсе де, Раббыңды еске ал және "Раббым мені туралық жағынан мұнан да дұрысына жеткізер деп үміттенемін" деп айт.

Пайғамбарлар пайғамбары осы ескертуден соң ешқашан "иншаллаһсыз" әрекет етпеген.

ХАЗІРЕТІ ОМАР - ҚЫРҚЫНШЫ МҰСЫЛМАН

Хазіреті Мұхаммедтің пайғамбарлығының алтыншы жылы...

Біздің эрамыздың 616 жылы.

Ерлігімен елге мәлім болған Хамза батырдың мұсылмандықты қабылдауы, артынша бір топ мұсылманның Хабашстанға көшуі құрайыш мүшріктеріне үлкен соққы болды. Күн сайын үрейлері ұшып, ертеңгі күндерін ойлап, қобалжыды.

Бәрінің ойы біреу-ақ болатын - Әбу Тәліптің асыранды ұлы Мұхаммедтің көзін құртпай тірліктің мәні жоқ.

Осы мәселені талқылау үшін қара пиғылды құрайыштар жиналып, ұзақ тартысты. Ақыры ақылдаса келе, Әбу Жәһилдің ұсынысы қабылданды, яғни Мұхаммедті өлтіруге сөз байласты.

Шешім қабылданды, ал енді оны жүзеге асыруды кім мойнына алмақ? Мұхаммедтің (с.а.у.) қорғаушылары - Хашим руының жігіттері де қарап қалмас, соңы қан дауына ұласып кетуі де ғажап емес.

Мүшріктердің үлкендер жағы өзара даурығысып отырғанда олардың сөзін бөлген тағы да Әбу Жәһилдің даусы болды:

"Мұхаммедті өлтірген адамға мен жүз қызыл және қара түйе, мынанша алтын, мынанша күміс, т.с.с. беремін", - деді ынталандыру мақсатымен.

Жастар жағы бір сәт үнсіз қалды. Мұндай маңызды іске батылы барып, көп ішінен суырылып шығу оңай емес, әлбетте. Аз-кем үнсіздіктен соң "Мен дайынмын!" деп біреу саңқ етті. Жұрт дауыс шыққан жаққа жалт қарады.

Мұны айтқан ұзын бойлы, еңгезердей ірі денелі, анау-мынауға дес бермейтін күштінің нақ өзі - Хаттаб ұлы Омар еді...

Омардың талай қаһармандығына куә болған жерлестері қомпаңдап, қуанып қалды:

"Ә, бәсе, жігіт болсаң, Омардай бол. Дұрыс, дұрыс сен лайықсың осыған. Бүйтпесе Омар бола ма?" - десті.

Омардың ойы - әңгімені ұзата бермей тікелей Мұхаммедті табу, сөйтіп шешімді орындау.

Ол айналасындағыларды қабағының астымен қанталаған көздерімен катал шолып шықты да, Қағбаға бет түзеді. Қалыптасқан үрдіс бойынша қара тасты бір айналып тауап еткен соң Сафа төбесін бетке алып, Дарул-Әркам қайдасың деп жүріп кетті.

Сыртынан көрген адам оның жүрісінен-ақ маңызды шаруаға асыққанын аңдар еді. Осылайша нық басып келе жатып, жолай туысы Ну'айм ибн Абдуллаһты кездестірді. Ну'айм мұсылмандықты қабылдаған, бірақ онысын жұрттан жасыратын.

"Жол болсын, бауырым, қабағың қату, жүзің түтігіп кетіпті. Сонша қайда асығып барасың?" - деп сұрады Ну'айм.

Омар ашықтан-ашық:

"Әлгі құрайыштың арасына іріткі салып, дінінен безген бейбақтың көзін жоймақшымын", - деді.

Омардың сөзінен сескеніп, өн бойы тітіркеніп кеткен Ну'айм:

"Уаллаһи-билләһи, қиын істі ойға алыпсың. Мұхаммедтің асхабы ^{Сахабалары, Хазіреті Мұхаммедті көрген, оған иман еткендер} оның қасынан бір елі шықпайды. Оңайлықпен сені жолатпай қоймас. Ал, өлтірдің делік. Сені жайыңа қоя берер деймісің? Қалған өміріңе қауіп төнеді емес пе? Қолыңды былғап қайтесің?" - деді.

Ну'аймның айтқандарына ашу шақырған Омар:

"Сен де соларға болысып кеткеннен саумысың? Не мәймөңкелеп тұрсың?" - деді.

"Ей, Омар, сен мені қайтесің, мықты болсаң, өз жақындарыңды тыйып-жиып алсаңшы. Күйеу балаң, әрі немере інің Саид ибн Зәйд пен қарындасың мұсылмандықты қабылдап, Мұхаммедтің дініне кірді. Алдымен соларды жөнге салып алмайсың ба?" - деген күтпеген жауапты естіген Омар, сенерін де сенбесін де білмей тұрып қалды...

Сонан соң "Жұрт не демейді" деген кісіше қолын сілтеп кете барды. Бірақ әлгінде ғана естігендері құлағының түбінен жаңғырып, ішін кемірген күдікті жеңе алмаған күйі Омар оқыс бұрылып, қарындасы Фатиманың үйіне келеді.

Ол келген кезде иман жолында жанкештілік танытып жүрген майталман сахаба Хаббаб ибн Әрат Хазіреті Саид ибн Зәйдтің үйінде жуырда ғана түскен "Та-ха" сүресін оқып, мәнісін түсіндіріп отырған.

Омар үйдің жанына келгенде іштегі дауысты естіп, құлақ түрді. Ештеңе ұқпаған соң, есікті тарсылдата бастады. Ешкім аша қоймаған соң барынша күш салып, иығымен есікті итере-митере кіріп барды. Көзі қанталап, ашуға булыққан оны көргенде күйеу баласы мен қарындасы үрпиісіп орындарынан тұрды.

Үй иесі Фатима есік тарсылдағанда-ақ келген кісінің бауыры Омар екенін сезген-ді. Апыл-ғұпыл оқып отырған Құран парақтарын жасырып үлгерген. Хаббаб та бір бұрышқа тығылып қалған...

Омар қалшылдаған күйі:

"Не оқып отыр едіңдер, ә?" - деп айқайлады.

Күйеу баласы:

"Ештеңе де оқыған жоқпыз, жай әңгімелесіп отырғанбыз", - дегенде Омар мүлдем қаны қайнап, бейкүнә Саидтің жағасына жармасты.

"Ә-ә, естігенім рас болды ғой, сендер де Мұхаммедтің (с.а.у.) дініне мойынсұндыңдар, солай ма?" - деп күйеу баласын жерге жалпасынан түсірді. Фатима жолдасына араша түсейін деп ұмтылғанда мұрттай ұшты. Нанымын жасырудың еш мәні қалмағанын ұққан Хазіреті Фатима атып тұрып:

"Не істесең де өз еркің, ей, Омар! Біз ерлі-зайыпты екеуіміз мұсылманбыз. Аллаһқа, оның Расулына иман еттік", - деп айқайлады. Ілешала куәлік кәлимасын айтып, айтқандарын айғақтай түсті.

Оқиға аңдай білгенге ғибратқа толы. "Раббым - Аллаһ" дегені үшін туған қарындасына қол көтеру неткен сұмдық? Таяқ жеп, аузы-мұрны дала-

дала болғанына қарамастан "Аллаһ бір, Мұхаммед оның елшісі" деп, дініне беріктігін айғақтау кез-келгеннің қолынан келер ме еді?!

Қарындасына қарап тұрып Омардың жаны ашып кетті. Өзінен-өзі жүрегі жылып, мейірімділігі оялды. Тізесінен дәрмен кетіп, тұрған жерінде отыра кетті. Біраздан соң өз-өзіне келіп:

"Әкеліңдерші, Мұхаммедке (с.а.у.) түскен ғажайыпты мен де көрейін...", - деді.

Хазіреті Фатима алғашқыда сасып қалды, бауыры Құранды жыртып, немесе таптап тастаса ше?

Мұны аңдаған Омар: "Қорықпа, әкел, ештеңе істемеймін", - деді.

Құран жазылған қағазды тек іші-сырты таза адамдар ғана ұстауға тиіс. Ал, Омардың мүшрік екені әмбеге аян. Сондықтан ол таза саналмас еді.

Хазіреті Фатима ағасына:

"Сен Аллаһқа ортақ қосқандардансың. Құранды тек таза адамдар ғана ұстай алады. Ең болмаса бой дәретін алсаң", - деді.

Омар қарындасының дегенін орындады. Жуынып келген соң Хазіреті Фатима Құран беттерін асқан мұқияттылықпен алып, Омарға ұстатты.

Хазіреті Омар есін білгелі хатшы болатын, оқу-жазудан хабары мол, сауатты адам еді. Қолындағы қағазды мүдірместен оқи бастады:

"Та-ха. (Ей, Расулым!) Біз саған Құранды азап көріп, бақытсыз болсын деп түсірген жоқпыз. Құранды жер мен көкті Жаратқан тарапынан тек Аллаһтан қорқатындарға үгіт ретінде біртіндеп-біртіндеп түсірдік" (Та-ха сүресі, 1-4 аяттар)

Омар оқып отырып терең ойға шомды. Құдды басқа бір бейтаныс әлемге енгендей күй кешті. Құранның әдеби әуені мен мәңгілік әуезі оны баурап алған-ды. Бір сағат бұрын қылышын жалаңдатып, Мұхаммедті (с.а.у.) өлтіруге асыққан ол емес сияқты. Жүрегіндегі кек, жүзіндегі өкпе біржола жойылып, қанталаған көздері нұрға толып, жайнап сала берді. Жүзі күлімсіреп, жаны рахат тапты.

"Еш күмәнсіз, мен - шынайы Аллаһпын, менен басқа тәңір жоқ. Сондықтан маған ғибадат ет, мені еске алу үшін намаз оқы" (Та-ха сүресі 14-аят) деген аятты оқығанда ол орнынан тұрып кетті.

"Неткен тамаша сөздер, не деген үйлесімділік! Бұдан артық, бұдан әсем әуен болуы мүмкін емес!" - деп, бір тұрып, бір отырды.

Омардың бұл лебізі жүрегінің иманға қауышуының ишарасы еді.

Хазіреті Омардың айтқандарын естіп отырған Құран үйретуші ұстаз Хазіреті Хаббаб ибн Өрат жасырынған жерінен шығып:

"Сүйінші, сүйінші! Ей, Омар, Расулаллаһтың сен үшін жасаған батасы орындалсын деп тілеймін.

Кеше түнде пайғамбарымыз:

"Ей, Құдіреті күшті Аллаһ Тағалам! Исламиятқа Әбу Жәһил арқылы немесе Омар ибн Хаттаб арқылы қуат бер" - деген еді", - деді.

Омар ибн Хаттаб және әйгілі Әбу Жәһил... Біреуі - екі жиһан сұлтаны - Расул Әкрамды өлтіруге ұсыныс айтушы, екіншісі - сол ұсынысты іске асыруға келісім беруші.

Омардың ойы түгелдей аяқ астынан өзгеріп шыға келді. Ол тезірек Расулаллаһпен жүздесіп, кәлимаға тілін келтіріп мәңгілік нұрға қауышуға асықты.

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) Сафаның баурайындағы Дарул-Әркамда екенін білетін ол, Хаббабты қасына алып, соған қарай бет түзеді.

Дарул-Әркамның күзетшісі алыстан Омардың қаруын сайлап келе жатқанын хабарлайды. Іштегілердің бәрі жағымсыз жаңалықты естіп, қобалжи бастағанда Хазіреті Хамза тұрып:

"Келсін, қорқатын ештеңе де жоқ. Егер қайырлы мақсатпен келсе, қонақ етіп сыйлап күтерміз. Егер пиғылы теріс болса, өз қылышымен өзін өлтірерміз", - деді нық сеніммен.

Пайғамбарлар сардарының жүзі нұрланып, күлімсіреді. Өйткені оған Омардың тура жолды таңдағаны сездірілген-тін.

"Келсін, келсін. Қобалжымай-ақ қойыңдар. Егер Аллаһ тілесе, оны да дұрыс жолға салар", - деді байыппен.

Есік ашылып, Омар ішке кірді. Сақадай сай қаруланған. Өңі бал-бұл жанып, айналасындағыларға сүйіспеншілікпен көз тастады. Расулаллаһпен көздері түйіскенде Хазіреті Мұхаммедтің рухани қуатынан есеңгіреп қала жаздады. Сол сәтте бар дүниені ұмытып, тәтті сезімге бөленді.

Мүлгіген тыныштықты Аллаһ Расулының сөздері бөлді:

"Хош келдің, ей, Хаттаб ұлы Омар", - деді...

Сонан соң Омардың қылышының ұшынан ұстап тұрып: "Аллаһым! Мынау - Хаттаб ұлы Омар. Ислам дініне Омар арқылы қуат бер", - деп дұға жасады.

Хазіреті Омар руханиат әлемінде қанаттанып:

"Мен Аллаһқа, оның Расулына иланып, иманымды жария етуге келдім", - деп, куәлік сөзін айтты.

Ұлы Нәби мен оның асхабының қуанышында шек жоқ. Бәрі бірауыздан "Аллаһу Акбар! Аллаһу Акбар!" деп тәкбір айтып, бүкіл Меккені дүр сілкіндіреді.

Хазіреті Омар осылайша мұсылман болды, қырқыншы мұсылман. Ендігі жерде батылдығын, күш-қуатын азғындық үшін емес, Ислам дінін әспеттеу үшін қолданатын болады. Құрайыш мүшріктерінің келісімімен екі дүние сұлтанының жанын алуға асыққан Омар бірнеше сағаттың ішінде иман ләззатына елтіп, пәруана сынды Хазіреті Мұхаммедке байланып, оның дініне қалай ұмтылғанын өзі де байқамады. Ерлігіне иман мен күш қосқан Хазіреті Омар мұнан былай Аллаһ жолында, Расулаллаһтың діні үшін басын бәйгеге тігуге әзір еді. Мұхаммедтен (с.а.у.) дәріс алып, бойына рухани асыл қасиеттерді дарытқан Хазіреті Омар дүние тарихында қара қылды қақ жарған әділеттілігімен дәріптеліп, "Әділ Омар" аталмақшы.

Қазбаға қарай сан түзеу

Батылдықтың бастауы - иман. Осы қасиетті қайнардан нәр алған Хазіреті Омар дін жолында дамыл таппайды.

Бір күні Пайғамбарымыздан:

"Уа, Расулаллаһ біз өлсек те, қалсақ та хақ жолында емеспіз бе?" - деп сұрады.

Пайғамбарлар пайғамбары:

"Иә, дәл солай, сендер өле-өлгенше, онан кейін де хақ дін жолындасындар. Аллаһтың атымен ант етемін", - деп жауап берді.

"Олай болса, бұл тұрысымыз не тұрыс? Қашанғы жасырынамыз? Саған хақ дінді жіберген Аллаһқа серт беремін, қорықпастан, тартынбастан бар күшімді мүшріктерге Исламды түсіндіруге жұмсаймын", - деді Омар.

Осы әңгімеден соң Аллаһ Елшісі - алда, оң жағында - Хазіреті Омар, сол жағында - Хазіреті Хамза, қалған сахабалар соңдарынан сап түзеп, Қағбаға қарай бет алды... Нық қадамдап Харам мешітіне келіп кірді...

Хазіреті Расулаллаһтың өлтірілгені жайында "қуанышты" хабарды естіміз деп, құлақ түріп, алаңдап отырған мүшріктер мына көрініске түсінбей, дағдарып қалды. Қорыққандарынан біресе Хазіреті Омарға, біресе Хазіреті Хамзаға жалтақтай берді. Араларынан біреуі батылданып:

"Ей, Омар, не тындырып келдің?" - деп сұрады.

Хазіреті Омар:

"Лә иләһа иллаллаһ, Мұхаммәдур-расулаллаһты" айта келдім. Отырған орындарыңнан қимылдаушы болмаңдар, әйтпесе, бастарың кетеді", - деп қойып қалды.

Мүшріктердің ауыздарына құм құйылғандай дымдары шықпады. Ардақты Пайғамбарымыз емін-еркін Қағбаны тауап етіп, намаз оқыды. Өзге мұсылмандар да сол жерде ашықтан-ашық намаздарын оқыды.

Хазіреті Омардың айтуынша сол заматта Аллаһ Расулы хақ пен нахақтың ^{Ақиқатқа қайшы} аражігін ашқаны үшін Омарды "Фаруқ", яғни дұрыс пен бұрысты айырушы деп атай бастаған.

Хазіреті Хамза мен Хазіреті Омардың бірінен соң бірі мұсылмандықты қабылдап, Исламды ашық жария етуі мүшріктерге күтпеген соққы болса, мұсылмандарға ерекше қуаныш сыйлады. Мұсылмандар осы кезден бастап еркін ғибадат жасауға қол жеткізді.

Әсіресе, Хазіреті Омардың муминдер қатарына қосылуы Ислам тарихындағы ең маңызды оқиғалардың бірінен саналады. Бұл мәселені Абдуллаһ ибн Мәс'ут есімді сахаба былайша түсіндіреді:

"Омардың мұсылмандықты қабылдауы - Исламның жеңісі, мұсылмандар үшін үлкен құрмет, ал Мәдинаға көшуі болса - көмек, халифалығы - берекет болды.

Омар иманға келгенге дейін біз Қағбаның ауласында ашықтан-ашық ғибадат етпек түгілі, емін-еркін жүре алмайтынбыз."

ХАБАШСТАНҒА ЕКІНШІ КӨШ

Милади 616 жыл...

Хазіреті Мұхаммедке пайғамбарлық міндеті берілгелі де жеті жыл өткен...

Хабашстанға хижрет еткен алғашқы мұсылмандарды, бұған дейін де айтқанымыздай, хабаш елі емен-жарқын қарсы алып, керемет қошамет

көрсетіп қоныстандырған-ды. Мұсылмандар діни нанымдарына сай әдеттерін қысылып-қымтырылмай жүзеге асыру мүмкіндігіне ие болған.

Хабашстанға барғандардың жай-жапсарын сұрап біліп, көңілі орныққан Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Меккеде қалған діндестерінің де солай қарай ауа көшуін мақұл көрді.

Аллаһ Елшісінің көкесі Әбу Тәліптің ұлы Хазіреті Жағфар бастаған екінші топтағылардың саны алғашқылардан артығырақ еді: он әйел, сексен екі еркек. Сенімін сақтап, дінін қастерлеу үшін жолға шыққандар Хабаш еліне ат-көлік аман жетеді.

Пайғамбарымыз (с.а.у.) көшкендерге қош айтысып, өзі Меккеде қала берді. Мүшріктермен тайталасып, ауыртпалықтарға кеудесін кере жүріп, Ұлы Жаратушының панасында қасиетті рухани міндетін жалғастырды.

Құрайыш мүшріктері мұсылмандардың Хабашстанға ағылуына бейжай қарап қала алмады. Шет жерде де оларға тосқауыл қоймаққа бекінді. Олардың қаупі - Исламның Меккеден шығып, басқа жерлерде де таралуы, мұсылмандар қатарының молаюының ишарасы еді. Хабашстан мұсылмандарды паналатып, жағдайларын жасаған сайын Арабстандықтар бірте-бірте иман шеңберін кеңейтуі ғажап емес. Исламға бөгет қою мүшріктерге қиынға соға бастады. Кәпірлердің небір қитұрқы айла-шарғылары желге ұшты.

Ұзақ-сонар мәжілістерімен таңды таңға ұрған соқыр сенімдегілер Хабашстанға елші жіберіп, ел билеушісінен кірме меккеліктерді кері қайтаруды дұрыс деп тапты.

Елшілер тағайындалды: Амр ибн Ас және Абдуллаһ ибн Әби Раби'а.

Жоспар келісілді: Нажаши, яғни ел билеушісінен бастап барлық атқамінерлерге қымбат сыйлықтар апарылады. Бірінші, уәзірлерге, орынбасар сынды төменгі сатыдағы басшыларға тарту-таралғылары үлестіріліп, келген мақсаттарын соларға айқын баяндайды. Осылайша, аңысын аулап жақсы көрініп, сонан соң билеушіге шығады, арнайы сыйақы жасалады...

Жобаның бұлайша реттелуінің сыры мынада: хабаш билеушісі босқын мұсылмандармен сұхбаттаспай-ақ, уәзірлерінен ахуалды сұрап біліп, соларға сеніп тілектерін орындайды деп әріден ойлаған-ды...

Не керек, екі елші ұзақ жол жүріп Хабашстанға келеді. Билік басындағы үлкенді-кішілі басшылармен жолығып, сый-сияпаттарын жасап, сапар мақсатын тіл майын төге жеткізеді:

"Біздің арамыздан кейбір жастар ата-бабаларының жолынан адасып, жаңадан дін ойлап тауып, дегенімізге көнбей қойды. Ең болмаса, сіздердің діндеріңді ұстанса бір сәрі ғой. Айтқанымызға құлақ қоймаған соң қатал шара қолданайық десек, осы өлкеге тұра қашып патшадан пана тапқан көрінеді. Қауым болып ақылдасып, соларды елге қайтару үшін келдік. Патша тақсырдың құзырына барғанда бізді қолдап көмек берсеңіздер. Патшаның босқындармен жүздеспегені дұрыс. Билеуші, әлбетте, алдымен сіздермен кеңесер, сонда біздің сөзімізді қуаттап:

"Бұлар өз адамдарын қанша дегенмен бізден жақсы біледі. "Өз жеріне сыймай, безіп жүргендерден не үміт, не қайыр" деп қолдау көрсетсеңіздер деген өтінішіміз бар".

Сарай қызметкерлері мәселенің астарын бағамдамастан, қымбат сыйлықтардың буына алданып мүшрік елшілерін қостауға уәде береді.

Елшілер хабаш патшасының құзырына шығып, сапарларының мақсатын айтты:

"Уа, Таксыр! Біздің босқындарымызды босқа паналаттың. Елден безген алаяқтар бабалар дәстүрінен бас тартып келіп отыр. Мұраттары - сенің еліңде бүлік шығару. Дос жылатып айтады, ескертуге келдік.

Бұлар Мәриямның ұлы Исаны танымайды, сенің нанымыңнан мүлде бейхабар. Босқындарды бізге қайта табыста. Шара қолданып, бұзақылыққа бөгет қояйық".

Елшілер өздерінше мүләйімсіп қулықтарын асырғысы келді. Хабаштықтардың христиан дінін ұстанатынын білгендіктен сол мәселеде патшаның тамырын басып, екпін түсіре сөйледі.

Сарайдағы атқамінерлер де алдын ала келісілген түрде бас изесіп, құрайыш қуларын қоштай жөнелді:

"Иә, біз көп ретте мән-жайдың байыбына бара бермейміз. Әркімнің өз сыры өзіне мәлім. Босқындардың не оймен келгеніне үңілмеппіз. Адамдарын қайтарып, басымызды арашалап алайық".

Елшілер билеушіден келісім күткен-ді. Нәжаши қабағын қарс түйіп:

"Орынсыз өтінішпен келген екенсіздер. Бұл тілектеріңіз буынсыз жерге пышақ ұрғандай. Шарасыз қалып, елінен безген, сонша өлкенің арасында бізді таңдап, менен медет тілеген бейшараларды жай қайтара салу - адамдық болмас. Өздерін шақырып сұрайық, анық-қынығына көз жеткізген соң нәтижесін білдірейін. Егер елшілердің айтқаны рас болса, бір сөзге келместен елдеріне жолдайын. Керісінше болып шықса, көмек қолын созып қолдайық", - деді.

Осы әңгімеден кейін патша мұсылмандарды шақыртты. Хазіреті Жағфар бастаған бір топ адам сарайға келді. Араларынан Хазіреті Жағфарды өкіл етіп сайлап, ол билеушінің құзырына шықты.

Патшаның жанында құрайыш елшілерімен қатар Нәжашидің шақыртуымен келген жергілікті дінбасылары да отырды.

Хазіреті Жағфар патшаның алдына келгенде жай сәлем берді, басын иіп сәждеге жығылған жоқ.

Сарай қызметшілері мұны ерсі көріп:

"Сен неге ұлы билеушіге сәжде қылмадың?" - деп сұрады.

Хазіреті Жағфар:

"Біз тек қана Аллаһқа сәжде етеміз", - деп жауап берді.

"Қалайша?" - деп таңданғандарға:

"Өйткені Аллаһ Тағала бізге өз арамыздан таңдап елшісін жіберді. Ол Аллаһтан басқаның алдында сәждеге бас қоймау керектігін үйретті", - деді.

Елшілер "Айтқанымыз айдай келмеді ме?" деген сынаймен билеушіге қарады.

Нәжаши мұсылмандарға:

"Сендер бұл өлкеге не үшін келдіңдер? Саудагер емессіңдер, бір қалауларың да жоқ, Ниеттерің не? Айтып жүрген пайғамбарларыңның ерекшелігі не?" - деді.

Хазіреті Жағфар жауап беруге асықпады.

"Уа, тақсыр! Сізге бір өтінішім бар. Мына қуғыншылардың біреуі ғана сөйлеп, қалғандары кіріспесе. Мен үш нәрсе айтамын. Егер дұрыс айтсам, дұрыс десін, жалған айтсам не істесеңдер де арманым жоқ", - деп өтініш білдірді.

Патша оның тілегін құп алып, сауалдарға ол уақытта әлі мұсылман болу бақытына кенеле қоймаған Амр ибн Ас жауап беретін болды. Хазіреті Жағфар Нәжашиға қарап:

"Енді сұрай беріңіз, біз зорлап ұстап қожайындарымызға қайтаратындай құл ма екенбіз?" - деді.

Билеуші:

"Уа, Амр, бұлар бас бостандығынан айрылған құлдар ма еді?" - деп сұрады.

Амр:

"Жоқ, олар еркіндіктегі азат адамдар болатын", - деп жауап берді.

Хазіреті Жағфар тағы да:

"Біз жазықсыз біреудің қанын төгіппіз бе? Адам құнын өтеу үшін қайтарылатындай кінәміз бар ма екен? Соны сұрасаңыз", - деді.

Нәжаши:

"Уа, Амр, бұлар мойнына біреудің қанын жүктеген бе еді?"

Амр:

"Ешкімге қол жұмсаған емес."

Хазіреті Жағфар бұл жолы:

"Халықтың малын талан-таражға салып, пайда көрген кезіміз болып па? Өтелмеген қарыздарымыз бар ма екен, соны білсеңіз", - деді.

Нәжаши:

"Уа, Амр! Бұлардың мойнында төленбеген қарыздары болса, мен-ақ төлейін", - деді.

Амр:

"Ешкімге қарызданған емес."

Нәжаши:

"Олай болса, не кінә артып келдіңдер?"

Амр:

"Біз бәріміз ортақ діннің өкілдері едік. Олар қастерлі нанымдымызды тастап, Мұхаммедтің (с.а.у.) соңынан ерді."

Нәжаши Хазіреті Жағфардан:

"Ықылым заманнан бері ұстанып келген аталарыңның дінінен неліктен шықтыңдар? Қауым елден ажырап мұнда келгенде менің дінімді де қабылдамадыңдар. Сенімдеріңнің өзгелердікінен артықшылығы неде?" - деп сұрады.

Хазіреті Жағфар мән-жайды тереңнен тартып баяндағанды жөн көрді:

"Жоғары мәртебелі тақсыр! Біз жаһил, барынша надан халық едік. Пұтқа табынып, өлексе жейтінбіз. Айуандықта алдымызға жан салмадық. Туған-туыс, көрші-қолаңмен ұрсысып қана қоймай, қолымыздан келгенше жамандық тілеп, әлсіздерге қоқан-лоққы көрсеткеннен ләззат алатынбыз.

Әбден азғындаған шақта қайырымы шексіз Аллаһ өз арамыздан пайғамбар таңдады, ол бізге жол көрсетуші. Тандалған адамға еш таласымыз жоқ, өйткені оның пәк шежіресіне, туралығына, адалдығы мен әділдігіне мына тұрған дұшпандары да куә.

Сол пайғамбар бізді Аллаһтың барлығына, бірлігіне сеніп, оған құлшылық жасауға, аталардың қателігін қайталамауға, жансыз пұттарды тәрк етуге шақырды.

Шындықты айтып, аманатқа қиянат жасамауды, туыстармен жақсы қарым-қатынас жасап, көршілермен жайдары араласуды, жазықсыз қан төгуді толастатып, күнәлардан ұзақ тұруды үйретті. Зинақорлыққа, өтірік айтуға, жетім-жесірдің ақысын жеуге, әйел затының намысын қорлауға қатаң тыйым салды.

Біз оған иланып, Аллаһтан түскен аяттарына бас идік.

Тура айтып, түзу жүргеніміз үшін халқымыз арасында бұзақы атандық. Зұлымдықтың құрбаны болдық. Дінімізден бездіріп, Аллаһқа құлшылық жасатпау үшін, пұттарға сәжде еткізу мақсатымен көре көзге қорлық шегіп, жан төзгісіз азаптарға ұшырадық. Қинап, азаптаған да - осылар.

Мәжбүрліктен ел-жұртымызды, атамекенді тастап алыс жерлерге кетуге бел байладық. Өзіңізді паналадық, әділдігіне сеніп келдік, сеніміміз алдамады да. Ақымыз аяқ асты болған жоқ, адамгершілікке куә болдық, өзіңізге дән ризамыз.

Ал, сәлем беру мәселесіне келсем, біз сізге Расулаллаһтың үрдісімен сәлем бердік. Бір-бірімізбен де осылай амандасамыз.

Аллаһтың елшісінен үйренгеніміз бойынша біз Аллаһтан басқаға сәжде етпейміз. Бар айтарым - осы."

Мүшріктер дымдарын іштеріне бүккен. Сарайды құлаққа ұрған танадай тыныштық биледі.

Мүлгіген тыныштықты тағы да Нәжашидың даусы бөлді:

"Осы айтқандарыңа айғағың бар ма?"

Билеушіге Хазіреті Жағфардың сөзі тәсір еткені соншалық, ауыр ойға шомған.

Хазіреті Жағфар: "Әрине, бар", - деді де, Мәриям сүресінің бастапқы аяттарын судыратып оқып шықты.

"Кәәф, хаа, иаа, а'йн, саад..."

Бұл аяттарда Зәкария құлына болған Раббыңның рақметі баян етіледі.

Ол Жарылқаушысына ақырын ғана жасырын түрде былай жалбарынды:

"Ей, Раббым! Менің бойымнан дәрмен кетті. (құр сүлдерім қалды), басым аппақ қудай болды. Саған жалбарынып мақұрым қалған кезім жоқ" (Мәриям сүресі 1-4-аяттар). Мұнан соңғы аяттарда Хазіреті

Мәриямның Исаға қалай жүкті болғаны, Хазіреті Исаның дүниеге келуі, бесікте жатып сөйлеуі, кейіннен Аллаһ Тағала тарапынан пайғамбар ретінде жіберілгені баяндалды.

Нәжаши Құранды тыңдап отырып көзінен жас парлап, рухы астан-кестен болды. Жанарынан үзілген жас тамшылары сақалын тарам-тарам етті. Мұны көрген сол арадағы христиан дінбасылары да ақиқатқа қанық болғандықтан көз жастарына ерік берді.

Құранның руханиятының әсерінен айыға алмаған Нәжаши:

"Бұл - шындық, уаллаһи, бұл нұрдың бастауы да - біреу, Мұсаның да, Исаның да сара жолы осындай-тын", - деп меккелік елшілерге бұрылды да:

"Сендердің тілектерің орынсыз, мен бұларды табыстай алмаймын. Бұлар хақында жаман ойламаймын да", - деді.

Билеушінің нақты шешімінен соң елшілер салы суға кетіп, сарайдан шығуға мәжбүр болды. Бірақ мұнымен де тынбады, әсіресе, Амр ибн Ас ерегісе түсіп, ертесіне тағы да патшамен кездесуге рұқсат алды. Мақсаты - мұсылмандарды жамандау, бұл жолы мұсылмандардың Хазіреті Иса туралы алып-қашпа сыпсың сөздерді көп айтатынын сылтау етіп қалайда шағыстырмақ.

Нәжаши бұл жолы да мұсылмандардың өкілін шақырып алып, одан Хазіреті Иса жөніндегі пікірін сұрайды.

Хазіреті Жағфар:

"Біз Хазіреті Иса туралы өз пайғамбарымызға Аллаһтан аян болған жайтты ғана білеміз. Ол - Аллаһтың құлы, елшісі әрі өзге рухтар тәрізді Аллаһ жаратқан рух иесі. Ол - дүниеден және еркек атаулыдан баз кешкен арлы қыз Мәриямның бойына біткен (яғни Аллаһтың әмірімен әкесіз дүниеге келген). Мәриям ұлы Иса туралы мағлұматымыз осы", - деді.

Мұсылмандардың Хазіреті Иса жайлы көзқарастары Хабаш билеушісін қанағаттандырды. Ол қолына бір шыбық алып, жерге бір сызық сызды да:

"Біз бен сендердің айырмамыз - бар болғаны мына сызықтай ғана. Өйткені бізге мәлім жайттар да сенің айтқаныңдай", - деді.

Елшілердің ойы тағы да жүзеге аспады, артық қылам деп тыртық қылғандарына қынжылды.

Нәжаши мұсылмандарға:

"Сендерді және пайғамбарларыңды шын жүректен құттықтаймын. Оның шынында да Аллаһтың Расулы екеніне шәк келтірмеймін. Біз бұған дейін оның сипаттарын Інжілден оқып білген едік. Мәриям ұлы Исаның соңғы пайғамбар жөніндегі сүйіншісінен де хабардар болатынбыз. Аллаһтың атымен ант ішемін, егер де Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) менің елімде болса, кебісін тасып, қызмет етуге разымын", - деді.

Хаққа мойынсұнып ақ-қараны ажырата білетін Нәжаши күлімсіреп:

"Сендерге елімнің төрінен орын беремін, қай жерге қоныстанғыларың келсе, сол жер - сендердікі. Көзімді жұмғанша сендерге қорғаушы болуға әзірмін.

Кімде-кім сендерге жамандық жасаса, түбі оңбайды (бұл сөзін үш рет қайталады). Сендерді ренжітіп, дүниенің байлығына ие болатынымды білсем

де, көнбес едім. Осы айтқаным айтқан, сертімнен - қайтпан", - деп, мұсылмандардың көңілін көтеріп тастады.

Нәжашидің бұл сөздерінен соң елшілер бастары салбыраған күйі түк бітіре алмастарын сезіп, Меккеге қайтуға жиналды. Хабаш билеушісі олардың әкелген сыйлықтарын да қайтарып берді.

Бұл хабар құрайыш мүшріктеріне жай түскендей әсер етті. Барар жер, басар таулары қалмағандай еді.

Хабашстандағы мұсылмандардың ата жұртына оралуы

Хабашстанға көшіп, қоныстанған мұсылмандардың жағдайы жақсы, тұрмысы түзу, түндері тыныш болғанмен, туған жерге аңсары ауып, сағыныш солықтарын баса алмай-ақ қойды. Елім, жерім деген ұлы сезім бойларында қанын тасытып, күн өткен сайын атамекен өзіне тарта берді.

Екінші топ мұсылмандар көшіп келген соң, арадан үш ай өткенде Мекке мүшріктерінің топ басшыларынан бірнешеуінің иман келтіргені жайлы хабар Хабашстандағы жерлестеріне де келіп жетеді... Ақ дегені - алғыс, қара дегені - қарғыс деп қабылданатын азулылардың түзу жолға түсуін мұсылмандар қауіптің сейілгені деп ұғады.

Сөйтіп шет жердегі мұсылмандардың отыз тоғызы атажұртын аңсап жолға шығады. Топтағы жолаушылардың алтауы - әйел. Алайда Меккеге жақындағанда естігендерінің жалған екеніне көздері жетеді, бірақ амал қайсы, болар іс болған-ды.

Туған жерін аңсап келгендер Меккеге кіру үшін не мүшрік туыс, достарын паналауы, не болмаса ешкімнің көзіне түспеуі керек. Қалаға еркін кіруге ұмтылыстың нәтижесіз болары айдан анық. Келгендердің бірнешеуі амалсыздан мүшрік "достарын" саялады. Енді біреулері қалаға түн жамылып, жасырын кіруге әрекет жасады...

Хабашстанға кері қайтқандар да болды, олар мұсылмандар Меккеден Мәдинаға көшкенше сонда тұрақтады. Атақты Мәдинаға хижрет кезінде алыс елдегі мұсылмандардың көбісі солай қарай жол тартса, біразы Хабашстанды мекендеп қалған.

ХАЗІРЕТІ ӘБУ БӘКІР ЖӘНЕ ҮБӘЙ ИБН ХАЛАФ

Мұхаммед (с.а.у.) пайғамбар ретінде жіберілген тұста Шығыс Рум мен Иран дүние жүзінің алып мемлекеттері саналатын.

Пайғамбарлықтың бесінші жылында, яғни б.э. 613 жылдарында бұл екі көрші ел бір-бірімен бәсекелесіп, соңы қанды қырғынға ұласқан. Ол кезде Иран тағында екінші Хұсрау, ал Рум императоры Гераклий еді...

Иран әскерлері румдықтарды теңізге дейін тықсыра қуып, Сириядағы құтты мекендерді қолға түсірген. Б.э. 614 жылында Палестина мен қасиетті Құдыс (Иерусалим) түгелдей ирандықтардың қол астына көшкен. Осы басып алу шайқасы тұсында шіркеулер қиратылып, барлық діни ғимараттар жермен-жексен болған. Ирандықтарға қолдау көрсетіп, қолтықтарына су бүріккен жиырма алты мыңға жуық яһуди алпыс мыңнан астам христианның

канын мойындарына жүктеген-ді. Иран шахының сарайы отыз мыңнан астам адамның бас сүйегімен безендірілген болатын.

Шайқас мұнымен де тынбаған. Енді Мысырға қарай баса көктеген ирандықтар б.э 616 жылында бір жағынан Ніл маңын қол астына қаратып, Александрияға дейін енсе, екінші жағынан қазіргі Анадолы территориясына еніп, Шығыс Рум империясының бас қаласы Константинопольге (қазіргі Истанбул) көз тіккен-ді. Осылайша Ирак, Сирия, Палестина, Мысыр және Анадолыда салтанат құрған болатын.

Түйіндей келгенде, б.э 616-жылында Шығыс Рум империясы ирандықтардан ойсырай жеңілген болатын.

Румдар Аллаһтан түскен Інжілдің қағидаларын ұстанушы христиандар еді.

Ирандықтар болса, Аллаһпен ісі жоқ, ақыретке сенбейтін, отқа табынатын.

Румдықтардың жеңілісін Меккедегі мүшріктер естіп, малақайларын аспанға атып қуанған. Ал мұсылмандарды бұл хабар қайғыртқан болатын.

Мүшріктер беталды мұсылмандардың мазасын алып: "Сендер христиандар сияқты төбеден түскен кітапқа сенесіңдер. Ал біз ирандықтармен біргеміз.

Біздің ирандық бауырларымыз румдықтарды жеңді. Көрдіндер ме, шындап кіріссек, біз де сендерді жеңеміз!" - деп мәз болысты.

Осы оқиғаға байланысты Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) Аллаһтан мұғжиза ретінде "Рум" сүресі түсті. **"Румдар жақын жерде жеңіліске ұшырады. Бірақ олар осы жеңілістен соң бірнеше жылдан кейін жеңіс тұғырына көтеріледі.**

Баста да, соңында да әмір беру ісі - Аллаһқа тән. Сол күні муминдер Аллаһтың берген жеңісімен қуанышқа бөленеді.

Ол қалағанын жеңіске жеткізеді.

Өйткені Ол а'зиз (бар нәрседен күдіретті) және рахим (өте рақымды).

Бұл - Аллаһтың уәдесі. Аллаһ уәдесіне берік.

Бірақ адамдардың көбі мұны білмейді" делінген Рум сүресінің 1-6-шы аяттарында.

Осы аяттар түскен тұста Рум империясының халі өте мүшкіл еді. Ішкі шайқастар, қазынаның талан-таражға түсуі, әскердің таралуы император Гераклийді Константинопольді тәрк етуге итермеледі. Ирандықтар басып алған жерлерінде ойран салып, ойларына келгенін жасады. Жеңіске масайраған олар қазынаға қол салып мал-байлықпен қоса Рум әйелдерін де басыбайлы етіп алады. Осының бәрі жетпегендей Иран шахы Хұсрау:

"Енді Гераклийді шынжырлап әкеліңдер. Менің көз алдымда от пен күнге табынсын", - деп асылық та жасады.

Осыдан соң румдықтарды бірнеше жыл ішінде етек-жеңін жиып, жеңеді деп ойлаудың өзі қисынсыз.

Аллаһ Тағала жоғарыдағы аяттарымен Расулына егер өзі қаласа, қисынсыз ойдың да жүзеге асатынын хабарлаған болатын.

Хазіреті Әбу Бәкір аталмыш аяттарды Хазіреті Мұхаммедтен (с.а.у.) тыңдай салысымен мүшріктердің ортасына шығып баршаға естірте оқыды. Сонан соң мүшріктерге бажайлай қарап:

"Көрдiңдер ме, бiрнеше жылдан соң румдар ирандықтарды жеңетiн болады", - дедi.

Мүшріктер сенбейтіндіктерін білдірді. Араларынан Үбәй ибн Халаф шығып:

"Сен өтірік айтасың. Кел, белгілі бір уақытты белгілейік, егер айтқан сөзің жалған шықса, төлеу төлейсің", - деді.

Хазіреті Әбу Бәкір оған келісіп, үш жылға, он түйеге бәстесті. (Бәстесу Исламда харам саналады. Бірақ ол кезде бұл жөнінде Аллаһтан үкім келмеген болатын — **Д.Ө.И**)

Хазіреті Әбу Бәкір болған жайды пайғамбарға баяндап берді. Мұхаммед (с.а.у.) оның айтқандарын тыңдаған соң:

"Аяттағы бiрнеше жыл мерзiм үш жылдан тоғыз жылға дейiнгi аралықты қамтиды. Сен қайта барып, түйелердiң санын арттырып, бәстiң уақытын ұзат", - дедi.

Хазіреті Әбу Бәкір Үбәймен жолығып келгендегі мақсатын айтты. Үбәй да оған қарсы болмады.

Арадан бірнеше жыл өтіп, Хазіреті Әбу Бәкір Меккеден кететін болғанда Үбәй ибн Халаф оған доқ көрсетіп:

"Сен Меккеден кететін болсаң, маған біреуді кепілдікке таста. Әйтпесе түйелерді төлемей кетесің бе деп қорқамын", - дейді.

Хазіреті Әбу Бәкір ұлы Абдуррахманды кепіл етіп көрсетеді.

Үбәй ибн Халаф та кейінірек Ухуд соғысына бара жатып Абдуррахманға өз жақындарынан біреуді кепіл қылады.

Шайқаста жараланып, Үбәй қаза болады.

Бәстен соң арадан тоғыз жыл өткенде румдықтар кенеттен күшейіп, ирандықтармен айқасқа түсіп, жеңіске қол жеткізеді.

Бұл жолы мұсылмандар қуанып, мүшріктер қайғырады.

Бәсте басым түскен Хазіреті Әбу Бәкір келісілген жүз түйені Үбәйдің мұрагерлерінен алып Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) әкеледі. Аллаһтың Расулы оларды садақа ретінде таратуды жөн көреді.

Болашақтан хабар берген Рум сүресінің ақиқатына көз жеткізген меккелік мүшріктердің бағзылары мұсылмандықты қабылдайды.

МУҒЖИЗА: АЙДЫҢ ЕКІГЕ ЖАРЫЛУЫ

Құрайыш мүшріктері Мұхаммедтің (с.а.у.) пайғамбар екенін, қарапайым адам емес екендігін білдіретіндей муғжизаларға көп рет куә болса да қырсыға түсті. Ерегiскендерi соншалық, муғжизаға өздерi сенгiсi келмегендерiмен қоймай, халықты да аулақтатуға тырысты. Онымен де шектелмей, Расулаллаһты қиын жағдайға қалдырып, мазақ ету мақсатымен:

"Қане күшті болсаң, Аллаһтың елшісі екендігің рас болса ананы істе, мынаны істе", - деп ойына келгендерін айтып, қылжаққа айналдыратын.

Мүшріктердің мақсаты - Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) қинау ғана еді. Аллаһ Тағала мүшріктердің алдында сүйікті құлының төменшіктеуіне жол беруі мүмкін бе? Әрдайым нендей талап болса да орындайтын, қорғайтын.

Тағы да бір күні Әбу Жәһил мен Уәлид ибн Мұғира бастаған бір топ мүшрік Пайғамбарымызға келіп:

"Егер, сен шынында да Аллаһ Тағаланың тарапынан міндет жүктелген пайғамбар болсаң, бізге аспандағы айды екіге бөліп көрсет... Айдың жартысы Әбу Құбайыс тауының, екінші бөлігі Құайқан жотасының үстінен көрінсін", - деп талап қойды. Пайғамбарымыз (с.а.у.) олардан:

"Осы тілектеріңді орындасам, иман келтіресіңдер ме?" - деп сұрады.

Олар:

"Әрине, о не дегенің", - деді.

Хақ, тура жолдың жетекшісі екенін мойындату үшін муғжиза жасауды Аллаһтан өтіну де - пайғамбардың міндеті.

Ал адам қолынан келмейтін ғажапты - муғжизаны жарату - Аллаһтың еншісінде...

Мүшріктер Мұхаммедке (с.а.у.) келген тұста айдың дөңгеленіп толған сәті еді, яғни он төртінші түні. Екі дүниенің сұлтаны, Ұлы Аллаһтың елшісі Жарылқаушысының бұйрығымен айға қарай қолын созып, сұқ саусағымен ортасынан бөлгендей ишара жасады...

Пайғамбардың осы әрекетін күтіп тұрғандай-ақ, ай дәл ортасынан екіге бөлініп, мүшріктердің сұрағанындай, жартысы Әбу Құбайыстың, жартысы Құайқанның төбесінен көрінді. Ардақты Пайғамбарымыз айналасындағыларға:

"Куә болыңыздар! Куә болыңыздар, әнекей төбелеріңізге қараңыздар!" - деп дауыстады.

Тайға таңба басқандай ап-анық муғжизаны көріп тұрып мүшріктер онан сайын қырсықты. "Мұнан айла артылмайтын болды ғой, сиқырымен тағы да алдамақшы" - деп, өздерін-өздері алдап, жұбатып бақты. Іштей таңғалғандықтарын білдірмеуге, көрсетпеуге әрекеттенді.

Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) қалайда бас имеуді мақсат еткен мүшріктердің көңілдері кірленгені сондай, өз көздерімен көргендеріне сенбей, енді алыстан Меккеге қарай бағыт алған жолаушылардан айдың бөлінгенін көріп-көрмегендерін сұрап, зерттемек болды.

"Мұхаммед (с.а.у.) сиқыр жасаған болса, бүкіл жер жүзіне онысы әсер етпейді, тек біздің көзімізге солай көрінуі мүмкін. Сондықтан ұзақ жолдан келе жатқандардан сұрап көрейік", - десті өз ойларына масаттанып.

Алайда қуаныштары көпке бармады. Жолаушылар да аспандағы ғажапқа куә болған-ды.

Мүшріктердің айласы таусылғандай еді. Сонда да тат басқан көңілдер жібімеді, ақиқатты үйренуге ұмтылмады. Керісінше, "Әбу Тәліптің жетімінің сиқыры көк жүзіне де әсер етті", - деп байбалам салды.

Мүшріктер көздеріне шұқып көрсетілгенге де сенбеді, осы кезде Аллаһтан "Қамар" сүресінің төмендегі аяттары түсті.

"Қиямет-қайым жақындай түсті..."

Ай екіге бөлінді.

Олар (мүшріктер) мұғжиза көрсе де тайқып "Бұл - үйреншікті сиқыр" деуден тайынбады.

Олар ақиқатты (мұғжизаны) жалғанға шығарып, нәпсілерінің тілегеніне ерді.

Шындығында, әрбір істің бір тұрағы бар".

Олар бет бақтырмаған күйі өздерінікін дұрыс деп білді. Ақырын ойлап, ақылға салуды қажетсінбеді де.

МҰСЫЛМАНДАРҒА ҚАРСЫ БОЙКОТ

Пайғамбарымыз өз міндетіне кіріскелі жеті жыл өткен...

Біздің эрамыздың 617 жылы...

Осы уақытқа дейін Исламның таралуына жол бермеу үшін қолдарынан келгенді жасап баққан мүшріктердің бар амалы түгесілгендей, жеңілістер қайталана берген. Исламиятқа бет бұрып, иманға ұмтылғандар қатары көбейген. Наразылықтарға, тосқауылдарға қарамастан жақсылықтың жаршылары сәт санап арта түскен. Ислам нұры Меккеден өзге елді мекендерге де жетіп, басқа тайпалар да бақыт құшағына енген.

Хазіреті Омар мен Хазіреті Хамза сынды алыптар Исламды мойындағандар қатарында сап түзеген. Хазіреті Омар бұрынғы кейпінен мүлдем арылып, Исламға ықыласы ауып, мұсылмандардың бас қолбасшысына айналған... Арқа сүйері барына мұсылмандар төбесі көкке жеткендей қуанса, кәпірлер қабырғасы опырылғандай күй кешті.

Ол аздай, Хабашстанды паналаған мұсылмандарды қайтарып алу ісі де сәтсіз аяқталған. Хабаш билеушісінің мұсылмандарды кері бермек түгіл, оларды қолдауға әзір екендігін естігенде мүшріктер тіпті амалдары құрып, қусырыла түскен.

Мәселенің жоспарланғандай жүзеге аспауы, жығылған сайын жұдырық жеп сенделулері пұтқа сенушілерге ауыр тиіп, басшыларын жаңа жобалар жасауға итермеледі.

Ауыр азаппен, қорқытып қинап ешкімді алған бетінен қайтара алмасын олар ұққан еді. Соншалықты қиындыққа душар бола тұрып, бірде-бірінің дінінен бас тартпауы кәпірлерді іштей таң қалдырса да, сайқал саясаттарын тоқтатып қоюға разы емес еді. Ендігі жерде басқаша тәртіп орнатпақ. Сол оймен үлкені, кішісі бас қосып Хашим руымен, мұсылман болса да, болмаса да, ат құйрығын кесісуге келісті. Мақсаттарын жүзеге асыру үшін төмендегідей шешім қабылдады:

1. Хашим, Мүттәліп руынан қыз алуға тыйым салынады.

2. Хашим, Мүттәліп руына қыз беруге тыйым салынады.

3. Хашим, Мүттәліп руына ештеңе сатылмайды және олардан ештеңе сатып алынбайды.

Өзара серттерінің нанымдылығын көрсету үшін мәжіліс шешімі қағазға ірі әріптермен жазылып, Қағбаның қабырғасына ілінді... Келісімде көрсетілгендерге қайшы әрекет етпеуге ант ішісті.

Бұл наразылық Хашим және Мүттәліп ұрпақтарын түбірінен жоюға бағытталған еді. Мұндай қыспақтан соң бұл екі рудың адамдары бір-бірінен алыс, бөлек-бөлек тұруы мүмкін емес еді. Әбу Ләһабтан басқасы Меккенің солтүстігіндегі "Әбу Тәліп мекені" деп аталатын жерге төрт көзі түгел қоныстанып үлгерді.

Олармен байланыс түбегейлі үзіледі. Әлдеқалай тығыз шаруамен ол жаққа бара қалғандар мүшріктердің мазағына қалып, ызаланып үйіне әрең оралатын.

"Әбу Тәліп мекеніне" мүшріктер азық-түлікті де өткізбей қояды. Тек жылына бір рет, дәстүрлі Қағба зияраты маусымында ғана сыртқа шығып сауда жасауға рұқсат бергенсиді. Ондай күндерде Меккеге басқа қалалардан, елдерден саудагерлер келетін. Рұқсат бергенсиді деуіміздің себебі, әлгі сырттан келген сатушылардан зәру заттарын алмақ болған хашимдер мен мүттәліптерге мүшріктер барынша бөгет жасап, ештеңе алғызбауға тырысады. Кейде сырттан келген саудагерлерді қорқытып, оларға ештеңе бергізбейді. Енді бірде шеттен келгендердің бар тауарын, керек болса да, болмаса да, өздері сатып алып, наразылыққа ұшырағандарға түк қалдырмайтын.

Әбу Ләһаб Хашим руынан бола тұра, өз бауырларының аштан өлгенін тілеп, дұшпандық пиғылын іске асыруға бар күшін салады.

Меккеге азық-түлік әкелген сауда керуендерін қаланың кіре берісінде күтіп алып:

"Ей, саудагерлер! Хашимдерге ештеңе сатушы болмаңдар. Бағаны қымбат айтсаңдар, өздерінің де алуға шамасы келмейді.

Менің ауқатты екенім бәріңе мәлім. Тағам болсын, киім-кешек болсын құнын қымбаттата беріңдер. Өтпей жатқандай болса, өзім төлеп аламын. Айтқаныма сеніңдер", - деп мұсылмандардың аш-жалаңаш қалуына, қаланың шетінен талғажау етер тағам іздеп келгендердің құр сұлдері қалған бала-шағаларына құр қол қайтуына себеп болады.

Аштықтан өзегі талып, тісінің суын жұтып, жамырасқан бала-шаға мен кәрі-құртанның зарлы даусы мүшріктердің саңырау құлағына, меңіреу көңілдеріне шыбын шаққан құрлы әсер етпейді.

Наразылыққа ұшырағандар сырттан сауда жасай алмағандықтан уақыт өте келе жоқшылық зардабын тартады. Аштықтан өлуге айналғандар ағаш жапырағын, шөп-шалам, тіпті қураған мал терісін көрсе, жалмап жұтардай бас салатын.

Мұсылмандардың мүшкіл халіне аяушылық білдіріп, көмек қолын созғандар да бар. Солардың бірі - Хазіреті Хадишаның бауыры Хаким ибн Хизам. Ол бір түйеге ұн артып мұсылмандарға жолдаған.

Тағы бірде әлгі Хаким құлына бір қап бидай арқалатып Хазіреті Хадишаға жіберген. Жолай Әбу Жәһил кездесіп қалады.

"Сен мұсылмандарға азық апара жатырсың ғой, солай ма? Тұра тұр бәлем, бүкіл Меккеге жар салып, аймандай етпесем атым өшсін", - деп қарғанып бастағаны сол еді, қастарына Әбул Бахтари есімді жігіт келіп қалады да, Әбу Жәһилге қарап:

"Мұнша қатыгез болмасаң етті. Туған әпкесіне там-тұмдап талғажау ететін тамақ бергенде не тұр? Барсын, апарсын, кедергі болма", - дейді.

Көздері қанталаған Әбу Жәһил ерегісіп, сол жерде Әбул Бахтаримен алыса кетеді. Екеуі арпалысып, ақыры Әбу Жәһилдің басы жарылады.

Хашимдерге, мұсылмандарға жәрдем беруге ұмтылғандардың бірі - Хишам ибн Амр. Ол да мүшріктерден жасырып бірнеше рет түйеге азық тиеп, жолдаған.

Руластарының қажеттіліктерін өтеу үшін Пайғамбарымыз, Әбу Тәліп, Хазіреті Хадиша бар жиған-тергенін жұмсайды. Бірақ қайсыбіріне жетсін, аштықтан жаппай жұртты аман алып қалу қиынның қиыны еді...

Жоқшылық жалаңдаған жыланша жайпап барады, халық әбден абыржыған. Осынша қорлықтан соң жадап-жүдеген мұсылмандар Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) өздері-ақ ұстап береді деп сенген мүшріктер түбегейлі қателескен. Қанша қиналса да, хашимдер Пайғамбарға көздерінің карашығындай қарап, бұл мәселеде мұқият сақтанды. Әсіресе, Әбу Тәліптің Ол дегенде шығарға жаны бөлек, Мұхаммедті (с.а.у.) қызғыштай қорып, түнде күзет қойып, кейде қасына алып та жататын. Бойкот үш жылға созылды...

Мүшріктердің мұсылмандарға көрсеткен зорлық-зомбылығы Исламның өркендеуіне кедергі бола алмады. Мұсылмандарға ор қазып оған өздері құлағанның кебін киген тағы да мүшріктер болды... Азапты күндердің өзінде ардақты Пайғамбарымыз (с.а.у.) халыққа хақты ұғындырып, хашимдердің көзін ақиқатқа ашып, ерен еңбектенді. Бойкот жарияланғалы үш жыл...

Аллаһ Тағала мүшріктердің Қағба қабырғасына ілінген шарт-қағазына құрт түсіріп, бұл жайды Расулына аян арқылы білдіреді. Құрт қағаздағы жазу жазылған тұстарды кеміріп жеп, тек қана **"Аллаһтың есімімен бастаймын"** ("Бисмикә Аллаһумә" дегенді арабтар жазбаларының басына енгізуді әдет еткен — Д.Ө.И) деген жері қалып қояды.

Расулаллаһ Аллаһтан мәлім болған жайды көкесі Әбу Тәліпке баяндайды. Әбу Тәліп мүшріктерге барып:

"Бауырым Мұхаммедтің (с.а.у.) айтуынша, Аллаһ Тағала Қағбаға ілінген қағазға құрт түсіріп, Аллаһ атынан басқа сөздерді жойғызыпты.

Қағбаға барып көріңдер. Егер Мұхаммедтің (с.а.у.) айтқаны дұрыс болса, зұлымдықтан бас тартып, ақылға келіңдер. Алда-жалда айтқаны жалған болса, Мұхаммедті (с.а.у.) өз қолыммен табыстаймын. Өлтірсеңдер де, қалдырсандар да, өздерің білесіңдер, мен араласпаймын", - деді.

Кәпірлер Қағбаға барып, Әбу Тәліптің айтқандарын көргенде өз көздеріне сенбеді... Сөйтіп тұрып тағы да кері кетті, болған жайды сиқырға балады.

Осы оқиғадан соң мүшріктер наразылығы сәл де болса бәсеңсіді. Өз араларынан бойкотқа қарсылық білдіргендер шығып, ақыры б.э. 619 жылы шешім өз күшін жойды. Бойкот туралы шешім жазылған қағаз жыртылып тасталды.

Мүшріктер "өшпейтін шешім" деп сипаттаған қарар да нәтижесіз қалды. Шірк тағы да иманнан жеңіліс тапты.

Бір топ христианның мұсылмандықты қабылдауы

Бойкот туралы шешімнің күшін жоюы пайғамбарға, оның асхабына жеңілдік әкелді... Жүздеріне күлкі үйіріліп, терең тыныстаған мұсылмандар еркін тірліктен өз сыбағаларын алып жатты.

Исламды үйренсем деген құштар көңілдер шартараптан Меккеге ағылды. Бір кездері Хабаһстанға ауа көшкен мұсылмандармен түз-дәмдес болған бір топ христиан көкейлеріндегі көп ойдың анық-қанығына жетпек ниетпен пайғамбармен жүздесуге Меккеге арнайы келеді.

Пәк пейілдеріне орай, оларды Қағба маңында пайғамбардың өзі қарсы алады. Христиандар сан сауалға жауап алып, көңілдері тоғайып, марқайып қалады.

Пайғамбарымыз оларды да Аллаһтың бірлігіне иман келтіруге шақырады. Құран оқылып, бата жасалады. Аллаһ сөзінің әсерлілігіне ынты-шынтысымен ден қойған христиандар ақиқат алдында тізе бүгіп, Исламды мойындайды.

Мұны естіген құрайыш мүшріктерінде тағат қалмады. Пұтқа табынушыларға тосқауыл бола алмай жатқанда, христиандардың алты айшылық жерден іздеп келіп, мұсылмандықты қабылдауы олар үшін азапты жеңіліс.

Әбу Жәһил бастаған бір топ мүшрік хабаһстандық қонақтарды ала көздерімен атып, былапыт сөздермен қағытып:

"Аллаһтан табыңдар, бәледен бастарың арылмағырлар. Сендерді Мұхаммедтің не істеп, не қойғанын зерттеуге жіберді. Көптің сенімін ақтамай, даттадыңдар. Өз сенімдеріңді таптадыңдар. Мұхаммедпен (с.а.у.) ауыз жаласып, сиқырына алдандыңдар. Ақымақтықтарыңа жол болсын",- деді.

Ислами сенімнің саясында жан ләззатына бөленген жаңа мұсылмандар:

"Сендердің бізге көрсеткен надандықтарыңды біз сендерге жасай алмаймыз", - деумен шектелді.

"Қасас" сүресінің 51-55-аяттарында осылар хақында баяндалады.

ҚАЙҒЫҒА ТОЛЫ ЖЫЛ

Үш жылға созылған мүшріктер бойкотынан босап, енді бас көтердік дегенде қайғылы оқиғалар бірінен соң бірі қайталанды.

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) үлкен ұлы төрт жасар Қасым кенеттен шетінеп, отбасы қайғы жамылды. Бұл оқиға Пайғамбарымызды сарсып, жүрегі мейірімге толы әкені ауыр мұңға бөледі. Тұла бойы тұңғышының мәйітін жерлеуге алып бара жатып қарсы алдындағы Құайқан тауына қарап:

"Ей, асқар тау! Қанша қатты болсаң да, менің басыма түскен оқиғаға сен душар болғанда, уатылып жермен жексен болар едің", - деп, қабырғасын қайыстырған қайғының ауыртпалығын білдірген.

Қасымын жоқтап қиналған отбасын іле-шала ұлдары Абдуллаһтың өлімі тіпті қажытты. Аллаһтың жазмышына бас иген Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) өзін-өзі "басқа түссе баспақшыл" деп жұбатқанмен бауыр еті балаларынан айырылу оңайға соқпады.

Хадиша анамыздың: "Уа, Расулаллаһ! Ботақандарым қазір қайда?" - деген мұңлы сауалына Хазіреті Мұхаммед:

"Олар жәннаттан жай тапты", - деп жауап берген.

Оқыс оқиғалар, қайғылы қазалардан Расулаллаһтың қабырғасы қайысты... Мұсылмандар оның қайғысына ортақтасып, сөздерімен болса да демеуге тырысты. Ал кәпірлердің қуанышында шек жоқ, көңіл айтпақ түгіл, қуанысып, мәз.

Ас ибн Уаил мен Әбу Жәһил сынды жауыздар уытты тілдерін қадап:

"Мұхаммедтен ұрпақ қалмады, еркек кіндік атаулыдан айрылды. Шежіресі шектелді, өзі өлсе, сонымен аты да, заты да өшеді, шаңырағы шайқалып, ортасына түседі", - деді.

Сүйікті құлына жабырқағанда жұбаныш болған Жаратқаны сыпсың сөз көбейген сәтте Кәусар сүресін түсіріп, мүшріктерге қатты соққы берді. Онда былай делінген:

"Шынтуайтында, біз саған Кәусар ұсындық.

Олай болса, сен Раббың үшін намаз оқы, құрбан шал!

Негізінде саған өштескендердің тақ өздері ұрпақсыз."

Шынында шежіресі шектеліп, аты өшкендер Әбу Ләһаб пен Әбу Жәһилдер.

Ал Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) аты мәңгі жасай бермек.

Әбу Тәліптің қазасы

Мұсылмандар бойкот шешімі күшін жойған соң жандары жадырап енді терең тыныс алғандай болып еді.

Пайғамбарлықтың оныншы жылы...

Аяқ астынан Хазіреті Мұхаммедтің көкесі Әбу Тәліп төсек тартып жатып қалады. Жетімдіктің тақсыретін татырмаған, қауіп-қатерден қорғап, бауыры үшін өлімге де басын тігуге әзір болған көкесінің ауыр кеселге шалдығуы Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) терең мұңға батырды. Пайғамбарымыз бір жағынан өлім аузында жатқан Әбу Тәліп аяулы ағасынан айырылатынын ойлап, екінші жағынан иман келтірмегендігіне қынжылып, жүрегі сыздайтын...

Әбу Тәліптің науқасы күн сайын меңдей түсті. Мүшріктер соңғы рет Мұхаммед (с.а.у.) жайын Әбу Тәліппен ақылдасып қалуды ұйғарады. Осы мақсатпен Утба ибн Әби Раби'а, Шайба ибн Раби'а, Әбу Жәһил, Ұмаййа ибн Халаф, Әбу Суфиан сырқаттың көңілін сұрай барып:

"Уа, Әбу Тәліп, сен сыйлы, ел-жұртың қадір тұтар үлкендердің бірегейісің. Мына халінді көріп, шыдап отыра алмадық. Інің Абдуллаһтың баласы Мұхаммедпен (с.а.у.) арамызды көз алдында ашып алайық дедік. Жаман айтпай жақсы жоқ, ертеңіміздің не болары беймәлім. Көзіңнің

тірісінде үкімінді естиік. Бұдан былай сенің бауырың біздің дінімізге араласпасын, біз де оған тиіспейік", - деді.

Әбу Тәліп пайғамбарымызды шақыртып, құрайыштардың тілегін жеткізеді:

"Аяулы бауырым! Мына келгендердің бәрін жақсы танысың. Бұйымтайлары - саған қатысты. Саған берерін беріп, аларын алмаққа - есеп айырысуға келіпті. Кәрі қойдың жасындай өмірім қалған шақта мені үлкен деп сыйлап, кеңесу үшін бас қосып отыр".

Пайғамбарымыз: "Айтқандарыңның бәрі орынды, көке. Менің бұларға берерім - бір-ақ ауыз сөз. Сол сөзді құптап, қабыл алар болса, бүткіл арабтардан және басқа да халықтардан үстем болар", - деді.

Әбу Тәліп: "Бір ауыз сөз дейсің бе?", - деді таңырқап.

Мұхаммед (с.а.у.): "Иә, солай", - деп бас изеді.

Жиналғандар бір-біріне қарап, таңырқасты. Айтпағы не болды екен сонда?...

Әбу Жәһил саябыр таба алмай, Мұхаммедке (с.а.у.):

"Жұмбақтамай айтар сөзіңді айтсаңшы, біз бір сөзге он сөз қосайық", - деді.

Өзіне мұқият қадалған назарларды шолып өткен Пайғамбарымыз:

"«Лә иләһа иллаллаһ» деп Аллаһтан басқа табынған пұттарыңды өз қолдарыңмен лақтырыңдар", - деді.

Манадан бері Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) не айтар екен деп, дегбірсізденіп отырғандар иман кәлимасын естігенде қозғалақтап кетті. Сонан соң өз араларында:

"Сен осынша тәңірлердің орнына біреуі ғана қалсын дегенді айтқың келе ме? Ойыңды түсіне алмадық", - дей келіп "Жо-жоқ, бұл адам бізге қаламаған нәрсемізді бермекші. Салғыласып қайтеміз, өз білгенімізді істеп, ата-бабамыздың дінінде қалғанымыз жөн. Кейінгісін көре жатармыз", - десті.

Хақ Тағала Құранның "Саад" сүресінің 5-6-аяттарында осы оқиғаны былайша суреттеген:

"Ол барлық иләһтардың орнына біреуін ғана қалдырмақ па? Мұнысы таң қаларлық нәрсе. Әрине Олардың бастықтары: "Барындар, өз тәңірлеріңе табынуды жалғастырыңдар, ең дұрысы да осы".

Расулаллаһтың көкесін Исламға шақыруы

Әбу Тәліп мүшріктермен арадағы әңгімеден соң:

"Уа, бауырым! Сенің оларға айтқандарыңнан ақиқат иісі аңқиды", - деді.

Қуанып кеткен Аллаһ Расулы көкесі Әбу Тәліп мұсылмандықты қабылдайды деген үмітпен:

"Келіңіз, көке! Сіз де "лә иләһа иллаллаһ" деңіз, ақыретте шапағатшыңыз болайын", - деді.

Бірақ амал не, пайғамбарлар сәруарының жүрекжарды тілегіне көкесі күмілжіп жауап берді:

"Бауырым! Мен өлген соң жұрттың мені алжып, не айтқанын білмеді деп кінәламайтындықтарына көзім жетсе, өтінішінді ойланбастан орындаған болар едім. Құрайыш ажалдан қорқып иманын айтты деп артымнан сөз қылатынын білгендіктен айтпаймын."

Мұхаммед (с.а.у.) сонда да үмітін үзбей Әбу Тәліпті Исламға шақыруын қоймады. Науқастың қасына жиі-жиі келетін Әбу Жәһил мен Абдуллаһ ибн Әби Умаййа да Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) тілегін естіген сайын тыжырынып:

"Онсыз да қиналып жатқан адамның мазасын алмасаңшы, бізбен арпалысқаның аздай", - деп жақтырмайтын.

Жанындай сүйетін көкесінің ақыретте жауыз мүшріктермен бірдей мүшкіл халде қалуын қаламағандықтан Мұхаммед (с.а.у.) оны тәухидке шақыруын доғармады. Бірақ өкініштісі, Әбу Тәліп тілден қалғанша "мен аталарымның дінінен шықпаймын" деп жатты.

Ақыры сексен жеті жасқа қараған шағында қайтпас сапарға аттанды...

Осы оқиғаға байланысты Аллаһтан елшісіне аян келіп, онда былай делінеді:

"Ақиқатында сен жақсы көрген кісінді тура жолға сала алмайсың, бірақ Аллаһ қалағанын тура жолға түсіреді. Кімнің хақ жолды қалайтынын нақты білетін де сол" (Қасас сүресі, 56-аят).

Көкесінің өліміне ардақты Пайғамбарымыздың мүбәрак жүрегі қан жылап, қайғы жұтты. Көзінен моншақтап аққан жас сақалын жуды. Соңғы сапарға аттандыларда:

"Аллаһ саған рақым қылсын. Алдың жарық болсын" - деп күбірлеп тұрды.

Әбу Тәліптің жүрегі тоқтаған сәтте Хазіреті Аббас та басы-қасында болған. Көзі жұмылып бара жатып Әбу Тәліптің "Лә иләһа иллаллаһ" дегенін естігенін айтқанда Хазіреті Мұхаммед:

"Мен өз құлағыммен естіген жоқпын", - деп жауап береді.

Көкесінің табытын алып кеткеннен кейін де артынан ұзақ қарап тұрып:

"Аллаһтың рақымы түссін, күнәларыңды кешірсін", - деп дұға етті.

Іле-шала төмендегі аяттар уахи болды:

"Пайғамбарға немесе басқа мұсылмандарға туысқан да болса, жәһаннамдық екені белгілі мүшріктер үшін кешірім сұрау дұрыс емес" (Тәуба сүресі 113-аят).

Әбу Тәліптің өлімі ардақты да сүйікті Пайғамбарымызды мұңға шомдырып, терең ойға жетеледі. Бала жасынан қамқор болып, мүшріктердің азабынан қорғап келген аяулы жанның қазасы төбеден жай түскендей ауыр тиді.

Келмеске кеткен арысын, әке орнына әке болған қимасын пайғамбар көңілі шарқ ұрып іздеуде еді. Дегенмен пешенеге жазылғанға көндігу - Пайғамбар сабыры мен Аллаһқа берілуінің көрінісі. Өйткені Ол әрдайым ақиқат қорғаушы - Аллаһтың назарында.

Әбу Тәліптің иманы тұрғысында

Әбу Тәліптің иманы мәселесінде алуан түрлі пікірлер айтылған. Шиит ғалымдары оның демі үзілер шақта иман келтіріп, кәлиманы қайтарғанын айтса, суннит оқымыстылары имансыз кеткеніне тоқталады.

Осы тұрғыдағы таласты пікірге өз көзқарастарын білдіруші Исламтанушы ғалымдар өте көп. Солардың бірі былай дейді: «Шииттер иман келтіргенін айтады. Сунниттердің көбісі бұл көзқарасқа келіспейді.

Ал менің жеке пікірім бойынша, Әбу Тәліп Аллаһ Елшісінің пайғамбарлығын емес, жеке басын аса жақсы көрген, дәріптеген».

Әбу Тәліптің қазасына Мұхаммед (с.а.у.) бастаған мұсылмандар аза тұтып уайымдаса, мүшріктер көктен іздегендері жерден табылған кісіше қатты қуанды. Пайғамбарды қорғайтын, оның сөзін сөйлейтін Хашим басшысының болмауы мүшріктердің азғындаған үстіне азғындай түсуіне жол ашты... Әбу Тәліптің көзі тірісінде бата алмай жүргендер тістерін қайрады.

Бірде көшеден өтіп бара жатқан Расулаллаһқа имансыздардың бірі топырақ шашып, үлкен іс тындырғандай қарқ-қарқ күледі. Мұхаммед (с.а.у.) ештеңе болмағандай кете барады. Үйіне келгенде әкесінің шаң-топырақ болған күйін көрген қызы Хазіреті Фатима, мұның дұшпан әрекеті екенін дереу аңғарып, жылап жібереді. Анасының артында боздап қалған жас қыздың онсыз да жарым жан көңілі босап кеткен.

Сондағы баласының басынан сипап, көз жасын сүртіп тұрып пайғамбар - әкенің айтқаны:

"Жылама ботам, жылама. Ұлы Аллаһ сенің әкеңді қорғайды..."

Әбу Тәліптің барында мүшріктер маған бұлай жасауға бата алмайтын."

Мүшріктер есірген сайын есіріп, ойларына келгенін істеді. Құтырғандары соншалық, кейбір қылықтары азулы дұшпан Әбу Ләһабтың да намысына тиіп, өзінің жақтастарын тыйған.

Бірақ ол жақтастық ұзаққа бармады. Пайғамбарымыз (с.а.у.) тәухидке үндеп, қызметіне кіріскен сәтте дұшпандық сезімі басым түскен Әбу Ләһаб бәз баяғы қалпына келеді. Мұны көрген имансыздар айтуға ауыз бармас әрекеттерімен мұсылмандарды тұқыртады.

Хазіреті Хадишаның өлімі

Әбу Тәліпті қара жердің қойнына бергелі арадан үш күн өткен.

Рамазан айы.

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) басына қайғының қара бұлты тағы да үйірілді. Ойламаған жерден алпыс бес жастағы жан жары Хазіреті Хадиша дүние салды.

Жаназа намазын пайғамбардың өзі шығарып, жерлеу рәсіміне де бас-көз болды. Аллаһ сүйікті құлына қиындық беріп, сынайды дегеннің нақты дәлелі осы емес пе?

Аяулы адамдарынан айырылу Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) оңай соқпады. Қиналғанда қол ұшын берген, жылағанда жұбаныш болған парасатты, ақылды әрі адал жар Хазіреті Хадишаның орны үнірейіп, қатты білінді. Осылай болуы заңды да еді. Бүкіл қауым болып бір кездері Хазіреті

Мұхаммедке (с.а.у.) қарсы шыққанда қолтығынан демеп, сүйеніш болған жалғыз қолдаушысы еді ғой ол! Жан-тәнімен жұбайына беріліп, қысымға, қыспаққа қарамастан пайғамбарлығын мойындап, ізінен ерген де сол еді. Мұхаммед (с.а.у.) Хадиша анамызды зайыбы ретінде де, былайғы адамдығы үшін де қатты жақсы көрген. Мұны Хазіреті Хадиша өлгеннен кейін жиі-жиі оны еске алып, рухына дұға бағыштауынан байқаймыз. Қала берді, марқұм зайыбының туған-туыстарына, таныс-тамырларына ылғи көмектесіп тұрған.

...Бір күні Хадиша анамыздың сіңілісі Халаның даусын естіп, бірден оны әйелінің даусына ұқсатып, өткен күндерді еске алып отырады. Сонда Айша анамыз қызғанышын жасыра алмай: "Аллаһ Тағала саған Хадишадан әлдеқайда жас, әрі сұлу әйел берді емес пе?" - деп қалады. Пайғамбарымыз (с.а.у.) Айшаның анамыздың бұл сөздерінің орынсыз екенін білдіріп, Хазіреті Хадишаның адалдығын, адамдығын, парасатын ұзақ әңгімелейді.

Хазіреті Айша өз ойының әбестігін түсініп:

"Уа, Расулаллаһ! Аллаһтың атымен сұраймын, мұнан былай үнемі Хазіреті Хадиша туралы естеліктеріңді айта жүр", - деп Айша анамыз Расулаллаһтың (с.а.у.) марқұм жұбайы Хадишаны жиі еске алып, оның туыстарына көмектескендігін көргендегі қызғанышын төмендегідей жеткізеді:

"Аллаһ Расулын әйелдерінің ішінде Хазіреті Хадишадан қатты қызғанатынынмын. Хазіреті Хадишаны өмірімде көрмесем де ойымды билеген алапат сезімге ие болу қиын еді. Расулаллаһ оны менің көзімше көп еске алатын. Арнайы мал сойып Хазіреті Хадишаның туыстарына ет жолдайтын. Кейде мен шыдамсызданып:

"Жер бетінде Хадишадан басқа әйел жоқ па?" - дейтінмін.

Аллаһ Расулы Хадишаның жақсылықтарын санамалап айта келіп:

"Ол - менің балаларымның анасы ғой", - деп жауап беретін".

Расулаллаһ Хира үңгірінде жалғыз жатқанда Хазіреті Хадиша оған тамақ таситын. Сондай бір күні Жебірейіл періште Мұхаммедке (с.а.у.):

"Ей, Аллаһтың Расулы! Анау қараңдап келе жатқан сұлба-Хазіреті Хадиша. Ол саған азық әкеле жатыр. Қасыңа жақын келгенде оған Раббыңнан және менен сәлем жолда. Жәннатта інжуден жасалған әсем сарай сол үшін дайындалғанын айт, ол жерде тек жан рақаты бар", - деген.

Хазіреті Әлиде:

"Расулаллаһтың "Өз заманындағы әйелдердің қайырлысы Имранның қызы Мәриям еді. Мына үмметтің әйелдерінің ішіндегі қайырлысы - Хадиша дегенін естідім", - деген.

Қайғылы оқиғалардың бірінен соң бірі қайталануы себепті Мұхаммед (с.а.у.) пайғамбарлығының оныншы жылын "қайғыға толы жыл" деп атаған.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ХАЗІРЕТІ АЙШАМЕН НЕКЕЛЕСУІ

Хазіреті Хадишаның мәңгілік сапарға аттануы Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) отбасылық өмірінде қиындықтар туғызды. Бұл жағдайды сахабалары да сезбей қалмады...

Бір күні Осман ибн Мазун есімді сахабаның әйелі Хаула ардақты Пайғамбарымызға келіп:

"Уа, Расулаллах! Үйіңде Хадишаның жоқтығы қатты білінеді екен",- деді.

Аллаһ Расулы:

"Әрине, ол - балаларымның анасы, шаңырағымның шаттығы, отауымның тірегі еді ғой", - деп жан қиналысын сездірді.

Әңгіменің орайы келгенде Хаула:

"Уа, Расулаллах! Өлгенмен бірге өлмек жоқ. Үйленуге қалай карайсың?", - деп сұрады.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Кімге?" - деді.

"Хазіреті Әбу Бәкірдің қызы Айшаға немесе Зәманың қызы Сәудаға..."

Ойланып қалған Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Хаулаға:

"Барып, екеуімен де сөйлесіп көрсең қайтеді?" - деді.

Хаула шыққан бойда Әбу Бәкірдің үйіне барды. Үйде Хазіреті Айшаның анасы Үммү Руман бар еді.

Хаула табалдырықтан аттар-аттамаста:

"Ей, Үммү Руман! Аллаһтың сіздерге керемет берекетті нәсіп еткенін білесіңдер ме?" - деді.

Үммү Руман:

"Нені айтасың?"

Хаула:

"Расулаллах қыздарың Айшаны айттыруға мені жолдады."

Отағасы Хазіреті Әбу Бәкір болмағандықтан Үммү Руман Хаулаға нақты жауап айта алмады. Хаула Хазіреті Әбу Бәкірдің келуін күтті. Келген соң оған да бұйымтайын жеткізді.

Хазіреті Әбу Бәкір біраз ойланып қалды да:

"Біз Мұхаммедпен (с.а.у.) бауырмыз ғой. Қыз алысуға болар ма екен?" - деп күдігін айтты.

Хаула Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) Хазіреті Әбу Бәкірдің күмәнді ойын жеткізді.

Расулаллах:

"Әбу Бәкірге айта бар, біздің бауырластығымыз қандас немесе бір анадан сүт емгенімізге қатысы жоқ. Біз діндес бауырлармыз, жақындығымыз нанымымыздың ортақтығына байланысты. Сондықтан қыз алысуға әбден болады", - деді.

Хаула Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) сәлемін Хазіреті Әбу Бәкірге айтқанда, парасатты сахаба бір сөзге келместен ризашылығын берді. Сөйтіп (ай календары бойынша) шәууал айында Хазіреті Мұхаммед пен Хазіреті Айшаның некесі қиылып, той кейінге қалдырылды.

Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) көп әйелмен үйленуіндегі асыл хикметтер мен себептер

Аллаһ тарапынан елші ретінде жіберілген ерекше тұлғаның көп әйелмен некелесуі алғаш қарағанда ерсі көрініп, көңілге (Құдай өзі кешірсін) кейбір күмәнді сұрақтардың оралуы табиғи нәрсе. Алайда Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) өмірбаянын зерттеп, Оны жақыннан танығанда ғана күдікті ойлардан арылып мәселенің астарындағы ақиқатты аңдаймыз.

Исламға қызғанышпен, дұшпан көзімен қарағандар, әсіресе, мунафиқтар Пайғамбарымыздың бірнеше әйелмен некелік одақ құруын сынап, өздерін де, өзгелерді де Ұлы тұлға жайлы кертартпа пікірге итермелеген. Мұндай ойдың астарында күпірлік бар.

Хазреті Мұхаммедтің (с.а.у.) көп әйелмен некелесуіндегі негізгі себептерін түсіндірмес бұрын, Оның (с.а.у.) дін дұшпандары айтқандай «әйелқұмар, нәпсіқұмар» емес екендігін дәлелдеп көрелік.

Ең алдымен Оның (с.а.у.) өмір сүрген ортасын, қоғамын жете білу қажет. Ол дәуірде қараңғылық пен надандықтың шегіне жеткендігі соншалық, күштілер әлсіздерді қанап, әйел атаулы қорланып, қыз баласы тірідей көміліп, зинақорлық мақтанға айналған-тын. Зинақорлық ашық жария етілген, адам физиологиясына әсер ететін ыстық климатта туып-өскен, ажарымен, сымбатымен жұртшылықты тамсандырған Пайғамбарымыздың жиырма бес жасына дейін, яғни Хадиша анамызбен некелескенге дейінгі өмірінде шынайы адамгершіліктің үлгісін көрсетуі, пәк табиғатын сақтауы - Оның асқан жігерлілігін аңғартады.

Пайғамбарымыз жиырма бес жасында өзінен он бес жас үлкен жесір әйел Хазреті Хадиша анамызбен некелесіп, шаңырақ көтерді. Бұл киелі шақырақ Хадиша анамыз қайтыс болғанға дейін яғни, тура жиырма үш жыл отбасылық өмірдің өнегелі ошағы болды. Бұдан кейін Пайғамбарымыз бірнеше баласымен қайтадан төрт-бес жыл бойдақ қалды. Бұл кезде Пайғамбарымыз 53 жаста еді. Аллаһ Елшісі егер бәзбіреулер айтқандай нәпсіқұмар, әйелқұмар болса қалайша төрт-бес жыл үйленбестен, ұятты істердің көлеңкесіне жоламастан өмір кешті?

Пайғамбарымыздың басқа әйелдерімен шаңырақ көтеруі үйленуге қажеттіліктің азайған шағында яғни, елу үш жасынан кейін жүзеге асқан. Бұл жастан кейін үйленудің астарынан әйелқұмарлық, нәпсәни сезімдер емес, басқа терең мағыналар іздеу ақылға жақынырақ болар.

Бұған қоса Пайғамбарымыздың Айша анамыздан басқа некелескен әйелдерінің бәрі жесір қалған, тіпті көбісі балалы-шағалы екенін ескерсек, Оның барлық некелерінде нәпсәни сезімдер емес, терең хикметті мақсаттардың бар екенін аңғарамыз:

1. Пайғамбарымыздың (с.а.у.) әйелдерге байланысты көптеген ислами үкімдерді оларға тікелей түсіндіруі оның табиғатына теріс болғандықтан ақ некелілері арқылы жеткізуі ең дұрыс жол. Көптеген әйел сахабалар өздеріне байланысты мәселелердің үкімін тікелей Пайғамбарымыздан сұрамай, Оның әйелдері арқылы сұратып білетін-ді.

Мүминдердің аналары саналатын Пайғамбарымыздық ақ некелілері барлық өмірлік маңызы бар сұрақтардың жауабын сахаба ханымдарға жеткізіп, ислам дінін насихаттауға үлес қосқан. Ислами қағидалардың біздің заманымызға дейін жеткізілуінде осы аналарымыздың еңбегі орасан. Әсіресе, хадистер және отбасылық өмірдің қыры мен сыры Пайғамбарымыздық әйелдері арқылы жеткен. Мысалы, түнгі намаз және өзге де ғибадаттардың жалпы тәртібін ұлы аналарымыздың риуаяттарынан оқып үйренудеміз.

2. Расулаллаһтың кейбір жұбайлары құрайыштың, яһудилердің басшыларының қыздары болған. Ол белгілі қауымның не тайпаның басшысының қызымен некелесу арқылы өзге дін өкілдерінің немесе дінсіздердің исламмен танысуына дәнекер болуды мұрат еткен. Осылайша олардың Исламға, мұсылмандарға деген қастықтарын жойып не жұмсартып, ал егер бұрыннан дос болса, достықты нығайта түсуді көздеген. Мысалы, Жуайрия және Үммү Хабибамен некелесуі осындай ниеттен туған. Сондай-ақ исламның ата жауы, яһудилердің басшысы Хұйай ибн Ахтабтың қызы Хазреті Сафия пайғамбарымызбен үйленген соң өз туыстарын ақиқат жолға насихаттап, олардың мұсылман атануларына себеп болған.

3. Расулаллаһ ислам жолында шейіт болған сахабалардың қорғансыз қалған әйел, бала-шағаларын мүширіктерге қорлатпау үшін оларға иелік ету мақсатымен некелескен. Хазреті Сәуда, Хазреті Хафса, Хазреті Мәймуна аналарымызбен үйленуінің астарында осындай себептер бар.

4. Ең жақын жолдастарымен туыстық қатынас орнатқан. Қиын сәттерде қасынан табылатын адамдармен арадағы рухани жақындықты күшейтіп, оларды әли бәйті қатарына қосып, оларды да дән риза еткен. Хазреті Айша анамыз Сыддық досы Хазреті Әбу Бәкірдің, Хазреті Хафса анамыз өжет сахаба Хазреті Омардың қызы еді.

Осынау себептерге мән беріп, ойланар болсақ Пайғамбарымыздың көп әйелге үйленуінің өзі құдіретті Аллаһтың хикметті ісі екеніне көзіміз жете түседі. Пайғамбарымыздың көп әйелге үйленуі өз қалауымен емес, Аллаһтың әмірімен жүзеге асқандығын ескерсек, мәселені тәптіштей берудің өзі артық.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ХАЗІРЕТІ СӘУДАМЕН ҮЙЛЕНУІ

Мұнан соң Хаула Зәманың қызы Сәудаға бұйымтайын айта барды...

Хазіреті Сәуда — Сәкран ибн Амрдың әйелі. Ол алғаш мұсылмандықты мойындап, Хабашстанға көшіп, кейін Меккеге оралған. Сәуда Меккеге келген тұста бір күні түсінде айдың нұры сүзіліп үстіне құйылғанын көріп, тұра сала күйеуіне жорытқан. Сәкран:

"Егер түсің рас болса, менің жақында татар дәмім таусылып, сен басқа біреуге үйленесің", - деген.

Өзі айтқандайын, Сәкран арадан көп уақыт өтпей ауырып қайтыс болып, Хазіреті Сәуда бес баламен жесір қалады.

Осылайша тұрмыс тауқыметін жалғыз көтеріп, жанарын жас жуған Сәудаға күтпеген жерден пайғамбарымыздың ұсынысы жетеді. Қолқа салып, айттыра келген - Хаулаға жауап бере алмайды. Үйелмелі-сүйелмелі бес баламен Хазіреті Мұхаммедке жүк болуға ары жібермейді. Бірнеше күн өткенде Расулаллаһтың өзі Сәудаға жолығуға келеді.

Келген бетінде:

"Менімен некелесуге кедергі болатын не?" - деп сұрайды.

Хазіреті Сәуда:

"Шынымды айтсам, сіз секілді құрметті жаннан мұндай тілектің келуі әркімге бұйырмайтын бақ екенін білемін. Бірақ менің бұғанасы қатпаған бес балам сізге ауыртпалық болады ғой", - деді.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Аллаһ саған рақым етсін! Әйелдердің ішінде ең қайырлысы - бала-шағасын өсіру үшін қиындыққа төзе білгендер. Балаларың маған ауыртпалық болмайды. Сені менімен некелестіру ісін туыстарыңның бірі жауапкершілігіне алсын", - деді.

Сәуда қайнысы Хатиб ибн Амрды куәгерлікке алып, пайғамбарлығының оныншы жылында Аллаһ Елшісімен бас қосты. Ол кезде Хазіреті Сәуда елу бес жаста болатын.

Туған-туыстарынан бөлініп, тәухидтің туы астына жиналған, өз еркімен иман келтіріп, тура жолды таңдаған мұсылман әйелін Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Аллаһтың дініне деген ықыласы үшін қамқорлығына алып, күллі мұсылман баласының анасы болу құрметіне лайық көрді.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ТАЙФҚА САПАРЫ

Ынсапсыз мүшріктер Әбу Тәліп пен Хазіреті Хадишаның өліміне қуанып қана қоймай, азалы сәтті пайдаланып, Хазіреті Мұхаммедке шабуылдап, зықысын шығарды. Түс-тұстан тырақайлап бас салатындары сондай, ардақты Пайғамбарымыздың дінді уағыздауға шамасын келтірмейді.

Зығырданы қайнаған оны міндетіне деген адалдық туған жерінен жырақ кетуге жетелейді. Пайғамбардың таңдауы Сакиф тайпасының мекені - Тайфқа түседі. Мақсаты - сакифтерді Исламға тартып, олардың арасынан өзіне арқа тұтар адамдар дайындау.

Тайф - Арабстанда бау-бақшасымен, мол жеміс-жидегімен аты шыққан жасыл желекті мекен. Сондай-ақ Расулаллаһтың сүт анасы да Тайфқа жақын маңда. Пайғамбарымыз Тайфтағыларға үлкен үміт артып, мұсылмандықты мойындар деген оймен жолға шыққан. Пайғамбарлықтың оныншы жылы, шәууал айының жиырма жетінші күні қасына Зәйд ибн Харисаны ертіп Меккеден шыққан ол Тайфқа келген бойда сакиф тайпасының аузы дуалы деген ақсақалдарымен жүздесуді жөн көреді. Өзінің келгендегі мақсатын айтып, қауымынан қолдау таппағанын баяндап, үндеуіне үн қосып, тура жолға түсулерін, қолдау көрсетулерін өтінді. Өкінішке қарай, он күн бойы тіл майын тамызып тәухидке шақырғанымен "сенікі дұрыс" деген жан баласы шықпады. Қолдамағандары былай тұрсын, ит қосып айтақтап, содыр-сойқандары сойылмен қуып, жан-жақтан тас жаудырып, қан-жоса қылды.

Сакиф тайпасы басшыларының бірі:

"Аллаһ Тағала пайғамбарлыққа сенен басқа адам таппапты ма?" - деп оттаса, енді біреуі:

"Менің саған айтар сөзім жоқ. Егер сен шынымен пайғамбар болсаң, айтқандарыңа қарсы шығып, басымды бәлеге соққым келмейді. Ал егер жалған айтып жар салған болсаң, босқа басымды неге қатырайын?" - деп басын ала қашты.

Сүйікті Аллаһтың Елшісі сакифтерден қайыр келмесін түсініп, кетіп бара жатып:

"Сендерден соңғы өтінерім - ең болмаса айтқандарымыз арамызда қалсын, жұртқа жаймандар", - деді.

Көңілдері перделенген сакифтердің үлкендерінің өзі: "Өтініш айтатындай кім едің сен? Тез көзіңді құрт. Өз ағайындарыңа сөзіңді өткізе алмай, бізге сіңіскің келді. Оңайлықпен қулық асырмақ болдың ғой. Бізден аулақ жүр, ешбір өтінішіңді қабылдамаймыз", - деп пайғамбарға тас лақтырып, өршелене жүгірді.

Арсыз, ұждансыз тайфтықтардың әрбір соққысына кеудесін тосып, пайғамбарға қорған болуға ұмтылған Зәйдтің де үсті-басы қанға боялған. Жан-жақтан тас жаудырған қаныпезерлер алдарындағы екеу қиналған сайын қарқ-қарқ күлкіге кенелді.

Екеуі қаныпезерлерден қашқан күйі жүзім бақшасына кіріп жасырынды. Әбден әлі құрыған Хазіреті Мұхаммед бақшаның кіре берісіндегі жүзім ағашының астына жер бауырлап жата қалды. Бұл баудың иесі - Утба және Шайба деген екі ағайынды жігіт.

Пайғамбарымыз солығын баса алмаған күйі Аллаһ Тағалаға жалбарына бастады:

"Жаратқан жан ием!

Әл-дәрменімнің азайып, шарасыз қалғанымды, халықтан теперіш көріп қиналғанымды тек саған айтып шағымданамын.

Қайырымдылардың қайырымдысы Аллаһым!

Әлсіздердің жарылқаушысы, мүсәпірлердің қорғаушысы жалғыз өзіңсің. Менің раббым да сенсің.

Сенің мейірімің де шексіз, қатыгез дұшпан қысымына ұшыратпау да сенің қолыңда.

Рақымды да, мейірімді Аллаһым!

Сенің қаһарыңа ұшырамасам болды, басқа азаптың бәрі өткінші. Сонда да сенің қайырымдылығыңа сиынамын.

Уа, Жаратқан!

Сенің қаһарыңа душар болудан, ризашылығыңнан аулақ қалудан, өзіңнің қараңғылықты сейілтетін, ақыретке дейін ұласатын нұрыңа сиынамын.

Уа, Құдіретті Аллаһым!

Сенің ризашылығыңды тілеймін. Мұлт кетсем кешіре гөр! Барша құдіреттің иесі сенсің!"

Жүзімдіктің иелері Хазіреті Мұхаммед пен Хазіреті Зәйдке жасалған қиянатты сырттай көріп, аяушылық білдіреді. "Кім де болса, адамның баласы ғой, ең болмаса солығын алсын", - деп құлдары Аддас арқылы оларға бір табақ жүзім беріп жібереді.

Аддас құл "Ләббай, тақсыр" деп зымыраған күйі жүзімді алып, бақшаға келеді де Аллаһ Елшісіне ұсынады. Расулаллаһ "Бисмиллаһ" деп, жүзімнен үзіп алып, аузына салады. Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) айтқанына ден қойған Аддас кідіріп қалады. Іштей "Уаллаһи, бұл сөзді бұл аймақтың халқы білмейді, айтпайды да" - деп ойлады.

Мұхаммед (с.а.у.) құлдың ойын дөп басқандай:

"Ей, Аддас! Сенің жұртың қайда? Қай дінге бағынасың?" - деп сұрайды.

Аддас:

"Ниновалықпын, христианмын", - деп жауап береді.

"Олай болса, сен ақиқаттың бастаушысы Юнус пайғамбардың жерлесі болып шықтың ғой?!".

"Сен Юнус пайғамбарды қайдан білесің?"

"Неге білмейін, ол - менің бауырым. Юнус — пайғамбар. Мен де пайғамбармын."

Аддас құлағына сенбей, сезімін тежей алмай, Расулаллаһты құшақтап, аяғына жығылды.

Сырттай болғандарды бақылап отырған бақша иелерінің бірі екіншісіне:

"Көрдің бе, әне, бетіне күле қарап едің, құлыңның басын айналдырып алды. Танымай-білмей жатып жақсылық жасаудың соңы неге ұрындырар екен?" - деп кіжінді.

Аддас қайтып келгенде екеуі бірден:

"Кімнің құлы екенінді ұмытып, есіңнен танып қалдың-ау, сірә. Айдаладағы біреудің аяғына жығылғаның не?" - деп дүрсе қоя берді.

Аддас еш қысылмастан қожайындарына:

"Жер бетінде осы адамнан артық, одан қайырлы жан жоқ. Мен одан керемет нәрсе естідім, оның айтқандарын пайғамбардан басқаның білуі мүмкін емес. Ол - пайғамбардың нағыз өзі", - деп жауап берді.

Пайғамбарымыз сәл тынығып, сергіген соң жүзім бақшасынан шығып, Мекке бағытында жол алды. Сакиф тайпасына зәредей де болса ақиқатты ұғындыра алмауы жүрегін сыздатып, көңілін құлазытты. Амалсыздан үйреншікті соқпақпен ілгерілей берген. Меккеге екі күндік қашықтық қалғанда төбесінде бір шөкім бұлттың көлеңке түсіріп келе жатқанын аңғарды. Бажайлап қарағанда бұлттың ішінен Жебірейілді көрді.

Жебірейіл періште Мұхаммедке (с.а.у.):

"Аллаһ саған халқыңның айтқандарын есітті. Сонан соң мына тауларға да сөзін өткізетін періштені жіберді. Қауымыңның басына азап төндіргің келсе, әп-сәтте тілегің орындалады", - деуі мұң екен таулар әміршісі - періште пайда болып, пайғамбарға басын иіп, қаласа Әбу Құбайыс пен

Құайқан тауларын мүшріктерді тып-типыл ететіндей бір-біріне жақындастыра алатынын айтты.

Бірақ мейірім шуағының қайнары Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) талабы өзгеше.

"Жо-жоқ, менің жалғыз тілегім - Хақ Тағала осы мүшріктердің ұрпақтары арасынан болса да Аллаһтың бірлігін мойындап, тек соған ғана табынатын нәсіл жіберсе деймін."

Екі дүниенің нұры, пайғамбарлар падишасының мақсаты-адамдарды қарғыспен жою немесе азаппен қинау емес, керісінше адамдыққа ұмтылдыру, иманмен сусындату, мәңгі бақытқа жеткізу. Әр қадамын басқан сайын осы мұратқа қол жеткізудің жөн-жосығын қарастырып, әрбір ісінде, осы бақилық мақсатын жүзеге асыруды көздейтін. Сондықтан да оның өмірінің әрбір минуты ғибадатқа есептеліп, әрбір сәті нұрлы амалдарға саналып артта қалып жатты...

Пайғамбарымыз (с.а.у.) Меккеге кірмес бұрын Нахла деген жерде бой жазып, тынығып алмақ ниетпен намазға тұрғаны сол еді, сол маңнан Нусайибн аталатын бір топ жын өтіп бара жатып, Құранның әуеніне елтіп, қалт тұра қалады. Соңына дейін тыңдап, ақиқатқа көз жеткізген олар сол жерде мұсылман болады да, өз тайпаларына оралған соң қалған жындарды да иманға шақырады.

Құран Кәрімде бұл оқиға былай баяндалады:

"Есінде ме, бір кезде жындардың бір тобын Құран тыңдату үшін әдейі саған қарай бағыттаған едік. Құранды тыңдауға келген уақытта бір-бірлеріне: «Тыныш, тыңдаңдар» деді. Оқылып біткеннен кейін әрқайсысы қауымдарына (Аллаһтың ауыр есебінің, азабының бар екендігін) ескертуші болып қайтты.

"Ей, қауымдастар! Біз Мұсадан (а.с.) кейін түсірілген, өзіне дейінгілерді (кітаптарды) мақұлдайтын, хаққа және тура жолға бастайтын бір кітапты тыңдадық.

Ей, қауымдастар! Аллаһтың елшісінің үндеуіне үн қосыңдар. Оған иман келтіріңдер. Аллаһ та сендердің күнәларыңды кешіріп, ауыр азаптан құтқарсын!" (Аһкаф сүресі 29-31 -аяттар)

Нахлада тынығып алған соң пайғамбарымыз Меккеге бет түзеді. Ол Меккеге құрайыштардың оңайлықпен кіргізе қоймасын білетін. Сол кездің әдеті бойынша біреуге арқа сүйеп, қамқорлығына кіруі қажет.

Сол себепті Хира тауына жеткен соң хабар салып мүшрік Мутим ибн Адиден өзін паналатуын өтінеді. Мутим пайғамбардың өтінішін жерге тастамай, ұлдарын қаруландырып өзі бас болып пайғамбарды Меккеге алып келеді.

Мүшріктерге, әрине, Мутимнің мұнысы ұнамады, бірақ бетіне басып айтқан ешкім болмады.

Мұхаммед (с.а.у.) қаны қайнаған мүшріктердің көз алдында Қағбаны тауап етті. Харам мешітінде екі рәкат намаз қылып, үйіне қайтты.

ИСРА (Түнгі сапар) **ЖӘНЕ МИҒРАЖ** (Ең жоғарыдағы мекен. Пайғамбарымыздың (с.а.у.) Аллаһ Тағаланың құзырына көтерілу мұғжизасы) **МУҒЖИЗАЛАРЫ**

Хижреттен бір жарым жыл бұрынғы рәжәп айының жиырма жетінші түні. Осы түні пайғамбарымыздың ең үлкен мұғжизасы - Ибраһим мен Мұса жүзеге асты.

Жебірейіл періште Мұхаммедті (с.а.у.) Харам мешітінен алып, пыраққа отырғызған күйі Ақса мешітіне Иерусалимдегі қасиетті мешіт. Пайғамбарлардың ежелгі ғибадатханасы. Бәйтул-Макдис деп те аталады. Жер жүзіндегі тұңғыш құрылыс - Қағба болса, екінші - осы Ақса мешіті алып келді. Сол жерден көк жүзіндегі керемет тылсымдардың және Аллаһ Тағаланың құдіретін көрсететін айғақтарды бір-бірлеп көрсету мақсатымен ғарыштың әрбір қабатына жоғарылатты. Сидратул-Мунтаһа деп аталатын ең жоғарғы қабатта мекен, мерзім ұғымдарынан тыс ұлы Жаратушы Аллаһ Тағаламен жолығып, керемет кәламын есту құрметіне ие болды. Сол түні құдіреттің арқасында көз ілеспес жылдамдықпен келген жеріне қайта оралады.

Аллаһ Тағаланың сүйікті елшісінің бұл мұғжизасы жайлы Құран Кәрімде төмендегідей баяндалады:

"Оған кейбір аяттарымызды (мұғжизаларымызды) көрсетейік деп Құлы (Хазіреті Мұхаммедті) бір түнде Харам мешітінен (алып) айналасын берекетке толтырған Ақса мешітіне дейін жеткізген Аллаһ Тағала кемшілік атаулыдан пәк. Күмәнсіз Ол (Аллаһ Тағала) бар нәрсені естуші, бар нәрсені көруші". Осы аятта Ибраһим мен Мұса мұғжизасының тылсымына, яғни сүйікті Пайғамбарымызға Аллаһ Тағаланың құдіретін сипаттайтын таңғажайыптардың көрсетілуіне меңзелген.

Ибраһим және Мұса мұғжизасы құпияға толы. Аллаһ Тағаланың құдіретімен бұл мұғжиза барысында Хазіреті Мұхаммед уақыт пен кеңістік ұғымынан сыйырылған, яки адам ақылына сыймайтын таңғажайыптарға куә болған. Аталмыш мұғжиза жайын сахабалар пайғамбардан естіген күйінше ауыздан ауызға ақтарған.

Бес уақыт намаздың парыз болуы

Пайғамбарымыз (с.а.у.) Мұса түні бірқатар иләһи сый-құрметке ие болып, ілтипат көрді. Иман ақиқаттарын көзімен көріп, періштелерді, жәннатты, ақыретті тамашалап, тіл жетпес көркемдіктердің куәгері болды.

Осы түні берілген ең маңызды сый: Бақара сүресінің соңғы аяттары (Амәнар-расулу), Аллаһқа ортақ қоспаған құлдың жәннатқа кіретіндігі жайлы сүйінші хабар және бес уақыт намаз.

Муминдерге күніне бес мәрте намаз оқу сол кезден бастап парыз. Бұл - Мұсаның үлкен сыйы.

Пайғамбарымыздың Ибраһим және Мұса мұғжизасын мүшріктерге баяндауы

Жебірейіл періштенің бастауымен пыраққа мініп көк жүзіне көтеріліп, теңдессіз құрметке - Аллаһ Тағаланың баянына тікелей куә болған соң сол түні-ақ Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Қағбаға қайта оралады. Көңілін кернеген

шаттық ақиқатты, Миғраж сапарын құрайыштарға тезірек жеткізуге итермеледі. Алдымен ет жақындарына басынан өткергендерін айтып, сонан соң жалпы жұртқа баяндамақ болады. Бірақ Әбу Тәліптің қызы Үммүхани алдын орағытып:

"Айта көрме, оларға. Халық сенбегенімен қоймай, сені өтірікші деп ренжітеді", - деп жанашырлық білдіреді.

Бірақ Мұхаммед (с.а.у.) қалың қауымға шындықты жеткізгенше асықты. Халықтың алдына шығып Миғраждан хабардар етті. Оның айтқандарын аңтарыла тыңдаған халық жан-жақтан қаумалап:

"Уа, Мұхаммед (с.а.у.)! Бізді кімге санайсың? Егер осы айтқандарың рас болса, дәлелің қане? Біз бұрын-соңды мұндай сұмдықты естіген емеспіз", - деп шулады.

Аллаһ Елшісі:

"Дәлелдерім мынау, құлақ қойып тыңдаңдар. Пәлен рудың түйе іздеген жоқшыларын пәлен жерде жолықтырдым. Олардың түйелерін қай жерде көргенімді айтып, өзім Шамға қарай бет түзедім.

Қайтар жолда Дабханан деген жерде пәлен руды тәтті ұйқы құшағында көрдім. Солардың аузы жабық тұрған су құйған шелегін ашып, ішіндегі суды іштім де, қайтадан дәл сөйтіп жауып кеттім.

Тағы бір айғақ Тәңғим жотасында бір топ құрайышты көрдім. Ең алда қара түйе келеді. Үстінде бір қара, бір ала қап бар", - деді.

Халық сөздің ақырын күтпестен биік төбеге қарай лап қойды. Шынында да Меккеге жақындап қалған бір топ құрайышты көрді. Алдарында екі қап артылған түйелері бар екен. Онан кейін келгендердің су құйған бақырашын ашқызып көріп, тағы да таң қалысты.

Басқа дәлелдерді де зерттеп, сұрастырып, нақтылады. Соның бәріне көздері жеткенімен көңіл көздерінің көр соқырлығы олардың иман келтіруіне кедергі келтірді.

Мүшріктердің сенімсіздік танытуы

Исра мен Миғраж муғжизасына сенбегендерімен қоймай, мүшріктер қайтсек, қай жерден ши шығарамыз дегендей Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) әр қилы сауал қойып, мазалауларын тоқтатпады.

Біреулері:

"Меккеден түйенің ең таңдаулысын мініп жолға шыққанның өзінде Шамға бару-қайту екі ай алады. Бір түнде барып келдім деуі ылғи-шылғи өтірік" десе, екіншілері, бұған дейін Ақса мешітінде болғандары:

"Көргенің рас болса Ақса мешітін суреттеп берші?" - деп құйғытты.

Пайғамбарымыз (с.а.у.):

"Әрине, бардым", - деп жауап береді өзіне нық сеніммен.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) онан кейін болған жайды баяндады:

"Әйтеуір бір сәйкессіздік табамыз деп, мүшріктер менен ойларына келгенін сұрап, әбден мезі етті. Сол кезге дейінгі мазалағандары түк емес пе деп қалдым.

Ұлы Жаратушы Аллаһ Тағалам Мені қиындықта жалғыз тастамады. Ақсадағы қасиетті мешітті суреттеп беруді сұрағанда, Аллаһ Тағала көзімнің алдына мешіттің бейнесін толық әкелді. Соған қарап тұрып сұрағандарын айтып шықтым. Неше есігі бар екенін санау ойыма да келмеген еді. Мүшріктер оны да сұрады.

Көз алдымдағы елестен санап, түр-түсіне дейін тәптіштеп айттым".

Мүшріктер айтарға сөз таппай:

"Айтқандарының бәрі дұп-дұрыс", - деп бас шайқасты. Бірақ, өкініштісі, сонда да иманға мойын бұрмады.

Хазіреті Әбу Бәкірдің құптауы

Меккеліктер арасында көңілдері Исламға бұра тартқанмен, Миғраж оқиғасына күмәнмен қарағандар да бар. Осы таңғажайыпты ести сала олар жұбын жазбастан Хазіреті Әбу Бәкірге келді:

"Уа, Әбу Бәкір! Жан жолдасың Мұхаммедтен (с.а.у.) хабарың бар ма? Ол бүгін түнде Ақса мешітіне барғанын, көкке көтеріліп намаз қылып, Меккеге қайта оралғанын айтады", - деді.

Хазіреті Әбу Бәкір:

"Осының бәрін Мұхаммедтің (с.а.у.) өз аузынан естідіңдер ме?"

Келгендер: "иә" деп жауап берді.

Хазіреті Әбу Бәкір:

"Уаллаһи, егер ол айтқан болса, шәк келтірулерің орынсыз. Оның сөзінде зәредей күмән болуы мүмкін емес, маған сеніңдер", - деді де, сол бойда Расулаллаһқа барды.

"Уа, Расулаллаһ! Сен халыққа бүгін түнде қасиетті Ақсаға барып келгеніңді хабарладың ба?" - деп сұрады.

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) "иә" деуі мұң екен, Хазіреті Әбу Бәкір:

"Сен айтсаң - шындықты айтасың. Мен сенің Аллаһтың хақ елшісі екеніңе куәмін", - деді.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Әзіз досым! Сенің сыддық екенің онсыз да мәлім", - деді.

Сол күннен бастап Хазіреті Әбу Бәкірдің атына «Сыддық» сипаты қосыла аталатын болды... Сыддық - шүбәсіз растаушы дегенді білдіреді...

Исра сүресінде (9-12) Миғраж жайлы баяндалады.

ӨЗГЕ ТАЙПАЛАРДЫ ИСЛАМҒА ШАҚЫРУ

Аллаһ Елшісі тайфтықтардың ынсапсыз шабуылынан, айуандық әрекеттерінен соң Меккеге қайта оралғанда мүшріктердің мазағы мен азабына ұшыраса да иман мен Ислам ақиқаттарын айтудан, халықты турашылдыққа, Аллаһқа илануға шақырудан бір сәт те кейін тұрмады... Киелі қызметін қажымай-талмай жалғастыра берді. Қиындық көріп, қорланған сайын жігерін жани түсті.

Аллаһ жолына үндеуде өзін қолдаушылардың қатарын арттыруға мән берді. Осы мақсатпен қажылық маусымында Меккеге шартараптан ағылып келіп жататын араб тайпаларын аралап, уағыз айтуға шықты.

Тайпа басшыларының қай-қайсысы да әрқилы сылтау айтып, Исламды ә дегеннен мойындаудан бас тартты. Көптің ішінен иман келтіруге ұмтылғандар шыға қалса, солардың өзіне ерік бермей, қысым жасағандар да кездесті.

Кейбір тайпалар иман жайын тыңдамақ түгілі Хазіреті Мұхаммедке орынсыз әзіл айтып, қалжыңдады.

Әрине, бұл арада мүшріктер де қол қусырып қалған жоқ. Расулаллаһтың басқан ізін аңдыды. Шеттен келгендердің мұсылмандықты қабылдамауында мүшріктердің үгіт-насихатының да үлесі болғаны жасырын емес.

Аллаһ Расулы белгілі маусымдарда ұйымдастырылатын Уқаз, Мәжанна, Зулмәжаз жәрмеңкелерін аралап, жан-жақтан арнайы келген адамдармен кездесіп, Құран оқып оларды Исламға шақыру міндетін абыроймен атқаруға кірісетін. Ол қасиетті мақсатын уағыздап халық арасына шықса-ақ болды, Әбу Ләһаб артынан жүріп отырып "Мұхаммед ата-бабамыздың жолынан шығып, дінінен безген тексіз. Осы жүзіқараның сөзі не, өзі не? Құлақ қоймаңдар оған, алданбаңдар" - деп пасық пиғылын жария ететін.

Пайғамбарымыз көбінесе ру, тайпа басшыларымен жолығып, соларға насихат айтып, Исламдағы ізгіліктерді саналарына сіңіруге күш салатын. Өйткені тайпалардың қарапайым халқы басшыларын ерекше сыйлап, құрметтейтін, олардың бір ауыз сөзін жерге тастамайтын. Сондықтан алдыңғы толқынның иманға келуі бүкіл тайпаның мұсылмандықты мойындауына сеп болатын.

ИСЛАМ ШЕҢБЕРІНІҢ КЕҢЕЮІ

VII ТАРАУ

МӘДИНАЛЫҚ АЛҒАШҚЫ МҰСЫЛМАНДАР

Қажылық мерзімі.

Мұхаммедтің пайғамбарлығының он бірінші жылы...

Меккеге Араб түбегінің түкпір-түкпірінен қажылық міндетін орындауға келгендер арасында бірнеше мәдиналық мейман да бар.

Пайғамбарлар сардары қажылық кезіндегі жылдағы әдетімен ру-тайпаларды аралап, Исламды уағыздап жүріп, Ақаба деген жерде Мәдинадан келгендерге жолығады.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Қай тайпадан боласыздар?"

Мәдиналықтар:

"Хазраж тайпасының өкілдеріміз".

"Яһудилердің көршілері болып шықтыңыздар ғой".

"Дәл солай".

"Сіздермен әңгімелесем деп едім".

Қонақтар келіскен сыңай танытып, жайғасып отырады.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) оларға Аллаһтың барлығы мен бірлігіне иман келтіру жайын уағыздап, "Ибраһим" сүресінің бір бөлігін оқып, түсіндірді. Сонан соң Исламға мойынсұнуға шақырды.

Олар ертеректе аталарынан «Пайғамбарымыздың тоғызыншы атасы - Ғалип ибн Фихрдің нәсілінен пайғамбар шығады» дегенді естиді екен...

Сондай-ақ Мәдинадағы ағайынды Хазраж, Өус рулары мен жергілікті яһудилер арасында бітіспес дау бар екен де, яһудилер хақ кітаптан хабардар, ілімді болғандықтан, Аллаһқа ортақ қосып пұтқа табынатын әуестер мен хазраждарды менсінбей, әжуа қылады екен.

Көрісіп қалса болды, яһудилер оларға:

"Сендер не білесіңдер, өңкей миғұлалар? Жуырда соңғы пайғамбар пайда болуға тиіс. Біз соның соңынан ереміз де, сендерді түп тамырларыңмен жоямыз" - дейтін үнемі.

Күтпеген жерден Аллаһтың елшісіне жолығып, оның уағызына елтіген хазраждар өз құлақтарына сенбестен:

"Яһудилер айтатын пайғамбар осы болды ғой. Бұйырған кетпейді деген осы шығар, кеудемсоқтанып жүрген яһудилерден бұрын танысу бізге нәсіп болды. Иман келтіріп, дұшпанымыздан басым түсейік" - деп, ләм-мим сөзге келместен кәлимаға тілдерін келтіріп, мұсылман болды.

Сонан соң сүйікті Пайғамбарымызға былай деді:

"Біз ру-ру болып бөлініп, бір-бірімізді аяқтан шалып, дұшпандық жасауда алдымызға жан салмай келдік. Өзара ауызбірлік жоқ жерде басқалармен сыйластық қайдан болсын. Мұнан былайғы жерде сол рулардың Аллаһтың құдіретімен басы біріксе екен дейміз. Елімізге барған соң сенен естігендерімізді жұртымызға да баяндап, оларды жақсылыққа шақыратын боламыз.

Егер Аллаһ Тағала оларды дін арқылы жақындастырып, ынтымақтастыратын болса, жер жүзінде сенен ардақты жанның болмағаны деп білеміз".

Аллаһ Расулының үндеуіне үн қосып, Ислам нұрына бөленген алғашқы мәдиналық мұсылмандар мыналар:

Әбу Умама Әсад, Ауф ибн Харис, Рафи' ибн Малик, Қутба ибн Амир, Жабир ибн Абдуллаһ.

Алтауы да елдерінде елеулі, көпшілік құрметтейтін жандар. Сол себепті атамекендеріне қайтып, халқына пайғамбарды, оның өнегесін ұқтыруға асықты, насихаттары нәтижесіз қалмады. Аз уақыт ішінде Мәдинада Ислам нұры кеңінен жайылды. Аллаһ пен оның елшісінің тарапынан келген ақиқат шұғыласы әрбір шаңырақты шаттыққа кенелтті...

Мәдинаға Ислам нұрының ұшқынын әкелген алғашқы алты мұсылманның арқасында қалың қауым мұсылмандар сапында бақытқа қауышты.

Осылайша Мәдинаны құшағына алған иләһи нұр бірте-бірте қаланы Ислам мемлекетінің орталығына айналдырады...

Мәдина халқының көпшілігі мұсылмандықты мойындағанмен кедергілер түбегейлі жойылды деуге болмас еді. Жақсылық тосқауылсыз болған ба?...

Әус руының басшысы Саад ибн Муаз бен Үсәййд ибн Хұдайыр мұсылмандықты қабылдамаған болатын. Олардың бұл халі қара халыққа әсер ететіні рас.

Саад ибн Муаздың Әсад ибн Зурараға жиен болып келетін жақындығы да бар.

Бір күні Хазіреті Мусаб пен Хазіреті Әсад бір топ мұсылмандармен иман төңірегінде сұхбаттасып отырды. Әңгіме қызығын тасадан садағын асынып, оқыс шыға келген Үсәййд ибн Хұдайырдың:

"Отырыстарыңа болайын, тіпті жайбарақатсыңдар ғой. Мүрдем кетірsem, кім мені тергер дейсің? Неге келдіңдер тып-тыныш жатқан еліміздің шырқын бұзып. Өзіндік пікірі жоқ деп дәрменсіз бұқараны алдап-арбап жинағандағы мақсаттарың не?" - дейді зілденіп.

Хазіреті Мусаб:

"Ау, адамның баласысың ғой сен де. Адам - сөйлескенше деген, отыр алдымен айтарымызды тыңда. Ұнаса - қабылдарсың, ұнамаса - сонан соң қарсылыққа көш", - деді.

Үсәййд мұндай лебізді күтпесе керек, қолындағы оғын жерге қадады да отыра кетті.

Хазіреті Мусаб Ислам жайында жалпы айтып шықты да, Құранды нәшіне келтіріп оқыды.

Үсәййд Құран сүресі оқылып бітпей жатып:

"Неткен керемет! Не деген шешендік!" - деп таңданысын жасыра алмай:

"Бұл дінге кіру үшін не істеу керек?" - деп сұрады.

Хазіреті Мусаб оған Исламдық қағидаларды түсіндіріп шықты. Үсәййді екі сөзге келместен иман келтірді.

Сонан соң асығыс жиналып:

"Мен қазір сіздерге біреуді жіберемін. Егер ол да мұсылман болса, Мәдинада имансыз жан қалмайды", - деп кетіп қалады. Барған бойы Үсәййді Саад ибн Муазбен сөйлесіп, мұсылмандардан жамандық келмейтінін ұғындырады. Саад ибн Муаз оның айтқандарына қанағаттанбай, сенімсіздік көрсетіп өзі барғанды мақұл көреді.

Салып ұрып Мусабты қаумалаған мұсылмандардың қасына келді:

"Ей, Әсад! Менің ағайындыққа салып, үндемей жүргенімді сезетін боларсың. Әйтпесе, сенің істегендеріңе кез келген кісі төзбес еді", - деді.

Мусаб оны да ақырын сабырға шақырып:

"Ентелеп қайда барасыз? Отырып айтқандарымды тыңдап көріңіз. Түсініп, жақтырсаңыз қабылдарсыз. Көңіл қошыңыз соқпаса, біз де сізге мұнан былай ұсыныс айтпаймыз", - деді.

Саад та мұсылман ұстаздың әңгімесіне құлақ түріп, Құранға ден қойды. Хазіреті Мусаб "Зухруф" сүресінің бірнеше аятын оқып шықты. Қасиетті кәлам оқылып жатқанда Саадтың жүзі нұрланып, көзі күлімдеп қалай жұмсарғанын өзі де байқамай қалады. Оны еліткен Құрандағы теңдессіз әуезділік пен үйлесімділік, соған негізделген нанымды насихат еді.

"Бұл дінге кірудің жолы қандай?" - деп сұрады аптығып.

Хазіреті Мусаб оған хақ дінге кірудің негіздерін түсіндірді. Саад сол жерде куәлік кәлимасын айтып мұсылман болды.

Руластарының арасына қайтып келгендегі көңілін кернеген қуанышты қауымы да сезді. Халықты жинап:

"Ей, халайық! Мені жетекші деп мойындайтындарың рас па?" - деп сұрады.

Көпшілік бірауыздан:

"Сен біздің басшымызсың", - деп мадақ жаудырды.

"Олай болса, мен Аллаһқа, оның елшісі Хазіреті Мұхаммедке иман келтірдім. Сіздерден де соны өтінемін. Иманға келгенше сіздермен тілдесу маған харам болсын!" - деді.

Осы сөзден соң қауымы бір кісідей Саадтың айтқандарына ұйып, иман келтіргендіктерін жария етті.

Сол күнгі Әсад ибн Зурара мен Мусаб ибн Умаййрдың шаттығын бүкіл болмыс, айнала қоршаған табиғат бөліскен сыңайлы. Жер мен көк масаттанып мұсылмандарға мейірлене қарайтындай. Мәдинадағы Ислам тәлімгерлерінің иықтарынан зіл батпан жүк түскендей.

Иә, Мәдина аз уақыт ішінде иман нұрына малынды. Бастарына мәңгілік бақ қонған құтты мекеннің тұрғындары арасында Бәни Ұмаййа ибн Зәйдтің отбасы ғана мүшрік қалпында қала берген...

Кейінірек олар да мұсылман болады.

БІРІНШІ АҚАБА КЕЛІСІМІ

Біздің эрамыздың 621 жылы...

Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) пайғамбарлық міндеті берілгелі он екі жыл өткен.

Бір жыл бұрын Мекке маңында - Ақабада пайғамбарымызбен кездесіп, иман шәрбатын татқан мәдиналық алты мұсылман келер жылы дәл осы күні, сол жерде бас қосамыз деп Аллаһ Расулымен сөз байласты.

Күн артынан күн, ай артынан ай жылжып келісілген мерзім де келді. Мәдиналықтар уәде бойынша қастарына тағы да алты адам ертіп, бас-аяғы он екі кісілік топ Меккеге келеді. Келісілген жерде - Пайғамбарлар Сұлтанымен (с.а.у.) жүздеседі.

Осы жүздесудің соңында:

1. Аллаһқа ешнәрсені ортақ қоспау;
2. Ұрлық жасамау;
3. Зинақорлық жасамау;
4. Балаларын өлтірмеу;
5. Ешкімге жала жаппау;

6. Қайырлы істерге қарсылық білдірмеу жөнінде пайғамбарымыздың алдында келісімге келіп, серт береді.

Осы келісімнен соң Мұхаммед (с.а.у.) былай дейді:

"Сіздердің берген уәдеде тұрғандарыңның қайтарымын Аллаһ береді. Ол серттен таймағандар үшін жәннат сыйын дайындаған.

Кімде-кім пендешілікпен берген сертін бұзса және осы дүниеде соған сай жазаланар болса, істеген күнәсінің қайтарымы сол.

Ал егер кімде-кім пендешілікпен берген сөзінің біреуінен тайқып, оны Аллаһ жазаламай, жұрттан жасырар болса, оның ақыры Аллаһқа ғана мәлім, тілесе кешірер, болмаса азапқа душар етер".

Мұсылмандар Мұхаммедпен (с.а.у.) төмендегі жайттар турасында да мәмілеге келді:

"Қиыншылықта да, қуанышта да басшының айтқанын тыңдау, оған мойынсұну. Пайғамбарға зәредей наразылық көрсетпеу".

«Алғашқы Ақаба келісімі» деген атпен тарихта қалған бұл мәміледе айтылғандар нағыз ауызбіршіліктің іргетасын қалыптастыратын принциптер еді. Бір жағадан бас, бір жеңнен қол шығармаған жағдайда қандай қоғам болмасын, сен салар да мен салардың кебін киері хақ.

Күллі адамзатты бақытқа бөлеп, бейбітшілік, өзара келісім принциптеріне негізделген Ислам дінінің алғашқы маңызды көрінісі еді бұл.

Алғашқы Ақаба келісіміне қатысқандар:

- 1) Әсад ибн Зурара;
- 2) Ауф ибн Харис;
- 3) Муаз ибн Харис;
- 4) Рафи' ибн Малик;
- 5) Зәкуан ибн Қайс;
- 6) Убада ибн Самид;
- 7) Язид ибн Салаба;

- 8) Аббас ибн Убада;
- 9) Қутба ибн Амир;
- 10) Уқба ибн Амир;
- 11) Уәйм ибн Саида;
- 12) Әбул Хәйсам Малик ибн Тәййіхан

Мәдиналық мұсылмандар Ақабадағы мәміледен соң туған жеріне қайтып, Исламның көкжиегін кеңейтуге бар күштерін салды...

Арадан біраз уақыт өткенде мәдиналық мұсылмандар Расулаллаһқа қолқа салып, Исламның қағидаларын жан-жақты үйрететін Құран тағылымын жүргізетін тәлімгер ұстаз жіберуін өтінеді...

Аллаһ Расулы олардың бұл өтініштерін сол заматта орындайды. Мәдиналықтарды иман нәрімен сусындату үшін құрайыштан шыққан жаратылысынан нәзік, жоғары мәдениетті, парасаты мен көркі үйлескен жас сахаба Мусаб ибн Умайр лайық деп табылады.

Мәдиналық мұсылмандардың жетекшісі Әсад ибн Зурара Меккеден ат арытып ақиқат жолын үйретуге келген Мусаб ибн Умайрды өз үйіне орналастырады.

Сол күннен бастап Әсадтың үйі Құран шәкірттерінің білім ордасына айналады.

Расулаллаһтан тікелей дәріс алған Хазіреті Мусаб уақытты, шарттарды өте ыждағатты пайдалана білетін, кез келген мүмкіндікті қалт жібермейтін аса ұқыпты жігіт еді. Бар қажыр-қайратын Мәдинада мұсылмандықтың кең өрістеуі үшін жұмсаған. Ел ағаларымен кеңесіп, жиі кездесіп жұмсақ тілімен жылы лебізін білдіріп Исламды түсіндіруге тырысатын.

ЕКІНШІ АҚАБА КЕЛІСІМІ

Біздің эрамыздың 622-жылы...

Пайғамбарлықтың он үшінші жылы...

Қағбаны дәстүрлі зиярат заманы келгенде Мусаб ибн Умайр пайғамбарымызды Мәдинадағы ахуалдан өзі хабардар ету үшін бір топ мұсылманмен бірге Меккеге келеді. Келгендердің жалпы саны - жетпіс бес адам, олардың екеуі - әйел.

Меккеге кірген соң көпшіліктің назарын аудармау үшін араларынан бірнеше кісіні Қағбаға - Мұхаммедке (с.а.у.) хабар беруге жолдайды. Расулаллаһ бұл сәтте Харам мешітінде Хазіреті Аббаспен сұхбаттасып отырған. Мәдиналық өкілдер кірген бойда оларға сәлем беріп:

"Уа, Расулаллаһ! Біз Мәдинадан келдік. Топ адамның ішінен бізді хабаршы етіп жіберді. Өз арамызда сенің жолыңнан таймауға, саған әрдайым көмектесуге, сен үшін, сенің дінің үшін қажет болса жанымызды қиюға серттескенбіз. Осы мәселелер төңірегінде өзіңізбен кеңірек әңгімелессек деген ойымыз бар еді, кездесетін орынды белгілесеніз", - деді.

Ардақты Пайғамбарымыз тағы да Ақабада жолыққанды жөн санады. Жүздесу түн жарымында жүзеге асырылмақ. Жан-жақтағыларға сыр білдірмеу, түнде жұртты күдіктендірмеу үшін бір-бірлеп жиналу жайы да баса ескертілді.

Мәдиналық мұсылмандар осы талаптарды орындап, түн ортасы ауғанда жан баласына сездірместен Ақабада бас қосады.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Ақабаға әлі де мұсылмандықты қабылдамаған бауыры Хазіреті Аббаспен бірге барады. Хазіреті Аббастың мақсаты - жақынын маңызды мәселеде жалғыз тастамау, әрі болатындарды өз көзімен көру еді.

Алдымен сөз алған да сол. Мәдиналық мұсылмандарға қарап, әркімнің өзіне сенімі болса ғана бұл іске кірісулері қажеттігін, көңілдерінде аз күмән болатын болса, осы бастан баз кешкендері дұрыс екенін сөз етті. Мәдинадан келгендер Аллаһ Расулының лебізін өз аузынан тыңдағанды хош көрді. Бәрі жапа-тармағай:

"Уа, Расулаллаһ! Не тілегің болса айт, Аллаһ үшін, өзің үшін сертімізді ал", - десті.

Мұнан соң мәдиналық меймандардың көш бастаушысы Хазіреті Әсад ибн Зурара пайғамбардан рұқсат сұрап, сөз бастады:

"Ей, Аллаһтың Нәбиі! Әрбір шақырудың өзіне тән жөн-жоралғысы бар, ол жол қиын не жеңіл болады.

Бүгінгі сенің халыққа тастаған үндеуің - адамдар оңайлықпен қабылдай қоймайтын шетін жол.

Сен бізді сонау ата-бабаның ғұрпымен сеніп келген дінімізді тастап, өз дініңе бас июге шақырдың. Айтуға жеңіл болғанмен, шынтуайтында оңай шаруа емес. Соған қарамастан біз сенің ұсынысыңды қабыл еттік.

Біз туған жерімізде баршадан үстем, жұртқа сөзіміз өтетін тайпа едік. Өз туысқандарың сенен безіп, мойындамай жатқанда саған шын көңілден иландық. Айтқандарыңды құптадық.

Аллаһ Тағала тура жолға түсіріп, ақиқатты нәсіп етпесе анау-мынау адамның өз еркімен құптай қоймасы да хақ. Алайда біз тілімізді кәлимаға келтіріп, жүрегімізбен иманымызды бекіттік. Бар ықыласымызбен сенің өнегеңе берілдік.

Аллаһтан аян болған уахиларыңды біліп, сеніп, саған серт беруге келдік.

Біз Раббымыздың алдында ант ішеміз!

Аллаһтың құдіретіне сеніп, сенің елшілігіңе куәлік еттік.

Жанымызды, малымызды, отбасы, бала-шаға, әйел аналарымызды қалай қорғасақ, саған да солай қорған болуға әзірміз!

Егер осы сөзімізде тұрмайтын болсақ, Аллаһтың алдында антұрған, бейбақ біз болайық!

Уа, Расулаллаһ! Енді Жаратушы Аллаһ үшін, өзің үшін қоятын талап-тілектеріңді бұйыр!" - деп, Хазіреті Әсад сөзін түйіндеді.

Сүйікті Пайғамбарымыз (с.а.у.) алдымен Құраннан бірнеше аят оқып, оларды тура жолға шақырып, сөзін жалғады:

"Ұлы Аллаһ Тағала үшін сіздерге қоятын шартым мынау - Оған еш нәрсені ортақ қоспастан ғибадат қылыңыздар... Намаз оқып, зекет беріңіздер.

Өзім үшін қояр талабым:

Аллаһтың пайғамбары екендігіме куәлік келтіріңіздер; Өздеріңізді, әйел, бала-шағаларыңызды қорғағандай мені де қорғаңыздар!

Осы тұста Абдуллаһ ибн Рәуаха тұрып:

"Уа, Расулаллаһ! Осы айтқандарыңды орындасақ, нәтижесі не болмақ?" - деп, сауал тастады.

Пайғамбарымыз:

"Нәтижесі - жәннат сыйы", - деп жауап берді де, жоғарыда айтқан шарттарын қайталады. Сонан соң:

"Әрбір істе маған жәрдемші, баршылықта да, таршылықта да қолдаушы болатын он екі өкіл тағайындаңыздар. Мұса пайғамбар да бір кездері Исраиыл ұлдары арасынан он екі өкіл сайлаған", - деді.

Мәдиналық мұсылмандар кеңесе келе хазраж руынан тоғыз, әустерден үш өкіл сайлады.

Хазраж өкілдері мыналар:

- 1) Әбу Умама Әсад ибн Зурара;
- 2) Саад ибн Рәби;
- 3) Рафи ибн Малик;
- 4) Абдуллаһ ибн Рәуаха;
- 5) Абдуллаһ ибн Амр;
- 6) Бәра ибн Маарур;
- 7) Сааб ибн Убада;
- 8) Убада ибн Самид;
- 9) Мүнзир ибн Амр.

Әус руының өкілдері:

- 1) Үсәййд ибн Хұдайр;
- 2) Саад ибн Хәйсама;
- 3) Әбул Хәйсам Малик ибн Таййіхан.

Бұлардың қай-қайсысы да Мәдинаның құрметті азаматтары еді. Білімділігімен, жөн білерлілігімен ерекшеленген жандар болатын...

Пайғамбарымыз оларға қарап:

"Хауарилердің ^{Иса пайғамбардың жолдастары «хауари» деп аталған.} Мәриям ұлы Исаның алдында өз қауымының өкілдері болғаны сияқты, сіздер де тайпаларыңыздың атынан кепілсіздер. Ал мен меккелік ^{Меккеден Мәдина қаласына} муһажирлердің ^{көшкендер} өкілімін", - деп, он екі адамдық топқа басшы етіп Әсад ибн Зурараны белгіледі.

Өкілдер өздерімен бірге келген руластарына пайғамбарымызға серт берудің маңызын түсіндірген соң олардың әрқайсысы жеке-жеке Хазіреті Мұхаммедпен (с.а.у.) қол алысып, ант берді. Тек топтағы екі әйел пайғамбарымызбен қол алысқан жоқ. Ауызша ант ішісті.

Осы ант беру рәсімі бір жағынан мәдиналық және меккелік мұсылмандар ынтымағының көрінісі іспетті еді.

Ант беру рәсімі, алдын ала ойластырылғандай түн қараңғысында, көптің көзінен таса жерде ұйымдастырылды.

Солай бола тұра серт беру аяқтала бергенде түн тыныштығын жара айқайлаған дауыс естіледі:

"Ей, құрайыштар! Неге мүлгіп жатырсыңдар? Мұхаммед пен аталарының дінінен безген мәдиналықтар сендермен шайқасудың жайын кеңесуде".

Мұсылмандар әп-сәтте сапырылысып қалады. Дауыстың нақ кімдікі екенін ажырата алмағанмен Мүнәббих ибн Хажжаждікіне ұқсатты. Пайғамбарымыз (с.а.у.):

"Бұл Ақабаның шайтаны", - деді де мәдиналық мұсылмандарға:

"Жылдам өз орындарыңызға барып жайғасыңыздар!" - деп бұйырды.

Сол кезде мәдиналық Аббас ибн Убада:

"Уа, Расулаллах! Рұқсат етсең, таңмен таласа қылышымызды қайрап, Мина халқына шайқас ашып, құдайларын естеріне түсірсек", - деді.

Бірақ Расулаллах сабырлы қалпынан айнымаған күйі:

"Жо-жоқ, бізге мұндай әрекетке кірісу әмірі әлі берілмеді. Әзірше шапшаң жатар орындарыңызға қайтыңыздар", - деп, мұсылмандарды қайтарады.

Таң алагеуімнен бір нәрседен сезіктенген мүшріктер болған оқиғаның шындығын үйрену үшін тіміскілене бастады. Бірінші өздері сияқты пұтқа табынатын мәдиналықтарға сұрау салды. Мардымды жауап ала алмаған соң мәдиналық мұсылмандардың тынышын алды.

Алайда олар ештеңе білмегенсіп, үндемей құтылды.

Құрайыш мүшріктері мұнымен де қалмай, қайтадан Абдуллаһ ибн Убайдан сұрайды. Ол болса:

"Сендердің айтып отырғандарың үлкен шаруа. Мұндай нәрсе болған жоқ. Жерлестерім менімен мұндай мәселені кеңескен емес. Олар Мәдинада менімен кеңеспей ештеңе істемейтін еді", - деді.

Осыдан соң құрайыш мүшріктері мәдиналық пұтқа табынушылардың бұл мәселе жөнінен бейхабар екенін түсінді...

Егер Пайғамбарлар Сұлтаны (с.а.у.) болған жайды тіс жарып ешкімге айтпауларын ескертпегенде, істің ақыры насырға шаппасына кім кепіл?!

Мәдиналық мұсылмандар елдеріне кеткеннен соң мұсылмандар арасындағы келісімнің анық-қанығына көз жеткізген мүшріктер сандарын соқты. Кәпірлердің кейбіреулері өлерменденіп мәдиналықтардың ізіне түсіп, қуғын салды. Абырой болғанда, мұсылмандар едәуір ұзап кеткен еді. Тек Саад ибн Убада мен Мүнзир ибн Амр қолға түсіп қалады... Мүнзир айла шарғысын асырып, құтылып кетеді де, Саадты құрайыш қаныпезерлері Меккеге алып келіп, азаптайды. Ақыры, не керек, бір кездері Мәдинада үйінің төрінен орын беріп, қонақ етіп күткен екі мүшрік оны танып, аман алып қалады.

Еліне оралған мәдиналық мұсылмандар енді екі көздері төрт болып, Хазіреті Мұхаммед пен меккелік муһажирлердің келуін күтеді.

ХИЖРЕТ БАҒЫТЫ - МӘДИНА

Пайғамбарымыз бен мәдиналық мұсылмандар арасындағы Ақаба келісімі мен өзге де мәмілелер мұсылмандардың ертеңгі күніне деген сенімін нықтай түсті. Наным-сенімдеріне сай еркін ғибадат етіп, діндерін қорықпай-

үрікпей тарату мүмкіндігі туды... Өйткені Мәдинаның ең мықты екі руы - Хазраж бен Әус ел басына күн туса да меккелік мұсылмандарға қорған болуға, көмектерін аямауға сөз берген-ді...

Ислам шұғыласы осылайша бүкіл Мәдинаға жайылды.

Мүшріктер мұсылмандардың жолы болғыштығына қызғана қарап, Исламның кең таралуынан қауіптенсе, Хазіреті Мұхаммед Мәдинаның тезірек Ислам орталығы болуын тіледі...

Мәдиналықтармен арадағы келісімдерін естіген меккелік мүшріктер мұсылмандарға зорлық-зомбылықты онан сайын күшейтіп, тістерін қайрады. Меккеде мұсылмандардың жалғыз жүруінің өзі мүмкін болмай қалды. Олар зәр ішіп, у жұтқандай күй кешті.

Аллаһ алдындағы парыздарын да адам айтқысыз ауыр азаппен арпалысып жүріп, зорға өтейтін мұсылмандар пайғамбарымызға жағдайларын айтып, елден көшуге рұқсат сұрады. Сүйікті Пайғамбарымыз Аллаһтан ондай жарлық келмегенін түсіндіріп, діндестерін сабырға шақырды.

Осы әңгімеден соң арадан бірнеше күн өткенде Аллаһтан бұйрық түсіп, Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) бұл жайды мұсылмандарға сүйіншілете жеткізді:

"Сіздердің көшіп ат басын тірейтін тұрақтарыңыз - екі тастақ жердің арасында орналасқан, құрма бағы жайқалған қала екені маған көрсетілді. Меккеден кеткісі келгендер солай қарай бағыт алсын. Мәдинадағы бауырларымен тізе қосып, төс қағыстырсын, ынтымақтассын. Ұлы Аллаһ Тағала оларды сіздерге бауыр етіп, Мәдинаны сенімді, қауіпсіз мекен қылды".

Осыдан байқалғандай, құрайыш мүшріктерінің қыспағы Исламның әмірлерін орындауға қауіп төндірген, қу тірліктің мәнін кетіріп, мұсылмандардың, ішкенін іріңге, жегенін желімге айналдырған.

Хазіреті Айшаның:

"Мұсылмандар дінін қорғау үшін хижрет етуге - көшуге мәжбүр болды. Өйтпесе діннің әмірлерін орындау мүмкін емес еді", - дегені бар.

Олай болса, Мәдинаға хижрет, яғни мұсылмандардың ауа көшуі, кейбіреулер айтқандай, қашу емес, адалдық жолындағы ізденіс. Дінге төнген қауіпті сейілтіп, Аллаһтың қағидаларын орындау үшін тыныш, қолайлы мекен іздеу.

Дін - Аллаһтың әмірі болғандықтан, оның шарттары міндетті түрде жүзеге асырылуға тиіс. Егер орта ол талаптарды атқаруға қолайсыз болса, ол жерді тастап көшу - мұсылмандар үшін шарт. Мүмкіндік бола тұрып, дініне қауіпті ортадан бас тартпағандарға кешірім жоқ екені Құранда айтылады. Әрбір Аллаһтың құлы парыздарын өтеуге оңтайлы орын іздеуге жауапты.

Пайғамбарлар пайғамбары Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) хижрет мәселесін егжей-тегжейлі ойланып, мұсылмандарға өте мұқият, сақ қимылдауды тағы да тапсырды. Мүшріктердің назарына ілікпеудің амалдарын қарастырып, бірнеше адамнан бөлек-бөлек шығуды ойластырды.

Пайғамбардың кеңестерін тындап, ақылға түйген мұсылмандар екі-үштен ықтиятты түрде сапарға шығуға бел буды.

Ең бірінші болып Әбу Сәлама ибн Әсет есімді сахаба Меккеден Мәдинаға қарай бағыт алды...

Отыз тістен шыққан сөз естілмей қалсын ба, мүшріктер мұны да біліп қойып, мұсылмандардың ізін кесіп, қолға түсіргендерін Меккеге қайтарып, әлекке түсті. Әйелдерді күйеулерінен айырып, көнбегендерін зорлықпен қапасқа қамап ойран топырын шығарды. Тек қана ашық шайқасқа себеп болып кетер деген оймен адам өлтіруден басқа айуандықтың бәрін жасап бақты. Бірақ олардыкі босқа сабылу, босқа шашылу еді. Өйткені иманнан күш алған мұсылмандар алға қойған мақсаттарын орындауға тас-табандап бекінген.

Бірбеткейліктерінің арқасында Аллаһтың ақ жолын ұстануға бекінген оларды қорқыту, қайтару еш пайда әпермейтіні белгілі болды. Көш жалғаса берді...

Қыспаққа ұшыраған сайын қанаттанған көңілдер Мәдинаға бұра тартып, нұрлы көкжиекке ұмсынып, самғай түсті.

Құтты мекен де жаңа тұрғындарын зарыға күтуде...

ОМАР БАСТАҒАН МҰСЫЛМАНДАРДЫҢ КӨШІ

Мұсылмандардың көбісі жасырынып, оңаша сәтті не түн қараңғылығын пайдаланып жолға шықса, Хазіреті Омар қару-жарағын майлап, садағын сайлап Қағбаға барып, жеті рет ашықтан-ашық тауап етті. Мұнан соң маңғаздана сол жерде отырған мүшріктерге қарап:

"Мен де дінімді қорғауға Аллаһ жолында көшкелі жатырмын. Әйелін жесір, бала-шағасын жетім етіп, ата-анасын еңіретіп қалдырғысы келетіндер болса қарсыма шықсын. Жекпе-жекке дайынмын", - деді.

Айтарын айтып болып, қасына жиырмаға жуық мұсылманды ертіп тапа тал түсте Меккемен қош айтысты. Мүшріктер оның соңынан қуғыншы салуға батылы жетпеді...

Бас-аяғы бірнеше айдың ішінде мұсылмандардың көпшілігі Мәдинаға көшіп үлгерді. Қалғандар - Хазіреті Мұхаммед, Хазіреті Әбу Бәкір, Хазіреті Әли және жолға жарамайтын науқастар мен жанын әрең бағып отырған кедей-кепшік, сондай-ақ мүшріктерге тұтқын болғандар ғана.

Сүйікті Пайғамбарымыз да көшуге әзір болатын, бірақ Аллаһ Тағаланың тікелей бұйрығы түскен жоқ еді. Хазіреті Әбу Бәкір сабырсызданып өзге мұсылмандар сияқты көшкісі келетінін айтқанда Пайғамбарымыз:

"Уа, сыддық достым! Шыдамыңды шыңдай түс. Аллаһ Тағала сені де жалғыз тастамас", - дейді.

Мәдинаға ағыла көшкен мұсылмандарды Әус пен Хазраж руының өкілдері қуана қарсы алып, жылы қабақ танытты. Көптен күткен қонақтарына ілтипат көрсетіп, отбасы, бала-шағасымен келгендер үйлі-барандылардың мейманы болса, бойдақтар Құба алқабында тұратын салт басты Саад ибн Хәйсаманың үйіне түсті.

ДАРУН-НӘДУАНЫҢ ҚОРҚЫНЫШТЫ ҚАУЛЫСЫ

Құрайыш мүшріктері болған жайттарды ұзынқұлақтан естіген сайын, дегбірі қашып, қауіптері арта түсті. Мұсылмандардың бас қосып, ынтымақ жарастыруы оларды үркіте берді. Хазіреті Мұхаммед те (с.а.у.) күндердің күнінде Мәдинаға көшіп барып, басшылықты қолына алса, мұсылмандар ашық шайқасқа шығып, тіпті Шамға баратын сауда жолын жауып тастауы мүмкін екендігін ойлап, мүшріктердің түн ұйқысы төрт бөлінді.

Осы мәселелерді кеңінен кеңесіп, талқылау үшін мүшріктер Дарун-Нәдуада жиналды.

Дарун-Нәдуа - қақпасы Қағбаға қарайтын, пайғамбарымыздың үлкен аталарының бірі Құсайдың тарапынан тұрғызылған ғимарат. Құрайыштың атқамінерлері ылғи осында жиналып, алқалы кеңестерін өткізуді үрдіске айналдырған еді...

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) және оның ізбасарларының мәселесін шешуге тағы да таң ертемен осы жерде бас қосқан олар, қақпа алдында жып-жинақы киінген ақсақалды байқап, одан кім екендігін, бұйымтайын сұрайды.

"Мен Нәжиттен келіп едім. Бүгінгі мәжілісті естіп, өз пікірімді айтқалы ат басын арнайы бұрдым. Өмірден көрген-түйген тәжірибелерімді аянып қалмайын дедім", - деген мүсәпірге құрайыштар төрден орын береді.

Негізінде ол - адам кейпіне енген шайтан еді!

Мәжіліске жүз шақты құрайыш қатысты. Араларында Хашим руынан тек Әбу Ләһаб бар еді.

Күн тәртібінде бір ғана мәселе:

"Мұхаммедке қандай шара қолдансақ тыйылады?"

"Қол-аяғын шынжырлап, зынданға тастайық", - деді сөз алғандар.

Әлгі мүсәпір қария кейпіндегі шайтан:

"Жоқ. Бұлай жасамаңдар, өздеріңе бәле тілеп аласыңдар. Жақтастары естісе тыныш жатар дейсіндер ме? Қол жинап келіп бас салса, алмай қоймайды. Сосын ол бостандыққа шыққан соң үгіт-насихатын жалғастыра береді. Сондықтан басқа шара іздестіріп көріңдер", - деді.

Енді біреулері:

"Онда оны Меккеден қуып жіберейік, қайда барса өз еркі...", - дей беріп еді, "қонақ қарт" сөзге араласып:

"Бұлай ойлауларың да - асығыстық. Оның тілі тәтті, көргенінің, кездескенінің іші-бауырына кіріп, баурап алатынына талай рет куә болдыңдар. Қуып жіберсеңдер араб тайпаларын аралап жүріп, адамдарды жанына үйіре береді. Жақтастарын көбейтіп алған соң сендерге қырғын салмасына кім кепіл? Асықпай шешім қабылдаңдар", - деді.

Ақыры Әбу Жәһил сөз алды:

"Мен таптым, оны өлтірсек қана құтыламыз.

Алдымен әр рудан ең күшті жігіттерді таңдаймыз. Әрқайсысының қолына өткір қылыш береміз. Бәрі бір сәтте өлтіруге ұмтылатын болады. Бәрі бірдей тарпа бас салғанда кімнің қолынан қаза болғаны да белгісіз боп қалады. Сөйтіп оның көзін жоямыз. Ал көпшілікке қарсы шығуға Хашим

ұлдарының шамасы келмейді. Нақты кім өлтіргенін білмегендіктен көп болып аз-кем құн төлеп, басымызды арашалап аламыз".

Ақсақал бейнесіне енген шайтан көзі күлімдеп орнынан атып тұрды да: "Мінекей, тауып айтылған сөз. Ең дұрысы да осы", - деді.

Жиналғандар Әбу Жәһилді қолдап, тарасты.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ХИЖРЕТІ

Қаныпезер құрайыштар қанды қаулыларын іске асыруға асығып, қызу дайындыққа кіріскен. Дәл осы тұста Хазіреті Мұхаммедке Аллаһтан көшуге рұқсат әмірі түсті.

Пайғамбарымыз әдетте Хазіреті Әбу Бәкірдің үйіне күнде таңертең, кешке екі мезгіл соғып кететін. Жоғарыдағы әмірді алған сәтте, түс әлетінде сыддық досының үйіне асығыс келеді. Пайғамбардың бейуақтағы келісінен секем алған Хазіреті Әбу Бәкір:

"Әке-шешем сен үшін құрбан болсын, айта отыр, жайшылық па, әйтеуір?" - деп сұрады.

Саңлақ пайғамбар:

"Құдіреті күшті Жаратқан Аллаһ маған Меккеден Мәдинаға көшуге рұқсат берді", - деді.

Хазіреті Әбу Бәкір:

"Мен ше? Саған жолдас болуға жараймын ба?"

Хазіреті Мұхаммед:

"Әрине, оған сөз бар ма?" - дегенде, Хазіреті Әбу Бәкір қуанғанынан көз жасын селдетті.

Хазіреті Айша кейінірек бұл жөнінде:

"Өмірімде қуаныштан сонша жылаған адамды көрген емеспін", - деп еске алған.

Аллаһ Елшісі мен сахаба Әбу Бәкір өздеріне жол бастаушы етіп мүшріктердің арасында жүргенмен сенімділігімен, жігіттігімен, сөзіне беріктігімен танылған Абдуллаһ ибн Ұрайкитті таңдап, үш күннен соң Сәуір тауының етегінде кездесуге сөз байласып, түйелерін дайындап, тапсырады.

Жолға дайындықты тәмамдаған соң Мұхаммед (с.а.у.) көңілі тоғайып, үйіне қайтады.

Сол заматта уахи тасушы періште - Жебірейіл келіп пайғамбарымызға мүшріктердің шешімін білдіріп:

"Бүгін түнде күнде жатып жүрген төсегіңе жатушы болма!" - деп ескертеді.

Мұнан соң Мұхаммед (с.а.у.) Хазіреті Әлиді шақырып алып:

"Бүгін менің орныма сен жат. Мына жасыл шапанымды жамылғайсың. Еш қорқушы болма, саған зиян келмейді", - деді.

Сонан соң бір кездері мүшріктердің сақтау үшін өзіне аманат еткен қымбат бұйымдарын Әлиге беріп, осыларды иелеріне табыстағанша Меккеде қалатынын ескертті. Меккеліктер бағалы заттарын өздерінде сақтауға қорыққандықтан Хазіреті Мұхаммедке сеніп тапсыратын. Мұхаммедул-Әмин атандырған да пайғамбардың асқан сенімділігі еді. Мүшріктер өздері көзін

жоюды көздеген адамның қолына бар бағалы заттарын, қымбат дүниелерін табыстайтын болған. Аманатқа көзінің қарашығындай қарайтын ол, қол астындағы заттарды иелеріне табыстауды, өзі кетіп бара жатса да, бір сәт есінен шығармаған.

Пайғамбардың үйін торуылдау

Алдын ала жоспарлағандай, әр рудан таңдалған тепсе темір үзетін мықтылар түн ортасы ауғанда ардақты Пайғамбарымыздың (с.а.у.) үйін қоршап, торуылдауға кірісті. Араларында Әбу Жәһил, Әбу Ләһаб және Умаййа ибн Халаф сияқты азулылар да бар болатын. Қаскөйлер таңның рауандап атуын, Хазіреті Мұхаммедтің үйінен шығуын күтіп, кірпік қақпастан күзетті. Әдеттері бойынша біреуді үйінде жатқан жерінде өлтіру қорқақтықтың ең масқара түріне жататын.

Мұхаммед (с.а.у.) дұшпан үйінің айналасына мықтап орныққан сәтте сыртқа шықты. Табалдырықтан аттар-аттамас жерден бір уыс топырақ алды да, күзетші қаныпезерлерге шашып жіберіп, "Ясин" сүресінің алғашқы сегіз аятын оқыды. Екі көзі төрт боп түні бойы пайғамбардың үйінен шығуын күткендердің бірде - біреуі оны көре алмады.

Біраз уақыт өткенде қастарына жақтастарының бірі келіп:

"Неғып отырсыңдар, сақадай сайланып? Көздеріңді шел басқаннан сау ма? Мұхаммед (с.а.у.) әлдеқашан бастарыңа топырақ шашып, көз алдарыңда осы үйден шығып кетті", - деді.

Не болғанын түсінбеген мүшріктер бір-біріне қарап, шаң-шаң болған шаштарын қақты. Сонан соң әлгінің айтқанына сенер-сенбестерін білмей, үйге кіреді. Төсекте ұйықтап жатқан адамды көріп:

"Қайдағы шыққан, эне, ұйықтап жатыр әлі" - деп, сыртқа шығып таң атқанша тағы күтеді.

Таңертең Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) орнынан Хазіреті Әлидің тұрғанын көргенде қандары бастарына теуіп, ашуын кімнен шығарарын білмей, әбден ызаланады.

"Мұхаммед (с.а.у.) қайда?", - деген сұрақтарына Хазіреті Әлидің: "Мен қайдан білейін, оянғаным жаңа ғана емес пе", - деп жауап беруі оларды тіпті ашуландырады.

Хақ Тағала осы оқиғаға қатысты "Әнфал" сүресінің отызыншы аятын түсірген:

"Бір кездері сені тұтқындау үшін, өлтіру үшін, сені зорлап еліңнен қуу үшін тұзақ құрған еді. Олар тұзақ құрған сайын Аллаһ Тағала олардың тұзақ, айдаларын бұзып отырды. Аллаһ - айла жасап, тұзақ құрғандарға қарсылық берушілердің қайырлысы."

Сәуір үңгірінде

Аллаһ Расулына келер болсақ, өне бойы өнегеге толы тұлға үйінен шыққан беті асығыс Хазіреті Әбу Бәкірге келіп, жағдайды түсіндірді де, апыл-ғұпыл жол азығы мен зәру заттарын алып, жолға шықты.

Бет алыстары - Меккенің төменгі тұсындағы, яғни оңтүстік батысындағы қалаға үш сағат қашықтықтағы Сәуір тауы.

Сыддық досты Аллаһ Елшісінің біресе алдын орағытып, біресе кейін калып, алаңдап келеді. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Уа, Әбу Бәкір! Неге менімен қатар жүрмейсің?" - дегенде әзіз жолдас:

"Алды-артыңа көз тігіп, сені қорғап жүрмесем кім болғаным?" - деп, сауалға сауалмен жауап берді.

Екеуі Сәуір үңгіріне жетті. Жұманың түні.

Үңгір айналасында қыбырлаған жәндік жоқ, тып-тыныш көрінді. Бірінші болып қараңғы үңгірге Хазіреті Әбу Бәкір кірді. Ішін тазалап, қиыршық тастарды лақтырып, отыратын орын әзірледі. Үңгірдің майда тесіктерін бел орамалын жыртып бітеген болды. Қалған бір тесікке аяғын тіреді. Сонан соң Пайғамбарымызды (с.а.у.) шақырды.

Мұхаммед (с.а.у.) үңгірге еніп, досының тізесіне басын қойған күйі көзі ілініп кетті...

Біраздан соң Хазіреті Әбу Бәкірдің қуысқа таяған аяғы удай ашыды. Жылан шаққанын білсе де аяулы жанның ұйқысын бұзбайын деген ниетпен тістенген күйі қыбыр етпеді. Бірақ жылан зәрі жанын сыздатқаны сондай, көзінен ыршып кеткен ащы жас тәтті ұйқыдағы Пайғамбарымыздың (с.а.у.) бетіне тамып кетті. Сол уақытта шырт ұйқыдан оянған Хазіреті Мұхаммед:

"Не болды саған досым?" - деп, басын көтеріп алды.

"Анам-әкем сенің жолыңда құрбан болсын, уа, Расулаллаһ, мазасызданатын ештеңе жоқ. Аяғымды жылан шақты ғой деймін, удай ашып кетті", - деді Хазіреті Әбу Бәкір.

Расулаллан мүбәрак түкірігін Хазіреті Әбу Бәкірдің аяғына жағуы мұң екен, Аллаһтың құдіретімен айығып шыға келді.

Мұнан соң Аллаһтың әмірімен үңгірдің қуысына бір өрмекші келіп, өрмек құра бастады. Тура кіре беріске бір көгершін ұшып келіп, ұя салды. Бұлар Расулаллаһ пен оның досы Хазіреті Әбу Бәкірді құрайыштық дұшпандардан қорғауды өз мойындарына алып, күзетке тұрғандай еді.

Сәуір үңгіріне таяу келген мүшріктер:

"Осы үңгірді тінтіп шықсақ қайтеді?" - деді.

Олардың айтқандары үңгірдің ішіндегілерге анық естіліп тұрды.

Жауыздардың бірі үңгірдің аузына жақын келіп, сәл тұрды да, қайтадан кері бұрылды.

"Ішіне үңілсең етті, ақыры қасына барған соң", - деген жолдастарының сөзіне:

"Кіре берісінде жабайы көгершіндер ұя салыпты. Кешелі-бүгінді салынғанға ұқсамайды. Бұл жерге адам қалай кіреді? Ұя бұзылуы керек еді ғой", - деп жауап берді.

Умайя ибн Халаф та ашуланып:

"Неғып үңгірдің айналасынан шықпай қалдыңдар? Көздерің жоқ па, ана өрмекшінің торына қарасаңдаршы. Атам заманғы өрмек қой ол. Мұхаммед (с.а.у.) тумастан бұрын бар шығар", - деді.

Мүшріктер үңгір маңынан алыстай берді.

Осылайша Аллаһ Тағала жаратқан жәндіктерін - өрмекші мен көгершінді сүйікті құлына күзетшілікке пайдаланғандай еді.

Меккедегі іздеу шаралары

Аллаһ Елшісін өз үйінен таба алмаған мүшріктер Меккенің түкпір-түкпірін тінтіп, іздеу салды. Хазіреті Әбу Бәкірді де үйінен таба алмаған соң мүлдем ашуға мінді.

Ары бері іздеп әбден сандалған олар енді айлаға көшті.

"Мұхаммедті (с.а.у.) немесе Әбу Бәкірді тапқан адамға жүз түйе беріледі", - деп жар салды.

Мұны естіген ұры-қары, қаскөй атаулының бәрі қылыш асынып, садақтарын сайлап, сойылдарын алып, қаладан ұзап шығып айналаны іздеуге кірісті.

Із кесушілікке маманданғандар көп кешікпей екі адамның ізін тапты. Оның Хазіреті Мұхаммед пен Хазіреті Әбу Бәкірдің аяқ ізі екенін де жазбай таныды. Осы ізбен жүріп отырып Сәуір тауына дейін келеді...

Араларынан айлалы бірі:

"Із осы жерде кесілгеніне қарағанда, олар осы маңнан ұзап кетпеген. Не де болса іздегенімізді таптық-ау, сірә", - деді.

Умаййа ибн Халаф үңгірдің аузына жақындады.

Үңгірдің ішінен Хазіреті Мұхаммед пен Хазіреті Әбу Бәкір сырттағыларды айқын көріп отырды. Хазіреті Әбу Бәкір қатты қобалжып:

"Уа, Расулаллаһ! Мені өлтірсе де арманым жоқ. Қатардағы жай пендемін ғой, мен сияқтылар толып жатыр. Бірақ Аллаһ басқа салмасын, саған зиян келер болса, бүкіл үмметіңнің күні қараң", - деді.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Сен саспа досым, Аллаһ бізбен бірге", - деп оны жұбатты.

Хазіреті Әбу Бәкір сонда да:

"Уа, Расулаллаһ! Қазір олардың біреуі еңкейіп үңгірге көз салса, бізді көріп қояды ғой", - деп қобалжуын баса алмады.

Әлемдердің мақтанышы болған Пайғамбар байсалдылығынан танбай:

"Уа, Әбу Бәкір! Екі адамның қасында үшіншісі Аллаһ болса, ақыры қайыр боларына күмәнің бар ма? Бізді ешкім де ұстай алмайды", - деді де, Ұлы Жаратушыға дұға етті.

Құран Кәрімде бұл оқиғаның баяндалуы:

"Егер де сендер оған (расулыма) көмектеспейтін болсаңдар (ұмытпандар) кәпірлер Оны (Меккеден) қуғанда Аллаһ Тағала өзі Оған жәрдемдескен болатын. Тағы да Ол көмегін аямайды. Ол қиын сәт еді. Расулаллаһ екеудің бірі еді (жанында тек Әбу Бәкір болды). Олар (Сәуір тауының етегінде) үңгірде отырды. Пайғамбар қасындағы жолдасына "Уайымдама, Аллаһ бізбен бірге" деді. Аллаһ (жолдасының) жүрегіне күш беріп, Оны (сүйікті құлын) көрінбейтін әскерлермен қолдады. Сөйтіп кәпірлерді төмендеткен еді. Аллаһтың діні - ұлы дін. Аллаһ (міндетті түрде) жеңуші, әр нәрсені орынды істеуші хаким." (Тәуба сүресі, 9/40-аят)

Бейсенбіден жұмаға қараған түні үңгірге кірген екі дос үш күн, үш түн бойы тапжылмастан сонда отырады. Бұлай етулерінің де мәнісі бар. Мүшріктер мұнша уақыт ішінде оларды іздеп таба алмаған соң Меккеден ұзап кеткендіктерін ойлап, жаппай қуғынды бәсеңсітер деген сақтық. Шынында да солай болды.

Үңгірде тығылып отырып мүшріктердің арасында болған оқиғаларды Әбу Бәкірдің ұлы Абдуллаһтан естіп, біліп отырды. Абдуллаһ күндіз мүшріктердің арасында жүріп, айтқандарының бәрін тыңдап, кешке Расулаллаһ пен әкесіне хабар беретін. Түнде үңгірде болып, таң сәріде Меккеге қайтып келетін...

Хазіреті Әбу Бәкірдің құлы Амир ибн Фухайра да Сәуірдің баурайында қой жайып жүрген болып, Абдуллаһтың келген-кеткен іздерін таптап тастайтын. Әрі үңгірдегілерге сүт апарып беретін...

Осылайша үш күн, үш түнді өткізген соң Абдуллаһтан Меккедегілердің із кесуді саябырлатқанын естіп, екі дос ары қарай жолға шығудың қамын ойластырады.

Дүйсенбі күні сәресі мезгілінде, алдын ала келісілгендей, жол бастаушы Абдуллаһ ибн Ұрайкит екі түйені жетелеп Сәуір тауының маңына келді

Үңгірден аттаныс

Рәби'уләууал айының төртінші дүйсенбісі... Үңгірден шығар сәт те келіп жетті...

Хазіреті Әбу Бәкір екі түйенің қондырағын досы Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) ұсынып:

"Әке-шешем сенің жолыңда құрбан болсын, уа, Расулаллаһ, міне мінісің де әзір", - деді.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Тұра тұр, асықпа досым. Мен мына түйенің құнын төлемей міне алмаймын", - деді. Хазіреті Әбу Бәкір:

"О не дегенің, сенің жолыңда мал түгілі жанымыз пида. Кел, мін", - деді.

Мұхаммед (с.а.у.) келіспеген соң Хазіреті Әбу Бәкір түйенің сатып алғандағы бағасын айтуға және оны алуға мәжбүр болды. Ұрайкиттің ұлы Абдуллаһ бастап, қастарына Әбу Бәкірдің қызметшісі Амирді де алып, екі дос Сәуірмен қош айтысты.

Аллаһ Елшісіне туып-өскен мекенінен айырылу оңай болмады. Артына қайта-қайта қарайлап, мұңды жанарын Меккеге тігумен болды. Хәзрауа алқабына келгенде түйесін тоқтатып көз ұшында қалып бара жатқан туған қаласына деген қимастық сезімін төмендегі сөздермен білдірді:

"Уаллаһи, сен Аллаһтың жаратқан мекендерінің ішінде ең құттысысың. Аллаһ сүйген орынсың.

Мен үшін де сенен қайырлы, сенен әсем жұрт жоқ. Кетуге мәжбүр болмасам, басқа жерден қоныс іздеп көшпес едім. Қош бол, туған жер - атамекенім!"

Хақ Тағала осы сәтте сүйікті құлын жұбату мақсатымен төмендегі аяттарын түсірді:

"Әрине, ол Құранды түсіріп, таратуды саған парыз қылған Аллаһ сені қайтадан қауышар мекеніңе (Меккеге) оралтады." (Қасас сүресі, 85-аят)

Дұшпанның қолына түсіп қалмау үшін Мәдинаға көпшілік жүретін жолдан гөрі тасалау жолға түскенді дұрыс деп біліп, жолаушылар оңтүстікке қарай Қызыл теңіз жағалауындағы Тихама елді мекеніне дейін барып, сосын солтүстікке бұрылды. Теңізден қашықтап, шөлді бетке алып аяндай берді. Сейсенбі күні түске дейін түйеден түспей жол жүрді. Екінші күні түс әлетінде жолай кішкене тыныстап алмақ болып тоқтайды.

Пайғамбарымыз көз шырымын алуға жатады. Хазіреті Әбу Бәкір болса, аяулы досын күзетіп, айналасын қырағы көзбен шолып отырады. Әлден уақытта ұзақта қой жайып жүрген шопанға көзі түседі. Асығыс орнынан тұрып, қойшыға барып, жөн сұрасып, бір ішім сүт сұрап әкеледі. Онысын қоярда-қоймай пайғамбарымызға ішкізеді.

Жолдағы оқиғалар

Жолаушылар сапар бойы небір қызыққа кенелді.

Жол азықтары әлдеқашан таусылған. Талғажау етер тағам іздеп айналаны сүзіп келе жатқан жолаушыларға бір шопан жолыға кетеді. Олар жағдайларын айтып, сүт сұрайды.

Малшы:

"Сауын малым жоқ. Мына бір жалғыз ешкіні сауатын едік, ол да буаз, сүті тартылып кетті", - деді.

Пайғамбарымыз (с.а.у.) ешкіні ұстап алып шипалы қолымен желінін сылап-сипап, дұға етті. Сол-ақ екен ешкінің желіні тырсылдап сүтке толды. Оны сауып, мейірлері қанғанша ішті.

Аң-таң болған шопан:

"Не деген керемет жансың?! Сен сияқты адамды бұған дейін көрсем, көзім шықсын. Кімсің сен? Қайдан келесің?" - деп сұрақтарын жаудыра жөнелді.

Мұхаммед (с.а.у.):

"Кім екенімді айтайын, бірақ тіс жарып ешкімге айтушы болма", - деді.

Малшының уәдесін алған соң:

"Мен Аллаһтың Расулы - Мұхаммедпін", - деді.

Қызығушылығы онан сайын арта түскен қойшы:

"Е-е, әлгі құрайыштардың жолынан адасты деп жүргендері сен болдың ғой", - деді.

Пайғамбарымыз:

"Иә, иә, олар солай деп жүр", - деп күрсінді.

Малшы сөзге келместен:

"Мен саған сендім, иландым, сен пайғамбарсың. Айтқандарыңның хақ екеніне шүбәм жоқ. Сенің істегендеріңді тек пайғамбар ғана істей алады. Мен саған мойынсұндым" - деп, аяқ астынан мұсылмандықты қабылдайды да

"Мені де ала кетіндерші, өздеріңмен бірге" деп жалынады. Аллаһ Елшісі оған:

"Сен әзірге дәрменсізсің. Әлі алда талай-талай асулар бар. Сен онан да менің жеңісімді естіген күні кел, бізге қосыл", - деп басу айтты.

Қысыр еткінің сүт беруі

Ұзақты күнге жол жүріп шаршаған жолаушылар Құдайд алқабына келгенде Әбу Ма'бад деген адамның шатырына ат басын тірейді. Сол жердегілерден:

"Құрма немесе басқа азық сатпайсыңдар ма?" - деп сұрайды.

Отағасы Әбу Ма'бад үйінде жоқ болатын. Әйелі Атиқа:

"Өкінішке қарай, ұсынар дәмге зәруміз", - деп жауап береді.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) анадай жерде тұрған ыңыршағы айналған арық ешкіні меңзеп:

"Сүті жоқ па ?" - деп сұрайды.

Атиқа:

"Сүт қайдан болсын о байғұста, өзі қысыр, түрі анау ғой", - деді.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Рұқсат берсең, сауып көрейік", - деп, үй иесінен рұқсат сұрады. Өріске баруға жарамай қалған арық ешкіден ештеңе шықпасына сенімді түрде Атиқа қонақтың бетін қайтармау үшін ғана:

"Көрем десендер, өздерің біліндер, қолдарыңды қақпаймын", - деді.

Пайғамбарымыз ешкінің жонынан сипап, бір қолымен желінін ұстап "Бисмилләһир-рахманир-рахим" деп дұға етті де:

"Енді ыдыс әкеліп сауып көріңізші", - деді үй иесіне қарап.

Атиқа абдыраған күйі түк түсінбестен үйінен ыдыс алып шығып, ешкіні сауа бастады. Қолы желінге тиген сайын өз көзіне өзі сенбеді. Ыдыс шөпілдеп толған соң алдымен үй иесі, сонан соң қонақтар кезекпе-кезек қанғанша ішті. Сонан соң ешкіні тағы да сауып, сүтті Атиқаға берді.

Жолаушылар кеткен соң үйіне келген отағасы Әбу Ма'бад ыдыс толы сүтті көріп:

"Мұны қайдан алдың?" - деп сұрады әйелінен. Атиқа болған жайды түп-түгел баяндап шыққанда:

"Түр тұлғасы қандай адам?" - деп сұрады күйеуі.

"Орта бойлы, қою қара қасты, көзі мойылдай қап-қара, жүзі өте нұрлы", - деп сипаттаған әйеліне Әбу Ма'бад:

"Құрайыштан шыққан пайғамбардың нақ өзі. Егер мен үйде болғанда оған иман келтіріп, бірге ере кетер едім", - деді.

Расулаллаһ кетерінде үй иесі Атиқаға: "Бұл ешкіні соймаңдар", - деп кеткен.

Арадан көп уақыт өткенде Атиқа:

"Расулаллаһ мүбәрак алақанымен желінін сипаған сол ешкі Хазіреті Омардың халифалығы тұсында Мәдинаға көштің он сегізінші жылында жұртты жайлаған қуаңшылықта да бір үйлі жанды асырады. Мал тұрмақ

адамдар жеуге азық таба алмай босып кеткенде ешкіміз екі мезгіл сүт беріп, несібемізді жалғайтын", - деп еске алған.

Сурақаның содырлығы

Құрайыштың Мұхаммедті (с.а.у.) ұстап берген кісіге жүз түйе сый беретінін естіген Кинана тайпасының сотқарлары да тыным таппай, оңай олжа тапқысы келді. Қызыл теңіз маңынан екі түйелі төрт адамның өткенін ұзынқұлақтан естіген олар күндіз күлкіден, түнде ұйқыдан айырылады.

Әсіресе, батырлығымен аты шыққан, әрі із кесуде алдына жан салмайтын Сурақа ибн Малик оңай олжадан қағылғысы келмей, құлқыны құрып, Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) ізіне түскен еді. Оған іздегенін табу аса қиынға соққан жоқ. Бар екпінімен желе жортып Хазіреті Мұхаммед пен оның жолдастарына жақындап-ақ қалады. Хазіреті Әбу Бәкір қуғыншыны көріп қобалжи бастайды.

Мұхаммед (с.а.у.) болса, еш абыржымастан:

"Уайымдама, досым, Аллаһ бізбен бірге", - деді де, артына бұрылып Сурақаға көз тастады. Сол мезетте Сурақаның атының аяғы белуарына дейін жерге кіріп кетті. Бар пәрменімен атын қамшылап, енді шықтым дегенде құмға қайта батты. Атының аяғы кірген жерден түтін шыққанын көргенде, мүшкіл халден құтыла алмасын сезген қуғыншы Хазіреті Мұхаммедке жалбарынып:

"Дұға ете көр, мына бәледен құтқар мені. Құлың болайын. Саған зәредей зиян келтірмеймін. Сені көргенімді де ешкімге айтпаймын", - деді.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) дұға етіп, Сурақаны құтқарған соң:

"Соңымызға түскендер болса, кері қайтар", - деп бұйырды.

Сурақа құтылғанына қуанып, кері қарай шаба жөнелді. Жолай кездескен мүшріктерге:

"Бұл жақты іздеп босқа шабылмай-ақ қойындар. Мен айнала шолып келемін, ешкім жоқ. Бағыттарыңды өзгертіндер", - деп, дұшпанның бетін қайтарады.

Тағдырдың тамашасы деген осы емес пе, таңертең пайғамбарды қолға түсіру үшін қамданып, жолға шыққан адам, түстен кейін Оны дұшпаннан қорғауға күш салды.

Кейіннен Сурақаның бұл әрекетін естіп білген Әбу Жәһил ызаланып, қолынан басқа ештеңе келмейтін болған соң "айдың күннің аманында қорқып қашқан" деп, Сурақаны келемеждейді...

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) муғжизасына куә болған Сурақа:

"Менің көргендерімді көрсең, сен де Мұхаммедке иман келтірген болар едің", - деп жауап қайтарған екен.

Сол Сурақа Мәдинаға хижреттен соң сегіз жыл өткенде, Расулуллаһты Хунайн шайқасынан қайтып келе жатқанда қарсы алып, мұсылмандықты қабылдағанын айтып, пайғамбарға бас иген.

Сапар жалғаса түсті...

Айнала ұшы-қиырсыз сахара. Аптап ми қайнатқандай. Сурақаны қайтарып, көңілдері орнына түскен жолаушылар біресе ілбіп, біресе желіп, біресе аяндап шыжыған ыстықты елемегендей алға баса берді.

Иыр-шиыр ой арнасында ағыс ыңғайымен жүзген кісіше тым-тырыс келе жатқан олар алдарынан көрінген керуенді де әуелгіде байқамай қалады.

Керуен Шамнан сауда жасап, Мәдинадан Меккеге бет түзеген. Керуенші саудагерлер арасынан Зүбәйір ибн Аууам бұларды танып келіп, сәлем-сауқат білген соң мәдиналық мұсылмандардың сарыла жол тосып отырғандығынан құлақ қағыс етті. Сонан кейін Пайғамбарымыз бен Әбу Бәкірге шамдықтардың дәстүрлі ақ шапанын кигізді. Мәдинаның ахуалын естіген жолаушылар жылдамдықтарын арттыра түсті.

Меккеге оралып, шаруаларын ыңғайлаған Хазіреті Зүбәйір ибн Аууам да Мәдинаға хижрет еткен.

Жылдамдықтарын арттырған жолаушылар Амим деген жерге келіп жетеді. Сәһм ұлдарының мекені осы жерге жақын. Олардың басшыларының бірі Бұрайда ибн Хусайб та құрайыштың олжасынан дәметіп, қасына сексен батырын алып пайғамбарды іздеуге шыққан болатын. Құғыншылар Амим мекенінде іздегендерімен қауышты.

Аллаһ Елшісі (с.а.у.) оларды көре салып, басшысына:

"Жөн-жосығыңды айта отыр", - деді.

"Менің атым - Бұрайда, Әслам тайпасынанмын", - деген жауапты естігенде, Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) жолдастарына қарап:

"Уа, Әбу Бәкір! Ісіміз оңға басайын деген сияқты", - деді.

Сонан соң Бұрайдадан:

"Әсламның ішінде қай рудан боласың?" - деп сұрады.

Бұрайда:

"Сәһм ұлдарынан", - деп жауап берді.

Пайғамбарымыз (с.а.у.):

"Уа, Әбу Бәкір! Бізден артық жолы болғыш жан бар ма екен?" - деді.

Мұхаммед (с.а.у.) не нәрсені болса да әрдайым тек жақсылыққа жоритын.

Бұл жолы мәселенің мәнін түсінбесе де, жолшыбай кездескен бейтаныс жолаушының байсалдылығы мен өзін көргендегі қуануының себебін андай алмаған Бұрайда:

"Ал сен кім боласың?" - деп сауал тастады.

Пайғамбарымыз (с.а.у.):

"Мен Абдуллаһтың ұлы Мұхаммедпін. Аллаһтың Елшісімін", - деді де, оны Исламға илануға шақырды.

Уағызға ден қойған Бұрайда жауынгерлерімен бірге сол сәтте иман келтіріп, мұсылман болды.

Пайғамбарымыз жаңа мұсылмандармен бірге сол түнді Амимде өткізді. Таң атқан шақта Бұрайда Хазіреті Мұхаммедке:

"Уа, Расулаллах! Мәдинаға байрақсыз кіргеніңіз дұрыс емес", - деп, сәлдесін шешіп, күні кеше ғана пайғамбарды өлтірмек болған жебесінің

ұшына байлады. Мәдинаға барғанша өзі бастап әлгі байрақты желбіретіп көтеріп жүрді.

Аллаһ Елшісі Бұрайда туралы кейінірек былай деген:

"Сахабаларымның біреуі туған мекеннен ұзақ бір елде қаза болады. Сол (сахаба) қиямет-қайымда аталған мемлекеттің нұры әрі сол ел халқының жетекшісі болып қайта тіріледі".

Шынында да Бұрайда Ислам жолында ұлы істер атқарып, Хорасанға дейін келіп, Мары қаласында дүние салады.

ҚҰБА МЕШІТІ ЖӘНЕ АЛҒАШҚЫ ХҰТБАЛАР

Мәдиналық тілеулестері Мұхаммедтің (с.а.у.) Меккеден шыққанын естігелі бері таң намазынан соң топ болып Харра биігіне шығып, күн тас төбеге келіп, ысығанға дейін жол тосуды әдетке айналдырған.

Сондай күндердің бірінде түске дейін отырып, аптап басқан кезде үйді -үйіне тараған.

Сол сәтте үйінің шатырына шығып қалған бір яһуди алыстан аппақ киінген бірнеше адамның сағым арасында бұлдырап Мәдинаны бетке алып келе жатқанын көреді. Мұсылмандардың Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) көп уақыттан бері сарғайып күтіп жүргендерінен хабардар яһуди:

"Ей, арабтар! Көптен күткен қонақтарың келе жатыр!" - деп айқай салып, сүйінші сұрады.

Бұл сүйіншілі хабардан қала да, халық та әп-сәтте мерекедегідей шаттанып, сәнденіп, безеніп шыға келді.

Өрекіген көңілдер келгені шын ба, өтірік пе дегендей аласұрып, қуаныш көз жастары төгілді. Өйткені күллі адамзатқа бақыт сыйлаушы ұлы тұлға күтілуде еді. Мұсылмандар қару-жарақтарын асынып, аяулы мейманның алдынан шықты.

Қарсы алушылар Хазіреті Мұхаммед пен оның жолдастарын құрма ағашының түбінде көлеңкелеп отырған жерінде жолықтырды. Бірнеше күннен бері зарығып, тағатсыздана жолын тосқан халық екі дүниенің сәулесі – Хазіреті Мұхаммедке сәлем беріп, оның нұрлы жүзінен көздерін айыра алмай біраз тұрды.

Сәл тынығып алған соң Хазіреті Мұхаммед пен оның жолдастары, қарсы алушылар - бәрі бірге Мәдинаның оңтүстігінде орналасқан Құба ауылына бет түзеді.

Рәби'уләууал айы, күн дүйсенбі болатын. Күн тас төбеде, шыжғырып тұр...

Пайғамбарымыз (с.а.у.) бастаған топ Мәдинаға бір сағаттық жердегі ауылға келіп кірді. Онда олар Амр ибн Ауф ұлдарымен ағайындас Гүлсім ибн Хидмның үйіне түсті. Шіліңгір ыстықтағы бірнеше күнгі сапардан шаршаған Хазіреті Мұхаммед демалып, әрі сол маңдағы мұсылмандармен жүздесу үшін Құбада сәл аялдауды мақұл көреді.

Жатар орынға сол төңіректің құрметті ақсақалы Гүлсім ибн Хидмның үйіне барып, күндіз мұсылмандармен кездесіп, сұхбаттасу үшін Саад ибн Хәйсаманың үйіне келетін. Меккеден келген бойда-ақ муһажирлердің көбі

осы үйде еді, сол себепті бұл шаңырақ «Дарул-Узап», яғни бойдақтардың үйі аталып кеткен.

Хазіреті Әлидің пайғамбарымызбен қауышуы

Хазіреті Әли Пайғамбардың тапсыруымен құрайыштардың Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) аманат еткен бағалы заттарын иелеріне таратып беру үшін Меккеде қалып еді.

Өзіне жүктелген тапсырманы тап-тұйнақтай етіп орындаған соң Хазіреті Мұхаммедтен үш күн кейін ол да жолға шыққан. Арып-ашып үздіксіз жүріп отырған күйі Пайғамбарымызды Құба ауылында қуып жетті. Көп жүргеннен аяқтары ісініп, табаны тілім-тілім болған бауырымен Хазіреті Мұхаммед жылап көрісті. Құшақтасып, мауқын басқан соң Әли үшін Аллаһ Тағалаға қол жайып, шипа тіледі де мүбәрак қолымен аяғын сылап, ісігін айықтырды.

Аллаһ Расулы Құба ауылында он күн түнеп, бұл уақыт ішінде Құба мешітінің құрылысын аяқтап, құтты мекенде намаз оқиды.

Бұған дейін де мұсылмандар тарапынан кішігірім мешіт салынғанмен, Ислам жамағаты үшін тұңғыш тұрғызылған ғибадатхана осы Құба мешіті саналады.

Гүлсім ибн Хидмның құрма кептіретін алқабында іргетасы қаланған бұл мешіттің құрылысында Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) аянбай еңбек етті. Кесектің ең ауырын, құрылысқа қажетті тақтайдың ең үлкенін көтеріп, өзгелерге өнеге көрсетті. Бұл көрініске бейқам қарап қала алмаған сахабалар:

"Уа, Расулаллаһ! Өзіміз-ақ жасаймыз. Сен тек нұсқаушымыз бол", - деп қанша айтса да, Пайғамбарымыз (с.а.у.) көнбей, мұсылмандардың қатарында тер төгіп қызмет еткен. Аллаһ Расулының қажыр-қайраты, тақуасы, батылдығы мен еңбекқорлығы мұсылмандарға өшпес өнеге болған. Бола береді де...

Құба мешітінің маңызы

Құба мешіті Ислам тарихында ерекше маңызға ие. Пайғамбардың өзі бас болып құрылысына қатысқан, мүбәрак қолдарымен кірпішін қалаған бұл ғибадатхана Құранда "Тақуа мешіті" деп бейнеленген.

Тәуба сүресінің 108-аятында Аллаһ Тағала бұл мешіт жайында былай деген:

«(Мұхаммед!) Ол мешітте әсте намаз оқыма. Әу бастан-ақ тақуалық негізінде салынған (Құба) мешіті намазға тұруыңа әбден лайық. Онда заттың және рухани кірлерден тазалануды жанындай сүйетін адамдар бар. Аллаһ та тазаланғандарды сүйеді».

Бұл ғибадатханаға Аллаһ Расулы ғұмыры бойынша әр сенбі сайын жаяу не көлікпен келіп зиярат етіп, ішінде намаз оқитын.

Мұсылмандарға да барынша тазарып келіп, Құба мешітінде намаз оқыған адамға Умра - кіші қажылық сауабы жазылатынын ескерткен.

Ислам жолындағы кедергілер ақырындап жойылып, иман нұры шартарапқа жайыла бастаған кезеңде тұрғызылуының өзі Құба ауылындағы мешіттің маңызын арттыра түсетіндей...

Құбадан аттаныс

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Құбада он күн болып, кезекті жұма күні Мәдинаға аттанды. Кәсуа атты түйесіне мінген Аллаһ Елшісі жанында Нәжжар ұлдарынан қарулы жүз әскер, садық досы Хазіреті Әбу Бәкір бар еді. Сырттай қарағанда Құба ауылынан Мәдинаға бет түзегендердің көрінісі көңіл қуантарлықтай, ғибратқа толы болатын. Бір кездері Меккеде өзін қолдайтын бірде-бір адам болмай, азапты күндерді өткерген Пайғамбарлар Сұлтаны енді жүректерін иман жаулаған нұр жүзді, жүздеген тілеулестерінің ортасында келе жатыр. Бұл топ өздеріне дүние мен ақыреттің жолын көрсеткен ұлы тұлғамен таңның атысы, күннің батысы зарыға, сарыла қауышқан еді.

Әрбіреуінің жүзіндегі сол сәттегі шаттықты тілмен айтып жеткізу мүмкін емес.

Өмір ағысы оңалған сыңайлы. Тағдыр тауқыметін көтере алғандарға күле қарай бастаған. Мұсылмандар көңілі жайланған, өмірлеріне дән риза. Бәлкім, адамзат тарихындағы ең бақытты шақтың көрінісі осы ма еді, кім білсін?!

Мәдина маңындағы тұңғыш жұма намазы

Аллаһ Елшісі жолшыбай Салим ибн Ауф ұлдарының мекеніне соғып, Рануна алаңқайында жұма намазын оқыды.

Бұл - Пайғамбарымыздың Мәдинадағы тұңғыш жұма намазы. Намаздан кейін Аллаһ Расулы екі хұтба жасады. Аллаһқа мадақ айтқан соң ол былай деді:

"Уа, халайық!

Денсаулығыңыз бар кезде ақырет үшін азық жинаңыздар. Қиямет-қайымда шопансыз қалған қойдың да сұрауы болады. Хақ Тағала барлық пенделерін есепке тартады.

"Саған мен елшімді жібердім. Расулым тура жолды түсіндірмеді ме? Мен саған мал-мүлік, ғұмырың бойынша ырзық-несібе бердім. Ал сен ақырет үшін не жинадың?" дегенде пенде оңына, солына қарап, ештеңе көре алмайды. Ақыретке азық жинамаған болса, алдынан тозақ оты көрінеді. Сондықтан кімде-кім мына дүниеде жарты құрмамен болса да, жақсылық жасасын. Өзін ақырзаманда құтқаратын амал жасасын. Ол да болмаса, жақсы сөз сөйлеп құтқаруға тырыссын. Жақсы сөз де - сауап.

Аллаһтың сәлемі, берекеті мен рақметі жаусын!"

Екінші хұтба

Екінші хұтбаның қысқаша мазмұны былай:

"Аллаһ Тағала ғана мақтауға лайық. Аллаһты мадақтап, оған шүкір ете отырып, одан жәрдем тілеймін. Нәпсіміздің шерінен (жаманшылығынан)

және жамандық жасаудан Аллаһқа сыйынамын. Аллаһ таңдап хақ жолға түсірген пендесіне ешкім де кедергі бола алмайды. Аллаһ қаламағанды ешкім де тура бағытқа сала алмайды.

Аллаһтан басқа тәңірінің жоқтығына куәлік келтіремін. Ол - жалғыз, серіксіз.

Сөздің ең көрнектісі - Аллаһтың кәламы. Кімде-кімнің жүрегіне Аллаһ Тағала Құранмен өрнек салып, күпірліктен айықтырған соң, ол пенде Құранды басқа сөзден төмен санаса, ақыры қайыр болмайды.

Шынында да, көркем сөздің мәйегі - Аллаһтың кітабында. Аллаһтың ұнатқанын ұнатып, ұлы Жаратқанға шексіз сүйіспеншілікпен беріліңіздер. Аллаһты зікір етуден (еске алып, айтудан) жалығушы болмаңыздар. Аллаһтың сөзіне шүбә келтірмеңіздер. Өйткені Ол не нәрсенің де ең жақсысын таңдай біледі. Адамға арам мен адалды ажыратып көрсеткен де - Сол. Аллаһқа ғибадат етіңіздер. Оған ешнәрсені ортақ қоспаңыздар. Тек қана жақсылық жасауға әрекеттеніңіздер. Бір-біріңізді Аллаһ ризалығы үшін жақсы көріңіздер. Аллаһ антын бұзғандарға азап береді.

Бәріңізге Аллаһтың сәлемі, рақымы жаусын!"

Ақабадағы келісім бойынша мәдиналық мұсылмандар Аллаһ Елшісін көздерінің қарашығындай қорғауға тиіс болатын.

Сол уағдаларын жүзеге асырар сәт те келіп жеткен еді.

Пайғамбарымыз екінші хұтбасын айтып болған соң Мәдинаға бет түзейтінін білдірді.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ МӘДИНАДА

Пайғамбарымыз Ранунада жұма намазын оқып, хұтба айтып, қайтадан түйесіне мініп, Мәдинаны бетке алды. Қасында - сыддық досы Әбу Бәкір мен мәдиналық мұсылман жігіттер. Тамылжыған табиғат та олардың қуанышына ортақтасып тұрған тәрізді.

Он сегіз мың ғаламның нұры болған Ұлы Пайғамбар Мәдинаға келіп кіргендегі жергілікті халықтың шаттығы тілмен айтып жеткізгісіз. Қала да екі дүниеге сәуле шашар тұлғаға иелік еткені үшін масайрап тұрғандай.

Еңбектеген бала, еңкейген кәрі - бәрі-бәрі:

Тәл'аал бәдрү а'ләйнә

Мин сәниәтул Уәда

Уәжаба шукру а'ләйнә

Мәда Аллаһе даа'.

Әнтә шәмсун, әнтә бәдрун,

Әнтә нурун алан 'нур.

Әнтә мисбаху Сурәййа

Я Хабиби, я Расул!

"Уәда жотасынан бізге

Толған айдай жарық бердің.

Шүкір еттік халімізге

Бақытқа жол салып бердің.

Сен - айсың, сен - күнсің,

*Сен нұр үстіне нұрсың.
Сен Сұрайға жұлдызысың
Сүйікті Хақ Расулысың!"*

деп қаумалап, шырқап жатты.

Халық Расулаллаһтың нұр жүзін бір көруге асығып, сыртқа ағылған. Айнала ығы-жығы, ине шаншар орын жоқ. Бала-шаға, кәрі-құртаң бар жақсысын киініп, сәнденіп шыққан.

"Мұхаммед (с.а.у.) келді! Аллаһтың елшісі келе жатыр! Қош келдің, Уа, Расулаллаһ! Қадамыңа гүл бітсін!" - деп жан-жақтан шуласқан дауыстан құлақ тұнады.

Әр үйдің қасынан өткен сайын үй иелері:

"Қош келдің, құтты қонақ! Үйімізге кіріп, дәм тат. Берекемізді арттыр", - деп қиыла өтінді. Расулаллаһ болса:

"Түйеге жол беріңдер. Тоқтар жері, Аллаһтың әмірімен жануардың өзіне мәлім", - деді.

Пайғамбардың түйесі Малик ибн Нәжжар ұлдарының үйіне дейін барып, бос алаңға шөкті.

Пайғамбарымыз түйеден түскен жоқ. Түйе сәлден соң қайта тұрып, біраз алға жылжыды да, кері бұрылып манағы шөккен жеріне қайта келіп, шөкті.

Түйе шөккен күйі қозғалмаған соң Пайғамбарымыз:

"Иншаллаһ, бізге бұйырған орын осы болар", - деп түсті.

Осылайша Ислам тарихындағы маңызды оқиғалардың бірі - мұсылмандардың хижретіне нүкте қойылды. Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) Мәдинаға көші ^{Көмек берушілер, Меккелік мұсылмандарға қолдау көрсеткен Мәдиналықтар.} әнсарлар ^{мәдиналық мұсылмандармен қатар муһажирлерге де айрықша серпін әкелді.} Оған әнсар мұсылман Әнес ибн Маликтің мына сөздері куә:

"Мен өмірімде Расулаллаһтың Мәдинаға келген күнінен артық, одан көңілді, одан нұрлы күн көрген емеспін".

Пайғамбарымыз Әбу Әюб Әл-Әнсаридің қонағы

Пайғамбарымыз қаумалаған көпшілікке қарап: "Қайсыларыңыздың үйіңіз осы жерге жақын?" - деп сұрады.

Нәжжар ұлдарынан Әбу Әюб әл-Әнсари ортаға шықты: "Уа, Аллаһтың Елшісі! Менің үйім тап іргеде. Міне, есігіміз ашық. Рұқсат болса, түйенің жүгін үйге тасиық", - деді.

Мұхаммед (с.а.у.) келіскендігін білдірді.

Мәдиналық мұсылман Әсад ибн Зурара пайғамбардың түйесін тәбәрік деп алады.

Әбу Әюб Әл-Әнсари Хазіреті Мұхаммед пен оның айнымас досы Хазіреті Әбу Бәкірге үйінің төрінен орын әзірледі.

Қонақжай сахаба Әбу Әюб әл-Әнсари былай дейді: "Расулаллаһ үйімнің төменгі қабатына орналасқанды мақұл көрді. Бірақ менің жаным жай таппады. Бірнеше рет барып Одан жоғары қабатта тұра алмайтындығымызды айтсам да, Аллаһ Расулы келіспеді.

Бір күні терезе алдында тұрған шыны құмыра сынып, ішіндегі су жан-жаққа төгілді. Төменгі қабатқа-қымбатты меймандарға тамшылап кете ме деген оймен әйеліміз екеуіміз жанұшыра жалғыз жамылғымызбен суды сүртіп алдық. Осы оқиғадан соң тіпті тынышымыз қашты. Тұрсақ та, отырсақ та астыңғы қабаттағылардың мазасын алармыз деп аяқ ұшымен жүретін болдық. Аса құрметті қонақтың жайғасқан орнына көңілім разы болмай, ақыры орын алмастыруға көндірдім".

Ардақты Пайғамбарымыз жеті ай бойы Хазіреті Әбу Аюб Әл-Әнсаридің үйінде тұрады. Бұл уақыт аралығында мәдиналық мұсылмандар - әнсарлар құтты қонақтарына кезектесіп тамақ әкелумен болады.

Әбу Әюбтың отбасы кешкі асты арнайы өздері дайындайтын. Артылған тамақ болса, сарқыт деп сарқып ішетін.

Бір күні кешкі тамаққа пияз бен сарымсақ қосылған дәм ұсынылады. Пайғамбарымыз астан ауыз да тиместен кері қайтарды.

Әбу Әюб мұның мәнісін түсіне алмаған бойы Пайғамбарымызға келіп: "Әке-шешемді де жолыңа құрбан етуге әзірмін, уа, Аллаһтың сүйген құлы! Тағамды кері қайтаруыңның себебі неде?" - деп сұрайды.

Расулаллаһ (с.а.у.): "Асқа қосылған көкөністің иісі жағымсыз болғандығы үшін жемедім. Өйткені жағымсыз иіс жан жолдасым Жебірейілді менен ұзақтатады, яки адам хош көрмеген нәрсе періштелерге де ұнамайды", - деді.

Әбу Әюб: "Сонда бұл тамақтың арам болғаны ма?" - деп сұрайды.

Аллаһ Расулы: "Жо-жоқ! Арам емес, тек иісі ұнамсыз", - деп жауап береді.

Бір күні Әбу Әюб әл-Әнсари пайғамбарымыз бен Хазіреті Әбу Бәкірге жетерлік тамақ әкеледі. Ас дастарханға қойылғанда Расулаллаһ:

"Әнсар достарымыздан отыз адам шақыр", - деп Әбу Әюбқа бұйырады.

Хазіреті Әбу Әюб Пайғамбардың айтқанын екі еткізбейді.

"Тағы да алпыс адам келсін", - дейді Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.).

Олар да келеді, жүз шақты кісі екі адамдық тамақ құйылған табаққа қол созады. Таңғалыстарын жасыра алмаған әнсарлар, өздерінен кейін тағы да жетпіс адам шақырылғанда мүлдем сасады. Азғана астың бітер түрі көрінбейді.

Хазіреті Әбу Әюб әл-Әнсари:

"Екі кісіге арналған мәзірден бір жүз сексен адам тойып жесе де, тағам таусылған жоқ", - деп баяндайды.

Бұл, әрине, соңғы пайғамбар Мұхаммедтің (с.а.у.) мұғжизалы мәзірі еді. Бала шағынан берекенің бастауы болған Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) бүкіл әлемдегі жанды тіршілікке ырзық беруші, несібені жаратушы - Рәззақ Аллаһтың сүйікті, аса құрметті құлы болғандықтан Оған ғайыптан, жоқ жерден берекет жаудыратын.

Хижра жыл санауы

Сүйікті Пайғамбарымыз (с.а.у.) Мәдинаға көшкенге дейін мұсылмандардың нақты жыл санауы жоқ еді. Хижреттен кейін "Пайғамбардың келгенінен бір ай кейін, екі ай бұрын" деген сияқты сөздермен уақытты айыратын.

Бір күні Хазіреті Омар сахабаларды жинап нақты жыл санау мерзімін белгілеу мақсатымен кеңесті. Әр түрлі пікірлер айтылды. Біреулер Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) пайғамбарлық келген мезгілді, енді біреулері Расулаллаһтың дүниеге келген жылын, үшіншілері Мәдинаға хижретті тарих бастауы ретінде ұсынды. Көп тартыстан соң Хазіреті Әлидің ұсынысы қабыл болып, мұсылман жыл санауы хижрет уақытынан ай календарына негізделіп бастау алды.

МЕККЕ КЕЗЕҢІН ТҮЙІНДЕЙТІН БОЛСАҚ ...

Мұхаммед (с.а.у.) Мәдинаға хижрет етті. Он үш жылға созылған Мекке кезеңі артта қалды. Исламды уағыздауда маңызды орны болған бұл кезеңнің тобықтай түйінін осы жерде тағы бір түйіп, Расулулланың басынан өткерген жайттарын қысқаша атап өткенді жөн көрдік...

Пайғамбарымыз б.э. 610 жылы Аллаһ Тағала тарапынан пайғамбар ретінде жіберілген кезде араб қоғамы тас түнек қараңғылық ішінде еді. Өз жерлестерімен қоса күллі адамзатты осы қою қапастан құтқару міндеті Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) жүктелді...

Оны пайғамбар етіп жолдаған Ұлы Жаратушымыз Исламды қалай уағыздап, қалай тарату керек екендігін ұдайы ескертіп отырды. Пайғамбар осы әмірлерге мойынсұнып қызмет етті.

Тұрмысты жаңа, бұрын-соңды болмаған принциптермен жаңғырту оңай емес, әрине. Айналасындағылар салтына берік, ерегісте алдына жан салмайтын араб қоғамы болса, бұл істің ауырлығын ойша шамалай беріңіз.

Өзі өмір сүріп отырған ортаның ерекшеліктерін өте жақсы білетін Расулуллаһ пайғамбарлық міндетін қабылдап ала салысымен ашықтан-ашық насихатқа кіріскен жоқ. Пайғамбар екендігін құпия ұстады. Исламды да жария етуге асықпады. Шарттардың оңтайлылығы, біраз уақыт қажеттігін білді.

Мұхаммед пайғамбар иманға келуге ең алдымен жақын-жуығын үндеді. Тұңғыш уағызын жан жары Хазіреті Хадишаға арнады. Хадиша ана оның пайғамбарлығына шәк келтірмей, сол сәтте-ақ мұсылман болды. Мұнан соң төрт жасынан бері қолында өскен, тәрбиесін көрген Хазіреті Әлиді Исламға шақырды. Ол да иман келтірді. Сонан соң ғана отбасындағылардан басқа ең сенімді жолдастарына иман ақиқатын түсіндірді. Жан жолдасы Хазіреті Әбу Бәкір мұсылмандыққа бас иген соң, соның арқасында бірнеше кісі имандылыққа бет бұрды.

Исламды жасырын уағыздау кезінде Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) өте сақ қимылдайтын, әрбір істе абай болуға тырысатын. Алғашқы мұсылмандардың да мұқият болуын ескертетін. Мысалы, Әбу Зәһр Ғифари мұсылман болғанда, оған айтқан ұсынысы:

"Уа, Әбу Зәһр! Сен әзір бұл істі құпия ұста. Еліңе қайт. Біздің ашық түрде іске кіріскенімізді естігенде келерсің".

Пайғамбардың бұл ескертуінің себебіне аса мән бермеген ол, кеудесін кернеген қуанышқа жеңдіріп, Қағбаға барып мұсылмандығын жария еткенде мүшіріктердің соққысына душар болады.

Хазіреті Расулаллаһ табаны күректей үш жыл бойы тапжылмай жасырын уағыз-насихат жүргізеді. Осы мерзім ішінде қатарына қосылғандар саны отызға жуықтаған...

Бұл құпия үндеу кезеңі **"Ең жақын туыстарыңа ақырет азабын ескерт"** деген аяттың түсуімен аяқталды. Осы аяннан кейін Пайғамбарымыз Аллаһтың әміріне сүйеніп, туыс-туғандарын Исламға мойынсұнуға шақыра бастады. Бастапқыда Әбдімүтәліптің ұрпағын жинап, насихат айтады.

Сосын үгіт шеңберін кеңейтіңкіреп, Сафа төбесінен барша меккеліктерге жар салды. Оларды Аллаһтың бірлігіне иман келтіріп, пайғамбарлығын мойындауға үндеді. Ә дегенде оны құптай қойған ешкім болмады. Тіпті Әбу Ләһаб тәрізді дұшпандар пайғамбарды балағаттап та жіберді. Алайда Хазіреті Мұхаммед иманға шақырып, халықты Аллаһқа илануға насихаттаудан жалықпады.

Аллаһ Тағала уахи түсіріп, пайғамбарға айтар үгітінің ретін білдіріп отырды, яғни:

- 1) Аллаһтың барлығы мен бірлігіне иман келтіру;
- 2) Өлгеннен кейін қайта тірілуге деген сенімді ақылдарға, жүректерге, рухтарға сіңіру...

Пайғамбарымыз да осы бағыттан танбады. Аллаһтың бірлігіне уағыздап, одан соң өлімнің мәңгілік өмірге апарар жол екендігін түсіндіруге тырысты.

Мұнан басқа да пайғамбарға жүктелген міндеттер жеткілікті еді. Дегенмен, ең маңыздысы, жоғарыда айтылғандар. Себебі, халықтың санасын, рухын сәулелендірген соң қалған әлеуметтік, қоғамдық жағдаяттарды реттеу оңайға түсер еді.

Пайғамбарымыз, біріншіден Аллаһтан алған әмір бойынша халықтың сенімін бір ізге түсіруді, жалғыз Аллаһқа бас игізуді қолға алды. Сенімнің іргетасы мықтап қаланған соң оның жалғасын табары сөзсіз еді.

Осы мақсатпен ол адамзатқа тәухид сенімін ақтарды. "Лә илләһә иллаллаһ деп азаптан өздеріңді құтқарыңдар" деумен болды.

Аллаһ Елшісінің насихаты әл-ауқаты жоғары, беделді, бай кісілерге әсер ете қоймады. Ондайлар дүниенің сырты тәтті, іші бос ләззаттарына беріліп, пайдадан бас тартқылары келмеді. Сөйтіп пайғамбарға наразылық білдірді. Алдымен олар пайғамбарды халықтан аластап, айтқанын тыңдамай, қылжаққа айналдырды. Бірақ пайғамбар түсіндірген ақиқатты мойындаушылар саны күннен күнге арта түсті. Мұны көрген әлгі наразылар тобы пайғамбарға қарсы үгіт жүргізе бастайды. Жала жауып, жұртты алдағысы келеді. Хазіреті Мұхаммедті "сиқыршы, сәуегей, шайыр" деп көрсетсе де, соңынан ергендердің санасына тосқауыл қоя алмады.

Бұл да болмаған соң зорлық-зомбылық жасауға бел буды. Пайғамбар мен мұсылмандарды мешітке кіргізбей, намаз қылып жатқанда үстеріне қоқыс-шірінді лақтырып, жолдарына шеңгел, жантақ шашып ойларына келгенін істеді. Әлсіз-дәрменсіз мұсылмандарды қорлап, азаптағаннан ләззат алатын жауыздардың қолынан қаза тапқандар да болды. Жағдайлар шиелінісе берді. Мұсылмандардың саны да аз, қауқары да төмен еді. Азап пен зұлымға қарсы тұру қиынның қиыны. Бұлай жалғаса берсе муминдерді түп-тамырымен жойып жіберулері де ғажап емес-ті.

Ауыртпалықтарға мойымастан Хазіреті Расулаллаһ тынбай Ислам дінін жая берді. Мүшріктердің қорлығына кеудесін керіп қарсы тұрып, Аллаһтан келген аяндарға арқа сүйеп, сабыр сақтап киелі мақсатына ілгерілей берді.

Аллаһ Тағала адам айтқысыз қиыншылықтарға душар болған мұсылмандарға түсірген аяттарымен дем беріп, оларды сабырға шақырды. Солардың бірі "Аср" сүресі, онда бір-бірін хақ жолында сабырға шақырғандар мадақталады.

Сондай-ақ кейде Аллаһ Тағала Елшісін тікелей шыдамдылыққа шақыратын "Мә'ариж" сүресінің 5-аятында: **"(Ей Расулым!) Сен әзірше (ол кәпірлердің зорлығына) көркем сабырмен жауап бер"** делінген.

Осы жарлықтарға құлақ асып, Аллаһ Расулы (с.а.у.) Мекке кезеңінде нендей қиындық көрсе де төзімін түгеспей, мұсылмандардың да шыдамын шыңдап отырды.

Ясир отбасына айтқан ақылы - мұның нақты айғағы.

Ясир отбасы мүшріктердің азапты әрекеттерінен әбден қажыған болатын. Пайғамбарымыз оларға:

"Ей, Ясир отбасы! Сабыр сақтаңдар. Сендерге жәннат сыйы бар", - деген еді...

Тағы бірде кәпірлердің қорлығына ызаланған Хаббаб ибн Әрат есімді сахабаға:

"Сендерге дейінгілердің арасында денесін темір тарақпен тарап, етімен терісін ажыратқанда, кеудесін қақ ортасынан арамен кескенде сабыр сақтап иманнан бас тартпағандар да болған.

Аллаһ Исламды тәмамдап, бәрінен үстем қылады.

Сендер асығыстық жасамандар", - деген еді.

Екінші Ақаба келісімі тұсында мәдиналық мұсылмандардың бірі:

"Уа, Расулаллаһ! Сен қаласаң, күні ертең Минадағы халыққа шайқас ашайық", - дегенде Хазіреті Мұхаммед:

"Жоқ! Бізге қарулы қақтығысқа шығуға әзірше рұқсат жоқ", - деп жауап берген.

Байқағанымыздай, Пайғамбарымыз бен мұсылмандардың Мекке кезеңіндегі ең күшті қаруы - сабыр болатын.

«Сабыр түбі-сары алтын» демекші, расында төзімділік те нәтижесін берді. Мәселен, Хазіреті Хамзаның иман келтіруінің негізінде де аяусыз азаптарға кеуде керген мұсылмандардың төзімділігі бар.

Мүшріктердің қинап, зорлық көрсетуі шектен шыққан тұста мұсылмандардың Аллаһқа ғибадат етуіне, емін-еркін намаз оқуына қауіп

төнеді. Ислами қажеттіліктерді өтеу мақсатымен Хазіреті Мұхаммед көзден таса, оңтайлы орын іздеуге мәжбүр болады. Ақыры Әркам ибн Әбил Әркамның үйі ғибадатханаға лайық деп табылады.

Әбден азғындаған мүшріктер енді Хазіреті Мұхаммедке деген іштерінде қайнаған ызаны пайғамбардың көкесі Әбу Тәліпке жеткізеді. Шарасы түгесілгендей болған Әбу Тәліп бауырына мүшріктердің тілегін жеткізеді. Сонда Аллаһ Расулы:

"Уа, көке, егер осы істен бас тартуым үшін оң қолыма - күнді, сол қолыма - айды ұстатса да, мен алған бетімнен қайтпаймын!

Не Аллаһ осы дінді бүкіл жер жүзінде үстем қылар, не болмаса мен осы жолда басымды өлімге тігермін", - деп жауап береді.

Мүшріктер айла-шарғымен Аллаһтың нәбиін қорқытудың мүмкін еместігін аңдайды.

Мал-мүлік пен мол байлық та пайғамбарды алған бетінен қайтара алмайды.

"Шыдамның да шегі бар" демекші, мүшріктер әңгір таяқ ойнатқаны соншалық, мұсылмандар Хазіреті Мұхаммедке шағым айта келуге, тұйықтан шығар жол іздеуге мәжбүр болады. Осыған байланысты пайғамбарымыз оларға Хабаһстанға көшуге рұқсат береді. Мұсылмандар екі топ болып жыраққа ауа көшеді.

Аллаһ Расулы әрдайым сан мен сапаның қатысына аса мән берген.

Аллаһтан "Бұл дінді Омар ибн Хаттаб немесе Амр ибн Хишам арқылы күшейте гөр" деп сұрауы да содан.

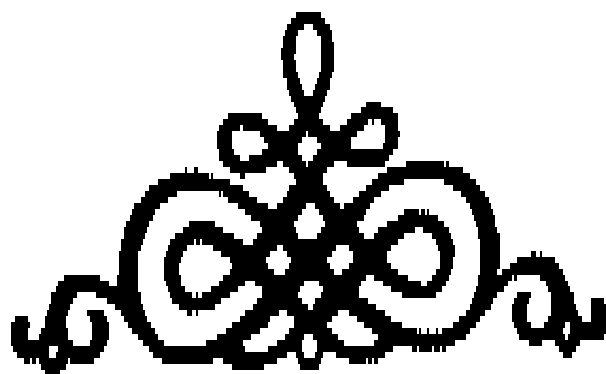
Аталған екеуі Исламның қас жауы, мықты дұшпаны еді. Екеуінен біреуінің иманға келуі Исламның қуатын арттыра түсері даусыз болатын. Аллаһ сүйікті құлының дұғасын қабыл етіп, Омар мұсылман болған соң муминдердің қаупі сейілгендей болады.

Әбу Тәліптің өлімінен соң мүшріктер Хазіреті Мұхаммедті қорғансыз біліп дұшпандықтарын арттыра түседі. Пайғамбарымыз сенімді пана іздеп Тайфқа барады. Бірақ амал нешік, ондағылар Оны қорғамақ тұрмақ, дүрелеп қуып шығады. Сонша жаны ауырған сәтте де екі дүниенің нұры Хазіреті Мұхаммед өзін азаптағандарға арнап "Аллаһым! Осылардың ұрпақтары арасынан дінге адал қызмет ететін нәсіл шығар" деп дұға етеді.

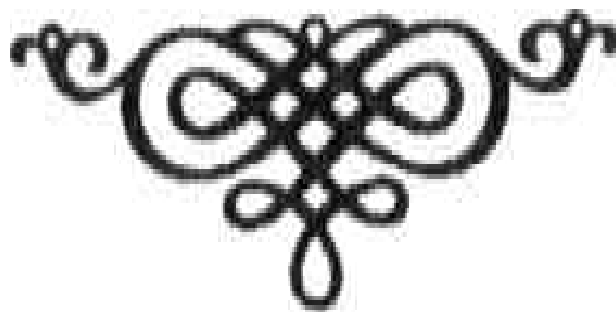
"Таспен ұрғанды аспен ұрдың" нақты мысалы осы емес пе?!

Меккеге шет жерден келгендермен құпия болса да кездесіп, оларға иман ақиқатын түсіндіруі пайғамбардың атамекенінен жырақтағы көңілдерді жаулауына себеп болады. Мүшріктер қанша кедергі болуға тырысса да, иман шұғыласы Меккеден асып Мәдинаға дейін жетеді.

Хижрет арқылы мұсылмандар жаңа кезеңнің табалдырығын аттағандай еді...

МӘДИНА КЕЗЕНІ

МӘДИНАҒА ОРНЫҒУ

ҮІІІ ТАРАУ

МәДИНА - МҰСЫЛМАНДАР МЕКЕНІ

Мұхаммед (с.а.у.) Мәдинаға көшіп келіп, орныққан соң қала Ислам орталығына айналды. Сол кездегі Мәдина қаласы және тұрғындары хақында қысқаша тоқталар болсақ, осынау мұсылмандар мекені сол дәуірдің өзінде Араб түбегінде маңызды нысан саналатын. Айналасы таулы, жазықта орналасқан қаланың жері шұрайлы, топырағы құнарлы, суы мол, ауа райы да қолайлы әрі Меккеге қарағанда жауын-шашынды.

Аллаһ Расулы хижрет еткенге дейін қала Ясриб аталған. Осында көшіп келген соң Расулуллаһ қаланың атын "Мәдина" деп өзгертті. Мәдина - арабша қала дегенді білдіреді. Осы сәттен мұсылмандар жаңа мекенді Мәдина деп атай бастады. "Мәдинатун-нәби", яғни «Пайғамбар қаласы» деп атағандар да болды, бірақ келе-келе Мәдина атауы ғана қалды.

Мәдинаға мұсылмандардың көші тұсында қаланың жергілікті тұрғындары арасында яһудилер мен христиандар да басым еді. Сол кезде қала халқының саны он мыңға жуық дегенді мәліметтерден кездестіреміз.

Мәдиналық жергілікті мұсылмандар Әус, Хазраж руларының өкілдері еді. Әустер мен хазраждар арасында атам заманнан дау-дамай, жанжал, төбелес толастамай келген. Ең соңғы ішкі соғыс «Буас» деп аталған, жүз жиырма жылға созылған бұл қырғын Пайғамбарымыздың Мәдинаға хижретінен бес жыл бұрын аяқталған. Қанды қырқыста екі рудың да атақты батырлары қаза болған. Хижреттен соң екі ағайынды ру арасында дұшпандық - достыққа, бақастық - бауырластыққа айналды. Бір ғасырлық алауыздықтың адамгершілікке, түсінісушілікке айналуы - ұлы Алланың сүйікті елшісіне тамаша тартуы.

Мәдинаны яһудилердің үш руы, яғни Қайнуқа, Құрайза және Надрлар мекендейтін...

Христиандар саны жағынан аз саналатын. Исламның Мәдинада кең таралуына бейжай қарап отыра алмаған олар қоныс аударғанды жөн көрді. Ухуд шайқасында мүшріктерге қосылып, мұсылмандарға қарсы шыққан осы христиандар, кейіннен Византияға (Румға) барып бас сауғалаған.

Саяси тұрғыдан алғанда сол шақтағы Мәдинаның халі өте төмен еді. Адамдар тайпа-тайпаға, ру-руға бөлініп, әр рудың өзінше заңы болатын да, өз басшыларынан басқаға құлақ аспайтұғын.

Адам құқы аяқ асты етілген әлсіз руларға төлемақы өтелетіндей жағдай бола қалса, я болмашы құн төленетін, я болмаса мүлдем мән берілмейтін. Өте қажет болғанда қазы сайланып, олар да өздерінің жеке пікір, көзқарастарына сәйкес үкім шығара салатын...

Сауаттылар саусақпен санарлық еді.

Сүйікті пайғамбарымыз хижрет еткен мекеннің географиялық, саяси, қоғамдық сипаты осындай еді.

Пайғамбарды маңызды мәселелер күтіп тұрған-ды...

Пайғамбарымыз бен Мәдинаға орныққан мұсылмандардың тыныш өмірін Меккедегі мүшріктер көре алмай, әр қилы шараларды ұйымдастыруды

қолға алады. Ендігі мақсат - муһажир мұсылмандар мен жергілікті халық арасына, от тастау. Саналарын билеген сайқал сезім мүшріктердің дегбірін қашырып, ақыры - мұсылмандарды емен-жарқын қарсы алып, қошемет көрсетуші әнсарларға ескерту ретінде екі рет хат жолдайды. Үшбу хаттағы жазылғандар ескертуден гөрі қорқыту-үркітуге ұқсайтын. Мұсылмандарды қолдауын қоймаса, адам айтқысыз ауыр халге душар болатындықтары айтылған суыт хабарларға әнсарлар бой алдырмады, қайта көмек-демеуді күшейте түсті. Азаматтық әрекеттерімен қауіп-қатерге бірлесе бас тігетіндіктерін білдірді. Ескертулерінің жан баласына шыбын шаққан құрлы әсер етпегенін аңдаған мүшрік хабаршылары үнжырғасы түсіп елге қайтты. Осылайша мәдиналықтарды Хазіреті Мұхаммедке қарсы қоюдың мүмкін еместігі де айқындалды.

ИМАН - БАУЫРЛАСТЫҚ БАСТАУЫ

Бауырластық қан жақындығымен ғана айқындалмайды. Діндестер де өзара бауыр саналады. Бауырластық жүгі қашанда ауыр. Адамзат тарихында бауырластықтың, ағайындықтың көрінісі деп ауыз толтырып айтар мысал өте көп. Дегенмен, әнсар-муһажир мұсылмандар арасындағы бауырластық үлгісін осы көп мысалдың ең ерекшесі деп бөле жарсақ, талас тумаса керек. Аллаһ ырзалығы үшін туған жерін, үй-жайын, мал-мүлкін тастап, туған-туыспен араздасып ел асып келген «муһажир» мұсылмандар мәдиналық әнсар бауырларынан жылы лебіз естіп, барынша қолдау көреді. Білмеген жердің ой-шұқырын ә дегенде меңгеріп кетулеріне қолайлы жағдай туғызады. Жаңа жерді жатсынбай, үйренісіп кетулері үшін құрақ ұшып, бәйек болған жергілікті мұсылмандар Ислам тарихында «әнсарлар», яки жәрдем берушілер аталады.

Мәдинаға хижрет еткеннен соң арадан бес ай өткенде парасаттың падишасы - пайғамбарымыз әнсарлар мен муһажир мұсылмандардың басын қосты. Сол алқалы жиында қырық бес әнсар мен қырық бес муһажирді, барлығы тоқсан мұсылманды бір-біріне бауыр етіп жариялады. Хазіреті Мұхаммедтің бастамасы болған бұл істің астары материалдық және моральдық тұрғыдан бірігу, бір-біріне мұрагер болу принциптеріне сүйеніп, муһажирлердің туған елге деген сағынышын аздап та болса басуға, жаңа жерге үйренісуге, достық, туыстық сезімнің күшеюіне негіз болады.

Бауырластық бірліктің дәстүрі бойынша, мәдиналық әрбір мұсылман отбасы меккелік мұсылман жанұясының біреуін үйлеріне кіргізіп, мал-мүлкін, үй-жайын бөлісуге тиіс. Бірге еңбектеніп, табысты өзара бөлісуге келісті. Пайғамбар парасаты бұл жолы да діттеген мақсатқа дөп тиді. Екі мұсылманды бауыр деп жарияламас бұрын Аллаһ Расулы әрбіреуінің жағдайын, жеке бас ерекшелігін, отбасылық ахуалын жан-жақты зерттеп, үйлесім тапқандарды жарастырды. Мысалы, Салман Фариси мен Әбуд-Дәрда, Аммар мен Хузайфа, Мусаб пен Әбу Әюб әл-Әнсари талғамдары, өмірге көзқарастары сәйкестігінен бауыр деп танылғандардың бірнешеуі ғана. Аллаһ ырзалығы мен Оның пайғамбарына деген сүйіспеншілікпен ғана қаруланған, жиғантергенін тастап, иманын сақтау жолында атамекенінен

куылған муһажирлердің ішіп-жемі, жатын орны мәселесі осылайша шешімін тапты. Әнсарлар муһажир бауырларына төрінен орын беріп, жылы-жұмсағын алдарына тосты. Иман бірлігі, діндес ағайынгершіліктің жарқын өнегесі еді бұл. Отанынан алыста, қамкөңіл мұсылмандар үшін мұнан артық сый болмаса керек-ті. Мәдиналық әнсар о дүниелік болған жағдайда муһажир бауыры өзге туыстары қатарында мирасқоры саналды. Осы бауырластықты жария ету арқылы муһажир мұсылмандар қиыншылықтан құтылды. Мәдиналық әр мұсылман меккелік бауырына дүние-мүліктің тең жартысын бөліп беріп меймандостықтың, жомарттықтың, адамгершіліктің шоқтығына көтерілді.

Мәдиналықтар мұнымен де қарап қалмай, Хазіреті Мұхаммедтің рұқсатымен құрмалық алқаптарын да бөліспекші болды. Алайда муһажирлер бұған дейін бақша өсіру, егістік істеріне араласпағандықтан, Пайғамбарымыз әнсардың бұл ұсынысын құптамайды.

Мәдиналық мұсылмандар болмай жүріп, муһажирлерге жерді тырмалау және бақша суаруды жүктеп, ақыры жиналған өнімді бауырларымен бөлісуге көндірді. Пайғамбарлар Сәруары бұл ұсынысқа разылығын білдіріп, келіседі.

Адамзат тарихы небір көштерге куә. Бірақ осыншалық мәнді, көшіп келгендер мен жергілікті тұрғындар арасындағы шынайы көңілден шыққан сүйіспеншілікке негізделген қауышу тарихта бұрын соңды болмаған. Себебі, бұл көш қасиетті иманды қабылдау, тарату және шын көңілден ақыреттік сыйды мақсат еткен. Осынау қасиетті қауышу иман қуатын арттырып, көп ұзамай мұсылмандар бүкіл Арабстанға өздерін мойындатады.

Муһажирлер бастарына қонған баққа масайрамай, шүкірлік етті. Үй-жайлары, азық-түлігі жеткілікті бола тұра еңбектенудің, тер төгудің амалын қарастырды. Имандылықтың негізі де сол, әркім өз әлінше әрекет жасап, тірлікке араласты. Олар мәдиналық бауырларына салмақ болмаудың жайын ойластырып, тірліктің көзін іздегендерін пайғамбар хадистерін жаттап, кейінгілерге жеткізуімен әйгіленген Әбу Хурайраның төмендегі жауабы аңғартады:

"Мәдиналық мұсылмандар бақшасын баптап, муһажирлер сауданы қыздырып қал-қадарынша тер төкті, мен Расулаллаһтың қасынан бір елі шықпайтынмын. Оның айтқандарын тыңдап, сөзбе-сөз жаттап жүріп, пайғамбардың ақ батасын алдым."

Тілек - ортақ, мақсат - айқын

Мәдиналық әнсарлар мен Меккеден көшіп келгендер арасында жария етілген бауырластықтың жемісі күн санап көрінді. Ең бастысы, әр түрлі қоғамдық топ өкілдері бір-бірімен сіз-біз десіп, сыйласып, менсінбеушілік, қор санау сынды арабтар арасында кең таралған жаман қасиеттер келмеске кетті. Ниеті - пәк, тілегі - ортақ рухани өрлеуді көксеген, жоғары адами қасиетке ие қоғам пайда болды.

Аллаһ Расулы әлдеқалай ұзақ сапарға, жорыққа шығу қажет болғанда екі ағайынның біреуін қатарға тұрғызатын да, екіншісін екі отбасына

жауапты етіп Мәдинада қалдыратын. Нәтижеде бала-шаға қорғансыз қалмайтын.

Мәдина мұсылмандарының ерлікке бергісіз меймандостығы Құран Кәрімде Хашр сүресінің 9-аятында былайша баяндалады:

"Муһажирлерден бұрын Мәдинаны мекендеп, иман бастауына айналдырғандар (өздеріне) мекендеріне хижрет етіп келгендерді сүйіспеншілікпен бауырларына басады. Оларға берілген олжаға байланысты көкіректерінде титтей де реніш сезінбейді. Тіпті өздерінің мұқтаждықтары бола тұра (муһажир) бауырларына берілуін үстем көреді. Кімде-кім нәпсінің дегеніне көнбесе, жеңіске жетуші (азаптан құтылып, сыйға кенелетін) - нағыз сол."

Иә, рухани бауырластық жер жүзіндегі мақтанға лайық көрініс еді. Исламның пайда болу кезеңіне сәйкес келуі тұрғысынан да хижреттің маңызы зор. Ширек ғасыр аралығында Ислам нұрының төрткүл дүниені сәулелендіруі, Иранның алынуы, Шығыс Рум императорлығына қауіп төндіру - бәрі де діни бауырластықтың нәтижесі екені даусыз.

ПАЙҒАМБАР МЕШІТІНІҢ ҚҰРЫЛЫСЫ

Хижреттен соң арада бір жыл өткен.

Сүйікті Пайғамбарымыз Мәдинаға көшіп келгенде қалада бүкіл жамағатпен намаз оқитындай, қажет жағдайда көп болып бас қосып, жиын өткізетіндей қолайлы орын жоқ-тын. Исламның негізгі шарттарын жүзеге асыру үшін арнайы орталықтың - мешіттің жоқтығы мұсылмандардың арқасына аяздай батты. Уақытты көп созбай құрылысқа кірісу қажеттігін түйсінген Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) сахабаларымен кеңесіп, мешіт салуға оңтайлы орын іздеді.

Қалаға алғаш табан тірегенде түйесінің шөккен жері - Сәһл, Сүһәйл есімді ағайынды жетім жігіттердің құрма кептіретін алаңқайы болатын. Ағайынды екеуі мәдиналық мұсылман Муаз ибн Афраның қамқорлығында еді. Хазіреті Мұхаммед Хазіреті Муаздан әлгі алаңды сатып алғысы келетінін айтып, бағасын сұрайды. Муаз жердің құнын иелеріне яғни екі жетім жігітке төлеп, алаңды Аллаһ ырзалығы үшін тарту еткісі келетінін білдіреді. Пайғамбарымыз бұл ұсынысқа қарсы болып, жер иесін шақырып құнын қаншаға бағалайтындықтарын сұрады. Ағайынды екеуі бірауыздан:

"Уа, Расулаллаһ! Біз сізге жерімізді ақы-пұлсыз-ақ берейік, төлемін Аллаһтан күтейік. Жаратқан бізді жеткерсін", - дейді.

Алайда Пайғамбарымыз бұған да келіспей, ақыры он мысқал алтынға әлгі жерді сатып алады. Сахабалар осы сәтті көптен күткендей білек сыбана іске кірісіп кетеді. Құрылыс алаңын сыпырып тазалап, балшықтан қыш құйып, керекті заттарды дайындайды. Мешіттің іргетасын қалайтын шақта Аллаһ Расулының қасында төрт-ақ кісі - Хазіреті Әбу Бәкір, Хазіреті Омар, Хазіреті Осман және Хазіреті Әли ғана болады. Сол жерге кездейсоқ келіп қалған мұсылмандардың бірі:

"Уа, Расулаллаһ! Алып құрылысқа небары төрт адаммен кіріспексің бе?" - деп сұрайды.

Мұхаммед (с.а.у.):

"Осы төртеуі менен соң ұлы істің басы-қасында болмақ", - деп жауап береді. Сөйтіп, атақты пайғамбар мешітінің іргетасының алғашқы кірпішін мүбәрак қолымен Аллаһ Расулының өзі қалап, онан соң Хазіреті Әбу Бәкір, Хазіреті Омар, Хазіреті Осман және Хазіреті Әли кезектесе қыш өреді. Пайғамбарлар сардары мешіт құрылысында да өзі бас болып, ағаш тасып, тас қалап, өзге мұсылмандарды да ықыласпен оң іске жұмылдыра білді.

"Арқалаған жүгіміз - қайырлы жүк. Уа, құдіретті Аллаһ Тағалам! Бізді ақыретте алдымыздан жарылқа, муһажир мен әнсардың қолдаушысы Өзің болғайсың!" деген сынды дұғалармен мұсылмандарды қайрай түсті.

Ізгі ниетпен аянбай істелген еңбектің нәтижесінде пайғамбар мешітінің құрылысы аз уақытта тәмамдалды. Төрт қабырғасы кірпіштен қаланған, қарапайымдылығымен қасиетті бұл ғибадатхананың төбесі әдейі ашық күйінде қалдырылады. Пайғамбар мешіті тек намаз оқуға арналған ғибадатхана емес, мұсылман жұртшылықтың алқа қотан жиналып имани мәселелерді талқылайтын, діни мұқтаждықтарын өтейтін орны болған. Діни оқулар, ру-тайпа басшыларының әр түрлі дәрежедегі кездесулері осында ұйымдастырылатын.

Мешіт құрылысы аяқталғаннан соң ғибадатханамен жапсарлас екі бөлмелі үй салынды. Қабырғасы кірпіштен қаланып, төбесі құрма ағашының діңімен, ұзынша бұтақтарымен жабылған бұл бөлмелер пайғамбарымыздың құрметті зайыптары - Хазіреті Сәуда мен Хазіреті Айшаға арналған-тын. Артынан Аллаһ Расулының басқа әйелдерімен некесі қиылған сайын бөлмелер саны арттырылып отырған. Төбесі құрма ағашының бұтақтарымен жабылған тоғыз бөлменің төртеуі қолдан құйылған қыштан, бесеуі тастан қаланған. Мешіт жанынан өзіне арналған үй салынған соң Пайғамбарымыз Хазіреті Әюб Әл-Әнсаридің үйінен көшіп, өз шаңырағына келіп орнығады.

АЛҒАШҚЫ АЗАН

Хижреттің алғашқы жылы ...

Меккеде мұсылмандар мүшріктердің қаупінен сақтанып, әрі кесімді бұйрық болмаған соң ғибадаттарын жасырын жасайтын. Үйге, тау-тастың қалқасына тығылып, сырт көзден тасаланып намаз оқитын. Сол себепті намазға жар салып шақыру жайы ешкімнің өңі түгіл, түсіне де кірмеген-ді. Ал Мәдинада шарттар мүлде өзгеше, діни қысым атымен жоқ, мұсылмандар жайбарақат намаз оқып, Құран оқитын болды. Зұлымдықтан, азап пен қорлаудан арылып, емін-еркін Исламның шарттарын орындайтын болған. Пайғамбар мешіті де тұрғызылды. Алайда мұсылмандарды намаз уақыты кіргенде бір жерге жинайтын шақыру үрдісінің жоқтығы білініп, қажеттігі күн тәртібіне қойылды. Мұсылмандардың бір тобы мешітке ерте келіп, намаз уақытының болуын сарыла күтетін.

Бір күні пайғамбарымыз сахабаларын жинап, мәжіліс шақырды. Мұндағы негізгі мәселе - намазға шақырудың белгілі бір тәртібін қалыптастыру. Сахабалардың кейбіреулері христиандар сияқты қоңырау соғуды, енді біреулер яһудилерге еліктеп керней тартуды, үшіншілері намаз

уақыты кіргенде мәжусилер сынды от жағып биік төбенің басынан белгі беруді ұсынды. Расулаллаһ бұл ұсыныстардың ешбірін құптамады.

Хазіреті Омар тұрып:

"Уа, Расулаллаһ! Халықты намазға шақырушы етіп біреуді сайлап қойсақ қайтеді?" - деді.

Мұхаммед(с.а.у.) Хазіреті Омардың ойын құптап сол жерде Хазіреті Біләлге:

"Уа, Біләл! Орныңнан тұрып, ел-жұртты намазға шақыр!" - деп бұйырады.

Біраз уақытқа дейін Хазіреті Біләл намаз уақытында Мәдина көшелерін "Намазға! Намазға келіңдер" деп жар салып аралап шығатын.

Хазіреті Біләл намазға шақырушы боп тағайындалған соң арадан бірнеше күн өткенде Абдуллаһ ибн Зәйд түс көреді. Түсінде оған азанды қайтіп шақыру керектігі үйретіледі.

Абдуллаһ таң атар-атпастан қуанышы қойнына сыймай келіп, көрген түсін Мұхаммед пайғамбарға (с.а.у.) бүге-шігесіне дейін баяндап береді. Хазіреті Мұхаммед те (с.а.у.) тыңдап болған соң "Бұл түсте шындық бар" деп азан шақыруды дәл сол күйінде қабылдайды.

Хазіреті Абдуллаһ пайғамбарымыздың бұйыруымен түсінде аян болған азан айтудың ретін Хазіреті Біләлге үйретеді. Сол сәтті асыға күткендейін, Хазіреті Біләлдің асқақ та айбарлы дауысы Мәдина көкжиектеріне ұласып жатты.

*Аллаһу әкбар, Аллаһу әкбар
Аллаһу әкбар, Аллаһу әкбар
Әшһәду әл-лә иләһә иллә Аллаһ
Әшһәду әл-лә иләһә иллә Аллаһ
Әшһәду әннә Мухаммадар-Расулаллаһ
Әшһәду әннә Мухаммадар-Расулаллаһ
Хайиа а'лас-салаһ
Хайиа аулас-салаһ
Хайиа а'лал-фәлах
Хайиа а лал-фәлах
Аллаһу әкбар, Аллаһу әкбар
Лә иләһә иллә Аллаһ*

Мәдинаны баураған азанның асқақ даусын естіген Хазіреті Омар өз құлағына өзі сенбей, Аллаһ Елшісімен кездесуге асықты. Болған жайтты естігенде көзі жайнап сала берген ол:

"Уа, Расулаллаһ! Алланың атымен ант іше отырып айтайын, мен де бүгін түнде дәл Абдуллаһтың көргенін түсімде көрдім", - деді.

Пайғамбарымыз мұның тегін еместігін аңдап, Аллаһқа шүкіршілік қылды.

ПАЙҒАМБАР ОТБАСЫНЫҢ МӘДИНАҒА КЕЛУІ

Хазіреті Мұхаммед Мәдинаға хижрет еткенде зайыбы Сәуда мен қалыңдығы Айшаны және қыздары Үммү Гүлсім, Зейнеп, Фатималарды Меккеде қалдыруға мәжбүр болған еді. Жаңа қоныста ілтипатқа бөленіп, орнығып, пайғамбар мешіті жанынан отбасына арнап үй де салынған соң көңілі жайланған Пайғамбарымыз отбасын көшіріп әкелмек болады. Пайғамбардың үйі Ислам тарихында "бақыттың отауы" аталады. Бұл міндет сахабалардан Зәйд ибн Хариса мен Әбу Рафи'ге жүктеледі. Екі сахаба өздеріне тапсырылған аманатты орындайды. Тек Зейнеп, күйеуі мұсылмандықты қабылдамағандықтан қалып қояды. Кейіннен оның жұбайы да иман келтіріп, отбасымен Мәдинаға көшіп келеді.

Пайғамбардың отбасы Мәдинаға келген соң әркім өзіне арналған бөлмеге жайғасады. Айша анамыз ғана әкесі Әбу Бәкірдің үйіне түседі.

Расулаллаһ Айша анамызды Меккеде айттырып, некелері қиылған болатын. Шарттардың қолайсыздығына байланысты той кейінге қалдырылған еді...

Мәдинаға келген соң хижреттің бірінші жылында шәууәл айында үйлену тойлары өткізіледі. Пайғамбарымыз ол шақта 55 жаста болатын.

Хазіреті Айша түсінігі мол, ерекше зерек әйел болған. Мұқияттылығының арқасында Расулаллаһтан аз уақыт ішінде көптеген Ислами үкімдерді үйреніп, оны жұртқа жеткізіп отырған. Сахаба әйелдердің ең алдында тұруының себебі, аса зейінділігіне қатысты. Ардақты анамыздан бүгінгі күнге дейін келіп жеткен хадис саны - 2210. Әр қилы мәселелер тұрғысындағы пайғамбарымыздың көзқарастарын, Ислами үкімдерді сахабалар Айша арқылы танып-білген. Оған Аллаһ Расулының "Діннің жартысын осы әйелден үйреніңіздер" деген сөздері де куә.

Айша анамыздың фикх, яғни шарият үкімдері саласындағы еңбегі де ұшан-теңіз. Әсіресе, Исламдағы әйелдерге қатысты мәселелердің түп негізі осы аяулы анамыз арқылы жеткен. Сондықтан, мен мұсылманмын, дейтін әрбір бойжеткен, әрбір әйел, әрбір ана қай жағынан болса да, болмасаң да ұқсап бақ дегендей, Айша анамызға ұқсауға тырысса нұр үстіне нұр.

СУФФАДАҒЫ САХАБАЛАР

Пайғамбар мешіті тәмамдалғанмен, құбыла – Қағба болып бекітілмеген тұс. Мешіттің солтүстік жақ қабырғасына жапсарлас құрма ағаштарынан кәдімгі қосқа ұқсас баспана жасалады. Баспана араб тілінде суффа аталып, тұрғындары суффа сахабалары делінеді. Қасиетті мешіттің суффасында тұратын сахабалардың Мәдинада өздерінен өзге не жақын-жуығы, не туыс-туғаны, не дүние-мүлкі жоқ еді. Олардың мақсаттары - бауырдан ұзақ, дүниенің бітпейтін күйбеңінен қашықтап, тек Аллаһ ырзалығы үшін ілім-білім үйреніп, Құран жаттап, Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) дәрістерін тындау ғана. Жай күндері де ораза тұтатын. Күндіз-түні бар уақыттарын Ислам тағылымын алуға арнап, пайғамбарлар сәруарының аузынан шыққан әрбір сөзді, Оның әрбір әрекетін жадында сақтауға тырысатын. Жан-жақты біліммен қаруланған соң мұсылман руларды аралап жүріп Құран үйретіп,

ардақты Пайғамбарымыздың сүннеттерін баяндауды өздеріне борыш санайтын. Діндарлықтарымен, Аллаһтың ақ жолына жан-тәнімен берілгендіктерімен танылған оларды халық «қурра» - Құран ілімін таратушылар атандырады. Қарапайым ғана лашықтары «дарул қурра» - қурралардың үйі деп аталып кетеді. Жалпы саны 400-500-дей болған бұл кішіпейіл, рухы, биік жандар бүкіл ғұмырларын Құран мен сүннетті үйренуге, оны таратуға арнаған. Олар қажет жағдайда Ислам жеңісі үшін шайқастарға да қатысқан. Үйленіп, шаңырақ көтергендері суффадан шығатын да, орнына басқа шәкірт алынатын. Саудамен не басқадай өнермен шұғылданбағандықтан, ішіп-жем, мұқтаждықтары Аллаһ Расулы мен дәулетті сахабалар тарапынан өтелетін.

Пайғамбарымыздың хадистерін ең көп жаттап, кейінгілерге жеткізгендердің бірі - Әбу Һурайра да осы суффаның түлегі.

"Менің көп хадисті жатқа білгендігіме таңырқаманыздар. Өйткені муһажир бауырларым базарда саудамен, әнсарлар бақшадағы істерімен шұғылданған шақта мен Пайғамбарымыздың насихаттарын тыңдап, жаттаумен айналыстым", - деуі - осының дәлелі.

Аллаһ Расулы суффа асхабының тәлім-тәрбиесімен қатар, материалдық мұқтаждықтарын да өтеуге тікелей бас-көз болатын. Үнемі олармен сұхбаттасып, жеке мәселелерінде де жәрдемін аямайтын..

Сұхбаттарында: "Егер сіздер құдіретті Алланың назарындағы алар орындарыңызды білсеңіздер, жоқшылық пен зәруліктеріңіздің арта түскенін қалар едіңіздер", - деп оларға өздері айналысып жүрген мәселенің маңыздылығын жиі ескертеді екен. Дүнияуи азапты елең қылмастан жыртқы-жамау киімге, өзек жалғар болмашы азыққа разы болып, күні-түні Аллаһқа ғибадат етуге әбден мойынсұнған сахабаларының жауанмәрттігіне сүйсінген Мұхаммед пайғамбардың (с.а.у.):

"Уа, Суффа асхабы, осы мүшкіл халіне қарамастан маған мойынсұнғандар - менің нағыз достарым саналмақ", - дегені де бар.

Пайғамбардың тағы бір қасиеті-өзіне арнайы әкелінген қандай заттың да, мейлі ол тағам немесе бұйым болсын, садақа не сыйлық екенін сұрап алатын. Егер садақа болса, саусағының ұшын да тигізбестен суффадағы сахабаларына жолдайтын да, сыйлық болса оны алып белгілі бір мөлшерін өзіне қалдырып, қалғанынан асхабына үлес айыратын.

Расулаллаһ өмір жалғанда садақа алған жан емес.

Осы орайда, мынадай оқиғаны баяндай кеткенді жөн көрдім.

Бірде Пайғамбарымызға бір табақ құрма ұсынылады. "Садақа ма бұл, әлде сыйлық па?" - деп сұрайды Расулаллаһ садақа екенін білген соң Суффадағы шәкірттерге апарып беруін өтінеді. Сол мезетте қасында отырған кішкентай немересі Хасан әлгі табаққа қолын созып көз ілеспес жылдамдықпен бір құрманы алып, аузына салып үлгереді. Мұны көрген пайғамбарымыз жылдам қимылдап баланың аузындағы құрманы қолымен алып тастайды да:

"Бізге - Мұхаммедке және оның әулетіне садақа жеуге болмайды, ол біз үшін адал саналмайды", - дейді.

Сондай-ақ Бақара сүресінің "Садақа Аллаһ жолында (ілім, жиһад үшін өмірін арнап) отырған кедейлер үшін. Олар бей-берекет жүрмейді (халықтың көзінен тасаланады), (қол жайып) сұраудан тартынатындықтан білмейтіндер оларды бай деп қалады. (Ей Расулым!) Оларды бет-жүзін көргеннен-ақ танысың, олар адамдардан еш нәрсе сұрамайды. Пайдаға асатын не берсеңдер де, Аллаһ оны білері күмәнсіз" деген мағынадағы 273-аятында да осы Суффадағы сахабалар туралы айтылады делінген деректерде. Аллаһ Расулы отбасы, бала-шағасынан бұрын осынау сардар сахабаларының жайын ойлайтын.

Бірде пайғамбардың сүйікті қызы Фатима тұрмыстың қиыншылығынан шаршағанын, қол диірменімен үн тартудың ауыртпалығын айтып қызметші сұрап, әкесіне шағымданады. Сондағы Мұхаммедтің (с.а.у.) жауабы да ғибратқа толы:

"Қызым-ау, бұ не дегенің? Жатпай-тұрмай суффадағы шәкірттердің мұқтаждықтарын өтей алмай жүрген жоқпын ба? Шағымың орынсыз".

Жан-тәнімен Алланың ақ жолына берілген суффадағы сахабалар сүйікті Пайғамбарымыздың сұхбаттарын бастан-аяқ тыңдап, айтылған уағыз-насихаттарды сөзбе-сөз жаттап, тіпті әрбір әрпіне дейін мұлт жібермей, өзге сахабаларға жеткізетін. Ислами үкімдерді жадында тоқып, кейінгілерге ақтаруда Суффа оқушыларының алатын орны ерекше. Солардың таудай талабы мен қажымас қайратының арқасында Құран нұры аз уақыт аралығында төрткүл дүниенің түкпір-түкпіріне жайылады.

ИСЛАМ ТАРИХЫНДАҒЫ ТҰҢҒЫШ АТА ЗАҢ

Он үш жылға созылған Мекке кезеңі артта қалған. Біреуге аз, енді біреуге ұзақ көрінетін осы уақытты Аллаһ Расулы иманға шақыруға арнап, Исламның көркемдіктерін түсіндірумен болған. Еңбегі еш кеткен жоқ, мұсылмандар қатары күн санап артып, қомақты күшке айналған. Дегенмен дұшпандар да аз емес еді. Қастандықтың қандай түріне де шыдас беруге белді бекем бұған муминдердің жалғыз қаруы - сабыр болатын. Ақиқаттың жолымен жүру, емін-еркін ғибадат ету бақыты олардың маңдайына хижреттен соң бұйырды. Мәдинада ахуал мүлде басқаша-тын. Әнсарлардың жәрдемі арқасында көшіп келгендердің, яғни муһажирлердің халі жақсара түсті. Ең бастысы әркімнің нанымына сай өмір сүруі еді.

Хазіреті Расулаллаһтың муһажир-әнсар бауырластығын ресми түрде жария етуін - мұсылмандардың мызғымас одағының құрылуы деп білген жөн. Бұл бастама Ислам тарихының жаңа бетті іспетті, яки тілдік, ұлттық, таптық, географиялық ерекшеліктеріне карамастан адамдардың бауырласуы тұңғыш рет жүзеге асқан. Әрине, мұнымен бәрі аяқтала қойды деу қисынсыз. Мәдинада тек мұсылмандар мекендемейтін, иудаизмді ұстанғандар, мүшрік арабтар мен, христиан діні өкілдері де бар-ды. Әсіресе, арабтар мен яһудилер арасындағы бақталастық, бәсеке толастамай тұғын. Меккелік мүшріктердің қаупі де түбегейлі сейілген жоқ-тын. Жердің шалғайлығы дұшпан әскері үшін түкке алғысыз мәселе болғандықтан, кез-келген сәтте шайқас ашуы мүмкін. Осыншалықты шым-шытырықтан шығудың шарасын қарастырған

Пайғамбарымыз қоғамдық тәртіп, нақты құқықтық, әскери, саяси жүйе енгізу қажеттігін түйсінді. Осы мақсатпен хижреттің бірінші жылында-ақ Мәдинаны мекендейтін халықтардың әр тобының өкілдерін Әнес ибн Малик есімді сахабаның үйіне жинады.

Мақсат - кейбір қоғамдық принциптерді нақтылау, бекіту. Пікірталас нәтижесінде қоғамдық тәртіп негіздері қабылданып, жүзеге асырылуға келісілді. Маңызды мәселелер жан-жақты талқыланған соң ру өкілдері тарапынан қол қойылып мақұлданды. Бұл Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) басшылығымен қабылданған негізгі принциптерді қамтыған алғашқы Ислам мемлекетінің атазаңы еді. Бұл құжат тек тұңғыш Ислам мемлекетінің ғана емес, бүкіл дүниежүзінде жазбаша реттелген алғашқы атазаң еді.

Атазаң бойынша Мәдина халқы наным-сенімінің өзгешелігіне карамастан басқа жұрттан бөлек топ құрайды. Мұнан соң Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Мәдинаның маңында тұратын рулармен, әсіресе, меккелік керуендердің Шамға баратын жолындағы ру-тайпалармен ынтымақтасудың, келісім жасаудың жолдарын ойластырды. Сондай-ақ мұсылмандар жергілікті қала халқымен - яһудилермен жақсы қарым-қатынас жасауға мәжбүр болғандықтан, атазаңда олар да ерекше атап көрсетіліп, құқық берілді. Ол бойынша яһудилер де мұсылмандар сияқты жаңа мемлекеттің азаматы деп саналды:

"Мұхаммедтің (с.а.у.) көрегенділігін, саяси қырағылығын яһудилерге берілген құқықтан байқаймыз. Атазаңда яһудилердің де мұсылмандар сияқты жаңа мемлекеттің азаматтары екендігі, Ясрибтегі екі тайпаның бір ғана халықты құрайтыны, қылмыстар діни үкімдерге сай жазаландырылатыны, қажет болған жағдайда екі жақтың да (яһудилер мен мұсылмандардың) жаңа мемлекетті қорғауға шақырылатыны, әлдеқалай түсінбестіктер шыға қалса, алдағы уақытта Аллаһ Елшісінің тікелей басшылығымен шешілетіні жазылған болатын."

Яһудилер мен мұсылмандарға сырттан дұшпан қаупі төнер болса, яһудилер мен мұсылмандар қаланы бірге қорғап, бір-біріне көмекші болады.

Алғашқы атазаңның аталмыш баптарын саралай отырып, Аллаһтан кітап түскен яһуди, мұсылман және бірен-саран да болса христиандардың арасындағы бірлікті, кітапсыз, кәламсыз мүшріктерге қарсы одақтастықты көреміз. Мүшрік дінсіздер мен яһуди, христиандар арасындағы ең басты айырмашылық осы заңда тайға таңба басқандай көрсетілді. Аллаһтан кітап түскендер - мұсылмандар мен яһудилер бір қоғам ретінде аталды. Пайғамбарымыз Мәдина қалалық мемлекетін ішкі, сыртқы жаулардан қорғау мақсатымен жергілікті халық - яһудилермен саяси бірлік жөнінде келісімге келіп қана қоймай, наным-сенім тұрғысынан да ынтымақтастық құруға тырысқан. Аллаһтан хақ кітап түскен халықтарды тәухид сенімінің айналасына топтастырып, Аллаһқа ортақ қосушыларға қарсы иман күшін құрғысы келген. Сол оймен тек мәдиналықтарды ғана емес, сыртқы елдермен де байланысты өрістеткен. Али Имран сүресінің 64-аятында осыған байланысты:

"Уа, хақ кітап түскен дін өкілдері (христиандар, яһудилер) арамызда ортақ сөзге келейік: Аллаһтан басқаға ғибадат жасамайық. Оған ештеңені ортақ қоспайық. Аллаһты ұмытып, бір-бірімізді тәңір қылмайық. Егер бұны қабылдасамыз, оларға былай деп айтындар: Куә болындар, біз шын мұсылмандармыз" делінеді.

Арадан көп уақыт өтпей жатып яһудилер келісімде айтылғандарға теріс әрекет жасап, қыр көрсете бастаған. Мемлекетті қандай жағдайда да көздің қарашығындай қорғау туралы бап сөз күйінде қалған. Мүшріктерден Мәдинаға қатер төнген тұста аяқ астынан өзгеріп шыға келген яһудилер ойларына келгенін істеп, жаңа жүйе енгізбек болып әлек салды.

ШАЙҚАСУҒА РҰҚСАТ

Аллаһ Елшісі Мұхаммед (с.а.у.) Аллаһтың әмірімен әрекет ететін. Меккеде қанша қастандық, зұлымдыққа кез болса да дұшпанға қарсы шығуға рұқсат берілмеген. Міндеті - иманға шақыру, жүректерге жол табу, ақиқатты жариялау ғана болатын. Мүшріктерден қорғану үшін де шайқасуға Аллаһ тарапынан тиым салынған. Жалпы Ислам құқығының негізі де сол, адамдар арасындағы түсіністікті, ауызбірлікті сақтау және нығайту, соғысқа мүлде шектен шыққан жағдайда ғана рұқсат етіледі. Бір ата мен бір анадан тараған құлдарына Аллаһтың теңдей қойған құқығы да осы.

Адамдардың ру-тайпаға бөлінуі де ұрпақтарының танылуы, рухани тазалық үшін қажет. Басқа шауып, төске өрлеген жауыз мүшріктердің адам төзгісіз қиянаттарына қарамастан пайғамбар бастаған мұсылмандар сабыр сақтап бақты. Елінен айрылып бөтен жерге ауа көшкен соң да мүшріктермен шайқасуға Аллаһ тарапынан рұқсат берілмеді.

Ислам күн санап Мәдинаны нұрлы шұғыласына бөлеп, Құран шуағы әнсарларды рухани ләззатқа кенелтіп жатты. Дегенмен, муһажирлер мен Пайғамбарымыздың көңілдері тоғайды деуге ертерек еді. Мәдина мұсылмандары Аллаһ Расулын дегбірсіздене күтіп алып, жер-көкке сыйғызбай мадақтап қуаныштарын айғақтағанмен, мунафиқтардың (екіжүзділер) өшпенділігі сәт санап арта түсті.

Яһудилер Расулаллаһпен (с.а.у.) келісім жасап, ортақ принциптерді мойындағандықтарын білдіргенмен іс жүзінде мүлде басқа көріністердің куәсі болды әлеумет. Ал мунафиқтар жайы тіпті қатерлі. Пайғамбарымыз Мәдинаға келер тұста Хазраж руының басшысы Абдуллаһ ибн Үбәй таққа отырып, сол кездегі мүшріктер әдеті бойынша асыл тастан тәж кию рәсімін жасауға дайындалып жатқан. Пайғамбар бастаған муһажирлер Мәдинаға келген соң Абдулланың қауымы Ислам дінін қабылдайды да, рәсім ұмыт қалады. Қиялының тас талқаны шыққан соң Абдуллаһ амалсыздан көпке еріп мұсылман болғансып, іштей ызаға булығып жүреді. Мұсылмандарға тісін қайрап, кектенген ол жасырын түрде айналасына өзі сияқтыларды жинай бастайды. Меккедегі мүшріктер де қарап жатпайды. Мәдинадағы яһудилер және мунафиқтармен құпия кеңесіп, мұсылмандарды зиянға ұшыратудың жайын онды-солды талқылаумен болады. Меккедегі зұлымдықтарынан

ештене өндіре алмаған олар енді ақиқат нұрын Мәдинада өшіруді жоспарлайды.

Мұсылмандар қанша төзіп баққанмен шыдамның шегіне жеткен-ді. Іштегілер іріткі салып, сырттағылар аяқтан шалып әбден мезі еткен соң мұсылмандар енді Аллаһқа жалбарынып жиһадқа рұқсат сұрайтын болды. Әнсардың аптал азаматтарының бірі Саад ибн Муаздың мына бір дұғасы - осының айғағы:

"Уа, Аллаһым! Сен үшін, сенің жолыңда құрайыштықтармен шайқасқаннан артық іс жоқ. Пайғамбардың елшілігін мойындамаған, атамекенінен айрылуға мәжбүр еткендер - олар. Уа, Раббым! Солармен шайқасқа рұқсат беруіңді тілеймін, үміт етемін."

Мұсылмандардың тілегі қабыл болып, пайғамбарымызға түскен кезекті аятта қорғану мақсатымен соғысуға рұқсат берілгендігі айтылады. Хаж сүресінің 39-40 аяттарында:

"Дұшпан зұлымдығына ұшыраған муминдерге қорғану үшін төтеп беруге рұқсат берілді. Аллаһтың оларға жәрдем етуге құдіреті жетері шүбәсіз. Олар (муминдер) кінәсіз бола тұра "Раббым - Аллаһ" дегені үшін елінен қуылған" - делінеді. Аятта айтылғандардың астарына үңілсек, ешкімге тиіспеу, тек тиіскен болса, қорғаныс мақсатымен оларға қарсы тұру жайы баяндалған.

ХИЖРЕТТІҢ ЕКІНШІ ЖЫЛЫ

IX ТАРАУ

БӘДІР ШАЙҚАСЫ

Хижреттің екінші жылы. Милади 624 жыл.

Мұсылмандар Мәдинаға хижрет етіп, орныққалы арадан екі жыл өткен. Осы уақыт аралығында Меккедегі құрайыш мүшріктері тағы да тиісерге қара іздеп, сабылған. Қайтсек муминдерді аяқтан шаламыз деген оймен күндіз күлкіден, түнде ұйқыдан айырылған құрайыш мүшріктері енді Шамға керуен жолдап, саудадан түскен пайдаға қарулануды мақұл көреді. Керуенге еркек-әйел деместен барша мүшріктер үлес қосады. Мұсылмандармен шайқасуға әзірліктің бастамасы болған бұл керуен мың түйеге тиелген тауармен сақадай сай тұрды. Әбу Суфиан бастаған отыз-қырық адам керуеннің қорғаушысы тағайындалды.

Аллаһ Расулы құрайыштардың бұл әрекетінен дер уақытында хабардар етілді. Ойлана келе Әбу Суфиан бастаған сауда керуеніне тосқауыл қойып, Меккеге қайтаруға бел байлады. Үш жүзден астам сахабасын ертіп, осы сапарға дайындалды.

Пайғамбарымыз өзінің орнына мешітте намаз оқыту міндетін Абдуллаһ ибн Үмми Мәктумға тапсырды. Әнсардан Хазіреті Әбу Лүбәбәні қаланың уәкілі етіп сайлап, рамазан айының он үшінші күні мужаһидтермен бірге Мәдинадан жорыққа аттанды.

Күн сенбі. Ми қайнатқан ыстық. Аллаһ Елшісі Пайғамбарымыздың ақ туын Мусаб ибн Үмәйір желбірете жоғары көтерді. Екі қара тудың "Уқаб" деп аталатынын Хазіреті Әли, екіншісін әнсардан Саад ибн Муаз ұстады.

Мүшріктердің керуенін Бәдір деген жерде күтіп алу ұйғарылды. Себебі, бұл - Мекке, Мәдина және Сирияға баратын жолдардың тоғысқан жері болатын.

Бәдір - Мәдинаның жүз шақырымдай оңтүстік батысындағы жазық жер. Жан-жағы таулы. Банан, жүзім сияқты жемістердің өсетін жері. Жәһилия кезінде жәрменкелер осында өткізілетін.

Мужаһидтер жаздың ең ыстық күндерінің бірінде Мәдинадан жолға шыққан еді. Рамазан айы болғандықтан барлығының дерлік аузы берік. Шыжыған ыстық пен сағымды шөл далада ораза ұстап жолға шығу мужаһидтер үшін өте қиынға соқты. Осы себепті Пайғамбарымыз бірінші болып өзі оразасын бұзып, өзгелерге де соны әмір етті.

Кісі ақысына мән берген...

Сапарға шыққан мұсылмандардың бар көлігі - жетпіс түйе, екі ат. Түйелерге кезектесіп мінілді. Пайғамбарымыз Хазіреті Әли мен Мәрсәд ибн Әби Мәрсәд үшеуі бір түйеге ортақ. Жүру кезегі Аллаһ Расулына келгенде сахабалар ілтипатпен:

"Уа, Расулаллаһ! Сен көліктен түспей-ақ қой, біз сенің орныңа да жаяу жүрейік", - дейді. Мұхаммед (с.а.у.) ғұмырында кісі ақысына қатты көңіл бөлген. Бұл жолы да:

"Сендер мен менің еш айырмашылығым жоқ, көбірек жаяу жүретіндей сендер менен қуатты емессіңдер. Мен де сауапқа зәрумін", - деп келіспеген.

Ислам діні әр адамның жеке құқығына жете мән береді. Кісі ақысына көңіл бөлмеу - иманның әлсіздігі саналады. Әркімге өзіне тиесілі құқық танылуға тиіс.

Құрайыш керуені

Ми айналып ауызға түскендей шыжыған аптапта Ислам әскері Бәдірге қарай ілгерілей берді. Құрайыш керуенінің басшысы Әбу Суфианға сол сәтте суыт хабар келіп жетті.

"Мұсылмандар құрайыштың сауда керуенін қолға түсіру үшін жолға шығыпты!"

Дабыра дақпырттан үрейленген Әбу Суфиан Меккеге хабаршы жіберіп, өзі еш жерге тоқтамастан, керуеннің бағытын өзгертіп, Қызыл теңіз жағалауынан Бәдірді айналып өтіп, Меккеге бет түзеді.

Әбу Суфианнан бұрын Меккеге жеткен хабаршы мүшрік шаш ал десе бас алардың керін келтіріп қалың, құрайышты жалған дақпыртымен дүр сілкіндіреді.

"Уа, құрайыш қауымы! Керуендерің, Әбу Суфианға сеніп тапсырған мал-мүліктерің қолды болуда. Мұхаммед пен оның нөкерлері жолай талан-таражға салыпты. Енді үлгере де алмайсыңдар", - деп айқайға басты.

Құрайыш дүрлігіп, жолға жиналды. Өйткені керуенде әр отбасының үлесі бар еді. Аяқ астынан әзірленген мүшрік әскерінің саны тоғыз жүз елуге жетті, жүзі салт атты, жеті жүзге жуығы түйеге мінген. Құрайыштар қару-жарақ жөнінен де мұсылмандардан әлдеқайда озық-тын, жалпы әскер саны үш есе артық еді. Дәл кетер шақта мүшріктерге қосылғысы келмейтіндер де шықты. Бірақ Әбу Жәһил бастаған ақсақал-қарасақалдардың зорлығымен олар да мүшріктер қатарын арттырды. Сонда да Әбу Ләһаб науқасын сылтауратып, орнына өзге біреуді жіберіп, өзі бармай қалды.

Мүшрік әскері әндетіп, ұрандатып, дабылдатып Меккеден "Бәдір қайдасың" деп жүріп кетті. Жарты жолға келгенде керуенді Бәдірден аман-есен өткізген Әбу Суфианнан:

"Сендер керуенді, керуендегі дүние-мүліктерінді қорғап қалу үшін жолға шықтыңдар. Тәңірі оны сендерсіз-ақ сау қалдырды. Енді кері қайта берулеріңе болады" деген хабар келеді. Хабарды алғандар қуанып қалды. Алайда Әбу Жәһил сынды азғындар Меккеге қайтуға асықпады.

Жанындағыларға да тосқауыл болып:

"Бір шыққан екенбіз, алған бетімізден қайтпаймыз. Бәдірге барайық, үш күн жатып, түйе сойып, шарап ішіп, тойлайық. Күндер ән айтып, көңілімізді көтерсін. Ел-жұрт та қызыққа кенелсін. Сонан соң бізден қорқатын болады. Не тұрыс! Кеттік ары қарай", - деп аттандайды.

Мүшріктер Әбу Жәһилге еріп, Бәдірді бетке алған. Хабаршы Әбу Суфианға келіп болған жайды жеткізеді. Әбу Суфиан қатты ашуланып:

"Қауымына обал болатын болды-ау! Әбу Жәһилдің арам пиғылын, халыққа басшы болуға ұмтылысын жаман ырымға баладым. Соңы қайыр болмас. Егер Мұхаммедтің асхабы оларға жолығар болса, шаруалары тынды", - деп қайғырды.

Әбу Жәһилдің үгітіне ермей мүшріктерден бөлініп Меккеге қайтқандар да болды. Аһнәс ибн Шәрик өзімен бірге Зухра руының жігіттерін ала кетті. Іле-шала Хазіреті Омардың руының жігіттері - Адий ибн Ка'бтар да кері қайтты. Мүшрік әскері қатарында Хашимұлдары да бар еді. Құрайыштан кейбіреулер қағытып:

"Уа, хашимдер! Сендер бізбен сапарлас болсандар да, сендерге сенім жоқ, жүректерің Мұхаммед деп соқпасына кім кепіл", - деген соң Әбу Тәліптің ұлы Тәліп те өз жақындарымен бірге еліне оралды.

Мужаһидтер Зәфиран деген жерге келгенде құрайыштардың қалың қолы өздеріне қарсы келе жатқанынан хабардар болады. Оқыс хабар мұсылмандарға төбеден жай түскендей әсер етеді. Алғашында сасып қалған олар не істерлерін білмей, ортақ шешімге келе алмайды. Өйткені әу бастағы ниеттері - соғысу емес еді. Соғысуға арнайы дайындықтары да жоқ. Мүшріктер қолының саны да көп, сақадай сай шайқасқа әзірлігімен келе жатқаны тіпті ойландырды.

Аллаһ Расулы әрқашанғы шыдамдылығына басып, еш асып-саспады. Сахабаларын жинап, сауда керуенінің ізіне түсудің не мүшріктермен соғысудың қайсысы оңтайлы болатынын кеңесті. Мужаһидтердің бір тобы керуен соңынан еруді жақтады, бірақ Расулаллаһ бұл пікірді мақұл көрмеді.

Хазіреті Омар мен Хазіреті Әбу Бәкір сөз алып, мүшрік әскерімен шайқасқа бел бууды жөн көретіндіктерін айтты. Аллаһ Расулы да осы ойға қосылды. Жиын соңында әнсар мұсылман Микдат ибн Әсуәд сөз алып:

"Уа, Аллаһтың Расулы! Раббың саған не бұйырса, сен соны орында. Біз Исрайылұлдарының Мұсаға "Бар, өзің-ақ Раббыңмен бірге дұшпандарға қарсы соғыс. Біз отырған жерімізден қимылдамаймыз" дегені сияқты болғымыз келмейді. Сен не істесең де біз саған шын пейілмен мойынсұндық", - деді. Хазіреті Мұхаммед батыл да өжет сахабаның сөздеріне риза болып, батасын берді.

Мәселе түйінделді: мүшріктермен шайқасқа шығу бірауыздан келісілді. Тек әу бастағы серт бойынша әнсарлар муһажирлерді Мәдинаның ішінде қорғауға тиіс еді. Қазір Мәдинадан шалғайда олардың ойын сұрамау кісі кұқығын таптағанмен бірдей. Пайғамбарымыз ішіндегі бұл түйткілді бүкпесіз ақтарды. Әнсарлар атынан ортаға шыққан Саад ибн Муаз былай деді:

"Уа, Расулаллаһ! Біз саған иман еттік, сені мойындадық. Бізге әкелген дінің мен уағызыңның ақиқаттығына шүбә жоқ. Сенің жолыңмен жүруге, сол бағыттан айнамауға серт те бердік.

Уа, Алланың елшісі! Сенің айтқаныңды орындаймыз. Сенің бағытың - бізге бағдар. Біз сенімен біргеміз. Саған хақ дінді түсірген Аллаһқа ант береміз, сен ана теңізді нұсқап, сүңгір болсаң, біз де сүңгіміз. Ешкім тартынып қалмақ емес. Жауға қарсы күрестен қашпаймыз да. Жанымыз Аллаһ жолында құрбан".

Сонымен шешім қабылданды, мужаһидтер санының аздығын елең де қылмастан қаптаған қалың құрайыш қолына төтеп беруге бел байлады. Мүшріктердің саны да, қаруы да, көлігі де батыл сахабаларды үрейлендіре қоймады. Құранның тілімен айтқанда бақыттылар "ажалдың аузына"

(Әнфал,5-6) қуана-қуана кіруге келісті. Олар Аллаһ жар боларына сенімді еді. Аллаһ жолында соғысатындықтан ұлы құдіреттің қолдайтынына шын көңілден иланған...

Саны аз, сапасы артық, яки иман күшімен жігерлері жасын отындай жарқылдаған мужаһидтердің тірегі - бар ғаламның иесі Жаратқан Аллаһ еді. Қол бастаған да - Жаратқанның сүйікті құлы Мұхаммед (с.а.у.) болатын. Олардың ештеңеден секем алмастан мүшрік әскеріне қарсы шығуының себебі де-сол.

Әнсарлар өкілінің айтқандарына разы болған Расул Әкрам күлімсіреген күйі:

"Қане, алға басындар, Алланың берекетімен шаттыққа кенеліндер. Міне-міне, құрайыштың әскерлерінің сұлай түсіп, өлімге бас иетін жерлерін әлден-ақ көріп келемін. Оларды ажал айдап келді", - деп сарбаздарын үміттендірді. Мұсылмандар жігерлерін жаныған сайын батылдана басып, Бәдірді бетке алып нық адымдай түсті. Бейсенбіден жұмаға қараған түні құптан намазы уақытында Ислам әскері Бәдірге жақындады. Аллаһ Елшісі бір төбешікті нұсқап:

"Анау төбенің басында құдық бар. Сол маңнан көп мәліметке қанығатын сияқтымыз", - деп Хазіреті Әли, Хазіреті Саад ибн Әби Уаққас және Хазіреті Зүбәйр ибн Аууамға маңайды шолып шығуға бұйрық береді. Сол мезетте бірнеше мүшрік су алуға түйелерін құдық басына шөктірген-ді. Олар ойда жоқта мұсылмандардың қолына түсіп қалады да, пайғамбарымыздың құзырына әкелінеді. Хазіреті Мұхаммед оларға құрайыш жайында бірнеше сауал қояды. Тұтқындар құрайыш әскерінің дәл алдарындағы құм төбенің ең биік тұсында екенін айтады.

"Әскердің ұзын саны қанша?" деген сұраққа әуелі дұрыс жауап беруден тайсақтаған мүшріктер екінші рет қайта сұрағанда нақты білмейтіндіктерін айтып жалтарады.

"Олай болса, олар күніне қанша түйе бауыздайды?"

"Бір күні тоғыз, кейде он түйе сойғанының куәсі болдық".

"Демек 950-1000 шақты адам болғаны", - деді де, "Араларында құрайыштың игі жақсыларынан кімдер бар?"

Су тасушылар құрайыштың атақты, бетке ұстарларының атын атап шыққанда пайғамбарымыз сахабаларына қарап:

"Көрдіңіздер ме, Мекке бар жақсысын пида етті", - деді.

"Жолшыбай Меккеге қайта оралғандар болды ма?" - деп Аллаһ Расулы сұраулы жүзбен тұтқындарға қарады.

"Иә", - деді олар, "Зухра руының азаматтары Әһнәс ибн Шәрикке еріп елге қайтты".

Сонда Аллаһ Елшісі тұрып: "Аллаһ тура жолдан тайған, ақыреттен, Аллаһтан, Кітаптан бейхабар Зухраұлдарына тура жолды көрсетті", - деді.

Мұсылмандар - Бәдірде

Аллаһ Расулы бастаған мужаһид әскерлер мүшріктерден бұрын Бәдірге келіп, үлкен құдықтың маңына түседі... Әрқашанғы әдеті бойынша сардар

пайғамбар асхабымен оңтайлы орналасудың жайын кеңесті. Хубаб ибн Мунзир есімді сахабаның пікіріне көпшілік келісім білдірді.

"Уа, Расулаллах!" - деді ол, "Біз соғысқалы келдік. Менің ойымша, бүкіл құдықтарды, су көздерін бітеген дұрыс. Бір ғана қайнарды қалдырамыз да, сол маңға өзіміз орналасамыз. Осы түскен жеріміз - Аллаһтың әмірімен білдірілген бе, әлде Сіздің жеке қалауыңыз ба?" - деп қолбасшысына қарады.

Хазіреті Расулаллах: "Жоқ, әрине, шайқасқа ыңғайлы деген оймен өзім таңдадым", - деп жауап берді. Хазіреті Хубаб: "Уа, Расулаллах! Бұл жер аса ыңғайлы емес. Рұқсат етсеңіз, осы бетімізбен жылжып, құрайыштар қонақтайтын маңайға жақын су көзіне дейін барайық. Ол жерде суы мөлдір тұщы құдық бар. Онан басқа барлық құдықтарды бітейміз де, өзімізге бір қауыз қазып, ішіне су толтырып аламыз. Шөлдегенде содан пайдаланамыз. Ал мүшріктер шөл қысып, су таба алмай әуреленетін болады", - деді.

Сәруар пайғамбар Хазіреті Хубабтың көзқарасына зәредей наразылық білдірместен әскерін соңынан ертіп, айтылғандарды жүзеге асырды. Су көздері жабылып, қауыз қазылып, іші суға толтырылды.

Байқағанымыздай, асхабтың әрбіреуі ақылдылығымен, шешім қабылдаудағы қайсарлығымен ерекшеленеді. Пайғамбарымыз да ұдайы олармен кеңесу арқылы іске кірісіп отырады. Бір бастан екі бас артық демекші, кеңес - Ислам принциптерінің негізгілерінің бірі ретінде күні бүгінге дейін бар. Жоғарыда баяндалған оқиғадан кеңесіп пішкен тонның келте болмайтындығына көз жеткізе түскендейміз.

Бәдірге келіп орналасқан соң пайғамбарлар сардарының ең алдымен қолға алғаны - әскери тәртіпті мықтау. Сарбаздарды сапқа тұрғызып, топқа бөліп, әр топқа жетекші тағайындады. Мұсылман мужаһидтер: әустер, хазраждар және муһажирлер болып үш үлкен топқа бөлінген. Әр бөлік желбірете көкке көтерген байрақтарынан танылатын. Муһажирлер туын Мусаб ибн Үмәйір, әустердікін Саад ибн Муаз, ал хазраж байрағын Хубаб ибн Мунзир көтерген.

Әскери бөліктерді реттеген соң Аллаһ Елшісі былайша бұйрық берді: "Әркім өз орнын білсін. Орындарыңнан қимылдаушы болмаңдар. Менен бұйрық келмейінше шайқасқа кіріспендер. Дұшпан жақындамай жатып оқтарыңды босқа ысырап қылмаңдар. Жау әскері қалқанын ашқанда ғана оқ атыңдар. Жақындаған сәтте таспен шөкелеңдер, одан бетер жақында болса найза қолданыңдар. Қылышты бетпе-бет келгенде ғана қынынан шығаруға болады".

Мужаһидтердің әрбіреуі орындары белгілі болғандықтан айналасына тасты үйіп жинап алады. Қорған үшін бұл таптырмас құрал еді.

Шайқас қағидалары түсіндіріліп, тәртіптелген соң Хазіреті Саад ибн Муаздың ұсынысымен Аллаһ Расулына арнап құрма ағаштарынан қос-шатыр тігілді. Пайғамбарымыз қосқа айнымас серігі Хазіреті Әбу Бәкір Сыддықпен бірге көлеңкелеп жан шақыру үшін кіреді. Хазіреті Саад ибн Муаз бірнеше жолдасымен бірге бастан аяқ қаруланып, пайғамбар шатырын күзету құрметіне ие болады.

Бәдірге аяқ басқан сәтте-ақ Аллаһтың сүйікті елшісі төңірекке бажайлап көз жүгіртті де: "Иншаллаһ, ертең таңертең пәленшенің оққа ұшар жері мына жер! Түгенше мына жерде жан тәсілім етеді. Сосын мына жерде..." - деп құрайыш мүшріктерінің басшыларының о дүниелік болар жерлерін қолмен қойғандай көрсетіп береді.

Хазіреті Омардың айтуы бойынша бәрі Аллаһ Расулының дегеніндей болды.

Таңертеңгі шайқасқа мұсылмандар рухани дайындалумен, ғибадатқа беріліп, ықыласпен дұға етумен болды. Әрине, пайғамбардың тағат-ғибадаты ерекше-тін. Сол түні ол өзіне арнап тігілген қостың ішінде таң ағарып атқанша көз ілместен дұға етті. Рақымды да мейірімді Раббына жалбарынғанда барша әлем, көк пен жер онымен бірге мұңайып, уайымға берілгендей. Ұшы-қиырсыз шөл дала құдды нұрлы пенденің тілегеніне үн қосқандай, тым-тырыс, мұңды кейіпте.

"Аллаһым! Маған берген уәдеңді орындай гөр!

Уа, Аллаһым! Мынау аз ғана мұсылман мужаһид жеңіліске ұшыраса, саған жер бетінде ғибадат ететін пенде қалмайды", - деп жалынышты күйде шын ниетімен қол жайғанда он сегіз мың ғаламды тебіrentті.

Расулаллаһ бес уақыт намазының соңында осы дұғаны айна-қатесіз қайталайтын. Аллаһ Расулының жүрекжарды тілегін құлақтары шалған муминдердің ақиқат жолындағы ықыластары артатүсетін...

Сын сағатта...

Сөйтіп сын сағат та келіп жетті. Мужаһидтер дайын, мүшрік әскері де қарсы тараптан күш көрсетті.

Адамзат тарихының ғибратты сәттерінің бірі. Бір-біріне дұшпан көзімен қарап, қырқысқалы тұрғандардың көбі ағайын туыс, адамдар. Әке мен бала, аға мен іні, нағашы мен жиен дегендейін... бір-біріне оқ атуға, өліспей беріспеуге бекінген. Иман жолының ауырлығы осы оқиғадан аңдалмас па?! Дұшпан әскері сақадай сай. Пайғамбарымыз соңғы рет сарбаздарын жалпы шолып өтті. Бәрі орнында. Тек жау жағының әскер күші барынша басым, қару жарағы да көп. Дұшпан жағынан күліп, менсінбегендік танытқандар болды. Бір қарағанға саусақпен санарлық адам мен анау қалың нөпірге қарсы шығудың өзі күлкілі көрінер еді. Бірақ көңілдерін иман қуатымен нәрлендірген мұсылмандар жеңістен үмітті.

Тұңғыш шейіт муһажир

Шайқас әдеті бойынша алдымен екі жақтан да жекпе-жекке түсетіндер ортаға шықты. Ол сәтте мүшріктерге дем беру мақсатымен оқыс ортаға атылған Амир ибн Хадрами шайқас тәртібін бұзып мужаһидтерге қарсы оқ атады. Кенет атылған оқ муһажир Миһжа есімді сахабаға дәл тиіп, шейіт болады. Миһжаның өлімі өзгелерді рухтандырды. Расулаллаһ "Миһжа шейіттердің құрметтісі" деген. Мүшріктерден Раби'аның Утба мен Шайба атты екі ұлы, Шайбаның ұлы Уәлид қарсыластарына жекпе-жекке адам шақырды. Нәжжәр руынан Афра атты сахаба әйелдің жеті ұлы бірдей Бәдірде

шайқасуға келген-тін. Ағайындылардың екеуі Муаз бен Ауф және Пайғамбарымыздың шайыры Абдуллаһ ибн Рауаһа жекпе-жекке әзір екендіктерін білдірді.

Мұхаммед(с.а.у.) мұсылмандар мен мүшріктер арасындағы алғашқы қақтығысқа әнсар мұсылмандардың шыққанын іштей қаламаған. Мүшріктер де осы ойының үстінен дәл түсіп әнсарларда шаруалары жоқ екендігін, өз туыстары Әбдімүттәліп ұрпақтары - меккеліктермен ұрысқа шығатындықтарын жария етті. Пайғамбарымыз әнсар жастарына дұға етіп, сапқа тұруларын бұйырды да:

"Үбәйда! Хамза! Әли! Шығындар!" - деді нығарлай сөйлеп. Аллаһ Елшісінің әмірін ести салысымен үш қаһарман сахаба алаңға атылды.

Сауыт киінген оларды мүшрік Утба тани алмай: "Аты-жөндеріңді атаңдар, біз өз теңімізбен ғана шайқасамыз", - деді.

Қызу қанды жауынгер жүректі үшеуінің аттарын естіген соң ғана: "Енді ұрысқа кірісе беруге болады. Біздің теңіміз - сендерсіңдер", - деп білек сыбанды.

Үбәйда ибн Харис - Утба ибн Раби'амен, Хазіреті Хамза өз теңі Шәйбамен, Хазіреті Әли болса Уалид ибн Утбамен жекпе-жекке кірісіп кетті. Екі тараптың сарбаздары да жанкүйерлік танытып, сырттай бақылауға мәжбүр еді.

Сарт-сұрт айқасқан, жарқ-жұрқ еткен қылыш... Оңды-солды сілтескен қанжар, шоқпар... Ұрыс көпке созылмады. Хазіреті Хамза мен Хазіреті Әли қарсыластарын ә дегеннен-ақ сұлатты. Сол бойда Хазіреті Үбәйдаға көмекке ұмтылды. Утбаны да жайратқан соң Үбәйданы сүйеген күйі ардақты Пайғамбарымызға келді. Қақтығыс үстінде жарақаттанған қаһарман Үбәйда Расулаллаһтан:

"Уа, қолбасшым! Мен шейітке саналамын ба?" - деп сұрайды. Аллаһ Расулы да ойланбастан:

"Әрине, шейітсің. Сенің мәңгілік мекенің жәннаттың төрінде болмақ", - деп қуантты.

Аяғындағы жара оңалмайтын болған соң Үбәйданың аяғын кесуге тура келеді. Аллаһ жолында шын көңілден жанын құрбан етуге даяр жанкешті сахабаның ерлігі - ұрпаққа өнеге. Хакқа қызметтің, иманның ләззатын татқан құрметті сахаба Үбәйда Бәдірден қайтар жолда жарасы асқынып, қаза болады. Мерт болған тұста жер қойнына беріледі. Мүшріктер бірінен соң бірі құлап, оқ тигені, жұдырық тигені тіл тартпастан жан тәсілім береді. Бастағы сенімдері бірте-бірте азайып, сасқалақтай бастаған оларға Әбу Жәһил жұбату айтып, қолдаған болады... Мұсылмандар болса жігерленген сайын қуаттанып, ұрысты бастауға, мүшріктерді ойсыратуға асығады. Пайғамбарымыз азғана әскеріне қарап тұрып Раббына дұға ете түседі:

"Уа, Аллаһым! Олар жаяу, жалаң аяқ, сен оларға көлік жеткіз.

Аллаһым! Олар жалаңаш, сен киіндір оларды.

Аллаһым! Олар аш, тойындыра гөр!

Аллаһым! Олар жоқ жітіктер, жарлы-жақыбайлар, берекетіңмен молшылыққа кенелткейсің!"

Мұнан соң тағы да әрдайым аузынан тастамайтын үйреншікті дұғасы қайталанды:

"Уа, Аллаһым! Маған берген уәденді орындағайсың!

Уа, Аллаһым! Мына ат төбеліндей санаулы әскерлерім жеңіліске ұшыраса, жер бетінде саған ғибадат ететін тірі пенде қалмайды!".

Ата жолын қуса игі...

Тағы да ғибратқа толы көрініс. Мусаб ибн Үмәйір мұсылмандардың байрағын көтерген, хақ жолын ұстанушы, ал туған інісі Әбу Әзиз ибн Үмәйір мүшріктің туын көкке көтеруші. Ал Хазіреті Әбу Бәкір - Аллаһ Расулының екі дүниедегі айнымас серігі ұлы Абдуллаһпен бірге мұсылмандар сапында, екінші ұлы Абдуррахман болса мүшріктердің мықтылары арасында. Батылдығымен, батырлығымен, мергендігімен мәшһүр Абдуррахман ортаға шығып, жекпе-жекте қарсыласар адам сұрады. Хазіреті Әбу Бәкір шыдамай, ұлымен айқасу үшін Пайғамбарымыздан рұқсат сұрады. Алайда Аллаһ Елшісі:

"Уа, Әбу Бәкір, сен менің көзімнің қарашығысың. (Саған қалай рұқсат берермін?)", - деп тиым салды.

Ұлына қаны қайнап, қатуланған Хазіреті Әбу Бәкір:

"Ей, Абдуррахман! Әкеге деген ізет қайда?" - деп айқайлады.

Абдуррахман шімірікпестен әкесіне: "Екеуміздің арамызда қарудан, жүйрік аттан және қылыштан басқа байланыс қалмады", - деп жауап береді.

Шайқас басталды

Рамазан айының 17-і, жұманың таңы. Екі жақ қызу шайқасқа кірісіп кеткен. Қанды қақтығыс үдей түсуде. Сүйікті Аллаһ Елшісі әскерлеріне ұрандап, рухтарын көтеріп, шейіттердің жәннаттық екенін баса айтып, жеңіске ұмтылдыруда. Расулаллаһтың демеуімен мужәһидтер алға ұмтыла түсті. Аллаһ Расулы өзі де қызу ұрысқа араласып, сарбаздарын жігерлендіре берді. Хазіреті Әли бір сөзінде былай дейді:

"Бәдір шайқасы қызған тұста Расулаллаһты паналадық. Сол қанды қырғында ең батыл, ең жүректіміз Сол еді. Мүшріктер сапына барынша жақындап, айқасқан да - Сол."

Бәдір шейіттері

Хазраж руынан Харис ибн Сурақа есімді сахаба соғыс алаңынан ұзағырақта су қауызының жанында тұрған. Жау оғы алдыңғы шептегі мужәһидтерден асып өтіп, зулаған күйі жайбарақат тұрған Хариске тиіп, шейіт етеді. Әнсардың бірінші шейітінің хикаясы өзгелерге сабақ болғандай.

Қырғын қыза түскен. Әскерлер бірін-бірі бас-көз демей жаралап, қолға түскенін түскендей найзамен түйреп сұлатып жатты. Пайғамбарымыз (с.а.у.) сәт сайын әскерлеріне күш беру мақсатымен:

"Бүгін Аллаһтың ризалығы жолында сабыр мен қайратын жұмсап, үздіксіз алға ұмтылғандар, осы жолда жан бергендер Аллаһтың жәннатынан орын аларына Аллаһтың атымен ант етемін" - деп қайталаумен болды.

Әнсар мұсылман Үмәйір ибн Қумам осы сөзді есіте сала: "Неткен ғажап! Керемет! Жұмаққа кіру үшін мына ақымақтардың қолынан өлгеннен басқа ештеңе қажет емес екен", - деп қылышын қайрап, шейіттік мәртебесінің ұлылығын мадақтап бәйіт оқыған күйі ұрысқа кіреді. Бірнеше мүшріктерге "сыбағасын" берген ол, қапыда қаза болады да, тілегеніне қауышады.

Мугжиза мекен таңдамайды

Қызыл қырғын айқас. Тас, құм, қылыш, садақ, тарс-тұрс, зу-зу, сарт-сұрт. Екі жақ та өліспей беріспеуге бекінген сол мезетте Аллаһ Расулы жерден бір уыс топырақ алып кәпірлер әскерлеріне қарай шашып кеп қалды да:

"Жүздері қарайсын! Уа, Аллаһым! Жүректерін үрей билеп, аяқтары дірілдесін!" - деп дұға етті.

Жаратқанның қолдауымен, әлгі бір уыс топырақ бүкіл мүшріктің көзіне кіріп, олар көздерін уқалап әлекке түсті де қалды.

Құранда бұл оқиға туралы :

"Оларды сендер емес, Аллаһ өлтірді. Оны (құмды) шашқан да сен емес, Аллаһ" (Әнфал, 17) деп айтылады.

Иә, ардақты Пайғамбарымыздың - он сегіз мың ғаламның нұрының қолына алған тас қиыршықтары зікір еткеніндей, құм түйіршіктері де дұшпанға қарсы бомбаның қызметін атқарып, жауды қиындыққа ұшыратты.

Шайқас қызған сайын пайғамбарымыз сарбаздардың жігерін жанитын ұрандармен әрлі-берлі жүгіріп, арасында Қағбаға қарап дұға жасап жалбарынады... Жан-тәнімен берілгендігі соншалықты, иығына желбегей жамылған шапанының сусып жерге түскенін де байқамайды. Мұны көрген Хазіреті Әбу Бәкір мүбәрак жанның шапанын түскен жерінен іліп алып иығына жауып жатып:

"Уа, Расулаллаһ! Раббың сенің мінежатыңды нәтижесіз қалдырмайтындығына кәміл сенемін», - дейді.

Сүт пісірім уақыт өткенде Аллаһ Расулының қуанышты дауысы, естіледі:

"Сүйінші, уа, Әбу Бәкір! Көрмейсің бе, Аллаһтан көмек келді. Анау құм төбесінде қаруланып, сайланып тұрған Жебірейіл періште атының тізгінін тартып, бұйрық күтіп тұр!".

Құран Кәрімде Али Имран сүресінің 123-124 аяттарына осы оқиға арқау болған. Онда **"Сендер (қару, сан және көлік жөнінен дұшпаннан өте) аз әрі әлсіз болғанда Аллаһ сендерге Бәдірде жеңіс сыйлады. Олай болса Аллаһқа қарсы келуден сақтаныңдар, шүкір еткен боларсыңдар. Сол сәтте сен муминдерге: "(Көктен) үш мың періште түсіріп Раббыларыңның сендерге жәрдем беруі жеткілікті емес пе?" дедің".**

Сенімді дерек көздерде әңгімелегендей, сол кезде алапат дауыл тұрып, адамдар бірін-бірі көруден қалады. Тез басылған дауыл соңы құйынға айналады. Тағы бір сәт тына қалған апат үшінші рет қайтадан ұйытқи соғып елдің зәре-құтын қашырады. Бұл Жебірейілдің қол астындағы үш мың періштенің көктен түсіп ардақты Пайғамбарымыздың айналасына

орналасуының көрінісі еді. Періштелердің бәрі бастарына аппақ сәлде ораған сарбаздар кейпіне енеді, тек Жебірейіл ғана сары сәлдесімен ерекшеленген. Бәрінің ауыздығымен алысқан аттары бірыңғай ала түсті болған.

"Уа, Жаратқан Аллах! Уа, жәрдемі шексіз Мансур Аллах! Өзің жар бол!" деген ұрандармен жауға қарсы ұмтылған сахабалардың ерлігін қанша жыр қылып айтса да аз. Әсіресе, Хамза мен Әлидің басқан әр қадамы қаһармандық десе қателеспеспіз. Қаһарман Хамза екі қолына екі қылыш ұстап жан-жағындағы дұшпанды жайпап салған күйі баса көктеп ілгерілей берген. Мүшрік қолбасшыларының көбісі осы екі батырдың қолынан қаза тапты.

Әбу Жәһилдің ажалы

Мұсылмандардың ата жауы Әбу Жәһилді өлтіруді әр мужаһид армандады. Тіпті Хазіреті Хамза Әбу Жәһилмен шатастырып Махзум руынан Халид ибн Уәлидтің бауыры Әбу Қайыс ибни Уәлидті, Хазіреті Әли де осы рудан Абдуллаһ ибни Мунзирды сұлатып салды. Әбу Жәһил жасы жетпіске таяған, қырсықтығымен аты шыққан, жүзінен арамдықтың лебі есетін, суық жанарлы Исламның қас дұшпаны еді. Бәдірде әскерін алға жетелеп "Анам мені осы айқас үшін дүниеге келтірген" деумен болады.

Махзум руының жігіттері бас көтерерлерінің көбісінен айрылған соң Әбу Жәһилді қызғыштай қорып, айналасынан шықпай қояды. Ақтық айқас қыза түскен. Абдуррахман ибн Ауф оңды-солды қылышын сілтеп келе жатқан, әнсардан екі жас жігіт қолымен ишара беріп мұны тоқтатып:

"Уа, көке! Сіз Әбу Жәһилді танысыз ба?" - деп сұрайды.

"Оны не істемексің?"

"Әбу Жәһилді көрсем, өлтірмекке, не өзім сол мақсатта шейіт болуға Аллаһқа ант бердім"

Бұл екі жауынгер - Аффа атты әйелдің жеті ұлының екеуі-Муаз бен Муаззиз болатын. Абдуррахман ибн Ауф сол кезде Махзум руы жігіттерінің қорғауындағы Әбу Жәһилді көзі шалып қалады да:

"Әне, іздеген адамдарың - Әбу Жәһил", - дейді дауыстап. Әлгі екеуінен басқа да Әбу Жәһилге тісін қайрап жүргендер солай қарай тура ұмтылысады. Ең алдымен жеткен әнсар Муаз ибн Амр атты сахаба қылышын көсілте сілтеп, ата дұшпанының аяғын жарақаттайды. Әбу Жәһилдің адамдары қарап тұрсын ба, дәл қасында тұрған ұлы Иқрима Хазіреті Муаз ибн Амрға қарсыласып, оның қолын шауып үлгіреді. Қаһарман сахаба сол күнгі оқиғаны былайша еске алған:

"Қолым иық тұсымнан шабылып, құр теріге ілініп, салбырап қалды. Ет қызумен оған мән бермеппін. Салбырап алдыма түсе берген соң арқама лақтыра салып айқаса бердім. Тіпті болмаған соң салбыраған қолымды аяғыммен үстінен басып тұрып, терісінен жұлып лақтырып жібердім".

Муаз ибн Амрдан соң Әбу Жәһилді қылыштап құлатқан Муаз бен Муаззиз еді. Сұлап түскен оны өлді деген оймен сол жерге тастап кетеді. Залым мүшрік Үмәййа ибн Халаф бір кездері азапқа ұшыратқан құлақ кесті құлы Біләл Хабашидің оғынан ажал құшады. Арқа сүйерлерінен айрылған

құрайыш мүшріктері бет алды қаша бастады. Құтылғаны құтылып, қолға түскендері тұтқындалады. Шайқас алаңы қашқандар мен ықтыра қуғандардан арылып, саябырсыған сәтте пайғамбарымыз Әбу Жәһилдің өлітірісін анықтауды бұйырады.

Бәдір қанға бұлыққан. Өлілердің кейбіреуін тану мүмкін емес. Азулы дұшпанды да таба алмаған мұсылмандарға Аллаһ Елшісі:

"Әбу Жәһилдің тізесінде жарақат ізі бар, соған қарап іздендер. Бір кездері Абдуллаһ ибн Жуданың үйінде қонақта болғанда тізесінде жазылмайтын жара барын көріп едім", - деді.

Хазіреті Абдуллаһ ибн Мәсуд сол нұсқаумен қаскөйді іздеп, өлім аузында жатқан жерінен табады. Көрген бойда аяғымен мойнын басып тұрып:

"Ей, Аллаһтың дұшпаны, Құдіретті Аллаһ Тағаланың сені қор қылғанына ақыр аяғында көзің жетті ме?" - дейді. Ажалмен арпалысып жатса да залымдығынан танбаған Әбу Жәһил:

"Ей қойшы! Өзің бірдеңе бітіргендей көлгірсуіңе жол болсын. Әйгілі адамдардың өз ру, тайпасының ақымақтарының қолынан өлуі бірінші рет емес. Сен одан да жеңіс кімнің жағында екенін айт", - дейді ыңырысып.

Абдуллаһ ибни Мәсуд мастанып:

"Аллаһ пен оның Расулы жеңді", - дейді.

Өңі қашып бозарған дұшпан ағасы күпірліктен көз ашпаған күйі:

"Мұхаммедке айта бар, бүгінге дейін жауласып келіп едім. Бүгіннен кейін дұшпандығым тіпті артты", - деді.

Сахаба оның бұл жексұрын әрекетіне шыдай алмай басын жалаңдаған қылышымен қағып түсіреді. Сөйтіп Әбу Жәһил соңғы демінде де күпірлікке бойлап, тозақтың төріне озды. Хазіреті Абдуллаһ ибни Мәсуд кәпірлердің көшбастаушысының басын Аллаһ Елшісі мен мұсылмандарға әкеліп көрсеткен сәтте Хазіреті Мұхаммед:

"Құлынан жәрдемін аямаған, дінін биікке асқақтатқан Аллаһ барша мақтауға лайық", - деді де, Әбу Жәһилді нұсқап: "Бұл үмметтің перғауыны - осы", - деді.

Бірнеше сағатқа созылған қанды шайқаста мұсылмандар жеңіс тұғырына көтерілді. Он төрт сахаба шейіттік шәрбатын ішті. Мүшріктерден 70-ке жуық адам өледі, оның 24-і қол бастағандар еді. Пайғамбардың бұйыруымен мүшріктердің мәйіттері тобымен бір шұңқырға көміледі.

Шейіт мұсылмандардың жаназасы Бәдірде шығарылады. Жеңіс мұсылмандардың ертеңіне деген үмітін ұштап, сенімдерін нығарлай түсті. Күдік пен күмән біржола сейілді. Расулаллаһ Мәдинаға екі хабаршы жіберіп жеңістің сүйіншісін жеткізді.

Тұтқындар және олжа бөлісі

Шайқас біткен соң Бәдірде үш күн аялдаған мұсылмандар Мәдинаның жолына түсті. Жолай бір жерде көлеңелемек болып аялдады. Сол жерде Аллаһ Елшісі құрайыштан түскен олжаны бөліске салады. Ойсырай жеңілген құрайыш мүшріктерінен 150 түйе, 10 ат, қару-жарақ, тері, үй бұйымдары мен

киім-кешек, бағалы мата қалған еді. Бұған қоса жетпіс адам тұтқынға түскен. Тұтқындар арасында РасулАлланың әкесінің туған бауыры Аббас, өзінің немере бауырлары Уқайл ибн Әбу Тәліп пен Нәуфал ибн Әбдімүтәліп және туған қызы Зейнептің күйеуі Әбул Ас ибни әр-Рәби' бар болатын. Мусаб ибн Үмәйірдің інісі мүшріктер қолының ту ұстаушысы Әбу Әзиз ибни Үмәйір да тұтқынға алынған. Қолға түскендердің қолдары мықтап байланып, қашып кетпеуі үшін сақтық жасалды. Хазіреті Омар қарауыл басы болып бекітілді. Аббас жасы жағынан ең үлкені болғандықтан қатаң бақылауға алынды. Түнде қолының байлауының түйіндері батып, жаны ауырған ол ыңырсида. Көкесі Аббастың даусын жазбай таныған Мұхаммедтің (с.а.у.) көзіне ұйқы кірмей, қиналады. Мұны сезген асхабы:

"Уа, Расулаллаһ! Тынышыңызды алған не?" - деп сұрайды.

"Аббастың қиналысы мазамды алып, ұйқымды қашырды" - деп жауап береді Аллаһ Расулы. Пайғамбардың жолына жанын құрбан етуге даяр замандастары Аббастың қолының байлауын шешеді.

"Аббастың даусы неге естілмей қалды?", - деген сауалына күткен жауабын алған соң: "Барлық тұтқындардың байлауын шешіндер", - деп бұйырып сонан соң көз шырымын алады.

Бәдірден түскен олжадан ардақты Пайғамбарымыз өзіне қолбасшылық үлесі ретінде Әбу Жәһилдің түйесі мен Мүнәббих ибн Хажжаждың Зүлфикар аталатын қылышын алады. Кейінірек Зүлфикарды Хазіреті Әлиге сыйлағаны мәлім. Атты әскерге екі-екіден үлес, жаяулар бірер үлес, белгілі себептермен Мәдинада қалған сегіз адам мен шейіт болғандарға да тиесілі олжа айырылады.

Күн тәртібінде - тұтқындар

Тұтқындар мәселесіне қатысты Аллаһ тарапынан уаһи түспегендіктен сахабалар кеңесіп шешуді мақұл көреді. Бұрын да баян еткеніміздей, нендей мәселеде де Хазіреті Расулаллаһ асхабымен пікір алысатын. Кеңесте ашық түрде, әркімнің өз ойын жария етуіне рұқсат берілетін.

Тұтқын мүшріктер жайы сөз болғанда, бірінші боп сөз бастаған Әбу Бәкір Сыддық болды:

"Уа, Расулаллаһ! Мүнірік те болса олар өз ағайынымыз. Өзімізді өзекке тепкеніміз жарамас. Олардан підия салығын алып қоя берейік. Алғанымызды дұшпанға қарсы күресте керек-жарағымызға жұмсайық. Бәлкім, Аллаһ оларға тура жолды нәсіп етіп, бізге көмекші де қылар", - деді.

Мұнан соң Аллаһ Расулы Хазіреті Омардың көзқарасын білгісі келеді.

Хазіреті Омар:

"Уа, Расулаллаһ! Меніңше оларды кешіру жөн емес, олар сені өтірікші деп жала жапқанымен қоймай, еліңнен қуып шықты. Бәрін шетінен өлтіру керек", - деді.

Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) мұндай кесіп айтқан үкімге қарсылық білдіріп, Хазіреті Омардың ойын қайта сұрады. Хазіреті Омардың айтқанынан қайтпасы белгілі болған соң Пайғамбарымыз ләм-мим деместен

шатырына кіріп кетті. Сахабалардың бір бөлігі Әбу Бәкір Сыддықты қолдап, қалғаны Хазіреті Омардың ойын дұрыс санап өзара дабырласып жатты.

Сәлден соң Хазіреті Расулаллаһ шатырынан шықты да досына қарап:

"Сенің шешімің Хазіреті Ибраһимдікіне ұқсайды. Ол бір кездері Аллаһқа дұға етіп "Кімде-кім менің соңымнан ерсе, менің жамағатымнан саналады. Қарсы келгендер де Саған мәлім, уа, Аллаһым! сен қалағаныңды кешіресің. Сен аса кешірімшіл әрі рақымдысың", - деген.

Сенің халің Хазіреті Исаға да ұқсайды. Хазіреті Иса ұлы Аллаһ Тағалаға "Егер сен оларды азапқа душар етсең, олар сенің құлдарың. Егер кешіретін болсаң, құдіретімен бар нәрседен биік тұратын да ғазиз, хикметіңмен әр нәрсені орын-орнына қоятын да хақим өзіңсің" деп жалбарынған-тұғын.

Мұнан соң Омар Фаруққа бұрылып:

"Уа, Омар! Сенің ұстанғаның Хазіреті Нұхтың ұстанымы тәрізді. Ол Аллаһқа "Уа, Раббым! Жер жүзіндегі кәпір атаулыны түп-тамырымен жой" деп жалынған. Осы кейпің Хазіреті Мұсаға да келеді. Мұса пайғамбар Ұлы жаратушыға қол жайып:

"Сен олардың мал-мүлкін қырып жойып, жүректерін қайғыдан арылтпа, өйткені олар азаптанбайынша иманға келмейді" деген еді".

Осылай деді де пайғамбарлар сұлтаны Хазіреті Әбу Бәкірдің ойына келіскендігін білдірді. Қолға түскен мүшріктердің әрқайсысынан төрт мың дирхәм пидия салығын алып, еркіне қоя беруді жөн санады. Ең маңыздысы, пидия беруге шамасы келмейтін, бірақ сауатты тұтқындар әнсардан он балаға оқу-жазу үйретуге міндеттелді. Зәйд ибн Сабит осылайша сауаттанғандардың бірі. Мәдинада сауаттылар қатары артты. Бұл да Алланың сүйікті елшісі мен оның серіктерінің ақылды тоқтамының нәтижесі еді.

Бәдір жеңісінен соң...

Бәдірдегі жеңіс Мәдинаның ішінде де, сырт жерлерінде де түрлі өзгерістер туғызды. Мәдинадағы яһудилер мен пұтқа табынушылар сырттай сездірмеуге тырысқанмен үрейленіп, аяқ тартқаны алғашқы сәттен-ақ білінді. Көзі ашық, көңілі ояу яһудилердің кейбіреулері:

"Кітабымыздан түр сипатын оқыған пайғамбар - осы. Енді қарсыласудың жөні жоқ", - деп иман келтірді... Енді біреулері қорыққандарынан иман келтірген сияқты көрінді, олар алауыздық тудырудан түбегейлі бас тартқан жоқ.

Хабаһ билеушісі Мұхаммед (с.а.у.) бастаған мұсылмандардың жеңісіне риза болып, елін мекендеп қалған мұсылмандарды қонақ етіп сыйлап:

"Құдіретті Аллаһ өз Расулынан Бәдірде көмегін аямады. Осыған шүкірлік етемін", - деп қуаныштарына ортақтасты.

Мәдинада мұсылмандар жеңіс тойын ұлан-асыр мерекелеп жатса, Мекке мүшріктері қабақтары солыққы, жүздері солғын азалы күндерін өткерді.

Қалай дегенде де Бәдірдегі ұлы жеңіс Ислам тарихында бедерлі бет болып қала бермек.

Өмір - өлімнің өлшемі

Исламның ата жауы Әбу Ләһабтың ел болмасы әр пиғылынан көрініс табатын. Бәдірде оның орнын Аси ибн Хишам алмастырған-ды.

Құрайыштың оңбай соққыға ұшырағанын естігенде есінен танған кісіше мең-зең күйде отыра кеткен Әбу Ләһаб шайқас барысын Әбу Суфианнан ауызба-ауыз естігенде тіпті есеңгіреді.

"Біз мұсылман жамағатымен кездескен сәтте жеңетінімізге толық сенімде едік. Айқас қыза келе қалайша ойсырағанымызды аңдай алмадым. Сарбаздарға өкпем жоқ, өз әлінше тырбынды-ақ. Түсініксізі, қырғынның соңын ала қара ала атты сәлделі әскерлер қаптап кетті де, басымызды әрең арашалап алдық. Оларға қарсы тұру мүмкін емес!" - деп әңгіме өрбіткен Әбу Суфианды сол маңда отырған Хазіреті Аббастың зайыбы Үммү Фадыл мен оның құлақ кесті құлы Әбу Рафи' де қостай жөнелген.

"Қара ала атты әскер - періштелер екеніне шүбәм жоқ", - дей берген Әбу Рафи'ге онсыз да зығырданы қайнап отырған Әбу Ләһаб жұдырығын ала ұмтылды. Ашуын тырнадан алмақ болған тазының кебін киген лағынет атқан Әбу Ләһаб бас-көз демей бейшара құлды төмпештей берді. Тепкіден тәні ауырған құлдың ащы зарына көзжұмбайлық жасау мүмкін емес еді. Отымен кіріп, күлімен шығатын сорлы құлдың жазықсыз жапа шегуі Үммү Фадылдың ашуын келтірді.

"Байғұс баланы қожайыны жоқтығын пайдаланып сабағаның ғой" деп бір жағынан тұтқындағы күйеуінің жоқтығы жанына батқан Аббастың әйелі қолындағы сырықпен көзі қанталаған Әбу Ләһабты қақ маңдайдан осып-осып жіберді де, Әбу Рафи'ді арашалап алды. Ұзын етекіден таяқ жеген Әбу Ләһаб тиісерге қара таппай оқиға орнынан ұзай берді. Сол күні іңір түсер шақта төсекке бас қойған күйі ыңыранып, сырқат меңдеп, ақыры ажал тырнағына ілікті. Залым әкеден туған ұл қайбір оңсын, балалары туған әкелері үйінде өліп жатқанда мәйітті алып шығып көмуден қашады. Бірнеше күн күттірілген соң Әбу Ләһабтың денесі шіріп, саси бастайды. Мүңкіген иіс бүкіл махаллаға, қала берді Меккеге жаппай тарайды. Өз қағынан жеріген ұлдар былайғы жұрттың сөзіне құлақ аспаған соң, бірнеше адам шығып өлікті сүйреген күйі қаланың шетіне апарып бір шұңқырға апарып, өлексе көмгендей таспен бастыра салады.

«Қалай өмір сүрсең солай өлесің, қалай өлсең, дәл сөйтіп тірілесің» деген қасиетті сөз астары осындайды меңзесе керек.

ҚҰБЫЛАНЫҢ ӨЗГЕРУІ

Хижри екінші жыл. Милади 623-жыл.

Аллаһтың әміріне мойынсұнған Расулаллаһ және оның асхабы Мәдинада намаз қылғанда құбыла - Құдыс (Иерусалим -Д.Ө.И), яғни пайғамбарлар тұрағы болған Ақса мешіті болатын. Алайда Хазіреті Мұхаммедтің іштей тілегі - жер жүзінде тәухид сенімінің тірегі болған, бабасы Хазіреті Ибраһим пайғамбардың құбыласы - Қағбаға бет бұрып, намаз қылу еді. Мұсылмандар да, әсіресе, муһажирлер осыны тілейтін.

Өйткені бес уақыт намаздарында Қағбаны бетке алу туған жерге деген сағынышты басар ма еді, кім білсін?

Тағы бір себеп, яһудилердің:

"Мұхаммед пен оның сахабалары біз көрсеткенше құбыланың қайда екенін де білмейтін", - деген тиіп-қашты сыпсындары да арқаларына аяздай батқан. Аллаһ Елшісі құбыланы өзгерту үшін уаһидің түсуін, Жебірейіл періштенің келуін күтіп, Қағбаны құбыла етуді тілеп Аллаһқа жалбарына түскен.

Күндердің күні Жебірейіл келіп, Аллаһ Расулы оған көңіліндегі ниетін білдіреді. Сонда періштенің айтқан ақылы мынау:

"Мен де сен сияқты құлмын. Сен Жаратқан Аллаһқа сиынып, содан сұра. Не тілегің болса Раббыңнан тіле!"

Осы кездесуден соң Хазіреті Расулаллаһ Құдыстағы Ақса мешітіне жүзін бұрып намазға тұрған сәтте басын көтеріп, көкке ұзақ көз тігетін, дұға ететін. Ақыры Мәдинаға хижреттің он жетінші айында құбыланың Харам мешітіне, яғни Қағбаға қарай өзгертілгендігі жөнінде көктен аят түсті. Онда былай делінеді:

"(Уа, Расулым! Уаһидың келуін күтіп) көкке көз тіккеніңді көрдік. Сондықтан сенің жүзіңді көңілің разы боларлық құбылаға бұрамыз. Қазір жүзіңді Харам мешітіне қарай бұр. (Уа, муминдер!) Сіздер де қай жерде болсаңыздар да, (намазда) беттеріңді сол мешітке қарай бұрыңдар!" (Бақара сүресі, 144-аят). Осы уаһи түскен тұста Аллаһ Расулы мешітте бесін намазын оқытып жатқан. Алғашқы екі рәкәт тәмәмдалып, соңғы екеуі қалған. Сол мезетте пайғамбарымыз ақырындап Қағбаға қарай бұрылды. Жамағат та имаммен бірге сол бағытқа бұрылды.

МУНАФИҚТАРДЫҢ ПАЙДА БОЛУЫ

Пайғамбарымыз (с.а.у.) Мәдинаға көшіп келгенде болашақ Ислам орталығының жергілікті тұрғындары әр түрлі нанымдағы адамдардан құралған еді. Мұнда мұсылман арабтармен қатар мүшрік арабтар, яһудилер, бірен-саран болса да христиандар тұратын. Расулаллаһ осында қоныстанып орныққаннан кейін Мәдинаны Ислам нұры сәулелендіре түсті. Жергілікті тұрғындар лек-легімен муминдер қатарына қосылды.

Осы тұста жаңадан бір топ пайда болды, бұлар жүректері иланбағанмен, сырттай мұсылман болып көрінуге тырысатын мунафиқтар еді. Мәдина мунафиқтарын Абдуллаһ ибн Үбәй басқарды. Ол меккелік муһажирлер келетін шақта Әус пен Хазраж руының билеушісі сайланып, асыл тастан тәж киіп, таққа отыру салтанатына қым-қуыт әзірлік жасап жатқан. Аллаһ Елшісі Мұхаммедтің (с.а.у.) хижреті Абдуллаһ ибн Үбәйдің қиялының күлін көкке ұшырып, асыл тәж арман күйінде қалып қояды. Өйткені өзін қолдауға тиіс әустер мен хазраждар бірінен соң бірі мұсылмандықты қабылдап, ескі жүйенің тас-талқаны шығады. Басшылыққа, мансапқа ұмтылған Абдуллаһ ибн Үбәйдің салы суға кетсе де, онысын жан баласына сездірмей, мұсылмандарды күле қарсы алған болып, иланбаса да иман келтіргенсиді. Сырты бүтін, іші түтін екендігін өзі де білдірген.

Мысалы, Мүрәйси жорығында муһажирлер мен әнсарларды бір-біріне айдап салып "Мәдинаға жетсек, ізетті әрі қуаттылар дәрменсіздерді қуып шығады" деп аузынан шыққан сөзге есеп бере алмаған.

"Мунафиқун" сүресінің түсуіне себеп болған да сол. Мұсылмандар мұны оған:

"Уа, Үбәйдің ұлы, сен туралы терең мәнді аяттар түсті. Расулаллаһқа барып, өзің үшін Аллаһтан кешірім сұрауын өтін", - деп ескерткенде, мунафиқ маңғазданып:

"Аңдығандарың мен ғой деймін. Иман келтіруімді бұйырдыңдар, иман келтірдім. Мал-мүлкімнен зекет беру қажеттілігін ескерттіндер, оны да орындадым. Мұхаммедке сәжде қылып, құлдық ұрғаннан басқаның бәрін жасадым", - деген.

Мунафиқ Абдуллаһ ибн Үбәй айналасына өзімен мұңдас, пікірлестерді жинайды. Кейбір туыстары мен лауазымдас ескі достары да ештеңенің парқын айырып жатпастан оның соңынан ерген. Жалпы мунафиқтардың саны туралы нақты мәлімет бүгінге жетпеген. Дегенмен Ухуд соғысында Абдуллаһ ибн Үбәйға еріп, әскер сапын тастап қашқандар үш жүзге жуық, яғни мың адамдық Ислам қолының үштен бірін құраған. Бұл аз емес, әрине. Мәдинаның саяси өміріне екіжүзділердің қаншалықты әсері болғандығын осыдан-ақ аңдаймыз. Бәдірдегі мұсылмандардың мәртебесінің асқақтауы жауды ықтырып, Исламның кең таралуына жол ашты.

Яһудилердің өзі:

"Тәураттан таныған соңғы пайғамбардың Хазіреті Мұхаммед екеніне күмәніміз қалмады. Мұнан былай онымен салғыласу ретсіз", - деп кәлимаға тілдерін келтірді. Дегенмен олардан да сырттай мұсылман кейпіне енгендер де шықты. Екіжүзділікпен қитұрқыланып имандылыққа бет бұрғансып, мүләйімсігендер яһуди оқымыстылары еді. Олар қулықпен, арам пиғылдарын жүзеге асырды. Мұсылмандардың арасына от салып, ұрыс-керіске сылтау тауып, Исламды жамандап бақты.

Шөлдегі арабтар - бәдәуилер арасында да мунафиқтар болғандығын Құран Кәрімнің Тәубе сүресінен (101-аят) көреміз. **"Айналасыңдағы бәдәуилер мен Мәдина тұрғындарының арасында бірқатар мунафиқтар бар, олар екі жүзділікте өте шебер. Сен оларды білмейсің, оларды біз білеміз..."** делінген онда.

Мунафиқтардың қоғамдық топ өкілі ретіндегі дәрежесі, ұлты, тұрмыс ғұрпы әр қилы болғанмен, олардың бәріне ортақ сипаттары бар-тын. Біріншісі, олар жүректерінде жоқ нәрсені тілімен айтатұғын. Сенбей, иланбай тұрып, сенген кісіше әрекет ететін. Қылықтарын өзгерту арқылы мұсылмандармен араласып, түк білмегенсіп муминдерді бір-бірімен шатастырып, арам ойларын жүзеге асыратын.

Сиқырсып сөйлеп, жағымпаздықпен жұрт көңілінен шығып, астарлы армандарына - Хазіреті Мұхаммедке күйе жағуға тырысатын. Қара ниет мунафиқтар өз дегендеріне жеткенше қулық, сұмдықтың түр-түрін игеретін.

Екіжүзді есерлердің халық арасына іріткі салу, Ислам атты тұғырлы камалды іштен кеміріп жою әрекеттерін мұсылмандар, парасатты пайғамбар

сезбей қалған жоқ, әрине. Хақ жолының жетекшісі бұл істе де білгірлік танытып отырған. Әлдебір мунафиқтық амалдан шүбәлана қалса, күмәндануға себепші болған кісіні тергеуге алған кездері де аз болмаған. Бірақ өтірікшіге не дауа? Шімірікпестен жалғанды жалпағынан басып жүре бергендер қатары сиремей-ақ қойған. Жоғарыда баяндалғандай Абдуллаһ ибн Үбәйдің "Мәдинаға барған соң күштілер дәрменсіздерді ықтырып шығарар" деген сөзін Хазіреті Зәйд ибн Әркам пайғамбарымызға айна-қатесіз айтып келгенде, мунафик:

"Ол не сөз? Саған Құранды түсірген Аллаһтың атымен ант етемін, Зәйд өтірікшінің нақ өзі!" - деп табан астынан жазықсызға жала жауып шыға келген.

Құран мұны былайша сипаттайды: **"Мунафиқтар саған келгенде "Сенің хақ Аллаһтың пайғамбары екендігіңе куәміз" дейді. Аллаһ Сенің пайғамбар екендігіңді біледі. Бұнымен қоса Аллаһ ол мунафиқтардың (Сен Аллаһтың пайғамбарысың деген сөздерінде) өтірікші екендіктерін де біледі"** (Мунафиқун, 1)

Екіжүзділер бар жанын салып судан ақ, сүттен таза болып көрінгенмен, күдіретті Жаратушы олардың шын бейнесін сүйікті пайғамбарына білдіріп отырған... Соншалықты жалған, жала, жымысқылықтарын біле тұра Хазіреті Мұхаммед сабырмен, түсіністікпен, кешіріммен қатынас жасаған.

Бір күні Хазіреті Расулаллаһ (с.а.у.) төсек тартып қалған Саад ибн Убаданың халін сұрауға бара жатады. Мунафик Абдуллаһ ибн Үбәйдің үйінің жанынан өтіп бара жатып көлеңкеде үй иесінің бірнеше мұсылман, мүшрік арабтармен, яһудилермен сұхбаттасып отырғанын көреді. Арнайы бұрылып сәлемдеседі де, рұқсат сұрап әңгіме-дүкен құрып отырғандардың қасына тізе бүгіп отыра кетеді. Реті келгенде Құраннан бірнеше аят оқып, жалған дүниедегі жақсылық - жәннатпен алмастырылатынын, жамандық - түбінде тозаққа тартатынын баяндап береді.

Сөзін бітірер бітірмес Абдуллаһ ибн Үбәй жұлып алғандай:

"Уа, "көпті аузына қаратушы!" Егер айтқандарың рас болса, мұнан жақсы нәрсе жоқ болар. Бірақ сен үйінде отырып, сұрай келгендерге түсіндіргенің жөн дер едім. Ал саған келмегендердің, айтқандарыңды ұнатпайтындардың жиынының шырқын бұзбасаң", - деді.

Бұл сөзден Аллаһ Расулы қабырғасын қайыстырғандай әсер алды. Орнынан тұрған бойы діттеген жеріне барды. Хазіреті Саад ибн Убадаға естігендерін баяндап бергенде сахаба пайғамбар сөзін соңына дейін тыңдап шықты да:

"Уа, Расулаллаһ! Үбәйдің ұлы Абдуллаһ сен келмес бұрын осы аймаққа басшы тағайындалып, салтанатты түрде тәж киюге дайындалып жатқан. Ұлы Аллаһтың нәсіп етуімен сен хижрет еттің де олардың дүниауи салтанаты аяқталды. Абдуллаһ ибн Үбәй басына қонар бақ құсының, аяқ астынан ұшып кеткеніне өкінеді, опынады, мұсылмандарға өшігеді. Сен оған кешірім жаса", - дейді.

Әрдайым сабырлы, салиқалы қалпынан танбаған сүйікті Пайғамбарымыз бұл жолы да мунафиққа кешіріммен қарайды.

Мунафиқтардың тағы бір айырмашылығы - муминдермен ұшырасқанда жағымпаздыққа салынып "иман келтіріп", шайтан мен нәпсілеріне берілген сәтте "Біз сендермен біргеміз. Оларды тек мазақ етеміз" - деуі. Табанының бүрі жоқ екіжүзділер арсыздықтарымен мақтанып, кеудемсоқтанғанды сүйетін.

Олардың осы қасиетсіздігін Абдуллаһ ибн Үбәйдің төмендегі әрекеті айғақтайды.

Бір күні ол өзі сияқты жылпос жағымпаздарымен бірге келе жатады. Қарсы алдарынан Мұхаммед пайғамбардың (с.а.у.) құрметті асхабының келе жатқанын көреді де қасындағыларына:

"Қазір аналармен қалай сөйлескеніме дұрыстап қарап алыңдар", - дейді.

Бетпе-бет келген сәтте Әбу Бәкірмен қос қолдап амандасып құрак ұшып:

"Сәлем саған Тамим руының құрметті мырзасы, Расулаллаһтың үңгірде серігі болған, бар жиған-тергенін Аллаһ Расулы жолында сарп еткен Сыддық!" - деп жалпылдайды.

Онан соң Хазіреті Омармен амандасып жатып:

"Уа, Адий руының аса мәртебелісі! Дініне мықтап берілген, нәпсісі мен малын Расулаллаһ үшін аямаған Фаруқ!" - дейді.

Өз кезегінде Хазіреті Әлидің қолына жармасып:

"Саған да сәлем, Расулаллаһтың немерелес бауыры, күйеу баласы, пайғамбардан кейінгі хашим руының құрметтісі!" - дей бергенде, Хазіреті Әли оның екіжүзділігіне шыдай алмай:

"Абдуллаһ! Аллаһтан қорықсаң етті. Мунафиқтар Аллаһтың назарында ең жиіркенішті мақлұқтар", - деп ызалы үн қатады. Абдуллаһ ибн Үбәй да еш іркілместен:

"Сенің мен жайлы айтпағың осы ма? Уаллаһи, біздің иманымыз да сендердікі сияқты, біздің сеніміміздің де еш айырмасы жоқ", - деп құстаналай жөнеледі.

Былайырақ шыққан соң жолдастарына:

"Көрдiңдер ғой, бұларды көргенде сендер де мен сияқты жасаңдар, одан ештеңелерің де кетпейді", - дейді.

Мунафиқтар сырт көзге мүләйімсіп, мұсылман көрініп, ғибадат жасағансатын. Муминдердің сеніміне кіріп алған соң алшаң басып жүретін. Іштен шыққан жау жаман деген осындайда айтылса керек, өйткені іштегі жау батылдықты азайтып, қуатты әлсіретеді. Сыртқы дұшпан болса керісінше өз-өзіне беріктікке, өзара көмекке мәжбүр етеді. Құран Кәрім мунафиқтар жайына көп тоқтағаны да содан болар. Мумин мұсылмандарды екіжүзділерден сақтандырып, көп ретте ескерту жасаған.

Аллаһ Тағаланың үйретуімен Аллаһ Елшісі(с.а.у.) мунафиқтарды танитын және кейбір сахабаларына білдіретін. Жалпы жұртқа сыр жаю Оның (с.а.у.) әдетінде болмаған. Кемшіліктерін ашықтан-ашық беттеріне баспаған. Өйткені тереңнен ойлайтын пайғамбардың көздегені - Исламның пайдасы және одан да маңыздысы, мунафиқтар уақыт өте келе жаман қылықтан бойларын аулақ салар, көңіл көзі ашылып, иманға келер деген үміт. Кейде

жамандықтар жасырын қалса, оны жасаған кісі саналы түрде өткеніне өкінуі мүмкін. Ал, қателігін бетіне басқан сайын ерегісіп есерсоқтана берері даусыз.

Пайғамбарымыз мунафиқтардың атын атамауды, тек Құранда білдірілген сипаттарын ескертіп жүруді мақұл көрген.

Екіжүзділіктерін көзіне шұқып көрсетпеуінің себептері төмендегідей:

1) Ислами ортада, Ислам үкімдеріне сәйкес өсіп-өнетін бала шағаларынан нағыз мұсылмандар шығуы мүмкін деген үміт.

2) Олар іштей сенбегенімен, жасанды түрде мұсылмандар сияқты көрініп, өмір сүре жүріп рухани қиналысқа түссе, сол азаптан құтылу үшін түптің түбінде шынайы муминдер қатарына қосылар деген үміт.

Пайғамбарымыздың тұсында өмір сүрген мунафиқтардың басты ерекшеліктерінің бірі - сын сағатта мұсылмандарды тастай қашатын опасыздықтары.

Ухуд соғысында Абдуллаһ ибн Үбәйге еріп майданнан тұра қашқан екіжүзділердің саны үш жүзге жуық. Олар мұсылман әскері санын азайтып қана қоймай, мужаһидтердің көңіл-күйлеріне қаяу салады. Табан астынан аңырып қалған кейбір мұсылмандардың үнжырғасы түскен сәтте дем берген тағы да Аллаһ Расулы еді. Аллаһ күш беріп, мунафиқтардың сайқал пиғылына көзі жеткендер ұрысқа қайта кіріскен.

Аллаһ Елшісі өзі айтқандай, залым мунафиққа өмір бойы "тәйт" демеген. Абдуллаһ ибн Үбәй өлгенде де жақсылығын аямаған, тіпті үстіндегі жейдесін кебін қылуға берген. Сахабаларының наразылығына қарамастан жаназасын да өзі шығарған. Расулаллаһтың Абдуллаһ ибн Үбәйдан бастап бүкіл мунафиқтарға жасаған жақсылығы, кішіпейілділігі мен кешірімділігі аяқсыз қалмаған. Пайғамбарымыздың Абдуллаһ ибн Үбәйдің жаназа намазын оқығанын көрген мыңға жуық мунафиқ имандарын тазалап, шынайы муминдер қатарына қосылған.

Аллаһ Расулы мунафиқтарға жылы қабақ таныта жүріп, үрейлендіретін. Мунафиқтардың ойластырған тұзақтарын Аллаһтан келген уаһи арқылы алдын ала біліп қоятын да, олардың ойлағандарын өздеріне айна-қатесіз айтып беретін. Сонысымен әрдайым бақылауда екенін сездіретін. Мунафиқтар дағдарып, бір сәтке болса да іркіліп қалатын. Аллаһтан сүйікті елшісі Мұхаммедке (с.а.у.) тағы бір хабар келді ме деген үреймен тырс еткен дыбыстан үркіп, түгел жым жүретін мунафиқтардың халі "Мунафиқун" сүресінде былайша сипатталады:

"Сен ол мунафиқтарды көргенде, сыртқы көріністерін ұнатып, айтқанына құлақ қоясың. Құдды олар қабырғаға сүйей салған (рухсыз) ағаш тәрізді. Дыбыс шыққан сайын бастарына қауіп төнді деп ойлайды." (4-аят).

Пайғамбарымыз мунафиқтар тобының жеке бас қосып, мұсылмандардан бөлек жиналуына мұрша бермейтін. Ондағы мақсаты - өз беттерімен баянсыз пікірлерін өрбітуіне тосқауыл қою. Зарар мешіті деп аталған ғимаратты құлатуға бұйрық бергенде пайғамбарымыз осы мақсатын жүзеге асырған. Мешіт деп атағанмен мунафиқтар бұл үйді ғибадатхана үшін емес, бөлек жиналып, "әй дейтін әжесіз, қой дейтін қожасыз" ортада

мұсылмандарға қарсы пікірлерін талқыға салу үшін ойластырған. Расулаллаһтың дер кезінде араласуымен "шайтани штаб-пәтер" жермен жексен болды.

Хазіреті Мұхаммед мунафиқтарды "төр де, сөз де - сенікі" деп қолпаштай жүріп, ықтиятты бақылауының жемісін көрді. Жылы сөйлеп жүректеріне жол тапты, кейбіреулері иман жолына бас тігер деңгейге көтерілді. Олардың мүшріктермен ауыз жаласып кетуіне, мұсылмандарға қарсы шығуына тосқауыл қойды.

ҚАЙНҰҚА ЯҺУДИЛЕРІМЕН АЙҚАС

Хижреттің екінші жылы. Милади 624-жыл.

Мұсылмандардың Бәдір шайқасындағы ұлы жеңісі Мәдинадағы яһудилердің мазасын кетірді. Пайғамбарымызбен арада бейбіт келісім бола тұра олардың жасырын түрде мұсылмандарға қарсы ұйымдасатыны білінетін... Аллаһтан хақ кітап түскен халықтың өкілдері болғандықтан Хазіреті Мұхаммед олармен өзара түсіністікті сақтауға ерекше мән беретін. Соған қарамастан яһудилер опасыздықтарын бірде ашық, енді бірде жасырын жария қылады. Шайырлары пайғамбарымызды мазақ өлеңдеріне арқау етіп, мұсылмандардың намысына тиетін жырларды көпшілік арасында шабыттана оқып, өркөкіректік танытатын.

Бұрын да әңгімеленгендей, Мәдинаның тұрғылықты яһудилері үш тайпа еді: Бәни Құрайза, Бәни Надр және Бәни Қайнұқа. Ең содыры, біреуге тиіспесе тынышы кететін Бәни Қайнұқа зергерлікпен айналысқандықтан ең дәулеттілері саналатын. Басқа яһудилер сияқты бұлар да мұсылмандарға қарсы ұйымдаспауға, сыртқы жаудан Мәдинаны мұсылмандармен бірге қорғауға және бір-бірінің дұшпанына мүлдем көмек қолын созбайтындықтарына сөз беріп, Аллаһ Елшісімен келісімге келген.

Өкініштісі, келісім сөз күйінде қалып, яһудилер ашықтан ашық мұсылмандарға тепкі көрсеткендерімен қоймай, құрайыш мүшріктерімен ауыз жаласып, шын бет-бейнелерін аз ғана уақытта танытады.

Бірде бір әнсар мұсылманның әйелі бет-ауызын орамалымен тұмшалап зергер дүкеніне барады. Сол жерде отырған қандыкөз яһудилер әлгі әйелдің бетін аштырмақ болады. Әйел қарсылық білдіреді. Сол мезетте бос күлкі куған дүкендегілердің біреуі әйелге сездірместен артынан келіп оның етегін беліне дейін көтеріп, түйреуішпен іліп қояды. Әйел кетпек болып оқыс бұрылғанда бәрі қарқ-қарқ күліп, арзан ойынға мәз болысады. Абыройы ашылған әйел сол жерде жан даусымен айқайлап айналадағыларды көмекке шақырады. Сол маңнан өтіп бара жатқан бір мұсылман жанұшыра жүгіріп келіп күлкісін жия алмай отырған яһудидің бірін алқымнан ала түсіп, буындырып өлтіреді. Мұны көргенде қалғандары не болғанын түсінбей алғашқыда аңырғанмен, тез естерін жиып, жабылып әлгі мұсылманға жабылып, оны шейіт қылады. Сөйтіп яһудилер мен мұсылмандардың арасында қанды кекке жол ашады. Яһудилер бейбіт келісімнің бұзылуына себепкер болады.

Шейіт болған мұсылманның туған-туыстары пайғамбарымызға шағымданып, көмек сұрайды.

Пайғамбарымыз Бәни Қайнұқалардың басын қосып, иманға келуге шақырады. Бұлайша бет-албат, ойларына келгенін жасауды тыймаса, Бәдірдегі мүшріктердің халі бастарына келетінін ескертеді. Яһудилер мұны да місе тұтпайды.

"Уа, Мұхаммед! Сен нағыз шайқастың не екенін білмейтін әлдебіреулерді жеңгеніңе малданба. Біз олар сияқты емеспіз. Соғысудың қыр-сырын жақсы білеміз. Бізбен соғыссаң, сонда ғана біздің кім екенімізді түсінетін боласың", - деп жамырай шуласып, тарайды.

Өркөкіректеніп, паңдана сөйлеген яһудилердің барар жері Аллаһтың аятында аян болды. Али Имран сүресінің 12-аятында:

"(Ей, Расулым! Анау яһудилерге) былай де: "Сендер міндетті түрде жеңілесіңдер, жиналып жәһаннамға айдаласыңдар. Жәһаннам неткен жаман жер" - делінеді.

Соның артынша Әнфал сүресінің 58-аяты түсіп, онда пайғамбарымызға яһудилермен соғысуға рұқсат берілді.

Енді күтудің мәні жоқ-ты. Мұхаммед (с.а.у.) шешімін кесіп айтты: "Яһудилермен соғысамыз!"

Аллаһ Расулы Мәдинаға өз орнына өкіл етіп Лүбәба ибн Абдил Мунзирді тағайындайды. Ақ туды Хазіреті Хамзаға ұстатып Бәни Қайнұқалардың қамалын бетке алады. Мұсылмандардың шайқасқалы келе жатқанын көрген яһудилер қамал қақпаларын тарс бекітіп тығылып жатып алады.

Мұсылман әскері қорғанды қоршауға алады. Бекініс он бес күнге созылып, ақыры яһудилер берілгендіктерін мойындайды. Пайғамбардың бұйрығымен яһудилердің қолдары арттарына байланып тұтқындалады. Болған жайттан бүкіл Мәдина құлақтанып үлгереді. Яһудилердің мұсылмандарға берілгенін естіген сәтте мунафиқ Абдуллаһ ибн Үбәй пайғамбарымызға келеді.

"Уа, Мұхаммед! Менің одақтас, серіктестеріме кешірім жасауыңды өтінемін", - дейді ол келе сала.

Расулаллаһ естімеген сыңай байқатады. Абдуллаһ ибн Үбәй қыр соңынан қалмай:

"Уа, Мұхаммед! Менің одақтастарымды кешір", - дейді тағы да. Мұхаммед пайғамбар (с.а.у.) теріс қараған күйі тұра береді. Мунафиқ басшысы тағы бірнеше қайтара өтінішін қайталайды.

Пайғамбарымыз сахабаларына қарап:

"Тұтқындардың қолдарын шешіндер", - деді де яһудилерді Мәдинадан Шамға жер аударуға бұйрық берді.

Хазіреті Мұхаммедтің максаты қалай болған күнде де яһудилердің алауыздығынан Мәдинаны арашалау еді. Ру, тайпа арасына от салып, өшпенділікті өршітуге тосқауыл қоюды көздеген. Яһудилердің жер аударылуымен бұл тілек орындалғандай болды.

ОСЫ ЖЫЛДАҒЫ ӨЗГЕ ДЕ МАҢЫЗДЫ ОҚИҒАЛАР

Рамазанда ораза тұту - парыз болды.

Қасиетті Рамазан айында ауыз бекіту пайғамбарымыздың Мәдинаға хижретінің он сегізінші айында, яғни шағбанда парыз боп әмір етілді. Құбыла Қағбаға қарай өзгертілгелі бір айдай уақыт өткен. Аллаһтан түскен аятта былай делінеді:

"Ей, иман келтіргендер! Сендерге дейінгілерге (үмметтерге) парыз қылынғаны сияқты, сендерге де тақуаны арттыру, (нәпсілеріңді жеңу) үшін ораза - парыз... Рамазан айы (ерекше ай) адамдарға тура жолды көрсететін ашық аяттар жазылған, хақ пен нақақты айырған Құран осы айда түсті.

Онда, сендерден кімде-кім осы айға аман-есен жетсе, (осы айда) аузын бекітсін. Кімде-кім сырқаттанса немесе сапарда жүрсе, (ораза) тұта алмаған күндерін басқа күндерде қаза қылсын. Аллаһ сендерге қиындық тілемейді, тек жеңілдік тілейді." (Бақара сүресі, 183-185).

Рамазанда ораза ұстау - Ислам дінінің негізгі бес шартының біреуі.

"Ислам бес негізге сүйенеді: 1.Аллаһтан басқа Тәңірдің жоқтығына және Мұхаммед оның Расулы екендігіне илану; 2.Намаз оқу; 3.Зекет беру; 4.Қажылыққа бару; 5.Рамазанда бір ай ауыз бекіту."

Пітір садақасы - уәжіп

Рамазанда ораза тұту парыз деп бұйырылған жылы аталмыш айдың соңында пітір садақасын беру уәжіп екендігі бекітілді.

Пайғамбарымыз үлкен-кіші, ерікті не құл, еркек, әйел деместен әрбір шамасы жеткен мұсылманға рамазандағы айт намазына дейін белгілі бір мөлшерде пітір садақасын кедей-кепшікке үлестіру қажеттігін ескертті.

Тарихтағы тұңғыш айт намазы

Шәууал айы туып, күн төбеге көтерілгенде Пайғамбарымыз мұсылмандарға оразаларын ашып, айт намазға жиналуға әмір берді. Жамағатпен бірге Өзі де шығып азансыз, каматсыз айт намазын оқыды.

Аллаһ Расулы Мәдинаға көшіп келгенде жергілікті халықтың дәстүрлі екі мерекесі бар еді. Пайғамбарымыз оларды: "Аллаһ Тағала сіздерге ол мейрамдардан әлдеқайда қайырлы, құтты екі мереке - Рамазан және Құрбан айтын берді", - деп қуантты.

Айт намазын Расулаллаһ Мәдинаның шығыс жақ қақпасы тұсындағы намаз оқу үшін арналған арнайы орында оқитын. Рамазан айты намазына дайындалып үйден шығарда бірнеше құрма жейтін. Айт намазына барған жолымен қайтарда жүрмейтін болған.

Зекеттің парыз болуы туралы

Зекет те хижреттің екінші жылында рамазандағы ораза-парыз, пітір - уәжіп етілгеннен соң парыз болды.

Зекет - ауқатты мұсылмандардың жыл сайын мал-мүлкінің белгілі бір мөлшерін садақа ниетімен мұқтаждарға Аллаһ ризалығы үшін беретін ғибадаттың бір түрі.

Зекет - Исламның бес шартының біреуі. Құран Кәрімде нұр сүресінің - елу алтыншы, Мүзәммил сүресінің - жиырмамыншы, Хаж сүресінің - жетпіс сегізінші, Бақара сүресінің - жүз оныншы аяттарында зекет беру жайы баяндалады. Сондай-ақ Алланың кітабында 32 рет намазбен бірге аталған.

Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) бір хадисінде былай делінеді: "Күнде таңертең екі періште көктен түсіп, бірі "Уа, Раббым! Зекеті мен садақасын беріп, дүние дәулетін (Аллаһ ризалығы жолында) жұмсағандардың, шығындарының орнын толтыр!" - десе, екіншісі "Уа, Раббым! Зекет пен садақа берместен байлығынан шашау шығармай сараңдық жасағандардың дүниесін талан-таражға сал!" - дейді."

Рұққияның өлімі

Аллаһ елшісі Мұхаммедтің (с.а.у.) қызы Рұққия Бәдір шайқасы тұсында қатты сырқаттанған-ды. Хазіреті Рұққияның құдай қосқан қосағы Хазіреті Осман пайғамбарымыздың рұқсатымен науқастың қасында қалып, Бәдірге қатыспаған. Хазіреті Зәйд ибн Хариса мүшріктердің жеңілгенін айтып, Мәдинаға сүйінші сұрай келгенде Рұққияның өлімінің үстінен түседі. Рұққияны Үммү Әймен жуындырып, жаназасын жан жары Осман шығарады. Хазіреті Рұққия Бақи зиратына жерленеді.

Рұққия Аллаһ Расулының Зейнептен кейінгі қызы. Ол дүниеге келгенде Пайғамбарымыз отыз үш жаста екен. Аяулы анасы Хадишаның айтуымен иман келтіріп, мұсылмандықты қабылдаған. Кейіннен Хазіреті Османмен шаңырақ көтеріп, отбасымен бейтаныс өлке Хабаһстанға дінін сақтау үшін алғаш көшкен батыл әйел. Ардақты Пайғамбарымыз (с.а.у.) сол көш тұсында былай деген: "Лұт пайғамбардан кейін Аллаһ жолында отбасымен бірге елінен көшкендердің көшін бастаған - Хазіреті Осман».

Фатима мен Әлидің үйленуі

Хижреттің бесінші айында, ережепте сахаба Әлиге Фатима айттырылып, некелері қиылған-ды. Хижреттің екінші жылы Бәдір жорығынан соң зилхижжа айында екі жас отау тігеді.

Хазіреті Фатима Пайғамбарымыздың кенжесі, әрі балаларының ішіндегі ең сүйіктісі. Пайғамбарымыз алыс сапардан, жорықтан оралғанда алдымен мешітке кіріп екі рәкат намаз қылатын да, жолай қызы Фатимаға соғып, содан соң ғана әйелдерінің халін білетін.

Хазіреті Зейнептің Мәдинаға келуі

Бәдірде тұтқынға алынғандар арасында Хазіреті Зейнептің күйеуі, пайғамбарымыздың күйеу баласы Әбу Ас ибн Рәби де бар еді. Еркіндікке шыққан соң ол Меккеге оралады. Бұған дейін Мәдинаға көшуге наразы болған Әбу Ас ибн Рәби' Зейнепке көшуге рұқсат береді.

Бәдір жорығынан кейін арада бір ай өткенде Расулаллаһ Зәйд ибн Хариса мен әнсар мұсылмандардан біреуін арнайы Меккеге жолдап, қызы Зейнепті алдырады.

Осы жылдың тағы бір оқиғасы, муһажир мұсылман Осман ибн Мазунның мәңгілік сапарға аттануы. Муһажирлерден бірінші болып Бақи зиратына қойылған осы Осман ибн Мазун.

Алғашқы Құрбан айт намазы

Зилхижжа айының тоғызында Мұхаммед (с.а.у.) мұсылман жамағатымен намаз алаңына жиналды. Сол жерде алғаш рет азансыз, қаматсыз екі рәкат құрбан айт намазын қылдырады. Намаз оқылған соң құрбандық шалу жөнінде хұтба оқып, оның мәнін жан-жақты түсіндіреді.

Өзі бас болып семіз екі ақ қошқар сатып алып сояды. Біріншісін құрбан еткенде былайша дұға етеді:

"Аллаһым! Бұл сенің бірлігіңді мойындап, сенен маған түскендерге иланған бүкіл үмметімнің атынан құрбан", екіншісін бауыздап жатып : "Бұл Мұхаммед пен оның отбасы үшін", - дейді де етін жарлы-жақыбайға таратып беріп, өздеріне де үлес айырады.

Ислам тарихындағы тұңғыш құрбан айты - осы.

ХИЖРЕТТІҢ ҮШІНШІ ЖЫЛЫ

Х ТАРАУ

ЖОРЫҚПЕН БАСТАЛҒАН ЖЫЛ

Хижреттің үшінші жылы. Б.ә. 624 жылы.

Яһудилердің Қа'б ибн Әшраф есімді мықты шайыры бар-тын. Тілінің өткірлігімен даңқы шыққан ақын Бәдір шайқасынан соң мұсылмандар жеңісін қызғанып, бұрынғыдан бетер тісін қайрап, реті келгенде мазаққа айналдыратын. Пайғамбарымыз бен мұсылмандарды түкке алғысыз етіп көрсеткенімен қоймай, Меккеге жиі-жиі барып, мүшріктердің қолтығына су бүркіп, Бәдірде өлтірілген мүшріктерді жоқтап, артында қалғандардың өшпенділігін арттыра берген. Мәдинада мұсылмандардың әйелдеріне, қыздарына тілін безеп жанғалы тұрған отқа май құйған. Істеген әрекеттеріне масаттанып масайрай түскен. Өлең десе ішкен асын жерге қоятын сол кездегі араб қоғамы Қа'бтың бәйіттерін қалт жібермей тыңдайтын да Исламға деген өшпенділіктері артып, муминдерге тіс қайрағандар саны өсе түседі. Қа'б ибн Әшрафтың алшаң басып ойына келгенін істегені мұсылмандардың жанын аяздай қарып, шыдамдарын сарыққан.

Тек өлеңмен шектелмеген шайыр, Мұхаммедті өлтірудің жоспарын жасағаны да белгілі. Ақыры не керек, Мұхаммед ибн Мәслама атты сахаба екі-үш жолдасымен бірге жауыз Қа'бты өлтіріп тынады.

"Дарынды ақынының өліміне яһудилер бейжай қарап қалмайды. Шу шығарып, лаң салады. Қа'б ибн Әшрафтың бейкүнә екендігін айтып айғайға басқандарға берілген жауап мынадай:

"Ол бізді мазақ етіп, мұсылмандардың жанын жаралады. (Тіл жарасы жазылмайды) Мүшріктерді бізбен шайқасуға, қырқысуға итермелеумен болды".

Осы оқиғадан соң яһудилер аз да болса аяқтарын тартып, Пайғамбарымызға, мұсылмандарға құрметпен қарайтын болды.

Ашық түрде қастандық жасамағанмен, қандарында бар жауыздық біржола жойылды деу де мүмкін емес еді.

Ғатафан жорығы

Хижреттің үшінші жылы. Рәбиуләууал айы. Бәдір шайқасындағы жеңіске куә болған Мәдина атырабындағы Пайғамбармен бейбіт келісім жасамаған араб тайпалары мазасыздана бастады. Бәдірдегі керемет жеңіс, мұсылмандардың алып күші жайында ауыздан ауызға тарап жатты. Араб тайпалары өздерінше әрекет жасап, қамданған болады. Сондай әрекеттің бірі Ғатафан жорығы деп аталады.

Бір күні Мухариб руынан Харисұлы Ғаурас ғатафан тайпасының салаба және мухариб руының жігіттерін жинап Мәдинаға баса-көктеп кіруді жоспарлайды. Ондағы мақсаты-мұсылмандарды үркіту және қолға түскендей болып жатса, мал-мүлік тонау.

Бұл дайындық жөнінде хабар Аллаһ Расулына дер кезінде келіп жетті. Мәдинада орнына уәкіл етіп Осман ибн Аффанды тағайындап, қолбасшы пайғамбар Мұхаммед (с.а.у.) төрт жүз елу әскерімен мүшріктерге қарсы шығады. Мұсылман армиясының біразы салт аттылар... Алайда пайғамбар

бастаған мұсылмандардың келе жатқанын естіген басқыншы мүшріктер бастары ауған жаққа қашып, төбе-төбені паналап, тығылады... Мұсылман әскері тек салаба руының Жабир деген жігітін ұстап алады. Тұтқын бар жайды бастан-аяқ баяндап береді. Исламды қабылдаған ол мұсылмандар сапына қосылады.

Басқыншылардың төбелерге жасырынғаны мәлім болған соң Пайғамбарымыз сол жерде біраз күте тұрғанды жөн көрді. Сол сәтте Аллаһтың құдіретімен нөсер жауып, сүйікті Пайғамбарымыз шелектеген жаңбырдың астында қалып қояды. Ылғал киімдерін шешіп құрғату үшін ағашқа ілген Ол (с.а.у.) сол маңға тынықпақ ниетпен қисая кетеді.

Басқыншы мүшріктер тығылған жерлерінен мұның бәрін көріп бақылап тұрады. Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) сауытын шешіп, ағаш саясында жалғыз жатқанын аңдаған олар дереу басшылары Ғаурасқа хабар жолдайды:

"Мұндай мүмкіндік бола бермейді. Мұхаммед (с.а.у.) оңаша тынығып жатыр. Сахабалары келіп қорғағанға дейін жанын жай таптырайық",- дейді олар. Ғаурас та осы сәтті күткен кісіше салып-ұрып Аллаһ Елшісі Мұхаммедтің (с.а.у.) қасына жетіп барады. Қылышын жалаңдатып:

- Ал енді сені менің қолымнан кім құтқарады?

- Аллаһ! - дейді көтеріңкі дауыспен Пайғамбарымыз саспастан. Сонан соң: "Уа, құдіреті күшті Жаратқан! Мені қарсымдағының шерінен сақта!" - деп дұға етеді. Солай деуі мұң-ақ екен, Ғаурас екі жауырынының қақ ортасынан тиген соққыдан сенделіп барып, мұрттай ұшты. Қолындағы қаруы сонадай жерге ұшып кетті.

Енді Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) жердегі қылышты қолына алды да:

- Ал сені енді кім құтқарады? - деді.

- Ғаурас дірілдеп:

- Ешкім де, - деді де: "Мен Аллаһтан басқа тәңірдің жоқтығына, Мұхаммед(с.а.у.) оның расулы екендігіне куәлік келтіремін", - деп кәлиманы қайырды. "Мұнан былай саған қарсы шықпаймын, әскерлерді ұйымдастырмаймын да",-деп сөзін бітірді.

Аллаһ Расулы Ғаурасты кешірді. Ғаурас кетіп бара жатып: "Уаллаһи, сен менен әлдеқайда қайырлысың",- дейді.

Қауымына қайта оралғанда оның түк бітірмей келгеніне аң-таң болған жолдастарына қарап:

"Уаллаһи, мен адам атаулының ең қайырлысының, ең жақсысының қасынан келдім", - деп жауап қайырады.

Бір айға созылған сапардан соң Аллаһ Елшісі Мәдинаға қайта оралады.

УХУД СОҒЫСЫ

Хижреттің үшінші жылы. Шәууал айының жетісі. Б.ә. 625 жылы.

Құрайыш мүшріктері Бәдірдегі жеңілістің салдарынан күйзеліп, әлі де шайқас салған жараны ұмыта алмаған.

Атқамінер, ақсақал, қарасақалдарының біразынан осы шайқаста көз жазып қалған олар саны аз мұсылман әскерінен ойсырай жеңілгендіктерін

мойындағысы келмейтін... Себебі айналадағы өзге тайпалар назарында да беделден жүрдай бола жаздаған...

Сондай-ақ үйреншікті теңіз жағалауымен Шамға апарар сауда жолының Аллаһ Расулының бақылауында болатыны жандарына батқан. Әскери, экономикалық қиыншылықтар бой көрсете бастаған. Соңғы амалдары, яғни Ирак арқылы Шамға жету ойлары да сәтсіз аяқталды. Пайғамбарымыздың қолы керуеннің жолын тосып, дүние-мүлікті түгелдей алып қояды.

Айтып айтпай не керек, онсыз да Бәдірден кейін мұсылмандарға кектеніп, тіс қайрап жүрген құрайыш мүшріктері осындай жағдайлардан соң мүлде өршеленіп, өш алуға ұмтыла берді. Бәдірден соңғы бірнеше шабуылдары тағы да сәтсіз шықты.

Құрайыш басшысының ұсынысы

Ертеректе Әбу Суфиан бастап Шамға барып келген сауда керуені Мұхаммедтің (с.а.у.) қолынан құтылып, Меккеге әупірімдеп жеткен. Артынша Бәдір шайқасы басталып кетіп, керуендегі тауарлар үлестірілмеген күйі Дарун-Нәдуада сақталуға қойылады.

Осы тұста, әсіресе, Бәдірде жақындарынан айрылған Жубәйір ибн Мутим, Сафуан ибн Ұмаййа, Икрима ибн Әбу Жәһил сияқты құрайыштың баскөтерерлері Әбу Суфианға былайша ұсыныс айтады: "Мұхаммед (с.а.у.) үлкендерімізді өлтіріп, қабырғамызды қайыстырды. Олардан кек қайтарар уақыт келді. Керуендегі мал-мүлікті иелеріне бөлістіріп берейік. Түскен пайданы мұсылмандарға қарсы ұрысқа жұмсайық".

Ұсыныс көпшілік тарапынан қабылданады. Мал-дүние сатылып, алтынға айналдырылды, барлығы жүз мың алтын түсті. Үлес алатындарға елу мыңын бөлістіріп, қалған бөлігімен ұрыс дайындықтары басталып кетті.

Бәдірден жүректері шайлыққан мүшріктер бұл жолы қалың қол әзірлігіне кірісті. Жергілікті ерікті әскерлер, әрдайым одақтастары болып келген Ахабиш тайпасы жігіттерінен өзге

Арабстан жарты аралындағы өзге тайпаларды да көмекке шақырды. Бұл іспен арнайы топ айналысты. Ол топты шешендер, шайырлар, мәшһүр басшылар құрады. Үгіт-насихат үшін халық арасына еніп, тілдерінен бал тамызып, ұрыстың "маңызын" айтып, көпшілікті пайғамбарымыз бен мұсылмандарға қарсы үгіттеп, қолдарынан келгендерін жасап, түрленіп бақты. Шайырдың сөзін бұлжымас заң деп қабылдайтын араб қоғамы үшін үгітшілер тобының қаншалықты әсерлі болғаны айтпаса да түсінікті.

Мүшріктер қолы әзір

Көрші тайпалардан өз еріктерімен қосылғандар мен жалданғандарды қосқанда мүшрік армиясы үш мың әскерден құралды. Жеті жүзі сауыт киген, екі жүзі атты, бұған қоса үш мың түйе алынды.

Әскерлердің көңіл-күйін көтеріп, оларды ұрыста қолдау, дем беру мақсатымен армияға әйелдер де алынды. Олардың міндеті - ән шырқап, дабыл қағу, қалайда әскер көңілін көтеру.

Қолбасшылыққа Әбу Суфиан тағайындалды. Әйелдерді Әбу Суфианның әйелі, Бәдірде әкесінен айрылған Хинд басқарды... Жүрегі кекке толы бұл әйел Бәдірде өлген жақындарының өшін алмай қоймауға әйелдерге ант ішкізді.

Құрайыш қолының үш байрағы бар. Біреуін Суфиан ибн Уәйф, екіншісін Талха ибн Әби Талха, үшіншісін - Ахабиш тайпасының өкілі ұстады...

Сөйтіп құрайыштар жан-жақты дайындықтарын тәмамдап, жиырма күндік сапарға шықты.

Мәдинаға жеткен хабар

Мәдинаға, Пайғамбарымызға суыт хабар жетті. Хабаршы қолындағы хатты Аллаһ Елшісіне табыстады. Хатта Құрайыш мүшріктерінің Мәдинаны басып алу мақсатымен, сақадай сай қаруланып жолға шыққандығы жазылыпты. Пайғамбарымыз көкесі Хазіреті Аббастың қолтаңбасын дереу таныды. Расулаллаһтың бұйрығымен сол жердегі мұсылмандарға жәрдемші болып, әрі айналасындағы оқиғалардан хабардар етіп отыру үшін оның Меккеде тұрып жатқан жайы бар-ды. Реті келгенде Мәдинаға көшкісі келетінін айтқанда Пайғамбарымыз (с.а.у.):

"Сенің отырған жерінде істегендеріңнің өзі - маңызды жиһад. Меккеде тұрғаның қайырлы",- деген-ді.

Мұхаммед (с.а.у.) алғашқыда келген хабарды жасырын ұстауға бекінген. Алайда суыт хабар тез тарайды емес пе, қалай дерің бар ма, құрайыштың Мәдинаға шабуылдап келе жатқанынан халық әп-сәтте құлақдар болып үлгерді. Хазіреті Расулаллаһ алдымен құрайыш мүшріктерінің жалпы жағдайын бақылау мақсатымен бірнеше сахабасын Меккеге жолдады. Олар жолай құрайыш қолын көріп, бақылап, жай-жапсарын білген соң келген іздерімен кері қайтты.

Тыңшылардың әкелген мәліметтері Хазіреті Аббастың жазғандарымен сәйкес шықты.

Меккеден шығып жылдамдығын арттыра түскен құрайыш қолы шәууал айының басында сәрсенбі күні Ухуд тауына жақын «Айнәйн» аталатын төбе маңында орналасты.

Пайғамбарымыздың түсі

Осы тұста пайғамбарымыз бір түс көріп, оны асхабына баяндайды.

"Мен керемет сауыт киінген екенмін. Қылышым Зүлфиқардың ұшының кертілгенін көрдім. Бауыздалған бір сиыр, іле-шала бір қошқар көрдім."

Асхабы: "Мұны қалай жорыдыңыз, Уа, Расулаллаһ?"-деп сұрады.

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) жауабы :

"Бүтін сауыт - Мәдинада қалатынымның белгісі. Қылышымның кертілгені - зиянға ұшыраймын деген сөз.

Бауыздалған сиыр - сахабаларымның кейбіреулерінің шейіт болатынына меңзейді.

Ал қошқар, бір әскер қолына ишара, иншаллаһ Аллаһ оларды өлтіретін болады".

Пайғамбарымыздың жұма күні көрген бұл түсі асхабымен соғыс жөнінде кеңесіне де әсер етеді.

Мұхаммед (с.а.у.) әнсар мен муһажирлердің басшы, кеңесшілерінің басын қосып, жоғарыдағы мәселе төңірегінде кеңесті. Пайғамбарымыз көрген түсінің әсерінен Мәдинаны іштен қорғауды дұрыс деп ойлаған. Сонда да болса мұсылмандардың пікірлерін сұрағанды мақұл көреді.

Сахабалардың көпшілігі Пайғамбарымыздың көзқарасын мақұлдады. Бұрын-соңды ешбір жиналысқа қатыстырылмаған мунафиқтар басшысы Абдуллаһ ибн Үбәй да осы кеңеске шақырылған еді. Ол да Мәдинада қалғанды қолдады.

Тек Бәдір шайқасына қатыса алмаған қаһарман жалындаған жастар Бәдірге қатысып қайтқан замандастары мен шейіт болғандар қол жеткізген ұлы дәрежеге ұмтылып, қатыса алмағандықтарына ылғи да өкініш білдіріп жүретін. Осы себепті бойында қаны тасыған жігіттер дұшпанды Мәдинаның сыртынан күтіп алуға ниет білдірді.

- Уа, Расулаллаһ! Оларға жәһилия кезеңінің өзінде Мәдинаға, бізге қарсы басқа шауып, төске өрлеуге рұқсат берілмеген.

Ендігі жерде, Ислам билік құрғанда олардың Мәдинаға кіруіне неге тосқауыл қоймасқа?

- Уа, Расулаллаһ! Біз Ұлы Аллаһтан осы күннің болуын тіледік. Бізге қаланың сыртына шығуға, жаумен бетпе-бет алысуға рұқсат ет!

Енді бір тобы: "Уа, Расулаллаһ! Егер біз оларды сырттан тосып алмасақ, дұшпан бізді қорқақ, әлсізге жориды да, батылдана түсуі әбден мүмкін", -деп қиылды.

Мұны айтқандар қатарында батыр әрі батыл Хамза, Саад ибн Үбада және Нуман ибн Малик сынды жауынгер сахабалар болды. Әсіресе, Хазіреті Хамза:

"Уа, Расулаллаһ! Саған кітап түсірген Аллаһтың атымен ант етемін, мына қылышыммен Мәдина сыртында құрайыш мүшріктерімен шайқасқанша нәр татпаймын", -деп қолқалап қоймай қойды.

Хазіреті Хайсаманың сөзі

Хазіреті Хайсама Бәдір шайқасына қатысуға ниет білдіріп, ұлы Саад пен араларында жеребе тасталып, ақыры Саадтың жолы болған-ды. Саад сол жолғы ұрыста шейіттік шәрбатынан сусындап, мәңгілік сапарға аттанған... Енді шейіт әкесі Хазіреті Хайсаманың сөзіне құлақ түрсек.

"Уа, Расулаллаһ! Құрайыштар шөлдегі барша араб тайпаларынан, ахабиштен әскер жинап келе жатқан көрінеді. Түйемен, атпен баса-көктей келіп біздің жерімізге түсіпті. Енді бізді сырттай қоршауға алады, сосын келген жолдарымен кері қайтады. Бірақ жай қайтпайды, әңгіме таратады. Жамандап, не түрлі ғайбат сөз айтпасына кім кепіл? Бұл олардың өздеріне деген сенімін арттыра түсуі мүмкін.

Көріп отырып, қарсы алдарынан шықпасақ, елімізден, жерімізден оларды қумасақ, ертеңгі күні айналадағы өзге араб тайпалары да бізге көз тікпес пе?

Аллаһ Тағала бізді құрайыш мүшріктерінен басым түсірер деп үміттенейік. Олай болмаған күнде өлерміз, шейіт болармыз. Мен Бәдірге қатыса алмай, шейіттіктен мақрұм қалып ем. Шейіт болуды армандаумен күн кешіп келемін.

Кеше түнде сол Бәдірде шейіт болған ұлымды түсімде көрдім. Ажарланып кетіпті. Жәннат бақшасында, бұлақ жағасында серуендеп жүр екен. Маған "Жәннатта жолдасым бол, мен Раббымның уәде еткен ақиқатына қол жеткіздім" деді.

Таңертең ояна салысымен жәннаттағы ұлыма жолдас болуды армандай бастадым. Кәрілік те жеңіп барады. Ендігі жерде Аллаһыма қауышсам деймін.

Уа, Расулаллаһ! Маған шейіт болу нәсіп болсын, жәннатта ұлым Саадқа жақын болайын. Сол үшін Аллаһтан тілек тілесен деп едім",-деді.

Адамзаттың асыл тәжі Мұхаммед (с.а.у.) Хазіреті Хайсаманың тілегін сол жерде орындады.

Соңғы шешім

Мұхаммед (с.а.у.) көпшіліктің жауды қаланың сыртынан тосу туралы тілегіне орай, ұрысты ашық аланда өткізуге шешім қабылдады.

"Сабыр мен төзім болса Аллаһ бұл жолы да көмегін аямас.

Біздің міндетіміз - жігер мен қайратты ұштастыру ғана!"-деді Ол.

Күн жұма. Пайғамбарымыз жұма намазын қылдырған соң мұсылмандарға жиһад жайында, оның маңызы, оған дайындық туралы кеңінен әңгімелей келіп:

"Жиһадта тартыншақтау, кешігу - әлсіздік. Сабыр сақтап алған бетінен қайтпаған жағдайда Аллаһтан жәрдем келер.

Сабырлы, шыдамды болыңыздар! Сабыр мен төзім болса Аллаһ көмегін аямайды",-деді.

Мұнан соң Аллаһ Елшісі екінді намазын да жамағатпен бірге оқып, Хазіреті Әбу Бәкір мен Хазіреті Омарды ертіп үйіне барды. Екі айнымас серік пайғамбарымыздың шайқасқа дайындығына көмектеседі.

Пайғамбарымыз сауыт-сайманын сайлануға кеткенде сыртта топ-топ болып жиналған мұсылман әскерлерінің назарын Саад ибн Муаз бен Үсәййд ибн Худайыр аударды:

"Мәдинадан шығуды қаламаса да, сіздер қаладан шығуды ұсынып, тастабандап тұрып алдыңыздар. Ал Оған әмір көктен келетінін естен шығардыңыздар. Әлі де болса бұл істі Оның қалауына бергендерің жөн. Соның айтқанымен жүрейік".

Манағы дұшпанмен сырт алаңда кездесуге асығып тұрғандардың көбі бұл сөздерден соң тосылып, тіпті өкінген сыңай танытты.

Расулаллаһ сауытын сайлап, қылышын алып үйден шыққанда бәрі бірауыздан:

"Уа, Расулаллаһ, Сен қаламағанға біз де қарсымыз. Егер қаласаң, Мәдинада қалып, ішкі қорғанысқа көшейік",-деді. Расулаллаһ (с.а.у.) былай деп жауап берді: "Пайғамбар сауытын киініп сайланған соң дұшпанмен шайқаспастан, Оның жауымен арасында Аллаһтың үкімі шыққанға дейін сауытын шешінуі жөн емес.

Шапшаң бұйрықты орындауға кірісіңіздер. Аллаһтың атын ауызға алып жолға шығыңдар. Шыдам мен сабыр көрсеткен сайын Аллаһтың көмегі жететін болады".

Ислам әскері

Мұсылман әскерінің жалпы саны бір мыңға жуық еді. Яғни небары құрайыш қолының үштен біріндей-ақ. Жүзі ғана сауыт киінген.

Армияның үш байрағының біреуін - Мусаб ибн Үмәйір, әустердікін - Усәййд ибн Худайыр, хазражтардікін - Хубаб ибн Мунзир ұстады.

Мұсылман қолы сапарға дайын...

Пайғамбарымыз атына мініп, садағын иығына асып, найзасын қолына алды... Мәдинада орнына Абдуллаһ ибн Үммү Мәктұмды қалдырды. Сауыт киінген екі сахаба- Саад ибн Муаз бен Саад ибн Убада алдында, мужаһидтер оңында, солында ілгері жылжыды.

Ислам әскері Сәнийя төбесіне жеткен. Пайғамбарымыз арт жақтан қалың нөпір әскердің келе жатқанын көрді.

"Бұлар кім?"- деп сұрады Расулаллаһ.

Мужаһид сахабалар: "Абдуллаһ ибн Үбәй бастаған яһудилер мен олардың одақтастарынан құралған алты жүз адамдық әскер қолы",-деп жауап берді.

"Олар мұсылмандықты мойындады ма?"

"Жоқ",- деген жауапты ести сала Мұхаммед(с.а.у.):

"Жылдам барып, кері қайтарыңдар. Олардың көмегіне зәру емеспіз",- деді.

Пайғамбарымыздың әскер қолын тексеруі

Ислам әскері Шәйхәйн төбесіне келгенде Аллаһ Елшісі әскерді бақылап, арнайы тексеріп шықты. Сол жерде он беске жуық жас балаларды саптан шығарып қалаға қайтарды.

Жас жеткіншектердің кейбіреулері тайсалмай, мүшріктерге қарсы соғысқысы келетіндіктерін айтып, саптан шығармауың өтініп тұрып алады. Солардың бірі Рафи' ибн Хадиж еді.

Бойының қысқалығын білдірмес үшін кішкентай мужаһид аяғының ұшымен тұрып, ұзын көрінгісі келіп әлекке түсті. Расулаллаһ оны байқамай қалған жоқ, әрине. Бір сахабаның: "Уа, Расулаллаһ Рафи' оқты дәлдеп атады",-деген қолдауынан соң баланы саптан шығармайды. Рафи'дің әскер қатарында қалғанын көрген Сәмура ибн Жундуб та әкесіне жалбарынып:

"Мен күрескенде Рафи'ді жеңем ғой ылғи да, мені де әскерге алсыншы",-дейді. Әкесі Мурәй ибн Синан баласының тілегін Пайғамбарымызға жеткізді. Расулаллаһ екі баланы күрестіріп Сәмураның

расында да Рафи'ді жеңгеніне куә болған соң бала көңілін қимай, оны да қатарға тұрғызады. Небары он төрт - он бес жастағы бұғанасы қатпаған жас сахабалар жан-тәнімен мужаһидтер сапында соғысуға ұмтылған-ды.

Пайғамбарымыз әскерлерін бастан-аяқ бақылап болғанда күн ұясына батуға таяған. Біраздан соң Біләл Хабаши намазшамның азанын оқыды. Пайғамбарымыз (с.а.у.) мужаһидтерге намаз қылдырды. Құптаннан соң әскерлер жатып тынығуға ыңғайланды. Мұхаммед ибн Мәслама бастаған елу әскерге күзетшілік міндеті жүктелді.

Құлқын сәріден жиналған мұсылмандар қолы Ухудқа қарай бағыт алды... Екі жақ та бірін-бірі көре алатындай қашықтықта.

Қарсы беттен дұшпан әскері анық көрінеді... Мужаһидтер майданында таң намазының азаны оқылып, көк гүрлегендей әсерде. Мұсылмандар сапқа тізіліп, қаруланған күйі ұлы имамға ұйып жаудың көз алдында намаздарын оқып шықты.

Сонан соң пайғамбарымыз сақтық мақсатымен сауытының үстінен екінші бір сауыт, тақиясының үстінен темір дулыға киеді.

Екі жақ қарама-қарсы орнықты. Әркім өзінше ұрыс тәртібін қадағалауда.

Дәл сол сәтте жол бойы тартыншақтап келген Абдуллаһ ибн Үбәй ортаға шығып айқайға басты:

"Мұхаммед (с.а.у.) жап-жас жігіттердің сөзіне еріп, менің айтқаныма құлақ аспады.

Ей жұртшылық! Біз мына жерде не үшін жан беруіміз керек, түсіне алмадым",- деп, қауымынан және мунафиқтардан құралған үш жүздей әскерімен саптан шығып кері қайтты.

Мунафиқтар кеткен соң Ислам әскерінде бас-аяғы 700 кісі қалды, яғни құрайыштың төрттен біріндей ғана...

Абдуллаһ ибн Үбәй мунафиқтарды ғана емес мұсылмандарды да ертпек болды. Оның айтқанына құлақ асқан Сәлима және Хариса руының кейбір жігіттерінің ойы бұзылып, екіжүзділерге қосылмақ та болды. Бірақ Аллаһтың құдіретімен олар лезде күмәндерінен айығып, алған беттерінен қайтпауға бекінді.

Мунафиқтарға қатысты түскен аят Мунафиқтардың соғыс майданында Ислам армиясышан бөлініп Мәдинаға кері қайтқанына қатысты төмендегі аят түсті:

"Екі жақтың әскерлері бетпе-бет келген күні сіздерге келген қиындық та Аллаһтың әмірімен болды. Бұл Аллаһтың муминдерді бөліп, мунафиқтардың нақты білінуі үшін.

Оларға "Келіндер Аллаһ жолында шайқасындар, немесе (ең болмаса дұшпанның өздеріңе, отбасыларыңа зиян беруіне) тосқауыл қойындар делінді." "Біз шайқаса алатын болсақ, міндетті түрде арттарыңнан ерер едік",-деді. Олар ол күні иманнан гөрі күшірге жақын еді. Ауыздарымен жүректерінде жбқ нәрсені айтатын. Аллаһ олардың жасырған нәрселерін өте жақсы біледі". (Али Имран, 166-167)

Мухайриқ Ислам әскері сапында

Мухайриқ яһудилердің атақты ғалымы еді... Мәдинада байлығымен де аты шыққан.

Аллаһ Елшісін өздерінің қасиетті кітаптарындағы сипаттары бойынша танитын. Бірақ қауымынан тартынып әрі ата дінінің әсерінен айыға алмағандықтан білгендерін ашық айтпайтын... Осылайша Ухуд соғысына дейін жасырын жүрді...

Пайғамбарымыз әскерлерімен Ухуд соғысына шыққан тұста шыдамы таусылған ол:

"Уа, яһуди жамағаты! Уаллаһи, сендер Мұхаммедтің пайғамбар екенін, Оған көмектесуге міндетті, жауапты екендіктеріңді жақсы білесіңдер",-деді.

Яһудилер: "Бүгін сенбі, басы артық ештеңеге алаңдай алмаймыз",-деп жауап берді.

Олардан ізгілік шықпасына көзі жеткен Мухайриқ қылышы мен азығын алып туысқандарының біреуіне:

"Егер алда-жалда бүгін өле кетсем, мал-мүлкімнің бәрі Мұхаммедтікі. Не істеймін десе өз еркі",-деп өсиет етіп, Ислам әскері қатарына қосылады.

Шейіт болғанша ол мүшріктермен қырқысады.

Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) ол туралы: "Мухайриқ -яһудилердің қайырлысы",- деген.

Мухайриқтың өсиеті бойынша шейіт түскен соң Пайғамбарымызға оның Бисаб, Сафия, Дәлал, Хусна, Ауаф, Бурқа және Мәшраба аталатын жеті бақшасы беріледі.

Мухайриқтың мал-мүлкі түгелдей ортақ қорға аударылды.

Ислам әскерінің орнығуы

Күн сенбі болатын...

Пайғамбарымыз атынан түсіп, саны аз, алайда иман мен батылдығы басым әскерін аралап шықты. Әскерлерінің арт жағында Ухуд тауы, бет-бағдары Мәдинаға қарап орналасқан.

Аллаһ Расулы (с.а.у.) маңызды нүктелерді іштей есептеді де, ең алдымен Айнәйн төбесіне елу адамдық атқыштар тобының орналасуына бұйрық берді. Басшысы етіп Абдуллаһ ибн Жүбәйірді тағайындады. Олардың міндеті - Ухуд пен Айнәйн арасындағы өткелді қорғау, сол тұстан жау әскерінің мұсылмандардың артқы жағынан келіп бас салмауын қадағалау.

Пайғамбарымыз атқыштарға былайша бұйрық берді:

"Дұшпанды жеңгенімізді көрсендер де, сендерге хабар бермейінше, адам жібермейінше орындарыңнан қимылдаушы болмандар.

Жаудан жеңілгенімізді көрсендер, онда да орындарыңды тастап, көмекке келем деуші болмандар!"

Бұйрық-нұсқауын екі рет нақтылап айтқан соң пайғамбарымыз атқыштарға қарап:

"Құстар өлі денемізді шұқып, қарық боп жатса да, хабаршы адам келмейінше, бір қарыс қимылдаушы болмандар", - деп тағы да тапсырды.

Пайғамбарымыздың әмірі мен нұсқауы осылай нақты болатын.

Екі жақ та сақадай сай тек бір әмірді күтіп тұрды. Мұсылмандар жағында сауыттыларды - Зүбәйір ибн Аууам, сауытсыз әскерлерді - Хазіреті Хамза басқарды.

Мүшріктердің оң қанатына Халид ибн Уәлид, сол қанатына Әбу Жәһилдің ұлы Иқрима басшылық жасады. Атты әскердің басшысы - Сафуан ибн Үмәййа, атқыштардыкі Абдуллаһ ибн Әби Раби'а.

Мүшріктер жағы улап-шулап, әсіресе, әйелдер жағы іштеріне іріккен ашуды шығару үшін дабылдатып, бақырып-шақырып мүшріктердің көңіліне дем бүркіп жатты.

Мұсылмандардың қолы тәкбір айтып, дұға жасап, әуминдерді жаңғыртты. Аллаһтан көмек сұрап жалбарынған олар қолбасшыларының салиқалы сұхбатына ден қойып, тына қалған. Расул Әкрам(с.а.у.) жиһадқа, Аллаһ жолында жан аямай күресуге, сабыр сақтап, қайыспай қарсыласуға шақырды. Көңілдері иманға толы, көздері оттай жанған жастар дұшпанға түйіле, ызалана көз тастайды. Әрбіреуінің тілегі я шейіт болу, я жеңу.

Екі жақ бір-біріне жақындап келеді.

Ортаға алдымен атылған құрайыш қолының байрақ ұстаушысы Талха ибн Әби Талха болды. Айналасына тәкаппарлана қарап:

"Менімен жекпе-жекке кім шығады?"-деді ол.

Қарсы тараптан Әсадуллаһ - Аллаһтың арыстаны атанған Әли суырылып шықты да:

"Мені жаратқан Аллаһтың атымен ант етемін, сені мына қылышыммен тозаққа жібермейінше, не болмаса сенің қылышыңнан мерт болып жұмақтан жай таппайынша менен құтыла алмайсың!"-деді де дұшпанды қақ бастан қылышымен салып кеп қалды. Талха гүрс ете құлады.

Құрайыштың ту көтерген тарланының ә дегеннен жеңіліске ұшырауы пайғамбарымыз бен әскерлерін қуантып, батылдандыра түсті. Тәкбір тағы да жаңғырды.

Хазіреті Хамзаның ерлігі

Талха өлген соң құрайыштың байрағын оның бауыры Осман ибн Әби Талха алды. Онымен жекпе-жекке батыр Хамза шықты. Қас пен көздің арасында жаудың иығынан қан саулап жерде жатты. Бұл жолы туға жалма-жан ұмтылған Абдуддар руының жігіті Әбу Саад ибн Әби Талха еді. Әбу Саадпен тәжікелесуге қайтадан қаһарман Әли шықты. Сори қалың бейбак Әбу Саад қаржасуға шамасы келмей бір демде сұлап түсті.

Саад та өлген соң құрайыш байрағын Мұсафи ибн Талха қолға алған. Оның ажалы Асым ибн Сабиттің оғынан болды.

Мүшріктердің туы Харис ибн Әби Талханың қолына өтті. Ол да Асым ибн Сабиттің қолынан мерт болды.

Харистен кейін байраққа ие болған Килаб ибн Талханың ажалы Зүбәйір ибн Аууамның соққысынан болды.

Мүшріктердің қайтар түрі жоқ, ту Жулас ибн Талханың қолында. Оның да есін жиюына мұршасын келтірмеген Талха ибн Убайдуллаһ.

Ағайынды жеті жігіт құрайыш мүшріктерінің туы астында көз жұмды.

Мұнан соң кәпірлер туын қайтадан Абдуддар руынан Өртат ибн Шурахбил алды. Алуы мұң екен қаһарман Әлидің соққысынан мұрттай ұшты. Байрақ Шурайх ибн Қариздің қолына өтті, асхабтан бірі оны да өмірем қаптырды.

Ту ұстаушыларының байрақты алуы мен өлуі қас-қағымда қайталана бергенін көрген құрайыш мүшріктері қорқа бастады. Шошынғандары сол, байрақтарына маңайлаудан қашқақтады. Ақыры Алқама қызы Амра жердегі туды көтеріп алып құрайыштарға табыстады.

Абдуддар руынан ту ұстауға лайық ешкім қалмағандықтан туды солардың құлы Суап ұстауға мәжбүр болды. Құзман сол сәтті күтіп тұрғандай-ақ бірінші оның оң қолын білегінен төмен шауып түсірді. Суап туды сол қолына алғанда сол қолының басын қылышпен шорт кесті. Суап байрақты екі білегінің арасына қысып ұстамаққа әрекеттенді, бірақ көпке шыдай алмай шалқасынан құлады.

Екі жақтың да шыдамы таусылды. Ұрыс басталып кетті. Шақ-шақ қылыш, зуылдаған оқтар, кісінеген ат, бақырған түйе, айнала ыза-қиқуға толды. Аллаһ жолында жанын пидә етуге дайын Ислам әскерлері жан-тер айқасқа кірісті.

Аллаһ Расулының қолында "Қорқып қашсаң да, тағдырдың жазуынан құтыла алмайсың" деген бәйіт жазылған қылышы бар еді.

"Мына қылышты кім алғысы келеді?" - деп сұрады.

Ол(с.а.у.).

Бірнеше сахаба бірден: "Мен, мен алайын, уа, Расулаллаһ",-деп ұмтылды.

Пайғамбарымыз: "Мұның ақысын кім лайықты түрде өтей алады?"-деді.

Тағы да ойланбастан ортаға атылғандар болды. Араларында Әбу Бәкір Сыддық, Омар Фарук, Зүбәйір ибн Аууам бар. Расулаллаһ әлі де бергісі жоқ.

Сол сәтте қайтпас, қайсар Әбу Дужана ортаға шықты да:

"Ақысы дегенді қалай түсіндік, уа, Расулаллаһ?"-деп сұрады.

Расулуллаһ: "Мұның ақысы - әбден жарамсыз боп қалғанша дұшпанға оңды-солды сілтеу",-деді.

Әбу Дужана: "Мен ақысын өтеу үшін алуға дайынмын",-деді де Расулаллаһтың қолынан қылышты алды.

Сол беті Әбу Дужана дұшпан сапына ілгерілей берді. Жылдам адымдағаны сондай, бейне бір жай оты дерсің. Қылышын оңды-солды сілтеп алдына келгенді бір-екі соққымен мұрттай ұшырып, адымдай берген... Бір кезде таудың етегінде дабылдатып айқайға басқан мүшрік әйелдерінің қасына барғанын аңдамай да қалды... Қарсысындағы сұлбаға қылышын сілтей бергенде ащы айқай естілді. Бұл Әбу Суфианның әйелі Хинд еді... Әбу Дужана шұғыл кері бұрылып, басқаларға ұмтылды. Сол сәтті байқап қалған Зүбәйір ибн Аууам кейінірек не үшін Хиндті өлтірмегенін сұрағанда Әбу Дужана былай деп жауап берген:

"Расулаллаһтың қылышына деген құрметімнен іркілдім. Қасиетті қаруды сол әйелдің қанымен былғағым келмеді".

Ислам әскерлерінің қай-қайсысы жауды жағадан алып ерлікпен шайқасып жатты.

Соғыстың алғашқы аяқ алысы осылай, мүшріктер мужаһидтердің қайыспай шарпысып, қаржасып шайқасуынан іркіліп тосыла бастады. Келген іздерімен, беталды қашқандар да бар. Мүшрік әйелдері болса ерлерді жауынгерлікке үндеп ән айтып, қашқандарды қайтарып әлекке түсті.

Батылдық бастауы - иманнан мүлде макрұм көңілдерге дабыл да, ұран да, жыр да әсер етпесі хақ, құрайыш әскерлері жан сауғалап қашуды тоқтатпады.

Алғашқы майдан мужаһидтердің ерлігімен, барын бағамдай алмаған мүшріктердің асып-сасуымен нәтижеленді.

Ислам әскері қатарынан бірінші шейіт болған Абдуллаһ ибн Амр ибн Харам есімді сахаба.

Ұлы Жабирдің айтуынша, Ухуд шайқасына шығарда марқұм әкесі баласына:

"Кім біледі, Ухуд күні тұңғыш шейіт болармын, бәлкім. Олай-былай боп кетсем, қарындастарыңа бас-көз бол, қарыздарымды өте",-деп өсиет айтыпты. Аллаһ сездірді ме екен, әлде?

Майдан шебінде өзгеріс

Жау әскері екіге бөлініп шапшаң майдан алаңынан қашқан тұста мужаһидтер артта қалған олжаны, жинай бастаған. Айнейн төбесіндегі атқыштар да жоғарыдан болған оқиғаны жіті қадағалап отырған...

Дұшпанның тым-тырақай қашқанына, мұсылмандардың олжа жинауға кіріскеніне куә болған олар мужаһидтерге қосылғысы келеді... Соғыс бітті, міндетімізді атқардық деп ойлаған. Тек басшылары Абдуллаһ ибн Жүбәйр Расулаллактың әмірін ескертті.

"Баста айтылған нұсқауды ұмытпайық",-деді ол.

Ескертуге қарамастан бірнеше атқыштан басқасы Айнейнді тастап майдан шебінде қалған мужаһидтерге қосылды. Олжаны жинауға кірісті.

Халид ибн Уәлидтің қырағылығы

Атқыш-қадағалаушылардың орындарын тастап кетуінен артқы шеп қорғансыз қалды. Соғыс тактикасын жетік білетін құрайыш атты әскерінің басшысы Халид ибн Уәлид осындай мүмкіндікті күтіп-ақ жүрген. Шайқастың қызған тұсында осы өткелден атойлай кіргісі келгенмен атқыштар оқ жаудырып, кері қашуға мәжбүр болған.

Халид ибн Уәлид әскерлерімен бірге төбеде қалған он шақты мұсылман атқыштарын жайратып салған соң Ислам әскерлеріне артқы шептен шабуыл жасады. Күтпеген шабуылдан тосылып қалған олар әрлі-берлі қашысып әлекке түсті де қалды. Дұшпан жеңіліс тапты деген сеніммен кейбіреулері қаруларын да тастай салған-ды... Бұны көрген құрайыш әскерлері қайта келіп, ұрысты қыздырды.

Мүлде кездейсоқ басқынға ұшыраған мужаһидтер екі жақтан қыспақта қалды.

Қашқаны қашып, қалғаны құлап, сүріне-қабына тарап жатты. Пайғамбарымыздың жанында он-он бес сахаба қалған. Олар бар күшімен мүшріктердің оғына да, қылыш соққысына да кеуде керіп Болмыстың падишасын(с.а.у.) құтқаруға, қолдан келгенше қалқан болуға тырысты. Кәпірлердің лақтырған бір тасы Расулаллаһтың оң жақ астыңғы тісін сындырып, тісті шейіт етті. Маңдайы жарылып, мүбәрак ерні қанады. Абдуллаһ ибн Қалша есімді кәпірдің қылышы бет сүйегіне жара салды. Соққының салмағынан бет-аузын түгел тұмшалаған темір бас киім екіге бөлініп, мүбәрак жүзіне сызат түсірді.

Сүйікті пайғамбарымыздың мүбәрак жүзіне темірдің кіргенін көрген Әбу Убайда ибн Жәррах оқша атылып Расулаллаһтың қасына келді, Әбу Бәкір Сыддыққа:

"Уа, Әбу Бәкір! Аллаһ үшін Расулаллаһ пен арамызда тұрма, мына темірді шығарғанша ары түр!"-деді де тісімен жұлып алды. Тістерінің сынғанына қарамады да.

Малик ибн Синан Пайғамбарлар Сұлтанының жүзінен тамшылаған канды тазалады. Сол сәтте Аллаһ Елшісі (с.а.у.):

"Қаным қанына тиіп, араласқан адам тозақ отынан аулақ болады",- деген.

Мүшріктер мұсылмандарға ор қазып қойған-ды. Әскерлер басы ауған жаққа тырақайлаған сындарлы сәтте байқамай Мұхаммед (с.а.у.) әлгі орға құлап кетеді. Шұңқырдың айналасын қоршалап алған мужаһидтер жау әскерін маңайлатпай қояды да, бет-аузын қан жуған пайғамбар қолбасшыны әупірімдеп шұңқырдан шығарып алады. Бетінің қанын сүртіп тұрып ардақты Пайғамбарымыз:

"Өздерін Раббыларына иман етуге шақырғаны үшін пайғамбардың бет-жүзін қанмен жуған қауым қалайша жақсылыққа қол жеткізбек?"-деп көңілдегі күпті ойды ақтарғаны бар.

Сүйікті елшісінің бұл күйзелісінен соң Ұлы Жаратушыдан аят түсті. Онда былай делінген:

"Уа, Расулым! Бұл мәселеде сенің қолыңнан келер еш нәрсе жоқ (Құлдарымның істегені сенің қолыңда емес).

Аллаһ оларға я тәубеге келуді нәсіп етіп, кешірер, я болмаса (өздеріне істеген) залымдықтары үшін азапқа тартады.

Көктегі, жердегінің - бәрі Аллаһтың иелігінде. Ол қалағанын кешіреді, қалағанын азаптайды.

Аллаһ құлдарына өте кешірімді, аса мейірімді." (Али Имран, 128-129)

Талха ибн Убайдуллантың қанармандығы

Сын сағаттар жалғасып жатты. Мұсылмандар алдыңғы, артқы шептен шабуылдаған мүшрік күшінен өздерін құтқару үшін төбелерге өрмелей бастады. Расулаллаһтың жанында небары он бес әскер қалған. Пайғамбар қолбасшысымен бірге олар сабыр мен төзімдерін қайрай түсіп, беріспей шайқаса берген.

Мүшріктер Расулалланты ортаға алғанда Хазіреті Талха қылышын оңды-солды сілтеп, жалғыз өзі жау әскерін ықтырып бақты. Мүшріктің құралайды көзге атқан мергені Малик ибн Зухәйір Аллаһ Елшісін көздеп садағын тартып кеп қалады. Зуылдаған оқтың пайғамбарымызға тиетінін аңдаған Хазіреті Талха дер кезінде қолымен оқты қақпақылдады. Оқ зымыраған күйі Хазіреті Талханың саусағын жұлып өтті.

Пайғамбарлар сардары: "Жер бетінде тірі жүрген жәннаттықты көргісі келгендер Хазіреті Талхаға қарасын", - деді.

Расулаллаһы (с.а.у.) қорғау үшін мүшріктердің оғына кеудесін тосып, жан дәрмен алысқан Хазіреті Талханың қолының тамырлары кесіліп қанға бөксе де, кеудесі шұрық тесік болып құлағанша айқаса берді. Расулаллан Хазіреті Әбу Бәкірге Талхаға қарауын бұйырды. Хазіреті Әбу Бәкір көкесінің ұлы -Хазіреті Талханың бетіне су бүркіп, қанын жуған соң кірпігі әрең қимылдап тілге келген шақта Талха:

"Расулаллаһ қалай?"-деп сұрады.

Хазіреті Әбу Бәкір: "Жақсы, мені саған бас-көз бол деп жіберді",-деді.

Пайғамбардың хабарын алған соң жаны жай тапқан қаһарман сахаба күлімсіреп:

"Шүкір Аллаһқа! Расулаллаһ аман болса, қалған қиындықтар сөз емес",-деді.

Аллаһ жолында жан-тәнімен күрескен Хазіреті Талха осы шайқаста Расулаллаһ тарапынан "Қайырлы Талха" атанады. Ухудтан қайтқанда денесінде жетпіс бес жерінен жарақат алған оның басы жарық, қолы шолақ болса да бақытты еді.

Хазіреті Хамза - шейіт

Мұсылмандар тауға, төбеге шығып, тарасқан түс.

Батыр Хамза мүшріктермен жан-дәрмен алысып жүр.

"Аллаһым! Мұсылмандардың мына жағдайы үшін саған сиынамын, сенен кешірім тілеймін" деп дұға етумен болған қаһарман сахабаның қасына жолауға бата алмаған мүшріктер ұзақтан атып құлатудың шарасын қарастырған.

Меккеде Уахши есімді бір құл бар еді. Хабаштықтар секілді құрық салуда нысанаға алғанын қалт жібермейтін.

Құрайыш қолы Меккеден шықпай тұрған тұста әлгі құлды қожайыны Жүбәйір ибн Му'тим шақырып алып:

"Әскер сапына қосыл. Егер Мұхаммедтің көкесі Хамзаны өлтіріп, ағам Тайманың кегін қайтарсаң, еркіңе қоя берем, азатсың",-деген-ді.

Бәдірде әкесі өлтірілген Әбу Суфианның әйелі Хинд те Уахшиге сый-сияпат беретін болады.

Сонымен не керек бүкіл соғыс бойынша Уахшидің көздегені Хазіреті Хамза еді...

Хазіреті Хамза мүшріктерді қырып-жойып келеді. Уахши қолайлы сәтті аңдып қалтарыста жасырынып отырады.

Жаумен арпалысып келе жатқан қаһарман Хамзаның бір сәт аяғы тайып кетіп шалқасынан құлайды.

Мерген Уахши сол мезетті қалт жібермейді, оқ зулаған күйі Хамзаның бауырына дік ете қалады. Хамза тілге келместен жүріп кетеді... Уахши мұнысымен қоймай, Әбу Суфианның делікұлы әйелінің көңілін табу үшін ержүрек шейіт Хамзаның кеудесін жарып жіберіп, өкпесін суырып алып Хиндке апарып береді... Хинд қуанғанынан қымбат әшекейлерін Уахшиге ұстатады да, айуандықпен Хамзаның өкпесін аузына салып тұрып қарш-қарш шайнайды. Өшпенділігі мұнымен де шектелмей, залым Хинд Хазіреті Хамзаның қасына барып, мұрнын, құлағын білезік, алқа, әшекей қып тағайын деген ниетпен кесіп алады.

Мусаб ибн Үмәйір де шейіт

Ислам әскері анда-мында таралып, бастары қосылмай қойды.

Қиындыққа мойымаған, өлімді қасқая қарсы алуға әзір бірнеше сахаба Расулаллаһтың қасынан бір елі ажырамайды. Солардың бірі Ислам әскерінің байрақ ұстаушысы - Мусаб ибн Үмәйір еді.

Ибни Қалша есімді кәпір Расулуллаһқа жақын келіп:

"Маған Мұхаммедті көрсетіңдер! Ол аман қалса, менің өлгенім артық",-деп айқайлайды.

Сахаба Мусаб, бірнеше мужаһид, олардың қатарында әйел сахаба Несібе ханым да бар, Ибни Қалшаға қарсы шықты. Кәпір Ибни Қалша Расулаллаһшы қорғамақ болған Несібе ханымның иығынан қылышпен салып өтті. Несібе де қарап қалмады, жауызды соққылай берді, алайда қаскөй екі қабат сауыт киінгендіктен оған шыбын шаққан құрлы әсер етпеді.

Ибни Қалша қақ алдынан жолын кес-кестеген Хазіреті Мусабтың оң қолының басын шауып түсірді. Хазіреті Мусаб Исламның игілік символы - байрағын сол қолына алды. Залым дұшпан бұл жолы оның сол қолын шапты. Хазіреті Мусаб шолақ білегімен туды қапсыра құшақтаған күйі бауырына басты. Мақсаты - қандықол Қалшаны Расулаллаһқа қалайда жолатпау және Ислам байрағын жерге түсірмеу. Бұл жолы Ибни Қалша мужаһидтің кеудесіне найза сұқты. Хазіреті Мусаб бұл азапқа төтеп беруге тағаты жетпей, байрақты құшақтаған күйі құлап түсті. Сөйтіп ол да шейіттік мәртебесіне көтерілді.

"Мұхаммед өлтірілді"

Мусаб ибн Үмәйір сауытын киіп сайланған шақта Пайғамбарымызға (с.а.у.) қатты ұқсайтын. Ибни Қалша Хазіреті Мусабты өлтіргенде Расулаллаһты өлтірдім деп ойлаған. Сол оймен мүшріктерге жетіп барып: "Мұхаммедті өлтірдім" деп "сүйіншіледі".

Мүшріктер мәз-мейрам болысты. Біреуі тіпті тау басына шығып алып: "Мұхаммед өлтірілді!"-деп айқайға басты.

Мұны естіген мұсылмандар қанаттары қайырылғандай қайғылы күйге енді. Мұсылмандар көңілдері пәсейіп, кейін шегіне бастады. Майдан шебін

тастап шыққандар да, дұшпан әскері деп өз бауырларын соққыға жыққандар да болды.

Мүшріктің байбаламына сенбеген мужаһидтер Расулаллаһты (с.а.у.) іздей бастады. Хазіреті Әли қарсы келген жауын жапыра жүріп пайғамбарды іздеді. Майдан шебіндегі мужаһидтердің ендігі жалғыз тілегі - Хазіреті Мұхаммедті табу еді.

Сол мезетте көңілдерге су сепкен дауыс естілді: "Уа, бауырлар! Сүйінші, әне Расулаллаһ!". Дауыс Ка'б ибн Маликтікі еді...

Ол Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) мүбәрак көздерінен таныған-ды. Мұсылмандарға айқайлап тұрып, қолымен Расулаллаһтың тұрған жерін нұсқаған.

Пайғамбарымыз қай жерде екенін дұшпанның білгенін қаламаған мұсылмандарғ сүйінші хабарды жеткізуші Ка'бқа қолымен ымдап: "Тыныш, айқайлама!"- деп белгі берді.

Расулаллаһтың өлгені жайында хабардың бос әңгіме екені түсінікті болды. Жауынгер сахабалар жапа-тармағай пайғамбар қолбасшыға қарай жүгірісті. Оны қоршай тұрды... Ендігі жерде бәрінің жалғыз мақсаты - Хазіреті Расулаллаһты көздің қарашығындай қорғау! Мақсаттары орындалды да.

Жаужүрек Несібе

Үммү Умара Несібе бинт Ка'б... Осынау жаужүрек әйел күйеуі және екі ұлымен бірге мужаһидтер сапында Ухудқа келген еді. Жолдасы мен балалары мүшріктермен шайқасса, өзі жаралы мұсылмандарға көмектесті, азық, су тасуға жарармын деген... Ұрыс алаңында алмағайып оқиғалар болып, мужаһидтер бытырап, Расулаллаһтың айналасында санаулы әскердің қалғанын көрген қаһарман Несібе Пайғамбарымызды қорғауға ұмтылды. Қылышын сілтеп, жебе тартып ашық айқасқа кірісті. Ауыр жарақаттанғанына қарамастан Аллаһ Расулына мүшріктерді маңайлатпай қуумен болды. Аллаһ Елшісі біресе оңына, біресе солына шығып жан-дәрмен шайқасқан жаужүрек әйелге қарап:

"Уа, Үммү Умара! Сенің көргеніңе, сенің шыдас бергеніңе басқа адам төзе алмас еді",- деген.

Пайғамбарымыз Несібе ханымның иығынан сорғалаған қанды көріп оның ұлы Абдуллаһқа:

"Жылдам анаңның жарасын таңып бер! Әкеңдікі де солай. Сенің орның да ерекше. Аллаһ сендердің отбасыларыңа мейірім-шапағат көрсетсін",-деп дұға етті.

Иманнан күш алған Несібе ұрыстан шегінбеген күйі:

"Уа, Аллаһтың сүйіктісі! Аллаһтан тілек тіле, бізді жәннатта сенімен көрші етсін",-деп өтінді.

Аллаһ Елшісі: "Уа, Аллаһым! Бұларды жәннатта маған қоңсы әрі жолдас ет!"-деп бата жасады.

Несібенің қуанышында шек жоқ.

"Жалған дүниеде нендей қиыншылық көрсем де ендігі жерде бәрібір. Маған осы дұға жеткілікті!"-деп Аллаһқа, Оның Елшісіне сүйіспеншілігін тағы да паш етті.

Қайғылы нәтиже

Мүшріктер шайқастың күшеймейтінін аңдаған соң, Ислам әскерлері қайта жиналып, өздеріне келем дегенше, майдан шебін тастап кеткеннің дұрыс боларын іштей есептеп, тәкаппарлана кейін шегінді.

Нәтиже шынында да қайғылы, ғибратты, ойландыратын еді...

Соғыста мужаһидтерден 70 адам шейіт болды. Мәңгілік мәрттіктің символындай болған қаһармандар Хазіреті Хамза, Хазіреті Мусаб ибн Үмәйір сынды сахабалар орны толмас қазаға ұшырады. Әбу Дужана, Несібе ханым Аллаһ Елшісін қорғау үшін жанқиярлықпен шайқасып, денелері шұрық-тесік болған.

Шайқас басталғанда жеңіс мужаһидтер жағында секілді көрінгенмен Ғаламның рақым нұры Расулалламың нұсқау-бұйрықтарын соңына дейін орындамаған атқыш әскерлердің бір бөлігінің орындарын тастап кетуі салдарынан мұсылмандар жеңіліске ұшыраған. Ухуд жері шейіт қанымен жуылды. "Ол бізді, біз оны сүйеміз" деп пайғамбарымыз сипаттаған қасиетті Ухуд тауы қайғы жамылды.

Пайғамбарымыз жарақаттанған, әбден шаршап-шалдыққан, жүруге әлі қалмаған... Хазіреті Саад ибн Муаз бен Хазіреті Саад ибн Убаданың қолтығынан демеуімен көптеп-көмектеп мұсылмандарға пана болған үңгірге қарай жылжыды. Біраз жүрген соң тіпті дәрмені құрып, қозғалуға шамасы келмей қалады. Үстіндегі екі қабат сауыттың ауырлығы да денесін көтертпейді.

Пайғамбарымыздың мүшкіл халін аңдаған Талха ибн Убайдуллаһ тізерлеп отыра қалды да:

"Уа, Расулаллаһ, мін арқама, Сені көтеріп жүруге менің күшім жетеді",- деп пайғамбарымызды паналайтын жерге дейін көтеріп әкеледі.

Аллаһ Расулы жуынып-шайынып, сонда тынығады...

Пайғамбарымыздың Үбәй ибн Халафты өлтіруі

Бәдір соғысынан бұрын Аллаһ Елшісі (с.а.у.) шайқас алаңын аралап жүріп:

"Мынау Әбу Жәһилдің, мынау Утбаның, мынау Үмаййаның, мынау пәленшенің... өлтірілетін жерлері.

Үбәй ибн Халаф менің қолымнан өледі",-деген болатын.

Бәдірде Әбу Жәһил, Утба, Үмаййа т.б. мужаһидтер тарапынан өлтіріледі де Үбәй ибн Халаф қана тірі қалады. Ол құрайыштың атқамінері саналатын. Пайғамбарымызды көрген сайын:

"Уа, Мұхаммед, бір атым бар, күніне он алты рет жемдеп бағамын. Бір күні сонымен желе жортып келермін де сенің көзіңді жоярмын!"-дейтін.

Пайғамбарымыз болса азғын дұшпанға: "Бәлкім, иншааллаһ, мен сені өлтірермін!"-деп жауап беретін.

Осы Үбәй ибн Халаф Бәдірде мужәһидтер тарапынан жаны жәханнамға жолданған бауыры Үмаййаның кегін алу үшін жанға-жан деп Пайғамбарымызды о дүниелік ету ниетімен Ухудқа келген-ді...

Хазіреті Расулаллаһ Шиб жотасына тырманған сәт...

Үбәйдің келе жатқанын көреді. Астында бордақыланған аты. Өшпенділіктен қанталаған көздері арам ойынан хабар беретіндей. Сахабалар алдын кес-кестеп өткізбей қоймақшы. Алайда Пайғамбарымыз: "Келсін, жіберіңдер",- деді.

Жауыз Үбәй: "Ей, Мұхаммед, сен аман қалсаң, өлгенім артық",-деп ентелей түсті.

Аллаһ Расулы аяқ астынан ашуға мініп, найзасын ала тұра ұмтылды. Пайғамбарымыздың айбарынан сескенген Үбәй қаша жөнелді. Аллаһ Расулы болса: "Қайда қашып барасың?"-деп соңынан дауыстады. Үбәй қашып құтыла алмады.

Пайғамбарымыздың лақтырған найзасы дұшпанның сауыты мен дулығасының арасына, қақ желкеге қадалды. Үбәй ойбайлаған күйі жерге аунап түсті. Мүшріктер көтере-мөтере алып кетті. Жарасынан қан аққан жоқ. Бірақ жанын жегідей жеді, жолдастарына: "Уаллаһи, Мұхаммед (с.а.у.) мені өлтірді",-деді бірнеше рет тілге келгенде, қасындағылар оны жұбатып жатты. Үбәй демі біткенін аңдады, бір күн бойы "сусадым, шөлдеп өліп барам" деп ыңқылдаған күйі көз жұмды.

Бұл да Аллаһ елшіс Мұхаммедтің (с.а.у.) Алланың білдіруімен келешектен хабар берген бір муғжизасы еді.

...Мүшрік әскері соғыс алаңын тастап, ақырындап жинала бастаған. Қолбасшы Әбу Суфиан биік төбеге шығып алып:

"Мұсылмандар арасында Мұхаммед (с.а.у.) бар ма?"-деп айқай салды. Үш рет қайталаса да пайғамбарымыз "Жауап бермендер",- деді.

Болмағасын Әбу Суфиан: "Араларыңда Әбу Бәкір бар ма?"-деді. Пайғамбарымыз тағы да жауап беруге рұқсат етпеді.

Мүшрік басшысы: "Араларыңда Омар жоқ па?" - деді. Пайғамбарымыз тағы да үндемегенді мақұл көрді.

Әбу Суфиан адамдарына қарап: "Бұлардың бәрі өлтірілген болуы керек. Өлмеген болса жауап берген болар еді",-деді.

Мұны естіген Омар шыдап тұра алмады, орнынан атып тұрып:

"Жалған, сұрағандарыңның бәрі аман, бәрі де мында!"-деді. Мұнан соң Әбу Суфиан мен Хазіреті Омар арасында әңгіме төмендегідей өрбіді:

- Әбу Суфиан: "Хубәл пұтының даңқы артсын!"
- Хазіреті Омар (Пайғамбарымыздың әмірімен):
- "Ең ұлы, ең жоғары Аллаһ қана"
- "Біздің Узамыз бар, сізде жоқ"
- "Біздің жаратушымыз Аллаһ. Сіздің сүйенеріңіз жоқ"
- "Бір күн жеңілсек, бір күн жеңдік! Бір күн қайғырдық, бір

күн күлдік"

- "Біз сендер сияқты емеспіз, біздің өлгендеріміз жәннатта, сендердікі - тозақта"

- Әбу Суфиан қайтадан негізгі ойына келді: "Уа, Омар, шыныңды айт, Мұхаммедті өлтірдік пе?"-деп сұрады.

- Хазіреті Омар: "Жоқ, уаллаһи, Оны өлтірген жоқсыңдар. Ол дәл қазір сенің айтқандарыңды тыңдап отыр".

Хазіреті Омардың шын сөйлейтінін білетін Әбу Суфиан Пайғамбарымыздың өлмегендігіне сенді...

Кетер кезінде тағы айқайлады: "Келер жылы сендермен Бәдірде кездесіп, шайқасуға сөз береміз".

Омар Фаруқ Аллаһ Расулына қарады, пікірін күтті.

Расулаллаһ: "Жарайды, иншаллаһ сол жерде жолығайық",-деген соң Хазіреті Омар: "Жарайды",- деп дауыстады.

Дұшпан әскері майдан шебін тастап Меккеге бағыт алған соң Пайғамбарымыз сахабаларымен бірге төбеден түсіп, өлі денесі жерде жатқанмен, рухтары биікте самғаған шейіттерді аралады. Жүрегі мұңға толып, қайғыға шомды. Тағдырға мойынсұну қажеттігі болмаса, айналадағы көрініске жан шыдамас, сірә. Жауанмөрт, ержүрек сахабалардан айырылды. Құрайыш мүшріктерінің залымдығын айтуға тіл жетпес. Өлі денені паршалап, айуанша кескілеген. Кейбіреулерін тану мүмкін емес.

Мұнды жанарын бір нүктеге қадап тұрып Расулаллаһтың сондағы айтқаны:

"Мен қиямет-қайымда мына шейіттердің Аллаһ жолында жандарын қиғанына куәлік айтамын",- болды.

Сонан соң асхабына:

"Бұларды қан күйінде орап жерлендер!"

Аллаһ жолында ұрысып жарақат алғандар қиямет күні махшарға жаралары қанаған күйі келеді. Қандарының түсі сол күйі болғанмен иісі хош жұпардай болады",-деді.

Шейіттер арасында пайғамбарымыздың көкесі, қаһарман сахаба Хазіреті Хамза да бар еді. Кеудесі жарылып, мылжаланған, өкпесі жұлынып алынған, мұрны, құлағы кесілген, денесі әбден тесілген. Тану мүмкін емес. Оның бұл халін көргенде Аллаһ Расулы (с.а.у.) қайғырып, мүбәрак көздерінен жас парлап қоя берді. Бұған дейін оның соншалықты мұнайғанын ешкім көрмеген. Шейіттердің мырзасы атанған сом тұлғасы батылдықтан тұратын Хазіреті Хамзаның басында тұрып былай деді:

"Уа, Хамза! Ешқашан, ешкім сенің көргенінді көрмеген, көрмейді де. Мен үшін де мұнан асқан азап жоқ шығар!"

Уа, Расулаллаһтың көкесі Хамза!

Уа, Аллаһтың және оның Расулының арыстаны Хамза!

Уа, қайырымдылық символы Хамза!

Уа, Расулаллаһтың қорғаушысы болған Хамза!

Аллаһ саған рақымын жаудырсын!

Егер сенің артыңнан аза тұту қажет болса, шаттануды ұмытып өмір бойы сені жоқтар едім!"

Сол кезде Мәдина жақтан шаңдатып жанұшыра жүгіріп келе жатқан бір әйел жұрттың назарын аударады. Бұл Хазіреті Хамзаның туған қарындасы Хазіреті Сафия еді. Бауырын көрмекке ұмтылған ол алғаш кездескен кісіден Хамзаның қайда екенін сұрады. Мұхаммед (с.а.у.) Сафияның жақындағанын аңғарып, ұлы Зүбәйір ибн Аууамға:

"Анаңа айт, кері қайтсын. Бауырының мәйітін мына күйде көрмесін",- деді. Хазіреті Зүбәйір анасының алдын орағытып:

"Анашым! Расулаллаһ қайтсын деп бұйырды!"-деді.

Хазіреті Сафия болса: "Егер оның не халде екенін көрмеуім керек болса, онсыз да бауырымның сау-тамтығы қалмағанын естіп келемін. Ол бұндай азапқа Аллаһ үшін төзді!

Біз Аллаһ жолында онан да зорына разымыз. Сауабын тек Аллаһтан күтеміз. Иншаллаһ, сабыр сақтап, шыдаймыз",- деп ерлерше жауап берді.

Хазіреті Зүбәйір анасының айтқанын сөзбе-сөз жеткізгенде Пайғамбарымыз Хазіреті Сафияның бауыры Хамзаны көруіне рұқсат берді.

Сафия шейіттер мырзасы - бауырының басында отырып, үн-түнсіз егілді. Қасында тұрған Аллаһ Елшісі де көз жасына ерік берді.

Мұңды да ғибратқа толы көрініс. Айнала қайғыдан қарайғандай. Тағдырға мойынсұнған Хазіреті Сафия сабырын "Бәріміз Аллаһтан келдік, Оған қайта ораламыз" аятымен білдірді. Бауырына Аллаһтан рахмет тілеп, дұға бағыштады.

Сол мезетте періште Жебірейіл келіп Пайғамбарымызға ержүрек Хамза жайында көк жүзінде «Аллаһтың және Расулының арыстаны» деп жазылғанын хабарлады. Аллаһ Елшісі бұл сүйіншілі хабарды Хазіреті Сафияға жеткізді.

Шейіттер арасында Ислам қолының ту ұстаушысы Мусаб ибн Үмәйір де бар еді. Аллаһ Елшісі оның мәйіті қасына барып Ахзаб сүресінің

"Муминдер арасында Аллаһқа берген сертінен танбайтын жігіттер бар. Олардың кейбіреулері шейіт болғанша күресетіндігі жайлы сертін орындады. Енді біреулері шейіт болуды күтуде. Олар берген сөздерінен бас тартқан емес" деп келетін 23-аятын оқыды.

Жолдастары Хазіреті Мусабты кебіндейтін мата таба алмайды. Үстіндегі киімін басына тартса, аяқ жағы ашылып, аяғына тартса басы ашық қалады. Пайғамбарымыз мұны көріп:

"Басын өзінің шапанымен, аяқ жағын жұпар иісті шөппен жабыңдар",- деп бұйырды.

Аллаһ жолында, Расулаллаһ пен Ислам жолында қиыншылыққа төзіп, ақыры шейіт болу, өлген соң орайтын кебіні де болмай, шөппен кебіндеу бақыты кез-келгенге бұйырған ба?!

Мұнан соң адамзаттың ардақтысы Мұхаммед (с.а.у.) шейіт болғандардың намазын шығарды. Кейбір мәліметтерде Ухуд шейіттерінің намазы жерленгеннен соң сегіз жылдан кейін шығарылғаны жайлы айтылады.

Пайғамбарымыз шейіттердің сауыт-сайманы мен қарулары алынған соң үстеріндегі қанды киімдерімен көмуді бұйырды.

Сахабалардың: "Уа, Расулаллаһ, алдымен қайсысын жерлейік?"-деген сұрағына, "Құранды көп білетінін бірінші көміңдер",-деді.

Пайғамбарымыз мүшріктердің Мәдинаға басып кіріп, әйелдер мен бала-шағаны қырып-жоюы мүмкін екенін де ескермей қалмады... Сол себепті дұшпан әскерінің шынымен Меккеге кеткен-кетпегенін білу қажет болды. Хазіреті Әлиді шақырып алып:

"Сен дереу жолға шық, мүшріктердің ізін кес, не істеп, не қойғандарынан хабардар болайық. Егер олар түйелеріне мініп, аттарын жетектеген болса, Меккеге қайтуға бет бұрғаны. Ал егер аттарына мініп, түйелерін жетекке алған болса ниегтері -Мәдинаға шабуылдау",-деп түсіндірді.

Хазіреті Әли мүшріктерді сырттай қадағалап, түйеге мінгендіктерін, аттарын жетекке алғандарын айтып келеді.

Шейіт сахабалардың жаназасы шығарылып жерленгеннен кейін адамзаттың асыл тәжі Мұхаммед (с.а.у.) мужаыадтермен бірге Мәдинаға қайтуға ыңғайланды. Харра аталатын мекенге келгенде әскерін тоқтатып, Раббына жалбарына дұға етті:

"Аллаһым! Мақтауға, мадаққа сен ғана лайықсың.

Аллаһым, сенің ашып көрсеткеніңді жасыратын, жасырғаныңды ашатын құдірет жер бетінде жоқ.

Сенің тура жолға салмағаныңды дұрыс бағытқа бұру мүмкін емес, сенің хақиқатқа бағыттағаныңды ақ жолдан ешкім тайдыра алмайды.

Сенің бергеніңді ешкім бере алмайды, бергеніңе ешкім тосқауыл да бола алмайды.

Аллаһым! Мейірімділігің мен берекетіңді, рақымың мен дархандығыңды бізге көрсет, нәсіп ет!

Аллаһым! Мен кедей болған күнімде сенен нығмет, қорыққан шағымда сенен сенім тілеймін.

Аллаһым! Иманды бізге сүйдір! Жүректерімізді иманмен безендір. Күпірліктен, хаққа қарсы шығудан сақтағайсың! Дініміз бен дүниемізге зиянды нәрселерді білетіндердің, тура жолға түскендердің қатарында қыл!

Аллаһым! Бізге мұсылман ретінде өмір сүруді нәсіп ет! Мұсылман болып өлуді жаз! Бізді хақ жолына шын берілген игілермен бірге қой. Олар ізгіліктен айнымаған, діндерінен бас

тартпағандар.

Аллаһым! Сенің пайғамбарыңа сенбей, сенің жолыңнан бас тартқан, пайғамбарыңмен соғысқан кәпірлердің жазасын бер!

Оларды азапта!"

Болмыс сұлтанының ынты-шынтымен қылған батасына мужаһидтер үздіксіз "әмин" деумен болды.

Құдіретті Аллаһ Тағала сүйікті расулының бұл дұғасын қабылдап, Ислам дінінің дұшпандарын аз уақыттан соң үлкен зиянға ұшыратты.

Мәдинаға оралу

Ислам қолы шәууәл айының жетісі, сенбі күні кеш бата Мәдинаға келіп кірді... Шейіт болғандардың отбасы, әсіресе, әйелдер жылап-сықтап, азан-қазан...

Зарлы дауыстар Аллаһ Елшісінің көзіне жас үйірді. Пайғамбарымыз аттан түсіп үлгермеген еді. Бір әйел жақын келді де:

"Әкем де, шешем де сенің жолыңда құрбан болсын, уа, Расулаллаһ! Сен аман болсаң, қалған қиындықтың бәрі түк те емес",- деп Пайғамбарымыздың нұрлы жүзіне көз тастады. Бұл - пайғамбарымыздың атының тізгінін ұстап тұрған сахаба Саад ибн Муаздың анасы Убәйд қызы Кәбша еді... Соғыста ұлы Амр ибн Муаздың шейіт болғанын естіп, іші қан жылап тұрса да Аллаһ Расулының амандығын тілеген.

Оның жоғарыдағы сөздері де ақиқат иманның, Расулаллаһқа шын берілгендіктің белгісі еді. Шейіт болған ұлынан бұрын Аллаһ Расулының есендігіне көз жеткізіп, соған қуанған.

Аллаһ Расулы қаһарман әйелге көңіл айтып тұрып былай деді:

"Уа, Саадтың анасы! Саған және отбасыңа сүйіншім бар. Шейіт болғандардың - бәрі жұмақтың төрінде бас қосып, достықты жалғастыруда. Олардың әрбірі туған-туыстарына шапағатшы болады".

Сонан соң Кәбша ханымның өтінішімен төмендегідей бата берді:

"Аллаһым! Олардың көңілдеріндегі қайғыны жойып, аман қалғандарын тірілердің ішінде ең қайырлы құлдарыңнан ет!"

Көңілінде Аллаһтың сүйікті елшісіне деген сенім мен сүйіспеншілік орныққан сахаба Аллаһ пен Расулы жолында жанын да қуана-қуана пидә етуге дайын. Бауыр еті баласынан айырылып тұрып, сабырлылығынан танбаған. Өйткені Ислам сынды ұлы діннің биікке өрлеуі үшін жанқиярлық ерлік қажеттігін олар білетін... Иман үшін, Расулаллаһ үшін жанқиярлық көрсету Аллаһтың назарындағы ең қымбат амал екенін де ұғынған. Сондықтан да пайғамбарлар сардары олар жайлы былай деген:

"Хақ Тағала менің асхабымды, нәбилер мен расулдан кейінгі бүкіл әлемнің таңдаулысы етті!"

Пайғамбарымыз пәк шаңырағында

Ухудтан қайтқан сахабалар жеңілістің әсерінен айыға алмай көкіректері қарс айырыла күрсініп үйді-үйіне тараған сәтте Аллаһ Расулы да отауына келді. Қызы Фатимаға Зүлфикарды беріп тұрып:

"Қарағым, мынаны қынына салып алып қоя ғой. Уаллаһи, ол бүгін өз міндетін керегінше орындады!"-деді.

Болмыстың сұлтаны Мұхаммед (с.а.у.) ертеңгі күнге үмітпен қарады. Жеңіліске аса мойымады... Өйткені ерте ме кеш пе, әйтеуір ақиқаттың жеңерін жақсы білетін. Оны Фатимаға қарап айтқан:

"Аллаһ жеңісті бізге нәсіп қылғанға дейін мүшріктер енді бізді жеңе алмайды",- деген сөздерінен байқаймыз.

Мәдинаға келгеннен соң да Пайғамбарымыз мүшріктерден қауіп келмесіне кепілдік ала қоймаған. Кез-келген сәтте кәпірлердің шабуылдауы

мүмкін болғандықтан, мұсылмандар түнде пайғамбарымыздың отауын күзетеді.

Ухудтағы жеңілістің астарына үңілсек

Ухуд шайқасында мұсылмандардың жеңіліске ұшырауы, кейбіреулерінің жараланып, енді бір бөлігінің шейіт болуының кейбір себептері төмендегідей:

1) Аллаһқа және оның Расулының әмірлеріне титтей қарсылық мұсылмандардың басына үлкен қауіп төндіретіні осы жолы көрсетілді. Өйткені Пайғамбарымыз Айнейн төбесіндегі бақылаушы-атқыштарға қандай жағдайда да бұйрық келмейінше, орындарынан қозғалмауды бұйырған-тын. Бірақ атқыштар мұсылмандар жеңді деген сәтте жеңіс аяқ астынан жеңіліске айналды.

2) Пайғамбардың да дүниеде бейнет шегетіні, әбігерге түсері ашық көрсетілді. Өйткені олар адамзат үшін жетекші ретінде жіберілген. Аллаһ Расулы бүкіл адамзат қауымының жетекші имамы ретінде бұл дүниеге жіберілген. Адамдар жеке өмірде де, қоғамдық ортада да Сол нұрлы тұлғадан(с.а.у.) дәріс алуға мәжбүр. Егер Мұхаммедтің (с.а.у.) өмірінің барлық сәті муғжиза мен кереметтерден тұрса, онда ол адамзаттың ұлы жетекшісі бола алмас еді. Сол себепті Хазіреті Мұхаммед тек пайғамбарлық дәлелін айқын көрсету қажет болғанда, мүшріктердің Аллаһқа қарсылығын жаратылысқа қайшылық екенін ұғындыру үшін муғжиза көрсеткен. Басқа уақытта ол да өзге адамдар тәрізді өмір сүрген. Бейнет те шеккен, соғыста жараланып қиналған да.

Сондай-ақ, егер Расулаллаһ ылғи да муғжизалармен өмір сүрген болса, ол дүние емтиханына қайшылық болар еді. Ондай жағдайда Әбу Жабил де, Әбу Ләхаб та иманға келген Хазіреті Әбу Бәкірмен бір дәрежені ұстанар еді, яғни нағыз мұсылман мен мунафиқты ажырату мүмкін болмай қалар еді... Әсіресе, шайқастар кезінде илаһи көмек кешіккен сәттерде жүреппен иман келтірмеген екіжүзділер сөздерімен, істерімен шын бет-бейнесін білдіріп қоятын...

3) Мүшріктер арасында келешекте сахабалар сапына қосылып, иманның жүгін арқалайтын Халид ибн Уәлид, Амр ибн Астар бар болатын. Аллаһтың хикметі болар бәлкім, болашақта сахабалар қатарында ұлы қызметтер атқаратын осы адамдардың бетін қайтармай, келешектегі имани ерліктер үшін әзірден жеңіс тұғырына көтерілгені.

Демек, өткен шақтағы сахабалар болашақтың сахабаларынан жеңіліс тапты. Құдды келешектің иман кемеңгерлері қылыш пен найзадан қауіптенбей, ақиқаттан аяқ тартып Исламды қабылдауы керек болған болар.

ӨЗГЕ ДЕ МАҢЫЗДЫ ОҚИҒАЛАР

Пайғамбарымыздың Хазіреті Хафсамен үйленуі

Хижреттің үшінші жылы. Шағбан айы.

Ухуд соғысынан екі ай бұрын Пайғамбарымыз Хазіреті Омардың қызы Хазіреті Хафсамен үйленеді.

Аллаһ Елшісіне (с.а.у.) пайғамбарлық міндеті жүктелмес бұрын дүниеге келген Хазіреті Хафса бұған дейін Хунәйс ибн Хузафаға үйленген. Хунәйс өліп, Хазіреті Хафса жесір қалады.

Хазіреті Омар қызы Хафсаны Хазіреті Османға, одан жауап болмаған соң Хазіреті Әбу Бәкірге бермек болады. Ол да ыңғай білдірмеген соң жесір қалған қызының тағдырына қатты алаңдаған әке Аллаһ Расулына келіп уайымын ақтарады. Хазіреті Омардың ішкі қиналысын сезген Мұхаммед (с.а.у.) досының одан ары мұңайғанын қаламай:

"Мен саған Османнан да қайырлы күйеу бала, Османға сенен де қайырлы қайынатаны айтайын ба?"-деп сұрады.

Хазіреті Омар: "Құдағым сенде, уа, Аллаһтың Расулы",-дейді. Сонда Аллаһ Расулы:

"Сен қызың Хафсаны менімен некеле, мен қызым Үммү Гүлсімді Османға берейін",-деді.

Хазіреті Омар бұл күтпеген ұсынысқа қатты қуанып, қабыл етті. Сөйтіп Расулаллаһ Хафсаны пәк те мүбәрак зайыптарының қатарына қосты. Қызы Үммү Гүлсімнің Хазіреті Османмен некесін қиды. Хазіреті Осман бұған дейін пайғамбардың қызы Рұққиямен шаңырақ көтерген. Рұққия о дүниелік болып, пайғамбардың екінші қызымен үйленгендіктен оған "зиннурайн", яғни екі нұрдың иесі лақабы берілген.

Хазіреті Хасанның дүниеге келуі

Осы жылы Аллаһ Елшісін ерекше шаттыққа кенелткен оқиға жүзеге асты: немересі Хасан дүниеге келді. ... Хасан немерелерінің ішіндегі пайғамбарымызға қатты ұқсайтыны еді. Анасы Фатима ұлын аймалағанда "Расулаллаһқа ұқсайтын балапаным" дейтін.

Пайғамбарымыз немерелері Хасан мен Хусейінді өте жақсы көрген. Олармен ойнап, иығына отырғызып:

"Осы екеуі менің дүниеде иіскеп, аймаалаған екі райханым",-дейтін болған.

Хасанды мойнына отырғызып:

"Уа, Аллаһым! Мен оны жақсы көрем. Сен де жақсы көргейсің. Оны жақсы көргенді де сүйіспеншілігіңнен мақрұм етпе!"- деп дұға еткен.

ХИЖРЕТТІҢ ТӨРТІНШІ ЖЫЛЫ

XI ТАРАУ

Рәжи' оқиғасы

Хижреттің төртінші жылы, сафар айы.

Ухуд шайқасынан соң мұсылмандардың жеңілісін естіп-білген айналадағы көрші араб тайпаларынан Ислам орталығы Мәдинаға шабуылдауды жоспарлағандар болды. Солардың бірі хузайл тайпасы өкілі Халид ибн Суфиан еді...Оның жорыққа дайындалып жатқаны туралы хабар пайғамбарға жетеді. Расулаллаһ хабардың растығын білу үшін Суффа асхабынан Абдуллаһ ибн Үнәйісті жолға аттандырады... Барлаушы-ұзынқұлақтан жеткен қаңқудың растығын Халид ибн Суфианның өз аузынан естиді. Оңтайлы сәтті пайдаланып, ержүрек сахаба Абдуллаһ Халид ибн Суфианды өлтіреді.

Осы оқиғадан соң желіккен жорықшылар бір ауық басылғандай болғанмен, мұсылмандарға қарсы ыза-кек күшейе түседі...

Арам пиғылды дұшпан мұсылмандарға ашықтан ашық қарсы шыға алмайтынын аңдаған соң өшпенділікті басудың басқа жолдарын қарастыра бастады. Бейкүнә жандардай көрінген бір тайпаның алты адамы пайғамбарға келеді. Өздерінің мұсылман екенін айта келіп, олар Аллаһ Елшісіне былайша қолқа салады:

"Уа, Расулаллаһ! Біздің тайпамыз түгелдей Исламға мойын бүрды. Тек осы асыл діннің негізгі үкімдерін, ақиқатты үйретер жетекші жоқ. Бірнеше сахабанды бізге мұғалімдікке жіберсең деп өтініш айта келдік".

Аллаһ Расулы осы бейкүнә көрінген жандардың ұсынысын қабыл алып, Мәрсәд ибн Әби Мәрсәд бастаған он асхабын келгендермен бірге жолдайды. Иман қызметі үшін білек сыбанып шыққандардың бізге дейін аты-жөні жеткендер мыналар: Мәрсәд ибн Әби Мәрсәд, Халид ибн Әби Бұхайр,

Абдуллаһ ибн Тарық, Асым ибн Сабит, Хубайб ибн Адий, Зәйд ибн Дәсинна және Муаттиб ибн Үбәйд.

Ислам ақиқаттарын тарату мақсатымен көңілдері алып-үшқан сахабалар Рәжи' аталатын жерге келгенде опасыздыққа душар болады. Жан-жақтан оқ жауған сәтте ғана олар алданғандықтарын біледі. Мүләйімсіп, мүсәпір кейіпте "мұсылмандықтарын" жария еткендер алдын ала жоспарлағандарындай сахабаларды тастап кете барады. Мұсылман мүршидтер қашып тауға тығылып, қылыштарымен қорғанған болады.

Мүшріктер тауды айнала қоршап:

"Бізге үн-түнсіз берілсеңдер, сендерді өлтірмейміз",- деп айқай салады. Мұсылмандар олардың бұл сөзіне мүлдем сенбейді. Асым ибн Сабит:

"Мен мүшріктердің сөзіне өмір бойы сенбеймін. Кәпірлерге, уаллаһи берілмеймін.

Уа, Аллаһ, Расулыңды біздің жағдайымыздан хабардар ет",-деп дұға етті. Сөйтіп жалбарынып тұрып мүшріктерге оқ жаудырды:

"Өлім-хақ, дүние бос, өткінші. Маңдайға жазылған нәрсе бәрібір болады. Адамдар ерте ме, кеш пе Аллаһтың алдына барады. Егер мен

сендермен әлім- құрығанша айқаспасам, анам баласыз қалсын!",- деп өзін өзі қайрай береді.

Қаһарман сахаба оғы біткенде найзаман айқасты, найзасы сынғанда, қылышына жармасты. Бірнеше мүшрікті сұлатқан сәттегі соңғы тілегі мынау болды:

"Уа, Аллаһым! Мен сенің хақ дініңді қорғауға тырыстым. Сен де менің денемді мүшріктерден қорға".

Қалған сахабалар да жандәрмен шайқасып жатты. Алайда жүз адамға он адамның қайдан әлі келсін. Ақырында жетеуі шейіт болып, үшеуі мүшріктердің өлтірмейміз деген сертінен соң өз еріктерімен берілді. Құрбан болғандар арасында Асым ибн Сабит те бар еді. Тірі қалғандардың қолдарын арттарына матап байлап, Меккеге алып жүрді. Ондағы мақсаттары - мұсылмандарға тіс қайрап жүрген құрайыштарға сату. Жолай

Абдуллаһ ибн Тарық қашады, бірақ қолға түсіп қаза болады. Зәйд ибн Дэсинна мен Хубайб ибн Адий Меккеде сатылады.

Асым ибн Сабит Ухудта Сулафа атты мүшрік әйелдің екі ұлын оққа ұшырған-ды... Сол қатыгез әйел қаны қарайғаны соншалық, Хазіреті Асымның басын қолға түсірсе, оны ойып шарап ішуге серт берген-ді. Мүшріктер Асым ибн Сабиттің басын кеспекке әуреленеді. Ғажапты қараңыз, өлерінен аз уақыт бұрын:

"Аллаһым! Мұсылман болған сәттен бері сенің ұлы дініңді, хақ жолыңды қорғау үшін жанымды салдым. Бүгін ақырғы күнім. Сен де менің денеме (мәйітіме) мүшріктердің қолын тигізе көрме, қорғай көр Жаратқан!" деген Асымның дұғасы қабыл болып, басын алуға келген мүшріктер шейіттің маңына жолай алмайды. Қайдан пайда болғаны белгісіз, ызыңдаған арадан ол маңға аяқ басу мүмкін емес. Ертең алармыз деген оймен жауыз мүшріктер кете барады. Алайда сол түні Аллаһтың күдіретімен шелектеп жауған нөсер соңы селге ұласып, Асым ибн Сабиттің денесін шайып әкетеді. Таңертең келгендер жер сипап аь ұрады. Жаратқан жар болды деген осы!

Хазіреті Хубайб пен Хазіреті Зәйдтің өлім

Меккеге әкелген соң мүшріктер Хазіреті Хубайб пен Хазіреті Зәйдті саудаға салады. Бәдірде жақын-жуықтарынан айырылып мұсылмандарға кектене ызаланып жүрген құрайыштар көктен іздегендері жерден табылғандай қуанып, екі сахабаны сатып алады да, қапасқа қамап тастайды. Біраз қинап, қамауда азаптаған соң ел-жұрттың алдында қорлап өлтіруді ақылдасады. Бірнеше күннен соң Тән'им деген жерде халықты жинап, дар ағашын құрған құрайыш басшылары екі тұтқынды сол жерге әкеледі. Ең ақырғы рет, екі қаһарман бір-біріне сабыр тілеп, құшақтасып қоштасады.

Айнала ине шаншар орын жоқ, иін тірескен жұрт. Бала-шаға, кәрі-құртаң бейне бір қызықтан құр қалар кісіше анталап тұр. Бәдірдегі жеңіліс пен Ухудтағы жартылай жеңістердің ызасын осы екі бейкүнәдан шығаратындықтарына мәз. Әсіресе, атқамінерлері қоқиланып алған.

Шұңқыр қазылып, ағаш дайындалған. Бірінші Хубайбты дар ағашының жанына апарады. Көңілі иманмен толып-тасқан Хубайбтың жүзі бұрынғыдан

да нұрлы. Өйткені ол Аллаһ жолында шейіт болудың әркімге бұйырмас бақыт екенін іштей түсінген...

Екі рәкат намаз оқуға рұқсат сұрап, датын айтты. Рұқсат берілген сәттегі қуанышын көздерінен оқуға болар еді. Намазын оқып болған соң мүшріктерге қарап:

"Хубайб өлімнен қорқып намазын ұзатты демейтіндеріңе сенсем біраз тағы да оқыр едім",- деді.

Хазіреті Хубайб - өлім жазасына кесілерден бұрын екі рәкат намаз қылу әдетін бастаған тұңғыш мұсылман. Мүшріктер оған:

"Егер Мұхаммедтің дінінен бас тартып, ата-баба жолын ұстанар болсаң, аман қаласың",- деп ұсыныс айтты. Ержүрек сахаба:

"Уаллаһи, бүкіл дүниені сыйға тартса да, Исламнан бас тартпаймын",- деп қасқайып тұрды. Мүшріктер мысқылдап:

"Егер сенің орныңа Мұхаммедті (с.а.у.) өлтіреміз десек келіспес пе едің",- деді.

Расулаллаһқа деген сүйіспеншілікке толы сахаба жұлып алғандай:

"Аллаһтың атымен ант етіп айтамын, пайғамбарымның аяғына тікен батқанша менің үй-ішім, өмірім, бала-шағам құрбан болсын",- деп жауап қатты.

Мүшріктер ақиқатқа берілудің ләззатын білмегендіктен сақылдап күліп, оны мазақ етті. Хубайб айнала қоршағандарға көз жүгіртіп өтті. Нұрдан ада, тыржиган қабақтан, шірктен қарауытқан жүздерден басқа ештеңе көре алмады...

Расулаллаһқа сәлем жолдағысы келген, иман жүзді тіріжан көзіне ілінбеген соң дар ағашында өз аузымен жанындай жақсы көретін ұлы тұлғаға сәлем жолдап, Аллаһқа дұға етті.

"Уа, құдіреті күшті Жаббар Ием! Дәл қазір мені қоршаған дұшпанарасынан Расулыңа сәлем айтардай пенде көре алмай қиналып тұрмын. Сәлемімді, Оған Өзің жеткізе гөр, Аллаһым!

Аллаһым! Сен бізге ұлы Расулыңның пайғамбарлығын білдірдің! Басымызға түскен оқиғаларды да Оған таң ертемен өзің білдіргейсің!"

Осынау мұнды дұға жасалған сәтте-ақ Аллаһ Расулына білдірілді. Мәдинада отырған жерінен Хубайбтың сәлеміне "Уағалейкумсәлам" деп жауап берді де "Құрайыш мүшріктері Хубайбты шейіт қылды" деді қасындағыларға қарап.

Хубайб қолынан ағашқа байланды. Қарсы алдында найзаларын безеген қырық жігіт, бұйрық берілгені сол-ақ екен оңды-солды түйреп, қаһарман сахабаны қинай бастады. Бір сәтте Хубайбтың беті Қағбаға бұрылды. Қиналып жатып:

"Аллаһқа мың да бір шүкір, жүзімді өзінің, Расулының, бүкіл муминдердің құбыласына қарай бұрды",- деді.

Құрайыш мүшріктері бұған да ызаланып, оның бетін Қағбадан теріс бұруға тырысты. Алайда хаққа шын берілген сахаба Қағбаға қараған күйі жан тәсілім бергенді қалап:

Рақымды Аллаһқа жалбарына бастады:

"Аллаһым! Егер сенің назарыңда қайырлы құл болсам, жүзімді құбылаға қарай бұра көр"

Қағбаға бұрылған Хубайбтың жүзін мүшріктер еш өзгерте алмады.

Сахаба Хубайб ауыр азапталған тән қиналысын сездірмеген күйі дауыстап айтты:

"Уа, Аллаһым! Құрайыш мүшріктерін азаптап, қинағайсың. Аяқтарын аспаннан келтіріп, бәрінің жанын алғайсың!"

Бүкіл даланы жаңғыртқан дауыстан мүшріктер қатты қорықты. Біреулері құлақтарын бітесе, енді біреулері жерге жата қалып асып-састы. Хубайб өлгеннен соң да сол қорқыныштан арыла алмай, шошымалыға шалдыққандар көп болды. Найзаның үшкір ұшымен аяусыз азапталған Хазіреті Хубайбтың денесі шұрық-тесік күйінде кеудеден жаны шыққанша Аллаһтың бірлігін, Расулының хақтығын айқайлаумен болды... Ол Аллаһ жолында дарға асылған тұңғыш мұсылман еді...

Хазіреті Хубайбтан соң кезек Хазіреті Зәйдке келді.

Мүшріктер оны да дарға байлап, Хубайбқа айтқан ұсыныстарын оған да қайталады. Садық сахаба иманның ләззаты үшін жанын пида ететінін айтып қаһармандықтың үлгісін тағы да көрсетті.

Әбу Суфиан таңданысын жасыра алмай:

"Мен адамдар арасында мұндайды - асхабының Мұхаммедті (с.а.у.) жақсы көргеніндей махаббатты бұрын соңды көрсем, көзім шықсын",- деп қарғанды.

Айтқаннан түк шықпасын сезген мүшріктер артық сөзге келместен Зәйдке жан-жақтан оқ атып, шейіт қылады.

Сөйтіп екі сахаба да Аллаһ пен Расулына деген сүйіспеншіліктерінен айнымаған күйі хақ жолында жан тәсілім берді.

МАУНА МАҢЫНДАҒЫ БӘЛЕКЕТ

Хижреттің төртінші жылы, сафар айы.

Амир тайпасының құрметті азаматы Әбу Бәра Амир ибн Малик пайғамбармен дидарласу мақсатымен Мәдинаға келеді... Әбу Бара Амир ибн Малик өте парасатты, Аллаһ Елшісі мен мұсылмандарға жақтас болғанымен, иман келтірмеген. Аллаһ Расулына сыйластық ниетпен тарту - таралғы ретінде екі ат, екі түйе әкеледі. Бірақ Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Мен мүшріктерден сыйлық алмаймын. Егер тартуыңды қабыл алсын десең, мұсылман бол",- деп Исламға үндейді...

Әбу Бәра ә дегеннен бұл шақыруды қабылдамағанмен, Исламға түзу қарайтынын да білдірді.

"Уа, Мұхаммед (с.а.у.)",- деді ол, мені шақырған жолыңның қымбаттығын, дұрыстығын мойындаймын... Қауымыма тыңдата аламын, егер асхабыңнан бірнешеуін Құран мен сүннетті үйрету үшін еліме жолдар болсаң, халқым бұл шақыруды қабылдайды деп үміттенемін".

Расулаллаһ нәжид халқына сенбейтін. Сахабаларына қастандық ойлап, опасыздық жасар деген қаупін жасырған жоқ.

Алайда Әбу Бәра өтінішін қайталап:

"Бұл жөнінде еш қауіптенбе, менің қорғауымда болған соң нәжидтіктер оларға тиісе алмайды",- деп жауапкершілікті тікелей өз мойнына алатынын білдірді.

Әбу Бәраның сенімді, сөзіне тұрақты екенін бұрыннан білгендіктен Пайғамбарымыз бұл өтінішті қанағаттандыруды борыш деп біліп, 40 сахабасын жолға дайындайды. Алтауы муһажир, қалғандары әнсарлардан еді. Мунзир ибн Амр бастаған бұл топтың бәрі дерлік Суффадан білім алған сахабалар болатын.

Расулаллаһ нәжид халқына және Амир тайпасы басшысына хат та жолдайды.

Иман жолындағы қызмет үшін жолға шыққан мұсылмандар тобы Мауна құдығы деп аталатын су басына келеді. Мәдинаның шығыс жағында орналасқан бұл мекен Сүләйм және Амир тайпаларының қоныстарының қас ортасы, Сүләймдерге тиесілі орын еді. Осы жерден Расулаллаһтың хатын Амирлердің басшысына апару міндеті Харам ибн Милханға жүктеледі... Харам ибн Милхан бір сәт те күттірместен аманатты Амир ибн Туфайлға табыстайды. Алайда Амир ибн Туфайл хатты оқымастан хабаршы сахабаны шейіт қылады. Әзіз шейіттің соңғы сөздері:

"Аллаһу әкбар! Қағбаның ұлы Раббына ант етемін, мен теңдессіз табысқа кенелдім",- болды.

Амир ибн Туфайл бейкүнә жанды өлтіргенімен тынбай амир тайпасын Мауна маңындағы мұсылмандарға қарсы шығып, өлтіруге шақырады. Бірақ амирлер бұған дейін Әбу Бәраға Исламды уағыздаушы мұсылмандарға тиіспеуге серт бергендіктен Амирдің шақыруына қарсылық білдірді...

Амирлерден көмек ала алмаған соң Амир ибн Туфайл сүләймдерден жәрдем сұрайды. Қантөгіс десе арқалары қозып шыға келетін сүләйм тайпасының бірнеше руы бұл шақыруды қабыл алып, ойда жоқта Мауна құдығы басындағы сахабаларға қарсы жолға шығады.

Хабаршы кешіккен сайын ақырындап нәжидтер мекеніне жылжығанды жөн көріп Маунадан аттанған мұсылмандар тобы қарсы алдарынан қарулы топ шыға келгенде:

"Біздің теріс пиғылымыз жоқ, тек пайғамбарымыздың тапсырмасы бойынша міндетімізді атқаруға келеміз",- деп кете бармақ болады.

Қандықол мүшріктер сахабалардың айтқанына құлақ та аспады. Мақсаттарын тезірек жүзеге асыруға асықты.

Шарасыз қалғандықтарын аңдаған сахабалар рақымды Раббыларына қол жайып:

"Уа, Раббымыз!

Басымызға түскен жайдан Расулаллаһты хабардар етер бұл жерде ешкіміміз жоқ. Сәлемімізді Сен жеткізгейсің! Пайғамбарың арқылы біздің Раббымызға қауышқанымызды, Раббымыздың бізге ризалығын, біздің де риза көңілмен мәңгілік сапарға аттанғанымызды қауымымызға білдіргейсің",- деп жалбарынады.

Сол мезетте-ақ Жебірейіл періште сахабалардың сәлемін әлемнің нұры - пайғамбарға ұластырды. "Алейхимуссәлам" деп сәлемді қабыл алған соң

Аллаһ Елшісі қасындағы жолдастарына мүшріктердің қаһарман сахабаларды қоршауға алғанын, өлтіргелі тұрғанын, жайсаң жандар үшін Аллантан кешірім сұрауды өтінді.

Осынау опасыздық пайғамбардың қабырғасын қайыстырып, қайғыға батырады. Кейіннен Әнес ибн Малик:

"Расулаллаһтың Мауна маңында шейіт болғандарға қайғырғанындай ешкімге, ешнәрсеге аь ұрып қайғырғанын көрген емеспін",- деген.

Аз уақыт ішінде Рәжи' және Мауна маңындағы оқиғалар салдарынан сексенге жуық сардар сахаба шейіт болады.

НАДРЛАР ЖҰРТЫНА ЖОРЫҚ

Хижреттің төртінші жылы. Рәби'уләууал айы. Б.з.. 625 жылы.

Надрлар Харун (а.с) пайғамбардың ұрпағы боп келетін бай, әрі күшті яһуди тайпасы еді. Мәдинаға екі сағаттық жерде Меккеге барар жолда мықты бекініс, қамалда тұратын. Пайғамбарымызбен араларында Исламға, мұсылмандарға қарсы шықпау, бұл мәселелерде дұшпанға қолдау көрсетпеу, адам құнын төлеу қажет болса, жәрдемдесу жайында келісім жасалған. Солай бола тұра, құрайыш мүшріктері және Мәдинадағы мунафиқтармен ауыз жаласып, жең ұшынан жалғасуды тыймаған. Әсіресе, Ухуд соғысынан кейін байланыстары жаңғыра түскен..

Амир тайпасының екі адамын сахаба Амир ибн Умаййа білместіктен өлтіріп қояды да, оларға құн төлеу керек болады, келісім бойынша төленетін адам құнының белгілі бір бөлігін Надрлар беруге тиіс...

Аллаһ Расулы өтеуге тиесілі төлемді сұрау үшін әрі берген уәделерін қаншалықты орындайтынын сынау мақсатымен қасына Әбу Бәкір, Омар, Әли, Зүбәйір ибн Аууам, Талха ибн Убайдуллаһ, Саад ибн Муаз және Үсәйд ибн Худайрды (Аллаһ олардан разы болсын) алып, надр яһудилерінің ауылына барады...

Яһудилер пайғамбарды күліп қарсы алып, арнайы іздеп келгеніне ризалық білдіріп, өздеріне тиесілі міндеттерін орындайтындықтарын айтып арқа-жарқа боп қалады.

Пайғамбарымыз асхабымен бірге бір үйдің көлеңкесінде отырады.

Пайғамбарымызды "қуана" қарсы алған яһудилердің ішкі ниеттері бұзық-ты. Былайырақ шығып өз араларында кеңесе бастады.

"Бұл адамды осыдан оңтайлы сәтте қолға түсіру мүмкін емес. Тезірек ана үйдің шатырына шығып үстінен үлкен тасты тастап жіберіп, шаруасын бітірейік те құтылайық",- десті олар.

"Бұл істі мойнына кім алады?"- дегенде Амит ибн Жыххаш "Мен",- деп ортаға атылды.

Яһудилер осылайша "сәтті" тұзақтарын жоспарлап жатқанда манадан үндемей отырған Сәллам ибн Мишкәм сөз алды:

"Уа, қауымым! Осы жолы сөзіме құлақ асыңдар. Онан соң не істесеңдер де ерік өздерінде.

Ойға алған шаруаларына кірісер болсандар, бұл сол мезетте-ақ уахи арқылы Оған (с.а.у.) білдіріледі. Өздеріңе өздерің обал жасайсыңдар.

Әрі арамыздағы келісімге де көлеңке түседі. Онан да бұл ойларыңнан бас тартқандарың жөн.

Егер қара пиғылдарыңнан тартынбасаңдар, яһудилердің түп тамырымен жойылуына, Исламияттың қиямет-қайымға дейін биіктеп өрлеуіне жол ашасыңдар!"

Пайғамбар атаулыға қиянат жасауға қаны үйренген яһудилер осы айтылғандарға селт еткен жоқ. Амр ибн Жыххаш "жауапты міндетін" атқару үшін үйдің үстіне шықты.

Болғалы жатқан жайдан Жебірейіл періште Мұхаммед-ті (с.а.у.) хабардар етті. Аллаһ Елшісі бір қажеті бар адамдай орнынан тұрды да, Мәдинаға бет түзеп кете барды. Сахабалар қайта оралар деген оймен біраз сол жерде отырып қалған. Келмейтінін ұққан соң олар да жолға шықты.

Яһудилер Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) соңынан қарап тұрған. Араларынан біреуі:

"Мұхаммед (с.а.у.) неліктен орнынан тұрып кеткенін білесіңдер ме?"- деп сұрады.

Яһудилер білмейтіндіктерін айтты.

Кинана баяндай бастады:

"Тәуратты ұстап айтайын, жоспарланған қастандық турасында Мұхаммедке (с.а.у.) хабар жетті. Өздеріңді босқа алдап әуре болмаңдар. Уаллаһи, Ол - Алланың елшісі. Әрі ең соңғы пайғамбар. Ол өзіне жасалатын зұлымдықтан әрдайым хабардар.

Сендер соңғы пайғамбардың Харун пайғамбардың ұрпақтары арасынан шыққанын қаладыңдар, ал Аллаһ қалағанын таңдады.

Тәураттан дәріс оқығанда ең соңғы пайғамбардың туған жері Мекке, хижрет орны - Ясриб деп өткенбіз. Сол пайғамбардың сипаттары да Мұхаммедте (с.а.у.) бар. Кітабымызда жазылғандар айны-қатесіз осылай.

Сол пайғамбардан бұрын сендер ешкіммен де шайқаспайсыңдар. Мен сендердің мал-мүліктеріңді түйелерге тиеп, үй-жайларыңды тастап көшкендеріңді, бала-шағамен улап-шулап қоныс аударғандарыңды көріп тұрғандаймын.

Екі мәселеде маған қолдау көрсетіп, ақылға келіндер. Үшіншісінде қайыр жоқ екенін ескертемін."

Яһудилер: "Қандай екі мәселе?"- деді қызығушылықпен.

Кинана:

"Мұсылманшылықты қабылдап, Мұхаммедтің (с.а.у.) асхабына қосылыңдар. Сонда ғана мал-жандарың аман қалады. Мекендеріңнен кумайды да",- деді.

Бірақ яһудилер қасарыса түсті..

Надр тайпасы яһудилерінің опасыздығы олардың Расулаллаһқа және мұсылмандарға "достығының" қандай дәрежеде екенін дәлелдеп берді. Келісімнің аяққа тапталуы, арадағы уәдені аяқ асты етуі пайғамбарды оларға катал шара қолдануға итермеледі.

Мұхаммед ибн Мәсламаны құзырына шақырған Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.), оған төмендегідей тапсырма берді:

"Надр тайпасы яһудилеріне барып былай де: "Жерімнен тез арада қоныс аударыңдар. Менімен бірге бұл мекенде тұрушы болмаңдар.

Сендер маған тұзақ құрмақ болдыңдар.

Он күн мүрсат беремін. Кетпегендер өмірмен қош айтысады".

Мұхаммед ибн Мәслама надрлар қонысына барып, сөзін былайша сабақтады:

"Мұса пайғамбарға Тәуратты түсірген Аллаһ үшін шындықты айтыңдар, Мұхаммед (с.а.у.) пайғамбар келмес бұрын Тәуратты алдарыңызға алып отырып, мәжілістеріңде мені яһуди болуға шақырған едіңдер. Сонда мен "Уаллаһи, мен яһудилікті қабылдамаймын" дегенімде дінімізден неге қашасың? Сенің іздеп жүргенің, көкейіндегіңің нақ өзі - осы дін. Яһуди дінінен басқа дін жоқ. Келуін күтіп жүрген пайғамбарыңыз шарифаттың иесі әрі жауынгер. Ол Йемен жақтан келеді, түйеге мініп жүреді, қылышы ылғи да жанында, жабық киініп, азға қанағат етеді. Сөйлеген әрбір сөзінде мән-мағына болады, демеп пе едіңдер?

Надр яһудилері:

"Иә, дәл солай дегенбіз. Бірақ келеді деген пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) емес",- деп жауап береді.

Мұхаммед ибн Мәслама сөзді ұзатпай оларға пайғамбардың бұйрығын жеткізді.

Яһудилер ойластырған қастандық шарасының соңы шырғалаңға әкелгенін түсінгенмен, болар іс болған-ды.

"Көшеміз" дегеннен басқа амалдары таусылған.

Осылайша яһудилер әрі-сәрі болып шуласып жатқанда мунафиқтар басшысы Абдуллаһ ибн Үбәйдан хабар келеді:

"Мал-мүліктеріңді, үй-жайларыңды тастап кетем деуші болмаңдар. Отырған орындарыңнан қозғалмаңдар. Өз қауымымнан, болмаса арабтардан екі мың адам жасақтап көмекке жіберемін. Өле-өлгенше сендерге болысады. Құрайза тайпасы яһудилері де жәрдемдеседі".

Абдуллаһ ибн Үбәйдан келген хабарға мастанған яһудилер пайғамбарға:

"Біз көшпейміз. Қолыңнан келгенін жасап бақ",- деп ашықтан-ашық көкірек кереді.

Хазреті Мұхаммед (с.а.у.) бұл хабарды естігенде "Аллаһу әкбар" деп тәкбір келтіреді. Мұсылмандар да оған қолдау білдірді.

Надр яһудилерінің қатерге бас тігуіне себеп болғандардың бірі Хүйәй ибн Ахтаб. Ол елін жұбатқанысып:

"Жан-жақтан мал жиып қамалды іштен бекітіп, үлкен қақпаларға күзет қоямыз. Қорғанның ішін тасқа толтырып аламыз. Бір жылға жететін азығымыз бар. Су да бекініс ішінде, қорқатын дәнеңе жоқ",- дейді.

Яһудидің ақылды ақсақалы Сәллам ибн Мишкәм бұл пікірге қарсы шықты:

"Ей, Хүйәй, нәпсінің алдауына ерме. Бас аман тұрғанда бұл ойыңнан айнығайсың!

Бәріміз де Мұхаммед (с.а.у.) Аллаһтың пайғамбары екенін жақсы білеміз. Бұл саған да мәлім. Оның сыр-сипаты кітабымызда нақты айтылған. Оның елшілігін қызғанып, соңғы пайғамбардың Харун ұрпағы болмағанына өкініп, Оған мойынсұнбай жүргеніміз де рас.

Онан да айтқанын орындайық, қоныс аударғанымыз мақұл.

Мұхаммед бізге қарсы шықса, бір - ақ күнде күліміз көкке ұшар".

Өркөкірек Хүйәй айтқанынан қайтпай:

"Мұхаммед (с.а.у.) бізді қоршауға алғанмен жеңе алмайды. Абдуллаһ ибн Үбәй маған көмектесуге уәде берді",- деді.

Сәллам бұл істің қаупін ұқтырмақ болып: "Абдуллаһ ибн Үбәйдың сөзі ештеңе де шешпейді. Ол бізді қатерге итермелеп, Мұхаммедпен арамызға от салушы. Сонан соң өз басын алып қашпасына кім кепіл?"- дейді.

Хүйәй ибн Ахтаб айтылған ақылға жүрдім-бардым қарап, айтқанынан танбайды.

Надрлардың қоршауға алынуы

Хижреттің төртінші жылы, Рәбиуләууал айы...Ардақты Пайғамбарымыз Мәдинада Абдуллаһ ибн Үммү Мәктумды өкіл ретінде қалдырып, надрлар мекеніне қарай жорыққа шықты. Байрақ қаһарман сахаба Әлидің қолында.

Расулаллаһ екінді намазын Надрлар ауылының шетінде бақшада оқыды. Онан соң сол мекенді айнала қоршауға алды. Надрлар мықты салынған қамалдарына бекінген.

Пайғамбарымыз әмірін тағы да қайталады:

"Мәдинаның жерінен шығыңдар!

Бірақ Надрлар ерегісіп:

Сенің айтқаныңа көнгенше өлгеніміз артық",- десті.

Шайқастан басқа амал қалмап еді. Мықты қамалға бекініп алған олардың ашық алаңға шығып ұрыспасы айдан анық. Сондықтан Расулаллаһ Аллаһтың рұқсатымен жоспар құрды. Жақын жердегі яһудилердің үйлерін, қора-қопсысын құлатып, құрма ағаштарын кесуге, өртеуге бұйрық берді. Солай еткенде дұшпан бекінген жерлерінен шығып шайқасары даусыз. Яһудилер Мұхаммедті (с.а.у.) кінәлап айқайға басты.

"Уа, Мұхаммед, сен бұзып, қиратуға наразылық білдіріп бүлікшілерді кінәлайтының қайда? Жайқалған ағашты кескеніңмен қоймай өртегеніңді не деп түсінуге болады?"- десті олар.

Бүкіл өмірін бүлікшілікпен, бұзықтықпен өткізгендер адам өлтіруді оп - онай көретіндер енді ағаш кескендерді айыптап жатты. Мұсылмандардан бұл байбаламды естіп кібіртектеп қалғандар да болды. Осыған қатысты түскен аятта бұл мәселе туралы:

"Сіздер қандай бір құрма ағашын кессендер немесе кеспей сол күйінде қалдырсандар, бұл амалыңыз (бүлік шығару мақсатында емес) әрдайым Аллаһтың рұқсатымен әрі пасықтардың жазасын беру үшін жүзеге асады." (Хашр сүресі, 5)

Аяттың түсуі мұсылмандарды желпінтіп тастады.

Осы оқиғаға және аятта айтылғандарға сүйеніп, соғыс жағдайында өте қажет, зәру жағдайда ағаштарды өртеуге, кесуге болатындығы ғалымдар тарапынан мақұлданған.

Қорғаныс жалғасуда...

Абдуллаһ ибн Үбәй бастаған мунафиқтар яһудилерге:

"Егер мұсылмандарға қарсы төтеп беруге ұмтылсаңдар, біз сендерді олардан қорғаймыз. Шайқасқа кіріссеңдер біз де дайынбыз.

Мекендеріңнен қуылсаңдар біз де сендермен бірге кетеміз",-деп хабар жолдайды.

Надр яһудилері мунафиқтардың бұл жолдауына сеніп алданып, бекіністен шықпай қояды.

Бүлік шығарып, азғындаумен ғана шектелген мунафиқтардың бұл әрекеті Құранның Хашр сүресінде былайша баяндалады:

"Кәпір болған кітап иелері (яһуди) болған бауырларына: "Егер сіз мекендеріңнен қуылсаңдар біз де сендермен ере шығамыз. Сендер бар жерде ешкімге бойұсынбаймыз (тыңдамаймыз). Егер сендерге соғыс ашар болса, міндетті түрде біз сендерге көмектесеміз" деген мунафиқтарды көрмедің бе? Олардың өтірік айтқандарына Аллаһ куә.

Олар қуылар болса (бұл мунафиқтар) олармен бірге шықпайды. Егер олар соғысқандай болса, онда да көмектеспейді. Көмектессе де (муминдерге қарсы тұра алмай) кері қашады, өздері ешбір жерден жәрдем ала алмайды..." (11-12 аяттар)

Қорғаныстың он бесінші күні...

Абдуллаһ ибн Үбәй басшылығындағы мунафиқтардың уәдесі бос сөз екеніне көзі жеткен яһудилер мұсылмандарға берілуге мәжбүр болды.

Пайғамбарымыз өз еріктерімен берілгендерге тиіспестен қару-жарақтарынан басқа дүние-мүліктерін түйеге тиегенінше алып қоныс аударуға бұйрық берді.

Бұйрықты ести салысымен жандарының амандығына қуанған олар алты жүз түйеге дүние тиеп, кетерлерінде қора-қопсы, үйлерін мұсылмандар пайдаланбасын деген ниетпен өртеп жібереді. Мұсылмандардың алдында құдды ештеңеге қайғырмаған кісіше көріну үшін әйелдер бар әшекей, алқа-жүзіктерін тағынып, безеніп шығады. Дабыл қағып, сырнайлатып, кернейлетіп Мәдинадан шыққан олардың бір бөлігі Шамды бетке алса, екіншілері Хайбарға қарай, енді бір тобы Иеменге бағыт түзейді. Бұл сүргінге куә болған мунафиқтар кәдімгідей қайғырады...

Надр руы яһудилері жұртында біршама құрма бағы, егістік жерлер мен бұлақ-арықтар, сиыр, ат, қару-жарақ қалады. Қалған дүниенің бәрі мемлекет қарауына өткендіктен иесі Пайғамбарымыз еді. Ұрыс-төбелессіз дін дұшпандарынан олжаланған дүние Ислами әдебиетте «фәй» деп аталады. Аллаһ мұндай олжаның тікелей Расулына тиесілі екенін білдірген, яки Пайғамбарымыз фәй олжасын қай жерге, қандай мақсатта жұмсаса өз еркі.

Мәдинаның жергілікті халқы әнсарлар муһажирлердің тұрмыс қажетін өтеуді мойындарына алған-тын. Муһажир бауырларымен барын бөлісіп, киім-кешек, ішіп-жемін тауып беретін.

Расулаллаһ надрлардан түскен олжаны тек муһажирлерге үлестіріп, әнсарлардың иығындағы жүкті жеңілдеткісі келді. Сахабаларының басын қосып:

"Егер сендер қаласандар, яһудилерден түскен олжаны, Аллаһтың маған бұйыртқанын, муһажирлермен араларында бөліп берейін. Муһажир бауырларың бұрынғыша үйлеріңде тұрып, азық-түлікке ортақтаса берсін. Немесе пайданы тек муһажирлерге берейін. Олар бөлек шығып, өз күндерін өздері көрсін",- деп ұсыныс айтты.

Мәдиналық мұсылмандар шын ықыласпен:

"Уа, Расулаллаһ! Олжаны муһажир бауырларымызға үлестіріп беріңіз. Сонда да олар үйлерімізде тұра берсін. Біздің дүниемізден де қалағаныңызша алып, соларға беріңіз!"- десті.

Әбу Бәкір Сыддық орнынан тұрып әнсар бауырларына ризашылығын білдірген соң:

"Аллаһ сендерге қайыр сыйласын. Уаллаһи, біз бен сіздердей бауырластық дүниеде жоқ",- деді.

Пайғамбарымыз да:

"Аллаһым! Әнсардың үрім-бұтағын қорғап, рақым еткейсің!"- деп бата жасады.

Мәдиналық мұсылмандардың жауанмәрттігі жөнінде іле-шала Хашр сүресінің 9-аяты түсті.

Мәдинаның жергілікті тұрғындары әнсарлар ықыласты әрекеттерінің арқасында Расулаллаһтың көңілінен шығып, Аллаһтың ризалығына бөленді.

Расулаллаһ болса надрлардан қалған олжаны аятта да айтылғандай муһажирлерге бөліп береді. Сөйтіп оларды әнсарға мұқтаж болудан құтқарды.

КІШІ БӘДІР ЖОРЫҒЫ

Хижреттің төртінші жылы, шағбан айы. Бұрын да айтылғандай, Әбу Суфиан Ухуд шайқасы соңында мұсылмандарға қыр көрсетіп:

"Сендермен келесі жылы Бәдірде кездесеміз",- деп, Хазіреті Омар оған Расулаллаһтың рұқсатымен, "Жарайды, шайқасар жеріміз сол болсын",- деп жауап берген еді.

Ухуд соғысынан соң арадан бір жыл өтеді...

Ардақты Пайғамбарымыз берген сөзде тұру үшін шайқасқа дайындала бастады... Құрайыштардың басшысы Әбу Суфиан да жорыққа әзірленіп жатады. Бірақ сол жылы Меккені қуаңшылық жайлап, ел-жұрт әбден қиналыс үстінде болғандықтан, халқын шайқасқа шақырып ұрандатқанмен Әбу Суфианның өзі іштей ұрысқа зауқы соқпай жүреді...

Бәдірге барғысы келмеген ол, пайғамбардың да келуіне кедергі болмақ оймен амалдар қарастыра бастайды. Сол тұста

Меккеге келген мәдиналық мунафиқ Ну'айм ибн Мәсудпен кездеседі. Осы мүмкіндікті пайдаланып ол Ну'аймға:

"Уа, Ну'айм! Мен Мұхаммед(с.а.у.) пен оның асхабын Бәдірде кездесіп, шайқасайық деп шақырған едім. Сол белгіленген мерзім келіп жетті. Бірақ

биыл Меккедегі құрғақшылық бізді әбден титықтатты. Сол себептен Мұхаммедтің (с.а.у.) әскерімен айқасқымыз келмейді. Өйткені ұрысқа шыққаннан олардың батылдығын арттыруға себеп боларымыз кәміл. Сен келген ізіңмен кері қайтып, мұсылмандарға менің қалың қол жинап келе жатқанымды айтып бетін қайтарсам деп едім. Көмегің үшін жетпіс түйе беремін",-дейді.

Нуайм Мәдинаға келген соң оңай олжаға қарық болудың қамына кірісті. Құрайыш мүшріктерінің жер қайысқан қолмен Бәдірге келе жатқанын айтып мұсылмандарға хабар береді. Күтпеген жағдайдан тартынып қалған мұсылмандардың арасынан екі ойлы болғандар да болды. Мұндайларды көргенде яһудилер мен мунафиқтар малақайларын аспанға атып қуанды.

Әбу Бәкір Сыддық пен Хазіреті Омар бұл жайттарды дереу сүйікті Пайғамбарымызға жеткізді. Аллаһ Расулы алған бетінен қайтпады:

"Құдіретіне табынатын Аллаһыма ант етемін. Сөз берген жерге барудан бас тартып, Мәдинадан тірі жан шықпаса да, жалғыз өзім аттануға дайынмын".

Батылдыққа толы байлам мұсылмандарды да жігерлен-дірді. Алламың жәрдемімен көңілдерін күпті еткен күмәнді ойдан арылып шыға келді.

Кейінірек белгілі болғандай, Меккеден шыққан Әбу Суфиан қолы Мәжинна деген жерге дейін келіп, ілгерілеуге батылы жетпей сарбаздарының көптігіне қарамастан, кері қайтқан.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ХАЗІРЕТІ ҮММҮ СӘЛАМАМЕН ҮЙЛЕНУІ

Хазіреті Үммү Сәламаның шын аты - Хинд, өзі Махзум тайпасынан Үмәййа ибн Муғираның қызы. Күйеуі Абдуллаһ ибн Абдул Әсәд Исламды қабылдағанда мүшріктерден жәбір көріп, ақыры Хабаһстанға көшкен. Құрайыш мүшріктерінің басшылары мұсылмандықты қабылдапты деген сөзге сеніп, жол ауыртпалығына қарамастан Меккеге оралғанда, естігендерінің жай қаңқу екенін көріп қиналады. Сонан соң Мәдинаға қоныс аударады.

Сол Абдуллаһ ибн Абдул Әсет Ухуд соғысында жараланып, онысы күн өткен сайын асқынып, ақыры қайтыс болады. Артында Үммү Сәләма төрт баласымен жесір қалады.

Үммү Сәләма бір күні күйеуінің көзі тірісінде әңгімелесіп отырып былай дейді:

"Естігенім бойынша күйеуі өліп жәннатқа кірсе, әйелі де жәннатқа лайық болса және кейіннен ешкімге тұрмысқа шықпаса, Аллаһ ол екеуін жұмақта да қосақтайды екен.

Керісінше әйелі өліп, күйеуі басқа әйелге үйленбесе, жұмақтық болғанда Аллаһ бақи өмірде де жұптарын жазбайды.

Алдымызда не барын кім білсін, дегенмен екеуіміз бір-бірімізге серт берейік, кім бірінші бақилық болса да, тірі қалғанымыз неке жаңғыртпайтын болайық".

Жолдасы оған қарсы шығып:

"Жо-жоқ олай деме, сен менің айтқанымды тыңдар болсаң, менен кейін жалғыз қалушы болма, тұрмыс құр, балаларға бас -көз болар адам тапсаң разымын.

Аллаһым! Үммү Сәламаға менен кейін менен де қайырлы, ренжітпейтін, кемсітпейтін жар нәсіп ет!"- дейді.

Жолдасы өліп, Үммү Сәлама жесір қалады. Арадан біршама уақыт өткенде алдымен Әбу Бәкір, сосын Омар оған сөз салады. Ондағы мақсаттары жесір әйел, жетім балаларға қамқор болу еді. Үммү Сәлама екеуіне де қарсылық білдіреді. Мұнан соң Пайғамбарымыз онымен үйленгісі келетінін айтып хабар жолдайды. Үммү Сәлама айыпқа бұйырмауын өтініп:

"Мен жас емеспін, бала-шағам бар. Әрі қызғаншақпын. Некеге куәгерлік ететін ата-анам да қасымда емес",- деп жауап береді.

Жауабын алған соң ардақты Пайғамбарымыз өзі келіп ұсынысын қайталайды.

"Сен жас емеспін дейсің, өзіңнен үлкен еркекпен бас қосуыңа болады.

Жетім балаларыңды алға тартасың. Олардың жағдайын Аллаһ пен оның Расулы жасайды.

Қызғаншақпын депсің, мұның да ретін келтіруді Аллаһтан сұраймын.

Куәлік ететін жақыным жоқ дейсің, жақындарыңның қай-қайсысы да маған разы болары даусыз",- деді.

Үммү Сәлама айтылғандарды тыңдап болған соң екі сөзге келместен қасында отырған ұлына қарап:

"Түр, Омар, менің Расулаллаһымен некемді қи",- деді.

Осылайша Аллаһ Тағала Абдуллаһтың өлімінен бұрын жасаған дұғасын қабыл етіп, Үммү Сәламаға адамзат баласының ең қайырлысына жар болу бақытын бұйыртты.

Сүйікті Пайғамбарымызбен үйленгенде 44 жастағы Үммү Сәлама хижреттің 59-жылында, 84 жасында өмірмен қоштасады. Жаназасын Әбу Хурайра оқып, Бақи зиратына жерленеді.

Үммү Сәлама жазуды білмегенмен оқуға жүйрік болған. Әсіресе, шарият заңдарын жетік меңгерген. Расулаллақан естіп өзгелерге жеткізген хадистерінің ұзын саны төрт жүзге жуық.

ОСЫ ЖЫЛДЫҢ ӨЗГЕ МАҢЫЗДЫ ОҚИҒАЛАРЫ

Ішкілік арамға саналып, тиым салынады.

Ішкілікке хижреттің төртінші жылы яһуди надрлар өз жерінен қуылған шақта тиым салынды.

Бұл мәселе жайында үш бөлек аят түсті.

Аллаһ Елшісі (с.а.у.) Мәдинаға хижрет еткен кезде мұсылмандар ішкілік ішіп, құмар ойнайтын-ды.

Пайғамбардан ішкілік пен құмар жайында сұрағандар болды. Хазіреті Омар да:

"Уа, Раббым! Ішкілік хақында бізге ашық, нақты білдіргейсің",- деп дұға етті.

Артынша Бақараның 219-аяты түсті.

"Сенен арақ және құмардың үкімін сұрап жатыр. Оларға айт: "оларда(арақ, құмарда) адамдар үшін үлкен күнә және кейбір пайдалар бар. Бірақ күнәсі пайдасынан әлдеқайда үлкен".

Осы оқиғадан соң мұсылмандардың кейбіреулері зияннан қашып ішкіліктен бас тартқанымен, әлі де ішкіліктен тиылмағандар бар еді.

Ішкіліктің кесірінен келеңсіз жайттар жиі қайталанды. Тіпті бірде сахабаның бірі намазшамды оқып тұрып, Құранда кәте мағына беретіндей жаңсақтық жасайды.

Хазіреті Омар Аллаһқа "Ішкілік жайлы нақты білдір" деп жалбарынады. Іле-шала Ниса сүресінің 43- аяты түседі.

"Ей, иман еткендер! Мас кездеріңізде не айтқан-дарынды білгенге дейін, және жолаушылықтан тыс басқа уақытта жүніп күйінде ғұсыл алғанға дейін намазға жақындамандар..." делінген.

Бұл тиымның екінші басқышы еді.

Мұны естігенде мұсылмандар:

"Уа, Расулаллаһ! Біз намаз уақыты жақындағанда ішкілік ішпейміз",- деді.

Пайғамбарымыз оларға жауап берген жоқ.

Мұсылмандар арасында ішкіліктен бас тартқандар күн санап көбейді.

Намаз уақыты кіргенде "Мас күйінде намазға тұрушы болмандар" деп әрдайым ескерту жасалатын.

Соған қарамастан бір мұсылман арақ ішкен күйінде кешкі намазға келеді.

Мұны көрген Хазіреті Омардың шыдамы таусылғандай:

"Аллаһым, ішкілік туралы нақты үкімінді білдір", - деп тағы дұға етті.

Осыдан соң Маида сүресінің 90-91 аяттары түседі. Онда былай делінген:

"Ей, иман келтіргендер! Ішкілік, құмар ойындары, тас мүсіндер мен бал (ашу) шайтанның жағымсыз, жаман ісінен басқа ештеңе де емес.

Сол себептен бұлардан бойларыңды аулақ ұстандар, сонда ғана қорыққандарыңнан құтылып, үміттерің орындалады.

Шайтан ішкілік пен құмар арқылы араларыңа от салып, кек тастап, сендердің Аллаһты еске алып, ықыласпен намаз оқуларыңа кедергі болуға тырысады. Ендігәрі бұлардан бас тартасындар солай ма?"

Мұсылмандар бірауыздан: "Мұнан былай ішкілік пен құмар ойынынан баз кештік",- дейді.

Бұл - ішкілікке тиымның үшінші басқышы еді. Сөйтіп ішкілік ішу күллі мұсылман баласы үшін харам есептеледі.

Аяттан баршаны құлағдар ету үшін Расулаллаһтың әмірімен Мәдина көшелерінде:

"Ішкіліктің арам екендігі мәлім болды, хабардар болыңыздар",- деп жар салынды.

Мұны естіген мұсылмандар үйлеріндегі ішкілік атаулыны далаға төгіп, арамнан тезірек құтылуға асықты. Сол күндері Мәдина көшелері ішкілік селінен аяқ алып жүргісіз еді.

Реті келгенде осы мәселеге қатысты бірнеше хадисті де айта кетейік.

"Ішкілікке, оны жасаған кісіге, жасалған жерге, ішкізген адамға, ішкенге, көтеріп тасығанға, тасытқанға, сатқанға, сатып алушыға, одан түскен пайданы жеп-ішкен адамға Аллан (міндетті түрде) лағынет айтқан "

"Адамды мас қылатын нәрсенің бәрі - ішкілік және әрбір мас қылатын нәрсе - арам. "

"Кімде-кім дүниеде үнемі ішкілік ішіп, тәубесіне келмей өлер болса, ақыретте ол ақырет шәрбатынан құр қалады "

"Ішкіліктен бойыңызды аулақ салыңыз, өйткені ол -жамандық атаулының кілті".

"Ішкілік - бүкіл арамдықтың, жамандықтың бастауы "

"Мас қылатын нәрсенің көбі де азы да (тамышы) арам "

Әлидің анасы Фатима о дүниелік болды

Фатима бинти Әсәд Аллаһтың нәбиінің көкесі Әбу Тәліптің жары еді. Алғашқылардың бірі болып, мұсылмандықты қабылдап, Мәдинаға көшкен. Пайғамбары-мызға бала жасында көп қызмет жасаған бұл әйел оны өз балаларынан жақын көретін. Хазіреті Мұхаммед те оны ерекше сыйлап, құрмет көрсететін.

Жоғары көркем мінез иесі Фатима ханым хижреттің төртінші жылы Мәдинада мәңгілік сапарға аттанды.

Ардақты Пайғамбарымыз оған деген ілтипатын:

'Бүгін анам қайтыс болды" деген сөздерімен білдірген.

Хазіреті Әли:

"Менің анам Фатима қайтыс болғанда Расулаллаһ үстіндегі жейдесін шешіп оған кебін қылды және жаназасын да өзі шығарды",- деген. Сонан соң Пайғамбарымыз осы мүбәрак жанның қабіріне өзі түсіп жатып көреді де, жылап тұрып мәйітті жайғастырды. Сахабалар мұны көріп:

"Уа, Расулаллаһ! Сенің бұрын-соңды бұлай жасағаныңды көрмеп едік",- деп таңырқайды. Аллаһ Расулы оларға былай деп жауап берді:

"Әбу Тәліптен кейін осы әйелдей маған жақсылық жасаған ешкім болған емес. Жұмақтың жібегін жамылсын деп өз жейдеммен кебіндедім. Қабірде өткізетін сәттері оңай болсын деп көріне өзім жатып тұрдым".

Хазреті Фатиманы жер қойнына берген соң сүйікті Пайғамбарымыз оған былайша дұға етті:

"Алланың мейірімі түсіп, ақырыңды қайырлы етсін.!

Аллаһ саған рақым қылсын, уа, анашым! Сен менің анамды жоқтатпай анамдай болып едің! Өзің аш болсаң да, барыңды менің аузыма тосып едің! Өзің киінбей мені киіндіретінсің! Нығмет-ырзықтың ең жақсысын өзіңе алмай, маған беріп едің!

Алланың ризашылығы үшін, ақырет үшін осылай жасайтынсың! Аллаһ тірілтуші де, өлтіруші де. Өмір беретін, жан бітіретін де Сол!

Аллаһым! Анам Фатима бинти Әсадты кешіріп, алдын пейіш, артын кеңіс қылғайсың! Мен - Расулың және маған дейінгі пайғамбарлардың құрметіне дұғамды қабыл еткейсің, уа, қайырымдылардың қайырымдысы Ұлы Аллаһым!"

Пайғамбарымыздың немересі Хүсейіннің дүниеге келуі

Хижреттің төртінші жылы шабан айында Хазіреті Әли мен Хазіреті Фатиманың шаңырағында Аллаһ Елшісінің немересі Хүсейін дүниеге келді. Туылғанына жеті күн толғанда Аллаһ Расулы немересінің жолына құрбандыққа екі қошқар бауыздатты. Азан шақырып атын қойып, шашын алдырады.

Үлкен немересі Хасан сияқты Хүсейін де Пайғамбарымызға қатты ұқсайтын. Пайғамбарлар Сұлтаны әрдайым дұғасында:

"Аллаһым! Мен бұларды (немерелерімді) жақсы көремін. Сен де сүйгейсің"- дейтін болған.

Бірде сахаба Әюб әл-Әнсари пайғамбарымызбен жүздесуге келгенде Расулаллаһтың екі немересін ойнатып отырғанының үстінен шығады.

"Уа, Расулаллаһ! Сен осыларды өте жақсы көресің бе?"- деп сұрайды ол. Пайғамбарымыз оған: "Қалайша сүймеймін? Бұлар маған осы дүниеде иіскеуге бұйырған екі райханым ғой",- деп жауап береді.

ХИЖРЕТТІҢ БЕСІНШІ ЖЫЛЫ

XII ТАРАУ

МУСТАЛЫҚТАРҒА ҚАРСЫ ЖОРЫҚ

Хижреттің бесінші жылы, шағбан айы. Хузаа тайпасының мусталық руының рубасы Харис ибн Әби Дырар сөзі өтетін айналадағы шашыранды арабтарды жинап Мәдинаға мұсылмандарға қарсы жорыққа дайындалып жатады. Бұл дайындық туралы хабар көп ұзамай Мәдинаға жетеді. Пайғамбарымыз ақпараттың дұрыс-бұрыстығын тексеру үшін Бурайда ибн Хусайбал Әсламиді мусталықтар мекеніне барлауға жібереді.

Хазіреті Бурайда жолға шықпас бұрын Пайғамбарымызбен жан-жақты кеңесіп, жауды күдіктендірмес үшін қажет болғанда шындыққа қайшы сөйлеуге рұқсат беріліп-берілмейтіндігін сұрады. Күмән туғызбау үшін және өзіне қауіп төнгендей болса жалған сөйлеуге пайғамбарымыз оған рұқсат береді.

Хазіреті Бурайда мусталықтардың ауылына барып қатардағы біреу тәрізді:

"Сендердің (пайғамбарға) ана адамға қарсы жорыққа жиналып жатқандарыңды естіп келемін. Мен де өз руымның сөз тыңдар жігіттерін ертіп саптарыңа қосылғым келеді. Олардың (мұсылмандардың) түп-тамырымен көзін жойғанға шейін бірге күресейік!" - деді.

Мұсталықтар башысы Харис ибн Әби Дырар:

"Біз осы жолға аянбай дайындалудамыз, тезірек қосыл", - деді.

Хазіреті Бурайда мән-жайды білген соң жігіттерімен бірге сайланып келетін болып кетеді.

Шағбан айының екінші дүйсенбісі. Аллаһ Елшісі жеті жүз сарбазымен орнына имамдыққа Зәйд ибн Харисті тастап сапарға аттанды. Мужаһидтер сапына Айша мен Үммү Сәлама анамыз да қосылды. Армияда отыз шақты атты әскер болды.

Ерекше тоқтала кететін жайт, мунафиқтар осы жорыққа айрықша жиналып әзірленген-ді. Ислам әскерлері қатарына қосылғандары да біршама. Олардың ішкі мақсаттары белгілі еді - түскен олжаға ортақтасу және мұсылмандар арасына бүлік салу.

Мұсылмандар Мурайси құдығының басына келгенде жау тыңшыларының біреуі қолға түседі. Мұсылманшылықты қабылдауға наразы болған ол сол жерде өлтіріледі.

Мұны естігенде мусталықтар шайқасты бастамай жатып шошып кетеді. Айналадан көмекке келген арабтар сапты тастап, бытырап тарай бастайды. Аллаһ Расулы бастаған сарбаздар Мурайси құдығы маңына теріден шатыр құрып, сонан соң сапқа тізіледі. Муһажирлер байрағын Әбу Бәкір Сыддық, әнсардікін Саад ибн Убада ұстайды. Хазіреті Омарға "Лә иләһа иллаллаһ деп мал-жандарыңды құтқарып қалындар" деп жар салып дұшпанды иманға шақыру міндеті жүктеледі. Мусталықтар, әрине, бұл шақыруды қабылдаған жоқ, керісінше бірінші боп оқ атып қақтығысты бастап жіберді.

Қаһарман сахабалар қарап қалсын ба, олар да оқ жаудырды. Пайғамбарымыз баса көктей шабуылдауға әмір берді. Мусталықтардан сүт пісірім уақытта 10 адам өліп, қалғаны тұтқынға алынады. Ислам армиясынан

бір сарбаз шейіт болады. Мусталықтардан 200-ге жуық тұтқын, ат, түйе, сиыр - малдай олжа алынады. Түскен олжаны принципті түрде бөлістірген соң, тұтқындар да үлеске беріледі. Мурайси құдығы басында жүзеге асуы себепті бұл жорық Мурайси жорығы деп аталады.

Жорық біткен соң мужаһидтер Мурайси маңында бірнеше күн тынығады. Бұрын да айтылғандай, бұл жорыққа көп мунафиқ қатысады. Мәліметтерге жүгінсек, бұған дейінгі жорықтарда мунафиқтар саны мұншалықты көп болып көрген емес. Мақсаттары - қатарлары толыға түскен мұсылманның арасын қалайда бұзу, болмашы мүмкіндікті пайдаланып араздастыру еді... Қырғын болған күннің ертесіне мужаһидтер айналаны әбден барлап көз жеткізу әрі тынығу мақсатымен Мурайси маңынан айырыла қоймаған.

Күтпеген жерден: "Уа, әнсарлар, көмекке келіңдер",- деген дауысқа бәрі елең ете қалады. Артынша "Уа, муһажирлер қайдасыңдар?"- дегенді естиді. Сөйтсе, Хазраж тайпасынан Синан ибн Уәбар мен Хазіреті Омардың Ғифар руынан жалдап алған атсейісі Шахжах құдық басында шелектердің ауысып кетуіне байланысты шекісіп қалған екен. Екеуінің ерегісін естіп әнсарлар мен муһажирлер сол жерге жиналып қалады. Енді болмаса ұрсысып, мұсылмандар бір-бірімен қырқыспақшы. Дәл уақытында Пайғамбарымыз келді де:

"Надандық жайлаған кезеңдегідей түкке алғысыз нәрсеге бола ерегіскендерің не? Ескі әдетті ұстанғандар өзін-өзі тозаққа тастайды",- деді.

Абдуллаһ ибн Үбәйдің бүлігі

Қашанда араздық отын тұтатуға дайын мунафиқтардың басшысы Абдуллаһ ибн Үбәй бұл оқиғаны қалт жібермеуге тырысты. Пасық пиғылын жүзеге асыру мақсатымен:

"Ей, әнсарлар! Муһажирлерге есіктен кіріп, төр менікі дегізіп қоймақпыз ба? Сендердің арқаларыңда адам болғандарын ұмытып, жан шақырып алған соң өзімізге ұмтыла бастады",- деп ұйытқыта жөнелді. Мұнысымен де тынбай, сайқали мысқылмен шешенсіп:

"Бұларды қалаға кіргізіп, жер беріп, ішіп-жемдеріңе ортақ қылдыңдар. Төр де, сөз де осылардікі дедіңдер. Енді ызалы сөз естіп жатырсыңдар, кінә өздеріңде. Сиыр сипағанды білмейдінің кері.

Уаллаһи, осыдан Мәдинаға аман-сау жетсек, ең құрметті әрі игілер (өзін де соған қосып қойды) ең бейшара әрі дәрменсіздерді (Хазіреті Мұхаммед пен муһажирлерді айтып тұр) ол жерден қуып шығады",- деп балағаттап та жіберді.

Мұны естіген жас сахаба Зәйд ибн Әркам, Абдуллаһ ибн Үбәйге:

"Уаллаһи, осы қауымның бейшарасы, жексұрыны сенсің. Мұхаммед Аллаһ тарапынан мадақталған, әзіз тұлға",- деп ызалы үн қатты.

Бас мунафиқ дереу өзгеріп шыға келді. "Уа, бауырым! Жарайды үндемей-ақ қой. Мен қалжындап айтып едім",- деп тағы да екі жүзділігін паш етті.

Жас сахаба Зәйд естігендерін ішіне бүгіп қалуды жөн көрмей Пайғамбарымызға айтып келді. Мұхаммед (с.а.у.) мұны естігенде түрі бұзылып кетті. Қасында Хазіреті Әбу Бәкір, Хазіреті Осман, Хазіреті Саад ибн Әби Уакқас, Хазіреті Мұхаммед ибн Мәслама және бірнеше әнсар мұсылман отырған-ды. Пайғамбарымыз Зәйдтен:

"Ибни Үбәйға дұшпандықпен айтып тұрған жоқсың ба?" - деп сұрады.

Жас сахаба Зәйд: "Аллаһ атымен айтайын бұл сөздерді содан есіттім",- деді.

Аллаһ Елшісі қайтадан: "Жаңылыс естіген жоқсың ба?"-деді. Зәйд Аллаһтың атымен ант ішіп айны-қатесіз мунафиқ басшыдан естігенін жеткізді.

Абдуллаһ ибн Үбәйдің бейәдеп сөздер сөйлегенінен сахабалар түгелдей құлағдар болып үлгіреді. Әнсарлардан кейбіреулері: "Өз қауымыңның басшысына жала жапқаның не?"- деп Зәйдке тиісті.

Зәйд оларға "Уаллаһи, мен бұл сөздерді түгелдей соның өз ауызынан есіттім. Егер осы айтылғандарды туған әкем айтса да Расулаллаһқа жеткізген болар едім. Аллаһ Тағаланың пайғамбарына уахи арқылы болған жайды білдіретініне сенемін",- деп жауап берді де, "Аллаһым, Расулыңа менің сөздерімнің растығын білдір", - деп дұға етті.

Хазіреті Омар сол тұста Расулаллаһтан Абдуллаһ ибн Үбәйді өлтіруге рұқсат сұрады.

"Егер,-деді ол,- муһажирлердің өлтіргенін қаламасаңыз, Саад ибн Муазға немесе Мұхаммед ибн Мәсламаға өлтіртейік", - деді.

Расулаллаһ бұл ұсынысты қабылдаған жоқ.

"Егер мен оны өлтіруге рұқсат берсем, Мәдинаның бас көтерер бірсыпыра адамы іштей үрейленіп қалуы мүмкін. Екіншіден, мәселенің астарын білмейтін қара халық "Мұхаммед (с.а.у.) асхабын өлтіріп жатыр" деп әңгіме таратса жағдайымыз не болмақ?"- деп сахабаларына ой тастады.

Аллаһ Расулы күн тас төбеге көтерілген сәтте шыжғырған аптапты елеместен табан астынан Мәдинаға бет түзеуге бұйрық берді..

Аллаһ Расулы Абдуллаһ ибн Үбәйді шақырып алып: "Маған жеткен сөздерді айтқан сен бе?"- деп сұрайды.

Бас мунафиқ басын ала қашты:

"Жоқ! Саған кітап түсірген Аллаһқа ант етемін, ол сөздердің бірде-біреуін айтқан жоқпын. Зәйд өтірік айтады",-деді. Пайғамбарымыздың ми қайнатқан ыстық сәтте сарбаздарын сапқа тұрғызуы оларды аң-таң қалдырды. Әнсардың алдыңғы қатарлыларының бірі Үсәййд ибн Худайыр:

"Уа, Расулаллаһ, бұл уақытта жолға шыққан мүлде қолайсыз. Сен бұлай жасамаушы едің ғой",- деді. Пайғамбарымыз:

"Соңғы оқиғаны естімеп пе ең?"- деді.

Үсәййд:

"Нені айтасыз?"

"Абдуллаһ ибн Үбәйдің айтқандарын", - деді Аллаһ Расулы.

"Не депті ол? "- деді Үсәййд таңырқай.

Пайғамбарымыз: "Мәдинаға барған соң, ең құрметті әрі игілер, ең бейшара әрі дәрменсіздерді қуып шығады",- депті.

Үсәййд ибн Худайыр:

"Уа, Расулаллах! Сен қаласаң, оны Мәдинадан айдап шығасың. Әлсіз, бейшараның нақ өзі-сол. Әзіз әрі құрметті -Сенсің.

Аллаһ сені бізге әкелген тұста қауымы оны билеуші сайлап, тәж әзірлеп жатқан еді. Ол сұлтандық билікті сен тартып алды деп ойлайды",- деді.

Пайғамбарымыз сахабалардың қаңқу сөзге еріп алаңдамауы үшін аяқ астынан жолға шығуға шешім қабылдаған-ды. Бір күн, бір түн тоқтамай жүріп, шаршап, ыстықтан ығыр бола бастағанда барып тынығуға рұқсат етілді. Ұйқысыз жол жүріп әбден қалжыраған сарбаздар түскен жерде жатып тыныққанды мақұл көрді. Сөйтіп Аллаһ Елшісі алып-қашпа әңгіменің, өсек-аяңның таралуына тосқауыл қойды.

Мұсылмандар армиясы «Бәка» деген жерге келгенде алай-түлей дауыл соғады. Мужаһидтер үрейленіп қалады. Олардың ойы сол жерге жақын Ғатафан тайпасы шабуылдап келе ме деген қатер еді. Өйткені онымен арадағы келісімнің де мерзімі біткен.

Пайғамбарымыз: "Қорықпаңдар! Сіздерге дәл қазір ешкімнен зиян келмейді. Бұл дауыл кәпірлерден азулы біреуінің өлгенінің ишарасы",- деді.

Шындығында мужаһидтер Мәдинаға келген соң дәл сол дауыл ескен сағатта яһуди басшыларының бірі Рифа'а ибн Зәйдтің өлгенін естиді. Ол пайғамбарымыз бен мұсылмандардың ата жауы болатын.

Хазіреті Абдуллаһтың ұсынысы

Абдуллаһ ибн Үбәй мұсылмандардың қас дұшпаны болса, оның туған ұлы Абдуллаһ Аллаһ жолына шын берілгендерден еді. Әкесінің былапыт сөздерін естіген ол шұғыл түрде Аллаһ Елшісімен жүздесіп, былайша ұсыныс айтты.

"Уа, Расулаллах! Әкеммен араларыңызда болған жайды есіттім. Оны өлтірмек болғаныңыздан хабардармын. Егер естігенім рас болса, рұқсат етсеңіз өзім-ақ әкемді өлтіріп, басын алдыңызға әкелейін. Хазраждар менің әкемді ерекше жақсы көретінімді біледі. Егер оны өлтіруді басқа біреуге тапсырар болсаңыз, сол адамға қарсы өшпенділігім оянуы мүмкін. Нәпсіме ие бола алмай, кәпірді өлтірген мұсылманға қол көтере қалсам тозақтық болып кетермін",- деді.

Сахабаның құрыштай иманының көрінісі бұл. Расулаллахқа, мұсылмандарға қарсы шығып, бейәдеп сөзбен балағаттаған әкесін өлтіруден де тайсалдырмаған күдіретке еріксіз таңдай қағасың!

Аллаһ Елшісінің жауабы ер жүрек сахабаға жұбаныш болды:

"Уа, Абдуллаһ, мен сенің әкенді өлтіру жайын ойыма да алғаным жоқ. Ешкімге ондай міндет жүктемедім де. Арамызда жүргенде онымен жақсы қарым-қатынаста боламыз".

Мұсылмандар Мәдинаға жақындап қалған... Ақық деген жерде Хазіреті Абдуллаһ аттан түсіп әкесінің жолын кес-кестеді. Түйесін шөктірген соң:

"Ізгілік пен күштің бастауы Аллаһ пен оның Расулы екенін мойындағанша тыпыр еткізбеймін", - деді. Мунафиқ басшы естіген құлағына, көрген көзіне өзі сенбеді. Мұны айтқан өз ұлы Абдуллаһ қой! Бұл қалай болғаны?

Иман келтіргенсіп жүрген мунафиқ ақиқат иманның құдіретінен бейхабар еді.

Таңданысы мен ашуын ірке алмай ұлына:

"Мына көптің ішінен бөліп алып Мәдинаға кіргізбеймін дейсің бе?"- деді.

Хазіреті Абдуллаһ та:

"Иә, бүгін адамдардың ең әзіз әрі күштісінің, ең бейшара әрі әлсізінің кім екенін үйретіп мойындатпасам саған Мәдинаға кіру жоқ. Аллаһ пен Расулының ең құрметті екенін мойындамасаң, өз қолыммен өлтіремін",- деп зіркілдеді.

Әкесі баласының айтқанынан қайтпайтынын аңғарған соң

"Мен құрметті әрі құдіретті Аллаһ, Расулы және муминдер екеніне куәмін",- деді.

Оқиғаны естіген Пайғамбарымыз Хазіреті Абдуллаһқа:

"Аллаһ саған Расулына және муминдерге деген құрметің үшін қайырым етсін",- деп дұға етіп, әкесін қоя беруді бұйырды.

Мұсылман армиясы жиырма сегіз күн жол жүріп, рамазан айы туған шақта Мәдинаға келіп кіреді.

Мунафиқтар туралы түскен сүрелер

Осы оқиғалардан соң Абдуллаһ ибн Үбәй және өзге мунафиқтар туралы жеке сүре түсті. Онда мунафиқтардың сипаттары былайша мазмұндалады. **"Мунафиқтар саған келгенде "сен Аллаһтың пайғамбары екендігіңе куәлік келтіреміз" деді. Аллаһ сенің, әлбетте, пайғамбар екендігіңді біледі. Сонымен қоса ол мунафиқтардың өтірікші екендеріне де куә. Олар өздерінше анттарын қалқан ретінде қолданып, адамдарды Аллаһтың жолынан ұзақтатты. Олардың істегендері қандай жиікенішті!**

Өйткені олар иман келтірді, сосын кәпір болды. Сондықтан жүректеріне күпірден мөр басылды. Сол себепті олар (иман ақиқатын) ұқпайды. Оларды көргенінде түр -тұлғасын (бәлкім киім киісін) ұнатып қаласың. Сөйлей бастаса, айтқандарын тыңдайсың. Негізінде олар сүйеп қойған (үлкен) томарлар сияқты. Әр дыбысты өздеріне қарсы деп ойлайды. Негізінен қас дұшпан солар. Олай болса, олардан сақтан. Аллаһ оларды жоқ қылсын. Қалайша олар (Хақтан) бас тартады? (Мунафиқун, 1-4)

Сүренің мұнан соңғы аяттарында Абдуллаһ ибн Үбәйдің сөздеріне тоқталады:

"Олар Мәдинаға барсақ, ең құрметті әрі ең күштілеріміз ол жерден ең бейшара әрі әлсіздерді қуып шығарады" деді. Негізінде құрмет,

күдірет және жеңіс Аллаһқа, пайғамбарға, муминдерге тән. Бірақ мунафиқтар мұны білмейді... " (Мунафиқун 7-8)

Осы аяттарды қабылдап алған соң Расуллaһ Зәйдті шақырып, құлағынан ұстап тұрып:

"Міне, Аллаһ жолында құлағымен міндетін дұрыс атқарған жігіт осы!- деді де, -Уа, Зәйд! Аллаһ сенің айтқаныңды растады",- деді.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ ХАЗІРЕТІ ЖУАЙРИЯМЕН ҮЙЛЕНУІ

Хазіреті Жуайрия мусталық рубасы Харис ибн Әбу Дырардың Мурайси жорығында тұтқынға алынған қызы. Күйеуі пайғамбарымыздың қас жауы Мусафи ибн Сафуан шайқаста мерт болады. Жесір әйел Жуайрия тұтқындар үлестірілгенде Сабит ибн Қайстың үлесіне тиеді.

Хазіреті Жуайрия Сабит ибн Қайсқа підия төлеп азаттыққа шығуды армандайды. Бірақ қол қысқа. Ойланып-толғанып пайғамбарымыздан підия өтеуге көмектесуін өтінеді. Расул Әкрам оған:

"Сен үшін мұнан да қайырымды жол жоқ па?"- деп сұрайды. Күтпеген жерден қойылған сауалға не деп жауап берерін білмей қалған әйел біраз күмілжіп тұрды да:

"Уа, Расулаллаһ! Мен үшін азаттықтан қайырлы не болуы мүмкін?"- дейді.

Пайғамбарымыз: "Сенің підияңды өтеп, ақ некелілерім арасына қоссам ше?"- дейді. Жуайрия мүлдем аң-таң. Күндіктен құтылып қана қоймай кез келгенге бұйырмайтын бақытқа кенелу! Үндемей ойға шомды. Осыдан біраз бұрын көрген түсін еске алды: Ай Мәдинадан шығып дөңгеленген күйі қойнына кірген-ді... Сонан соң пайғамбарымызға қарап:

"Уа, Расулаллаһ! Егер мені мұндай құрметке лайық деп білсеңіз, мен үшін мұнан артық дәулет те, бақ та болмақ емес",- деді.

Харис ибн Әби Дырардың мұсылман болуы

Хазіреті Жуайрияның әкесі Харис ибн Әби Дырар қызын күндіктен құтқаруға, підия үшін бірнеше түйесін алдына салып Мәдинаға жолға шығады. Ақыққа келгенде ойланып, екі түйесін қимай тау арасына жасырып тастап кетеді. Сөйтіп Пайғамбарымызға келеді.

"Уа, Мұхаммед! Қызымды тұтқынға алыпсыңдар. Мына түйелерді підия ретінде әкелдім",- дейді.

Расулаллаһ: "Ақықта пәлен таудың арасындағы екі түйені неге әкелмедің?"- деп сұрайды.

Харистың төбесінен жай түскендей әсер етеді, өйткені түйелерді ол жерге жасырғанын өзінен басқа ешкім білмейтін. Мұнан әрі күтудің мәнсіз екенін ұққан ол:

"Мен Аллаһтан басқа Тәңір жоқтығына, сенің де Аллаһ елшісі екеніне куәмін. Уаллаһи, істеген ісімді (түйені жасырғанымды) Аллаһтан басқа ешкім білмейтін",- деп мұсылмандығын жария етті. Онымен бірге екі ұлы және қасындағы өз руының жігіттері де иманға келді.

Пайғамбарымыз Жуайрияның қожайынына хабар жолдап күнін сатуын өтінеді. Сабит ибн Қайс ойланбастан: "Әке-шешем сенің жолыңа құрбан болсын, саған оны бердім",- деді. Расулаллаһ пидиясын төлеп Хазіреті Жуайрияны әкесіне табыстады.

Мұсылмандықты қабылдаған Хазіреті Жуайрияны әйелдікке алу үшін Пайғамбарымыз оған құда түсті. Харис ибн Әби Дырар ризалығын білдірді.

Расул Әкрам төрт жүз дирхам мәхир беріп Жуайриямен некесін қидырды.

Пайғамбарымыз Хазіреті Жуайрияны алған соң асхабы:

"Расулаллаһтың зайыбының туған-туыстары мен жақындары құл болмауға тиіс",- деп тұтқындардың бәрін босатады. Қолға түскендердің жүз шақтысы әйел болған.

Хазіреті Айша анамыз: "Мен қауымы үшін Жуайриядан қайырлы, содан асқан мүбәрак әйел көрген емеспін" деген.

Шынында да Хазіреті Жуайрия бақытты еді. Бір күнде үш бақытқа ие болды - күндіктен өзі құтылды және бүкіл руын құтқарды, Пайғамбарымызбен ақ некеге отырды. Аллаһ Расулының Хазіреті Жуайриямен бас қосуы Мусталық руының өздеріне деген сенімдерін арттырды. Көпшілігі осы құрметке ризалықтарын мұсылмандықты қабылдау арқылы білдірді...

Пайғамбарымыздың әрбір некесінің өзіне тән сыры, мәні бар. Осы жолғы некеде де халықтың жүрегіне иман нұрын егу, өзіне және Исламға сүйіспеншілік ояту, ру тайпаларды туыстырып жақындастыру, Исламды қолдаушылар қатарын арттыру... «Құданы құдай қосады» деген сөзді қазекем де айтқан емес пе, ерлі-зайыптылардың арқасында екі жақ ағайындасып, бір-біріне жәрдемші болары сөзсіз.

Пайғамбарымыздың Хазіреті Жуайриямен үйленудегі негізі мақсаты да осы. Мақсат орындалды да.

Хазіреті Жуайрияның шын аты - Бәрра еді. Бұл есім Пайғамбарымызға ұнамай, үйленген соң Жуайрия деп өзгертеді. Мағынасы - сүйкімді әйел. Хазіреті Жуайрия өте тақуалы әйел болған. Жетім - жесірге, кедей кепшікке қолынан келген көмегін аямайтын. Өзі аш қалса да қолындағысын жарлы-жақыбайға беретін. Оған төмендегі оқиға куә.

Бірде Аллаһ Елшісі (с.а.у.) Жуайрияның отауына кіріп:

"Өзек жалғар бір нәрсе бар ма?"- деп сұрайды.

Мейірімді әйел: "Уа, Расулаллаһ, үйде жейтін түйір азық жоқ. Бір қу сүйек қалып еді, оны да азат болған күңімізге садақа деп бердім",- деп жауап береді.

Жуайрия анамыз хижреттің 57 жылында қайтыс болып, Бақи зиратына жерленді.

ХАЗІРЕТІ АЙШАҒА ЖАБЫЛҒАН ЖАЛА

Сырт көзге иманды болып көрініп, ішкі пиғылдары қараниеттілікке негізделген мунафиқтардың бар мақсаты -Пайғамбарымыз (с.а.у.) бен мұсылмандарға зиян шектіру. Сол мақсаттары жолында аянбай - талмай

тыраштанатын. Тіпті Пайғамбарлар Сардарының(с.а.у.) ақ некелі пәк зайыптарына күйе жағып, кір келтіргендерімен қоймай, нас әрекеттеріне масаттанатын.

Ислам тарихында Айша анамызға бас мунафиқ Абдуллаһ ибн Үбәй тарапынан жабылған жала оқиғасы жан-жақты түсіндіріледі. Оған қатысты Құран аяты да түскен. Оқиға былай болған.

Айша анамыздың баяндауына сүйенсек, Расулаллаһ қайсыбір жорыққа шыққанда әйелдері арасында жеребе тастап, кімге шықса, соны ерте жүрген.

Мусталық жорығында кезек Айшаға түседі.

Оқиғаны Айша анамыздың өз аузынан тыңдайық: "Расулаллаһпен бірге сапарға шыққанмын. Бұл кезде әйелдердің жабық, шет көзден жасырын жүріп тұруы жайында аят түскен. Сол себепті мені түйеге қоршау ішінде әкеліп, сол күйі қызметшілерім жерге түсіретін. Содан не керек, осы жорықтан қайтар жолда Мәдинаға жақын бір жерде қолбасшының әмірімен тоқтап, сарбаздар тынықты. Түн ортасы ауған шақта сарбаздарға жолға жиналуға бұйрық берілді. Бұйрық берілген сәтте мен әжет сындыру үшін оңаша жерде едім. Асығыс қайтып келгенімде мойнымдағы Йемен көз моншағынан тізілген алқаның түсіп қалғанын көрдім. Оны анам Үммү Руман тойыма сыйға тартқандықтан мен үшін аса қымбат еді. Әжет орнына қайта барып келгенімше мені түйе үстіндегі қоршаудың ішінде деп ойлап қызметшілер түйені айдап кете барыпты. Алқамды іздеп жүріп, әрең тауып қайтып келсем, әскерлер ұзап кетіпті. Түйемнің шөккен орнына келіп, сырт киіміме оранған күйі қисайып жата кеттім. Менің жоқ екенімді көргенде қайта келер деп ойладым. Сөйтіп жатып көзім ілініп кетіпті. Әрдайым жорық тұсында жолай қонған жерлерді артынан бақылап, тексеруге тағайындалған Сафуан ибн Муаттал деген адам бар еді. Сол Сафуан міндетін орындамаққа әскер демалған жерге келгенде ұйықтап жатқан мені көріп, таниды. Өйткені сырт көзден жасырынып жүру жайында аят түскенге дейін мені көрген кісі еді. Сафуан мені көрген сәтте сасқанынан:

"Инна лиллаһ уә инна иләйһи ражи'ун" (Біз Аллаһтан келдік және оған қайтып ораламыз),- дейді. Оның дауысынан шошып оянып, киімімді түзелткен болдым. Уаллаһи, онымен бір ауыз тіл қатысқан жоқпыз. Тек жоғарыдағы айтқанын ғана есіттім.

Сафуан түйесін шөктіріп "мін" деді маған. Мен атып тұрып, түйеге міндім. Мұнан соң түйенің бас жібінен жетектеген күйі әскерлерге жету үшін жылдам ілгерілей берді. Таң атқанша қуып жете алмадық.

Ақыры сарбаздар демалғалы тоқтаған кезде үлгердік".

Мунафиқтың "мақсатына" қол жеткізгені туралы

Сафуан ибн Муаттал Айша анамыз мінген түйені жетелеп келе жатқанда мунафиқ басшысы Абдуллаһ ибн Үбәй ұшырасады.

Ол салған жерден:

"Бұл кім?"- деп сұрайды.

"Айша",- дейді Сафуан.

Көпшілік арасында екіжүзділігімен, жексұрындық әрекеттерімен танылған мунафиқ түймедейді түйедей қылып көрсететін әрқашанғы әдетіне басып "Айша да өзін оңайлықпен ақтап ала алмас, қасындағы адам да" деп былапыт сөздерді айтқанымен қоймай, пасық пиғылымен кезекті жаланың жоспарын ойластыра бастайды.

Абдуллаһ ибн Үбәйдің аузынан шыққан сөз құлақтан құлаққа жетеді.

Хазіреті Айшаның кейіннен айтқаны:

"Жалақорлар небір сұмдықты айтып, жұрттың аузын аштырыпты. Уаллаһи, менің айналамда айтылғандардан алғашқыда еш хабарым болмады". Өсек жалаға себеп болған оқиғаның бас-аяғы осы. Хазіреті Айша белгілі себеппен кешігіп, әскерлерден қалып қойған да, артынан қонған жерді бақылап шығуға міндетті кісі оны көріп, адамдарына әкеліп қосқан.

Кейіннен белгілі болғандай, бақылаушы жауынгер Сафуан ибн Муаттал еркектік қабілеттен де ада екен.

Құранның баяндауынша, пайғамбарлар муминдерге нәпсілерінен де жақын әрі жоғары тұруға тиіс. Ал пайғамбарымыздың ақ некелі әйелдері барша мұсылман қауымының анасы есепті. Пайғамбарымыз мәңгілік сапарға аттанған соң да онымен некелескендерді әйелдікке алуға қатаң тыйым салынған. Сондықтан Аллаһқа және Оның пайғамбарына шын сенген нағыз мұсылман осы нақты аяттарды оқып білгеннен соң РасулАлланың көзі тірісінде де, ақиреттік болғаннан соң да оның ақ некелі әйелдеріне жала жауып, жаман сөз айтпақ тұрмақ, ондайды ойлауы мүмкін емес.

Аллаһ пен пайғамбарға жан-тәнімен берілген муминдердің сүйікті әміршісі - Хазіреті РасулАлланың зайыбын жалғыз қалған жерінен көріп, түйесіне мінгізіп шапшаң түрде сарбаздарға әкеліп қосуында тұрған не бар?

Нағыз иман ері Сафуан ибн Муаттал өз міндетін адал атқарды. Өкінішке қарай, жүректері таттанған, арамдықтан басқаны ойлай алмайтын, бүлікшіл мунафиқтар бұл оқиғаның астарынан арамдық іздеді. Әсіресе, Абдуллаһ ибн Үбәйдің көктен іздегені жерден табылғандай қуанып, Аллаһ Елшісінің намысын таптауға, мұсылмандар арасына лаң салуға асықты.

Абдуллаһ ибн Үбәй көрмегенін көргендей көпіртіп, жұртқа жайып жіберді. Хассан ибн Сабит, Мыстах ибн Усаса, Хамна ибн Жахш сынды кейбір мұсылмандар мунафиқтардың тұзағына алданып, өсектің таралуына себеп болады. Ел-жұрт шулап жатқанда Айша анамыз ол оқиғалардан мүлде бейхабар.

Енді оқиға барысын аяулы жанның өз аузынан тыңдап көрсек:

"Мәдинаға келгенімізге көп болмаған, мен ауыр науқасқа ұшырадым. Ұстамалы безгекпен бір ай төсекке таңылдым. Сол тұста халық арасында маған жабылған жала-өсек тарапты. Болған жайлардан мүлде хабарсыз едім. Қаңқу сөз құлақтан құлаққа жетіпті. Расулаллаһ та, әкем мен шешем де естігенмен, бірде-біреуі маған бір ауыз тіс жармаған. Тек сырқаттанып жатқанымда, Расулаллаһтан салқындық сездім. Бұрын сәл ауырсам барынша мейірленіп жағдайымды сұрайтын. Бұл жолы атымды да атамастан "Сырқатыңыз қалай? деген де қойған. Жалақорлардың бәлесінен бейхабармын.

Арадан жиырма күндей уақыт өтті. Сырқатым тәуірленіп, бойымды жаза бастағанмын.

Ол кездері біз иісінен жиіркенгендіктен әжетханалар үйден аулақта Мәдина қырларында болатын. Әйелдер түнде де қырға шығып әжетке отыратын.

Бір күні мен Мыстах ибн Усасаның анасымен еріп әжетханаға шықтым. Мыстахтың анасы етегіне шалынып құлап түсті де тұрып жатып "Жалпасынан түскір Мыстах жетпей желкең үзілсін!", - деп баласын қарғады.

Мен таң қалып:

"Апа-ау, өз баланды қарғағаның не?" - дедім. Ол үн қатқан жоқ. Біраз жүрген соң ол тағы шалынып құлады, бұл жолы да "Жетпегір Мыстах, жалпаңнан түскір!" - деді.

"Апа-ау, ұлыңды қарғағаның болмады", - дедім.

Ол жауап берген жоқ. Қырсыққандай қасымдағы әйел үшінші рет шалынды тағы да "Жерді сүзе құлағыр Мыстах" - деді. Мен шыдамай:

"Апа, неге үздіксіз баланды қарғап келесің? Бәдір соғысына қатысқан жауынгерді қарғауға қалай тілің барады?" - дедім.

Сонда барып: "Ұлымның сен туралы айтқан жаласы есіме түскен сайын қарғыстан басқа ештеңе айта алмаймын", - деді.

"Ол мен туралы не айтып жүр?" - деп сұрадым дегбірісіденіп.

Мыстахтың анасы жалақорлардың ойдан шығарғандарын бүгешүгесіне дейін әңгімелеп берді. Қиналып-қыстыққаным сондай, дәрет сындыруға әлім жетпеді. Жазықсыз жалаға ұшырағаным үшін жылай-жылай, көзім қарауытып, өксіктен өкпем өше жаздады.

Хазіреті Айша төркінінде

Айша анамыз науқасынан мүлде айығып кеткен жоқ еді, бір күні Аллаһ Расулы отауына кіріп сәлем берді де зайыбының есімін атамастан:

"Сырқатыңыз қалай?" - деді.

Онан соң ләм-мим үндеген жоқ. Айша қатты ызаланып:

"Уа, Расулалаһ! Өмірімде мұнша қиналмап едім. Маған рұқсат етсең, төркініме барсам деп едім. Жағдайымды анам жасасын", - дейді.

Пайғамбарымыз: "Баруыңа болады", - деп қасына қызметші қосып жібереді. Хазіреті Айша ата-анасына барып, өзі туралы өсектің анық-қанығын білгісі келеді. Анасы ауру күйінде сүйретіліп келген қызына: "Жарығым-ау неге келдің?" - деді.

Айша: "Анашым, жұрт мен жайлы неше түрлі әңгіме айтып жүрген көрінеді. Неге маған айтпадыңдар?" - дейді жыламсырап.

Анасы сабырға шақырып:

"Еш уайымдама қарағым, денсаулығыңды ойла. Сен сияқты сұлу әйелді, күйеуінің сүйіктісі болған әйелді өсектемегенде кімді өсектейді. Көптің ауызына қақпақ бола алмайсың, бұл тіршіліктің ағымы солай ғой", - дейді.

"Әкем де хабардар ма?" - деп сұрайды Айша.

"Иә".

"Расулаллаһ ше?"

"Ол да біледі".

Айша қыстығып жылап жіберді. Әкесі Әбу Бәкір сол сәтте шатырда Құран оқып отырған. Қызының жылаған дауысын естіп түсті.

"Не болды?"-деп сұрады.

"Өзіне жабылған жаланы естіп келіпті",- дейді Үммү Руман. Хазіреті Әбу Бәкір де көзі жасқа толып, жылауға шақ қалады. Сол күні Айша анамыз таң атқанша кірпік ілмей өксімен болады.

Пайғамбардың сахабаларымен кеңесі

Айша анамыз туралы алып-қашпа әңгіме көпшілік арасында жайылып, гу-гу қызған тұстарда Пайғамбарымыз сырт көзге көрінбей үйінен шықпайды... Маңызды мәселеге қатысты уахи кешіккен сайын мазасызданып, ақыры асхабымен кеңескенді мақұл көреді.

Хазіреті Омар:

"Уа, Расулаллаһ! Аллаһ сақтасын! Айтылғандар сол күйі жала".

Хазіреті Осман өз көзқарасын былайша білдірді:

"Уа, Расулаллаһ! Ұлы Аллаһ үстінен адам аяғы баспасын, жер бетіндегі күл қоқыс түспесін деп көлеңкеңізді жерге түсіруден сақтайды. Намысыңызды неге таптатсын".

"Уа, Расулаллаһ! Бір күні намаз қылдырып тұрып аяқ киіміңізді шештіңіз. Сізден көріп біз де шештік. Намаз біткен соң аяқ киімімізді шешуіміздің себебін сұрадыңыз. Біз де сізге ұйып жасағанымызды айттық. Сонда сіз "Таза болмағандықтан Жебірейіл маған аяқ киімімді шепгуге бұйрық берді" деген едіңіз. Осылайша аяқ киіміңізге нәжіс тигені, сол үшін шешуіңіз қажеттігі сізге әмірмен білдірілгенде ар-намысыңызға дақ түссе хабарсыз қалуыңыз мүмкін емес!"- деп Хазіреті Әли де өз ойын ашық айтты.

Аллаһ Елшісі Айшаның қызметшісі Бәрираның да пікірін сұрады.

Бәрира: "Уа, Расулаллаһ, сені хақ пайғамбар ретінде жіберген Аллаһқа ант етейін, мен ол хақында қайырдан басқа ештеңе білмеймін. Кемшілігін көрмедім, тек жас болғандықтан қамыр илеп отырып ұйықтап қалатын да, қамырға үйдегі қой ауыз салатын. Осыдан басқа нұқсанын көрсем көзім шықсын",-деді.

Хазіреті Зейнеп пайғамбарымыздың ақ некелі әйелдері арасыда сұлулығы және пайғамбарымыздың қасындағы орны жөнінен өзін Хазіреті Айшамен тең көріп, ылғи іштей бәсекелес болған. Соған қарамастан осынау адал көңілді әйел Хазіреті Айша туралы өсекті естігенде тіпті де сенбеген. Расулаллаһ болған оқиға туралы ойын сұрағанда былай деп жауап берген:

"Уаллаһи, мен естімегенімді есіттім деуден құлағымды, көрмегенімді көрдім деуден көзімді қорғаймын. Мен ол туралы қайыр мен жақсылықтан басқа ештеңе білмеймін".

Негізінде Аллаһ Елшісі пәк зайыбы Айша туралы жұрттың айтқаны қып-қызыл жала екенін жақсы білетін. Тек осындай пасық пиғылмен жоспарлы түрде жайылған өсектің ауыздан-ауызға таралуы

Пайғамбарымыздың көңіліне ауыр тиді. Сол себепті еріксіз Хазіреті Айшаға салқын қабақ танытқан. Мешіттегі хұтбасында бұл жайды ашық айтқан:

"Уа, мұсылман жамағаты! Отбасыма қатысты жалған жаламен менің көңіліме жара салған адамға қарсы тұруға кім жәрдемші бола алады? Өйткені мен өз отбасымның қайырлы екенін білемін. Жалаға себеп қылып көрсеткен кісі (Сафуан ибни Муаттал) хақында да білетінім тек жақсылық".

Пайғамбарымыздың Айшамен сөйлесуі

Айша анамыз жалаға қалғалы бір ай өтсе де ардақты Аллаһ Елшісіне уахи түспей қойды.

Мешітте хұтба айтқаннан кейін бірнеше күннен соң Пайғамбарымыз Хазіреті Әбу Бәкірдің үйіне барды. Сәлемдескен соң Хазіреті Айшаның жанына отырып былай деді:

"Уа, Айша! Сен туралы мынадай әңгіме есіттім. Егер сен сол айтылғандардан аулақ болсаң, жуырда Аллаһ сенің пәктігіңді анық білдіреді. Ал егер сен сондай құнаға батқан болсаң, Аллаһтан кешірім сұрап, тәубе ет. Өйткені құл күнәсін мойындап тәубе етсе, Аллаһ та оны кешіреді".

Хазіреті Айшаның сондағы жай-күйін баяндауы:

Расулаллаһ сөзін аяқтағанда көзімнің жасы кілт тоқтады. Әкеме қарап: "Расулаллаһқа мен үшін жауап бер",- дедім.

Әкем: "Уаллаһи, қызым! Расулаллаһқа не айтарымды білмей отырмын",- деді.

Сосын анама: "Онда сен мен үшін сөйле",- дедім.

Ол да: "Мен де Расулаллаһқа не дерімді білмеймін",- деп жауап берді.

Әкесі мен шешесі Расулаллаһқа жауап айта алмаған соң Хазіреті Айша өзі сөйлеуге мәжбүр болды. Иманына шәһадәт сөзін, Аллаһқа мадақ айтқан соң былай деді:

"Мен тазамын, пәкпін десем де сенбессіздер. Сабыр сақтап соңын күткеннен басқа амалым қалмады. Дәл сол сәтте Пайғамбарға Аллаһтан уахи келе бастады.

Расулаллаһ уахидың ауырлығынан қара терге түсті. Суық күнде де уахи сәтінде осылай жан тері шығатын.

Расулаллаһтың үстіне жамылғы жауып, басының астына тері жастық қойдық. Мен зәредей қорыққан жоқпын. Өйткені таза екенім өзіме де, Аллаһқа да аян.

Ата-анам болса өсек сөз тура шықса дегендей қорқып, зәрелері ұшып отырды".

Уахи келіп біткенде Аллаһ Расулы күлімсіреп тұрды да Айшаға қарап :

"Сүйінші, Айша, сүйінші! Ұлы Аллаһ сенің пәктігіңді білдірді. Жабылған жаладан тазартты",- деді.

Хазіреті Әбу Бәкір қуанғанынан қызын құшақтап бетінен сүйді.

Жала мәселесіне қатысты түскен аяттар былайша сыр шертеді:

"Сол ойдан шығарылған жаланы таратқандар -араларыңдағы саны аз топ. Сендер ол жаланы өздерің үшін жамандыққа санамай-ақ қойындар, керісінше сендер үшін жақсылық бар. Ол топ істеген

күнәларына қарай жазаланады. Әсіресе, күнәның ауырын істеген адам үшін ауыр азап бар.

Оны (жабылған жаланы) естігенде мұсылман еркектер мен әйелдер бір-біріңіз туралы жақсы ойлап "Бұл шіп-шикі жалған" деулерің керек емес пе еді?

(Айтқандарын растау үшін) Мунафиқ төрт куә әкелмей ме енді?. Ал төрт куәгер әкелмесе оны айтқандар Аллаһтың назарында нағыз өтірікшілер.

Егер Аллаһтың рақымы болмағанда дүниеде және ақыретте сол өсекті айтқандарың үшін ауыр азапқа душар болар едіңдер.

Сол кезде сіздер (сол) өсекті тілдеріңмен (бір біріңе) жеткіздіңдер. Нақты білмей тұрып ауыздарыңмен айтып және мұны (күнә емес) оңай нәрсе деп есептедіңдер. Негізінде Аллаһ назарында (ол) үлкен күнә. Оны (жалған жаланы) естігенде:

"Мұны айту бізге жараспайды. Аллаһ сақтасын! Бұл үлкен жала" деу керек еді.

Егер сіздер шындығында иман келтірген болсаңыздар, мұндай нәрсені айтуға Аллаһ мәңгі тиым салады! Аллаһ сіздерге аяттарын ашық білдіреді. Аллаһ бар нәрсені жан-жақты білуші әрі әр нәрсені орынды істейтін хикмет иесі. Муминдер арасында жаман сөздердің естілуін, таралуын жақтайтынға дүниеде де, ақыретте де азап бар. Оларды (жамандықты таратқысы келгендерді) Аллаһ біледі, сіздер білмейсіздер. Аллаһтың кеңшілігі, рақымы болмағанда және Аллаһ есіркеуші, мейірімді болмағанда қандай жағдайда болар едіңдер?" (Нұр сүресі, 11-20)

Осылайша Аллаһ уахи арқылы Хазіреті Айшаға жабылған жаланың жалғандығын анықтап, РасулАлланың ақ көңілін уайымнан құтқарса, Хазіреті Әбу Бәкірдің беделіне нұқсан келтірмеді, мұсылмандар арасында да бос әңгіменің таралуына тосқауыл қойды.

Аллаһ Расулы мәселеге қатысты уахи түскеннен кейін халықтың алдына шығып хұтба оқыды. Соңынан жаңадан түскен Құран аяттарымен таныстырды.

Мәселенің анық-қанығына көпшіліктің көзі жеткен соң жалған жаланы жайған Мыстах ибн Усаса, Хассан ибн Сабит пен Хамна бинти Жахш сексен дүре соғылып жазаланды.

ХӘНДЕК ШАЙҚАСЫ

Хижреттің бесінші жылы, шәууал айының 29-ы. Б.з. 627 жылы, қаңтардың 24-і

Ухуд соғысынан екі жыл кейін болған Хәндақ шайқасы Исламның өркендеуіне қарсы өршіген кедергілерді жоюда үлкен рөл атқарған... Дұшпан шабуылына тосқауыл мақсатында пайғамбарымыздың әмірімен Мәдинаның айналасынан түгелдей орлар (Ор-хәндақ арабшасы) қазылуына байланысты Хәндақ шайқасы аталған. Расулаллаһ бір кездері яһудилердің Надр руын

Мәдина территориясынан қуып жіберген еді. Надрлар солтүстікке қарай жылжып, Хайбар, Шам және Қура тәрізді маңызды мекендерге орнығады.

Олар Мәдинадан қуылып кеткендіктен қайнаған ыза кектерін жүрген жерлерінде Исламды, пайғамбарды жамандау арқылы қайтаруға тырысады. Көрші көлемдерімен бас қоса қалса мұсылмандарды жерден алып, жерге салып жамандайды. Жалпы Хандақ шайқасына себеп болған да осы надрлардың наразылық әрекеттері.

Мәдинаға топталып баса көктей еніп, Расулаллаһтың және оның сахабаларының көзін жою керектігін құдайдың құтты күнінде айтып, айнала халықтың құлақтарын қажайды. Құрайыш мүшріктеріне керегі де осы еді. Олар Ухуд соғысында жеңгенмен мұсылмандарды түп-тамырымен құрта алмағандықтарына, Расулаллаһтың күн өткен сайын арта түскен беделіне, Исламның жойылуына кедергі қоя алмағандықтарына іштей қынжылып, қиналып жүретін. Ең қиыны да, сауда жолдары түгелдей дерлік мүшріктерге жабылғандығы.

Экономикалық жағынан тоқырауға апарар жағдайға мүшріктер қол қусырып қарап қала алмас еді. Сол себепті Мәдинадағы Ислам мемлекетінің беделіне нұқсан келтірудің жолдарын ойластырады.

Мәдинаға басып кіріп, иманның түбіне балта шабу, Исламды өркен жайған жерінен ушықтыру туралы ұсынысты айтқандар - надрлардың лидерлері.

Мүшріктердің басшысы Әбу Суфианның "Сендер бұл іске бел шешіп кірісуге дайынсыңдар ма?" деген сұрағына қитұрқы яһудилер "Әрине, біздер сендермен Мұхаммедпен(с.а.у.) шайқасу жайын ақылдасқалы келдік",- деп жауап береді.

Әбу Суфиан жерден жеті қоян тапқандай:

"Олай болса, хош келдіңіздер, төрлетіңіздер!

Мұхаммедке қарсы бізге жақтасқандар - біздің ең қымбат достарымыз",- деді де қуақыланып:

"Бірақ сендер біздің тәңірлеріміз - пұттарға табынбасандар, онда сеніміміздің ақталмағаны",- дейді.

Пасық мақсаттарын жүзеге асыру жолында ештеңеден арланбайтын яһудилер сол жерде-ақ пұттарға сәждеге жығылып әлекке қалды...

Сөйтіп Мәдинаға басып кіріп иман мен Исламды жоюға ынтымақтасады.

Яһуди надрлар меккелік мүшріктердің уәдесін алған соң ғатафандарға үндеу тастады. Ақыры Хайбардағы бір жылғы құрманың түсімін береміз деген шартпен олармен де келісті. Айнала шашырап жатқан өзге араб тайпаларына да насихатшылар жолдап, Мәдинаға шабуыл жасауға көндірді. Мүшріктер де әскер жинап әлекке түсті. Сөйтіп үгіт-насихат нәтижесіз қалмай, араб тайпаларынан, ғатафандар мен ахабиштерден құралған қол Мәдинаны басып алуға дайындалды.

Алға қойылған мақсат біреу-ақ - Мәдинаға тұтқиылдан шабуылдап, пайғамбарымыздың көзін жою және мұсылмандарға қырғидай тию.

Құрайыш мүшріктері ахабшитермен қоса 4000-дай әскерді құраса, яһудилермен қалған жауынгерлердің ұзын саны 6000-ға жетті, яғни дұшпан қолы 10000 сарбаз. Әбу Суфианның қолбасшылығындағы мүшріктерде 300 ат, 100 түйе бар еді. Кейіннен қосылғандарда қаншалықты ат көлік болғаны жайлы нақты мәлімет жетпеген. Барша жауынгердің басын қосқанда да Әбу Суфиан қолбасшы ретінде қала берді.

Пайғамбарымызға жеткен хабар

Хузаа тайпасы пайғамбарымыз Мұхаммедпен(с.а.у.) бұрыннан аралас-құралас болатын. Арадағы достықтың негізі сонау Әбдімүттәліп заманына тіреледі.

Құрайыш мүшріктерінің шабуыл дайындығы туралы хабарды пайғамбарымызға жеткізу керектігін өздеріне достық борыш санаған хузаалық жігіттердің бірі суыт Мәдинаға аттанды. Жайшылықта атпен он екі күндік жолды, хабаршы тоқтамай шауып отырып төрт күнде кесіп өтіп, маңызды хабарды Аллаһ Елшісіне жеткізді. Шабуыл хабарын ести сала Пайғамбарымыз асхабының басын қосып ақылдасты.

"Мәдинаның сыртына шығып дұшпанмен шайқасқанымыз жөн бе, әлде қаланың ішінде тұрып қорғаныс тактикасын қолданған мақұл ма?"- деп сұрады.

Расулаллаһтың ұсынысына орай түрлі пікірлер айтылды. Әр қилы көзқарастардың арасынан Салман Фарисидің айтқаны мақұлданды.

"Уа, Расулаллаһ! Біз парсы жерінде дұшпан шабуылкінан қорықсақ, айнала ор қазып қорғанатынбыз",- деді ол.

Бірауыздан қаланың ішінен мықтап бекінуге шешім қабылданған соң Аллаһ Елшісінің (с.а.у.) әмірімен айнала ор қазу басталды. Пайғамбарымыз қай жерлерді кімдер қазатынын нақты бөлістірді. Қаланың оңтүстік жағында қалың ағаш отырғызылған бақшалар бар еді. Жаудың ол тұстан кіруі қиынға соғары анық. Оларға тосқауыл қою үшін бірнеше әскер жеткілікті. Шығыс жағында пайғамбарымызбен келісім жасасқан Құрайза яһудилері және басқа да яһуди рулары мекен ететін. Осы себептер есепке алынып негізінен қаланың ашық алаң жақ беті - солтүстігінде ор қазу қызу жүргізілді.

Мұсылмандар күрек ұстауға шамасы келетін жас балалардан бастап кәрі-кұртаңына дейін іске белсене араласты. Пайғамбарымыздың (с.а.у.) өзі тікелей білек сыбана кірісіп, мұсылмандарды сөзімен де, ісімен де маңызды шаруаға жұмылдырды. Мұсылмандар таң сәріден ымырт үйірілгенше үздіксіз жұмыс істеп, түн қараңғылығында дем алу үшін үйлеріне қайтатын. Аллаһ Елшісі (с.а.у.) болса бір төбенің басына шатыр құрып сол жерде күндіз-түні қалатын... Іске тікелей араласып, әрі жұмыс барысын бақылап отырды. Шаңтозаңға, аптап ыстыққа қарамастан шаруаға бас-көз болып жүрген Пайғамбарымызға мұсылмандар:

"Уа, Расулаллаһ! Өзіміз-ақ бітіреміз ғой, сіз демалсаңыз қайтеді",- деп ізгі ниеттерін білдіргенмен Аллаһ Расулы:

"Мен де еңбек етіп, сауап алғым келеді",- деп күле жауап берген.

Шаршағанда бір-біріне сөзбен болса да қолдау көрсететін мұсылмандар бұл жолы да бірін-бірі жігерлендіріп бақты. Оған Абдуллаһ ибн Рауаханың:

"Аллаһым, сен бізге тура жолды көрсетпеген болсаң, біз садақа беруді, намаз оқуды қайдан білер едік!

Кәпірлер арамызға бүлік салмақ болып қарсы келгенде сен бізге сабыр, шыдам бер, аяқ-қолымызға күш-қуат бер!"- деген мағынадағы өлең жолдары куә.

Мұсылмандар бір сәт тынықпастан күні бойы ор қазумен айналысты. Аллаһ Расулы шын көңілмен еңбектенген оларға қарап:

"Аллаһым, ақыреттен басқа бақи өмір жоқ. Сен әнсарлар мен муһажирлерге кешіріммен қарағайсың",- деп оқтын-оқтын дұға етті.

Мұсылмандар да іштей: "Біз өміріміздің соңғы деміне дейін Аллаһ жолында жиһадта Мұхаммедтің (с.а.у.) жолынан айрылмауға серт бердік",- десіп көңіл ризалықтарын білдіреді.

Ор қазу ісін тезірек бітіру үшін бас алмай жұмыс істеген мұсылмандардың қарны тойып тамақ ішуге де мүмкіндіктері жоқ. Баршаның халі мәлім, Арабстандағы сол жылғы қуаңшылық бәрін де тұралатқан. Тақ-тұқ жүрек жалғар дәм тапса, соған мәз. Иман ләззатына тойынғандарды бұл қиыншылық мойыта қоймаған. Дегенмен жағдай мүшкіл-ді.

Хазіреті Жабир ибн Абдуллаһ Расулаллаһтың қалжыраған түрін көріп іштей күйзелген де қойған. Кешке үйіне келгенде әйелінен:

"Бүгін Пайғамбарымызды шаршаңқы көрдім, аштық қажытқан болуы керек. Оның орнында басқа біреу болса мүлде шыдамас еді. Үйде талғажау етер не бар?"- деп сұрайды.

Әйелі: "Мынау арық лақ пен үш-төрт уыс арпадан басқа ештеңе қалмады",- деп жауап берді.

Хазіреті Жабир лақты бауыздап, әйеліне арпадан үн жасауға бұйырды. Лақтың етін қыш ыдысқа салып таңдырға қойды. Аз ғана үннан қамыр ашытып, нан жасамақ болады.

Хазіреті Жабир үйінен шығарда әйелі:

Тамақтың аздығын ескертіп, Расулаллаһпен бірге көп кісі ертіп келіп ұятқа қалмайық деп алдын алды. Хазіреті Жабир Аллаһ Елшісіне келе салысымен:

"Уа, Расулаллаһ! үйде азғантай тамақ бар, қасыңа бірнеше кісі алып, бізден дәм татып жүрек жалғасаңыз",- деп үйіне шақырады.

Аллаһ Елшісі одан:

"Аз дегенің қанша?"- деп сұрайды.

"Үш-төрт уыс арпадан жасалған нан мен бір лақтың еті",-дейді Хазіреті Жабир.

Пайғамбарымыз (с.а.у.): "Көп, әрі керемет тағам",- деді де,

"Әйеліңе айт, мен келгенше етті де, нанды да тандырдан шығармасын".

Хазіреті Жабирдің көзінше:

"Уа, жамағат! Жұмысты қоя тұрыңыздар, төрт көзіміз түгел Жабирдің үйінен дәм татуға барамыз",- деді.

Муһажир мен әнсар түгелдей тамаққа жиналды. Сахаба Жабир саскалақтап үйіне келген бойда әйеліне:

"Аллаһ жақсылық бергей. Расулаллаһ барша жамағатты тамаққа шақырды. Енді не істейміз?"- деді.

Әйелі: "Қанша тамақ бар екенін сұрады ма?"- деді.

Хазіреті Жабир: "Сұраған, айтқанмын". Әйелі: "Қонақтарды сен шақырдың ба, әлде пайғамбар ма?"

Хазіреті Жабир: "Расулаллаһ (с.а.у.) шақырды".

Әйелі: "Онда бір білгені бар шығар",- дегеннен басқа ештеңе айтпады..

Пайғамбарымыз сахабаларымен бірге Хазіреті Жабирдің үйіне келеді.

"Бөлек-бөлек кіріңдер" деген пайғамбар әмірі бойынша мұсылмандар он-оннан топталып төрге озды.

Пайғамбарымыз болса ет пен нанның үстінен берекет дұғасын оқыды да, үй иесі әйелге қарап:

"Етті ожаумен бөлек-бөлек ал, ыдыс тандырда тұра берсін, шығарушы болма",- деді.

Сонан соң тандырдан өз қолымен нан алып, піскен етті үстіне салып асхабына бір-бірлеп ұсынды. Шақырылғандар тойып орындарынан тұрғанша осылай жасады. Бәрі ас қайырып, орындарынан тұрғанда ет пен нан азаймаған күйінде тұрған-ды.

Кетерде Аллаһ Елшісі (с.а.у.) Жабирдің әйеліне:

"Қалған тамақты көрші-қолаңмен бөлісіп жеңіздер. Халық аштықтан курап отыр ғой",- деді.

Кейіннен Хазіреті Жабир таңданысын жасыра алмай:

"Аллахтың атымен ант етейін, келген қонақтардың ұзын саны мыңнан асты. Бәрі тойып орындарынан тұрғанда етіміз ыдыста сол күйі, нанымыз да бастапқы қалпында тұрғанын көргенде басымды шайқап қала бердім. Қалған тамақ өзімізге де, қоңсыларға да молынан жетті",- деген.

Орлар қазылып бітті

Ор қазуға белсене кірісіп бар қажыр-қайратымен тер төккен сахабалар тағы да Аллаһқа және оның Расулына деген шын берілгендіктерін бір рет дәлелдеді. Жұмыс кезінде, ұлы сөзде ұяттық жоқ, әжет үшін де пайғамбардан рұқсат сұрайтын. Бұл да сахаба жанқиярлығының бір үлгісі еді. Аллаһтан түскен аяттарда да олардың нағыз мумин екендіктері баса көрсетіледі. Мәселен, нұр сүресінің 62-аятында:

«Нағыз мұсылмандар Аллаһқа және оның Расулына иман келтіріп, топ болып іске кіріскенде пайғамбардың рұқсатынсыз жұмысты тастап кетпейді» делінеді.

Пайғамбарымыз бен мұсылмандардың бар ынтасымен берілген бұл ісіне мунафиқтар жеңіл-желпі қарап ат үстінен қимылдағандай әсер қалдырды. Тиіп-қашып қазған болып, істегісі келмесе жұмысты тастап кете беретін. Онымен де шектеле қоймай мұсылмандарды қағытып, мазақ етіп ойларына келгенді істейді.

Аллаһтан түскен аяттарда олардың орынсыз әрекеттері де сөз болады.

Нұр сүресінің 63-аятында осыған қатысты:

"Пайғамбардың шақыруын өз араларында бір-бірінді шақырғанмен бірдей көрмендер. (Шақыруына тез жетіндер, рұқсатсыз кетпендер) Араларыңнан ештеп, шығып кетіп қалатындарды Аллаһ міндетті түрде біледі. Сондықтан пайғамбардың әміріне қарсы жүргендер, дүниеде бастарына бір бәле келуден немесе ақыретте қауіпті азаптың келуінен сақтансын" делінеді.

Екпінді еңбектің нәтижесінде орлар алты күнде қазылып бітті. Қорғаныс кезінде Аллаһ Елшісінің бұйрығымен ордың тар тұсына арнайы күзет қойылады.

Орлардың оңтайлы жерлері кіріп-шығуға ыңғайланады. Ол жерлерде де қарауыл қойылып, жалпы бақылаушы ретінде Зүбәйр ибн Аууам тағайындалады.

Ислам армиясы

Қорғаныстағы мұсылмандардың ұзын саны 3000-ға жетеді, яғни дұшпан әскерінің үштен біріндей ғана. Небары құрамада 36 атты әскер барды. Әдеттегідей екі байрақ, муһажирлердікін -Зәйд ибн Харис, әнсардікін - Саад ибн Убада ұстайды. Расул Әкрамның штаб шатыры Сәл тауының етегіне, армияның артқы жағында орналастырылады. Шайқасқа қатыспайтындар, әйел, бала-шаға қорғанның ішінде қалады. Азық-түлік, қымбат мал-мүлік - бәрі сол қамалда қалады.

...Ор жаңа қазылып біткен сәтте сонадайдан жау әскерінің жақын келгеніне куә болды әлеумет. Дұшпан Мәдинаның солтүстігіндегі бұрын Ухуд соғысы болған алаңға шатырлар құра бастады. Айнала қазылған орларды көргенде бұрын-соңды мұндай тактиканы көрмегендер қатты састы. Ұрыс басталмай жатып жау әскері аяқтарын тартқандай. Өйткені олар осы жолы қалайда Мәдинаны түгелдей басып алудан дәмелі еді. Жеңілу жайы өңі түгіл, түстеріне де кірмеген...

Мужаһидтер он мың әскерлік нөпірді көргенде тіпті сасқан жоқ. Құранда олардың осы халі былайша мазмұндалады:

"Муминдер дұшпан әскерін көргенде Аллаһ пен Расулаллаһтың бізге уәде еткені (жеңісі) осы. Аллаһ пен пайғамбар дұрыс айтқан" деді. (Муминдердің жау әскерін көруі) олардың имандарын, шынайы (дінге, Аллаһтың әміріне) берілулерін күшейте түсті". (Ахзаб сүресі, 22)

Яһуди шрайзалардың тайңып шығуы

Аллаһ Елшісі (с.а.у.) тері шатырда отырған. Қасында сыддық досы Әбу Бәкір. Мұсылмандар олардың маңында дұшпанды бақылап, қарауыл қарап жүрген. Сол сәтте Расулаллаһтың құзырына Омар Фаруқ кірді:

"Уа, Расулаллаһ! Естуімше яһуди құрайзалар келісімді бұзып, дұшпанға көмектескелі жатқан көрінеді",- деді. Күтпеген суыт хабар Пайғамбарымызға жаман әсер етті. Құрайза руының басшысы Ка'б ибн Әсәдпен арада келісім болғандықтан ол жақтан қауіп бола қоймас деп сенген еді.

"Хасбуналлаһу уа ни'мәл уәкил (Аллаһ бізге жеткілікті, Ол қандай керемет өкіл)", - деді қапаланып тұрып.

Құрайзалар саны жағынан да көп болатын, Мәдинаның сыртқы жағында мықты камалдарда тұратын. Мәдинаға сырттан қатер төнген жағдайда мұсылмандармен бірге қаланы қорғауға қатысатындарын айтып, Аллаһ Елшісімен тікелей келісім жасасқан-ды. Келісімшарт бойынша пайғамбарымыздан хабарсыз ешқандай әскери қозғалысқа қатыспауға, құрайыш мүшріктеріне және олардың жақтастарына қолдау көрсетпеуге сөз берген.

Пайғамбарымыз естілген жайдың анық-қанығын білуге Зүбәйір ибн Аууамды құрайзалардың мекеніне жолдады. Зүбәйір өз беттерімен камалдарын оңдап, әскери тағылым жасап жатқан құрайзаларды көріп, хабардың растығын Пайғамбарымызға жеткізді. Сонда Пайғамбарымыздың айтқаны:

"Әр пайғамбардың бір көмекшісі бар. Менің көмекшім болса - Зүбәйір."

Кейіннен белгілі болғандай, яһуди Надрлардың басшысы Хуйәй ибн Ахтаб құрайзаның рубасы Ка'б ибн Әсәдті алдап, ақыры өз дегеніне көндірген.

Пайғамбарымыз әлі де істің ақырын бағып, құрайза яһудилеріне насихат айтып, ақылға шақыру мақсатымен әустен Саад ибн Муазды, хазраждан Саад ибн Убаданы, Абдуллаһ ибн Рауаха және Хаууад ибн Жүбәйірді жолдайды.

"Барып көріңдер, құрайзалар туралы жеткен хабарды тағы бір нақтылаңдар. Егер айтылғандар дұрыс болса, келген бойда халыққа түсініксіз тілмен астарлы сөйлеп маған білдіріңдер. Мен түсінермін. Көрген-білгендеріңді ашық айтып, қара халықты шошытып алмаңдар. Ал егер олардың келісімді сақтау туралы ойлары болса, онда халыққа ашықтан ашық жария етуге болады", - дейді Аллаһтың сүйікті құлы Мұхаммед (с.а.у.).

Сахабалар құрайзаларға барып, келісімді бұзудың келеңсіздігін айтып, оларды ақылға келуге шақырады. Алайда яһудилер ендігі жерде насихат айтудың мүлде орынсыз екенін білдіріп бәз біреулері Пайғамбарымызды жамандап, келгендерді келемеждейді.

Мұсылман елшілер түк өндіре алмасын сезеді. Құрайза руының ескі одақтасы Хазіреті Муаз ашуланып:

"Сендермен шайқаспасам Аллаһ жанымды алсын", - дейді.

Елшілер қайтып келіп мән-жайды Аллаһ Елшісіне астарлы сөйлеп білдіреді.

Хазіреті Мұхаммед те (с.а.у.): "Бұл хабар құпия күйінде қалсын. Айтсандар да сыр сақтайтындарға жеткізіңдер. Өйткені соғыстың өзі сақтық пен алдаудан тұрады", - деп қатаң ескертті.

Мәдина жан-жақтан жау қоршауында қалды. Бұл жайт та Құранда көрсетілген:

"Сол уақытта кәпірлер үстеріңнен (жазықтың үстіңгі және шығыс жағынан) және астыңғы жақтан (жазықтың төменгі және батыс

жағынан) сендерге (бастырмалата) келген-ді. Сол кезде көздер аларып, жүректер алабұртқан-ды..."(Ахзаб,10)

Сол тұста Құрайза руы Хүйәй ибн Ахтабты құрайыштарға жолдап, Мәдинаға түнде баса-көктеп кіруді жоспарлағандарын, көмекке мүшріктерден 100, ғатафандардан 100 адам жіберулерін сұрайды. Олардың сондағы ойы - Мәдинадағы қорғансыз әйел, бала-шағаны басып алу.

Бұл хабарды естіген мұсылмандар қаланы түнде қорғауға Зәйд ибн Харис пен Салама ибн Әсламның басшылығында 500 әскер бөледі. Сарбаздар қаланы көше-көше аралап таң атқанша тәкбір айтумен жаңғыртады. Яһуди құрайзалар бірнеше рет шабуылдап нәтижесіз оралады.

Сафияның ерлігі

Яһуди құрайзалар екінші рет қалаға шабуылдаған тұста он шақты дұшпан Хассан ибн Сабиттің үйіне оқ жаудырады. Үйде Пайғамбарымыздың тәтесі Хазіреті Сафиямен бірге бірнеше әйел, он шақты бала бар еді. Аяусыз дұшпан үйге кірмек болып ұмтыла берген. Хазіреті Сафия төнген қауіпті сезіп, өзінің әйел екенін жасыру үшін басына мықтап орамал байлайды да қолына ұзын сырық алып үйден шықты. Мысықша басып теріс қарап тұрған дұпспан әскерінің арқа тұсынан келген бойда қолындағы сырықпен қарақұстан қойып қалып, сұлатып түсіреді. Бір демде тіл тартпай кеткен жаудың басын кесіп алып арғы жақтан төніп келген яһудилерге қарай лақтырып кеп жібереді. Яһудилер қорқып "Ойбай-ау, бұлардың үйлерінде еркек жоқ, әйел бала-шағасы қорғансыз деп еді ғой. Мұнысы несі" деп тым-тырақай қаша жөнелді.

Пайғамбарымыздың ор басындағы күзеті

Бес жүзге жуық сахаба жауынгерлерді Мәдинаға аттандырып, қаланы қорғауға бұйрық берген соң пайғамбар Мұхаммед (с.а.у.) ор басындағы күзетке тікелей араласты. Әсіресе, дұшпан әскері өте алады деген тар тұста түнгі қарауылға өзі тұрды.

Хазіреті Айша сол кездегі жағдайды былайша әңгімелейді:

"Расулаллаһ ордың тар тұсын күзетіп тұрып, анда-санда шатырға келіп жылынып кететін. Бір келгенінде тоңғаны сондай, қалш-қалш етіп отырды. Біраз бойы жылынған соң "Мен жау әскері тек сол тар жерден өтіп кете ме деп қорқамын. Бүгін түнде мұсылмандардың біреуі менің орныма қарауыл қараса болар еді",- деді. Сол сәтте сырттан аяқ дыбысы естілді.

"Бұл кім?"- деп дауыстады Расулаллаһ (с.а.у.). Келген адамның Саад ибн Әби Уаққас екенін білген соң түнгі күзетті соған тапсырады.

"Шайқасқа дайындық басталғалы бері мунафиқтар әйел, бала-шағамызды тастап жөн-жосықсыз бұл жерде жүргеніміз ақылға сыймайды",- деп мұсылмандарды жолдан тайдыруға тырысты. Кейбіреулері Аллаһ Елшісіне келіп:

"Үйлеріміз Мәдина қамалының сыртында орналасқан. Айнала дуалдары да пәс, дұшпан, ұры-қары түскендей болса..."- деп ор басындағы күзеттен кетуге рұқсат сұрайды.

Пайғамбарымыз олардың бір бөлігіне рұқсат етті.

Негізінде мунафиқтардың көздегендері - нағыз керек тұста саптан шығып, мұсылмандардың көңіл-күйінің шырқын бұзу еді. Бұл олардың қашаннан дағдыланған әдеттері. Бір топ мунафиқтың пайғамбарымыздан кетуге рұқсат сұрағанын көргенде Саад ибн Муаз шыдай алмай:

"Уа, Расулаллаһ! Рұқсат берме бұларға! Біздің басымызға іс түскенде бұлар үнемі тайқып шыға келеді",- деді.

Сонан соң мунафиқтарға қарап:

"Қашанғы сендердің айтқандарыңа көнбекпіз? Әлдеқалай қиындық туа қалса, бастарыңды ала қашасыңдар",- деді зілмен. Аллаһтан түскен аяттар да мунафиқтардың сол мінезін айғақтай түседі:

"Сол кезде олардың бір тобы "Ей, Мәдина халқы! Сендер бұл жерде тұрмандар. Кері қайтыңдар" деді.

Олардың бір бөлігі "Үй-жайымыз ашық қалды" деп пайғамбарымыздан рұқсат сұрады. Шындығында олардың үйлері ашық та емес. Олар тек қана қашуды қалайды" (Ахзаб 13)

Шайқастың басталуы

Дұшпан ордың екі бетінен айқасудың оңайға соқпасын білді. Білгенмен не пайда, бар күшті жинап шайқасқа кіріскеннен басқа амал қалмады. Ор олар ойлағандай оңай болмай шықты, арғы бетіне өту тіпті мүмкін емес. Ә дегеннен беттері қайтып қалды. Ұзақтан оқ атысқаннан басқа шара жоқ. Бірақ бұл да нәтижеге апарар жол емес екенін ұққан дұшпан әскері ақыры мұсылмандарды айнала қоршауға алуға бекінді. Олар басқа не істей алар еді!

Ойламаған жерден дұшпанның біренеше атты әскері ордың тар тұсынан мұсылмандар жаққа өтіп кетіп, жекпе-жекке шақырды.

Салт аттылар арасында батырлығымен, мергендігімен шартарапта аты шыққан мүшрік Амр ибн Абди Уәдд бірінші болып алға шықты. Онымен айқасуға тек ерлер ерінің батылы жетсе керек. Амр ибн Абди Уәдд суырылып ортаға шыққанда қаһарман сахаба Әли онымен айқасуға Расулаллаһтан рұқсат сұрады.

Пайғамбарымыз болса: "Сен отыр, уа, Әли. Ол Амр ғой",-деді.

Амр мұсылмандардың тосылып қалғанын өзінше жорып:

"Менімен күш сынасатын ешкім жоқ па? Өлгендерің жәннатқа барады емес пе?"- деді.

Хазіреті Әли екінші рет пайғамбардан рұқсат сұрады.

Пайғамбар бұл жолы да:

"Уа, Әли, ол Амр ғой",- деп келіспеді.

Ешкім шыға қоймаған соң Амр кеудесіне нан пісіп, көкіректеніп:

"Жекпе-жекке ешқайсыңның батылың жетпейді, ә?",- деп күркіреді.

Хазіреті Әли орнынан атып тұрып:

"Мен жекпе-жекке дайынмын, уа, Расулаллаһ",- деді.

Пайғамбарымыз бұл жолы да: "Уа, Әли, ол Амр ғой",- деді.

Хазіреті Әли: "Амр да болса айқасқа белімді бекем будым, уа, Расулаллаһ!"-деді.

Болмаған соң Расулаллаһ (с.а.у.) Хазіреті Әлиге рұқсат берді. Өз қолымен сауытын кигізіп, Зүлфиқарды беліне байлады. Сәлдесін де орап берген соң:

"Уа, Раббым! Көкемнің ұлы Үбайда сенің жолында шейіт болды. Көкем Хамзаны Ухудта шейіт етті. Қасымда қалған жалғыз жақыным Әлиді сен қорғап, жәрдемші бол. Мені жалғыз қалдырма",- деп дұға етті.

Ержүрек сахаба Әли иманнан күш алған күйі Амрға қарай алшаң басып, батыл адымдады. Екі жақ та демдерін ішке тартып қарап қалған.

Сауыт киінген Әлидің көзінен басқа жері көрінбейді. Өзіне жақын келген ерді тани алмаған Амр:

"Сен кімсің?"-деп сұрады.

Хазіреті Әли: "Мен Әлимін",- деп жауап берді.

Амр мұрты жаңа тебіндеген жас жігіттің атын естігенде мейірленген жандай:

"Көкелеріңнің арасынан айқасқа сенен үлкенірек біреу табылмады ма? Мен сенің қаныңды төккім келмейді. Әкең менің ескі досым еді",- деді. Хазіреті Әли тайсалмай:

"Уаллаһи, мен сенің қаныңды төккім келеді",- деді.

Амр қарқылдап күліп алды да:

«Маған ешкімнің бұлай қарсы келерін ойламап едім» деді де, ашуға мініп қылышын жарқ еткізіп қынынан суырды.

Хазіреті Әли: "Мен жаяумын, сен ат үстіндесің. Қалай айқаспақпыз? Сен одан да атыңнан түс",- деді.

Амр жерге секіріп түсіп атын қоя берді де, жүзі қуарып Әлидің қарсы алдына тұра қалды.

Әли: "Уа, Амр! Сенің құрайыштардан біреумен қарсыласа қалсаң, оның тілегінің біреуін орындауға уәде бергеніңді естіп едім. Сол рас па!"- деді.

Амр "Иә",- деді.

Әли: "Онда мен сені Аллаһқа және Оның Пайғамбарына иман келтіруге шақырамын, Исламға мойынсұн",- деді.

Амр: "Маған бұл айтқандарыңның түкке қажеті жоқ. Басқа тілегің бар ма?"- деді. "Онда сен бізбен шайқасудан бас тарт. Еліңе қайт",- деді Әли.

"Жоқ, мен бұл жолға әбден дайындалып келдім. Өш алғанша басыма май мен иіссу жақпауға уәде бердім",- деді Амр. "Онда жекпе-жекке дайындал",- деді Хазіреті Әли.

Амр тағы да қарқ-қарқ күлді. "Шынымды айтсам, арабтардан менен қорықпайтын мынадай жаужүрек шығар деген ой түсіме де кірмепті",- деді таңқалысын жасыра алмай. Онан соң менсінбеген қалпында: "Сен әлі жассың, көрерің алдында. Оның үстіне әкеңмен дос едім. Менімен күресуден баз кешіп, әлі де кері шегінуіңе болады. Сені өлімге қимай тұрмын",- деді.

Ержүрек Әли ежірейіп: "Бірақ мен сені өлтіргім келеді",-деді. Хазіреті Әлидің бұл сөзі Амрдың шымбайына қатты батты. Қылышын сумаң еткізіп Хазіреті Әлидің қалқанын екіге бөлді. Қылыштың ұшы Хазіреті Әлидің маңдайын да жырып өтті. Қаһарман сахаба көз ілеспес жылдамдықпен адымдаған күйі Зүлфиқарды жаудың желке тұсын көздеп бір-ақ рет сілтеді.

Азулы дұшпанның басы бір жаққа домалап, кеудесі гүрс ете қалды. У-шу, айқай басталды. Хазіреті Әли қол жеткен жеңісті Аллаһтан біліп "Аллаһу әкбар" деп тәкбір айтты. Хазіреті Расулаллаһ бастаған мужаһидтер "Алаһу әкбарлатқанда" айнала тегіс жаңғырды.

Тағы мунафиқтар ортада

Мунафиқтар мұсылмандардың жанына жалау болу былай тұрсын, Мұхаммед сендерге "Қайсер (Парсы билеушілері) мен кисраның қазыналарына ие боламыз" деп уәде берді. Бүгінгі жағдай мынау, орғатығылып қайдан қауіп төнер деп үрейленіп, дәрет сындырудан да қорқып отырмыз. Оның уәдесі қайда, біз қайдамыз? Аллаһ пен пайғамбардікі алдау ғана" деп отқа май құйып, онсыз да жүні жығылып отырғандардың еңсесін баса түсті.

Мунафиқтар қанша дақпырт таратып жолдан тайдырмақ болса да нағыз муминдерді Хазіреті Расулаллаһтан ажырату мүмкін емес-ті. Өйткені иман ерлері Ұлы Аллаһтың көмегіне шын көңілден иланған, жан жүректерімен жазмышқа мойынсұнған.

Аллаһ пен пайғамбары үшін азапқа өз еріктерімен бас тігуге даяр.

Мунафиқтар Мәдинаны айнала қоршаған дұшпанның пайғамбарымыз бен оның асхабын жеңетініне, көздерін жоятынына сеніп қана қоймаған, солай болуын іштей қалаған да...

Осы емтиханда шынайы мұсылмандар мен мунафиқтардың ара-жігі ажыратылды...

Құранның осыған қатысты аяты ғибратқа толы. Онда былай делінеді:

"(Мұсылмандар!) Сендерге бұрынғы өткендердің басына келген сияқты жағдай келмей тұрып жәннатқа кіруді ойладыңыздар ма? Олар ашаршылыққа, бәлеге, ауруға душар болды. Пайғамбарлары иман келтіргендермен бірге Аллаһтан жәрдем қашан жетер екен деп қиналды. Естерінде болсын, негізінде Аллаһтың көмегі жақын" (Бақара, 214)

Қорғаныс жалғаса берді. Мүшріктердің баса-көктеп қалаға енбек болған ұмтылыстары нәтижесіз қала берді. Айқастың ұзаққа созылуы екі жақты да әлсіретті. Аштық пен суықтың зардабы жан алқымнан ала түсті. Егін соғыс басталардан бір ай бұрын жиналғандықтан дұшпанның ат пен түйелері де аштыққа төзбей барады... Ауыр азап жау мүшріктерді қалжыратып, үмітсіздікке итермеледі.

Ғатафандардан келген өкілдерге:

"Келген жолдарыңызбен кері қайтыңыздар. Арамыздағы мәселені тек қылыш шешетін болады", - деді.

Ғатафандықтар үн-түнсіз жолға түсті. Жолшыбай Харис ибн Ауф Үйәйнә ибн Хыснға: "Құрайыштарға көмектесеміз деп Мұхаммедке (с.а.у.) шабуылдағаннан бізге келіп-кетер дәнеңе жоқ. Уаллаһи, мен Мұхаммедтің қолға алған ісінің үстем екендігін түсіндім. Хайбардағы яһудилердің оқымыстылары бір пайғамбардың келетінін айтатын, соның сипаттары Мұхаммедке сәйкес келеді", - деді.

Қорғаныс кезінде сахаба жауынгерлер де жан-жақты қиналды. Шайқасқа дейін бар күштерін ор қазуға жұмсаған олар шаршап-шалдыққан, оның үстіне қуаңшылықтың зардабы талғажау етер азыққа зар қылған. Бұған суықтың зиянын қосыңыз.

Хазіреті Хузайфа шайқастың бір түнін былайша еске алады: "Біз қатар-қатар тізіліп отырғанбыз. Үстіңгі жақта Әбу Суфианның әскері, төменгі жақ түгел яһуди құрайзалар. Жаудың қалаға енуінен қауіптеніп отырғанбыз. Көзге түртсе көргісіз қараңғы, оның үстіне уілдеген жел өңменімізден өтіп барады. Мунафиқтар "үйіміз ашық-шашық қалды, сенімсіз" деп Расулаллаһтан рұқсат сұрады, бәрі босатылды. Айтқандары шылғи өтірік, сылтау тапқандарына мәз болып, жылыстап қатардан шыға берді. Біз бас-аяғы 300-ден астам сарбаз қалғанбыз. Кезектесіп Аллаһ Елшісінің қасында күзетке тұрдық. Кезек маған келген, сақшылыққа сайланған менде басы бүтін қару түгілі, суықтан қорғанар жылы киім де жоқ. Әйелім берген тоқыма орамалмен кеудемді жапқан болдым..."

Намаздардың қаза болуы

Екі жақты текетірестің бітер түрі көрінбейді. Оқыстан жау әскері Пайғамбарымыздың (с.а.у.) шатырына оқ жаудырды. Аллаһ Расулы сауыт сайманын сайлап шатырдың алдында тұрған. Хазіреті Жабирдың айтуынша, сол күні мүшріктер таң алагеуімнен түн қараңғылығына дейін қаржасқан.

Расулаллаһтың шатырын нысанаға алған дұшпан құрамасын Халид ибн Уәлид басқарған. Саны көп, әрі таңдаулы әскерлерден құралған бұл бөлім мұсылмандарды күні бойы тырп еткізбеген.

Ұрыстың қайнағаны соншалықты, Расулаллаһ басшылығындағы мужаһидтер талмай шарпысумен бесін, намаздыгер, намазшам намаздарын қаза қылады. Жеке басына тиісіп, балағаттағандарға қарғыс айтып көрмеген болмыс сұлтаны Хазіреті Мұхаммед намаздарын қаза қылуға себеп болғандарға:

"Олар бізді күн батқанша мойын бұруға мұрша бермей, намаздарымызды қаза қылдырғаны үшін Аллаһ үйлерін, жүректері мен ішкі сарайларын отқа толтырсын", - деп лағынет айтқан. Артынша сол күнгі қаза намаздарын асхабымен бірге оқып Аллаһтан кешірім өтінді.

Ну'айм ибн Мәсудтың қызметі

Қарсыластар аштық пен суықтан, соңы жоқ соғыстан әбден қажыды. Сондай сәтте жаңадан иман келтірген Ғатафан руының жігіті Ну'айм ибн Мәсуд Расулаллаһпен жүздесуге рұқсат сұрады. Ну'аймның мұсылман болғандығынан өз руластары бейхабар. Иман сынды қасиетті қазынаға ие болған Ну'айм шүкіршілік қылып, мұсылмандарға қызмет етуді өзіне борыш санады. Аллаһ Расулына келген бойда ол:

"Уа, Расулаллаһ! Мен мұсылман болдым. Өз жақындарымның бұдан хабары жоқ. Ендігі жерде сенің әміріңмен жүруге уәде беремін. Бұйыр, не істеуім керек", - дейді.

Пайғамбарымыз:

"Сен жалғызсың, үнің шықпас. Дегенмен бір ұсынысым бар, бізді айнала қоршауға алған дұшпанның арасына кіріп, ыңғайын тауып оларды бір-біріне қарсы қоюға қалайсың? Өйткені шайқас айласыз болған ба!" - дейді.

Ну'айм өзіне жүктелген міндетті дереу ұғып:

"Уа, Расулаллах! Әміріне құлдық, тек бір сұрағым бар, қажет болған жерде шындыққа жанаспайтын сөздермен амалдауыма бола ма?" - деді.

Пайғамбарымыз: "Ойыңа келгенді ірікпей айта беруіңе рұқсат", - деді.

Ну'айм алдымен құрайза яһудилеріне барды. Еш күдік туғызбай баяғы Ну'аймша:

"Мұхаммедтің істегені араздастырудан басқа ештеңе емес. Жолаған жеріне бәле үйіріп жүреді. Қайнуқалармен надрларға жасағанын бәрің білесіңдер. Құрайыштар мен ғатафандар Мұхаммедпен шайқасуға келді. Сендер соларға көмек көрсетіңдер. Олардың мал-мүлкі, бала-шағасы қашықта. Жеңе қалса, олар олжаны жинап тайып отырады. Ал жеңілсе - алды-арттарына карамай қашып кетеді де, сендерді мұсылмандарға тастай жөнеледі. Осыны бір сәт ойландыңдар ма, мұсылмандарға қарсы әлсіз екендерің әмбеге аян. Сендер құрайыштан кепілдікке адам сұраңдар. Әйтпесе жәрдем бермей қойыңдар. Кепілдер қастарыңда болса, олар оңайлықпен кете алмайды", - дейді.

Яһуди құрайзалар айтылғандарға иланып, ескерткені үшін Ну'аймға алғыс айтты. Кетіп бара жатып Ну'айм:

"Менен естігендеріңді тіс жарып жан баласына айтушы болмаңдар. Құпия болып қалсын", - деп ескертті.

Құрайзалар ешкімге айтпауға сөз беріп қала берді... Құрайыш мүшріктеріне келіп "Сендерді жақтайтынымды, Мұхаммедке (с.а.у.) қарсы екенімді білесіңдер. Сол үшін естігенімді жеткізуді міндет санадым. Тек сыр ретінде сақтайтындарыңа серт беріңдер", - деп құйғытты. Мүшріктер не де болса маңызды хабар екендігіне сеніп уәде берді.

"Онда тыңдандар, - деді ол, - құрайзалар Мұхаммедпен арадағы ынтымағын бұзғанына өкініш білдіруде. Қайтадан сол бірлікті сақтау үшін сендерден мықты жігіттеріңнің бірнешеуін кепілдікке сұрамақшы. Мұхаммедпен қайтадан одақтасу үшін сендерден алған кепілдерді өлтіріп, мұсылмандарға көз қылмақшы. Сөйтіп надрлардың да бұрынғы мекендеріне қайта оралуына рұқсат алатын көрінеді. Яһуди құрайзалар сендерден кепілдікке адам жолдауларыңды сұраса, алданып жіберіп жүрмеңдер. Бердік дегенше, айрыласыңдар".

Ақтық айқас және Аллаһтың жәрдемі

Мүшріктер қолы соңғы рет бар күштерін салып, орлардың жан-жағынан шабуылға кіріседі. Шайқас ә дегеннен қызды. Зулаған оқта есеп жоқ. Тас жаудырғандар да қалысар емес. Шайқастың ең ауыр сәтінде Пайғамбарымыз (с.а.у.) үстіндегі желбегейін жерге лақтыра салып тізе бүкті де көкке қол жайып Жаббар Иеге жалбарынды:

"Уа, Құранды түсірген, қауым тайпаларды азапқа ұшыратқан Аллаһым! Мына ру-тайпаларға қарсы шығуға бізге көмек бер!

Аллаһым! Саусақпен санарлық мұсылмандардың көзі жойылса, жер бетінде саған құлшылық ететін жан қалмайды".

Сол күні кешке дейін қызу айқастар толастамады. Түн түндігі түскенде барып қарсыластар атысты тоқтатып шатырларына шегінеді. Түн ортасы ауғанда Жебірейіл періште Пайғамбарымызға келіп біраздан кейін Алланың қатты дауыл тұрғызып, дұшпан әскерінің быт-шытын шығаратынын сүйіншілете жеткізді. Періштенің әкелген хабарын ести сала Пайғамбарымыз отыра қалып алақанын жайып:

"Маған және асхабыма деген қайырымың үшін мың да бір шүкір, мадақ айтамын уа, Аллаһым!" - деді.

Сенбінің түні. Төңіректі қою қараңғылық басқан мезетте мүшріктер орналасқан алаңда аяқ астынан дауыл тұрып, ұйқы-тұйқы етті. Қыстың суық түнінде құйынды боранның есуі мүшріктерді естерінен тандырды. Ызғын-шуғын алаңда бірін-бірі көру де, тану да мүмкін емес.

Дұшпан көз аштырмас дауылдан қорқып дал болып тұрғанда әскерлерден бұрын қолбасы Әбу Суфиан түйесіне мініп:

"Тез көшудің ыңғайын жасаңдар, ал мен кеттім", - деп басын ала қашты. Құрайыштың ақсақалдары жекіп тоқтатпағанда әскерлерін тастап кете берері сөзсіз еді...

Артынан айыптағандарды естіп қайта оралғаннан көптің басын біріктіру мүмкін еместігіне көзі жетті. Жиналғаны жиналғандай, Меккеге бағыт алды... Сақтық үшін 200-ге жуық атты әскермен бірге ол кезде әлі мұсылмандарға қарсы шайқасып жүрген Амр ибн Ас пен Халид ибн Уәлид бақылау-барлау ниетімен артта қалады.

Балапан басына, тұрымтай тұсына дегендейін, мүшріктердің өзі бытырай қашқанын көрген одақтас тайпалар да елдеріне жетіп алуға асықты. Пайғамбарымыз бен мұсылмандарға Аллаһтан келген көмек жайлы Ахзаб сүресінің 9-аятында мазмұндалады:

"Уа, иман келтіргендер! Аллаһтың сендерге берген жақсылығын, нығметін (көмегін) ұмытпандар. Бір кездері сендерге шабуыл жасап, біз сендерге (көмек ретінде) оларға (жауға) қарсы дауыл соқтырып, сендер көре алмайтын әскерлер (періштелер) жіберіп едік. Аллаһ істегендеріңнің бәрін көруші".

Дұшпанның үлкен азапқа ұшырап, шегінгенін көргенде Пайғамбарымыз күлімсіреп Аллаһқа шүкір айтып:

"Аллаһтан басқа иләһ жоқ! Тек сол ғана бар. Аллаһтың әскерлері әзіз. Құлына да (ол) көмектеседі. Араб тайпаларын жеңдірді...", - деді.

Мүшріктердің босқа әуреленіп қайтқаны Құранда да баяндалады:

"Аллаһ (Хандақ соғысындағы) кәпірлерді жеңіліске ұшыратып, өкпемен қайтарды. Сөйтіп Аллаһ муминдерді соғыстың ауыртпалығынан құтқарды. Аллаһ - құдіретті әрі әрдайым жеңуші ғазиз" (Ахзаб,25)

Мұсылмандар жеңіс тұғырында

Бір айға созылған ауыр шайқас Аллаһтың жәрдемімен аяқталды. Мүшріктер аһ ұрып, мұсылмандар шаттыққа бөленді. Кәпірлердің осы жеңілісі мұнан кейінгі үлкен жеңістердің бастауы болады. Мұнан былай мұсылмандарға қарсыласуға олардың шамасы жетпейді. Өйткені Бәдір, Ухуд және Хандақтағы тәжірибе муминдерді аяқ-асты етудің оңай шаруа еместігін айғақтады.

Оқыстан ойсырай жеңілген жау әскері қайғы мен үмітсіздікке берілсе, мұсылмандар мерекедегідей шаттанады. Иман ерлерінің көңілдері көтеріліп, жүдеп-жадатқан жоқшылықты да ұмытып толассыз шүкіршілік қылды. Расулаллаһтың:

"Мұнан кейін біз оларға шабуылдаймыз, олар бізге қарсы келе алмайды", - деген сөздері мұминдерді масайрата түсті. Пайғамбарымыз бастаған мужаһидтер мәз-мейрам Хандақтан Мәдинаға келді...

Хандақ шайқасында жеті мұсылман шейіт болса, кәпірлер саны 4-ке азайған... Шейіт болғандардың бәрі әнсарлар еді.

ҚҰРАЙЗА ЖОРЫҒЫ

Яһуди құрайзалар Пайғамбарымызбен арадағы келісім бойынша Хандақ шайқасында мұсылмандармен бірге Мәдинаны қорғауға тиіс еді. Бірақ олар келісім-шартты аяққа таптап, шайқастың қызған сәтінде мүшріктермен ауыз жаласып, тайқып шықты. Келеңсіз қылықтарын тыюы үшін хабар айта барған мұсылмандарға "Расулаллаһ кім бопты соншама?! Мұхаммедпен келісіміміз болған емес, болмайды да" деп пайғамбар жайлы былапыт сөздер айтты. Онысымен қоймай, Мәдинаға басып кіріп мұсылмандардың әйел, бала-шағасына қырғидай тиіп, қауіп төндірді. Пайғамбардың қайырымдылығын аяқ асты еткен құрайзалар дұшпан шегінгенде барып, есін жиғанмен бәрі кеш еді. Мүшріктердің қирай жеңілгеніне көздері жеткен олар Мәдинаға екі сағаттық қашықтықтағы камал-қалаларына бекініп үлгереді.

Жебірейіл жеткізген бұйрық

Мұсылмандардың Мәдинаға кіргені сол еді, пайғамбарға Жебірейіл:

"Уа, Расулаллаһ! Ұлы Аллаһ саған құрайзаларға шабуылдауды бұйырды", - деген хабар әкеледі.

Расулаллаһ қаруын шығарып, жуынып шайынған беті Хазіреті Біләлді шақырып:

"Есіткендер және Аллаһтың әміріне мойынсұнатындар намаздыгерді құрайза яһудилердің мекенінде қылсын!" деп жар салуды бұйырады. Мұсылмандар қас-қағым сәтте жиналады. Ұзын ырғасы 3000-ға жуық Ислам қолының қатарында 36 атты әскер болады. Байрақты Хазіреті Әлиге ұстатқан пайғамбар, оны әскерден бұрын жолға салады. Мәдинада имам өкілі ретінде Абдуллаһ ибн Үммү Мәктүм қалады. Сөйтіп мужаһидтер долы дұшпанмен соғыстың маңызды мезетінде опасыздық жасап, жау жағына жақтасып кеткен құрайза яһудилерін жазалау үшін жорыққа аттанады.

Әскерден бұрын туын асқақтата желбіретіп жолға шыққан Хазіреті Әли құрайзалар қамалына жақын келіп байрақты тігеді. Мұны көрген яһудилер ауыздарына келгенді айтып сықпырта жөнеледі. Пайғамбарымызды боқтап-боралайды. Хандақтағы сатқындықтары оларға зәредей ой салмағаны белгілі болады. Хазіреті Әли байрақты сахабалардың біреуіне табыстап Аллаһ Расулының (с.а.у.) алдынан шығады:

"Уа, Расулаллаһ! Сен қамалға жақындамай-ақ қойсаң қайтеді? Мына жексұрын опасыздардың сөздерін естімей-ақ қой", - деді.

Расулаллаһ (с.а.у.):

"Сен олардан мені ренжітерлік сөз естігенсің, сірә. Мұса пайғамбар мұнан да ауырына душар болған. Сен бара бер. Олар (Аллаһ дұшпандары) мені көргенде жаман сөз айта алмайды", - деді.

Құрайзалар қандарындағы қастандықтан бас тарта алмай, Пайғамбарымыз бен Ислам әскерлерін күле қарсы алудың орнына былапыт сөзбен бас салып, қиқарлық көрсетті. Жақсылық түсінбейтіндерге қарсы күш қолдану ғана қалды. Пайғамбарымыздың әмірімен мужаһидтер құрайза қамалына оқ жаудырды. Яһудилер де қарап қалған жоқ, атысқа кірісті. Дегенмен олар мұсылмандар қоршауында қалды.

Сырт көзге мұсылмандарға дос көрініп, шындығында Ислам дұшпандарымен бармақ басты, көз қысты болып жүретін мунафиқтар бұл жолы да әдеттерінен жаңылмады. Құрайзаларға құпия хабар жолдап мұсылмандарға берілмеуді, Мәдинадан қуса да кетпеуді, атысты жалғастыра беруді нығарлай айтып, көмекке келетіндіктерін қару-жарак жеткізетіндіктерін білдіріп, сендірді. Құрайза яһудилері бұған қатты қуанып, батылданып, шайқасты тоқтатпады.

Саад ибн Муаздың үкімі

Құрайзалар жиырма бес күнге созылған қорғаныстан соң амалдары құрып, мұсылмандарға беріледі. Соңғы рет өздеріне қатысты үкім шығару үшін қазы тағайындалуын Аллаһ Елшісінен (с.а.у.) өтінеді.

Аллаһ Елшісі олардың өтініштеріне:

"Асхабымнан өз қалауларың бойынша қазы болар адамды таңдаңыздар", - дейді.

Құрайза бір ауыздан Саад ибн Муаздың үкіміне разы екендіктерін айтады. Саад ибн Муаз Хандақта ауыр жараланып, соны емдету үшін пайғамбар мешітіне барған-ды. Әустер оны пайғамбарға алып келеді.

Хазіреті Расулаллаһ:

"Уа, Саад мыналар сенің шешіміңе бас иетіндіктерін білдірді. Не айтасың?", - деді.

Саад:

"Уа, Расулаллаһ! Аллаһ оларға тиесілі үкімді саған білдірген болуы керек. Сен Аллаһтың әмірін орында!" - деп жауап берді.

Хазіреті Расулаллаһ:

"Солайы солай, дегенмен сенің үкіміңді естісек деп едік", - деді.

Саад:

"Уа, Расулаллаһ! Аллаһтың үкіміне сай болмай қалса деген қаупім бар", - деп ішкі күмәнін білдірді.

Пайғамбарымыз сонда да:

"Уа, Саад сен айтарыңды айт!" - деді нығарлап. Әустер құрайзалардың ескі одақтасы еді. Сол себепті Хазіреті Саад соларға қарап:

"Құрайзалар хақындағы шешімімді қабылдайтындықтарыңа уәде бересіңдер ме?" - деді.

Олар бірауыздан келісім берді. Хазіреті Саад ибн Муаз қазы болғандықтан, Расул Алланың да үкімге ризалығын алуға тиіс еді. Аллаһ расулы сонадай жерде сахабалармен сұхбаттасып отырған. Пайғамбарымызға деген құрметінен оның атын атап сұрауға бата алмай:

"Ана жерде отырған кісі де менің үкімімді қабылдауға Аллаһ атымен уәде береді ме?" - деді.

Аллаһ Елшісінің (с.а.у.) "иә" деген жауабынан соң Саад құрайзалардың камалдан түгел шығуын талап етті. Яһудилер қару-жарақтарын тастап берілген соң Саад ибн Муаз үкімін жария етті:

«Мен яһудилердің балиғатқа жеткен адамдарының өлтірілуіне, дүние-мүліктерін мұсылмандарға үлестіріліп берілуіне, әйелдер мен балалардың құлдыққа алынуына үкім шығардым».

Пайғамбарымыз Саадтың үкіміне дән риза болып: "Сенің шешімің жеті қат көктегі Алланың үкіміне сай келді", - деді.

Шындығында да Хазіреті Саад ибн Муаздың құрайзалар туралы тоқтамы Мұса пайғамбардың шарифатына сайма-сай. Тәураттағы үкімнің баяндалуы былай:

"Қандай бір қалаға шайқасқалы барсаң, алдымен ол халықты бейбіт келісімге шақыр. Егер осыған келісіп, қақпаларын ашып бағынса, салық төлеп, саған қызмет етсін. Алайда сенімен келіспей соғысар болса, қоршауға алғайсың. Аллаһ (Раббың) оларды саған мойынсұндырған сәтте еркектерін қылышпен өлтір. Әйел, бала-шағаны, мал-мүлік, олжаны -Аллаһтың саған берген дұшпандардың олжасын түгелдей пайдаға асырғайсың".

Яһуди құрайзалар Тәураттағы үкімге амалсыз бас иіп, берілген жазаға келісті. Пайғамбарымыздың әмірімен балиғатқа жеткен еркектердің қолдары байланып, Мәдинаға әкелінді. Мал-мүлік түгелдей жиналды. Олжаның бестен бірі мемлекет қазынасына беріліп, қалған бөлігі мұсылмандарға үлестірілді. Еркектері өлтірілді. Шарифат заңына сәйкес қоршау кезінде жоғарыдан тас лақтырып бір сахабаны шейіт қылған Нубата атты әйел де өлім жазасына кесілді. Бұрын мұсылмандарға жақсылық жасаған бірнеше құрайзалыққа сахабалар өтінішімен кешірім жасалды. Осылайша Мәдинаның айналасы зиянды әсерелерден тазартылды. Ұзақ уақытқа дейін мұсылмандар тыныш ұрыссыз күндер өткізді.

ОСЫ ЖЫЛДЫҢ БАСҚА ДА БАСТЫ ОҚИҒАЛАРЫ

Салман Фарисидің құлдықтан азат етілуі

Салман Фариси бұрын яһудилердің құлы болған. Пайғамбарымыз бір күні оны қасына шақырып алып:

"Қожайының сенің азаттығыңның құнына не сұрайды. Барып біл", - дейді.

Хазіреті Салман қожайынына мән-жайды түсіндіреді.

Қожайыны:

"300 құрма ағашын егіп, онымен қоса 1600 дирхәм алтын берсең босатам", - деп жауап береді.

Салман Фариси қожайынының талабын Пайғамбарымызға (с.а.у.) жеткізеді. Пайғамбарымыз асхабына:

"Бауырыңызға көмектесіңіз!" - деп бұйырады. Бұны естісімен-ақ, сахабалар өз араларында 300 құрманың тұқымын жинайды.

Құрма тұқымы жиналғаннан соң Аллаһ Елшісі:

"Уа, Салман! Сен мына тұқымдарды егетін 300 шұңқыр қаз. Біткен кезде маған хабар бер. Тұқымдарды өз қолыммен егейін!" - дейді. Сахабалардың көмегімен Салман Фариси шұңқырларды қазып шығады. Мұнан соң Пайғамбарымызға хабар береді. Расулұллаһ өз қолымен құрманы егіп шығады. Сол жылы Пайғамбарымыз еккен құрма ағаштарының барлығы жеміс береді. Осылайша Салман Фариси Бәни Құрайза яһудилеріне қарыз болған құрма ағаштарынан құтылады.

Құрма ағашының қарызынан құтылған Салманның тек алтын төлемі қалады.

Бір күні Расулаллаһ Салманды шақырып алып бір дөңгелек алтынды беріп:

"Уа, Салман! Мынаны алып қарызыңнан құтыл!" - дейді.

"Уа, Расулаллаһ, бұл жетпейді ғой", - деп жауап береді Салман. Аллаһ Расулы алтынды қайтадан қолына алып қасиетті түкірігін жақты да:

"Аллаһ сені қарызыңнан осымен құтқарады", - дейді.

Салман қожайынына әлгі алтынды бөліп 1600 дирхам өлшеп берсе де, әлгі жұмыртқадай алтын сол күйі қолында қалады...

Мәдинадағы зілзала мен Айдың тұтылуы

Хижреттің бесінші жылында Мәдинада үлкен жер сілкінісі болды. Пайғамбарымыз осы оқиғаға байланысты:

"Раббыңыз сіздердің өзі риза болатын халге келгеніңізді қалайды. Сондықтан да сіздер тәубаға келіп Аллаһтың ризалығын тілеңіз!" - деген.

Аллаһтың елшісі осы сөзі арқылы дүниедегі жақсылық атаулының, бәле-жала, қауіп-қатердің болып болмауы да адамдарға байланысты екенін айтқан.

Хижреттің бесінші жылы жәмадилахир айында ай тұтылады.

Ай тұтылып біткенге дейін Пайғамбарымыз (с.а.у.) мұсылмандарға Хусуф намазын қылдырады. (Хусуф және хусуф: Күн мен ай тұтылғанда оқылатын намаз, екі рәкаттан тұрады, сүннет боп саналады, рүкуғ және

сәжде нәпіл намаздардағыдай. Бұл намаздарда азан, қамат оқылмайды. Тек хусуф намазын оқитын кезде "Намазға жиналыңдар" (Әссалату жами'атун) деп шақырады.- Д.Ө.И.)

Расулуллаһ бір хұтбасында:

"Күн мен ай біреудің өлімі не дүниеге келуі себепті тұтылмайтыны шүбәсіз. Олар Аллаһтың құдыретін, ұлылығын көрсететін екі белгі. Сіздер күн мен айдың тұтылғанын көргенде намазға тұрыңыздар!" - деген.

Жахилия кезеңінің адамдары күн, ай үлкен бір адамның құрметіне тұтылады деп сенген. Пайғамбарымыз осы соқыр сенімді жойып, күн мен айдың тұтылуы Аллаһқа ерекше ғибадат қылудың уақыты екенін ескерткен. Ондай сәтте адамдар бос нәрсемен шұғылданбай, арнайы ғибадат етуі қажет.

Ғибадат пен дұғаның себебі және нәтижесі - Аллаһтың әмірі мен ризашылығы, ал пайдасы ақыреттен күтілуге тиіс. Егер намаз бен ғибадаттан осы дүниеде пайда көзделсе, жалған дүниелік мақсатқа қол жеткізу үшін жасалса, ондай намаздың өзі күмәнді. Сондықтан күн мен ай тұтылғанда да солар тезірек ашылсын деген ниетпен намаз оқылмайды. Күн мен айдың тұтылуын сондай ғибадат жасаудың уақыты жетті деп біліп, Аллаһтың ризалығы үшін намаз қылынуы керек.

ХИЖРЕТТІҢ АЛТЫНШЫ ЖЫЛЫ

XIII ТАРАУ

УМРА САПАРЫ

Хижреттің 6 жылы, зилқағда айы. Б.э. 628 жылы, наурыздың 13-і.

Аллаһ Елшісі бірде түсінде асхабымен бірге жайбарақат Қағбаны тауап етуге барғанын, қобалжу, қорқынышсыз Меккеде алшаң басып жүргендерін көреді. Пайғамбарымыз көрген түсін сахабаларына баяндағанда олар малақайларын аспанға атып қуанады. Өйткені муһажирлер Меккеден Мәдинаға қоныс аударғалы да аттай алты жыл өткен. Осы уақыт аралығында үлкенді-кішілі істер тындырып, үлкен нәтижелерге қол жеткізгенмен отанға деген сағыныш көңіл түкпірлерінен терең орын алған. Туып-өскен ата мекеннің топырағына ат басын тірейтін күнді іштей аңсайтын. Күнделікті бес уақыт намаздағы құбылалары - қасиетті мекенді аңсамау сірә мүмкін бе? Сондықтан Аллаһ Расулының "Сіздер түбінде Қағбадағы Харам мешітіне барасыздар" деген сөзін көңілдеріне демеу еткен. Пайғамбарымыздың түсінен соң сахабалар құдды бүгін-ертең туған жермен қауышатындай күй кешкен.

Бағыт- Мекке

Пайғамбарымыз тағы да Мәдинада Абдуллаһ ибн Үммү Мәктұмды өкіл етіп қалдырды. Күн дүйсенбі. 1400 мұсылман жолға шығуға даяр. Араларындағы 4 әйелдің бірі - Хазіреті Мұхаммедтің ақ некелісі Үммү Сәлама. 200 сарбаз атқа мінген.

Меккеге умра - кіші қажылық жасау мақсатымен шыққан мұсылмандар қылыштан басқа қару алған жоқ. Қағба жанында құрбан шалуға ниеттенген олар түйелерін айдап жолға шықты.

Пайғамбарымыз асхабымен бірге «Зул-Хулайфа» деген жерге жеткенде Хазіреті Омар суырылып шығып:

"Уа, Расулаллаһ! Сені атарға оғы болмай отырған қауымға қарусыз, атсыз кіргенің қалай болар екен? Қару-жарағымызды сайлап шыққанымыз дұрыс болмас па еді? Әлдеқалай шайқасып қалып жатсақ...", - деп еді, Аллаһ Расулы:

"Менің ниетім - умра ғибадатын орындау. Шайқасу үшін жолға шыққам жоқ", - деп қаруланбауының себебін тағы да нығарлай көрсетті. Мұсылмандар сонда да қобалжып келе жатқан. Саад ибн Убада да ішкі қаупін білдірді.

"Уа, Расулаллаһ! Қару-жарақтарымызды алып шыққан болсақ, олардан күдіктенген сәтте ұрысқа кірісер едік", - деді ол.

Пайғамбар алдыңғы жауабын бұл жолы да қайталады. "Мен қару алып жүрмеймін, өйткені ниетім - тек қана кіші қажылық".

Зул-Хулайфада мәдиналықтар ихрамға - қажылық үшін арнайы ақ киімге оранады.

Пайғамбарымыз да сол жерде бесін намазын оқыған соң ихрамын киеді. Құрбандық түйелерге де таңба салынды. Мұсылмандар да қажылық киімдерін киінді. Намаздан кейін Пайғамбарымыз құбылаға қараған күйі:

"Ләббәйк! Аллаһүммә Ләббәйк! Иннәл хамдә уәнниғматә ләкә уәл мүлкә лә шәрикә ләк", - деді.

Осынау киелі сөзден атырап нұрланып сала бергендей. Сахабаларының толқыныстары да жүздерінен оқылады.

Зул-Хулайфадан шықпай тұрып Аллаһ Елшісі (с.а.у.) мүшріктердің жай-күйін біліп, әрі өздерінің келе жатқанынан хабардар ету үшін Бүср ибн Суфианды Меккеге бақылаушы ретінде жолдады. Бүср ибн Суфиан Мәдинаға пайғамбарымызбен кездесуге келген еді де, Расулаллаһтың өтінішімен Меккеге бірге қайтқан-ды.

Мүшріктердің шешімі

Мүшріктер пайғамбарымыздың қалың нөпірмен бірге келе жатқанын естіп қатал шешімге келген-ді: Мұхаммед пен оның жолдастарын Меккеге аттап басқызбау...

Шешімді орындау үшін Халид ибн Уәлидтің қарамағына 200 атты әскер қосып жедел түрде «Қураул-Ғамим» деген жерде мұсылмандарды күтіп алуды жоспарлайды. Шайқас шыға қалса, көмек алуды көздеп Ахабиш тайпасына сый-сияпат беріп әлекке түседі.

Мүшріктердің қастандық жоспарын Бүср ибн Суфиан Расулаллаһқа айтып келеді. Пайғамбар сардары Бүсрдің хабарын естігенде:

"Өз обалдары өздеріне. Құрайыш өз көрін өзі қазды. Онсыз да соғыстан құр сұлдері қалып еді. Менімен өзге араб тайпаларының арасына от салмай-ақ қойса қайтер еді. Мені жеңу - бар арман-мұраттары. Егер Аллаһ мені жеңдіретін болса, өздері де қаласа Исламға кірер еді. Бұлай жасамағанына қарағанда ұрысқа бел буған. Құрайыш мүшріктері өздерін мықты санайтын болса керек. Уаллаһи, Аллаһ мені осы дінді уағыздау үшін жіберді. Осы дін үстем болғанға дейін басым кеудемнен айрылғанша, олармен қырқысуға дайынмын!" - деді.

Құрайыштардың шайқас әзірлігі пайғамбарды қатты қапаландырды. Бір-біріне қанды кегі бар кісілердің өзі соғысқа, қан төгуге зұлымдыққа тиым салынған қасиетті айларда бауырлас ағайындар сынды Қағбаны тауап ететін. (Бұл айларда арабтар соғыспаған). Мүшріктер бұған кедергі қоймайтын. Пайғамбарымыз бен асхабының қажылық зияратына қарсы шығып, шарпысуды ойластыруына жол болсын.

Аллаһ Елшісінің мұбарак ниеті - тек қасиетті мекенді зиярат етіп, құрбан шалу ғана. Ақ ниетке көлеңке түсірер қақтығысты қаламады. Сол себепті Халид ибн Уәлидтің Ғамимде қарсы алдарынан арам пиғылмен шығарын естігеннен соң дереу асхабына:

"Халид ибн Уәлид атты әскерімен бірге «Ғамимде» аңдып отыр. Шұғыл бағыт өзгерту керек, оңға бұрылыңыздар", - деп әмір берді. Халид ибн Уәлид мұсылман әскерін ұзақтан көріп, санын соғады. Әзірлігі жайына қалып, қалың құрайышты істің жай-жапсарынан хабардар етеді.

Бар жайға қаныққан Аллаһ Елшісі (с.а.у.) әдеттегідей сахабаларымен кеңескенді мақұл көрді. Олар:

"Аллаһ және Расулы бәрінен де жақсы біледі. Біз мұнда умра үшін келдік. Шайқасу ойымызда жоқ. Алайда ізгі ниетімізге тосқауыл қойылса,

әлбетте, қарманбай қалмаспыз", - деп пікірлерін ашық айтты. Сахабалардың көзқарасына дән риза болған Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.):

"Олай болса, Аллаһтың атымен алға адымдандар", - деді. Муминдер асыл мұрат жолында ілгерілей түсті.

Кәсуаның шөгуі

Парасат пайғамбары Кәсуа атты түйесінің үстінде. Кәсуа Меккенің шекарасына келген бетте шөкті. Сахабалар қанша айт - шулесе де болмай, жануар бір адым алға баспайды. Шөккен түйені тұрғыза алмайды. Сонда Пайғамбарымыз тұрып:

"Кәсуаның мұндай әдеті жоқ еді. Бірақ бір кездері (Махмут) пілді шөктіріп, Меккеге кіргізбеген құдірет бүгін Кәсуаға кедергі қойды...", - деді.

Шынында да түйе шөкпегенде мұсылмандар Меккеге кірген бойы құрайыштардың үстінен түсер еді. Сонан соң ұрыс басталмасына кім кепіл?! Ал мұсылмандардың қылыштан басқа қаруы жоқ, саны да аз. Ал құрайыштар жан-жақты қаруланғаны былай тұрсын, айнала тайпаларды жалдап қатарларын толықтырған. Соған қарамастан мұсылмандар бас тартпас еді, Аллаһтың көмегімен жеңуі де мүмкін. Алайда қасиетті мекенде қан төгу - Қағбаға деген құрметсіздік. Пайғамбарымыз да, мұсылмандар да мұндай істі жақтамасы айдан анық.

Мәселенің екінші жағы, Меккеде мұсылмандығын жасырып жүрген бірталай адам оларды танымағандықтан өз имандастарынан жәбір көрген болар еді. Мұны айтпағанда, әлі де болса иман келтірмеген мүшріктер арасынан болашақта Алланың хақ құлдары шығып, Исламға қызмет етпесіне кім кепіл?! Міне, Кәсуаның қыңыр мінез танытып, шөгіп қалуында осындай астарлы сырлар жатты...

Біраздан соң Пайғамбарымыздың айдауымен орнынан тұрған жануар маң-маңдай жөнелді. Бірақ, бұл жолы құрайыштарға қарай емес, бұрылып Худайбия аталатын алаңдағы суы тартылған құдықтың басына барып тоқтады. Пайғамбарымыз мұсылмандардың да сол жерге жайғасуын бұйырды.

Мужғиза

Худайбиядағы мұсылмандар орналасқан жер сусыз, қаңырап қалған. Мұсылмандар ә дегеннен шөлдің зардабын тартты. Аллаһ елшісі Мұхаммедтің (с.а.у.) дәрет алуға ыңғайланып құманын қолға алғанын көрген бірнеше сахаба пайғамбарымызға қарай өңмеңдей жүгірді. Әуелде не болғанын түсінбей қалған Пайғамбарымыз:

"Не болды?" - деді.

"Уа, Расулаллах! Аңқамыз кеуіп өліп барамыз, сенің құманыңдағыдан басқа ішерге де, дәретке де тамшы су жоқ", - деді алқынғандарын баса алмай.

Аллаһ Елшісі қолын құманның үстіне қойып:

"Алыңыздар, бисмиллаһ", - деді.

Сахабалар аң-таң. Расулуллаһтың саусақтарының арасынан шүмектеп аққан суды көргенде аңырып қалған. Әлден уақытта естерін жиып қанғанша ішіп, дәрет алып, ыдыстарын шөпiлдете толтырып алды.

Көп жылдар өткен соң Жабир ибн Абдуллаһтан: "Сонда қанша адам едiндер?" - деп сұрағанда, ол: "Егер жүз мың адам болса да Пайғамбарымыздың саусақтарынан аққан су жетер едi. Бiз бiр мың бес жүзге жуық әскер едiк", - деп жауап берген...

Екiншi хабар

Ардақты Пайғамбарымыз Худайбияда жайғасқан тұста Хузаа тайпасының басшысының бiрi Будаил Ибни Уарқа бiрнеше адамымен Расулаллаһқа келедi:

Тихама аймағын мекендейтiн хузаалар жәһилия кезеңiнде Пайғамбарымыздың руымен - хашимдермен одақтасқан. Исламнан кейiн де сол келiсiмдi аяқ асты етпей ретi келгенде Аллаһ Елшiсiне (с.а.у.) жақтасатын. Хузаалардың қай қайсысы да, мұсылманы немесе мүшрiгi болсын, құрайыш мүшрiктерiнiң ахуалынан, Меккедегi жағдайдан пайғамбарды құпия құлақтандыратын.

Бұл жолы да Пайғамбарымызбен жүздескен Будаил:

"Құрайыштар сенiмен соғысуға ант iштi. Бәйтуллаһты зиярат етуге рұқсат бермеуге мықтап бекiндi", - дедi.

Пайғамбарымыз Меккеге келу мақсатына тағы тоқталды:

"Бiз бұнда соғысуға келмедiк. Мақсатымыз - умра жасау, Қағбаны тауап ету. Соғыстардан құрайыштың шеккен зияны аз емес, қалжыратқаны рас. Егер олар қаласа әлде де ойлануға, екi жақты келiсiм жасауға мәулет берейiн. Белгiленген мерзiмде менен қауiп келмесiне сенiмдi болсын. Басқа халықтар мен менiң арама кiрмесiн. Егер мен ол қауымдарды жеңiп, олар Исламды қабылдаса, құрайыш мүшрiктерi де сол қауымдардың қалаған дiнiн мойындағысы келсе, қабылдасын. Ал егер мен басқа тайпаларды жеңе алмасам, онда олардың арманы орындалғаны.

Егер құрайыш мүшрiктерi бұл айтқандарымды қабылдамай, маған қарсы бас көтерер болса, дiнiм үшiн ақтық демiме дейiн олармен шайқасуға Аллаһтың атымен ант етемiн. Аллаһ та маған көмектеседi!"

Будаил: "Мен сенiң айтқандарыңды құрайыштарға жеткiземiн", - деп жүрiп кеттi.

Меккеге келiп, құрайыштарға Хазiретi Мұхаммедтен хабар әкелгендiгiн айтқанда, мүшрiктер:

"Бiз оның хабарына зәру емеспiз. Айтқанымыз айтқан - қасық қанымыз қалғанша Ол Меккеге кiрмейдi!" - дедi. Мүшрiктер осылай дабырласып жатқанда араларынан Уруә ибн Мәсуд ақылға келiп:

"Сендер неге Будаил мен жолдастарының айтқанына құлақ аспайсыңдар?"

Алдымен тыңдаңдар. Айтқандары ұнаса қабылдарсыңдар, ұнамаса қарсы шығыңдар!" - деп, үлкендiк танытты.

Құрайыштар оның сөзіне тоқтап Будайлдан Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) Меккеге келу мақсатын және өздеріне жолдаған ұсынысын тыңдады.

Мұнан соң Уруә ибн Мәсуд жерлестеріне қарап:

"Шынында да Будайл сіздерге бейбіт келісім мен тура жолды көрсету үшін келіпті. Сіздер Мұхаммедтің ұсыныстарын қабылдаңыздар. Менің Мұхаммедпен кездесуіме рұқсат етіңіздер", - деді.

Құрайыш мүшріктері: "Барсаң бар Мұхаммедке. Бірақ қайтып келіп біздің басымызды ауыртушы болма", - деп Уруәның пікірін қоштамаған сыңай танытты.

Уруә олардың кекесіндеріне қарамастан Пайғамбарымызға келеді. Мүшріктердің дайындықтарынан, Худайбия суының басында күтіп жатқандықтарынан, тірі жанды Меккеге кіргізбеуге шешім қабылдағандықтарынан хабардар етеді.

Уруәны тыңдап болған соң Пайғамбарымыз:

"Уа, Уруә! Аллаһ үшін айтшы, ана түйелердің құрбандыққа шалынуына, Бәйтуллаһты зиярат етуге қарсылықты қалай түсінуге болады?

Біз соғысу үшін келген жоқпыз. Әу бастағы ниетіміз - кіші қажылық жасау, қасиетті мекенде құрбан шалу. Соны орындағымыз келеді.

Құрайыштар түбі бір туысқаным, сол ағайындарыма былай де:

"Соғыс оларды әбден қалжыратты. Өздері келісіп бізбен соғыспауға нақты уақыт белгілесін. Сол мәулет ішінде бір-біріміздің қанымызды ағызбайтын болайық.

Сосын Бәйтуллаһпен арамызға тосқауыл қоймасын, біз Умра ғибадатымызды орындап, құрбан шалайық.

Әйтпесе, Аллаһ Тағаланың Ислам дінін жер жүзіне жаятыны туралы уәдесі орындалғанға дейін, менің басым кеудемнен айырылғанша олармен шайқасуға серт беремін".

Уруә ибн Мәсуд Пайғамбарымызбен сөйлесіп отырып сахабалардың Аллаһ Елшісіне деген құрметіне назар аударды. Оны қайран қалдырған - асхабының Пайғамбарына деген ерекше ілтипаты мен мойынсұнушылығы.

Меккеге қайта оралғанда Пайғамбарымыздың айтқандарын құрайыштарға жеткізген соң, өзін таң қалдырған жайтты да жасырып қалмады:

"Уа, халқым! Мен осы жасыма дейін көп жерге елші боп бардым. Сансыз билеушілермен жүздестім. Әр қилы әдет-ғұрыппен таныстым. Уаллаһи, бірде-бір билеушінің қарамағындағылардың құрмет, қызметі Мұхаммедтің асхабынікіне ұқсамайды. Көрген көзде жазық жоқ. Мұхаммедке (с.а.у.) деген мұсылмандардың ілтипатына тәнті болдым.

Бірде-бір сахаба оның рұқсатынсыз сөйлемейді.

Мұхаммедтің бұйрығын орындау үшін бір-бірімен жарысатындай.

Онымен сөйлескенде бәсең дауыспен бетіңе тіке қарамай сөйлейді екен...

Менің түсінгенім, мұсылмандар еш уақытта Оны жалғыз тастамайды. Оның маңына ешкімді жуытпайды!

Бұны қалай түсінсеңдер де өз еріктерің!" - деді де, орнынан тұра беріп:

"Ол бейбіт келісім жөнінде ұсыныс жасады. Сол ұсынысты қабылдайық", - деп сөзін бітірді.

Уруэның бұл ұсынысын құрайыштар қабылдамақ тұрмақ, оны келемеждеп, мазақтады. Олардың тыныштық бермейтінін сезген Уруэ Тайфқа жол тартады.

Екі жақ бір-біріне елші жіберіп, өз көзқарастарын білдіріп жатты. Пайғамбарымыздың Меккеге келудегі мақсаты айқын, соны жеткізу үшін хузаалық Хираш ибн Үмаййаны елшілікке лайық көрді.

Хираш - Аллаһ Елшісінің (с.а.у.) құрайыш мүшріктеріне жіберген тұңғыш елшісі.

Хираш ибн Үмәййа Хазіреті Расулаллаһтың мақсатын қанша түсіндіргенімен мүшріктер оған құлақ асқан жоқ. Мазақ етіп қана қоймай, астындағы түйесін тартып алып, бауыздап, ақыр соңында өзін де өлтірмек болады. Араға ахабиштер түсіп Хираш аман қалады. Пайғамбардың қасына келгенде ол басынан өткергендерін егжей-тегжейлі баяндап береді.

Алайда елшісін өлтірмек болса да, Пайғамбарымыз істің ақырын сабырмен жақсыға жорыды. Құрайыштардан жаңа ұсыныстар күтті. Өйткені оның мақсаты қан төгу емес еді.

Құрайыштың екінші елшісі

Пайғамбарымыздың кері қайтпауға бел буғанын байқаған мүшріктер екінші рет елші жолдайды. Бұл жолғысы Ахабиш рубасы - Хулайс ибн Алқам...

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Хулайсты ұзақтан таныды да, сахабаларына:

"Анау келе жатқан адам - құрбандыққа сенетін және сыйлайтын қауымның өкілі. Құрбандық түйелердің бәрін соған қарай айдандар, көрсін", - деді.

Мұсылмандар Пайғамбардың айтқанын орындап "Ләббәйк, Аллаһумә ләббәйк!" деп айқайлады.

Осынау ғажайып көрініске куә болған Хулайс:

"Субһаналлаһ! Мына керемет жамағатқа Бәйтуллаһты тауап етуге тосқауыл болған не деген сұмдық!

Құрайыштар осы жаңсақ әрекеттерінің азабын тартатын болады. Бұлардың Умрадан басқа мақсаты жоқ екендігі көрініп-ақ тұр ғой!" - деп еріксіз айқайлап жылап жіберді.

Пайғамбарымыз Хулайстың айтқандарын есітті. Хулайс қайран қалған көріністен есін жия алмаған күйі, Аллаһ Расулымен сөйлесуден тартынып, келген жолмен кері қайтты.

Хулайс сол сәттің әсерінен айыға алмай келген бойда:

"Мен пайғамбарға Қағбаны тауап етуге рұқсат бермеуді жөнсіз деп есептеймін!" - деп дауыстады.

Құрайыштың үлкендері Хулайсты елші қылғандарына өкініп:

"Осы шөлден қаңғып келген бейшара не түсінеді дейсің? Наданның нағыз өзі ғой ол! Мұндай маңызды істерге ақылы да жетпейді", - деп өздерін жұбатты.

Хулайс бұған ашуланып: "Бәйтуллаһқа құрмет мақсатымен келген кісіні кіргізбегеніміз ұят емес пе? Біз сіздермен бұл жөнінде келісім жасамап едік қой.

Я Мұхаммедті Меккеге кіргізесіңдер, я болмаса көмекке келген Ахабиш тайпасының адамдарын түгелдей ертіп әкетемін!" - деді.

Құрайыш мүшріктері Хулайстың бұл сөзінен айылдарын да жиған жоқ. Айлаларын асырып, Хулайсты айтқандарына көндірді.

Мұсылмандардық елшісі - Хазіреті Осман

Пайғамбарымыз (с.а.у.) тезірек нақты нәтижеге қол жеткізгісі келді. Меккеге келу мақсатын қайтадан құрайыштықтарға түсіндіру үшін Хазіреті Омарды жібергісі келді. Хазіреті Омар Расулаллаһтың ойын білген кезде былай деді:

"Уа, Расулаллаһ! Құрайыштың басшылары мені қас дұшпаны деп санайды. Айтарымды тыңдамай жатып өлтіруге ұмтылулары мүмкін. Меккеде мені қорғайтындай руластарымнан да ешкім жоқ. Бұл іс үшін Осман ибн Аффанды лайық санаймын. Өйткені оның Меккеде ағайындары көп. Алайда міндетті түрде менің барғанымды қаласаңыз, барамын".

Хазіреті Омар айтқандайын, Меккенің құрметті азаматтарының көбі Османның аталас туыстары еді.

Мұхаммед (с.а.у.) Хазіреті Омардың ұсынысын мақұл көрді. Хазіреті Османды шақырып алып, нұсқау берді:

"Құрайыштарға барып, біздің мұнда шайқасуға келмегенімізді айт. Тек қана Бәйтуллаһты зиярат етеміз, құрбан шалып, ғибадат жасап қайтамыз де. Сонан соң оларды Исламға үнде".

Елшіні шығарып салып тұрып та Пайғамбарымыз Меккеде мұсылмандығын жасырып жүргендермен жүздесіп, оларды жігерлендіру керектігін, Меккенің жақын арада муминдер қол астына өтетінін, соған дейін сабыр сақтау қажеттігін ескертуді тапсырды.

Хазіреті Осман құрайыш мүшріктерімен кездесіп, Пайғамбарымыздың мақсатын түсіндіруге тырысқанымен, ұғындыра алмады. Исламға шақыруы да нәтижесіз қалды. Мүшріктер - Хазіреті Османға да бет бақтырмай:

"Келген жеріңе қайта бар, айта бар. Мұхаммед (с.а.у.) ешқашан Меккеге кірмейді. Қағбаны тауап етемін деп ойламай-ақ қойсын...", - деп дабырласты. Хазіреті Османмен бірге он шақты муһажир Аллаһ Елшісінің рұқсатымен Меккедегі туысқандарымен кездесуге келіп еді. Елшімен бірге олар да жүздескен жерде мұсылмандығын жасырып жүрген туыстарына имандарын жария ететін күннің алыс еместігін айтып, демеу берді.

Хазіреті Османның мүшрік ағайындары өздерінше жақындық көрсетіп, мұсылман елшіге Қағбаны тауап етуге рұқсат береді. Бірақ Хазіреті Осман: "Расулаллаһ оны тауап етпейінше мен де етпеймін", - деп қарсылық білдірді.

Құрайыштықтар Хазіреті Османның бұл әрекетіне ашуланып, оны біраз уақыт қамап қояды. Бұл жайт Пайғамбарға муһажирлерді мүшріктер өлтіріпті деп жаңсақ жетеді. Ел құлағы елу деген, дақпырт сөз әп-сәтте мұсылмандар арасында жайылады.

РЫДУАН СЕРТІ

Хазіреті Османның мүшріктер қолынан "өлгенін" естігенде Расулаллаһ (с.а.у.) қатты қайғырады. Құрайыштың бұнысынан соң үндемей қалу мүмкін емес-ті. Пайғамбарымыз олармен қырқысуға бел буады.

Бейбіт келісімді қостамағаны былай тұрсын, елшінің қанын жүктеген деген не сұмдық!

Пайғамбарымыз асхабына:

"Аллаһ Тағала маған серт беру қажеттігін бұйырды," - деді де Аллаһ елшісі Мұхаммед (с.а.у.) «Рыдуан» аталатын ағаштың астына барып тұрды. Мұсылмандар жеке-жеке сол жерде серт берді. Олар шайқастан бас тартпайтындықтарына, Аллаһ және Расулаллаһ жолынан өлсе айнымауға ант-су ішті. Тек біреуі ғана мунафиқ - Жәдд ибн Қайс серт беруден бас тартты.

Ант беру рәсімі муһажирлерді батылдандырып, жігерлендірді. Қатты толқығандары сондай тезірек мүшріктермен шайқасуды тіледі.

Аллаһ Тағала осы рәсімге қатысқан мұсылмандардан разы екендігін Фәтх сүресінің 18-19 аяттарда білдірген:

"Расында, Аллаһ муминдерден ағаштың астында саған серт берген сәтте, разы болды да олардың жүректеріндегіні біліп, оларға жан тыныштығы, сенімділік салды. Сондай-ақ оларға таяуда іске асатын бір жеңіс және кенелетін мол олжалар сыйлады. Аллаһ - тым ғазиз әрі хикмет иесі".

Аллаһтың ризалығына бөленуге себеп болған осы серт кейіннен «ризашылық, алғыс серті» деп аталады.

Ардақты Аллаһ Елшісі бір хадисінде бұл турасында: "Ағаш астында ант бергендердің ешбірі жәһаннамға кірмейді", - деген.

Серт беру рәсімі туралы хабар құрайыш мүшріктеріне жеткен сәтте олар үш күн қамауда ұстаған Хазіреті Османды босатып қоя берді.

Хазіреті Осман қапастан шыққан бойда Пайғамбарымызға жетуге асықты. Оның сау-саламат екенін көрген мұсылмандар қатты қуанды. Алайда шайқасуға серт беріліп, болар іс болған-ды.

Хазіреті Османға Меккені бір көруге ынтық муһажирлердің бірі:

"Қағбаны тауап еткен шығарсың...", - дейді.

Хазіреті Османның жауабы да ғибратты:

"Уаллаһи! Меккеде бір жыл қалсам да, Расулаллаһ Худайбияда отырса, Ол Қағбаны зиярат еткенге дейін мен жалғыз өзім тауап етпес едім!"

ХУДАЙБИЯДАҒЫ БЕЙБІТ КЕЛІСІМ

Хижреттің алтыншы жылы, зилқағда айы. Б.з. 628 жылы.

«Рыдуан серті» құрайыштардың үрейін ұшырды. Пайғамбардың Меккеге баса-көктеп енуінен қорыққан олар шұғыл түрде бейбіт келісім жасау мақсатымен мұсылмандарға өз өкілдерін жіберді.

Сухайл ибн Амр (басшы), Хуайтип ибн Абдул Уза және Микраз ибн Хафс үшеуі Мұхаммедке (с.а.у.) бейбіт келісім ұсынысын жеткізуді мойындарына алды.

Құрайыш үлкендері елшілерін аттандырарда:

"Мұхаммед биыл Меккеге кірмей кері қайтсын. Егер бұл шартты қабылдмаса, бейбіт келісім туралы сөз қозғамай-ақ қойыңдар", - деді.

Пайғамбарымыз мүшріктердің өкілі Сухайлдың келгенін (Сухайл - арабшада оңайлық, ыңғайлылық мағынасын береді) атына қарап жақсыға жорып, сахабаларына:

"Шаруаларымыз оңға басты дей беріндер.

Құрайыштар бейбіт келісім жасағысы келсе, үнемі осы адамды жібереді", - деді.

Мүшрік делегациясының басшысы Сухайл ибн Амр Расулаллаһтың (с.а.у.) алдына барып тізерлеп отырды. Малдас құрып отырған пайғамбарды мұсылмандар айнала қоршаған.

Сухайл ибн Амр ұзақ сөйледі. Ең соңында бейбіт келісімге келуді ұсынды. Пайғамбарымыз да оның ұсынысына қарсы болмады. Мұнан соң келісім шарттарын нақтылады. Кезек келісім мәтінін жазуға келгенде пайғамбарымыз хатшы тағайындаған Хазіреті Әлиге:

"Бисмилләһир-рахманир-рахим деп баста", - деді.

Сухайл жұлып алғандай:

"Жо-жоқ, біз бұған келіспейміз, бисмилләһир-рахманир-рахимді біз білмейміз. «Бисмикә Аллаһумә» деп жазылсын", - деді.

Пайғамбарымыз:

"Ол да керемет! Онда солай деп жаз", - деп бұйырды Хазіреті Әлиге.

"Бұл Мұхаммед Расулаллаһтың Сухайл ибн Амрмен келісіп, бейбітшілік сақтау жөніндегі, екі тараптың да орындайтындығы қол қойылып шешілген келісім баптары», - деген Расулаллаһ сөздеріне мүшрік өкілі тағы да наразылық білдірді.

"Біз сенің Аллаһ Расулы екендігіңе сенсек, Меккеге кіруіңе тыйым салмаған болар едік, сондықтан Расулаллаһ деп жазуға қарсымын", - деді ол.

"Жарайды, басқаша қалай жазғанды қалайсың?" - деп сұрады Пайғамбарымыз.

"Мұхаммед ибн Абдуллаһ деп өзіңнің және әкеңнің аты-жөнін жаздырсаң дұрыс болады", - деді.

Бұған да келіскен Пайғамбарымыз:

"Уа, Әли! Расулаллаһты өшір, Абдуллаһ ұлы Мұхаммед деп жаз", - деді.

Хазіреті Әли: "Уаллаһи, мен Расулаллаһ сипатын ешқашан өз қолымен өшіре алмаймын", - деп жауап берді. Мұсылмандар да оны қоштап:

"Біз Мұхаммед Расулаллаһ деп жаздырамыз. Дінімізді менсінбеушілік қой бұл, бұғып қала алмаспыз", - деп дабырласып кетті.

Хазіреті Расулаллаһ оларға "үндемендер" деп мүбәрак қолымен ишара берді де:

"Қане қай жерде Расулаллаһ жазуы?" - деп сұрады. Қағазға төнген күйі өз қолымен оны өшіріп, орнына «Мұхаммед ибн Абдуллаһ» деп жаздырды.

Пайғамбардың бейбітшілікті қаншалықты жақтайтыны осыдан-ақ байқалады.

Келісім баптары

Келісім мынадай баптардан құралады:

1. Мұсылмандар мен мүшріктер тыныш, бейбіт өмірді қамтамасыз ету үшін 10 жыл бойы бір-бірімен шайқаспайды.

2. Пайғамбар мен мұсылмандар биыл Меккеге кірмей, кері қайтады. Келер жылы қастарына қылыштан басқа қару алмай келіп Қазбаны тауап етеді, Меккеде үш күн қалады. Бұл мерзім ішінде мүшріктер қаланы босатады.

3. Мәдинадағы мұсылмандардан Меккені паналағандар болса, мұсылмандарға қайтарылмайды. Бірақ Меккеден Мәдинаға барғандар, мұсылман болса да сұралған сәтте кері қайтарылады.

4. Араб тайпалары өз қалаулары бойынша Расулаллаһқа (с.а.у.) немесе құрайышқа жақтаса алады.

Сахабалардың наразылығы

Мұхаммед (с.а.у.) қандай да болса құрайыш мүшріктерімен арада бейбіт келісім жасап, сол арқылы Исламның саяси құдіретін оларға да, бүкіл Арабстан халқына да танытуды мұрат еткен. Сондықтан да құрайыш өкілдігінің басшысы Сухайлдың ұсыныстарын, сырт көзге мұсылмандарға қарсы сияқты көрінгенмен, екі айтқызбай қабылдаған. Мәселенің астарлы мәнін баста ұға қоймаған сахабалар бұған кейіп, реніштерін білдіреді.

Әсіресе, мүшріктердің: "Сендерден біреу бізге келіп қосылса, оны қайтармаймыз. Ал бізден сендерге барған кісіні мұсылман болса да, кері бересіңдер", - деген ұсынысын естігенде асаб қатты ашуланып:

"Мұсылмандарға қосылған мұсылманды мүшріктердің қолына қалайша беріп қоямыз.

Уа, Расулаллаһ! Бұл шартты қабылдамақпысың?" - деп таңданыстарын жасырмаған.

Қалай болғанда да бір келісімге қол жеткізу арқылы Ислам мемлекетін ресми түрде құрайыштарға мойындатуды көздеген Пайғамбарымыз сахабалардың наразылығына былай жауап қатты:

"Иә, бізден оларға өтіп кететіндерді Аллаһ бізден аулақ қылсын!

Ал олардан бізге келіп, кері қайтарылатындарды да Аллаһ міндетті түрде біледі! Оларға, әлбетте, шығар жол көрсетері анық!"

Келісім жазылып біткен, енді тек екі жақтың қол қоюы ғана қалды.

Дәл сол сәтте аяқ қолы шынжырланған біреу өкпесі өшіп алқынып жеткен бойда мұсылмандар ортасына гүрс етіп құлады. Қызыққа қараңыз, бұл мүшріктердің өкілдігінің басшысы Сухайл ибн Амрдің ұлы Әбу Жәндал еді. Исламды өз еркімен қабылдаған оны мүшріктер азаптап, аяқ-қолын шынжырлап, қапаста ұстаған. Әбу Жәндал амалын тауып қашып шығып тау-тастың арасымен жасырынып сүйретіліп жүріп Хазіреті Расулаллаһқа жеткен беті еді. Әкесі Сухайл да сол жерден кете қоймаған-ды...

Әбу Жәндал бірінші болып әкесінен қорлық көрген-ді, сол азаптан құтылу үшін пайғамбарды паналап келген.

Әбу Жәңдал туған әкесінен көрген қорлығына шыдай алмай Мейірімділік Сұлтанына (с.а.у.) "Мені құтқар" деп жалбарынған кейіпте жәутендей қарады.

Өкініштісі сол, сәл бұрын жасалған келісімшарт бұл байғұсқа көмектесуге қайшы. Сухайл да соны меңзеп:

"Міне, бейбіт келісім-шарт бойынша маған кері қайтаратын алғашқы адам осы!" - деді.

Пайғамбарымыз: "Бейбіт келісімге әлі қол қойылған жоқ қой", - деді.

Бұл жауапты естігенде Сухайлдың жүзі қуарып:

"Олай болса, мен сенімен келісім жасауға мүлде қарсымын", - деді.

Пайғамбарымыз: "Бір жолға осы адамыңды маған бер, сонан соң келісімге қол қояйық", - деді.

Сухайл: "Жо-жоқ, о не дегеніңіз, келісімде айтылды - бітті, саған бере алмаймын", - деді.

Аллаһ Елшісі тағы да қайталады: "Жоқ! Бір жолға өтінішімді орында".

Сухайл бет бақтырмады: "Бұл өтінішінді кеудемде жаным барда қабылдамаймын".

Аллаһ елшісі Мұхаммед (с.а.у.) екі оттың ортасында қалғандай күй кешті. Әбу Жәңдалды көрер көзге азапқа итеру де оңай емес. Олай етпеген күнде құрайыштармен арадағы келісім бұзылады. Бейбіт келісімнің болашақтағы берерін түйсінгендіктен шарасыз қалған Пайғамбар (с.а.у.) Әбу Жәңдалды әкесіне қайтаруға мәжбүр болды.

Әбу Жәңдал ышқына: "Уа, Расулаллаһ! Мұсылман бауырлар! Сендер мені қорлыққа қалайша қидыңдар? Менің азапталуыма риза болғандарың ба?" - деп жанұшыра айқайлағанда муһажирлер іштей егілді.

Жазмышқа амал бар ма, Әбу Жәңдал сөйтіп жауыз әкенің қолында қала берді. Расулулаһ оны алып қала алмаған соң мұсылмандар да үнсіз көнген. Пайғамбар рұқсат етпеген болса азап шеккен бауырларына көмектесу үшін жанын аямас еді олар.

Пайғамбарымыз Әбу Жәңдалға: "Біраз сабыр сақта! Азапқа кеуденді кер, шыда. Ақырының қайырын Аллаһтан тіле!...

Аллаһ сенің және қасыңдағы панасыз мұсылмандардың жолын міндетті түрде ашады.

Шарасыздықтан, берген серттен таймау үшін осыған мәжбүрміз", - деп жұбатты.

Әбу Жәңдалды мүшріктерге қайтарған сәтте мұсылмандардың қай-қайсысы да қатты қапаланады. Хазіреті Омар Пайғамбарымызға қарап:

"Уа, Расулаллаһ! Оны құрайыштардың қолына қайтып бергеніміз қалай? Дінімізді қорлау емес пе бұл?" - деп төте сауал қойды.

Аллаһ Расулы:

"Біз бұл іс турасында келісім жасағанбыз. Дініміз уәде бұзушылыққа қарсы", - деп жауап берді.

Хазіреті Омар мұнан соң Әбу Жәңдалға жақын барып:

"Уа, Әбу Жәңдал! Мүшріктердің қанын ағызу иттің қанын жүктегенмен бірдей екені күмәнсіз. Аллаһ жолында адам әкесін де өлтіреді. Өз қолыңмен өлтір әкенді", - деп қылышын ұсынды.

Әбу Жәңдал: "Сен неге өлтірмейсің?" - деп оған қарсы сұрақ қойды.

Хазіреті Омар: "Расулаллаһ оны және басқаларын өлтіруге тыйым салды", - дегенде Әбу Жәңдал: "Мен де Расулаллаһқа мойынсұнуда сенен қалысқым келмейді", - деп жауап берді.

Мұсылмандар сынақта

Сахабалар іштей тілегенмен Қасиетті Қағбаны тауап ету бұл жолы бұйырмады. Хазіреті РасулАлланың мүшріктермен арадағы келісімшарты да сырт көзге мұсылмандарға зиянды сияқты көрінген. Мәселенің маңыздылығын аңдай алмағандықтан қиналыс білдіргендер де шықты. Мұсылмандар мұның астарындағы сырды ұға алмай әбігерге түскен.

Осындай әрі-сәрі күйден арыла алмаған Омар Фаруқ тағы да суырылып алға шықты.

Пайғамбардан: "Сен Алланың хақ пайғамбары емессің бе?" - деп сұрады ол.

Пайғамбарымыз: "Иә, солай. Мен Алланың пайғамбарымын".

Хазіреті Омар "Біз мұсылмандар хақ жолда, ал мүшріктердің теріс бағытта екені де рас па?"

Пайғамбарымыз: "Иә, солай".

Хазіреті Омар: "Олай болса дінімізді аяққа таптатуға үнсіз қала бермекпіз бе?" - деді.

Пайғамбарымыз: "Уа, Хаттабтың ұлы! Мен Алланың құлы әрі расулымын. Алланың әміріне қарсы шықпаймын.

Жоғарыдағы келісімшартты қабылдауым да Аллаһқа қарсылық емес. Ол маған ешқашан зиян шектірмейді", - деп жауап берді.

Хазіреті Омар бұл жолы: "Сен бізге Аллаһ жәрдемші болатынын, Қағбаны бәріміз бірге тауап ететіндігімізді айтып уәде берген жоқ па едің?" - деді.

Пайғамбарымыз: "Уәде бергенім рас. Бірақ дәл биыл тауап етеміз демедім", - деді.

Хазіреті Омар күмілжіп: "Солай", - деді.

"Олай болса қайталап айтамын: Сен міндетті түрде Меккеге келіп қағбаны зиярат етесің", - деді Мұхаммед (с.а.у.).

Хазіреті Омар сонда да тынши алмай Хазіреті Әбу Бәкірге келді.

"Уа, Әбу Бәкір, Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Алланың хақ пайғамбары емес пе?" - деп сұрады.

"Иә, - деді Әбу Бәкір, - Ол хақ пайғамбар".

"Біз, мұсылмандар - тура жолда, ал дұшпандарымыз, мүшріктер - бұрыс жолда екені рас қой?"

"Иә, біздікі - ақ, олардың ұстанғаны - дұрыс емес".

"Солай екенін біле тұра дінімізді қорлатып қоймақпыз ба?"

"Уа, Омар! Мұхаммед (с.а.у.) - Алланың елшісі. Ол Раббына қарсы шықпайды.

Аллаһ Оның көмекшісі!

Сен соның әміріне мойынсұнғанды біл!" - деді салмақтап.

Хазіреті Омар сонда да болмай: "Ол бізге Мәдинадан шықпай тұрып Бәйтуллаһқа барамыз, тауап етеміз демеп пе еді?" - деді.

"Иә, солай деген. Бірақ Қағбаны биыл тауап етеміз деп кесіп айтып па еді?" - деп сұраққа сұрақпен жауап қатты Әбу Бәкір Сыддық.

- "Жоқ".

- "Сен міндетті түрде Бәйтуллаһты жақын арада зиярат етесің", - деп Әбу Бәкір Сыддық досына демеу берді.

Хазіреті Омар арадан көп уақыт өткенде осы қылығына өкініш білдірген.

"Мені сол күні не қара басқанын білмеймін. Пайғамбарымызға бұрын-соңды олай сөйлеген емеспін.

Егер сол күні менің пікірімді қолдайтын біреулер шыққанда, мұсылмандардан ажырап соларға қосылған болар ма едім?!

Аллаһ ақыры соңын қайырлы қылды.

Расулаллаһ соны алдын ала болжап білген екен.

Сол күні Расулаллаһқа айтқан сөздерімнен өзім қорқып кінәмды жуып-шаю мақсатымен күндіз-түні намаз оқыдым, ораза тұттым, садақа беріп, құл азат еттім", - деген екен.

Құрбан шалу, шаш алу

Аллаһ расулы Мұхаммед (с.а.у.) мүшріктермен бейбіт келісімге қол қойып, маңызды істі бітіргеннен кейін сахабаларына:

"Енді не тұрыс, құрбандықтарыңызды бауыздап, сосын шаштарыңызды алдырыңыздар", - деді.

Асхабтан ешкім қозғалмады.

Пайғамбарымыз екінші рет қайталады:

"Тұрыңыздар, құрбандық шалып, шаштарыңызды алдырыңыздар".

Сахабалар меңіреу кісіше сылт етпеді.

Аллаһ Елшісі үшінші рет бұйырды. Тағы тым-тырыс. Бірнеше рет берілген бұйрық нәтижесіз қалды. Мән-жайдың байыбына бара алмаған Пайғамбарымыз ақ некелісі Үммү Сәламаға барды.

"Уа, Үммү Сәлама! Не болған мына халқыма?

Құрбандықтарыңызды шалып, шаштарыңызды алыңыздар деп қайта-қайта айттым. Ешбірі отырған орнынан қозғалар емес", - деп шағымданды.

Ақыл-парасатының үстемдігімен ерекшеленетін Үммү Сәлама бұл жолы да қарап қалмады.

"Уа, Нәбиаллаһ, - деді ол, - егер осы айтқандарыңның жүзеге асуын қаласаңыз, далаға шығыңыз да ләм-мим деместен өз құрбаныңызды бауыздаңыз, шаштаразды шақырып шашыңызды алдырыңыз. Істеп болғанша жұртыңызбен тіс жарып әңгімелеспеңіз.

Сенің істегеніңді көріп олар да қимылдай бастайды!"

Пайғамбарымыз сыртқа шығып, ешкімге ештеңе айтпастан аяндаған күйі құрбандық түйесін ұстап, бауыздады. Онан соң шаштараз хузаалық Хыраш ибн Үмайяны шақырып шашын кестіріп, сақал мұртын бастырды.

Мұны көріп сахабалар да түйелерін сойып, шаштаразға жүгірді. "Құрбан шалуға асыққандары сондай, бірін-бірі басып кете жаздады", - деп кейіннен еске алған Үммү Сәлама.

Осы оқиға барысынан Үммү Сәлама анамыздың даналығына куә боламыз. Деректерде "Үммү Сәламаның Худайбиядағыдай ақылды тоқтамын Ислам тарихында бірде-бір әйел көрсете алмаған" делінеді.

Худайбиядан аттану

Жиырма күндей Худайбияда болған Пайғамбарымыз Мәдинаға қайтуға жиналды.

Асхабы Меккенің түбіне келіп тұрып Қағбаны көре алмағандарына өкінді.

Сол мезетте пайғамбарға уахи келіп, жуық арада үлкен жеңіске қол жеткізетіндіктерінен хабардар етті. Кезекті уахи-Фәтх сүресі еді.

"(Уа, Расулым! Меккені және басқа да мемлекеттерді қол астыңа қаратуға себеп болатын Худайбиядағы бейбіт келісім арқылы) Біз сені шын мәніндегі ашық, айқын жеңіске жеткіздік!..." (1 аят)

Мұнан соңғы аяттарда Хақ Тағала барша болмыстың сәруары Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) мұсылмандармен бірге жақында Қағбаны тауап ететінін сөз қылады. Расулаллаһтың көрген түсі сөйтіп шындыққа айналады. Бұл жайлы Фәтх сүресінің 27-аятында былай делінеді:

"Расында, Аллаһ пайғамбардың түсін шындыққа тура шығарды. Аллаһ қаласа, аман-есен, әлбетте, Харам мешітіне шаштарыңды алдырып не қысқартып еш қорқусыз бейбіт кіресіңдер. Аллаһ сендердің білмеген нәрселеріңді білген еді. Сондықтан (Меккені алудан бұрын) бұдан өзге бір жақын жеңісті нәсіп етті".

Хазіреті Омардың қорқынышы

Омар Фаруқ Худайбиядан қайтар жолдағы басынан өткен жайды былайша баяндаған:

"Худайбиядан Мәдинаға қайтар жолда Хазіреті Расулаллаһтың қасында келе жатқанмын.

Одан бір нәрсе сұрадым. Жауап бермеді. Қайталап сұрадым. Тағы да жауап бермеді. Үшінші рет айттым, тағы да үнсіздік.

Өз-өзіме іштей: "Ей, Хаттабтың ұлы! Сори қалың бейбақсың-ау, Расулаллаһтан үш рет сұраған сауалың жауапсыз қалды. Сен туралы (жамандаған) аят түсетін шығар", - дедім де аяқ-қолым дірілдеп үрейленген күйімде тобырдың алдына түстім. Сол сәттегі жан қиналысымды Аллаһ ешкімнің басына бермегей.

Біраздан соң сахабалардың бірі менің атымды атап, Расулаллаһтың қасына шақырды. Қорыққаным соншалықты іштей:

"Ә, бәсе қауіпім бекер болмады-ау", - деп алға басқан аяғым кері кетіп Аллаһ Расулының жанына жеттім. Сәлем беріп едім, алды. Жүзі мейірленіп күлімсірей қарсы алды.

"Уа, Хаттабтың ұлы! Маған бір сүре уахи болды, ол Мен үшін дүниедегі бар нәрседен қымбат", - деді де: " (Худайбиядағы бейбіт келісім арқылы) Біз сені шын мәніндегі ашық, айқын жеңіске жеткіздік!..." деп келетін аятты оқыды".

Мұсылмандардың қауіпі

Пайғамбарымыз Мұхаммедке (с.а.у.) Фәтх сүресі түскен сәтте мұсылмандардың бойын үрей билегені де рас. Худайбиядағы келісімді іштей жақтамаған олар кезекті уахидің осыған қатысты боларынан қауіптенді.

Сол кезеңді Мүжәмми' ибн Жарияның аузынан тыңдасақ.

"Халық қорқа-қорқа Расулаллаһтың қасына жолауға бата алмай бет-бетімен кетті. Қатер біреу - Расулаллаһқа түскен уахи.

Не де болса басқа түскенді көрейік деп амалсыздан бірнеше кісі Аллаһ Елшісіне жақындадық. Бірте-бірте өзгелер де жиналды. Расулаллаһ (с.а.у.) жиналған көпшілікке қарап: «(Худайбиядағы бейбіт келісім арқылы) Біз сені шын мәніндегі ашық, айқын жеңіске жеткіздік!...» деп келетін Фәтх сүресінің аятын оқыды.

Сахабалардың бірі: "Уа, Расулаллаһ! Мүшріктермен арадағы келісім біз үшін жеңіске апарар жол болғаны ма?" - деп сұрады.

Расулаллаһ: "Әлбетте, құдіретті Аллаһқа ант етіп айтамын, бұл келісім - міндетті түрде жүзеге асатын үлкен жеңістің бастауы", - деді де жолға түсті.

Жолай сахабалардың бірі:

"Бәйтуллаһты тауап ете алмадық, құрбан малымызды Қағбаның маңында бауыздаған жоқпыз. Одан қалса мұсылман болып бізді паналап келгендерді Расулаллаһ өз қолымен мүшріктерге қайтарды. Бұл қандай жеңіс?" - деп ішкі күмәнін жеткізді.

Пайғамбарымыз бұл сөзді жақтырмағанын білдірді де:

"Худайбия келісімі - жеңістің нақ өзі.

Мүшріктер өз мекендеріне біздің кіруімізге рұқсат берді. Жай ғана рұқсат емес, бас амандығымызға кепілдік алдық.

Олар бұрын тыжырына қарайтын Ислами ғұрыптарды да бірте-бірте сіздерден көріп, үйренеді.

Аллаһ сіздерді жеңіске жеткізеді, барған жерлеріңізден аман-сау, табыспен оралуды әлі-ақ нәсіп етеді.

Ұлы жеңіс деген осы емес пе?" - деп аяқтады.

Сахабалардың көңілі жайланып, "Аллаһ пен Оның елшісінің айтқаны хақ. Бұл келісім - жеңістердің ұлысы.

Уа, Расулаллаһ! Біз сен сияқты ойламап едік.

Алланың әмірлерін бізден гөрі, әрине, Сен нақты білесің", - деп мойындады.

Бір айға созылған сапар сәтті аяқталды. Пайғамбарымыз асхабымен бірге Мәдинаға келгенде зилхижжа айы туған-ды.

Худайбиядағы келісім туралы

Мәдинадан шыққанда атамекен - Меккені көріп, мауқымызды басамыз, қасиетті Аллаһ үйіне зиярат жасап, ғибадатымызды орындаймыз деген оймен алып-ұшқан көңілдер Худайбиядағы іркіліске қынжылып қана қоймаған. Бейбіт-келісім аталған шарттардың сыртқы көрінісіне алданып уайымға салынған. Алайда уақыт өте келе келісімнің жемісті нәтижелерін көргенде Пайғамбарымыздың (с.а.у.) астарлы ойын ұғып, хақиқатты онан сайын мойындады.

Ең маңыздысы, қас дұшпан - құрайыш мүшріктері осы келісім арқылы Ислам мемлекетін ресми түрде таныды.

Осы келісім мұнан кейінгі үлкен жеңістердің кілті іспетті. Мұның соңын ала Хайбар мұсылмандар қолына өтеді, іле-шала қасиетті Меккеге иелік ету бақыты бұйырады.

Осы келісім негізінде мұсылмандардың діни уағыздарын қорықпай-үрікпей жүргізуіне мүмкіндік туды. Бір-бірін көрсе қылышын ала жүгіретін мұсылмандар мен мүшріктер ендігі жерде емін-еркін сөйлесуге құқылы еді. Бұл, әрине, Исламды таратуда таптырмас мүмкіндік!...

Құранның нұрлы әлемі, мұсылмандардың тұрмысындағы Ислами құндылықтар мүшріктерді ә дегеннен баурай бастады. Білмегенінің дұшпаны саналатын адам баласы бұл жолы да ақиқаттың ақ нұрына қалайша бас игенін сезбеді. Мұның жарқын мысалы - білектілігімен ерекшеленетін, мүшрік сарбаздарын бастаған Халид ибн Уәлид пен саяси сахнаның саңлағына айналған Амр ибн Астың РасулАлланың құзырына шығып, мұсылмандығын паш етуі.

Бейбіт келісімнің тағы бір пайдасы Меккеден Мәдинаға, Мәдинадан Меккеге барыс-келіс көбейіп, сауда-саттық байланыстары нығайды.

Құрайыш мүшріктеріне мұсылмандарды жақыннан тану мүмкіндігі туды. Олардың шыншыл, адамгершіл екендіктеріне куә болды. Муминдердің еркін тұрмысын, басқалармен бейбіт байланысын көріп бас шайқады. Мұсылмандардың уағызын тыңдап кейбіреулеріне иман нәсіп болса, баз біреулері Исламға дұшпандықтан бас тартты.

Худайбия келісімінен Меккені алғанға дейінгі аралықтағы екі жыл ішінде мұсылмандықты мойындағандар саны Аллаһ Елшісіне пайғамбарлық келген кезден бейбіт келісімге дейінгі жиырма жылда иман келтіргендерден бірнеше есе артық. Умра жасау үшін Меккеге барған сахабалардың ұзын саны мың төрт жүз болса, екі жыл араға салып Меккені алар шақта бұл көрсеткіш он мыңға жуықтаған. Бұл да Худайбия келісімінің маңызын аңғартса керек. Құранда Худайбия келісімі ашық жеңіс деп сипатталады. Бұған дейін де мұсылмандар бірталай жеңіске қол жеткізген, алайда Құранның Худайбия келісімін нақты атауы нағыз жеңістің рухани жеңіс екеніне назар аударту үшін...

Худайбия келісімі шынында да, үлкен саяси жеңіс еді. Өйткені хайбарлық яһудилерді айнымас деп есептейтін достарынан - құрайыштардан айырды... Хайбар яһудилері мұнан былай құрайыштармен жең ұшынан жалғаса алмас еді. Бұл Хайбарды алуды жеңілдетері хақ. Солай болды да.

Мәдинадан оралған соң бірнеше апта өткенде Хайбар Аллаһ Расулының қол астына өтеді.

Осы нәтижелерден соң Құранның:

"(Уа, Расулым!) Біз саған шындығында да ашық жеңіс сыйладық" деп келетін аятының мәнін түсіндіріп жатудың өзі артық.

Осы орайда Бақара сүресінің 216 аятын да айта кеткен жөн: "... Жек көрген нәрселерің сендер үшін қайырлы болуы мүмкін және жақсы көріп, қалаған нәрселеріңнің ақыры шерлі болуы мүмкін. Аллаһ біледі, сендер білмейсіңдер!"

ХИЖРЕТТІҢ ЖЕТІНШІ ЖЫЛЫ

XIV ТАРАУ

ЕЛ БИЛЕУШІЛЕРІН ИСЛАМҒА ШАҚЫРУ

Пайғамбарымыз Мұхаммедтің (с.а.у.) діні мен уағызы барша адамзатқа арналған. Өзіне дейінгі пайғамбарлар сияқты бір қауыммен, бір халықпен немесе бір ғана аймақпен шектелмеген.

Аллаһ Құранның бірнеше жерінде бұл жайдан хабардар етеді. Мәселен, Ағраф сүресінің 158-аятында:

"(Ей, Расулым) былай де: "Уа, адамдар! Мен сендердің барлығыңа келген Аллаһтың пайғамбарымын!" делінеді.

Ниса сүресінің 79, 170, 174, Тәубе сүресінің 33, Сәба сүресінің 28, Хаж сүресінің 67, Ахзаб сүресінің 40-аяттары да осы мағыналас.

Осы себепті Пайғамбарымыздың имандылыққа үндеуі араб халқымен шектелмесі айтпаса да түсінікті. Күллі әлемге, барша адамзат баласына хақ діннің уағызын жеткізу керек-ті...

Үндеу ісін қолға алудың қолайлы шағы Худайбия келісімінен соң туды. Өйткені шарт бойынша 10 жыл бойы мүшріктермен соғыспау келісілген.

Хижреттің жетінші жылы мұхаррам айы. Пайғамбарымыз асхабын түгел жинады:

"Аллаһ мені бүкіл адамзатқа рақымдылық етуге жіберді. Исламды тарату мәселесінде маған қолдау көрсетіңіздер". Исаның көмекші сахабалары саналған, хауари атанған 12 кісінің Мәриямұлы Исаға қарсы шыққаны сияқты сіздер де маған қарсылық көрсетпеңіздер", - деп сөз бастады.

Сахабалар: "Уа, Расулаллаһ, хауарилер Исаға нендей наразылық білдірген?" - деп сауал тастады.

Пайғамбарымыз: "Мен қазір сіздерге жүктеген міндетті бір кездері ол да хауарилеріне тапсырған еді. Бірақ жақын маңайға тағайындағандары ғана барып, жауапкершілік көрсетті. Ал алыс аймақтарға жіберілгендері барудан бас тартты. Сонда Иса пайғамбар Аллаһқа мән-жайды баяндап, дұға оқыды. Кім қай елге бару керек болса сол елдің тілін үйренді. Иса пайғамбар оларға "Аллаһ өте маңызды істі сіздерге жүктеді. Жолдарың болсын!" деп сахабаларын дінін тарату үшін шартарапқа аттан дырған-ды".

Мұсылмандар Расулаллаһтың сөзін ден қоя тындаған соң:

"Уа, Расулаллаһ! Біз саған көмектесуден аянып қалмаймыз, қалаған жағыңа жібер", - деді бірауыздан.

Сахабаларының шыншылдығына тағы бір көз жеткізген Аллаһ Елшісі:

1) Дыхиатул Кәлбиді Рум (Византия) Қайсері Гераклийге;
2) Амр ибн Үмаййа әд-Дамридi Хабаш Нәжашисі Асхамаға;
3) Абдуллаһ ибн Хузафаны Иран Кисрасы Хусрау Пәруизге; Ол кезде Рум (Византия) мемлекетінің басшысы - Кайсер, Иран шахы - Кисра, Мысыр мемлекеті басшысы - Перғауын, Иемен билеушісі - Тубба, Хабаш елбасы - Нәжаши деп аталған.

4) Хатиб ибн Әби Бәлтааны Мысыр Перғауынына.

5) Салит ибн Амрды Йәмалия уәлиі Хауза ибн Алиге.

6) Иужа ибн Уәһбі Гассан басшысы Мүнзир ибн Хариске жолдады.

Елшілердің қай-қайсысы да баратын елдерінің тілін еркін меңгерген-
тін. Пайғамбарымыз елшілеріне барған елдің билеушісіне табыстайтын
хаттарды ұстатты. Ел билеушілері мөрсіз хат-хабар қабылдамайтындықтан
Аллаһ Елшісі (с.а.у.) күмістен жүзік жасатып, оған «Аллаһ Расулы
Мұхаммед» деп үш сөзді бірінің астына бірін жаздырып, мөр-таңба
бастырды.

Пайғамбарымыз бұл жүзікті өмірінің соңғы күндеріне дейін саусағынан
тастамаған. Аллаһ Елшісі (с.а.у.) бақилық болған соң мөр-жүзік кезегімен
Хазіреті Әбу Бәкірден Хазіреті Омарға одан Хазіреті Османға өткен.

Бір күні Хазіреті Осман қолындағы мөр-жүзікті құдыққа түсіріп алады.
Құдықтың суын тартып іздегенмен жүзік сол күйі табылмаған.

Нәжашиді Исламға шақыру

Хижреттің 7 жылы, мұхаррам айы. Пайғамбарымыз алдымен Амр ибн
Умаййаға Хабаш Нәжашиі Асхамаға арналған хатты табыстап, шығарып
салды.

Үндеу хатта былай делінген еді:

"Бисмиллаһир-рахманир рахим!

Аллаһ Расулы Мұхаммедтен Хабаш Нәжашиі Асхамаға!

Уа, билеуші! Сені мұсылмандықты қабылдауға шақырамын. Мен сенің
атыңнан "Лә иләһа иллә һу" (одан басқа Тәңірі жоқ), Мәлик, Құддыс, Сәлам,
Мумин, Мухаймин сипаттарына ие Аллаһты мадақтап, оған шүкіршілік
етемін. Мәриям ұлы Исаның да Аллаһтың құлы әрі Кәлимасы екеніне куәмін.
Аллаһ ол Кәлимасын (Кәлима - Иса Пайғамбардың бір сипаты. Араб тілінде
сөз деген мағынаны білдіреді. Хазіреті Иса Алланың "кун", яғни "бол" деген
бір ауыз сөзінен жаратылғандығының белгісі. - Д.Ө.И.) және ол рухты өте
пәк, дүние тіршілігінен баз кешкен Мәриямға үрледі. Нәтижесінде Мәриям
Исаға жүкті болды. Аллаһ Исаны осылай жаратты. Аллаһ Адам атаны да
күдіретімен жаратты.

Уа, билеуші сені серігі жоқ бір Аллаһқа иман келтіруге, соған ғибадат
етуге, маған мойынсұнып, Аллаһ тарапынан маған жіберілгендерге илануға
шақырамын.

Мен Аллаһтың хақты түсіндіруді жүктеген елшісімін. Сені және
халқыңды Әзіз әрі Жәмил Аллаһқа иман келтіруге үндеймін.

Мен Исламды уағыздап, насихат айттым. Насихатыма құлақ қойып,
қабыл алыңыз!

Хақ жолын тандағандарға сәлем!"

Амр Хабаш билеушісіне пайғамбардың хатын аман-есен жеткізді.
Нәжаши дүние болмыстың сұлтанынан келген хатты асқан сүйіспеншілікпен
қолына алып, сүйді де басына қойып құрмет көрсетті. Содан соң адамдарына
оқытқызып, үндеу оқылып біткенде тағынан түсіп кішіпейіл кейіппен тізе
бүкті.

Бір сәт үнсіздіктен соң мұсылмандығын жария етіп былай деді:

"Мүмкіндігім болса Пайғамбарымыздың қасына барар едім.

Көктен түскен кітапқа ие яһудилер мен христиандардың күтіп жүргендері осы - Мұхаммед (с.а.у.). Ол барша адамзаттың пайғамбары. Мұса пайғамбардың Исаның келетінін хабарлағанындай, Иса пайғамбар да "Ол пайғамбар түйеге мініп жүреді" деп Мұхаммед пайғамбардың (с.а.у.) келетінін білдірген.

"Осынау салтанатқа ие болғанша Мұхаммедтің (с.а.у.) қызметшісі болғанымда ғой! Ешқандай салтанат оған қызметшілікпен теңдесе алмайды".

Нәжаши Асхама піл сүйегінен жасалған қымбат құты алдырып Пайғамбарымыздың хатын салды да: "Осы хат сақталып тұрған уақытта хабаштықтар берекеге кенеле береді", - деді.

Амр ибн Ұмаййа Нәжашиге үндеумен келген кезде құрайыштардың мықты саясаткері Амр ибн Ас та Хабаһстанда еді. Мұсылман өкілінің Нәжашимен кездескенін сырттай бақылап білген ол өзінен-өзі ашуланып, Хазіреті Амрды өлтіргісі келеді. Ішкі ызасын ірке алмай ақыры билеушінің құзырына шығып:

"Уа, мәртебелім! Сенімен біреудің жүздесуге келгенін өз көзіммен көрдім. Ол біздің қас дұшпанымыздың елшісі. Елші қолыма түссе, өлтірсем деп едім", - деді.

Нәжаши Амр ибн Астың бұл ұсынысына ашуланып:

"Сен Мұса пайғамбармен жүздескен Жебірейілден уахи алған ұлы адамның елшісін өлтірмекке менен не бетіңмен рұқсат сұрай келдің?" - деді.

Амр ибн Ас: "Уа, билеуші оның пайғамбар екені рас па?"

Нәжаши: "Ей, Амр! Менің сөзіме құлақ ас, тез арада соның соңынан ер. Өйткені ол хақ жолда. Оған қарсы шыққандар түбінде жеңіліс табады. Мұса пайғамбардан Перғауын мен әскері күйрей жеңілгені сияқты".

Амр ибн Астың тұла бойы тітіркеніп кетті. Демі дірілдей:

"Сен менің Исламиятты мойындағанымға куә бол", - деді.

Нәжаши қуана құптады. Амр ибн Ас құрайыштарға сыр бермей бір жыл жүреді. Хижреттің 8-жылында ғана Мәдинаға барып Расулаллаһтың алдында иманын жария етеді...

Нәжаши Асхама болса Хазіреті Мұхаммедтің ұсыныстарын түгелдей орындап, оны жазбаша түрде білдіреді. Елші арқылы Расул Әкрамға қымбат сыйлықтар жолдайды.

Үмму Хабибаның пайғамбармен некелесуі

Үмму Хабиба - құрайыштың басшысы Әбу Суфианның қызы еді. Мұсылмандықты қабылдаған ол иманның шарттарын емін-еркін жүзеге асыру үшін күйеуі Ұбайдуллах ибн Жахшпен бірге Меккеден Хабаһстанға хижрет еткен-ді. Ұбайдуллах дінін сатып, христиандықты қабылдап әрі-сәрі боп жүргенде Үмму Хабиба иманының беріктігін паш еткен. Кейінірек жолдасы өліп жесір қалған тұста түсінде Ұбайдуллаһтың "Ей, муминдердің анасы!" - деп дауыстағанын көреді. Муминдердің анасы болу құрметі тек Аллаһ Расулының ақ некелілеріне бұйыратындықтан ап-анық түсін жақсылыққа жориды да қояды.

Араб әйелдері теңін таппай тұрмыс құрмайтын. Хазіреті Үммү Хабиба да жат жерде жесір қалып қиын жағдайларды басынан өткереді. Дінін сақтау жолында туған жерден жырақ кетіп, ағайын-туыстан айрылып жалғыз қалған адамның халін сипаттап жатудың өзі артық болар. Оның үстіне ол қорғансыз, қауқарсыз әйел болса!

Осы себептерге байланысты Пайғамбарымыз (с.а.у.) Үммү Хабибаны некелілері арасына алғанды жөн көрді. Талабын Нәжашиге елшісі арқылы білдірген. Хабаш билеушісі пайғамбардың тілегін құптап Үммү Хабибамен некеге отырғызады.

Пайғамбардың Хабаш билеушісінен тағы бір өтініші - мұсылман муһажирлерді Мәдинаға қайтаруға қатысты. Асхама мұны да жауапсыз тастамады. Хазіреті Жағфар бастаған мұсылмандарды кемемен Мәдинаға шығарып салды.

Гераклийді Исламға үндеу

Пайғамбарымыз асхабынан Дыхиа ибн Халифа әл-Кәлбиді Рум қайсері Гераклийді Исламға уағыздау мақсатымен жолға аттандырды.

Гераклийге арналған хат та рақымды да қайырымды Аллаһтың атымен басталып былайша жалғасады:

"Расулаллаһ Мұхаммедтен Рум басқарушысы Гераклийге! Хақ жолын ұстанғандарға сәлем!

Уа, Рум халқының билеушісі! Сені Ислам дініне шақырамын. Мұсылмандықты қабылдасаң, сау-сәлемет тіршілік кешіп, Аллаһтың теңдессіз тартуына ие боласың. Егер де шақыруымды қабылдамасаң, бүкіл халқыңның, әсіресе, жарлы-жақыбайлардың обалын мойныңмен көтеруге мәжбүрсің.

(Ей, Расулым,) былай де: "Уа, кітап иелері! Арамызда ортақ мәмілеге келейік, Аллаһтан басқаға құлшылық жасамайық, оған ешнәрсені серік етпейік. Аллаһты ұмытып бір-бірімізге тәңірдей табынғанды доғарайық. Егер олар тыңдамаса, "Куә болындар, біз шексіз-шүбәсіз мұсылманбыз". (Али Имран,64)

Дыхиа Расулаллаһтың хатын Гераклийге жеткізгенше асықты. Хат оқылып жатқанда таңданысын жасыра алмай, таңдай қаққан Рум билеушісі:

"Сүлеймен пайғамбардан соң "бисмилләһир-рахманир-рахим" деп басталған хатты бірінші рет көруім", - деп маңдайынан моншақтап аққан терін сүртті де хатты асқан ізетпен қолына алып тауап жасады. Бірақ ар жағын ашып айтқан жоқ.

Суфиан мен Гераклий

Гераклий не де болса Мұхаммедтің (с.а.у.) жайын сұрастырғанды абзал көріп, халқынан:

"Пайғамбар жарияланған адамның қауымынан келгендер жоқ па?" - деп сұрастырады. Сол кезде Әбу Суфиан бастаған құрайыш саудагерлері Шам базарларын аралап жүрген.

Билеушінің бұйрығымен олар сарайға келеді. Онан соңғы оқиғаның қалай өрбігенін Әбу Суфианнан тыңдасaq:

"Гераклийдің құзырына кірдік. Бізді қарсы алдына отырғызып тәржімашы арқылы "Пайғамбарға туыстық ең жақын қайсың барсың?" - деп сұрады.

"Мен", - деп жауап бердім.

Мені қасымдағы жолдастарымнан бір қадам ілгерірек отырғызды.

Сонан соң тағы да аудармашысына қарап: "Мен мына адамға пайғамбар хақында бірнеше сауал қоямын. Егер ол өтірік айтатын болса, жолдастары жалған екенін білдірсін!" - деді. "Уаллаһи, қасымдағылардың айтқан сөзімді көпке таратып жіберетінінен тайсалдым. Әйтпесе Мұхаммед (с.а.у.) туралы қисынды-қисынсыз айтарым мол еді." Мұнан соң Гераклий сұрап, Әбу Суфиан жауап береді.

- Өз араларында Оның шыққан тегі қалай бағаланады?
- Ол өте текті жерден шыққан.
- Ата-бабасының арасында үлкен салтанатқа ие байлар болған ба?
- Жоқ.
- Пайғамбарлық келгенге дейін жалған сөйлеген кезі бар ма?
- Жоқ,
- Оған мойынсұнғандар көбінесе кедей-кепшік пе, әлде бай-манаптар ма?
- Көпшілігі жарлы-жақыбайлар.
- Оның соңынан ергендердің саны артуда ма? Азаюда ма?
- Сәт санап көбейіп келеді.
- Оның дініне кірген соң ұнатпай безгендер болды ма?
- Естіген емеспіз.
- Уәдеден тайтқып, сертін бұзғанын көргендерің бар ма?
- Жоқ, бүгінге дейін болған емес. Біз қазірдің өзінде Онымен белгілі бір уақыт аралығында шайқаспауға келістік. Бұл мерзім ішінде не істейтінін білмейміз. Осы серттен тайып кете ме, деген қауіміз де жоқ емес. (Әбу Суфиан айтады: "Осыдан басқа ештеңе қоса алмадым".)
- Онымен соғыстыңдар ма?
- Иә.
- Соғыс кімнің пайдасына шешілді?
- Әр кезде әр қилы нәтиже көрдік, кейде біз зиянға ұшырадық, енді бірде Ол...
- Араларыңнан Оған дейін пайғамбарлығын жариялаған адам болды ма?
- Жоқ!
- Ол халықты не нәрсеге шақырады?
- Жалғыз Аллаһқа ғибадат етуге, Оған ортақ қоспауға үндеп, аталарымыз табынған пұттардан бас тартуға шақырады. Намаз қылуды, дұрыс жолмен жүруді, жарлыларға садақа беруді, харамдардан бойды аулақ ұстауды, сертте тұруды, аманатқа қиянат етпеуді, туған-туысқа жәрдемдесуді бұйырады.

Екеуара сұрақ-жауаптан соң Гераклий тәржімашысы арқылы баянын жеткізді:

"Егер Ол туралы айтқандарың рас болса, Оның хақ пайғамбар екендігіне дау жоқ. Мен пайғамбардың келетінін білетінмін, бірақ араб қауымынан шығар деп ойламаған едім", - деп келіп сөзін сабақтады.

"Егер Мұхаммедтің (с.а.у.) қасына жақын баруға мүмкіндік туса, бір рет те болса жүздесу үшін жанымды салар едім. Жанында жүрсем аяқтарын жууға қуана-қуана келісер едім. Оның (с.а.у.) билігі мына мен басып тұрған топыраққа дейін жайылатынын ант ішіп айтамын", - деп бітірді.

Гераклийден мүлде мұндай сөздерді күтпеген Әбу Суфианның таңданысында шек жоқ. Далаға атып шыққан ол жолдастарына:

"Мұхаммедтің даңқы шынымен жайылып барады. Рум билеушісінің өзі үлкен басымен одан тайсалатынын байқатты", - деді.

Рум билеушісі Гераклий көптен күткен ақырзаман пайғамбарының Мұхаммед (с.а.у.) екеніне нақты көзі жеткен соң халқына:

"Уа, халқым! Хазіреті Мұхаммедтің дініне бет бұрайық. Дүниеде де, ақыретте де жақсылыққа бөленейік", - деп жар салды.

Алайда румдықтар билеушінің бұл үндеуіне наразылық білдірді. Ісінің насырға шабарын түйсінген Гераклий онан ары тереңдемей, иманын құпия сақтағанды мақұл көрді.

Хазіреті Дыхйаның Мәдинаға келуі

Хазіреті Дыхйа өзіне берілген міндетті абыроймен орындап қайтып келе жатады. Қойнында Гераклийдің пайғамбарымызға хаты, қолында Рум билеушісінің қымбат сыйы бар. Кездейсоқ қарақшыларға тап болған мұсылман елші іске асар дүниесінің бәрін беріп басын зорға арашалайды. Мәдинаға аман-сау жеткеніне шүкір етіп, келген бойда Мұхаммедтің (с.а.у.) құзырына кіреді. Басынан өткендерді түгел баяндап болған соң Гераклийдің хатымен таныстырады.

"Аллаһ Расулы Мұхаммедке Рум билеушісінен", - деп басталған хат.

"Біз сенің келетініңді Иса пайғамбар арқылы білгенбіз. Сенің Аллаһ Расулы екеніңе куәлік келтіремін. Хатыңды алдым.

Біз сені Інжілдегі Мәрямұлы Исаның сүйіншілеген хабары арқылы танитынбыз. Халқымды иман келтіруге шақырдым, алайда олар мұны қабыл етпеді. Мені тыңдағанда өздері үшін жақсы болар еді. Мен сенің қасыңда болып, саған қызмет етуді жан-тәніммен қалайтынымды білсең?!"

Хат оқылып біткенде ардақты Аллаһ Расулы:

"Менің хатымды қай кезге дейін сақтаса, сол уақытқа дейін Рум салтанат құратын болады", - деді.

Кисраны иманға шақыру

Хижреттің жетінші жылы, мухаррам айы.

Біздің заманымыздың 628 жылы Аллаһ Расулының бұйрығымен сахаба Абдуллаһ ибн Хузафаға Иран Кисрасы Пәруиз ибни Хұрмұзді иманға

шақыру міндеті жүктелді. Елші кисра сарайына кіре салысымен уақыт оздырмастан тікелей келген ісіне көшті.

Кисра хатшысына келген хабарды оқуға әмір берді.

"Бисмилләһ ир-рахман ир-рахим!"

Аллан Расулы Мұхаммедтен (с.а.у.) парсылардың басшысы Кисраға" деп бастай бергенде Кисра тістеніп орнынан атып тұрды:

"Бұл жұрт мені қалай-қалай басынады. Менің құлым болар адам маған тікелей хат жазуға қалайша дәті жеткен", - деп демі дірілдеп хатшының қолындағы мүбәрак қағазды жұлып алып, ортасынан қақ айырды да лақтырып жіберді.

Онысымен қоймай мұсылман елшіге:

"Дүние-мүлік, билік пен салтанат тек менің иелігімде болмақ. Жеңілемін деп те қорықпаймын. Менімен ешкім күш сынасып бәсекеге түсе алмайтынына сенімдімін. Перғауын бір кездері бүкіл Исрайыл ұрпағын бағындырды. Сендер одан мықты емессіңдер, сендерді бағындыруыма ешқандай кедергі де жоқ. Мен перғауыннан да күштімін деп ақырды".

Пайғамбарымыздың Кисраға жолдаған хатының толық мәтіні төмендегідей:

"Бисмилләһир-рахманир-рахим!"

Аллаһтың Расулы Мұхаммедтен (с.а.у.) парсылардың басшысы Кисраға!

Тура жолға түсіп, Аллаһ пен пайғамбарына иланғандарға, бір Аллаһтан басқа тәңірінің жоқтығына сеніп, оған серік қоспағандарға және Мұхаммедті Аллаһ Расулы деп танығандарға сәлем!

Мен сені Аллаһтың дініне (Исламға) мойынсұнуға шақырамын... Өйткені мен "Тірілердің басына келер қауіпті ескертіп, кәпірлерге азаптың хақ екендігін білдіру" (Ясин,70) үшін пайғамбар ретінде жіберілдім. Мұсылман болсаң бейбіт өмірге қол жеткізесің. Егер шақыруымды қабыл алмасаң, бүкіл халқыңның күнәсі сенің мойныңда болмақ!"

Хазіреті Абдуллаһ ибн Хузафа пайғамбарымыздың хатын Кисраның қолына ұстатып, өз міндетін орындады. Кисра ашуланып елшіні сарайдан қуып шыққан. Абдуллаһ ибн Хузафа көлігіне міне салып "Мәдина қайдасың" деп желе жөнелді.

Ислам орталығына келген ол РасулАлланың құзырына кіріп, болған жайды бастан аяқ баяндап береді.

Сүйікті Пайғамбарымыз тыңдап болған соң:

"Уа, Раббым! Залым Кисраны саған тапсырдым", - дейді. Пайғамбарымыздың аузынан шыққан лебіз орындалмай қалған емес.

Көп ұзамай Кисра Пәруиздің туған ұлы такқұмар Ширавайх әкесін қанжар сұғып өлтіреді...

...Кейінірек Хазіреті Саад ибн Әби Уақкас бастаған әскерлер Иранды жермен-жексен етеді. Сасанидтер мемлекетінің күлі көкке ұшады.

Муқауқысты Исламға шақыру

Хижреттің 7 жылы, мухаррам айы. Б.з. 628 жылы.

Александрияға - Мысыр билеушісі Муқауқысқа арналған уағыз-хатты табыстау құрметі сахабалардан Хатыб ибн Бәлтааға бұйырды.

Күн-түн демей жортып отырып Александрияға ат басын тіреген пайғамбардың елшісі тікелей патшамен жүздесті.

Муқауқыс Хазіреті Хатыбты меймандос көңілмен қарсы алып бұйымтайын сұрап, Расулаллаһтың үндеуіне құлақ түрді.

"Бисмилләһир рахманир рахим.

Аллаһтың құлы әрі Расулы Мұхаммедтен (с.а.у.) ежелгі мысырлықтардың жергілікті халқы - қыбтылардың билеушісі Муқауқысқа!

Хақ жолға түскендерге сәлемі

Осы тілекті айта отырып мен сені Исламға шақырамын.

Мұсылман болсаң, Аллаһтың шексіз сыйына кенелесің.

Егер бұл үндеуді қабыл алмасаң, бүкіл қыбтылардың обалын жүктейсің!

(Ей, Расулым,) былай де: *"Уа, кітап иелері! Арамызда ортақ мәмілеге келейік, Аллаһтан басқаға құлшылық жасамайық, оған ешнәрсені серік етпейік. Аллаһты ұмытып бір-бірімізге тәңірдей табынғанды доғарайық. Егер олар тыңдамаса, "Қуә болыңдар біз шексіз-шүбәсіз мұсылманбыз" (Али Имран, 64)*

Расул Алланың сәлемін тыңдаған Муқауқыс "Ақыры қайырлы болғай" деді де, екі дүние сұлтаны Мұхаммедтен (с.а.у.) келген хатты құрметтеп қолына алып, піл сүйегінен жасалған құтыға салып, аузын мөрлеп жапты. Сонан соң Расулаллаһтың елшісін сыйлап, қонақ етті.

Муқауқыстың жалған дүниені қалауы

Сол күні түн ортасы ауғанда Муқауқыс сахаба Хатыб ибн Бәлтааны сарайына шақырып ұзақ әңгімелесті. Қастарында аудармашыдан басқа жан жоқ.

Муқауқыс сөзін аяқтай келе:

"Мен әйтеуір бір пайғамбардың келетінін білетінмін. Шамнан шығатын болар деп үміттендім, бұрынғы пайғамбарлардың көбі сол жерден шыққан ғой.

Кітаптардан соңғы пайғамбардың Арабстаннан жоқшылық пен азаптың арасынан шығатынын да көзім шалғаны бар еді. Алланың кітаптарында жазылғандай, ақырзаман пайғамбарының келер сәті де осы уақытқа сәйкес.

Менің білуімше, пайғамбардың сахабалары біздің мемлекетімізге дейін келіп, үлкен жеңістерге қол жеткізеді. Амал қайсы, оған мойынсұнуға халқымызды көндіре алмаймын. Өзім илансам, салтанат, дәулеттен айрылам деп қорқам", - деп үнсіз қалды.

Муқауқыс дүниелік өткінші бақтан қол үзгісі келмей құлқынын жеңе алмай, тағдырдың мәңгілік сыйынан құр алақан қалды. Ақиқаттан хабардар бола тұрып халқына насихаттаудан да бас тартты.

Муқауқыс Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) елшісін құр қол қайтармады. Мұсылман болмағанмен Мұхаммедке (с.а.у.) хат жазып, заттай сый-сияпат және екі күнін жібереді. Мумин елшіні шығарып салып тұрып:

"Халықтың хабары болмасын", - деп қайта-қайта ескертті. Муқауқыстың пайғамбарға тарту-таралғысы: ақ боз қашыр мен бір есек, мың мысқал алтын, Мысырда тоқылған жұқа көйлектер, шыны-аяқ, бал және иіссу. Сыйлыққа берілген қашыр «Дүлдүл», ал есек «Ұфайыр» аталған.

Күндерге келсек, апалы-сіңлілі Мәрия және Сирирге жолай Хазіреті Хатыб Исламның ерекшеліктерін түсіндіреді. Ақыры екі бойжеткен де мұсылмандықты мойындайды.

Кейінірек Расулаллаһ Хазіреті Мәрияға үйленіп, ақ некелілері қатарына қосады. Сирир болса шайыр Хассан ибн Сабитпен отау құрады.

Хазіреті Хатыб ибн Бәлтаа Мысырда бес күн жатып Мәдинаға оралады. Муқауқыстың аманат-сыйын пайғамбарға аман-есен табыстайды.

Жауап хатта Муқауқыс:

"Мұхаммед ибн Абдуллаһқа қыбтылар басшысы Муқауқыстан! Саған сәлем жолдаймын!

Хатыңды алдым, оқыдым, түсіндім. Бір пайғамбардың келерін бұрыннан біліп, Шамнан шығатын болар деп ойлаушы едім. Қолымнан келгенше елшіңе қонақкәде көрсетіп бақтым.

Мініт көлік-қашыр, киім-кешек пен қоса қыбтылар арасында қадірі бар екі күнді сыйладым. Бар қолымнан келері осы. Тағы да сәлем жолдаймын", - делінген еді.

Пайғамбарымыз Муқауқыстың сәлемін алып тұрып:

"Неткен бақытсыз! Мал-мүлкін қимай бәлені тілеп алды. Сол салтанаттың өз басына зәредей пайдасы болмайды", - деді өкінішпен.

Ғассан билеушісін Исламға үндеу

Ғассанилер - Сирияны мекендейтін тайпаның ең күштісі.

Хижреттің жетінші жылы мұхаррам айында сахаба Шужа' ибн Уәһб пайғамбардың жолдауымен осы тайпаның басшысы Харис ибн Әби Шимрді Исламға үндеу мақсатымен сол аймаққа келеді.

Шужа ибн Уәхб Шамға, хан сарайына келгенде билеуші орнында жоқ болып шығады. Бірнеше күн сарғая күтуге тұра келеді. Бірақ босқа уақыт өткізбей сарайдың күзетшісімен танысып, келген мақсатын айтып, Исламды насихаттап парызын орындайды.

Сарай күзетшісі Мира Інжілден хабары мол, көзі ашық, сауатты адам еді. Шужаның әңгімелері көңіліне қонып, ақиқатқа көз жеткізген ол сол жерде Аллаһқа иман келтіреді. Бірақ әкім Харистің қанды тырнағынан қорқып, иманын сыр қылып сақтайды.

Көп күттірген Харис патшамен кездесудің сәті түсті-ау, әйтеуір. Шужа' Харис патшаның құзырына кіріп, мәселені нақты қойды.

"Бисмилләһир-рахманир-рахим. Аллаһ Расулы Мұхаммедтен Харис ибн Әби Шимрге!

Тура жолдан тайқымай, Аллаһқа иман етіп, пайғамбарға ергендерге сәлем!

Мен сені ортағы, серігі жоқ жалғыз Аллаһқа сенуге шақырамын. Үндеуімді қабылдасаң, сол таққа иелік жасап қала бересің!" - деген жеріне

келгенде Харис долданып: "Менің тағымды кім тартып алмақ екен? Жердің түбінде болса да мен шайқасуға дайынмын", - деп бір отырып, бір тұрды. Ашуланған бетінде қызметкерлеріне ат-көлікті әзірлеуге әмір берді.

Шужа'ны адам құрлы көрмей: "Келген жолыңмен кері қайт", - деп айқайлады.

Харис Мәдинаға шабуыл жасауға шындап дайындалды. Сол тұста Құдыста отырған Қайсерге хабар бергізді. Алайда Қайсерден наразылық білдірген жауап алады. Хатта: ашықтан-ашық "оған шабуыл жасаймын" деген ой өңің түгіл түсіңе де кірмегені абзал - делініпті.

Шужа' ибн Уәһб Мәдинаға келген соң мән-жайды түгел баяндап береді. Сарай күзетшісі Мираның мұсылман болғанын, сәлемін жеткізеді.

Расулаллаһ Харистың қылығына реніш білдіріп:

"Сөйткен салтанатыңның аты өшер-ау!" - дейді. Арадан бір жыл өткенде Харис кәпір күйінде көз жұмады.

Йамама билеушісін Исламға шақыру

Йамама билеушісі христиан Хәуза ибн Алиді мұсылмандыққа шақырған Пайғамбарымыздың (с.а.у.) хатын Салит ибн Амр жеткізді.

"Бисмилләһир-рахманир-рахим.

Аллаһтың Расулы Мұхаммедтен Хәуза ибн Әлиге!

Тура жолды таңдағандарға сәлем!

Уа, билеуші! Менің дінім жақын арада дүниенің шартарабын шарлайды.

Сен де мұсылман бол, тек жақсылыққа қол жеткізесің. Әрі еліңнің билігін өзіңе қалдырамын".

Хәуза бұл шақыруды қабылдай алмайтынын, тағынан тайғысы келмейтінін айттып, пайғамбардың елшісінен Аллаһ Расулына хат жазып, қымбат сыйлықтармен қоса беріп жібереді.

Аллаһ Расулы ел билеушісінің қара басының қамын ойлап барша халықты иман кәусарынан мақрұм еткендігі үшін қатты қапаланады.

Хәуза ибн Әли араға бір жыл салып, күпірліктен арылмаған күйі өліп кетеді.

Осылайша Аллаһ Расулы елшілері арқылы төрткүл дүниеге үндеу таратып, екі дүниені қамтамасыз ететін иман атты тылсымнан күллі адамзат баласының үлес алғанын қалады...

Ұлы шақыруды ләм-мим наразылықсыз қабылдаған сол кезеңнің үлкен мемлекеті - Хабаһстан билеушісі Нәжаши еді. Византия мен Мысыр патшасы шақыруды жылы қабылдағанмен дүние салтанатынан бас тартқысы келмеді.

Ал Иран Кисрасы мен Ғассан билеушісі Аллаһ мадақтаған ұлы тұлғаның (с.а.у.) хатын аяқ асты етіп, ашуға мінгенмен, бейбақтықты өздері тілеп алғандарынан мүлде бейхабар еді.

ХАЙБАРДЫҢ АЛЫНУЫ

Хижреттің жетінші жылы. Мухаррам айының соңы.

Хайбар қаласы - Мәдинаның солтүстік-батысында орналасқан, биік әрі мықты жеті қамалы бар үлкен қала.

Ардақты Пайғамбарымызбен арадағы келісімді бұзғаны үшін Мәдинадан қуылған яһудилердің көпшілігі осы жерге қоныстанып, Хайбарды үлкен орталыққа айналдырып үлгерген.

Бұрын да әңгімеленгендей, Мекке мүшріктерінің қолтығына дем бүркіп Хәндак шайқасына шығуына себеп болған осы хайбарлық яһудилер еді... Онан кейін де құр жатпай, Исламға қарсы үгітті жан-жақтап қыздырған да осылар.

Меккелік мүшріктермен келісіп, Мұхаммед (с.а.у.) Меккеге шабуылдағандай болса, хайбарлықтар Мәдинаға баса-көктеп енуге, ал егер мұсылман әскері Хайбарға шапқыншылық жасаса, құрайыш мүшріктері Мәдинаны талан-таражға салуға мүдделі деп мәміле жасасқан-ды. Өкінішке орай, олардың бұл ұзақ перспективалы жоспарлары Худайбия шартынан соң іске аспай қалды.

Худайбия келісімі арқылы мұсылмандар мүшріктердің қаупінен уақытша да болса құтылғанмен, Хайбар яһудилерінен сақтанудың жолын да қарастырмаса болмас еді. Өйтпеген күнде Исламды өрістету мүмкіндігі шектеліп қалады.

Сондай-ақ арабтардың негізгі сауда нүктесі Шам болатын да, яһудилер сол керуен жолының қақ ортасында орналасқан. Бұл да иман ақиқаттарын таратуға қойылған тосқауыл.

Осы себептерге байланысты Хайбарды алу мәселесі муминдердің күн тәртібінің өзегіне айналды.

Аллаһ Тағала да Худайбиядан қайтар жолда сүйікті елшісі Мұхаммедке (с.а.у.) аян беріп, "Фәтх" сүресінде Хайбардың мұсылмандар қолына өтетінін сүйіншілеген-ді.

Сөйтіп Аллаһ Елшісінің әмірімен жорыққа әзірлік басталды.

Муминдерден қорқып Худайбияға барудан қашқан бірталай кісілер Хайбардың байлығынан, олжадан дәметіп яһудилермен шайқасқа шығуға ниеттенеді.

Бірақ Пайғамбарымыз бұл жолы ондайларды:

"Аллаһ жолында, Құран мен иман ақиқаттарын тарату үшін жанын пида етуге даяр қаһармандар ғана шықсын. Олжа көздегендер келмесін", - деп тыйып тастады.

Расулаллаһтың осы сөздері жиһад тек Аллаһ үшін, ақиқат жолында ұйымдастырылатынын аңғартады. Жиһадтан пайда көксеу - қара пиғылдылардың әрекеті.

Пайғамбар қолы Хайбар мен ғатафандар мекені арасындағы «Рәжи'» деген жерде тоқтайды. Мұның себебі, хайбарлықтар ғатафандардан алдын ала көмек сұрап, қажет болған жағдайда Ислам әскеріне қарсы бірігіп шайқасуға сөз беріскен-ді. Бұл уәдеден Аллаһ Расулының хабары бар болатын. Рәжи'ге келген соң Пайғамбарымыз ғатафандарға хабаршы жіберіп: "Егер яһудилерге жәрдемдесуден бас тартсаңдар, Хайбарды алған соң сол

жердегі құрма бақшаларының бір жылдық түсімін беремін", - деп ұсыныс айтады. Алайда ғатафандар мұны қабылдамайды.

Ғатафандар хайбарлықтарға көмектесе де алмайды, өйткені жолды мұсылман әскері қоршап алған-ды.

Ғатафандарды осылайша тырп еткізбей қойған соң Ислам әскері ақырындап Хайбарға жылжиды. Хайбар қамалының түбіне келгенде түн қараңғылығы басқан. Елдің тынышын алып, түнде ойда жоқта басқын жасау Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) әдетінде болмағандықтан таң атқанша күтуді мақұл көрді.

Әскерлерге аяқ жазып дем алуға бұйырған Пайғамбарымыз көкке қол жайып Аллаһтан медет тіледі.

"Уа, көктер мен көлеңкедегілердің Раббы - Аллаһым!

Уа, жерлер мен оның үстіндегілердің Раббы - Аллаһым!

Уа, шайтандар мен оған ілескендердің Раббы - Аллаһым!

Уа, желдер мен желге ұшқан бар нәрсенің Раббы - Аллаһым!

Біз сенен осы қаланың жақсылығын, қала халқының жақсылығын, қаладағы бар нәрсенің ақырының қайырын тілейміз!

Оның шерінен, жаманшылығынан Саған сиынамыз!"

Қай жерге барса да Аллаһ Расулы осылай алдымен дұға жасайтын.

Таң атты. Хайбар халқының егістік алқабына бармақ болып құрал-сайманын арқалап қамалдан шықпақ болғандары қалың-нөпір - мұсылмандарды көргенде сасқалақтап, айқайлап-шулап кетті. Бет-бетімен қашып қорғандарын паналады.

Хайбар күтпеген жағдайға қайран. Өздерін мықты санайтын олар, қамал-қорғандарының беріктігіне, қару-жарақтарының молдығына сеніп, арқаны кеңге салатын. Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) Хайбарды алуға шамасы келмейді деген ойларын қанағат тұтатын.

Хайбар халқының тым-тырақай қаша жөнелгенін іштей жақсылыққа жорыған қуатты қолбасы - Мұхаммед (с.а.у.):

"Аллаһу әкбар!

Хайбар талан.

Бізден қорқып қашқан дұшпан ақыры жеңіліс табар", - деді.

Хайбардың алынатынын меңзеген бұл сөздерін үш рет қайталады.

Хайбарлық яһудилер асып-сасып абыржып, ақыры қамалдың ішінен бекініп, шайқасуды шешті.

Ұрысқа кіретіндер ең мықты қорған Нататқа орналасып, бекінді. Әйел, бала-шаға, дүние-мүлік өзге қамалдарда қалды.

Урысты яһудилер бастады. Ислам әскері Натат қамалының қарсысына орналасқан.

Екі жақ бір-біріне оқ жаудырумен екі күн өтті. Елу шақты сахаба жауынгерлер жарақаттанды.

Екінші күні мұсылман әскері орын ауыстырды. Рәжи' алқабына орналасқан олар таңертең Нататқа дейін келіп кеш батқанша қырқысып, түнде Рәжи'ге қайтатын.

Сол тұста Аллаһ Елшісі (с.а.у.) қатты бас ауруына шалдығады. Әскерді басқаруды Хазіреті Әбу Бәкірге тапсырады. Шайқас қызған үстіне қыза түскенмен жеңістің жақындар түрі жоқ. Екінші күні ақ байрақ Хазіреті Омарға бұйырады, бірақ жеңіс оған да нәсіп болмайды.

Дәус тайпасынан көмек

Дәус тайпасы Расулаллаһтың сырттай тілекшісі еді. Тайпаның бас шайыры Туфайл ибн Амр хижреттен бұрын Меккеде пайғамбармен кездесіп мұсылмандықты қабылдаған. Содан бері халқын хақиқатқа уағыздайтын.

Хижреттің жетінші жылында Туфайл қасына төрт жүздей мұсылман жерлестерін ертіп Мәдинаға, Аллаһ Расулымен дидарласуға келеді. Расул Алланың Хайбарды алуға аттанғанын естіген ол шұғыл шайқас болып жатқан жерге келеді. 400-ге жуық дәустер Ислам әскеріне қосылып яһудилермен соғысады.

Ислам байрағы - Хазіреті Әлиде

Соғыс жалғасып жатты.

Екі дүние сұлтаны пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) бір күні:

"Ертең ақ байрақты біреуіңе беремін. Ол Аллаһпен Расулының сүйіспеншілігіне бөленген жан, өзі де Аллаһ пен пайғамбарын шексіз сүйеді. Аллаһ сол арқылы бізге жеңіс нәсіп етеді", - деді.

Пайғамбардың бұл сөзі сарбаздарды терең ойға жетеледі. Қай қайсысы да осынау бақытқа ие болуды армандап, тіледі. Таң атып, таң намазы оқылған соң Аллаһ Елшісі (с.а.у.) ақ байрақты алдыртты.

Демін іштеріне бүккен жауынгерлер "жеңіс жалауын желбіретер кім екен?" деген таңданыспен Расулаллаһтың мүбәрак аузынан шығар лебізді күтіп сілтідей тынған.

Расулаллаһ сарбаздарды көзбен шолып өтті де: "Әли қайда?" - деп сұрады.

Кез келгеннің уысына түспейтін ұлы бақыттың иесі белгілі болды.

Бір қызығы, Хазіреті Әли сол күні көзі ауырып сапқа тұрмаған.

"Уа, Расулаллаһ, ол көзін аша алмай сырқаттанып жатыр!" - деген жауап естілді.

"Шақырындар келсін!" - деп бұйырды Аллаһ Расулы.

Хазіреті Әли хабарды естісімен Хазіреті Расул Алланың құзырына шықты.

Аллаһ Расулы "Аллаһым! Ыстық пен суыққа төзімді қыл" деп дұға оқып, Хазіреті Әлидің көздерін шайдай ашты.

Сол күннен бастап Хазіреті Әлиге ыстықтың да суықтың да әсері болмаған.

Исламның ақ туы қаһарман сахаба Әлидің қолында. Бүкіл мужәһидтер бақытты баһадүрге қызыға қарайды. Тіпті Хазіреті Омардың өзі кейінірек:

"Өмірімде сол күнгідей қолбасшылықты тілеген емеспін", - деген.

Демек Расулаллаһ айтқандайын, Аллаһ пен Расулаллаһтың сүйіспеншілігіне бөленген жан Хазіреті Әли болып шықты. Хайбарды осы қайсар қаһарман тізе бүктіреді.

Пайғамбарымыз Әлиге өз қолымен сауытын кигізіп, беліне Зұлфиқарды байлады да:

"Аллаһ саған жеңіс нәсіп еткенше шайқаса бер. Кері шегінуші болма", - деді.

Жаужүрек батыр Хазіреті Әли осы құрметке лайық еді.

Ұрыс майданына бара жатып пайғамбардан:

"Уа, Расулаллаһ мен нені жүзеге асыру үшін кетіп бара жатырмын?" - деп сұрады.

Пайғамбарымыз:

"Аллаһтан басқа иләһтың жоқтығына, Мұхаммедтің (с.а.у.) Аллаһ тарапынан жіберілген пайғамбар екеніне иланғанша дұшпанмен алыса бер.

Иман келтірсе ғана дұшпан мал-жандарын құтқарып қалады", - деп ары қарай сөзін жалғады:

"Жау қамалына қарай салмақты қалпыңды бұзбастан ілгерілей бер. Қорғанға жақындағанда оларды Исламға шақыр. Мұсылмандықты қабылдаса, жауапкершіліктерін түсіндір. Сен арқылы олардан біреуі тура жолға келіп, иман етсе, бұл сен үшін теңдессіз байлықтан да артық".

Хазіреті Әли ақ байрақты Натат қамалының түбіне тікті. Сонан соң бекіністегі яһудилерге Исламның көркемдіктерін баяндап, мұсылман болуға шақырды. Бірақ яһудилер мойындау былай тұрсын, қасарысып мазақ етті.

Тағы да ұрыс басталды. Бірнеше дұшпан әскері жер құшты. Өлгендер арасында яһуди батыры Мәрхабтың інісі де бар. Мәрхаб қаны қайнап жігіттерін ертіп қамалдың сыртына шықты. Үстінде екі қабат сауыт, басында екі қабат оралған сәлдесі, екі бірдей қылышы көзге ұрады.

"Мен азулы арыстанды да қылышыммен, найзаммен жер жұттырғанмын", - деп гүжілдеді.

Оның сырт көрінісі Хазіреті Әлиге шыбын шаққан құрлы әсер етпеді:

"Мені анам «Хайдар», яғни арыстан деп атаған. Батылдық пен күште арыстаннан асып түсем. Сендерді де жермен-жексен тып-типыл етемін", - деп қасқая жауап берді.

Жекпе-жек басталып кетті. Жаңа ғана гүрілдеп айбат шеккен Мәрхаб қас-қағымда арыстан Әлидің айбынына қарсы тұра алмай, қанға бөкті.

Айқасты қалт жібермей қарап отырған Расулаллаһ қуана айқайлады:

"Шаттаныңдар! Хайбарды алуға аз-ақ қалды!"

Беттері қайтып қалған болу керек, яһудилер қылыш тигені тигендей шойырылып құлап жатты. Хазіреті Әлидің жалғыз өзі сол кезде сегіз кәпірді сұлатқан. Ұрыстың қызған сәтінде кенет Хазіреті Әлидің қалқаны жерге ұшып түседі. Ойланып тұруға мұрша жоқ Хазіреті Әли жанындағы қамалдың қақпасын жұлып алып қалқан қылады. Жеңіске қол жеткенге дейін әлгі зіл батпан темір есікті қолынан тастамайды. Шайқас аяқталған соң есік-қалқанды жерден сегіз адам бірігіп көтере алмаған.

Жеңілетінін сезген яһудилер бытырап қаша бастайды. Хазіреті Әли бастаған сахаба жауынгерлер тықсыра қуады. Натат қамалындағы дәрменсіз әйел, балаларға тиіспейді.

Ары қарай Хайбардың екінші қорғаны - Нағимге жылжыған мұсылмандар бірнеше дұшпанды осы жерде өлтіреді. Жау беріліп, қамал мұсылмандардың қолына өтеді.

Аллаһтың нәсібі

Пайғамбарымыз (с.а.у.) Хайбар қамалын қоршауға алған сәтте мұсылман әскерлерге қарай қой айдап келе жатқан шопанға көзі түседі.

Ол Хабаһстандық қара нәсілділерден Иәсар есімді құл еді.

Яһудилер қара құлды олай да-бұлай да жұмсап, кемсітіп, тіпті адам санатына қоспайтын.

Хайбар сахаба әскерлер тарапынан қоршалғанда яһудилердің арлы-берлі сапырылысын ұқпаған ол біреуін тоқтатып тұрып жөн сұраған-ды. Яһудилердің мұсылмандармен шайқасқа әзірленіп жатқанын, діттеген мақсаттары - өзін өзі пайғамбар деп жариялаған адамды өлтіру екенін естіп біледі.

Аллаһ Расулы деген сөзді естігенде Иәсардың ішкі дүниесі алай-түлей сезімге бөленіп, кідіріп қалады. Не де болса сол Расулаллаһтың өзімен кездеспек болған беті осы екен.

"Сен халықты неге уағыздап жүрсің?" - деп сұрайды Иәсар. Расулаллаһ:

"Мен ұлы Аллаһтың соңғы діні - Исламды уағыздаймын. Аллаһтан басқа иләһтың жоқтығына, Мен Оның елшісі екендігіме, Аллаһтан басқаға құлшылық етпеуге үндеймін", - деді.

"Иманның қайтарымы не болмақ?"

"Егер иман келтірсең жәннат сыйына кенелесің".

Иәсар шын көңілімен бұл ақиқатты мойындап, мұсылмандығын жария етті. Бірақ ішкі күдігі сейіле қойған жоқ-ты. Себебі қара нәсілді құл, әрі кедей болғандықтан ешқашан құрметке бөленіп көрмеген. Көңіліндегі күмәнді ойын Расулаллаһқа жеткізді:

"Мен қап-қара құлмын, түрім мынау жыртық-жамау, бет-әлпетімнің көріксіздігі өз алдына. Егер мен осыған қарамастан яһудилермен арпалысып, өлер болсам жәннатқа кіруім мүмкін бе?" - деп сұрады.

Сүйікті Пайғамбарымыз Иәсар құлды жауабымен қуантты:

"Әрине, жәннатқа кіресің".

"Олай болса, мына аманат малды қайтем?"

"Оларды таспен шөкеле де, иелеріңе қайтыңдар деп дауыста"

Иәсар пайғамбардың айтқанын орындады. Қойлар бейне бір ақылды мақлұқтарша иелеріне қарай бет алды.

Иман ләззатын аяқ астынан татып үлгерген Иәсар ендігі жерде адамның емес, Аллаһтың хақ құлы. Сахаба жауынгерлерге қосылып яһудилермен шарпысып, аянбай шайқасты. Ұрысқа кіргеніне бірнеше сағат өткенде қамалдан лақтырылған тас жаза тиіп, сол жерде мерт болады... Иәсар

бір уақыт намаз оқуға да шамасы келместен тікелей жәннат төрі бұйырған мұсылман атанды.

Шейіт Иәсардың мәйіті шатырға әкелінді. Үсті жабық жатқан одан көз алмай караған Расулаллаһ кенет бұрылып жүзін жасырды. Пайғамбарымыздың әрбір әрекетін көзден таса қылмайтын сахабалары бұл жолы да:

"Уа, Расулаллаһ, неліктен теріс бұрылдыңыз?" - деп сұрайды.

Пайғамбарымыз мұның мәнісін былай баяндады:

"Шейіт жан тәсілім берген сәтте жұмақтан екі хор қызы келіп оның үсті-басының шаңын қағып, "Аллаһ сені шаң-тозаң еткендердің жазасын берсін! Сені өлтіргеннің жанын алсын", - деді.

Мына Иәсар да маңдайы бір рет сәждеге тимесе де Аллаһтың керемет сыйына ие болды.

Екі хор қызы басына жақын келгенін көрдім".

Ғибрат алғанға бұл оқиға да көп нәрсені ұқтырса керек. Аз да болса ықыласпен жасалған амал мәңгі бақытқа, соңсыз сыйға кенелтеді.

Не жағдай болсын, мұсылманның сөзі мен ісінің, ниетінің негізі ықыласқа сүйенуге тиіс.

Мәселенің екінші жағы, пайғамбардың иманға, Исламға шақыруда адамдарды түр-түсіне, үрдісіне, ахуалына қарап ажыратып жатпағандығы. Ұлты, жұрты, нәсілі кім де болса ықыласпен уағыз айтып, бақилық бақытқа жөн сілтеу - пайғамбар үмметтерінің де міндеті.

Он күнге созылған шайқастың соңы яһудилердің пайғамбардан бейбіт келісімге келуді талап етуімен аяқталды. Пайғамбарымыз олардың ұсынысын қабылдап төмендегідей мәміле жасалды.

- 1) Аман қалған яһудилерді өлтірмеу.
- 2) Хайбардан бала-шағаларымен бірге шығып кетуге рұқсат беру.
- 3) Әрқайсысы бір көлікпен (ат не түйе) ғана тиесілі мүліктерін алып шығады.
- 4) Қалған жылжитын, жылжымайтын мүліктері, қару-жарақ, сауыт-сайман және киім-кешек түгелдей Расулаллаһқа беріледі.
- 5) Дүние-мүлкін жасырып қалғандар Аллаһ және РасулАлланың қорғауынан мақрұм қалады.

Шарттар екі жақты келісіліп, яһудилер кетуге әзірленіп жатады. Үйреніскен жерден қоныс аудару оңай ма, яһудилер ойласып пайғамбарға мынадай ұсыныс жолдайды:

"Біздің малымыз, мүлкіміз мол. Оны күтіп-баптауды да бізден артық білер жан жоқ. Хайбарда қалуымызға рұқсат берсең..."

Пайғамбарымыз (с.а.у.) сахабалармен қайта кеңесіп, яһудилердің ұсынысын қабылдайды. Жыл сайын пайда-түсімнің жартысын мұсылмандарға беру шартымен яһудилер Хайбарда қалады. Алайда пайғамбар қалаған уақытында бұл келісімді бұзуға құқылы еді.

Жылда өнім жинайтын маусымда Аллаһ Елшісі (с.а.у.) Хазіреті Абдуллаһ ибн Рауаханы Хайбарға жіберетін. Әділетті сахаба Абдуллаһ ибн

Рауаха өнімді тұп-тура екіге бөліп, яһудилерге қалаған бөлігін алуға ерік беретін. Яһудилер мұсылман өкілінің әділдігіне қайран қалып:

"Осы әділеттің арқасында жер мен көк орнында тұрған шығар", - деп бас шайқасатын.

Хайбарда шейіт саны

Хайбар алынды. 1600 мұсылман әскерінің қатары жиырмаға кеміді. Ал 20.000 яһудиден 93 адамның өлгені белгілі болды.

Сөйтіп Хайбар да Ислам мемлекеті территориясына қосылды.

Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) Хайбардан аттанар сәтте Жағфар ибн Әби Тәліп бастаған Хабашстандағы муһажирлер келіп қалады. Аллаһ Елшісі қуанышын жасыра алмай:

"Хайбарды алғанымызға қуанайын ба, әлде Жағфардың келгеніне ме?" - деп күлімсіреді.

Пайғамбарымыз Хайбардан түскен олжадан Хабашстаннан қайта оралған муһажирлерге де үлестірген.

Пайғамбардың бұйрығымен олжа алдымен теңдей беске бөлінді, бестен бір бөлігі Аллаһ Расулына тиесілі болып, қалған төрт бөлігі саудаға шығарылды.

Олжаланған мүлік арасында бірнеше Тәурат нұсқалары да табылды. Яһудилер қасиетті кітаптарын өздеріне қайтаруды өтініп, Пайғамбарымыздың әмірімен мұсылмандар Тәуратты иелеріне берді. Осылайша өзге діндерге деген құрмет сезімдерін паш етіп қана қоймай, Аллаһ тарапынан бұрынғы пайғамбарларға түсірілген киелі кітаптарды да қастерлейтіндіктерін білдірді.

Пайғамбарға яһудилердің қастандығы

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) ізгі ниет, игі ілтипатына қарамастан яһудилер Исламға жылы ұшырамақ түгіл, қастандықтан бас тартпады.

Хайбарды жаңа алған тұс. Пайғамбарымыз асхабымен бірге тынығып отырған. Ойсырай жеңіліп, іштері күйген яһудилер қысастықпен тағы бір зымиян айла ұйымдастырды. Мақсат - Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) у беріп өлтіру. "Жауапты" жұмысты мәшһүр яһуди Сәлам ибн Мишкәмның қызы Зейнеп мойнына алды. Алдын ала ақылдасқандай, Зейнеп жаңа сойылған ешкіні жақсылап қақтап пісірді де, улап тастады. Пайғамбардың тоқпан жілік пен жауырын сүйегін жақсы көретінін де біліп алған ол, соларға уды көбірек септі.

Зымиян яһуди әйелі дайын мәзірді әкеліп:

"Уа, Қасымның әкесі! Саған сый-табақ тартқалы келдім", - деп, буы бұрқыраған тағамды ортаға қойып кетіп қалады.

Пайғамбар мен асхабы былқылдап піскен жас етке қол салған. Жауырын сүйекті қолына алған Пайғамбарымыз:

"Тез қолдарыңды тартыңдар! Мына сүйек мені еттің түгелдей улы екенінен хабардар етті", - деп айтып үлгерді.

Сахабалар тартынып қалды, тек Бишр ибн Бәлта бір үзім етті жұтып қойып еді. Отырған жерінде өңі бозарып, қайтыс боп кетеді.

Пайғамбарларды өлтірумен даңқтары асқан, әсіресе, адамды улап өлтіруде алдарына жан салмайтын яһудилердің бұл жолғы айласы да іске аспай, масқаралыққа ұрынады. Жабулы қазанды жабулы күйінде қою пайғамбардың әдетінде жоқ, дереу амалды іске асырушы Зейнепті шақырып, залымдығының себебін сұрады. Сондағы Зейнептің жауабы:

"Егер сенің пайғамбар екенің рас болса, саған хабар беріліп, зиян шекпесінді білдім. Ал егер пайғамбарлығың жалған болса, онда өзімізді басқа халықтардың құрығынан құтқарайын дедім".

Кейбір деректерде пайғамбар бірде бір адамға жеке басы үшін кек сақтамайтындықтан, улап өлтірмек болған Зейнепті кешірген делінеді.

Хайбардағы тыйым

Пайғамбарлар падишасы Хазіреті Мұхаммед Хайбарды алған күні мұсылмандарға төрт нәрсеге тыйым салды:

- 1) Тұтқын әйелдерге тиісуге;
- 2) Есек тұқымдастарының етін жеуге;
- 3) Жыртқыш хайуандардың етін жеуге;
- 4) Олжаланған дүниені бөліске түспей жатып сатуға немесе сатып алуға.

Хайбардағы жеңістің мұсылмандар үшін үлкен маңызы бар. Хайбар яһудилердің айбары саналатын да, оған ешкімнің тісі батпайтындай көретін. Осы айбарының тізе бүгуі нәтижесінде бүкіл яһуди қауымы Ислам мемлекетіне бас иді. Бұған дейінгі Худайбия келісімі арқылы мүшріктерден төнетін қатердің алды алынған-ды. Мүшріктер мен яһудилер бұрынғыдай ауыз жаласатын күн келмеске кетті.

Хайбар қамалдарының мықтылығымен, қару-жарақ молдығымен, соғыс өнерін жақсы меңгерген жігіттердің көптігімен былайғы жұртты сескендіретін-ақ еді. Солай бола тұра Ислам әскерінен жеңілуі, мал-мүліктерінен түгел айрылып мұсылмандарға бас июі атыраптағы тайпалардың да көзін қорқытып, сахаба мужаһидтердің мызғымас күш екендігін мойындатты...

Хайбар жеңісінен соң Арабстанды мекендеген өзге ру-тайпалар өз еріктерімен Ислам үстемдігін қабылдай бастады. Саралай келгенде айтарымыз, Хайбарды алу - Ислам тарихының маңызды оқиғасы.

Таң намазының қазасы

Аллаһ Елшісі (с.а.у.) бастаған Ислам әскері Мәдинаға жақындап қалған. Шаршап-шалдыққан мұсылмандардың біраз тынығып алғанын мақұл көрген Пайғамбарымыз бір жерде тоқтауға бұйрық берді. Түн ортасы ауған, таң намазының кіруіне көп уақыт қалмаған. Пайғамбарымыз әрдайымғы сақтық әдетімен:

"Кім ұйықтамай бізді таң намазына оятқысы келеді?" - деді.

Хазіреті Біләл Хабаши бұл міндетті мойнына алды. Сахабаларды жол соққан болуы керек, қисайған бойда ұйықтап кетті. Біләл болса нәпіл намазын оқып, көзі ілініп кетпеу үшін ұзақ дұға оқыды. Өне-міне сәре уақыты шығады деп түйесіне сүйеніп отырғанда, қара басып ұйықтап кетеді. Мұсылмандардың "Инна лилләһ уә инна иләйһи ражи'ун" деген даусынан шошып оянады.

Күн шығып, айнала жап-жарық болып кетіпті. Пайғамбарымыз ренішті кейіпте:

"Уа, Біләл! Бұл не қылғаның?" - деді.

Хазіреті Біләл: "Әке-шешем сенің жолыңда құрбан болсын, уа, Расулаллаһ! Сенің рухыңды тынықтырған құдірет, менің рухыма да әсер етті", - деп жауап берді.

Пайғамбарымыз күлімсіреп: "Сөз тапқанға қолқа жоқ", - деді де тезірек сол маңнан кетуге асықты. Былайырақ шыққан соң "Шапшаң дәрет алыңдар. Сонан соң, уа, Біләл, азан шақыр", - деді. Азан оқылып, мұсылмандар сапқа тұрды.

Пайғамбарымыз: "Таң намазының сүннетін оқыңдар", - деді. Сүннет оқылып біткен соң

"Уа, Біләл, енді қамат келтір", - деп қаза намаздың парызын қылдырды. Намаз аяқталған соң жамағатына қарап: "Кімде-кім ұйықтап қалып немесе ұмытып намаздың уақытын өткізіп алса қазасын өтеуге тиіс", - деді.

Қаза намазын оқыған соң Мәдинаға бет алған сахабаларға сәл жүрген соң көз ұшында Ухуд тауы көрінді.

Пайғамбарымыз: "Біз Ухудты сүйеміз, ол да бізді жақсы көреді", - деді.

Қалаға кірерде былайша дұға етті: "Уа, Раббым! Сенен басқа табынарымыз жоқ, сен жалғызсың. Сенің ортағың жоқ. Мүлік-мақтанға ие сенсің. Аллаһым! Біз сенен тілеп, күнәларымызға тәубе етеміз. Раббымызға құлшылық жасап, сәждеге жығыламыз. Раббымызға мадақ айтамыз. Раббымыз уәдесіне берік, құлы Мұхаммедке жәрдем беріп, дұшпандарынан басым түсірді".

Пайғамбарымыз жорықтан қайтқанда, умра немесе қажылықтан оралғанда, тау басына шыққанда немесе жазық далаға, сахараға аяқ басқанда үш рет тәкбір айтқан соң жоғарыдағы дұғасын қайталайтын болған.

УМРАНЫҢ ҚАЗАСЫН ӨТЕУ

Хижреттің жетінші жылы, зилқағда айы.

Осыдан бір жыл бұрын Аллаһ Расулы мен сахабалардың Қағбаны тауап етуіне умра - кіші қажылық ғибадатын орындауларына құрайыш мүшріктері кедергі болып, ақыры Худайбия келісіміне сәйкес умра бір жылға кешіктірілген-тін. Ұлы Жаратушының жазуымен өткен бір жыл ішінде Пайғамбарымыз ауыз толтырып айтарлықтай жетістіктерге қол жеткізеді. Шартарапқа шақыру жолдап, кейбір ел билеушілерінің хақ жолға түсуіне себеп болып қана қоймай, Хайбар сынды қамалды қол астына қаратып Арабстанды мекендеген барша яһудилерді тайсалтқан.

Исламның күн санап күшейгенін айнала жұртқа паш ету үшін оқтын-оқтын ру, тайпаларын әскери бірліктерін аттандырып, мұнан былай түнекке телміріп, не болса соған табынудың мәнсіз екендігін ұқтырған...

Күн артынан күн өтіп, ай айды қуалап бір жыл өтті... Қағбаны зиярат ететін уақыт келіп жетті. Зилқағда айы туғанда Расулаллаһ умраға дайындалуға асхабына әмір берді. Худайбияда болғандардың көзі тірілері түгелдей жолға жиналды.

Мәдинада Мұхаммедтің (с.а.у.) орнына өкіл ретінде Уәйф ибн Азбат тағайындалды. Сол тұста Мәдинаға жақын маңдағы ауылдардан көшіп келген бірталай кедей мұсылман бар еді. Пайғамбарымыздың ұзақ жолға жиналғанын көрген олар көмек сұрай барды.

"Уа, Расулаллаһ! Біздің тас кедей екеніміз Аллаһтан кейін өзіңе аян. Көмек қолын созатын ешкіміміз жоқ", - деді олар.

Пайғамбарымыз мәдиналықтарға жар салып, кірме кедейлерге жәрдемдесулерін, жарты құрма да болса садақа берулерін өтінді. Меккеге бет алған 2000-ға жуық сахаба, алпыс құрбандық түйені айдап жолға шықты.

Пайғамбарымыз құрбандық малдарына өз қолымен таңба салды. Аллаһ Елшісі құрайыш мүшріктері шабуылдағандай болса деген сақтықпен жүз ат, сауыт-сайман, найза, т.б. соғыс қаруларын да ала шығады. Алайда Худайбия шарты бойынша умраға келетіндер жанына тек жолаушы қаруы - қылышты қынына салынған күйі алып шығуға тиіс еді. Пайғамбарымыз уәдесінен тайқуы мүмкін емес. Солай бола тұра неліктен бұлай етті? Бұл сауал сахабалардың қай-қайсының да көкейінде туған. Асхабының көңіліндегіні айтқызбай ұғатын әлемдер сұлтаны Мұхаммед (с.а.у.) бұл жолы да күдікті ойларын дөп басты:

"Біз қару-жарақпен Қағбаға кірмейміз... Сақтық үшін алып жүргеніміз дұрыс", - деді.

Мұсылмандар қуаныштарынан жүректері жарылардай көңіл-күйде. Әсіресе, муһажирлердің толқуларын айтып жеткізу мүмкін емес. Жеті жыл бұрын тастап кетуге мәжбүр болған ата жұрттарын көзбен көріп, қасиетті Қағбаны тауап етіп қана қоймай, бір кездері өздерін қорлап, қинаған мүшріктерге Исламның әсемдігін, үстемдігін көрсетуге келеді. «Зулхулайфа» деген жерге келгенде Расуллуллаһ (с.а.у.) Мұхаммед ибн Мәслама басқарған атты әскерді қару-жарақ және құрбандық түйелермен бірге ертерек жіберді де, өзі ихрамын - қажылыққа арналған киімді киініп, дайындалды. Сонан соң Аллаһ Расулы мен мұсылмандар тәлбия айтып айналаны жаңғыртты:

"Ләббәйк Аллаһумма Ләббәйк!"

Ләббәйкә лә Шәрикә ләкә Ләббәйк

Иннәл хамдә уәннигмәтә ләкә уәлмүлк!

Лә Шәрикә ләк"

Мүшріктердің қобалжуы

Пайғамбарымыздың бұйрығымен алдын ала қаруларды алып аттанып кеткен Мұхаммед ибн Мәслама қарамағындағы атты әскер «Мәррузанран» деген жерде бірнеше мүшрікпен кездесіп қалады.

Салт аттылардың Расулаллаһтың әскерлері екенін, Пайғамбарымыздың ертең таң ата осында жететінін естіген құрайыштар көрген-білгендерін жаманға жорып, алды-артына қарамай жортқан күйі "Мұхаммед басып алуға дайындалып келеді" деген суыт хабар жеткізеді.

Шынында Хәндақ шайқасынан соң Аллаһ Елшісінің: "Мұнан былай олар бізге емес, біз оларға шабуылдайтын боламыз", - дегені бар еді, алайда бұл жолғы келісте умра ғибадатын жүзеге асыру ғана көзделген-ді. Мүшріктер түймедейді түйедей ететін дағдыларына салып дақпырт сөзді лаулатып әкетті. Пайғамбарымызға шындыққа көз жеткізу үшін адам жіберді.

Аллаһ Расулы мен мұсылмандар тәлбия айтып, Мәррузаһранға жетеді. Мұхаммед ибн Мәсламамен жолығып, қару-жарақты Меккеге жақын «Батны Йәжәж» деген жерге апаруды Әус ибн Хайлиге тапсырып, қасына екі жүз әскер қосып береді.

Батны Йәжәжда құрайыштың арнайы келе жатқан өкілдерімен кездеседі.

Мүшрік өкілдері көрген бетте Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) өкпелерін білдіреді:

"Уа, Мұхаммед! Біз саған берген сөзімізде тұрмай, қиянат жасағанымыз туралы ештеңе естімеген боларсың. Қасиетті Қағбаға қарумен келгенінді не деп түсіндік? Шарт бойынша жолаушы қаруы қылыштан басқа сайман алмауың керек еді", - деді олар. Пайғамбарымыз оларға:

"Қағбаға қынына салынған қылышымызбен ғана кіреміз. Мен бала шағымнан бері жалған сөйлеп, серттен тайып көрген емеспін. Тек қару-жарақтың жақын маңда тұрғанын қалаймын", - деп жауап берді.

Пайғамбардың байсалды жауабынан соң босқа қобалжығандықтарын аңдаған мүшріктердің бас өкілі: "Ә, бәсе, солай болса керек-ті", - деді. Істің анық-қанығына көз жеткізген мүшріктер мұсылмандардан қауіп келмесін түсініп, жандары жай тапты. Сонан соң мұсылмандардың қуанғандарын көрмеу үшін іштерін өртеген қызғаныштан аулағырақ кетуді жөн санаған олар әп-сәтте Меккені босатып шықты.

Аллаһ Расулы керемет көңіл-күймен, жан-жағына сүйсіне, салмақтана көз тастап түйесі Кәсуамен Меккеге кірді.

Айналасында аппақ киінген асхабы. Екі дүниенің нұры болған тұлға кеудесін тік ұстап, адымдаған күйі Қағбаға - Бәйтуллаһқа жақындады.

"Ләббәйк Аллаһуммә Ләббәйк!" тәлбиясы тау-тасты жаңғыртып, жеті қат көкке көтеріліп жатты. Мүшріктер осынау ұлы ақиқатқа құлақ бітеп, салтанатты шеруді көрмеу үшін қызғаныштан өртеніп беттерін көлегейлеп бақты.

Пайғамбардың түйесі Кәсуаның бас жібін ұстап келе жатқан шайыр Абдуллаһ ибн Рауаха: "Ей, кәпірлер, Расулаллаһтың жолына бөгет болмандар! Рахман әрі Рахим Аллаһ Оның (с.а.у.) хақ пайғамбар екендігін аяттарымен білдірді. Қайыр-жақсылық атаулы Аллаһ Расулына және оның ұстанған жолына тән. Ең құрметті өлім - сол жолда жанын пида ету", - деп асқақ рухын өлеңдетіп келеді.

Бәйтуллаһтың ауласына кірген сәтте Пайғамбарымыз иығына жамылған желбегейдің (ихрамның) оң қолтығының астындағы ұшын көтеріп әкеп сол иығына тастай салды.

"Бүгін мүшріктердің көзіне күшті болып көрінетін қаһармандарды Аллаһ жарылқасын!" - деді де сахабаларына Қағбаны үш рет жүгіріп айнаруды бұйырды. (Бұл ғұрып рәмл деп аталады. - Д.Ө.И.) Ондағы мақсаты - Аллаһ Тағаланың білдіруімен мүшріктер арасында жойылған "Мұхаммедтің асхабы бізден кетіп барған жерлерінде жоқшылық пен аурудан көз аша алмапты-мыс" деген қаңқу сөздің жалғандығын әшкерелеу. Пайғамбарымыз қасиетті қара тастың қасына барып қолындағы таяғын тигізіп, тиген жерін сүйді. Асхабы да дәл солай жасады. Сонан соң пайғамбарымыз айтқандайын, сахабалар кеуделерін тік ұстап, аршынды адымдап Қағбаны үш рет тауап етті.

Тау тасты паналап мұсылмандардың шаттығына ортақтасудан қашқан тәкаппар көңілдер отырған жерлерінен сығалай-сыналай сахабаларды көздеумен болды. Асхабтың Қағбаны жүгіре айналғанын көргенде: "Мәдинадағы індет бұларға жұқпапты-ау, бәрі қайратты, қуатты көрінеді", - деп қуаныштары су сепкендей басылды.

Қағбаны жеті рет тауап еткен соң, Пайғамбарымыз (Мақамы Ибраһимде) Ибраһим пайғамбардың орны аталатын жерде екі рәкат тауап намазын оқыды. Сонан соң сағи ғибадатын орындады, яғни Сафа мен Мәруа төбелері арасында жеті рет жүріп өтті. Сағидан соң Мәруада мұсылмандар құрбандықтарын шалады. Кезек шаш алуға келгенде, Хыраш ибн Үмәййа бірінші РасулАлланың шашын алып, сақал-мұртын бастырады. Сөйтіп умраның рәсімдері тәмамдалады.

Негізгі рәсімдер аяқталғаннан соң Мұхаммед (с.а.у.) Қағбаның ішіне кіруге рұқсат сұрайды, алайда мүшріктер ондай шарттың жоқтығын айтып бұл тілекті жүзеге асырмайды.

ХИЖРЕТТІҢ СЕГІЗІНШІ ЖЫЛЫ

XV ТАРАУ

ҚАРА ЖАМЫЛЫП КЕЛГЕН ЖЫЛ

Хижреттің сегізінші жылы Пайғамбарымызға қайғы ала келді.

Аллаһ Елшісінің адалдығына сүйсініп Тахира атандырған бірінші әйелі Хадишадан туған тұңғыш қызы Зейнеп Меккеден Мәдинаға келе жатқан жолда мүшріктердің атқан оғы жазым тиіп, түсік тастайды. Көп қан кетіп ұзақ сырқаттанған ол науқасы оңалмастан о дүниелік болады.

Айта кететін бір жайт, Пайғамбарымыздың Ибраһимнен басқа ұл балалары Исламнан бұрын, сәби шақта шетінеген де, қыздары ардақты әкелерінің пайғамбарлық дәуіріне куә болған. Бірақ Фатимадан өзгесі Аллаһ Елшісінен бұрын дүние салған. Фатима сүйікті әкесіне деген қимастық сезімін жеңе алмай Пайғамбарымыз о дүниелік болғаннан кейін алты айдан соң көз жұмған.

Хазіреті Зейнеп туылғанда Мұхаммед (с.а.у.) отыз жаста. Хазіреті Зейнеп анасы Хадишамен бірге он жасында иман келтірген.

Бойжеткен Зейнепті Хадиша анамыз сіңлісі Халаның ұлы Әбул Ас ибн Рәби'мен атастырады. Зейнеп үйленген сәтте күйеуі мұсылман болмаса да Пайғамбарымыз олардың отау құруына наразы болмаған. Себебі, Аллаһтан мұсылман қызды (әйелді) имансыз жігітке беруге тыйым салған үкім ол кезде түспеген еді.

Кейінірек Расулаллаһ (с.а.у.) хижрет еткенде де күйеуі келіспегендіктен Зейнеп Меккеде қалып қояды. Тағдырдың тамашасы сол, Бәдір шайқасында Әбул Ас ибн Раби' сахабалардың қолына түседі де, Пайғамбарымыз оны салықсыз босатып қоя береді. Аллаһ Елшісінің бұл жақсылығына сүйсінген болуы керек, Әбул Ас Меккеге бара салысымен зайыбы Хазіреті Зейнепке ерік беріп, Мәдинаға әкесінің (с.а.у.) қасына көшуіне қарсы болмайды.

Хижреттің жетінші жылында Әбул Ас Мәдинаға келіп мұсылман болғанын мойындаған соң Пайғамбарымыз Зейнепті мәхирсіз қайтып береді.

Хазіреті Зейнеп қайтыс болғанда Мұхаммед (с.а.у.) белін буған орамалын шешіп, қызына іш кебін жасауға береді. Жаназасын да өзі шығарып, қабіріне де өзі түсіреді.

МӘШҲҮР МҮШРІКТЕРДІҢ МҰСЫЛМАН БОЛҒАНЫ ТУРАЛЫ

Хижреттің сегізінші жылының сафар айы. Бұл жылды қызы Зейнептің қайғысымен қара жамылып қарсы алған Мұхаммедке (с.а.у.) және мұсылмандарға тағдыр тамаша тартуын әзірлеп үлгерді. Расулаллаһтың сары уайымын сейілткен оқиға Зейнеп өлімінен соң іле-шала жүзеге асты. Мүшріктердің әр салада атақты адамдары - саясатта шашасына шаң жұқтырмаған Амр ибн Ас, соғыс пен әскери тағылымда теңі табылмаған Халид ибн Уәлид және Осман ибн Талханың Мәдинаға келіп мұсылмандықты қабылдауы.

Амр ибн Ас хижреттің жетінші жылында Хабашстанда иман келтіріп, онысын Нәжашиге білдірген-ді. Бұл жолы Расулаллаһпен жүзбе-жүз көрісіп, мұсылмандығын жария етуге ниеттенді.

Нәжашидің уағызына иланып Аллаһ пен Расулаллаһқа куәлік айтқан Амр ибн Ас Аллаһ Расулымен кездескенше жаны жай таппай Мәдинаға бет түзеген...

Дәл сол тұста бір-бірінен бейхабар екеу - Халид ибн Уәлид пен Осман ибн Талха Меккеден нұр шомған Мәдинаға сапар шегеді. Мақсаты ортақ үшеуі үш айрық жолдан келіп Хадда деген жерде кездесіп қалады.

Амр ибн Ас Халид ибн Уәлидтен: "Уа, Сүлейменнің әкесі! Бағытың қай жақ? Мұратың не?" - деп сұрайды.

Хазіреті Халид: "Жасыратын дәнеңе жоқ, ақ пен қараны ажырата алмасақ көр соқырдан айырмамыздың болмағаны. Мұхаммедтің (с.а.у.) хақ пайғамбар екендігіне шүбәм қалмады.

Уаллаһи, мұсылмандықты қабылдағанымды Расулуллаһтың құзырында жария етуге кетіп барамын.

Ақыл-есі бүтін адам мұнан былай Ислам сынды асыл несібеден көре көзге мақрұм қала алмас", - деді Халид ибн Уәлид.

Үшеуінің де діттегені бір екені белгілі болған соң құшақтасып, қауқылдасып қалды. Тағдыр табыстырды деген осы шығар?!

Бір кездері мұсылмандардың қанын төгуге бар күш-қайраттарын салып соғысқан, мүшріктердің арқа сүйеріне айналған, Ухудта Ислам әскерлерінің жеңіліс табуына себеп болған Халид ибн Уәлид пен Осман ибн Талха, "құрайыш тайлы-тұяғы қалмай мұсылмандықты қабылдаса да сенімімнен айныман" деп сірескен, пайғамбардың қас жауы, Расулаллаһты өлтірудің шытырман жоспарымен талай бас қатырған Амр ибн Ас өткен күндеріне өкініш білдіріп, үнжырғалары түскен.

Осынау ғибратты көрініс адам атты ақыл иесін бір сәт ойландырса керек. Исламның күшпен, зорлықпен емес, көңілдің еркімен қабылданатын сырлы тылсым екенінің белгісі еді бұл. Білек күшінен тайсалмайтын баһадүрлерге ықтиярымен тізе бүктірген иманның қуаты.

Зорлық-зомбылықпен, қорқытып-үркітумен үстемдікті қолға алуға болады, әрине, бірақ рухты әсерге бөлемеген биліктің ғұмыры қысқа болары хақ. Өшпес билік, өлмес үстемдік көзқарас, пікір және рухқа нәр беріп, жан азығымен қамтамасыз еткенде ғана жүзеге асады. Исламның баяндылығы да осында.

Алдымен Халид ибн Уәлид Пайғамбарымыздың қолын қос қолдап қысып, кәлимаға тілін келтірді.

Аллаһ Елшісі Халидке: "Мен сенің ақылдылығыңа сырттай куә едім. Ерте ме, кеш пе жақсылыққа жаның құмартар деп үміттенетінмін", - деді.

Халид өткен күндерде істеген қастандықтарын көз алдына елестетіп, пайғамбарға тік қарауға ұялып, қатты қысылды. Әлден уақытта: "Уа, Расулаллаһ! Саған қарсы шайқастың бәріне қатысқаным өзіңе де аян. Менің күнәларымды кешсін деп Аллаһқа мінәжат етсең, - деген тілегім бар", - деді қара терге түскен ол әрең сөйлеп.

Ардақты Пайғамбарымыз (с.а.у.): "Уа, Халид! Исламды жан-жүрегімен мойындаған адамның оған дейінгі күнәлары жойылып, тазарады, - деді де, - Аллаһым! Халидтің мүшрік кезіндегі күнәларын кеше гөр", - деп бата берді.

Сол сәттен бастап Хазіреті Халид күш-жігерін Исламның таралуы, пайғамбарды қорғау, мұсылмандардың тыныштығын сақтау жолында жұмсайды.

Екінші болып Осман ибн Талха иман келтірді. Ол Хазіреті Расулаллаһтың төртінші атасы Құсайдан тарайтын аталас туысы еді.

Кезек Амр ибн Асқа келді. Құрайыш екендігін мақтан көріп, мұсылмандарға азап шектіргенде қылы қисаймайтын мүшріктердің мәшһүр саясаткері Амр бүгін бар өмірдің текке кеткенін ұғынып, бармағын шайнаған. Пайғамбарға қарауға дәті бармаған ол көзін жерден айырмады. Сотқар саясаткердің ішкі толғанысын айтқызбай ұққан пайғамбарлар сардары Мұхаммед (с.а.у.):

"Уа, Амр! Болғаны-болып, бояуы сіңді. Ендігі өкініш пайдасыз. Ислам бұрынғы қате-кемшіліктеріңнен арылтады. Иманмен сусындасаң судан таза, сүттен ақ боп шығасың", - деп Амрды көңіліндегі күмәнді ойдан серпілтті. Ол:

"Адамзат баласының ішінде мен үшін ең ұлысы әрі ең сүйіктісі Расулаллаһ" - деп, мойынсұнғандық білдірді.

Нұрға толған көңілдердегі шаттықты сипаттап жатудың өзі артық. Араға жылдар салып Хазіреті Амр ибн Ас Расулаллаһтың бұйрығымен бірталай әскери бірліктерді басқарады. Көп жеңіске қол жеткізеді. Ең маңыздысы, Мысырды жаулап алуы. Ислам тарихында ол "Мысырды алушы" деген атпен танылады.

Мәшһүр қолбасшы Хазіреті Амр ибн Ас: "Расулаллаһ Халид ибн Уәлид екеумізге мұсылмандықты қабылдаған сәттен бастап үлкен сенім артып, маңызды шаруалар тапсыратын. Асхабынан айырған кезі болған емес", - деп ризалықпен еске алған.

МУТА ШАЙҚАСЫ

Хижреттің 8 жылы, жәмадиаләууал айы. Б.з.. 629 жылы.

Пайғамбарымыз тек алып мемлекеттерді, олардың билеушілерін ғана Исламға шақырумен шектелмей, кішігірім басқаға бағынышты елдерге де елшілерін жіберді. Солардың бірі Бусраға (қазіргі Хауран аймағы) Харис ибн Үмәйірді жолдап, иман уағызын жүргізуді міндеттейді. Бусра ол кезде үлкен билік саналатын, билеушісі мен тұрғындары араб болғанмен, христиан дінін ұстанып, саяси жағынан Византияның қол астына қарайтын.

Пайғамбарымыздың елшісі Харис Димашық елінің Бәлқа аймағындағы Мута елді мекеніне жеткенде Византия билеушілеріне қарасты әкім Шурахбил ибн Амрул Ғассани оны шақыртып, Хазіреті Харистің мұсылман елші екенін біле тұра оны айуандықпен өлтіреді.

Елшісінің қандықол жауыздың қолынан қаза тапқанын естігенде ардақты пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) қатты қапаланады. Сахабалар да аза тұтады. Мұның себебі де бар еді, бұған дейін елшіге қол көтеру болмаған.

Хазіреті Харис - Хазіреті Мұхаммедтің елшілерінен бірінші әрі соңғы шейіт.

Оқиғаның қайғылы болуының мәні осында. Шурахбил айуандық әрекетімен тек Исламға деген қызғаныш-кегін паш етіп қоймай, мемлекетаралық «Елшіге тиісуге болмайды!» деген принципті де аяққа таптады.

Аллаһ Елшісі шұғыл түрде 3000 әскерді жорыққа дайындайды. Қолбасы - Зәйд ибн Хариса. Расулаллаһ Зәйдті әскербасы етіп тағайындағанын жария етіп болған соң:

"Егер Зәйд шейіт болса, байрақты Хазіреті Жағфар ибн Әбу Тәліп алсын! Ол да шейіт болса, Хазіреті Абдуллаһ ибн Рауаха қол бастасын! Абдуллаһқа зиян келсе, онда өздерің ақылдасып басшы тағайындандар!" - деп бұйырды.

Сөздің астарлы мәнін ұғынып үйренген мұсылмандар жоғарыда айтылғанның дәл солай боларын түсініп:

"Уа, Расулаллаһ! Бәрі де аман қалсын деп тілейміз", - дегенде Мұхаммед (с.а.у.) үндемеді.

Аталған қолбасылардың қай-қайсы да соңғы жорықтары екенін Расулаллаһтың тылсымды түсіндірмесінен ұққан-ды. Сонда да ешбірі зәредей күмәнға ерік берместен, пайғамбардың әміріне бас иді.

Иә, қаһарман сахабаларға өлім үрей емес-ті. Өйткені бұл өлім басқа өлімдерден өзгеше, тәтті әрі сәтті болуға тиіс. Аллаһ жолында құрбан болып, шейіттік шәрбатына қанудан артық бақыт болуы мүмкін бе сірә? Мақсат - Аллаһтың хақ жолын жалпы жұртқа тарату, көңіл қалауы - сол жолда сәтті сапарға - мәңгі тірлікке аттану.

Сахабалардың бар арманы осы ғана.

Әскер дайын. Расулаллаһ (с.а.у.) қолбасшы Зәйд ибн Харисаға ақ туды ұстатып тұрып:

"Хариса ибн Үмәйірді өлтірген жерге дейін барып, жергілікті халыққа Исламды уағыздандар. Мойынсұнар болса одан артық бақ-дәулеттің керегі жоқ! Ал егер қабылдамай, қарсы шықса Аллаһқа сиынып шайқасындар", - деді.

Осы бір ауыз сөзден-ақ мұсылмандардың кек алу үшін емес, ақиқатқа үндеу үшін, тура жолға шақыру мақсатымен жорыққа шыққанын аңғарамыз.

Аллаһ Елшісі қалған сахабалармен бірге мужаһидтерді Уәда төбесіне дейін шығарып салды. Сондағы Расулаллаһтың ұсынысы:

"Менің айтарым, Аллаһтың әмірлерін орындап, тыйым салғандарынан бойларыңды аулақ ұстандар! Бір-біріңе тек жақсылық жасағайсындар! Аллаһ жолында Аллаһтың атымен ұрысқа кіріңдер! Олжаға қиянат жасаушы болмаңдар! Серттен таюдан сақтаныңдар! Балаларды, әйелдер мен қария кісілерді өлтірмеңдер! Ағаш кесіп, өртеуші болмаңдар! Үйлерді қиратпаңдар! Барған жерлеріңде Насранилер (Христиандар) шіркеуінде халықтан бөлініп, ғибадатқа берілген адамдар болуы мүмкін. Оларға да тиісуші болмандар", - деді. Сонан соң Зәйд ибн Харисаға қарап:

"Мүшрік дұшпанмен бетпе-бет келгенде оларға төмендегі үш жолдан біреуін таңдауды ұсын. Қайсыбіреуін таңдаса тиіспе.

Оларға муһажирлер мекені - Мәдинаға көшуді ұсын. Ұсынысыңды қабылдаса, муһажирлердің құқығына ие болатынын білдір.

Егер мұсылман болып, өз жерлерінде тұруды қаласа, көшпелі мұсылман арабтар сияқты үкімге мойынсұну қажеттігін жеткіз. Шайқастан түскен олжаға тек сол соғысқа қатысқандар ортақтасатынын айт.

Мұсылмандықты қабылдамаса, салық төлесін. Бұған келіскендерге тиіспе. Оны да бермейміз дейтіндермен шайқас".

Ұсыныс-тапсырмалардан соң Мұхаммед (с.а.у.) муһажирлермен қош айтысты. Шығарып салушы мұсылмандар да:

"Қайда жүрсеңдер де Аллаһ бәле-жаладан сақтап, аман қауыштырсын", - деп тілек тілеп қала берді.

Ислам әскері сапындағы шайыр Хазіреті Абдуллаһ ибн Рауаха:

"Артымызда қалып бара жатқан ең қайырлы шығарып салушыға, ең жақсы Досқа жалынды сәлем!" - деп өлеңдетті.

Мужаһидтер тебіреніп, толқып жүріп кетті. Қалың нөпірдің қақ алдында ақ байрақ желбіреп келеді. Шетсіз-шексіз шөл даланы жара ілгерілеген сарбаздар ұлы хақиқат үшін рухтарын пида етуге даяр. Жау да қарап жатсын ба, үш мың мұсылман қолының жорыққа аттанғаны Шурахбилге де тыңшылар арқылы жетеді.

Шурахбил Гераклийге хабар жөнелтіп көмек сұрайды. Мұсылмандардың бетін қайтару мақсатымен інісі Сәдус бастаған бір топ әскерді Қура жазығында мужаһидтерді күтіп алуға аттандырады. Мумин жауынгерлер Сәдус пен оның сарбаздарын місе тұтпай, кездескен сәтте жайратып салады. Шурахбил іштей тартынып қалады.

Не де болса, ә дегенде шайқастың өз пайдаларына шешілуі мужаһидтердің рухын көтереді. Қура жазығынан шығып көпкөрім жол алған Зәйд әскері Шам территориясына - Ма'ан мекеніне келген тұста Византия императоры Гераклий румдықтардан 100.000 әскер жасақтап, қаруын сайлап қарсы шыққаны жайында қатерлі хабар естіп іркіледі.

Хазіреті Зәйд сарбаздарымен кеңескенде, басым көпшілігі ахуалды Хазіреті Расулаллаһқа білдіруді, жәрдемге әскер жіберуін немесе басқаша жөн сілтеуін өтінуді мақұлдайды.

Жолдастарының пікірін тыңдап манадан үнсіз отырған шешен шайыр, қаһарман жауынгер Абдуллаһ ибн Рауаха орнынан тұрып:

"Суыт хабар бізді шошытпауға тиіс. Қазір неден бас тартып тұрғандарыңды білесіз бе? Жан тәнімізбен қалап жолға шыққан - шейіттіктен.

Біз соғысқанда ат-көлігімізге, қаруымызға, білек күшімізге сеніп шайқаспаймыз ғой, біз Аллаһ нәсіп еткен дін мен иманнан күш алып күресеміз. Тартынып, тайсалудың реті жоқ, нәтиже - я жеңіс, я болмаса шейіттік мәртебе. Алға, достар!" - деп батыл айтты.

Сахаба жауынгерлерге канат бітірген бұл сөздер құдды Рауахаұлы Абдуллаһтан емес, беймәлім әлемнен естілгендей. Иман мен жиһадтан қуат алған көңілдер серпіліп сала берді.

Сонымен... майдан

Мута жазығы. Айнала ұшы - қиырсыз жол. Жүз мыңнан астам христиан Византия армиясы мен үш мың әскерлік мужаһидтер жасағы бетпе-бет.. Сырттай қарағанда, біріншісінде - бәрі бар: қару, көлік, азық, бірақ бір ғана нәрседен мақрұм, ал екінші тараптың қарсыласымен салыстырғанда ештеңесі жоқ, тек оларда жоқ бір нәрсеге ие! Сол бір нәрсе бар нәрседен қымбат - Аллаһқа иман және Оның көмегіне сенім.

Сырт көзге екі жақты салыстыру мүмкін емес, жер қайыстырған христиан әскері қарсыласында бір шөкім мұсылманды көргенде тәкаппарлана қарқылдасты. Әсіресе, Гераклий «бұларды қылышты бір сілтеп жоямын» деп ойлаған болуы керек, менсінбей маңғаздана кеудесін керді де кеңк-кеңк күлді. Сонан соң «болмайтын іске» қолын былғатып, әуреге салған Шурахбилге зекіп алды.

Қайсер Гераклий сыртқы көрініске алданып ақиқатты көре алмады. Алып нөпір білек күшіне ие румдықтар семген рухпен алысқа шаба алмасын әлбетте білмеген.

Ал саны аз мұсылман жасағының рухы асқақ, иманы биік екенін тәнге табынғандар қайдан аңдасын?! Ұлы жеңістер әрдайым рухани құндылықтардың нәпсәни сезімдерден басым түскен жерінде болып отырған. Бұған адамзат тарихы куә.

Екі жақ та бір-біріне бажайлап қарады. Ендігі тұрыс мәнсіз. Ислам қолының байрақтары Зәйд ибн Хариса ақ туды жоғары ұстап ортаға атылды. Айқас басталып кетті. Жарқ-жұрқ қылыш, зу-зу ұшқан оқтар әп сәтте жерді қанға бояды. Аттар кісінеп, жаралылыр ыңқылдай зарлап майдан ту-талақай. "Аллаһу әкбарлаған" дауыстар Ұлы Құдіреттен медет тілеп ғарышқа ұласып жатты.

Жауынгер қолбасшы Хазіреті Зәйдке шүйліккен қаныпезер жау әскері жан-жағынан найза сұққылап баһадүрдің денесін шұрық-тесік етті. Иман қызметіне ықыласпен берілген Ол ақ байрақты құшқан күйі мәңгі өмірге аяқ басты.

Хазіреті Зәйдтің шейіт болғанын көре сала Хазіреті Жағфар ұмтылды байраққа. Зәйдтің басына келгеннің өзін де айналып өтпесін біле тұра, дұшпанға қарсы атылды. Қарсыластарының күштілігі, көптігі оның ойына бір сәт те кіріп шықпады. Бар ойы - борышын өтеу. Бес күндік жалған дүниеде қалса да, қалмаса да бәрібір еді. Ақиқат өмір - ақыретте аяқ асты болмаса болды-дағы.

Мужаһидтердің бәрінің арман-қиялы осы-тұғын. Сол себепті ерегіскен дұшпаннан қаймықпай қаржаса түскен. Олар үшін жеңіс те - жеңіс, жеңіліс те - жеңіс, өйткені хақ жолында қасарысып өлудің өзі иман ерлері үшін таптырмас мүмкіндік, ғанибет ғұмыр жалғастығы.

Хазіреті Жағфар жау арасына кіргені сол еді, қас қағымда оң қолы қылышпен қағылып түсті. Байрақты көз ілеспес жылдамдықпен сол қолына алып үлгерді. Жауыз соны аңдып тұрғандай сол қолын білегінен төмен сылқ еткізді. Батыл ер қалайда қасиетті нышанды түсірмеу үшін шолақ білектерін

шолтаңдатып туды қапсыра құшақтады. Бар ойы - байрақты өз жауынгерлеріне табыстау.

Неткен иман, неткен жігер десеңізші! Адам ақылына сыймайтын осы суреттің ақиқаттығын тарихи деректер растайды...

Хазіреті Жағфар да ақ жолда ақтық демін алды. 41 жаста қыршынынан қиылған қаһарманның денесіне тоқсаннан астам оқ, қылыш, найза жарасы түскен.

Кезек Хазіреті Абдуллаһ ибн Рауахаға келген. Шайырлығымен, шешендігімен талай кәпірді тұқыртқан қаһарман батыл адымдап жауға қасқая қарсы шықты. Оқыс тиген қылыш қолын жанай өтіп, бір саусағы салбырап қалды. Айқасуға кедергі келтіре берген соң, атынан қарғып түсіп, жанын сыздатқан саусағын аяғымен басып қопарып тастады да, туын тік ұстап, бір қолымен қылыштаса берді. Иманнан бастау алған батылдық тән жарасын мүлде ұмыттырған.... Көп ұзамай ол да жан тәсілім етті.

Көзді ашып жұмғанша үш жауынгер қолбасынан айрылған Ислам жасағының қобалжығаны байқалды. Бір сәт не шайқасарын, не болмаса шегінерін білмей сасқалақтаған сыңайлы. Оңтайлы мезетті пайдаланып дұшпан қаннен қаперсіз мужаһидтердің бірнешеуін сұлатып салды. Сонда да байрақ көкте желбіреді. Хазіреті Абдуллаһ ибн Рауаханың шейіт болғанын көре салысымен Әбул Ясар Ка'б туды жан-дәрмен алған да Сабит ибн Акрамға ұстатқан-ды. Сабит алғы шепке еңгісіп келіп туды тікті де мұсылмандарды сол араға жиналуға шақырды.

Мужаһидтер аңтарылып тұрғанда Сабит ибн Акрам: "Арқаны кеңге салатын заман емес, тезірек арамыздан қолбасшы сайлап алға ұмтылуға тиіспіз", - деп дауыстады. Мужаһидтер Хазіреті Сабиттің жетекшілігіне разылық білдіргенмен оның көздегені Халид ибн Уәлид болатын.

Көптің арасынан көздегенін тапты да, оған:

"Уа, Халид! Байрақты ұстап басшылық жасауға сен лайықсың", - деді.

Жасы ұлғайған, тәжірибесі де мол Сабит ибн Акрамнан өзін асып кетуге ішкі ізеті жібермеген Халид: "Сенің қолыңнан қалай алмақпын туды? Сенің жасың да үлкен, Бәдірге қатысқаның тағы бар", - деп жауап берді.

Тартысып тұруға уақыт тар еді. Хазіреті Сабит ибн Аркам сөзді ұзатпай:

"Расулаллаһтың байрағын саған табыстау үшін алдым. Соғыс, шайқас тактикасын тамаша меңгергеніңе сенгендіктен", - деді де мужаһидтерге қарап:

"Халидтің қолбасшылығын бірауыздан қабылдайсыңдар ма?" - деді.

Әскерлер "иә" деп саңқ ете қалды. Хазіреті Халид Расулаллаһтың ақ байрағын сүйіп, қолына алды да, атына секіріп мініп, майданға бет алды...

Шайқас басталған сәтте Мәдинада Аллаһ Расулы қалған сахабаларымен әңгіме-дүкен құрып отырған. Мәдина қайда, Мута қайда? Арақашықтық - мың шақырымнан артық. Бір мезет Расулаллаһ көзін бір нүктеге қадап отырып майдан даласынан хабар бере бастады. Көз жасына ерік бере отырып: "Зәйд ибн Хариса байрақты асқақтата ұстап жау оғына кеудесін тосты. Шейіт болды. Оған Аллаһтан кешірім тілеңдер. Ту Хазіреті

Жағфардың қолында. Ол да жан тәсілім берді. Оған да дұға бағыштаңдар. Қасиетті байрақ қазір Хазіреті Абдуллаһ ибн Рауахада. Ол да шейіттік шәрбатынан ішті. Оған да Аллаһтан қайырым тілеңдер", - деп біраз үнсіз қалды да:

"Абдуллаһтан соң байрақты алған қаһарманға да жар бола көр Аллаһым!" - деді.

Иә, бұл да Аллаһ Расулының ап-анық муғжизасы еді. Ғайыпты білетін жалғыз Аллаһ қажет болса сүйікті құлын да кей нәрселерден хабардар етеді, қашықтық пен уақыт ұлы құдіреттің өз уысында емес пе?

Мұсылмандардың бір сәттік дағдарысына дандайсыған дұшпан оқыс соққыны күтпеп еді. Хазіреті Халид бастаған мужаһидтердің тұтқиылдан шабуылы қас-қағымда алғы шептегі жау әскерін жайратып-ақ салды. Әлден уақытта есін жиған византиялықтар шайқасқа шындап кірісті. Бірақ айналаны қою қараңғылық басып, ұрысты толастатуға тура келді. Ол кездегі ұрыстар күндіз-түні емес, таңнан кешке дейін жалғасатын да түнде сарбаздар штабтарына оралып тынығатын.

Хазіреті Халид те қолбасшылықты қабылдап алғанда түн түндігін жамылған-ды. Бір-екі шабуылдан соң екі жақ та шатырларына бет түзеген.

Хазіреті Халид түні бойы көз ілместен ертеңгі шабуылдың жобасын ойланды. Таңның атуын күтпестен сарбаздарына әмір беріп алғы шеп пен артқы қорғаныстағыларды, оң қанат пен сол қанаттағылардың орнын ауыстырып орналастырды. Әскери тактикадағы шеберлігі Хазіреті Халидті бұл жолы да қорғап шықты. Таңертең дұшпан қарсы алдарында күнде көріп жүргендерден басқа, бейтаныс сарбаздармен бетпе-бет келгенде мұсылмандарға жаңа күш, көмек қосылған болу керек деген оймен кібіртіктей дағдарып қалады. "Бұлардың түнгі дабырлары бекер болмады-ау" деген ойды жау жасағының жүзінен аңғару қиын емес еді. Қарсыластарының үрейлі көзқарастары мужаһидтердің қолтығына дем бүріккендей әсерге бөлеп, батылдана, жігерлене түсті. Аллаһтың ақиқаты үшін оңды-солды сілтенген қылыш, семсер суылы кәпірлерді тұқыртқан үстіне тұқырта берді.

Сол күні шайқаста қаһарман Хазіреті Халидтің қолынан жеті қылыштың күл-пәршесі шықты. Дұшпан бет-бетімен қаша бастады.

Мұсылмандардың батылдығы мен қолбасшыларының зеректігі арқасында Аллаһ оларға тағы бір жеңіс нәсіп етті. Хазіреті Халид те, мұсылман сарбаздар да саны жөнінен өздерінен 40-50 есе артық дұшпанды ойсырата жеңуді бұйыртқан Жаратушыға шүкіршілік айтып тәкбірлетумен болды. Расында да бұл Ұлы Аллаһтың мұсылмандарға шексіз қайырымдылығының белгісі еді. Жеті күнге созылған шайқаста он бес мужаһид шейіт болды.

Ақ байрақты желбіретіп, мұсылман қолы Мәдинаға қайтты. Хазіреті Яла ибн Умаййаны сүйінші хабарды жеткізу үшін ертерек аттандырады. Жеңіс хабарын әкелген ол Расулаллаһқа жолығып ұрыс барысын мәлімдемек болғанда, Пайғамбарымыз күлімсірей қарап:

"Егер қаласаң, шайқастың барысын мен саған баяндап берейін", - деп, румдықтармен соғысты бүге-шігесіне дейін әнгімеледі. Хазіреті Яла таңданысын жасыра алмай:

"Сені хақ дінмен жіберген Алланың атымен ант етейін, майдан суретін дәл сол күйі баяндағаныңа қайранмын", - дегенде пайғамбарымыз:

"Аллаһ арадағы ұзақтықты жойып, ұрыс алаңын көз алдыма әкелді", - деп жауап берді.

Мұнан соң Пайғамбарымыз шейіт түскен Жағфардың үйіне қарай аяңдады. Жауынгер шейіттің жары Әсма бинти Умайс үй шаруасымен айналысып отырған. Үйі, ауласы жылан жалағандай, үш ұлын да мұнтаздай киіндіріп қойыпты. Сірә, соғысқа кеткен күйеуінің тілеуін тілеп, жеңіс хабарын күтіп отырса керек. Пайғамбарымыз Жағфардың кішкентайларын алдына алып, бастарынан сипап, емірене өпті де, еңкілдеп жылады.

Хазіреті Әсма жасап жатқан тірлігін тастай салып:

"Уа, Расулаллаһ, жолыңа құрбан болайын, неге жылайсыз?

Әлде... Жағфар мен жолдастарының жаманат хабарын алдың ба?" - деді.

Хазіреті Расулаллаһ қайғыдан қан жұтып:

"Дәл солай, ол бүгін шейіт болды", - деді.

Хазіреті Әсма да көз жасын көл қылды. Әп-сәтте қатын-қалаш айналасына жиналып үлгерді. Сондағы Аллан Расулының айтқаны:

"Уа, Әсма! Қайғырмау мүмкін емес, әрине. Бірақ қарғыс айтып, дауыс салып, бет тырнап жұлынушы болма", - деді де үйіне қарай аяңдады. Үш күн бойы өз үйінен қазан көтертіп, қара жамылған Хазіреті Жағфардың отбасына тамақ бергізді.

Исламда өлген кісінің отбасына арнап азалы күндері алғаш рет тамақ беру осыдан бастау алады. Үш күннен соң шейіт Жағфарды жоқтап жылауға да Пайғамбарымыз тыйым салады.

Аллаһ Елшісі кейіннен Хазіреті Жағфардың жиһадта кесілген екі қолының орнына Аллаһ жәннатта екі қанат сыйлағанын айтқан. Сондықтан ол «Жағфары-таййар», яки ұшатын Жағфар атанған.

Күн шыжғырып тұр. Көз ұшында ақ байрақты желбіреткен қалың нөпір көрінді. Бұл Зәйдтің қолы емес, Аллаһтың өткір қылышы атанған банадүр Хазіреті Халид ибн Уәлид бастаған сарбаздар еді. Он бес жолдасынан айырған қазаны үлкен жеңісінің сүйіншісімен ұштастырып қайтқан мужаһидтердің Мәдинаға оралған беті осы. Сүйікті Пайғамбарымызды ортаға алып бүкіл мәдиналықтар бала-шаға, кәрі-кұртаң - баршасы жеңімпаз сарбаздарды қарсы алуға шықты. Айқасқан құшақтарға, әдемі әзілге, қуаныштан жылағандарға айнала табиғат сүйсініп тұрғандай.

МЕККЕНІҢ АЛЫНУЫ

Хижреттің сегізінші жылы. Күн жұма. Б.э. 630 жылы, қаңтар.

Мекке - Аллаһтың бірлігінің белгісі, жер бетіндегі тұңғыш табынар орын Қағбаның мекені.

Оның алғаш құрушысы тұңғыш адам әрі бірінші пайғамбар Хазіреті Адам (а.с). Қағбаны салудағы мақсат та - Аллаһтың бірлігін дәлелдеу. Арадан жылдар зымырап Адам ата өз қолымен қалаған қасиетті ғимараттың тоз-тозы шығады. Тек іргетасы қалады. Пайғамбарлардың әкесі атанған Хазіреті Ибраһим тұсында ұлы Хазіреті Ысмайылмен бірге осынау киелі құрылысты қайта қолға алып, ескі іргетас үстіне қабырғаларын тұрғызып, тәухид сенімінің символын қалпына келтіреді.

Бір өкініштісі, дүние жүзіндегі ең қасиетті шаңырақтың иелері бір Аллаһқа иманнан мақрұм мүшріктер еді. Тәухидтің символы - Қағбаның іші-сырты түгел жансыз пұттарға толтырылып, азғындықтың сахнасына айналады.

Аллаһтың қасиетті мекені - Меккені тезірек мүшріктер мазағынан құтқару керектін. Кезек күттірмейтін шаруаның шешімін Хазіреті Мұхаммед те оның асхабы да шарқ ұра іздеді. Ұзақ уақыт бойы бұл ой арман болып қала берді. Өйткені мұсылмандардың саны аз еді.

Асыл арманды іс жүзіне асыру тек Исламның кең өрістеп, мұсылмандардың күшеюімен ғана мүмкін болары айтпаса да түсінікті.

Жаратушы Аллаһқа жалбарынумен күндер, жылдар жылжып жатты. Ақыры көптен күткен жақсылықтың нышандары байқала бастады. Исламның ата жауы хайбарлықтар және басқа яһудилер мұсылмандарға берілді. Худайбия келісім-шарты арқылы мүшріктердің сағы сынды. Сол заманның азулыларының бірі Византия империясы да Мута шайқасында мужаһидтерден жеңіліс тапты.

Исламның қуатын, мұсылмандардың күшін айнала дұшпандардың мойындамасқа амалы қалмады.

Үлкен тосқауылдарды күйреткен мұсылмандар Меккені бағындырудың да жақын қалғанын сезген. Тек арада бір ғана кедергі, мүшріктермен жасалған Худайбия келісімі бойынша мұсылмандар мен мүшріктер он жыл соғыспауға ант ішіскен.

Уәде - Аллаһ аты деген сенімдегі мұсылмандар берген серттен тайқып шығуды өңі түгіл түстеріне де жуытпайтын.

Худайбия бейбіт келісімі бойынша өзге ру-тайпалар өз қалаулары бойынша мұсылмандарға немесе құрайыштарға қосыла алатын.

Осы құқықты пайдаланған Хуза'а тайпасы РасулАлланың қарамағына, ал Бәни Бәкірлер мүшріктердің тарапына өткен.

Бұл екі тайпа да атам заманнан бір біріне өш. Сол өшпенділіктің салдары болса керек, сонау ертеде Пайғамбарымыздың атасы Әбдімүттәліппен ауылы аралас, қойы қоралас қонатын хуза'алықтар мұсылмандарды жақтағаны үшін Бәни Бәкір тайпасы мүшріктерді қолдап шыға келген.

Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) пайғамбарлық келгенге дейін сен тұр, мен атайын бір-біріне кектесіп келген екі тайпа Расулаллаһтың келуімен аз да болса тыншып, қантөгіс толастаған. Тыныштық Худайбиядағы келісім жасалғанға дейін жалғасқан. Бейбіт келісімнен соң қайтадан бірін-бірі түртпектеп, жоқ жерден жік шығаруды бастайды.

Бірде Бәни Бәкір тайпасының адамы Хазіреті Расулаллаһты мазақ етіп, өлеңге қосады. Хуза'алық бір жігіт мұны естиді де, сол жерде әлгінің басын жарады. Бәни Бәкірліктер тырнақ астынан кір іздеп жүргенде бұл таптырмас сылтауға сүйсініп, Хуза'а руына шабуыл жасайды. «Уәтір» деген жерде қоныс тепкен, Худайбиядан соң қаннен қаперсіз отырған хуза'аларға төбеден жай түскендей болды. Өршеленген Бәни Бәкірлер шүйліккеннен шүйлігіп хуза'аларды Меккеге дейін тырқырата қуады. Еш шімірікпестен Қағба маңында адамдарын өлтіреді.

Ұзын саны 23 адамынан айрылған хуза'алар Бәни Бәкірлер арасында құрайыш мүшріктерін де көздері шалады.

Мүшріктер расында да Бәни Бәкірлерге жең ұшынан жалғасып ат-көлік, қару-жарақпен көмектесіп қана қоймай, өздері де шайқасқа кіріскен-ді. Әрине, пайғамбарымыздан жасырыш. Құрайыш мүшріктері өздері бастап Худайбия шарттарын бұзады. Сезікті секіретін кебін киіп, болар іс болған соң жойқын әрекеттерінің жайылып кетуінен қорыққан.

Арадан үш күн өткенде хуза'алық Амр ибн Салим қырық жігітімен бірге Мәдинаға келіп болған жайдан бастан-аяқ Расулаллаһты хабардар етеді.

Пайғамбарымыз мұны естігенде реніш білдіріп, хуза'алықтарға басу айтып, қалайда көмектесетіндіктеріне уәде беріп қайтарады.

Құрайыш мүшріктері Бәни Бәкір тайпасына қолдау беремін деп өздеріне қауіп төндірген-ді. Мұны кеш аңдағанмен, шегінер жол жоқ еді. Бұны Аллаһтың мұсылмандарға жәрдемі десек жөн болар.

Аллаһ Елшісі (с.а.у.) мәселенің байыбына барғанды мақұл көріп мүшріктерге шартты хат жолдады:

«Хуза'алықтардан өлгендердің құнын төлеңдер, не болмаса Бәни Бәкір тайпасымен ортақтастықтан бас тартыңдар. Екеуінен бірін орындамаған жағдайда Худайбия келісімін бұзғандықтарыңды, сендерге шайқас ашуға мәжбүр екенімді білдіремін» делінді.

Өркөкіректенген өзімшіл құрайыштар Пайғамбарымыздың бастапқы екі шартын да әуелде қабылдамай, шайқасуға дайындалатынын кесіп айтты. Осылай олар бейбіт келісімді бұзғандығын сөздерімен аңғартты. Айтуын айтқанымен іштей қауіптеніп, қорыққан. Істің ақыры немен тынатынын елестете алмаған. Ә дегенде мұсылман елшіге берген жауаптарына өкініп, артынша Әбу Суфианды Мәдинаға жолдап келісімді жаңалауды, соғыссыз мерзімді ұзартуды дұрыс деп тапты. Әбу Суфиан Мәдинаны бетке алып үйінен шыққан тұста Хазіреті Расулаллаһ мүшріктердің барлық әрекеттерін біліп отырған-ды. Сахабаларына:

"Әбу Суфиан Худайбия келісімін жаңартып, мерзімін созыруды өтінгелі бізге келе жатыр. Бірақ оның бұл арманы орындалмайды. Меккеге қапаланған күйі қайтады", - дейді.

Әбу Суфиан Мәдинаға келген бойы қызы Үммү Хабибаның үйіне түседі. Бұрын да айтып өткеніміздей, Үммү Хабиба Хазіреті Расулаллаһтың ақ некелі әйелдерінің бірі. Әбу Суфиан қызымен амандасып, төрге озып Мұхаммедтің (с.а.у.) бөстегіне отырмақ болады. Үммү Хабиба көрпешені

әкесінен қызғыштай қорып отырғызбайды. Әбу Суфиан әдепкіде түсінбей қалып:

"Ау, қызым-ау, сен менен көрпешенді аяп тұрсың ба, әлде мені аяп тұрсың ба?" - дейді.

Үммү Хабиба:

"Бұл - Расулаллаһтың бөстегі, сен мүшріксің, нақақтың жақтаушысың. Сондықтан әкем де болсаң Расулаллаһтың орнына отырғаныңа разы емеспін", - деп жауап береді.

Әбу Суфиан алыстан арып-ашып келгенде қызының бұлай қарсы алғанына қатты ашуланды. Үммү Хабиба әкесінің өкпесі орынсыз екенін ескертіп:

"Әке-ау, әлі күнге тас пен отынға табынып келесің. Көңіл көзің ашылар күн болар ма!? Сен сияқты бүкіл құрайышты аузына қаратып, ізінен ерткен адамның хақ жолдан несібесін алмауы жаныма батады", - деп жанашырлық сөзін айтты.

Мүшрік әке қызының бұл сөздерін естігенде қаны басына теуіп:

"Сенің аузыңнан осыны естігенім бе? Одан да тас керең қалғаным көп жақсы еді-ау", - деп бұрқан-тарқан ашуланған күйі Мұхаммедтің (с.а.у.) құзырына шықты. Келген бетте Расулаллаһтан Худайбия келісімінің мерзімін ұзартуды сұрады.

Мұхаммед (с.а.у.) оған: "Сен соны айтайын деп келдің бе? Біз уәдемізден тайғанымыз жоқ. Әлде өздерің сөзді бұздыңдар ма?" - деді.

Әбу Суфиан сасып қалды да сәл үнсіздіктен кейін:

"Жоға, о не дегенің? Құдай сақтасын, ештеңе де бүлдірген жоқпыз. Сонда да болса келісім уақытын созайық деп едік", - деді.

Расулаллаһ ләм-мим жауап бермеді.

Әбу Суфиан тұйыққа тірелгенін іштей сезді. Аллаһ Расулы үндемеген соң Хазіреті Әбу Бәкірден көмек сұрай барды. Келген мақсатын айтып Расулаллаһпен арасын түзелтуге делдал болуын өтінді. Алайда Сыддық Әбу Бәкір мұнан бірден бас тартты. Мұнан ештеңе шығара алмасын білген Әбу Суфиан Хазіреті Омарға, Хазіреті Османға, ең соңында Хазіреті Әлиге жәрдем сұрай барады. Сахабалар бәрі бірауыздан Расулаллаһтың ісіне араласа алмайтындықтарын, Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) қабылдаған шешімінен қайтпайтынын түсіндірді. Жалынып қоймаған соң Хазіреті Әли Әбу Суфианға тек бір насихат берді:

"Ойлағаның орындала қоймас, - деді Әли, - бірақ ең болмаса өштескен екі жақты қамқорлығыңа алып, Расулаллаһқа сөз бер".

Әбу Суфиан Хазреті Әлидің бұл үгітін де айны-қатесіз орындады. Пайғамбар мешітіне барып кектескен екі тарапты бітістіру міндетін ойына алғанын айтып халыққа жар салды.

Сонымен көңілін сәл де болса бірлеп Меккеге қайтты. Жерлестері оны екі көздері төрт болып күткен. Бірақ Әбу Суфианның келуімен көңілдеріндегі қауіп сейілу орнына арта түсті.

Жорыққа әзірлік

Расулаллаһ іштей Меккеге жорықтың жоспарын жасады. Бұл шешімін ешкімге тіс жарып айтқан жоқ, ондағы мақсаты құрайыштарды құлақтандырмау, мүшріктерге ойда жоқта баса көктей еніп өздігінен берілуге мәжбүр ету. Солай болғанда ғана бәлкім, иманға келуге себеп болар деп ойлады. Түпкі мақсат қайткенде де адамдарға тура бағытты сілтеу, мәңгілік өмірдің жолын көрсету.

Осы жолғы құпиялылығының сыры осында. Айша анамызға да тек "жолға керек жарағымды дайында" деумен шектелген. Сондағы бар тілек-мақсаты - Мекке сынды қасиетті шаһарда қан төкпеу, Қағбадай киелі ғимаратты пұт атаулыдан тазарту. Оған мына дұғасы да куә:

"Аллаһым! Үн-түнсіз сол аймаққа кіргенге шейін құрайыштыңшыларын көз көрмес, құлақ естімес халге душар ет. Шаһарға енгеннен соң ғана мені көріп-естісін".

Құрайыштарды сезіктендірмеу мақсатымен, Нәжид аймағына жорыққа шыққан сияқты көрініп, алдын ала Әбу Қатаданың қолын сол бағытта аттандырды.

Мүшріктер араларында мұсылмандар Нәжидке шабуыл жасамақшы деген қаңқу сөз тарап үлгерді. Пайғамбарымызға керегі де сол еді.

Сақтық шараларын ұйымдастырған соң Пайғамбарымыз асхабының бір бөлігіне Меккеге жорыққа әзірлену қажеттігін ескертті. Мәдина маңайындағы мұсылман тайпаларға да хабар салып "Аллаһқа және ақырет күніне иланғандар Рамазан айының басында Мәдинаға жиналсын" деді.

Әне-міне дегенше Рамазан айы туды, он мың сахаба жауынгерлер сақадай сай сапарға шығуға әзір. Олардың жеті жүзі муһажир, төрт мыңнан астамы әнсар, қалғандары көршілес тайпалардан. Не бары сегіз жүздейі атқа мінген.

Расулаллаһтың әмірімен мұсылман жасағы «Аллаһу әкбарлатып» жалғыз Жаратушыға сиынып жүріп кетті.

Бағыт - Мекке. Рамазан айы болғандықтан сарбаздар түгел ауыз бекіткен. Күннің шыжғырған аптабы ми қайнатқандай. Шіліңгір ыстықта жол жүрудің қиындығын айтып жатудың өзі артық болар. Кездейсоқ күтпеген жағдайларға тап болу да мүмкін. Шайқаста білек күшінің басымдығы үлкен рөл ойнайды. Осының бәрін сараптаған жауынгерлер оразаларын ашу-ашпау жөнінде Расулаллаһтан пәрмен күткен.

«Құдайд» деген жерге келгенде Пайғамбарымыз екінді намазын қылдырып болып, оразасын ашты. Мужаһидтерге де ауыз ашуға бұйрық берді.

Сол жерде Нәжидті бетке алып кеткендер де сарбаздарға қосылды.

Жолай мұсылман жасағы отбасын көшіріп әкеле жатқан Пайғамбарымыздың көкесі Хазіреті Аббасқа жолықты. Хазреті Мұхаммед көкесінің әрекетіне сүйсініп: "Уа, Аббас! Сен ең соңғы муһажирсің", - деді де, оны әскерлер қатарына қосып, бала-шағасын Мәдинаға жолдады.

Құдайдта Пайғамбарымыз (с.а.у.) әр тайпаның байрақтарын түгелдеп, сарбаздарының дайындығын соңғы рет жіті бақылап шықты. Муһажирлердің

үш, әнсардың он екі туы көтерілді. Әскерлер қолбасшы әмірлеріне ұйып орнынан қозғалды.

Мәрруззахранға келгенше мұсылмандардың Меккеге келе жатқаны мүшріктерге мүлде беймәлім-тін. «Мәрруззахран» жазығына келгенде түн түндігін жамылған-ды. Пайғамбарымыз түн қараңғылығында әрбір әскерінің бірер от жағуын, сөйтіп мүшріктерге белгі беруді абзал көрді.

Бір сәтте он мың алау жағылып, көз шағылыстырып қара түнде самаладай самсаған жарық мүшріктерді үрейге бөледі. Бір кездері туған жерінен жыраққа көшуге мәжбүр еткен барша болмыстың нұры - Мұхаммед (с.а.у.) араға жылдар салып он мың жұлдызымен Меккені жарыққа бөлей келген-ді. Мүшріктер асып сасып, өз қолдарымен өшірмек болған Нұрдың алып қуатына қайран болған да қалған. Ислам мен иман сәулесінің мұншалықты шұғылалы екендігін ақылдарына сыйғыза алмаса да шегінуге жол жоқ екенін мойындай берген.

Мүшріктер арлы-берлі сапырылысып алғашқы сәтте сасқалақтағанмен, араларынан біреуі: «Біздікі не тұрыс? Жөн білер біреуді жіберіп мәселенің мәнісіне қанығайық», - деді.

Әбу Суфиан бірнеше кісімен мұсылмандарға елшілікке аттанды. Кеш бата мужаһидтер қонған жерге жеткен Әбу Суфианды Хазіреті Аббас Расулаллаһқа ертіп келеді. Пайғамбарымыз оны таңертең қабылдайтынын айтады.

Таң да атты. Әбу Суфиан Аббасқа еріп сүйікті Аллаһ Расуылымен кездесуге келеді. Аллаһ Расулы:

"Уа, Әбу Суфиан! Лә иләһә иллаллаһты айтар уақытың жетпеді ме?" - дейді. Әбу Суфиан иман кәлимасын айтуға батылы жетпей Лат пен Уззаны жоққа шығара алмай әуреленеді. Ішіндегі дүлей сезімді жеңе алмағанын ашық айтады. Бұл жолы Хазіреті Аббас кірігіп: "Уа, Әбу Суфиан, Аллаһтың бірлігін, Мұхаммедтің (с.а.у.) пайғамбарлығын қабылдайтын кезің жетті. Ендігі кібіртіктеуіңе жол болсын!" - деп зекіп тастайды.

Әбу Суфиан сонда барып иманға келгенін жария етеді.

Мұсылмандықты жаңа қабылдаған Әбу Суфианның Меккеге қайтуына Пайғамбарымыз рұқсат етеді. Себебі, мүшрік басшысының ықпалымен әлі де болса Ислам ерлеріне зиян келтіріп жүрер деп сақтанады.

Хазіреті Аббасқа әмір беріп Әбу Суфианға мұсылман қолын сырттай тамашалауды бұйырады. Расулаллаһтың әмірі екі етілмейді. Биік төбенің басына шығып мужаһидтер армиясына көз тіккен Әбу Суфиан құж-құж қайнаған, сауыт-сайманы сайланған сарбаздарға қарап басын шайқай береді.

Өлім тұзағынан бір емес, бірнеше рет Аллаһтың көмегімен құтылған Мұхаммедтің (с.а.у.) аз уақыт ішінде он мыңдаған адамды соңынан ертуінің сыры неде? Бір кездері Оған тіс қайрап, қалайда қолға түсіруге ұмтылғандар бүгінде оның жолында жандарын беруге даяр. Жарыққа жанын пида етер пәруана дерсің әрбіреуін.

Сарбаздар сап-сап болып көз алдынан өтіп жатты. Ақыры, Расулаллаһ бастаған, бастан-аяқ қаруланған топ келе жатты. Байрақ - әнсар мұсылман Саад ибн Убадада.

Әбу Суфиан көзін айырмаған күйі:

"Субханаллаһ, бұлар кім, уа, Аббас?" - деді үрейін жасыра алмай қалшылдап.

Хазіреті Аббас:

"Расулаллаһ қой бұл, айналасындағылар - әнсарлар мен муһажирлер".

Әбу Суфиан бұл жауапты естігенде тіпті дірілдеп кетті:

"Бауырыңның ұлына расында да керемет салтанат берілген екен. Мұндай кереметті бұрын-соңды көрсем көзім шықсын", - деп қарғанды.

Хазіреті Аббас:

"Салтанат емес, пайғамбарлық де", - деп түзетті.

"Иә, иә, пайғамбарлық. Дәл солай, Мұхаммедтің (с.а.у.) пайғамбар екенін мойындадым. Мұншалық әскер жамағатын еш жерде, бірде-бір билеушінің қарамағында көрген емен!" - деді тағы да Әбу Суфиан.

Иман нұрына басы айналып, Ислам шұғыласы көзін ғана емес, көңілін де шағылыстырған бір кездегі дұшпан Әбу Суфиан меккелік мүшріктерге үгіт жасап, муһажидтерге қарсыласудың әурешілік екенін жеткізуге асығып Меккеге қайтты.

Пайғамбарымыз Меккеге кірерде армияны төртке бөлді. Оң қанатты - «Сайфуллаһ» яғни, Аллаһтың қылышы атанған Хазіреті Халид ибн Уәлид, сол қанатты - Хазіреті Зүбәйр ибн Аууам басқарады. Оң қанаттағылар Меккеге төменгі жақтан, ал Зүбәйр қолы жоғары тараптан кіретін болып белгіленеді.

Үшінші бөлікті Хазіреті Саад ибн Убада бастап кіреді.

Ал жаяу әскерлерді Хазіреті Әбу Убайда ибн Жәррах бастап шаһардың үстіңгі жағынан енетін болды.

Соңғы бұйрық:

"Өздері қарсыласып, шабуылдамаса, ешкіммен айқаспау. Жан баласына қол көтермеу, өлтірмеу".

Сөйтіп, Рамазанның он үші, жұма күні, таң ағарып атқан заматта Ислам әскерлері Меккеге кірді. Пайғамбарымыз Кәсуаға мінген, айналасын салмақты жүзбен сүзіп, «Фәтх» сүресін оқып келеді. Сахабаларының көңіл-күйі көтеріңкі. Күлімсіреп, шаттана қарайды бір-біріне. Жүздерінен тәлімсу, үлкен жеңіске қол жеткізгені үшін өзгені менсінбеу емес, керісінше нәпсісін тыйып, өзгелерге де шаттық сыйлауға деген ұмтылыс байқалады.

Муһажидтер Пайғамбарымыздың әміріне бас иіп, ұрыссыз шайқассыз қалаға кірді.

Бірақ, күтпеген жерден Халид ибн Уәлидтің қолына Икрима ибн Әбу Жәһил мен Сафуан ибн Умаййа бастаған мүшріктер оқ жаудырды. Әуелде қарсылық бермей, шыдас көрсеткенмен құрайыштың тоқтатар түрі байқалмаған соң Халид ибн Уәлид әскері де оларға оқ атты. Ақыры мүшріктер қашып тынды. Екі мұсылман шейіт болып, он үш мүшрік өлтірілді. Аллаһ Расулына болған жәйт дереу хабарланды. Мұнан өзге қанаттағылардан оқ атылған жоқ.

Пайғамбарымыз Қазбада

Әнсар мен муһажирлердің ортасында Кәсуаға мінген Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Қағбаға қарай жақындады. Ең алғаш Исламды уағыздай бастаған күн мен бүгінгі үлкен жеңіске жеткен күні арасында зәредей де айырмашылық жоқ, жалғыз өзі иман келтірген сәттегі кішіпейілділігі мен мейірімділігі он мыңдаған мұсылмандардың жүрегіне жол тапқанда да сол күйі. Аллаһқа мадақ айтып, халіне шүкіршілік еткен.

Ол (с.а.у.) "Аллаһу әкбар!" деп тәкбір айтқанда, мұсылмандар оны қолдап әкетті.

Тау-тас, айнала табиғат осынау қасиетті тіркесті жаңғырықтыра қайталап, он мың сарбаздың үніне үн қосты. Мұхаммед (с.а.у.) бастаған сахабалар Қағбаны айналып, тауап ете бастады. Айналған сайын қолдарындағы асаларын қара тасқа тигізіп истилам ғибадатын жасады.

Жеті рет тауап еткен соң Пайғамбарымыз Ибраһимнің орны деп аталатын жерде екі ракат намаз оқыды. Соңыра зәмзәм құдығынан су ішіп, сол жерден дәрет алды да Сафа төбесіне шығып, Аллаһқа дұға қылды.

Расулаллаһ қажылық ғибадатының шарттарын орындап жүрген сәтте мәдиналық мұсылмандардың бір тобы Оған сырттай сүйсіне қарап тұрған. Кейбіреулері "Аллаһ Елшісі (с.а.у.) Алланың нәсібімен атамекенін түгелдей қол астына алды, енді кіндік қаны тамған жерде қалып қоюуы да мүмкін-ау" деген күдікті ойларын бүгіп қалмай, өзара күбірлесіп кетті.

Сафа төбесінде мінәжат қылып отырған Пайғамбарымыз олардың мұнысын байқамай қалған жоқ, әрине. Дұғасын аяқтаған соң мәдиналықтарға жақын келіп, ненің мәнісін ұға алмай тұрғандықтарын бірнеше рет сұрады. Мәдиналық мұсылмандар іштеріндегі күдікті ойларын айтуға жасқанып тартыншақтай берген. Сол кезде күдіретті Аллаһ сүйікті Расулына уахи түсіріп, әнсардың күмәнді күбірінен хабар береді. Пайғамбарымыз мән-жайға қаныққан соң:

"Қобалжып, қорықпай-ақ қойыңыздар, мен өлсем де, қалсам да сіздермен біргемін", - деп жауап берді. Әнсарлар дереу өз ойларынан айнығандықтарын білдіріп бәйек болады.

Пайғамбарымыз Қағбаны тауап етіп жүргенде Әбу Суфиан сол маңда нәпсісімен, шайтанмен әлі де шарпысып отырған. Бір ара "Осы Мұхаммедке (с.а.у.) қарсы әскер жинап тағы бір рет шайқасып көрсем қайтер екен?" деген арам ойдың санасында қылтиғаны сол еді, Пайғамбарымыздың:

"Онда Аллаһ сені оңдырмайды", - деген дауысынан селк ете қалды. Хазіреті Мұхаммедтің пайғамбарлығын тағы да мойындап, тәубе етіп Аллаһқа жалбарынды.

Хазіреті Біләлдің азаны

Бесін намазының уақыты болғанда пайғамбарымыз Хазіреті Біләл Хабашиға Қағбаның үстіне шығып азан шақыруға бұйырады. Хазіреті Біләлдің "Әшһәду әллә иләһә иллаллаһ" дегенде жер мен көкті тебіrentкен даусын естігенде Мекке мүшріктері іштей мұқалғандай күй кешеді.

Иманды көңілдер масайрап тәтті тәухид лебізіне сүйсіне құлақ қойғанмен имансыздар әлі де кеудемсоқтанып бағады. Әбу Суфиан, Харис ибни Хишам мен Аттаб ибн Әсид сынды құрайыштардың кілең сен тұр, мен атайындары өзара әңгімелесіп тұрып Біләлге тіл тигізеді:

Аттаб ішін қыж-қыж қайнатқан қызғаныш пен ашуды жеңе алмай:

"Осы күнді көре алмай көрге кірген әкем Әсид неткен бақытты еді", - десе, Харис:

"Мұхаммед (с.а.у.) осы қара қарғадан басқа азан айттырар адам таба алмады ма екен?" - деп мұрнын шүйіреді.

Пайғамбарымыздың муғжизалары мен ғайыптан хабар аларлық ерекше кереметтеріне бірнеше рет куә болған Әбу Суфиан жолдастарына бұл жолы қосылмады:

"Менің айтарым жоқ. Не айтсам да тау, тас, тіпті құм түйіршігінің өзі Мұхаммедке жеткізеді", - деп басын ала қашты.

Шынында да солай болды. Аллаһ елшісі Мұхаммед (с.а.у.) біраздан соң оларға жақын келіп айтқандарын айны-қатесіз тізгенде, Аттаб пен Харис шалқасынан түсе жаздады. Бұған дейін де талай кереметтеріне куә болғанымен мойындары жар бермей жүрген екі мүшріктің мұсылмандықты мойындағаннан басқа амалы қалмап еді.

Пайғамбарымыз Осман ибн Талханы шақыртып Қағбаның есігін ашуын өтінді. Осман ибн Талханың отбасы Қағбаның кілтін қолдарында ұстайтын. Османның шешесі кілтті бергісі келмесе де ұлы тас табандап отырып, ақыры алады.

Қағбаның есігі ашылып, Хазіреті Мұхаммедпен (с.а.у.) бірге Хазіреті Біләл, Хазіреті Усама ибн Зәйд және Хазіреті Осман ибн Талха ішкері кіреді. Пайғамбарымыз Қағбаның ішіндегі пұттарды, тастан, ағаштан ойылып соғылған "құдайларды" көргенде қайта-қайта тәубесін айтып, сахабаларына қасиетті мекенді жасанды шірк символдарынан тазарту қажеттігін бұйырады. Бұл істің кезек күттірмейтін міндет екенін Ол (с.а.у.) **"Хақ келіп, шірктің күлі көкке ұшты. Шынында да шірк (Аллаһқа ортақ қосушылық негізсіз болғандықтан) өз өзінен жойылды"** деген Исра сүресінің 81- аятын оқып тұрып, қолындағы асасымен әр пұтты меңзеп білдірді. Таяғы тигені-тигендей тас құдайлар жерге гүрс-гүрс құлап жатты.

Аллаһ Расулы (с.а.у.) кейін Қағбаның алдында хұтба оқи бастады. Халық сілтідей тынып құлақ түрген.

"Аллаһтан басқа Тәңір жоқ. Ол жалғыз, серіксіз.

Ол уәдесін орындап, құлына жәрдемдесті. Дұшпандарына жеңіліс тапқызды. Надандық кезеңінде мақтанға себеп болған бар нәрсе бүгін аяққа тапталып, келмеске кеткенін білгейсіздер.

Күллі адамзат баласы Адам атадан, Адам ата топырақтан жаратылған.

Уа, халайық! **"Сіздерді бір еркек пен бір ұрғашыдан (Адам мен Хауадан) жараттық. Ру-тайпаға бөліп, бір-біріңді танысын дедік...**

Аллаһ назарында адамдардың ең жақсысы тақуасының (құрмет - даңқ, нәсіл, шежіресінің емес!) үстемділігімен белгіленеді.

"Аллаһтың Алим - бар нәрсені білетіндігі, Хабир (бар нәрседен хабардар екендігі) шүбәсіз"(Хужурат сүресі, 13)

- Уа, құрайыш жамағаты! Сендерге қалай қарым - қатынас жасайды деп ойлайсыздар? - деп халыққа қарады.

Жиналғандар бірауыздан:

"Сен жақсылыққа құштар бауырымызсың. Жомарт әрі жайсаң ағайынымыздың ұрпағысың. Бізге тек жақсылық жасайтыныға сенеміз", - деді.

Аллаһ Расулы: "Менімен сіздердің араларыңыздағы үкім Юсуф пайғамбар мен бауырларының арасындағыдай болмақ. Юсуф пайғамбар бауырларына "Сендерге бүгіннен бастап айып, кінә тағылмайды. Аллаһ сендердің артық - кем тұстарыңды кешіріп, есіркесін... Ол қайырымдылардың қайырымдысы" (Юсуф сүресі, 92) деген еді сол күні. Мен де соны қайталаймын.

"Енді бара берулеріңізге болады, бәріңізге де - еркіндік", - деді.

Кешірімнің ең дұрысы биліктің бишігі қолға тигенде кешіре білу, ал жақсылықтың ең ізгісі - жамандыққа қарсы жасалғаны. Қайырымдылықтың да ең үстемі - өзіңе зұлымдық жасағандарға рақымды болу. Парасат пайғамбары жоғарыдағы жағдайда тағы да игіліктің жаршысы екенін паш етті.

Өйткені Ол Аллаһтан **"(Мұхаммед), сен кешірім жолын ұстан және оларға туралықты әмір ет. Түк ұқпайтын надандардан бойынды аулақ ұста!..."** (Ағраф сүресі, 199) деген ғибрат алған-тын. Ұлық болсаң, кішік бол дейтін халық даналығы да осыған меңземей ме?

Құрайыштар Хазіреті Мұхаммедтің алдына қаздай тізілген. Бір кездердегі "Сен тұр, мен атайын, мықтылықтың ізі де қалмаған, бәрі пұшайман халде. Аллаһ Елшісі дәл осы күйлерінде тірі жан қалдырмай өлтіремін десе де, бір кездердегі жөн - жосықсыз зұлымдықтарын беттеріне басып, құлақ кесті құл етемін десе де, жиған-тергендерін түк қалдырмай сыпырып алып қаладан қуып шығамын десе де - бәріне көндіккен. Алайда осынау әлемге рақымдылықтың символы ретінде жаратылып, жіберілген Мұхаммед (с.а.у.) мұның бірде-бірін жасаған жоқ. Оның бар мақсаты - көңілдерге иман нәрін егу еді... Жақсылыққа - жақсылық әр адамның қолынын, ал жамандыққа - жақсылық тек ер адамның қолынан келері ақиқат. Өткенді өшіріп, қиянат жасағанға қошамет көрсетуді Пайғамбарымыз асыл мұратына қызмет деп білді. Расулаллаһтың кешірімділігі, мейрімділігі мен дос көңілі құрайыштың жүректеріндегі тас метін кекті ерітіп, дұшпандық сезімдерін әп-сәтте сүйіспеншілікке айналдырды. Мұнда, әрине, Аллаһтың нәсібі бар екені рас. Дегенмен Расулаллаһтың тәлімгерлік тәсілін де жоққа шығара алмаймыз.

Осылайша адамзат тарихы рухтар мен көзқарастың теңдессіз төңкерісіне тұңғыш рет куә болды.

Сөйтіп, Арабстан мүшріктерінің кіндік қаласы - Мекке де мұсылмандар мекеніне айналды. Ислам діні тереңге тамыр жая түсті. Меккедегі жеңіс муминдерге үлкен серпіліс, мызғымас күш ала келді.

Пайғамбарымыздың екінші хұтбасы

Мекке алынғалы екінші күн... Бесін намазынан соң Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) Қағбаның есігі алдындағы баспалдаққа шығып, бисмиллаһпен сөз бастады.

"Уа, халайық!

Аллаһ жер мен көкті, күн мен айды жаратқан күні Меккені харамдардан аластағаны шүбәсіз. Қиямет-қайымға дейін бұл қала қайырлы, берекелі болып қала бермек.

Аллаһқа, ақыретке сенетін адам үшін Мекке маңында қан төгу, ағаш кесу - арам іске қол былғау. Меккеде қан төгіс жасауға маған дейін де, менен кейін де ешкімге рұқсат етілмейді.

Осы айтылғандарды естігендер естімегендерді құлағдар қылсын.

...Мұнан былай кімде-кім біреуді өлтірер болса, өлген кісінің отбасы қандықол жауызды қысас ретінде (қанға-қан, жанға-жан) өлтіруге немесе өлген кісінің құнын талап етуге құқылы.

Аллаһтың алдында адамдардың ең азғыны - Аллаһ қасиетті санаған жерде адам қанын мойнына жүктеген жауыз, надандық дәуірінен қалған атам заманғы өшпенділікпен адам өлтіруші.

Исламда туысқандық әкенің шежіресімен белгіленеді. Дүниеге келген сәби төсектің иесінікі.

Мұнан былай надандық дәуіріндегі келісімдер күшін жояды. Меккенің алынуынан соң хижрет те болмайды. Бірақ жиһад - Аллаһ жолында шайқас, жиһадқа ниет етуге болады.

Мұсылман мұсылманға бауыр. Бүкіл мұсылмандар бір-біріне дос.

Мұсылмандар бір жағадан бас, бір жеңінен қол шығарып дұшпанға қарсы тұрады...

...Исламда мәхирсіз үйленуге тыйым салынады.

Әйел (қыз) әкесінің әпке, қарындасы мен шешесінің әпке-сіңлісінің күйеуімен некелесе алмайды.

Күйеуінің рұқсатынсыз әйел қожайынының мал-мүлкін біреуге бере алмайды, бұған қатаң тыйым салынады. Әйел затының қасында әкесі, күйеуі, аға не інісі, әкесінің не шешесінің еркек бауырлары болмаса үш күндік жолға шығуына рұқсат жоқ.

Мұрагер болу үшін өсиет міндетті емес. Әр түрлі дін өкілдері бір-біріне мирасқор бола алмайды.

Таң намазы оқылған соң, күн шыққанға дейін басқа намаз оқуға болмайды.

Құрбан және ораза айты күндері ауыз бекітуге тыйым салынады.

Мен сіздерге түсінікті тілмен бағдар сілтедім".

Аллаһ Расулы (с.а.у.) мұсылмандықты қабылдап, кәлимаға тілін келтіргендердің - бәріне кешірім жариялаған соң құрайыштар бір-бірден Расулаллаһқа Аллаһтың атымен ант берді. Бірнеше жыл бұрын алғаш рет пайғамбарлығын паш еткенде аяусыз айыптаулар естіген Хазіреті Мұхаммед енді дәл сол жерде - Сафаның төбесінде сол айыптаушылардан Аллаһтың бірлігін, Хазіреті Мұхаммедтің елшілігін мойындаған серт қабылдады.

Алдымен ерлер, сонан соң әйелдер қауымы Аллаһқа ортақ қоспауға, ұрлық жасамауға, қыз балаларын өлтірмеуге, зинақорлықтан сақтанып, арнамысты қорғауға, тек жақсылыққа ұмтылуға, Ислами принциптермен өмір сүруге уәде берді.

Меккеде мереке. Шірк шіріп, тәухид нұры шартарапты шұғылаға бөледі.

ХУНАЙН ШАЙҚАСЫ

Хижреттің сегізінші жылы, шәууәл айының бесі. Б.з. 630 жылы, қаңтар. Күн сенбі.

Меккенің пайғамбарға бағынуы нұрлы нәтижелерге жол ашты: кұрайыш мүшріктерінің - бәрі дерлік мұсылманшылықты қабылдады. Маңайдағы ру, тайпалар да Исламға бой ұсынып жатты. Дегенмен әлі де болса өркөкіректеніп "өліспей беріспейміз" дегенді танытқандар да бар еді. Сакиф және Хауазин тайпалары мұсылмандардың жеңісін мойындағысы келмеген. Өздері қоныстанған аймақта иық тірестіретін ешкім болмаған соң өздерін ең мықтымыз деп санайтын.

РасулАлланың Меккені қол астына қаратуы Сакиф пен хауазиндердің қобалжуын туғызған. Ойлана келе Меккеге шабуыл жасауға бекінген олар тез арада әскер жасақтап, Малик ибн Ауфты қолбасы тағайындап, шайқаста әскерлерге батылдық беру мақсатымен әйел, бала-шағаны да ала шығуды жоспарлайды.

Аллаһ Тағаланың сүйікті құлы әрі елшісі Мұхаммед (с.а.у.) дұшпандарының құпия қимылдарынан дер кезінде хабардар болып, бір сахабасын тыңшылыққа аттандырады. Мұсылман тыңшы дымын білдірмей жау әскеріне келіп қосылады. Қолбасы Малик ибн Ауфтың:

"Мұхаммедтің ең соңғы шайқасы осы болар. Бұған дейін ол ылғи шайқас, әскери тактиканың исі мұрнына бармайтындармен соғысты. Жеңісінің себебі де сол.

Таң атуға жақын сапқа тұрып, артқы жаққа әйел, бала-шағаны тіземіз.

Мұсылмандарды көрген бетте жан-дәрмен шабуылға кірісеміз.

Бірінші боп ұрысты бастағанның жеңетінін естен шығармандар!" - дегенін өз құлағымен естиді. Мән-жайға қаныққан Хазіреті Абдуллаһ асығыс келген жолымен кері қайтады да, көрген білгенін Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) баяндап жеткізеді.

Пайғамбарымыздың әзірлігі

Пайғамбарымыз (с.а.у.) суыт хабарды ести сала дұшпанды тұтқиылдан басып алудың қамына кірісті. Қару-жарақ жеткіліксіз еді. Меккеде сауыт-сайман жинаумен аты шыққан Сафуан ибн Умаййадан аманат деп бірсыпыра қару алды. (Сафуан ол кезде әлі мұсылман емес-тін)

Шәууал айының бесінші жұлдызы. Он екі мың әскердің екі мыңы - меккеліктер. Араларында сексенге тарта мүшріктер де бар. Олардың арам пиғылы кімнің жеңетінін көзбен көріп, орайы келсе түскен олжаға ортақтасу.

Пайғамбарымыз бұған дейін мұншалықты қалың қолды бастап сапарға шықпаған-ды. Жер қайыстырған жасақты бастап келе жатқан сардар қолбасшының (с.а.у.) жүзінде, сөзінде тәкаппарлықтың нышаны да сезілмейді. Себебі, Ол жеңіс өлшемі - адамның көптігінде емес, ықыластың тереңдігінде екенін білетін. Не нәрсенің Аллаһтың бұйрығымен болатынын бір сәт те естен шығармайтын соңғы пайғамбар Мұхаммед (с.а.у.) кейбір сахабалардың "Бүгін осыншалықты әскермен жеңілуіміз мүмкін емес" деген сөздерін естіп, бұлай айтудың дұрыс еместігін ишарамен білдірді.

Алты күн жол жүріп мужаһидтер діттеген жерлеріне - Хунайнға келді. Таң сібірлеп атып келе жатқан шақ. Бас қолбасшы Мұхаммед (с.а.у.) сарбаздар сапын бақылап, байрақтарды ұстаушыларды бекітті. Муһажирлердікін - Хазіреті Әли, Хазіреті Саад ибн Әби Уаққас және Хазіреті Омар ұстаса, әнсарлардікін - Хазіреті Хубаб ибн Мунзир мен Хазіреті Үсәййд ибн Худайыр асқақта желбіретті.

Алдыңғы шептегілерді Хазіреті Халид ибн Уәлид басқарды.

Пайғамбарымыз (с.а.у.) сақтықта - қорлық жоқ принципмен екі сауытты қабаттап киіп, басына бет ауызын түгел жабатын дулыға киген.

Ұлы Жаратушының әрдайым қамқорлығында екенін біле тұра ғибадат-тағатқа барынша берілетін, Аллаһтан ең қатты қорқатын пенде пайғамбарымыз болған. Ұрысқа кірердегі жеке басының дайындығымен Аллаһ та сақтанғанды сақтайды дегенді сөзсіз ұқтырған. Таң ертемен Пайғамбарымыз (с.а.у.) жауға кенеттен соққы беріп басып алуды көздеп жүзбасы Хазіреті Халид ибн Уәлидті жасағымен Хунайн жазығына ентелей енуге бұйрық берді. Дұшпанның әзірлігінен мүлдем бейхабар мужаһидтер екі тараптан анталаған жаудың оқ жаңбырына тұтылды. Алагеуім қараңғылықта тар жазықта күтпеген соққы алғы шептегі сарбаздарды сансыратып тастады. Арлы-берлі шапқылаумен дал болған олар кері шегінуге мәжбүр болды. Мужаһидтер қатарына өз еріктерімен қосылған меккелік жаңа мұсылмандар да беталды шашырай қашты.

Басталмай жатып босып кеткендер, сендей соқтығысқан ат-көлік, шаң-тозаңнан ешкімді ажыратып алу мүмкін емес. Расулаллаһтың қасында жүзге жуық жауынгер қалған. Жау болса жиырма мыңдық қолмен анталап келеді. Дүлдүлін мініп айналасына бажайлай көз тастаған Аллаһ Расулы қашанғы байсалдылығынан, батылдылығынан таймады.

Қас қағым сәтте басына төнер қатер сардар басшы Мұхаммедті (с.а.у.) салмақтылығынан ауытқыта алмаған. Үрейдің ұшқыны да сезілмейді.

Мүшріктер сынақта

Ислам әскерінің күтпеген шабуылға тап болуы сахабалар қатарына жаңадан қосылған мүшріктерді дүбәра ойға қалдырды. Әбу Суфиан мұсылмандардың ойсырай жеңілгенін айтса, Сафуан ибн Умаййа оған қарсы шығып:

"Мен әлі Мұхаммедті мойындамасам да айдаладағы бізге алты аласы, бес бересі жоқ хауазиндердің қол астына кіргеннен, түбі бір құрайыштың билегенін жақтаймын", - деді.

Сухайл ибн Амр сөзге араласып, "Мұсылмандардың енді бірігуі неғайбыл" - деп күмәнін білдіргенде Әбу Жәһилдің ұлы Икрима: "Мұхаммедтің (с.а.у.) қолында ештеңе жоқ, құдіретті Аллаһтың дегені болады. Жеңдіру де, күйрету де Ұлы Құдіреттің қалауында", - деп тыйып тастады.

Сухайл Икримадан мұндайды күтпеген, танданысын жасырмады. Икрима оған:

"Әлі де түсінбегенсіңдер ме, біз ақымақтықпен мылқау тастарға табынып келіппіз ғой", - деп жауап берді.

Шайтан атты мақұлықтың міндеті пендені алдап-арбау емес пе? Қым-куыт ұрыс қызған тұста құрайыш мүшрігі Шәйба ибн Османды түлен түртіп, Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) көзін құртуды ойлайды. Әкесі Осман Ухудта мұсылмандар қолынан өлгелі іші қыж-қыж қайнап "әй, бір кегімді қайтарармын" деп өршеленіп жүретін. Пасық пиғылын жүзеге асырудың оңтайлы сәті туды деп түсінген Шәйба Пайғамбарымыздың оң жағына жақындаған, бірақ бата алмады. Себебі, Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) қасында көкесі Хазіреті Аббас тұрған. Шегініп сол жақтан соқтықпақшы еді, пайғамбарымыздың немере інісі Хазіреті Әбу Суфиан ибн Харисті көріп тағы кідірді. Не де болса арқа тұсынан байқатпай жақындап, қылышпен сұлатып салайын деп ойлап семсерін құлаштай көтергені сол-ақ екен, пайғамбар мен арасында от пайда болып, жалыны бетін шарпып өтті. Қорыққаны соншалықты, ойбайлап бетін көлегейлеп ытқып кетті. Жұрт аң - таң. Шәйба сонда ғана пайғамбарымыздың Аллаһ тарапынан қорғалатынына көзі жетті.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) бұрылып күлімсіреді де: "Шәйба, кел мұнда", - деді.

Шәйба аяқ-қолы дірілдеп, қалш-қалш еткен бойы Расулаллаһқа жақындады. Пайғамбарымыз қолын мүшріктің көкірек тұсына қойды да:

"Уа, Жаратқан жан ием! Шайтанның уәсуәсасынан сақта мына құлыңды!" - деп дұға қылды.

Кәпірлермен айқасқа кіріскен Шәйба жанын салып Пайғамбарымызды қорғады.

Кейінірек өзі: "Сол сәтте әкем тіріліп келсе, ойланбастан оны да өлтірген болар едім", - деген.

Сөйтіп, "бүкіл дүниеде Мұхаммедті (с.а.у.) мойындамаған тірі жан қалмаса да мен өз жолымнан қайтпаймын", - дегендердің біреуі Расулаллаһтың нұрлы тылсымынан өз несібесін алды.

Шайқас алаңынан алды-артына қарамай қашқандардың бетін қайтару мүмкін еместей. Расулаллаһтың қасында көкесі Хазіреті Аббастан өзге жүз шақты ғана мұсылман қалған. Пайғамбар қолбасшы Дүлдүлге мінген.

Бауыры Аббасқа: "Уа, әнсарлар! Аллаһ жолында жанын пидә етуге серт берген сахабалар! Қайдасындар, қайда кетіп барасындар?" - деп айқайлауға әмір етті. Хазіреті Аббас айтылғанды екі етпеді.

Аббастай атпал азаматтың дауысынан бүкіл тау-тас жаңғырды. Мужаһид сахабалар сонда барып шырт ұйқыдан оянғандай күй кешті.

"Ау, расында да біз қайда желіп барамыз? Аллаһ Расулына берген антымыздың желге ұшқаны ма? Расулаллаһты жау қолына тастап-ақ кеткеніміз бе?..."

Мұсылман жауынгерлер кілт бұрылып, кері қарай, Пайғамбарымызға жанұшыра жаяуы жүгіріп, аттысы шауып келді.

Көзді ашып-жұмғанша мужаһидтер қолы қайтадан дұшпанмен айқасып, майдан қыза түсті. Жау шошыын деді. Хазіреті Әли мен Әбу Дужана сынды қаһармандар Аллаһ Елшісін оқтан қорғап, өз кеуделерімен қалқалады. Жау әскерлері жауынгер сахабалардың қайсарлығына тәнті болып қана қоймай тартына берді. Оқ пен оттың арасында да Аллаһ Елшісі асхабының жігерін жанып, жалынды ұрандар тастады. Енді бірде дүлдүлінің үстінде бойын тіктеген күйі:

"Мен Аллаһтың елшісімін. Бұл айтқаным жалғаннан ада...", - деді. Пайғамбарлық пен өтіріктің мүлде жанаспайтынын, Аллаһтың құлына уәде еткен көмегіне деген сенімін паш етті. Қаһарман қолбасының бұл сөздері төзім мен шыдамдылықтың нәтижесі - жеңістің сүйінші лебіндей естілді.

Мұнан соң Дүлдүлінен түсіп, Пайғамбарымыз тізе бүкті де көкке қолын жайып жалбарына бастады:

"Уа, құдіретті Аллаһым!

Көмегіңе мұқтажбыз. Біздің жеңілгенімізді қаламайтының аян", - деді де жерден бір уыс топырақ алып дұшпанға қарай шашып жіберді.

Бұл құдіретті қойсаңшы, бір уыс топырақтан көзін аша алмай, дұшпан көзін уқалаған күйі шегіншектеп, жасқана берді. Аллаһтың жәрдемімен пайғамбарымыздың тағы бір муғжизасы осылайша жүзеге асты.

Хауазиндер қорқып бытырай жөнелді. Дәл сол сәтте Хазіреті Әли олардың байрақ ұстаған баһадүрін жалпасынан түсірді. Қасарысқан дұшпанның бірде-біреуі келіп байрақтарын көтеруге батылы жетпеді.

Көктен періште - әскерлер түсіп мужаһидтер қатары онан сайын толықты. Пайғамбарымыз Дүлдүлін қамшылап, өзі бастап дұшпанның ізіне түсті. Осы жеңіс жайлы Тәубе сүресінің 25-26 аяттары ашық баяндайды:

"(Меккенің алынуынан кейін, Мекке мен Тайф арасында Хунайн деген жерде болған шайқаста мұсылмандар сандарының көптігіне сеніп, қайтсек те жеңеміз деп ойлайды.)

Расында, Аллаһ сендерге көп жерде жәрдем етті. Сондай-ақ Хунайн күні де көмек берді. Сол кезде көптіктерің сендерді паңдандырды. Бірақ ол (саны көптік) түк пайда бермеді. (Мазаларың кетіп) Кең жер сендерге тар келді. Сонан соң бет алдарыңа қайта қапшыңдар.

Сонан кейін Аллан Елшісіне әрі муминдерге сенімділік, тоқтау салды. Сендерге өздерің көре алмайтын көптеген әскер жіберіп, кәпірлерге азапқа душар етті. Міне, кәпірлердің жазасы осы".

Аллаһ Расулы сарбаздарына дұшпандардың соңына түсуге бұйырды. Өзі де мужаһидтер арасында. Халид ибн Уәлид бастаған алдыңғы шеп әскерлерінің бала-шағаға да, әйелдерге де қылыш көтергенін естігенде пайғамбарымыз қатты қынжылып:

"Әйел-аналар мен балаларға тиісуші болмаңдар!" - деп әмір етті. Бір сахабаның: "Уа, Расуллұллаһ! Олар мүшріктердің балалары ғой?" - деген сауалына да:

"Сендер де мүшріктердің баласы емес пе едіңдер?"

Әрбір бала туғанда мұсылман жаратылысымен, пәк күйінде дүниеге келеді. Кейіннен ата-аналары оны я христиан етеді, я болмаса яһуди", - деп жауап берді.

Дұшпан әскері әйел, бала-шағаны түгелдей майдан алаңына ертіп әкелгендіктен қауқарсыз жандардың көбісі мұсылмандар қолына түсті. Ислам әскерлері мол олжаға ие болды.

Тайфты қоршау

Хунайнда мұсылмандардан күйрей жеңілген сакифтер мен хауазиндер атажұрты - Тайфқа қашып, пана тапқан. Тайф қорғандарын тас бекітіп, қайтадан шайқасқа әзірленуге бел буған. Олар азық-түлік, тұрмыс қажеттерін молынан жиып алып, сыртпен қатынасты үзеді.

Тайф - мүшріктердің соңғы панасы еді. Сондықтан бұл жерді бағындыру кезек күттірмесі айдан анық. Пайғамбарымыз ең алғаш тайфтықтарды Исламға шақыруға барғанда жәбір көріп, жергілікті халық азаптағанымен қалмай Оны сайқымазаққа айналдырған. Қайран, күндер-ай десеңші! Енді міне, күллі Арабстан атырабы Аллаһқа құлдық ұрған шақта, екінші рет Тайфқа жол түскелі тұр. Бұл жолғы сапардың ерекшелігі - Аллаһ Елшісі (с.а.у.) жалғыз емес, қалың қолмен бірге бармақ.

Сахабаларымен мәселені жан-жақты кеңесіп, қала-қамалды қоршаған дұрыс деген шешім қабылданды.

Уақыт оздырмастан Тайф жан-жақтан қоршалды. Мужаһидтер қорғанға өте жақын орналасқандықтан ә дегенде бірнеше мұсылман қамалдың арғы бетінен оқыста атылған оқтан шейіт болып кетті.

Пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) әскерлерін қорғаннан қашығырақ орналастырғанды жөн көріп, тез көшірді. Сол жерде бүгінде Тайф мешіті тұр. Бұл жорыққа пайғамбарымыздың қасында екі зайыбы -Үммү Сәлама мен Зейнеп барған-ды. Екі шатыр да солар үшін тігілді.

Қоршау мұсылмандар ойлағандай болмады, ұзаған үстіне ұзай түсті. Дұшпанның берілер түрі жоқ. Пайғамбарымыз (с.а.у.) ойланып-толғанып түрлі тәсілдерді жүзеге асыруға мәжбүр болды. Тағы да он шақты күн өтті. Қоршау жалғаса берді. Аллаһ Расулы өз еркімен араларына қосылып мұсылманшылықты қабылдаған құлдарға азаттық берілетінін айтып жар салды. Бұл да басқаша бір әдіс еді. Нәтижеде жиырмаға жуық тайфтық сахаба сапын толтырды. Олар сол сәтте-ақ құлдықтан азат етіліп, асхабтан Құран мен сүннет үйренуге ден қойды.

Мұсылмандар қатарындағы Үйәйна ибн Хысн атты мүшрік Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) жағымпазданып Тайфқа баруға, халықты Исламға шақыруға рұқсат сұрады. Пайғамбарымыз келісім берген.

Үйәйна Тайфқа барып, халықты жинап алып:

"Берілуші болмандар, Мұхаммед (с.а.у.) өмірінде мұндай қоршауды көрген емес. Алған беттеріңнен қайтпандар", - деп жауларға дем беріп қайтады. Қайтар жолда мунафиқты қарсы алған Аллаһ Елшісі оның не тындырып қайтқанын сұрайды. Үйәйна шімірікпестен өтірік айтады. Пағамбарымыз оның екіжүзділігін бетіне басып тайфтықтарға айтқандарын өзіне қайта айтып береді.

Не істерін білмей сасып қалған Үйәйна:

"Рас, айтқаныңның бәрі рас, уа, Расулаллаһ! Мен үшін Аллаһтан кешірім сұрауыңды өтінемін. Тәубеге келдім. Істегеніме пұшайманмын", - дейді жалынып.

Болған оқиғаға куә асхабы Үйәйнаға тістерін қайрап, Омар сияқтылар өлтірмек боп тұра ұмтылады. Расулаллаһ оларды сабырға шақырып, оқиғаның тігісін жатқызады.

Сол күні Пайғамбарымыз түсінде өздеріне бір табакпен сары май ұсынылғанын, алайда сол екі арада қайдан шыққаны белгісіз, бір қораз пайда болып тұмсығымен әлгі табакты түртіп төккенін көреді. Пайғамбарымыз мұны Тайфты әзір бағындыра алмайтындығына жориды. Түсін садақ досы Әбу Бәкірге айтқанда оның да болжамы Расулаллаһ ойлағандай шығады.

Расулаллаһ (с.а.у.) Тайфтың әзір нәсіп болмасын біліп, жауынгер сахабаларға қайтуға дайындалуды бұйырады. Бірақ жігерлі жастар істің астарына үңілмей, шайқасуға ниет білдіріп, бұл тілектерін Хазіреті Әбу Бәкірге, онан соң Хазіреті Омарға жеткізеді.

Хазіреті Әбу Бәкір "Бұл істің мәні Аллаһ пен Оның Елшісіне аян. Расулаллаһ бұйрықты көктен алады" десе, Хазіреті Омар Худайбияда Расулаллаһтың шешіміне наразылық білдіргенін, алайда соңында Худайбия келісімі мұсылмандар үшін ең қайырлы қарар болғандығын, сондықтан Мұхаммедтің (с.а.у.) әрбір амалының ақыры жақсылық боларына сену қажеттігін түсіндіреді.

Сарбаздар сонда да қоярда қоймай соғысуды тілейді. Расулаллаһ мужаһид сахабалардың көңілін жықпайын деп ертесіне шайқасуға рұқсат береді. Жауынгерлер қуанғанымен, бұл айқастың текке жараланумен тәмамдаларынан бейхабар еді. Бір күн теке тетірес қаржасумен өтеді. Мужаһидтер Аллаһ Расулының айтқанына көніп, қайтуға келіседі. Отыз күнге созылған қоршауда 14 мұсылман мәңгілік дүниеге сапар шегеді. Сахаба сарбаздар іштеріндегі ашуды ірке алмай, пайғамбардан сакифтер мен хауазиндерге қарғыс айтып дұға жасауды сұрайды. Алайда бүкіл ғаламға рақымдылық символы ретінде келген Пайғамбарымыз керісінше:

"Аллаһым, Сакифтерді тура жолға сала гөр. Оларды біздермен қауыштыр!" - деп тіледі.

Болмыстың байбатшасы Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) мейірімділігі мен шапағаты күллі адамзатты құшағына алар дәрежеде еді. Кең пейілді парасат пайғамбары ата жауына да жамандық тілеуге наразы. Барша адам баласының иман нұрынан несібесін алуын жақтайтын, жан-тәнімен қалайтын.

Тайфтан қайтар жолда Пайғамбарымыз (с.а.у.) жолай Хунайнда қолға түскен тұтқындар мен мал-мүлікті бөлістіру мақсатымен Жирананы бетке алды. Хунайнда қолға түскен алты мыңға жуық әйел, бала-шаға Жиранада - тұғын. Олжаланған дүние - бірталай түйе, сиыр мен күміс.

Жиранаға келген соң Пайғамбарымыз хауазиндер мен сакифтар кешірім сұрап, өздері келер деген үмітпен біраз уақыт олжа мал мен тұтқындарды үлестіруді кешіктірген. Он күнге дейін жаудан сыбыс шықпаған соң мұсылмандарға үлес айырып береді. Адамы бар, дүниесі бар - бүтін олжаны бөліп болған шақта бір топ хауазиндер сау ете қалды. Келген бетте олар өткендеріне өкініш білдіріп, Аллаһтың бірлігін, Мұхаммедтің пайғамбарлығын мойындағандықтарын, түгел халықтың Исламды қабылдағанын хабар береді.

Хауазиндер - Расулаллаһтың сүт анасы Халиманың ағайындары еді. Соны алға тартып, мал-жанының қайтарылуына қолқа сала келеді. Аллаһ Елшісі қолға түскен бар олжаның үлеске түскенін, ендігі жерде оларды кері алудың қиындығын түсіндіреді де өз үлесін, Әбдімүттәліп ұлдарына тиесілі болған үлесті сол күйі қайтаратындығын жеткізеді. Сонан соң хауазиндерге:

"Қазір бесін намазын оқыған соң, біз әйел, бала-шағамызға Аллаһ Расулының шапағатшы болуын тілейміз. Мұсылмандардан да мейірім күтеміз деп ойларыңды жамағат алдында ашық білдіріңдер мен сол жерде өз үлесіме түскен мал-жандарыңызды түгел қайтарғанымды жұрт алдында айтайын. Мұсылмандардың да бөліп алған олжаны қайтып берулерін сұрайын", - деді.

Мешітте намаз оқылған соң Расулаллаһ (с.а.у.) уәдесін бұлжытпай орындады. Мұны көрген әнсарлар мен муһажирлер тайлы-тұяғына дейін иелеріне табыстады. Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) бір ауыз сөзін жерге тастамайтын муминдер бұл жолы да шын берілгендіктің өнегесін көрсетті. Алты мың тұтқын - қауқарсыз әйел, бала қожайындарымен, әкелеріне қауышып, мәре-сәре болды.

Оқиға ғибратқа толы. Аллаһ Расулының шалқар шапағатына және мұсылмандардың оған деген пейілдеріне бүкіл әлем тағы да куә.

Пайғамбарымыз хауазин өкілдерінен олардың Хунайндағы қолбасшылары Малик ибн Ауфтың қайда екенін сұрады. Қатыгез қолбасшының Тайфта Сакиф тайпасын паналағанын естігенде: "Оған айта барыңдар, егер "Лә иләһа иллаллаһ Мұхаммадур-Расулаллаһ" деп иманға келіп, мұсылмандыққа мойынұсынса, өткендегі кемшіліктерін кешіріп, отбасымен қауыштырамын, оған қоса жүз түйе тартуым бар", - деді.

Малик ибн Ауф бұл хабарды ести сала құстай ұшып Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) келеді. Өткеніне өкініш білдіріп, иман ақиқатын мойындаған оны Пайғамбарымыз ерекше сыйлап, үлде мен бұлдеге қарық кылып, өз тайпасынан мұсылман болғандарға басшы етіп тағайындайды.

Адамзаттың жүрегіне жылы жүзбен, ізет-ілтипат арқылы жол табуды, тарту-таралғымен қасын досқа айналдыруды қағида етіп ұстанған пайғамбарымыздың шын ықыласы Малик ибн Ауфты да бейжай қалдырмады. Таңданысын жасыра алмаған Малик:

"Өмірімде Мұхаммед (с.а.у.) сияқты адамды көрсем көзім шықсын. Жомарттығында шек жоқ.

Алдын ала болатын оқиғадан хабар беретіні тағы бар. Бір сөзбен айтқанда қайранмын", - деп осыдан бірнеше ай бұрын мұсылмандардың көзін жою мақсатымен әскер жинап жүргенін ұмытып, ынты-шынтысымен Исламның қайтпас қуаты алдында тізе бүккендігін білдірді.

Тұтқындарды иелеріне қайтарған соң қолда қалған малды үлестіру басталды. Пайғамбарымыз бұл істе де байыппен жеті өлшеп бір кесуге тырысты. Олжа бөлісінде бұрыннан мұсылман болғандармен қатар Меккені алғаннан кейін иман келтіргендер және әлі де болса дүбәра ойдағы мүшріктер де бар-тын.

Жаңадан имандылар қатарына қосылғандардың сенімін бекіте түсу үшін, ал мүшріктердің көңіліне жол табу мақсатымен Пайғамбарымыз өзіне тиесілі олжа дүниенің бестен бірін соларға бөліп береді. Мүшріктердің дүниеге аса мән беретінін білгендіктен Аллаһ Расулы бұл ретте де жол тауып кетті. Мал-мүлікке малданып үйренген мүшріктер мәз. Әсіресе, үш жүз түйе мен үш жүз күміске - аяқ астынан ие болып шыға келген Әбу Суфиан мен ұлдарының қуанышын көрсеңіз. Мұндай батпан құйрықты бұрын-соңды түсінде де көрмеген олар:

"Әке-шешем Сенің жолыңа құрбан болсын! Сенің дархандығың дастандарға арқау боларлық.

Сенің жауынгерлігіңе де, бейбітсүйгіштігіңе де тәнтіміз. Аллаһ саған, тек жақсылықты бұйыртсын", - деп балаша шаттанады. Құрайыштар РасулАлланың (с.а.у.) жомарттығына, мәрттігіне сүйсініп, ауыздан ауызға таратты.

Көпшілік кездейсоқ байлықтан бастары айналып, дабырласып жатқан тұста Аллаһ Расулы сонадайда жайылып жүрген мыңғырған малдан көз айырмай қарап тұрған Сафуан ибн Умаййаны көзі шалып қалды. Әрбір болмашы мүмкіндікті Аллаһ ырзалығы үшін бағамдап үлгеретін Пайғамбарымыз бұл сәтті де қалт жібермеді.

"Уа, Сафуан! Төрт түлік толған өріс ұнаған сияқты ғой", - дейді.

"Әлбетте", - деп жауап береді Сафуан.

"Онда осы жайлау малымен қоса сенікі болсын", - дейді Расулаллаһ.

Өз құлағына өзі сенбей сасып қалған мүшрік Сафуан:

"Мұндай мырзалық тек пайғамбар көңілінен шықса керек, мойындадым пайғамбарлығыңды, уа, Мұхаммед", - дейді.

Деректерде Сафуанның: "Мұхаммедтің (с.а.у.) осы сыйына ие болғанға шейін оны жек көретінмін. Бірақ осы кәдеден соң адамдар арасында ең сүйікті, ең жақын адамыма айналды", - дегені жазылған.

Жоғарыдағы оқиғадан Аллаһ елшісі Мұхаммедтің (с.а.у.) адам танудағы, соған қарай қарым-қатынас жасаудағы психологиялық шеберлігі, педагогикалық байқампаздығы аңғарылады. Адамдарды тура жолға бағыттап, тәрбиелеуде бір сөзімен, кейде жай ғана күлімсіреу арқылы, енді бірде көркем амалымен жетістікке жететін, яғни он төрт ғасырдан астам

уақыт бұрын Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) көңілдерге жол табудың қыр-сырын жетік меңгеріп, тәлімгерліктің құзар шыңына шыққан.

Пайғамбарымыздың адамгершілік қасиеттерінің бірі де - жылы қабақ, бір ауыз сөз немесе бір ғана әрекетпен жүректерді жаулау, жылы-жылы сөйлеп ерегіскен жауды, қасарысқан қаныпезер қаскөйді өз дегеніне бағындыру шындалған шеберлікті қажет етері сөзсіз.

Пайғамбарымыз мол олжаны жаңа мұсылмандар мен мүшріктерге таратқан тұста ескі достарының арасынан бұған реніш білдіргендер де болды. Өнсарлар мен муһажирлердің ренішін аңдаған Пайғамбарымыз оларға:

"Уа, мұсылман бауырларым!

Бәзбіреулер табын-табын сиыр мен түйені, отар-отар қойды айдап, олжаға кенелген сәтте, сіздер Аллаһ Расулымен бірге рухани олжамен қайтуға разы емессіздер ме?" - деп жорта сауал тастады.

Мәдиналық мұсылмандар қолдың кірі - дүниелік малдан дереу баз кешіп:

"Әлбетте, разымыз. Уа, Расулаллаһ! біз үшін Сенен артық, Сен үйреткен ақиқаттан артық олжа болмақ емес!" - деп даурығысты.

Жиранадағы діттеген шаруасын бітіріп, көңілі жайланған Пайғамбарымыз Меккеге - умраға жиналды. Жол бойы тәлбия айтып, Алланың ұлылығын паш еткен мұсылмандар қасиетті қажылық мекеніне қас қарая жетті. Кіші қажылық рәсімі бойынша Қағбаны тауап еткен соң, Сафа мен Мәруа арасында «сағи» ғұрпы орындалды. Пайғамбарымыз бастап, сахабалары қоштап шаштарын алғызды. Бұл жолы құрбандық шалынған жоқ. Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) хижрет жұрты - Мәдинаға қайтуға жиналды. Мекке әкімшілігін басқаруға Хазіреті Аттаб ибн Әсидті, мұғалімдікке Хазіреті Муаз ибн Жәбалды сайлап жолға шықты.

ХИЖРЕТТІҢ ТОҒЫЗЫНШЫ ЖЫЛЫ

XVI ТАРАУ

ТАЙ ПҰТХАНАСЫН ҚИРАТУ

Тай тайпасы Иеменді мекендейтін, пұтқа табынатын. Басшылары Тай Хатами дүние салып, тайпа басы болып оның інісі Адйй сайланады. Тай-Хатами жомарттығымен, адамгершілігімен аты шыққан адам болған.

Мекке алынған соң Арабстанның түпкір-түпкіріндегі пұт атаулы қиратылған. Тек осы Тайлардың пұты ғана қалып қояды. Ардақты пайғамбарымыз Мұхаммед (с.а.у.) хижреттің тоғызыншы жылында Хазіреті Әли бастаған бір топ мұсылмандарды тайлардың пұтханаларын жоюға жіберді.

Тайлар мұсылмандарға қарсыласып, табан астында шайқас қызып кетеді. Олар ә дегеннен жеңіліп, Хазіреті Әли мен мужаһид сахабалар оларды тұтқын етіп, олжаға да ие болады. Әрине, басты міндеттерін - пұттарды қиратуды да мүлтіксіз атқарады. Пұтханалар жермен-жексен болады.

Тайпа басшысы Адйй мұсылмандардың келе жатқанын алдын ала естіп Сирияға қашып кеткен екен. Тұтқындар арасында Адййдің туған қарындасы Саффана қолға түседі.

Хазіреті Әли өзіне жүктелген жауапты жұмысты абыроймен орындап Мәдинаға келеді.

Тұтқын Саффана пайғамбар мешітінің кіре берісіндегі бір бөлмеге камалады. Саффана өте зерек, ақылды әрі салиқалы әйел болатын.

Бірде Пайғамбарымыздың сол бөлменің қасынан өтіп бара жатқанын байқап қалған Саффана:

"Уа, Расулаллаһ, менің әкем әлдеқашан о дүниелік болған, ағам мұсылмандардан қорқып бөтен елге қашып кетті.

Бостандыққа шығуды қалаймын, бірақ берерім жоқ. Тек сенің мейірім-шапағатыңнан үміт етемін.

Мен құлдарға жанашырлықпен қамқор болған, аш-жалаңашқа пана болған, қонақжай, адамгершілігімен танылған Тай Хатамидің қызы Саффанамын", - дейді.

Аллаһ Елшісі Саффананың сөз саптауына разы болып:

"Сенің айтқандарың мұсылмандарға тән қасиеттер. Әкең мұсылман болып, аруағын қастерлеп еске алғанымызда ғой, шіркін!" - дейді.

Пайғамбарымыздың бұл сөздері шындыққа - кәпірлердің бойында да жақсы қасиеттердің болуы мүмкін екендігіне меңзеді... Тай Хатами мұсылмандықты қабылдамай өліп кеткенімен тұла бойы тұнған мұсылмандыққа тән сипаттар болатын. Соған ризалық білдірген Пайғамбарымыз тұтқын Саффананы азаттыққа шығарып, қонақ кәде жасап, жол азығы мен шығынын өтеп, сенімді керуенге қосып Шамға - ағасының жанына жібереді.

Ағасын тауып алған Саффана басынан өткергендерін түк қалдырмай баяндап, Адййге Аллаһтың бірлігін, Мұхаммедтің елшілігін қабылдауды ұсынады.

Адйй асығыс Мәдинаға сапар шекті. Хазіреті Расулаллаһ оны өте меймандос пейілмен қарсы алып, қошамет көрсетті. Үйіне апарып төріне

шығарды. Сүйікті Пайғамбарымыздың жұртына жасаған жақсылығын, жас-кәрі демей әрбір адамның мәселесіне жігі үңіліп, сабырмен тыңдап, ізет пен ілтипаттылық шеңберінде шешетініне аз ғана уақыт аралығында куә болып, қайран қалған Адйй әдепкіде біраз бұлтартқанымен ақыры мұсылманшылықты қабылдайды. Оған әсер еткен Аллаһ Расулының мына сөздері:

"Уа, Адйй! Мұсылмандардың саны аз, жауы көп дейтін боларсың. Мұсылмандардың мол байлыққа кенеліп, сенімнің символы болар күн әлі алыс емес.

Сен Хиар мекенін білесің бе?

Исламның сенімділік күші сонда, күндердің күні әйел затының бір өзі Хиардан Меккеге шыққанда, Аллаһтан басқа ештеңеден қорықпайтын халге жетеді".

Адййдің жүрегі жылып, иман келтіреді.

...Араға жылдар салып саңлақ сахаба атанатын Адйй ибн Хатами осы.

НӘЖАШИДІҢ ӨЛІМІ

Рәжәп айы. Хазіреті Расулаллаһ бір топ сахабасымен әңгіме-дүкен құрып отырған.

Кенет орнынан ұшып тұрды да:

"Осы сәтте сіздердің діндес, бауырларыңыз дүниеден өтті. Тез жаназа намазға тұрыңдар", - деді.

Сахабалар сұрақ қоймастан Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) ұйып тілеулес бауырларының жаназасын шығарады, яғни мәйіт жоқ жерде жаназа шығарып ғайып намазын оқиды.

Намаз аяқталғанда Аллаһ Елшісі (с.а.у.): "Ниеттес бауырларыңыз Нәжаши Асхаманың біліп-білмей жасаған күнәлары үшін Аллаһтан кешірім тілеп, игі дұға бағыштаңыздар", - деді.

Сонда барып сахабалар Хабашстан билеушісі Асхаманың о дүниелік болғанын түсінді.

Асхама хижреттің жетінші жылында мұсылман елшілердің уағызымен муминдер санына қосылған-ды.

ТӘБҮК - СОҢҒЫ ЖОРЫҚ

Хижреттің тоғызыншы жылында Ислам діні Арабстанда кең жайылды. Мәдинаға өз еркімен келіп, ру тайпа өкілдері Расулаллаһпен жүздесіп, имандылықты үйретуді өтініп жатты. Ислам тарихында бақытты ғасыр атанған жетінші ғасырдың ең жемісті кезеңі осы хижреттің тоғызыншы жылы.

Дегенмен мұсылмандардың асқақ мәртебесін, биік абыройын көре алмай, қызғанғандар түбегейлі жойылып еді десек, түгел қателесеміз. Византия тәрізді сол дәуірдің дүрілдеген қуатты мемлекеті әлі де Исламды құртуға дәмелі. Сол ниетпен айнала қолдаушы тайпаларды жинап күш біріктірді. Мақсат - қалайда мұсылмандардың қарасын құрту.

Византияның шайқас әзірлігі дер кезінде Мәдинаға жетіп, Расулаллаһ сарбаздарын сапқа тұрғызды.

Әдетте Пайғамбарымыз жорыққа шығарда нақты бағытты алдын ала тіс жарып ешкімге айтпайтын. Бұл жолы өйтпеді. Барар жердің шалғайлығын, жолшыбай азық-түлік, керек-жарақтардың молынан қажеттігін ашық айтып, ұзақ жорыққа барынша әзірленуді бұйырды.

Мәдина маңындағы мұсылман тайпаларға да хабаршы жіберіп, Аллаһ жолында ұрысқа қатысуды шақырды.

Көп түкірсе - көл...

Сахабалардың бәрінің бірдей мол жол азығын, қару сатып алуға шамасы келмейтін.

Расулаллаһ ауқаттыларды көмекке шақырып, олар соғыс мұқтаждықтарын өтеуге атсалысты.

Хазіреті Омар ең алдымен Аллаһ Расулының (с.а.у.) үндеуіне үн қосқандардың бірі.

"Бүгін қалайда Әбу Бәкірден асып түспесем бе?" деген оймен Хазіреті Омар мал-мүліктің тең жартысын қазынаға құяды.

"Бала-шағанның несібесін айырдың ба?" - деген Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) сауалына:

"Әрине, жарты малымды соларға қалдырдым", - деп жауап береді.

Хазіреті Әбу Бәкір бары - төрт мың дирхам күмісті Аллаһ Нәбиіне келіп ұстатады. Хазіреті Омар да сол жерде тұрған. Расулаллан (с.а.у.) Хазіреті Әбу Бәкірге:

"Уа, достым, бала-шағаңа не қалдырдың?" - дегенде, Сыддық Әбу Бәкір:

"Оларды Аллаһ пен Расулына аманат еттім", - дейді.

Хазіреті Әбу Бәкірдің мұншалықты жанкештілігіне қайран қалған Хазіреті Омар:

"Ата-анам сенің жолыңа құрбан болсын, уа, Әбу Бәкір, қайыр-жақсылық жолында сен әрдайым менен үстемсің. Ешбір мәселеде сені басып оза алмасымды түсіндім", - деді күмілжіп.

Хазіреті Осман - қос нұрдың иесі Шамға сауда керуенін жолдамақ еді. Жиһадқа жәрдем керек дегенді ести сала мәрт сахаба үш жүз түйені тиелген теңімен қоса ортақ қазынаға қосты. Елу ат пен мың алтынды қолма қол тағы берді.

Екі қызын бірдей алған күйеу баласы Османның мырзалығына сүйсінген Пайғамбарымыз:

"Я, Аллаһым! Мен Османға ризамын, Сен де одан риза бол", - деп батасын берді.

Хазіреті Абдуррахман ибн Ауф, тіпті Улба ибн Зәйд, Әбу Ақил сынды кедей-кепшік сахабалар бір уыс құрмамен болса да қолдау көрсетті.

Мұсылман әйелдер де қарап қалған жоқ. Алқа, жүзік, сырға сияқты әшекей бұйымдарын шын ықыласпен жиһад жолына табыстады.

Сахабаның әрбіреуі саңлақ сипатына ие, ал саңлақтық пен сараңдықтың қабыспасы айдан анық. Алланың атын асқақтату жолында шын ниетпен берілген садақа берушіге берекет, тек жақсылық әкелері хақ. Бұл - берекеттің бұлжымас қағидасы. Он төрт ғасыр бұрын да осылай болған, қазір де солай.

Мүшрік, кәпірлерге қарсы шайқасқа қатысуға тілек білдіргендердің көптігі сондай, қару-жарақ, ат-көлік ортақ қазынаға қанша жинаса да, жетпеді. Өз жағдайлары мүшкіл, алайда жиһад жолында жанын беруге даяр кедей мужаһидтерге Расулаллаһ жорыққа шығуға рұсат бермеді. Қасиетті жолдан кері қайтарылғандар жылай-жылай қала берген. Жомарттың қолын жоқтық байлайды деген нақылдың тарихы тереңде екеніне тағы куә болғандаймыз.

Тәубе сүресінің 91-92 аяттарындағы:

"Әрдайым Аллаһқа, елшісіне ықыласты болған нашарларға, ауруларға және (соғысқа баруға) қаражат таба алмағандарға кінә жоқ. Өйткені олар (бармағанымен мемелекеттерінде) жақсылық жасайды. Аллаһ тым кешіруші, ерекше мейірімді. Олар көлік сұрап саған келгенде: "Сендерді аттандыратын көлік таба алмадым" дегенінде, осы жолда жұмсайтын қаражат таба алмағандықтарына күйініп, көз жасын төккен бойда қайтқандарға күнә жоқ" - деген жолдар жоғарыда баяндалған оқиғаны меңзейді.

Тағы да мунафиқтар...

Жауынгер сахабалар жанталасып жиһадқа әзірленген тұста мунафиқтар тағы да үйреншікті машықтарына басып мұсылмандардың арасына іріткі салды. Басшылары Абдуллаһ ибн Үбәй жас сахабаларды жинап алып:

"Мұхаммедтің алып Византияға күші жетеді дегенге қай ақымақ сенеді? Жасағы түгелдей тұтқын боп жер сипап қаларына мен кепіл", - деп кеудемсоқтанады.

Ауа райының қолайсыздығын алға тартқан олар: "Осындай аптапта дені сау адам жорық ұйымдастырады ма?" - деп өзеуреді.

Аллаһ Тағаладан түскен аян сол жайды былайша сипаттайды:

"Олар Аллаһтың елшісіне қарсы болып, соғысқа бармай қалғандарына мәз болды. Олар Аллаһ жолында малдарымен, жандарымен соғысуды жек көреді. Олар "мына ыстықта соғысқа шықпандар" деді.

Оларға былай де: "Тозақ оты мұнан да ыстық, бірақ олар барар жерін білсе етті". (Тәубе, 81)

Тәубе сүресінің 49-аяты да сол мезетте түскен:

"Олардың бәз біреулері "Маған соғысқа қатыспауға рұқсат бер, мені бүлікке, босқа әуреге салма" дейді. Байқандар, олар онсыз да әуреге батқандар. Әлбетте, тозақ кәпірлерді толық қамтиды".

Анау деп, мынау деп жоқты-барды сылтауратқан сексенге жуық мунафиқтар жорыққа шықпауға рұқсат алды. Олардың пайғамбарға айтқандары ылғи-шылғи өтірік. Ол да Алланың уахиымен аян болды:

"Сенен рұқсат сұрап қиылғандар Аллаһқа және ақырет күніне сенбейтіндер, жүректері күдіктен арылмағандар. Олар күдіктерінде ерсілі-қарсылы шайқалып тұрғандар". (Тәубе, 45)

Мұнан соңғы аятта мұсылмандарға жұбату айтылады:

"Егер олар сендермен бірге жиһадқа шыққанда тек алауыздықты арттырып, ара бұзар еді" (Тәубе, 47) Мунафиқтардың жорықтан қашуы мұсылмандарды жолынан жаңылдыра алмады.

Қиындық, қол байлау болған жоқшылық жан-жүректерімен Аллаһ жолын ұстанғандарға шыбын шаққан құрлы әсер етпегені рас. Жігіттердің қаруы - нар тәуекелдері еді. Уәда жотасында соңғы бақылау, тексеру жүргізілді. Отыз мың сарбаздың үштен бірін атты әскерлер құрады.

Мәдинаға өкіл имамдыққа Хазіреті Мұхаммед ибн Мәслама сайланады.

Хазіреті Расулаллаһ Хазіреті Әлиді құзырына шақыртып: "Мәдинада екеуіміздің біреуіміз қалуға тиіспіз", - деп екі отбасының жауапкершілігін жүктейді. Хазіреті Әли мұны күтпеген-ді, жылап жібереді. Пайғамбарымыз оған:

"Хазіреті Мұса пайғамбар мен болсам, сенің халің Харун пайғамбардікіне ұқсайды. Еңсеңді көтер, Хазіреті Мұса Тур тауына шыққанда халқының басшылығын бауыры Хазіреті Харунға тапсырған. Бір ғана айырмашылық - мен ең соңғы пайғамбармын", - деді. Хазіреті Әли дереу басын көтеріп, әмірге бойұсынғанын білдірді.

Пайғамбарымыз ең үлкен байрақты Хазіреті Әбу Бәкірге табыстады. Пайғамбардың өміріндегі соңғы жорықтарда байрақты Хазіреті Әбу Бәкірге беруі, өзінен кейін тұңғыш халифа болатынына ишара-тын.

Ми қайнатар аптапты елең қылмастан иман атты тылсымға елтіген жауынгер сахабалар рәжәп айының бір бейсенбісінде Тәбүкті бетке алып аттанып кетті.

Сарбаздар Хижрда

Жол-жөнекей сегіз рет түнеп Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) жасағы «Хижр» деген жерге келеді. Хижр - Шам жолында орналасқан, талай жылдар бұрын Хазіреті Салих пайғамбардың қауымы - сәмудтың хақиқаттан бас тартқандары үшін бір сәтте шаң-тозаңнан көз аша алмай, лағынетке ұшыраған жері еді.

Пайғамбарымыз: "Ауыр азапты тілеп алғандардың мекеніне Аллаһқа сиынып аяқ басыңдар. Солардың душар болғанынан Хақ сақтасын", - деді.

Ол жерден мұсылмандарға су ішуге, тіпті құдықтан дәрет алуға да рұқсат берілмеді.

Мәсінің үстіне мәсіх тарту

Тәбүк жорығында алғаш рет Пайғамбарымыз дәрет алғанда мәсі үстінен мәсіх тартуға рұқсат береді. Қонақтар үшін 72 сағат бойы аяқтан мәсіні шешпей мәсіх тартып намаз оқуға рұқсат. Басқаларға бұның мерзімі бір тәулік, яғни 24 сағат.

Жаңбыр дұғасы

Қырсықты қойсаңшы, тура Хижраға келгенде жауынгерлердің сулары таусылып, әбден әлекке түседі. Аңқасы кеуіп, әлі құрып құлағандар да аз болмайды.

Сарбаздар арасындағы саусақпен санарлық мунафиқтар тағы да Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) кінәлап ала жөнеледі.

Жеңіл ауыздылары: "Ау, пайғамбарлығы қане, осынау бәлекеттен құтқара алмаса?" - деп тілдерімен түйреп үлгереді. Сыпсың сөз Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) де жетеді. Пайғамбарымыз сахабалардың өтінішіне орай Аллаһтан жауын тілеп, дұға етеді.

Соны күтіп тұрғандай-ақ сіркірей бастаған жаңбыр аздан соң нөсерге айналды.

Пайғамбардың дұға - тілегі әрдайым қабыл болып отырған. Мұғжизалардың мұсылмандардың имандарының күшеюінде зор рөлі болғаны шындық.

Он тоғыз күн дегенде жол азабын артқа тастап Ислам армиясы Тәбүкке келіп жетеді.

Бірақ арып-ашып келген мұсылмандар Византия әскерінің ізін де көре алмай дал болады. Шығыс Рум императорлығы әуелде қоқиланып мұсылмандарды жаншуды ойлағанмен, жеме-жемге келгенде батылдары жетпей айныған болатын.

Оба туралы Пайғамбарымыздың айтқаны

Тәбүкте жатып бірнеше күн айналаны барлауды мақұл көрген Пайғамбарымыз Шам жақтан оба індеті шыққанын естиді. Сондағы айтқаны:

"Жүрген жерлеріңді оба жайлар болса, одан қашып ешқайда барушы болмаңдар. Оба шыққан жерге де жоламаңдар".

Медицинада "қара өлім" аталған обаның қауіпті, жұқпалы екенін бір мың төрт жүз жыл бұрын хабар беріп, карантин тәртібін сол кезде-ақ айтқан пайғамбардың Аллаһ елшісі екендігіне шүбә келтіру күнә.

Тәбүк хұтбасы

Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) әрбір сөзі - ақылдың көзі. Фәлсафа да, тәлім де осында. Білгенге маржан, білмеске арзан сөз мәйегіне тағы да құлақ түрейік:

"Адамның ең қайырлысы, ең жақсысы - атының не түйесінің үстінде немесе жаяу ақтық демі біткенше Аллаһ жолында еңбектенген адам.

Ең азғын адам - Аллаһтың кітабын оқып, одан үлгі ала алмағандар.

Ең тура, дұрыс сөз - Аллаһтың кітабы Құран екенін естен шығармаңыздар.

Ең мықты мәртебе – тақуалықа.

Ең қайырлы дін - Ислам.

Сүннеттің қайырлысы - Мұхаммедтің (с.а.у.) сүннеті.

Сөздің асылы - Аллаһтың зікірі.

Қиссалардың ең қызығы - Құран қиссалары.

Амалдың ең жақсысы - Аллаһ орындауға мәжбүр еткен парыз амалдары.

Амалдың ең жаманы - кейіннен пайда болған ұнамсыз ғұрыптар.

Ең керемет өнеге, дұрыс жол - пайғамбардың өмірі мен өнегесі.

Ең пәк өлім - шейіттің өлімі.

Көрсөңірлықтың көкесі - тура жолды тауып, кейіннен қайта адасу.

Іс-әрекеттің қайырлысы - пайдаға жарайтыны.

Соқырдың ең сорақысы - көңіл соқырлығы.

Берген қайырлы.

Кешірім өтінудің ең жаманы - өлім аузында сұралғаны.

Өкініштің ең жаманы - қиямет-қайымдағы өкініш.

Жаңсақ-қатесі ең көп адам - тілі жалғандыққа бейім адам.

Ең тамаша байлық – көңіл байлығы, кеңпейілділік.

Хикметтің (даналықтың) бастауы - Аллаһтан қорқу.

Шарап-ішімдік - күнә атаулының түр-түрінің басын біріктіреді.

Табыс - пайданың ең зияндысы өсімқорлықпен еңбексіз табылғаны.

Ішіп - жеудің ең нашары жетім-жесірдің ақысын жеу.

Өзгелердің халінен өзіне сабақ ала білген адам - ең бақытты адам.

Амалдың негізі - нәтижесінде.

Ой-пікірдің жаманы - өтірік пен жаңсақтықтан өрбігендері.

Мұсылманды жазықсыз сөгу күнә, діни әмірлерге құрметсіздік.

Мұсылманды өлтіру - күпірлік.

Мұсылмандарды өсектеу - Аллаһтың әміріне қарсы шығу.

Өтірік айтып тұрып, Аллаһтың атымен сөз бергеннің түбі құрдым.

Кешірім сұраған кісіні Аллаһ кешіреді.

Ашуын ақылға жеңдіргенге Аллаһтың сыйы бар.

Зиянга ұшырап төзімділік көрсеткен кісі қайтарымын Аллаһтан алады.

*Қиыншылыққа мойымай сабыр сақтай білгенге Аллаһтың сауабы мол.
кеше гөр кеше гөр кеше гөр кеше гөр*

*Аллаһым! Мені және үмметімді Аллаһым! Мені және үмметімді
Аллаһым! Мені және үмметімді Аллаһым! Мені және үмметімді Аллаһым!
Мені және үмметімді кеше гөр! Өзім және сіздер үшін Аллаһтан кешірім
өтініп жалбарынамын".*

Тәбүктен Мәдинаға

Тәбүкте жиырма күн аялдап қауіп-қатердің жоқтығына әбден көз жеткізген Пайғамбарымыз Мәдинаға қайтуды жөн көреді.

Жол ұзақ. Күн ыстық. Мужаһид сахабалар қиыншылыққа мойымай келеді.

Қабак шыту да ойларында жоқ. Қаһарман армияны ұзақтан байқаған мәдиналықтар Уәда жотасында қарсы алады. Аман есен пайғамбарға қауышқан халық "Уәда жотасынан бізге толған айдай жарық бердің..." деп ән шырқап күтіп алады.

Ислам армиясының жолдың қашықтығын місе тұтпай, сақадай сайланып күшті Византия империясына қарсы шығуының өзі ерлік еді. Дүйім дүниені дүр сілкіндірген румдықтардың мұсылмандарға қарсы тұрудан бас тартуы - иман алдына тізе бүгудің нышаны.

Алланың ақ жолы - Ислам шұғыласы шартарапқа жайылғанның белгісі еді бұл.

Зиянды мешіт

Пайғамбарымыз Тәбүк жорығына дайындалып жатқан тұста бір топ мунафиқ келіп:

"Уа, Расулуллаһ! Біз қолайсыз ауа райында, түнде үйінен ұзап шыға алмайтындарға, науқас бауырларымызға қайырым жасау ниетімен жақын маңға мешіт салуды ойластырып, құрылысын бастадық.

Сенен сұрайтынымыз - осы ғибадатханамызға келіп жамағатқа намаз қылдырсаң", - дейді.

Әрине, сырттай қарағанда қолдайтын-ақ шаруа, орынды тілек. Бірақ, бұл да пасық пиғылдан туындаған еді. Біріншіден, мұсылмандарды жікке айырып, өздеріне тарту, ал екіншіден Әбу Амир Рахип ибн Абди Амир есімді мұсылмандардың қас жауы:

"Бір мешіт салыңдар да, ішін қару-жараққа толтырыңдар. Мен Рум билеушісіне барамын, көмекке әскер сұраймын да, қалың қолмен баса-көктей келіп, Мұхаммед пен оның жолындағыларды Мәдинадан қуып шығамыз", - деп көсемсіген.

Расулуллаһ (с.а.у.) алғашқыда олардың түпкі ойын білмегендіктен, оң шаруаны қолдайтынын, алайда Тәбүкке жорыққа аттанғалы тұрғанын айтып: "Аллаһ жолымызды оңғарып, аман-есен оралар болсақ, қайтар жолда жаңа мешітте намаз оқырмыз", - дейді.

Мунафиқтар пайғамбар мен сарбаздардың жолын тосып, екі көздері төрт болады. Ақыры асыға күткен күн де жетті-ау. Пасық ниеттілер мұсылман сарбаздарды қарсы алып, Пайғамбарымызға қошамет көрсеткенсіп, өздері тұрғызған жаңа мешітке шақырады.

Алайда Аллаһ сүйікті елшісін мунафиқтардың жәдігөй жоспарынан хабардар етті. Тәубе сүресінің бірнеше аяты уахи болып, онда былай делінеді:

(Мунафиқтардың бір тобы Құба мешітінің жамағатын ыдырату, қарсылықты күшейту және үнемі Пайғамбарымызға қарсы жүрген Амырдың Шамнан келуін қошеметтеп тосу мақсатымен бір мешіт салып Пайғамбарымызды намаз оқып беруге шақырады. Пайғамбар Тәбүктен қайтқанда келмекші болады.) **"Сондай зиян тигізу, қарсы келу, мұсылмандардың арасын ашу және бұрыннан Аллаһ және Елшісіне қарсы соғысқан біреуді күту үшін мешіт жасап алғандар: "Игілікті ғана қалап едік" деп, әлбетте, ант ішеді. Сондай-ақ Аллаһ олардың асқан суайт екендігіне куәлік етеді.**

(Мұхаммед!) Ол мешітте әсте намаз оқыма. Әу бастан-ақ тақуалық негізінде салынған (Құба) мешіті намазға тұруыңа әбден лайық. Онда

заттық және рухани кірлерден тазалануды жанындай сүйетін адамдар бар. Аллаһ та тазаланғандарды сүйеді.

Ендеше ірге тасын Аллаһтан қорқып, Жаратқанның ризалығына сәйкес салған біреу жақсы ма? Немесе іргесін құлайтын бір жардың ернеуіне салып онымен тозаққа құлаған біреу жақсы ма? Аллаһ залым елді тура жолға салмайды.

Олардың салған мешіттері олар өлгенге дейін үнемі көңілдерінде күдік болған бойда қалады. Аллаһ толық білуші, хикмет иесі".

Уахиды алған Пайғамбарымыз Малик ибн Духшум мен Асым ибн Адийді шақырып, бұйырды:

"Халқы залым мешітке барып, оны қиратып, құлатындар!" Пайғамбардың бұйрығы сол сәтте орындалады. Сөйтіп Құранда зиянды мешіт деп сипатталған ғимараттың күлі көкке ұшты.

ҚАЖЫЛЫҚТЫҢ ПАРЫЗ БОЛУЫ

Осы жылдың басты жаңалығы - Исламның бес шартының бірі - қажылықтың парыз болуы.

"Адамдарға арнап тұрғызылған тұңғышқұрылыс - Меккедегі мүбәрак әрі күллі әлемге тура жолдың тірегі болған - Қағба.

Онда Ибраһим пайғамбардың орны бар. Кімде-кім сол жерді паналаса бәле-жаладан аман болады.

Азығы мен мініті бар, жол шығынын көтере алатын әрбір адамның Қағбаны зиярат етіп (қажылық жасауын) Аллаһ Тағала парыз қылған соң Пайғамбарымыз (с.а.у.):

"Уа, жамағат қажылық сіздер үшін парыз болды, қажылық жасаңыздар", - деді.

Сахабалардың:

"Жыл сайын жасауға міндеттіміз бе?" - деген сұрағы әуелде жауапсыз қалды. Үш рет қайталанған соң ғана Аллаһ Расулы:

"Жоқ, жыл сайын қажылық жасау міндетті емес. Бұған күштеріңіз жетпес...", - деп жауап берді.

Қажылық Аллаһ тарапынан парыз қылынған соң пайғамбарымыз Меккені - қасиетті Қағбаны зиярат етуге ниеттенді. Бірақ бұл ниетін жүзеге асыруға асықпады, себебі Бәйтуллаһты әйелі-еркегі аралас жалаң аяқ, жалаңбас, кейбіреуі жалаңаш тауап етуі мүшріктердің дәстүрі - тұғын. Соны өздерінше Қағбаға құрмет санайтын. Пайғамбарымыз осы бейәдеп әдет тыйылғанша қажылық жасамауды абзал көрді.

Пайғамбарымыз мұнан соң мұсылмандарды қажылық үшін бастап баруды Хазіреті Әбу Бәкірге тапсырады. Үш жүз мұсылманнан құралған тұңғыш қажылар тобы Меккеге жол тартты. Олар кетісімен Тәуба сүресі түсіп, Аллаһ Расулы (с.а.у.) сахабаларына оқып береді. Жаңа түскен сүрені қажыларға да таныстыру керектігін түсінген Расулаллаһ Хазіреті Әлиге қажылыққа аттанған топты қуып жетуге, Тәуба сүресін қажылықта құрбан кесуге жиналған халыққа оқуға бұйрық береді. Хазіреті Әли Хазіреті Әбу Бәкір тобымен жарты жолда кездеседі. Аман-сау Меккеге келген соң Хазіреті

Әбу Бәкір қажылық тәртібін түсіндіріп хұтба оқиды. Реті келгенде Хазіреті Әли өзіне жүктелген міндетті орындайды. Сөзінің аяғын:

"Мен төрт мәселені ашық жариялауға келдім:

Бірде бір кәпір жұмаққа кіре алмайды.

Мұнан былай бірде бір мүшрік қажылық жасамайды.

Қағбаны жалаңаш тауап етуге қатаң тыйым салынады.

Кімде-кімнің Расулаллаһпен келісімі болса, мерзімі біткенше шарт сақталады.

Төрт ай уақыт беріледі, сонан соң мүшрік атаулы қамқорлықтан дәметпесін", - деп аяқтайды.

Осы сөздерді Хазіреті Әли мен оған ере келген Әбу Хурайра жиі-жиі халыққа ескертеді.

Қажылықтарын өтеп Хазіреті Әбу Бәкір бастаған сахабалар аман-есен Мәдинаға оралады.

**ХИЖРЕТТІҢ ОНЫНШЫ,
ОН БІРІНШІ ЖЫЛДАРЫ**

XVII ТАРАУ

АЛҒАШҚЫ ЖӘНЕ СОҢҒЫ ҚАЖЫЛЫҚ

Хижреттің оныншы жылы. Зилхижжа айы. Милади 632 жыл.

Бұл кезде Аллаһ Елшісі (с.а.у.) мұсылмандармен бірге қажылыққа дайындалып, ұзақта тұратын мұсылмандарға да Мәдинаға жиналу үшін хабар жіберген.

Бұл хабарды ести сала қажылыққа ниет еткен жұртшылық жан-жақтан ағылып келе бастады. Көп ұзамай, Мәдина иман мен Ислам нұрына малынды.

Қаланың шет-шетіне шатырлар құрылды.

Мұсылмандар шат-шадыман, ұлы мейрамның қуанышын бөлісті. Мұны көрген екі дүние сұлтаны Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) болса қуанышы қойнына сыймай, Жаратқан Иесіне шексіз шүкір етумен болды.

Күн сенбі. Пайғамбарымыз (с.а.у.) иіссу сеуіп, жаңа киімдерін киді. Жамағатпен бірге бесін намазын оқып, жан-жағын қаумалаған мұсылмандармен бірге Мәдинадан жолға шықты. Жолда «Зулхулайфа» деген жерде тоқтап, түнейді.

Ертесіне бесін намазынан соң Меккеге бет алды. Пайғамбарымыздың қасында сахабалар, сүйікті қызы Фатима бар.

"... Ләббәйк Алланумә Ләббәйк..."

Ләббәйкә лә Шәрикә ләкә ләббәйк...

Иннәлхамда уәннигмәтә уәлмүлк

Лә шәрикә ләк"

Қажылық сапарының дәстүрлі тәлбиясы жер мен көкті жаңғыртты. Әлемдердің сұлтаны Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) пен сахабаларының қуанышына күллі жаратылыс сүйсініп, тына қалған.

Зилхижжа айының төрті, күн жексенбі. Таң рауандап атқан.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) бастаған қажылар Меккенің жоғарғы тұсынан қалаға кірді.

Қасиетті Қағба сонадайдан мен мұндалағанда пайғамбарымыз: "Уа, Раббым! Осынау заңғар ғимараттың қадір-қасиеті мен кереметтігін арттырайсың!.." - деп дұға қылды.

Сонан соң пайғамбарымыз Бәйтуллаһтың қасына барып, «истилам» ғибадатын жасады (истилам - хажарул әсуад аталатын қасиетті қара тасты қолмен сипау не оны сүйю, тіпті мүмкін болмаған жағдайда ұзақтан сипағандай ырымын жасау) да сол бұрыштан айналып Қағбаны тауап ете бастады. Алғашқы үш айналымда қысқа адымдап, иықтарын сілкіп жүрген Аллаһ Расулы соңғы төрт айналым тауапта ақырын аяндады. Қағбаны жеті рет айналып тауап етуді аяқтаған ол Ибраһим мақамы аталатын жерге барып екі рәкат намаз оқыды. Намаздан кейін тағы бір рет истилам жасады да Сафа төбесіне бет алды. Аллаһ тағалаға мадақ айтып, Сафа мен Мәруа арасында жеті рет жүріп өтіп «сағи» ғибадатын да тәмамдады. Жексенбі, дүйсенбі, сейсенбі және сәрсенбі күндері Меккеде болып, бейсенбіде Минаға барған Пайғамбарымыз бесін, намаздыгер, намазшам мен құптанды сонда

жамағатпен бірге оқып, сонда түнейді. Зилхижжа айының тоғызы, жұма күні таң намазынан соң Минадан Арафатқа қарай бағыт алады.

Сахабалардың "Аллаһу әкбарлатқан" даусы жер мен көкті жаңғырықтырады.

Қоштасу хұтбасы

Арафат тауында Аллаһтың атымен сөз бастаған Аллаһ Расулы жүз жиырма мыңға жуық сахабаның алдында төмендегі хұтбасын оқыды.

Қоштасу хұтбасы деген атпен Ислам тарихына енген пайғамбар лебізі барша мұсылмандарға, күллі адамзатқа мәңгі өшпейтін өмір өлшемі секілді.

"Ей, адамдар!

Айтқаныма зер салыңдар. Бәлкім биылдан соң сендермен бұл жерде қайтара жүздеспейтін шығармын. Халайық!

Бүгінгі күн, осы ай, мына қала (Мекке) қанишалықты қасиетті болса, мал-жандарың, ар-намыстарың да соншалық қасиетті, зорлық атаулыдан қорғалған.

Уа, асхабым!

Раббыларыңмен қауышатындықтарың хақ және осы дүниедегі бүкіл амал-әрекеттерің үшін жауап беретініңдерің де біліңдер. Мен орталарыңнан кеткеннен кейін баяғы бітпейтін ұрыс-керіске, дау-дамайға қайта бой алдырып, бір-біріңнің қандарыңды жүктеуші болмаңдар. Осы өсиетімді естігендер естімегендерге жеткізсін. Бәлкім, естімеген адам бұл жерде менің осы сөздеріме куә болып естіген адамнан да жақсы түсініп, жадында сақтауы мүмкін.

Уа, асхабым!

Қолдарыңды әлдебіреудің аманаты болса, қылдай қиянат жасамай, басы бүтін иесіне табыстасын. Пайыздың өсімнің барлық түріне тиым салынды. Тек нақты қарызды қайтарған жағдайда, басқаға зұлымдың жасамайсыңдар, әрі өздерің де зұлымдың көрмейсіңдер. Аллаһтың әмірімен бұдан былай өсіммен пайда табуға тиым салынды. Надандың жайлаған қараңғы кезеңінен қалған бұл әдет мұнан былай жойылуға тиіс. Алғашқы болып өзімнің көкем Аббастың өсімінің жойылғанын айтпақып.

Уа, халқым!

Қараңғылық кезеңінен қалған қан дауына да осы жерде нүкте қойылды. Бірінші болып атам Әбдімұтталіптің немересі, немере ағайыным Рәбианың қан дауын жойдым.

Уа, жарандар!

Бүгін шайтан сендердің осы жерлерің қайтадан әсер ету және өзіне бағындыру күшінен мәңгілікке айрылды. Бірақ менің тыйған нәрселерімнен тыс өздеріңнің болмашы деп санаған нәрселеріңде оған ерсеңдер, бұның өзі оны қуантады. Діндеріңді қорғау үшін бұлардан да сақ болыңдар.

Уа, адамдар!

Әйелдердің ақысын аяқ асты етпеңдер. Аллаһтан қорқыңдар. Әйелдеріңді Аллаһтың аманаты ретінде әрі нәзік жаратылыс иесінің ар-

намысын қорғауға Аллаһ атымен сөз беріп, адал жар ретінде алдыңдар. Сендер әйелдерің алдында, әйелдеріңнің де сендердің алдарыңда хақысы бар. Сендер одан жар төсегін былғамауды талап етуге құқылысыңдар. Сендердің қаламаған адамдарыңды үйлеріңе кіргізсе, әйелдеріңді шектен шықпай жөнге сала аласыңдар. Әйелдің ақысын өтеуге міндеттісіңдер, яғни олардың ішіп-жемін, киім кешегін қамтамасыз ету сендердің міндеттерің.

Уа, мұсылмандар!

Сендерге киелі аманат тастап барамын, соны толық ұстансаңдар ешқашан адаспайсыңдар. Ол аманат - Аллаһтың кітабы - Құран.

Уа, мұсылмандар!

Сөзіме құлақ қойып, зерделеңдер! Мұсылман мұсылманға бауыр. Олай болса барлық мұсылмандар бір-бірінің (діндес) бауырлары. Діндес бауырларыңның разы болмаған жағдайда ақысын жемеңдер.

Уа, асхабым!

Тіпті өз - өздеріңе де зұлымдық жасамаңдар, оның да сұрауы болады.

Уа, адамдар!

Аллаһ жалғыз, бәріміз Адам атаның ұрпағымыз, ал Адам топырақтан жаратылған. Аллаһ назарында құрметке лайық жан - Одан ең көп қорқатын адам. Арабтың араб емеске үстемдігі жоқ. Адамдар бір-бірінен тақуа дәрежесіне қарай үстем бола алады.

Уа, жамағат! Мен туралы сауалға жауаптарың не болмақ?

Барша жиналғандар бірауыздан: "Сен Аллаһтың елшісің, бізге өсиет-насихат айттың, міндетіңді адал атқарғандығыңа куәміз", - деді.

Пайғамбарымыз оң қолының мүбәрак сұқ саусағымен жамағатын нұсқап:

"Куә бол, уа, Раббым! Куә бол, уа, Раббым! Куә бол, уа, Раббым!" - деді.

Ардақты да сүйікті ақырзаман пайғамбары Мұхаммед (с.а.у.) күллі адамзатқа арналған ғибратты хұтбасын бітірген сәтте Хазіреті Біләл Хабаши бесін намазының азанын шақырды.

Пайғамбарымыз жамағатымен бірге қасиетті азанға құлақ түрді. Хазіреті Біләл қамат айтқан соң Мұхаммед (с.а.у.) қажыларға бесін намазын қылдырды. Артынша тағы да қамат келтіріліп намаздыгер оқылды. Осылайша Пайғамбарымыз бір азан, екі қаматпен екі намазды біріктірді.

Намаздыгерден соң Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) түйесі Кәсуаға мінгені сол еді Аллаһ Тағаладан аян түсті.

"Міне, бүгін дініңізді толықтырдым. Нызметімді тәмамдап, сізге дін ретінде Исламды таңдап қабыл еттім". (Маида сүресі, 3)

Расулаллаһ уахи болған аятты оқығанда асхабы қатты қуанды. Тек Әбу Бәкір ғана еңкілдеп жылаған. Сахабалар аң-таң. Жолдастарының таңданысына ол: "Бұл аят Расулаллаһ аләйһисәламның жақында дүниеден өтетіндігінің дәлелі. Соған жылаймын", - деді.

Хазіреті Әбу Бәкірдің қаупі рас-тын. Жоғарыдағы аят Пайғамбарлар Сұлтанының (с.а.у.) бақиға аттанарының ишарасы еді, өйткені Аллаһ дінін

тәмамдап, толықтырғанын нақты білдірген. Дін тәмамдалып, таңдалған соң оны насихаттаушы елшінің де міндет мерзімі аяқталары хақ.

Жұма күні күн бата Расулаллаһ Кәсуаға мініп, қасына Усама ибн Зәйдті ертіп Арафаттан Муздалифаға келеді.

Намазшам мен құптанды осында оқиды.

Пайғамбарымыз мұнан соң құрбан шалатын орынға барып, ғибратты ғұмырының әрбір жылына арнап бірер құрбан шалдырды. 63 құрбандық малының әрбіреуін өзінің мүбәрак қолымен бауыздады.

Мұнан соң шашын алдырып, мүбәрак шашының әрбір талын асхабына естелік - тәбәрік деп таратты да: "Уа, ағайын! Қажылықтың тәртібін менен үйреніңіздер. Мұнан соң бұл жерде сіздермен кездеспейтін де шығармын", - деп, асхабына айрылысар күннің алыс еместігін сездіргендей болды.

Пайғамбарымыздың шашын алып тұрып Хазіреті Халид ибн Уәлид Оның рұқсатымен маңдай шашынан бірнешеуін сұрап алады. Хазіреті Расулаллаһ Хазіреті Халидтің өтінішін орындап, шашын алуға рұқсат беріп: "Әрдайым жеңіске қол жеткізгейсің", - деп дұға жасады.

Пайғамбарымыздың тәбәрік шашы мен сол батасының құрметіне Аллаһ Хазіреті Халидтің жеңімпаздығы мен даңқын асырған.

Зиярат мақсатымен тауап

Мұхаммед (с.а.у.) құрбан айтының бірінші күні түске дейін Қағбаны зиярат мақсатымен арнайы тауап етті. Мұсылмандарға да зиярат етуге ұсыныс айтып, тауаптан соң бесін намазын оқиды да Зәмзәм құдығынан су ішеді.

Сол күні кешқұрым Минаға оралады. Пайғамбарымыз айттың екінші, үшінші күндері күн еңкейген шақта Мина мешіті маңында шайтанға тас лақтыру ғұрпын жүзеге асырады.

Соңғы тауап

Зилхижжа айының он төрті, сәрсенбі. Таңғы намаздан соң Аллаһ Расулы асхабымен қасиетті Қағбаға барып соңғы рет тауап етті. Мұнан соң Меккемен қоштасып Мәдинаны бетке алды. Жолшыбай тоқтап бесін намазын оқыған соң Хазіреті Расулаллаһ жансерік жолдастарына:

"Уа, бауырлар! Мен де басқалар сияқты адаммын. Жуырда ұлы Раббымның елшісі келіп мені мәңгілік өмірге шақыруы ықтимал. Мен, әрине, бұл шақыруды қабыл аламын. Жақында сіздермен қоштасарым анық. Егер сөзіме зейін қояр болсаңыз, сіздерге тура жолдан тайдырмайтын екі нәрсе тастап барамын. Біріншісі, Алланың қасиетті кәламы - Құран, оған ден қойсаңыз тура жолды тауып, нұрға кенелесіз. Ал, екіншісі, сүннетім", - деді.

Аллаһ Расулының жақында бақиға сапар шегетінін аңғарған сахабалар кайғырып, көз жастарына ерік берді. Жандарынан артық көретін жетекшілері, екі дүниенің сәруары араларынан кететінін сезінген олар әлден-ақ жетімдік күйін кешті.

Арып-ашып жол жүріп Мәдина алыстан көрінгенде Пайғамбарымыз әдеттегідей: "Аллаһтан басқа иләһ жоқ. Аллаһ жалғыз, ортағы жоқ. Мал-

мүліктің иесі Сол. Мақтау-мадаққа лайық Аллаһ қана. Оның бар нәрсеге күдіреті жетеді.

Раббымызға күнәларымыздан тәубе етіп, құлшылық қылып, мадақ айтып оралдық", - дейді.

Мәдинаға кірген бетінде Хазіреті Расулаллаһ орталық мешітте екі рәкат намаз оқыған соң отбасына оралды.

Бұл Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) алғашқы әрі соңғы қажылығы еді.

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗДЫҢ СЫРҚАТТАНУЫ ЖӘНЕ ДҮНИЕДЕН ӨТУІ

Хижреттің он бірінші жылы, сафар айының жиырма алтысы. Күн дүйсенбі.

Пайғамбарымыз (с.а.у.) өзін жайсыз сезініп, жанына батқан бас ауруын елемеуге тырысқан. Соған қарамастан Ол ішкі-сыртқы жағдайларды реттеуге бас-көз болған, әсіресе, румдардан төнер қауіптің алдын алу қажеттігін түйсінген. Сол мақсатпен асхабымен кездесіп византиялықтарға қарсы жорыққа шығуды жөн деп шешкен. Дүйсенбі күнгі кеңес шешімі бойынша сахабалар жан-жақты дайындыққа кіріседі.

Ертесі күні Расулаллаһ Хазіреті Усама ибн Зәйдті шақырып:

"Сені осы жорықта қолбасшылыққа тағайындаймын. Ойланып тұрарға уақыт тар, тез жинал, әкеңді шейіт қылғандарға қарсы шайқасқа шық.

Аллаһ саған жеңісті нәсіп етсе, ол жерде алаңдамай, кері қайт!"

Болмыс Сұлтанының (с.а.у.) фәниден көшер уақыты сәт санап жақындай түскен. Түн ортасында шырт ұйқыдан ояна салысымен сыртқа шыққалы жатқан Пайғамбарымыздан Айша анамыз:

"Қайда барасыз, уа, Расулаллаһ?" - деп сұрады.

Аллаһ Расулы:

"Бақи зиратына жерленген бауырларым үшін Аллаһтан ғафу өтінуім қажеттігі білдірілді. Зиратқа барамын", - деді.

Хазіреті Расулаллаһпен бірге Әбу Рафи' мен Әбу Муәйхиб те ілесе шықты. Пайғамбарымыз қабірлерді аралап, әрбіреуінің басында ұзынсонар дұға оқып, бата қайырды. Сонан соң Әбу Муәйхибке қарап:

"Уа, Әбу Муәйхиб! Маған дүниелік қазына мен ақырет нығметтерінен біреуін таңдауға рұқсат берілді. Мен ақыретті қаладым...", - деді.

Мұны естігенде Әбу Муәйхибтің көзі жасқа толып, көңілін қайғы торлады.

Хазіреті Мәймунаның отауында

Аллаһ Расулы Хазіреті Мәймунаның отауында. Жанын мендеген науқасына қарамастан зайыптарының ақысына ден қойып, кезегін бұзбаған. Кенеттен қатты дене қызуы көтеріліп әйелдерінің бәрін шақыртты. Әп-сәтте жиналып үлгерген олардың жүзіндегі "әлдеқалай болар екен?" деген уайымды байқамау мүмкін емес еді.

"Ертең қайсыңыздың отауыңызға барайын?" - деп әйелдерінің жүзіне барлай көз жүгірткен Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.), осы сауалды үш рет қайталаған соң - бәрі Айша анамыздың отауында болуына келісім берді.

Хазіреті Әли мен Хазіреті Аббас екі жағынан сүйемелдеген күйі
Пайғамбарымыз Хазіреті Айшаның отауына келеді.

Хазіреті Айшаның отауында

Хазіреті Айша Пайғамбарымыз науқастанып жатқан тұстағы бір
оқиғаны былайша еске алады:

«Расулаллаһ отауыма келгені сол еді, басым сырқырап ауырды да
"ойбай басым" дегенімді өзім де байқамай қалдым. Расулаллаһ: "Қиналма,
менен бұрын дүниеден өтер болсаң, өз қолыммен кебіндеп, жаназанды
шығарармын", - дейді.

Мен наздана: "Менің өлгенімді тілеп тұрсың ба?" - дедім. Сөзінің
астарын ұқпағанымды кейін білдім.

Расулаллаһ байсалды қалпында:

"Уа, Айша! Сенің бас ауруың өткінші. Ал менің бас ауруымнан енді
құтылу жоқ", - деді".

Пайғамбарымыз Сыддық досымен бірге

Аллаһ Расулы қатты қиналып, орнынан тұруы мүң болған. Достыққа
адал жансеріктері оны бір сәтке де жалғыз қалдырған жоқ. Әсіресе, сыддық
атанған адал жолдасы Әбу Бәкір айналшықтап шықпай:

"Уа, Расулаллаһ! Егер рұқсат етсең саған қызмет етуге әзірмін", - деп
қиылған-ды.

Расулаллаһ (с.а.у.) бір ауыз сөзімен оның көңілін аулады:

"Уа, Әбу Бәкір! Сен шын ниетіңмен-ақ қызметіңе бергісіз сауапқа
кенелдің. Саған рұқсат етер болсам қызым мен әйелдерімнің көңіліне келер".

Пайғамбарымыз дене қызуы көтерілген сайын дөңбекшіп қатты
қиналады. Айналасындағы жақын-жуықтары оның қиналысына қарап тұруға
дәті жетпей теріс айналды. Сондағы Пайғамбарымыздың айтқаны:

"Сырқат бойымды меңдеп барады. Аллаһ тағала салих құлшылыққа
берілген құлдарына бәле-жала мен науқастың ең ауырын береді. Сол
қиыншылыққа төзген құлдарының дәрежесін көтеріп, күнәларын жояды".

Жолдастарының айтқандары

РасулАлланың халі күннен-күнге нашарлай берді. Анда-санда суық су
алдырып денесіне бүркіп, аз да болса сергіп қалатын. Осындай сергек
сәттердің бірінде халықтың алдына шыққысы келгенін айтып Хазіреті Әли
мен Хазіреті Аббастан жәрдем сұрады. Екеулеп сүйемелдеп мешітке
кіргізген соң мінберге шығып асхабының алдында сөз бастады:

"Уа, жасағат! Естуіміше, менің ақтық демім бітер уақыт таяды деп
қобалжып жатқан көрінесіздер. Маған дейінгі пайғамбарлардың қайсысы
ұмметімен мәңгі бірге қалған?..

Дүние - жалған, жақында мен де Жаратушыммен қауышпақпын.
Сіздердің де барар жеріңіз - сол болмақ.

Уа, әнсарлар! Алғашқы муһажирлерге көмектеріңді аямаңдар.

Уа, муһажирлер! Сіздер де әнсарлармен әрқашан тату-тәтті өмір сүріңдер. Олар сіздерден жәрдемін аяған жоқ. Еліне қабылдап, төрінен орын берді. Өздері қиналса да алдымен барын сіздерге тосты. Оларға тек жақсылық жасаңыздар.

Уа, халайық! Болмыстағы бар нәрсе Аллаһтың еркіне тәуелді. Сондықтан тағдырға қарсы шығам деп әуре болмаңыздар. Бәрібір жеңіліс табасыздар. Ұлы Аллаһты алдаймын деу де бос әурешілік, соңында зиянға ұшырайсыз. Мен сіздерге шапағатшымын. Күндердің күнінде менімен қауышасыздар. Кездесер орнымыз - Кәусар қауызының жағасы. Кімде-кім Кәусар бұлақтың жағасында маған қауышқысы келсе, қолы мен тілін қажетсіз нәрселерден қорғасын.

Уа, жамағат! Күнә жасау арқылы адам өз бәлесін өзі табады, нығмет пен ырзығынан айырылады. Халықтың басым көпшілігі дұрыс, әділетті болса, билік басындағылар да әділ, ынсапты болар. Халық күнәға бой алдырып, болар-болмасқа шаптығар болса билеушілерді де залым әрі әділетсіз болуға итермелейді.

Сөзін тәмамдаған соң Аллаһ Расулы Хазіреті Айшаның отауына оралып, төсегіне жантая кетті.

Халықпен араздасуы

Ертесіне Расулаллаһ тағы да халықтың алдына шыққысы келетінін білдірді. Хазіреті Әли мен Хазіреті Аббас қолтығынан демеп мешітке келеді. Хазіреті Біләл мәдиналықтарды мешітке шақырады. Мешіт аузы-мұрнынан шығып, лық толады, тіпті аулада да ине шаншар орын қалмайды.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) сөз бастады:

"Уа, халқым! Араларыңнан кетер күнім алыс емес. Өмірімде біреуіңізді ұрған болсам келіп арқама дүре соқсын. Біреудің малын-дүниесін алған болсам, сұрасын қайтарамын. Расулаллаһты ренжітіп алармын деп ойлап ақыңызды талап етуден бас тартпаңыз. Ақы сұрағанға өкпелеу менің табиғатымда Мен үшін ең құрметті адам — алашағын сұраған адам немесе ризашылығымен "бердім, саған сол мал адал болсын" деген кісі. Мен Раббымның құзырына кісі ақысын арқалап шыққым келмейді..."

Осылайша халқымен ашықтан ашық араздасқан соң Аллаһ расулы мешіт маңындағы үйлердің қақпа-есіктерін түгел жабуды, тек Хазіреті Әбу Бәкірдің ғана үйінің есігін ашып қоюды өтінді.

Расулаллаһ азан оқылғанда ауруына жеңдірместен халыққа намаз қылдырып жүрген. Өліміне үш күн қалғанда әлі құрып мешітке бара алмайды. Хазіреті Әбу Бәкірді имамдыққа тағайындайды.

Жебірейілдің келуі

Рәби'уләууал айының оны, сенбі.

Жебірейіл періште Аллаһтың әмірімен ардақты Аллаһ Елшісінің халжайын білуге келеді.

"Уа, Ахмед! Ұлы Аллаһ мені саған жолдады. Сенен сұрамақ болғанының жауабын сенен жақсы біле тұра халінді білуге жұмсады", - дейді.

Пайғамбарымыз: "Уа, Жебірейіл! Өзімді өте нашар сезінудемін", - деп жауап береді.

Мәңгі сапарға аттанардан бір күн бұрын, яғни рәби'уләууал айының он бірі, жексенбіде Пайғамбарымыздың сырқаты үдей түсті. Зайыптары жан-жағын қаумалай қоршаған. Басында Айша анамыз.

Хазіреті Усама келіп талықсып жатқан Пайғамбарымыздың қолын, басын иіскеп сүйді. Пайғамбарымыз оған тіл қатпады. Тек қолын көтерді де Хазіреті Усаманың басынан сипады. Батасын бергендігінің белгісі еді бұл.

Расулаллаһтан бата алған Хазіреті Усама дереу әскерінің ортасына оралды.

Күн дүйсенбі... Пайғамбарымыздың өміріндегі көптеген маңызды оқиғалар дүйсенбі күніне сәйкес келген. Рәби'уләууал айының он екісі... Дүниеге көзін ашқан сәті де дүйсенбі еді...

Аяқ астынан ауруынан айыққандай сезініп, төсегінен өзі тұрып Пайғамбарымыз жуынып-шайынып таң ертемен мешітке келеді. Хазіреті Әбу Бәкірдің артына сапқа тізілген сахабалары таң намазын оқып жатқан. Сардар пайғамбар бұл нұрлы көрініске дән риза болып, өзі де сапқа тұра қалып намазын оқыды. Сахабалар Расулаллаһты араларында көргеніне қуанып, науқасынан жазылған екен деп ойлайды.

Хазіреті Әбу Бәкір де Пайғамбарымыздың айыққанын көріп:

"Уа, Расулаллаһ! Аллаһқа шүкір, аман-есен ортамызға қосылдыңыз. Рұқсат етсеңіз Сунхтағы үйіме барып келсем деп едім", - дейді.

Мұхаммед (с.а.у.) досының өтінішін орындайды.

Соңғы айтқандары

Пайғамбарлар падишасының бұл дүниедегі ақырғы күні. Сол күнгі соңғы сөздері:

"Уа, халайық! Қоп-қою қараңғылық секілді алауыздық пен жамандық тұманы басып келеді.

Уа, адамзат! Сендер мені теріске шығаратын дәлел таба алмайсыңдар. Өйткені мен тек Аллаһтың Құранында айтылғандай арам мен адалдың аражігін үйреттім.

Уа, қызым Фатима!

Уа, әпкем Сафия!

Аллаһ қабыл аларлық амал жасаңдар. Маған арқа сүйеуші болмаңдар.

Өйткені мен сендерді қаниа ет жақын туысым болсаңдар да Аллаһтың азабынан құтқарып қала алмаймын!"

Хазіреті Фатима Аллаһ Расулының көзі тірі жалғыз қызы еді. Ол жоғары мінез-құлығы, қимыл-қозғалысы, жүріс-тұрысы, бет-әлпеті қай жағынан да сүйікті Пайғамбарымызға (с.а.у.) қатты ұқсайтын.

Қатты қиналып жатқан тұста Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) қызы Фатиманы ымдап қасына шақырады. Сол жағына келіп жайғасқан бауыр еті -

Фатимасының құлағына еңкейіп бір нәрсе айтты. Хазіреті Фатиманың өңі қуарып, қабағын шытты да, жанары жасқа толды. Онысын іріккен жоқ...

Көз жасы моншақтай аққан қызының құлағына Пайғамбарымыз тағы да ақырын сыбырлады. Басу айтып, сабырға шақырған сыңайлы. Өлгінде ғана көз жасын көл-көсір қылған Фатиманың жүзі бал-бұл жанып, балаша қуанды. Қас-қағым сәттегі мұң мен қуаныштың себебін ұға алмай дал болған Хазіреті Айша анамыздың сұрағына кейіннен Хазіреті Фатима былай жауап берген:

"Алдымен әкем маған аз ғана уақыттан соң дүниеден көшетінін, менен де айрылатынын айтты... Жылаған себебім сол..."

Сосын "туған-туыстың арасынан ең бірінші болып маған бақи өмірде сен қауышатын боласың" дегенде қуанышым қойныма сыймады..."

Рәби'уләууал айының он екісі, дүйсенбінің кеші. Күн қызарып, ұясына конуға таяған...

Аллаһ Елшісі мүбәрак басын Айша анамыздың кеудесіне таяп жатқан күйі "Аллаһым, мені Рәфикул-А'лаға - ең жоғары мәртебелі Ұлы Аллаһқа қауыштыр" деп үзбей дұға етуде. Демі жиілеп, қиналғаны сезіледі. Сөйлеуге шамасы жетпей жатқанына қарамастан соңғы деміне дейін үмметін ізгілікке үндеумен болды:

"Құлдарыңызды азаптаушы болмаңыздар, олардың да ақысын беріңіздер. Намазға ықыласпен беріліңіздер, намазға атүсті қарамаңыздар!"

Хазіреті Фатима әкесінің қиналысына жаны шыдамай:

"Әкетайым-ай, әбден қиналдың-ау", - деп мұңайып, жылап отырған. Пайғамбарымыз мұны да қалт жібермей:

"Жылама, қызым, бүгіннен кейін сенің әкең еш қиналыс сезбейді де".

Мен дүниеден озған кезде "Инна лиллаһ уә иннә иләһи ражи'ун (Бәріміз Аллаһтан келдік, қайтадан Соған ораламыз) деп дұға ет" (Әрбір мұсылман баласы біреудің өлімін естіген сәтте осылай дегені жөн.)

Жебірейіл мен Әзірейілдің келуі

Аллаһтың Хабибі - Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) өткінші дүниедегі соңғы сәттері.

Жебірейіл мен Әзірейіл періштелер арнайы Аллаһтың Сүйіктісінің халін сұрай келеді. Алдымен Расулаллаһтың құзырына кірген Жебірейіл:

"Жан алушы Әзірейіл жаныңызға жақын келуге рұқсат сұрап тұр", - деді.

Аллаһ Елшісінің (с.а.у.) рұқсатымен ішкері енген Әзірейіл:

"Уа, Расулаллаһ! Мені ұлы Жаратушы сенің әміріңе мойынсұнуға міндеттеп жіберді. Егер қаласаң жаныңды алайын, қаламасаң алмайын. Ерік - Сенде", - дейді.

Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) уахи әкелуші хабаршысына - Хазіреті Жебірейілге қарады. Жебірейіл:

"Уа, Расулаллаһ, періштелер әлемі сені тағатсыздана тосуда", - деді.

Хатамул-Әнбия - ең ақырғы пайғамбар Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.):

"Уа, Әзірейіл! Кел, міндетіңді орында!" - деп бұйырды.

Сүйікті Айшасының кеудесіне басын сүйеген күйі қасындағы су толы ыдысқа саусағын батырып мүбәрак бетін сипады да "Лә иләһа иллаллаһ" деді.

Көзін төбеге тігіп бір нүктеден айырмай жатып: "Аллаһым! Рәфикул-а'лаға - Ұлы Досқа қауышқым келеді", - деді тағы да. Хабибінің әрбір тілегін қалт жібермей қабылдайтын Ұлы Аллаһ бұл жолы да сөйтті.

63 жасында Пайғамбарлар Сұлтанының мүбәрак рухы тәнінен айрылып, көкке - Рафикул-а'лаға - Ұлы досқа көтерілді.

Адамзат тарихының ең ұлы тұлғасы Хазіреті Мұхаммед Мұстафа саллаллаһу аләйһи уә сәллам хижреттің он бірінші жылында дүниеден озды...

...Расулуллаһтың (с.а.у.) пәк рухы ғарыш төріне көтерілген сәтте, айналасын қоршай отырған ақ некелілері марқұмның бетін шүберекпен жапқан соң дауыс салған. Пайғамбарымыздың шаңырағынан естілген азалы дауысқа іргедегі мешітте халықтың, елдің, пайғамбардың тілеуін тілеп елендесіп отырған сахабалар да өре түрегелген. Біреулері тілі күрмеліп, көз жасына ерік берсе, екіншілері қазаны есітер-есітпес ойбайға басқан.

Батылдық пен қаһармандықтың символы саналатын Хазіреті Омардың өзі бұл қазаға егілгені соншалық, өз еркін билей алмай:

"Расулаллаһ өлген жоқ, Ол тірі. Кімде-кім Мұхаммед (с.а.у.) өлді дейтін болса, қылышыммен жайратып саламын", - деп айқайлады.

Хазіреті Әбу Бәкірдің жұбатуы

Хазіреті Әбу Бәкір Пайғамбарымыз фәнимен қоштасқан мезетте «Сунх» деген жердегі үйінде отырған. Қаралы хабар құлағына жетісімен апыл-ғұпыл Пайғамбарымыз жатқан үйге - Айшаның отауына келді. Жүрегі қан жылап тұрса да өзіне арқа сүйер халқының жайын ойлап салмақтылығынан танбауға тырысқан ол келген бетте Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) бетін ашып, нұр тұнған мүбәрак маңдайынан үш рет сүйді. Екі дүниенің Сыйлысы, барша жаратылыстың Нұры - нұрға малынып жатқанын көрді.

"Өлімнің де өмірің сияқты пәк, уа, Расулаллаһ!" - деді көз жасын тыя алмаған Сыддық дос. Мұнан соң әһли бәйтке, яғни Пайғамбарымыздың құрметті ағайын-туыстарына, ақ некелі зайыптарының қайғысына ортақтасып, басу айтты да мешітке қарай аяңдады. Суыт хабарды естіген көпшіліктің "енді не болар екен" деген қам көңіліне қолдау болар өрелі сөз айтпаққа бекінген. Мешітке жақындағанда Хазіреті Омардың "Мұхаммед (с.а.у.) өлген жоқ, ол тірі..." деп айқайлаған даусын естіген соң жылдам басты. Атпал азаматтың келе жатқанын көрген жамағат жарыла жол беріп, "не дер екен?" дегендей Әбу Бәкірге жаутаңдай, үміттене қарады.

Хазіреті Әбу Бәкір Хазіреті Омардың әлгі сөзінің әсерінен айыға алмаған, еңтігін де баспастан:

"Кімде-кім Мұхаммедке (с.а.у.) табынатын болса, біліп қойсын, Мұхаммед (с.а.у.) бүгін өлді. Кімде-кім Аллаһқа құлшылық жасап табынса, Аллаһ - Хай, еш өлімсіз екенін ескерткелі келдім", - деді де сөзін нақтылай түсу үшін Али Имран сүресінің 144-аятын оқыды:

"Мұхаммед - тек пайғамбар. Одан бұрын да көптеген пайғамбарлар келген. Қазір Ол өлсе немесе өлтірілсе, сіздер тайқып шыға келмекшісіздер ме? (Дініңізден бас тартып немесе соғыстан қашасыздар ма?)

Кім бас тартып қашса, Аллаһқа одан келіп-кетер еш зиян жоқ. Бірақ (халіне) шүкіршілік етіп сабыр сақтағандарға Аллаһ міндетті түрде қайтарым жасайды".

Бұл аят Ухуд шайқасында "Мұхаммед өлтірілді!" деп қаңқу сөз тараған тұста түсірілген-тін. Сахабалар бұл аятты білуін білгенмен, ауыр қаза салдарынан не айтып, не қойғандарына мән бермеген сыңайлы.

Пайғамбардың сыддық досы Хазіреті Әбу Бәкір ғана қысылтаяң шақта аспай-саспай байсалдылықпен сахабаларға басу айтып, маңызды мәселені ескертуді өз міндеті деп білген.

Асхаб бұрыннан мәлім Аллаһтың аятын естігенде ес жиғандай болды.

Хазіреті Әбу Бәкір салқын қандылығынан танбаған күйі Зүмәр сүресінің 30-аятын оқыды.

"(Уа, Расулым!) Әлбетте, Сен де өлесің, олар да өледі" деген аят оқылғанда жамағат та, қайғыдан көкірегі қарс айрылып аһлап-уһлеген Хазіреті Омар да еңсесін тіктеді.

Хазіреті Әбу Бәкірдің осы жолғы әрекеті Ислам жамағаты үшін үлкен қызметпен барабар.

Мәдина Мәдина болғалы Хазіреті Расулаллаһтың хижретіне шаттанғандай ешқашан қуанып көрмеген-тін. Сол Мәдина өткен, келешек дәуірінің ең қаралы, ең азалы сәтін Хазіреті Мұхаммед (с.а.у.) өмірден өткен күні сезінді. Шаһардың үстін торлаған қою бұлт та, түнерген табиғат та соны айғақтап тұрды...

ХАЗІРЕТІ ӘБУ БӘКІРДІҢ ХАЛИФАЛЫҚҚА САЙЛАНУЫ

Қимасынан айрылған қала қара жамылған. Халықтың қабағы қату, еңкейген кәрі мен еңбектеген бала да аза тұтып, аһ ұрған.

Тағдырдың жазуы солай. Дегенмен уақыт оздырмай ес жиып, етек жинау қажеттігін түйсінген сайыпқыран сахабалар ендігі жерде өз араларынан жетекші сайлауды қолға алды. Мемлекет басшысы халифалыққа ең лайық Хазіреті Әбу Бәкір еді. Өйткені сахабаның ең жоғарғы дәрежелісі тұңғыш иман кәусарынан ауыз тигендер - Меккеде мұсылмандықты мойындағандар болса, олардың ішінде айрықша мәртебелісі РасулАлланың жан досы әрі оң қолы Хазіреті Әбу Бәкір болатын. Хазіреті Аббас пен Хазіреті Әлидің туыскандық тұрғыдан Пайғамбарымызға ең жақын екендігі мәлім болғанмен Аллаһ Елшісінің (с.а.у.) Хазіреті Әбу Бәкірге дегенде шығарда жаны бөлектұғын... Оны ғибратқа толы ғұмырындағы әр қилы оқиғалардан байқау қиын емес. Тіпті жалған дүниедегі ақырғы күндерінде, сырқаттанып жатып Мәдинадағы құтты пайғамбар мешітіне қарай ашылатын қақпалардың бәрін жабуға бұйырып, тек Хазіреті Әбу Бәкір үйінің есігін ашық қалдыруды өтінуі - соның дәлелі. Бақилық боларынан үш күн бұрын жамағатқа намаз қылдыруды да Хазіреті Әбу Бәкірге тапсырып, Исламның

негізгі шарттарының ең маңыздысы, діннің тірегі намазда күллі мұсылмандардың имамы етіп етіп тағайындаған-ды. Осы себепті Расулаллаһтан кейін халифалыққа ең лайық сол еді.

Пайғамбарымыз о дүниелік болған дүйсенбіде асхаб ұзақ кеңесіп, талқылап ақыры бірауыздан Хазіреті Әбу Бәкірді Расулаллаһтың (с.а.у.) орынбасары, яки халифасы деп шешті. Оған мойынсұнуға серт берілді.

Рәби'уләууал айының он үші, сейсенбі күні Хазіреті Әбу Бәкір пайғамбар мешітіне келіп, жамағаттың алдына - мінберге шықты. Алдымен Хазіреті Омар орнынан тұрып Аллаһқа мадақ айтып, шүкіршілік етті де:

"Аллаһ сіздердің араларыңыздан ең қайырлы кісіге, Расулаллаһтың қиын-қыстау кезеңде қолдаушысы болған Сыддық досқа халифалықты нәсіп етті. Орындарыңыздан тұрып оған сенім білдіріңіздер", - деді.

Мешіттегі жамағат дүркірей көтеріліп Хазіреті Әбу Бәкірге сенім білдіріп, сөз берді. Мұнан соң Хазіреті Әбу Бәкір бисмилләһпен сөз бастады:

"Уа, халайық! Мен сіздердің әміршіңіз болып сайландым. Егер жақсылық жасасам, тура жолда жүрсем маған жәрдемші болыңыздар, ал егер жамандық, қателік жасасам маған тура жолды көрсетіңіздер. Турашыл болу - аманат. Жалған - қиянат.

Уа, жамағат! Аллаһ жолындағы жиһадтан бас тартушы болмаңыздар. (Жиһад - Аллаһ жолындағы күрес, яғни тек шайқасу, соғысу жолымен емес іліммен, насихатпен, жақсы өнегемен Аллаһ үшін, иман жолында жиһад жасауға болады.) Жиһадты ұмытқан қауым құрдымға кетерін білгейсіздер. Мен Аллаһ пен Оның пайғамбарына мойынсұнсам, сіздер де маған сенім білдіріп, айтқанымды тыңдаңыздар. Мен Аллаһ пен Расулына асылық жасап, қарсы шықсам, маған ұюдың қажеті де болмай қалады. Өзімді және сіздерді Аллаһ ғафу етсін деп тілеймін".

Пайғамбарымыздың жаназасы

Рәби'уләууал айының он үші, сейсенбі күні таңертең Хазіреті Мұхаммедтің (с.а.у.) мәйітін жуып, кебіндеу үшін Хазіреті Әли, Хазіреті Аббас, Фадыл ибн Аббас, Кусам ибн Аббас, Усама ибн Зәйд және пайғамбарымыздың азат еткен құлы Шукран Расулаллаһтың отауына енді.

Әнсар сахабалар да осынау сауапты да ізгі қызметке араласпақ ниеттерін білдірген соң Хазіреті Әли олардан сүйекке Әус ибн Хаулиді кіргізді. Хазіреті Расулаллаһ көзі тірісінде Хазіреті Әлиге "Мен көз жұмғанда сен жуындыр" деп өсиет еткендіктен Хазіреті Әли қолына шүберекті орап алып мүбәрак мәйітті жуа бастады. Әус ибн Хаули құмырамен суды жеткізіп берді, Хазіреті Аббас, Усама және Шукран оны құйып тұрды. Мүбәрак мәйіт өзіне дейін дүниеден озғандардікінен мүлде бөлек-тін, пайғамбар денесінен жайылған жұпар иіс сүйекке кіргендерді таң-тамаша қалдырды.

Хош иісті құшырлана иіскеген Хазіреті Әли: "Ата-анам сен үшін құрбан болғай, уа, Расулаллаһ! Өмірің де, өлімің де тәтті", - дейді.

Мұнан соң Нұрлы Нәбидің мәйіті Хазіреті Әли, Хазіреті Аббас, Фадыл ибн Аббас және Шукран тарапынан кебінделіп, сол отауындағы тақтай төсектің үстіне жатқызылады.

Аллаһ Елшісін жерлеу

Хазіреті Мұхаммедті (с.а.у.) жерлеу мәселесінде де сахаба әр қилы ойларын ортаға салды. Біреулер Меккеге - атамекеннің топырағын бұйырту керек десе, екіншілері Мәдинаның Бақи зираты дұрыс деді. Кейбіреулер пайғамбар мешітінің ішінен мәңгілік мекен айырғанды мақұл көрді.

Бұл жолы да тығырықтан шығарған Хазіреті Әбу Бәкір болды.

"Мен РасулАлланың өз аузынан естігенім бойынша "Аллаһ әрбір пайғамбардың рухын сол пайғамбардың жерленгісі келетін орнында алады" - деген-ді.

Расулаллаһты өзінің ақтық демін алған жеріне - төсегі тұсына көму ләзім", - деді ол.

Сахаба Хазіреті Әбу Бәкірді қуана құптады. Сөйтіп, Айшаның ақ отауында Хазіреті РасулАлланың жан тәсілім болған төсегінің астынан лақат - көр қазылды. Пайғамбарымыз сонда жерленді.

Пайғамбарымызды жерлеуге дайындап жатқан тұста Хазіреті Біләл әуезді әуеніне салып, барынша нәшіне келтіріп азан оқыды. "Әшһәду әннә Мухаммадур-Расулуллаһ" деген даусы азалы халықты еріксіз елітті. Пайғамбар мешітін иін тіресе толтырған мәдиналықтар көз жасын тыя алмай, егілді.

Осы - Хазіреті Біләл Хабашидің соңғы азаны болды. Мұнан соң Хазіреті Біләл азан оқымаған. Сол күні Пайғамбарымыздың мүбәрак денесі жер қойнауына - мәңгілік құтты мекеніне берілді.

Адамзаттың асыл тәжі іспетті, тендессіз тұлғаның ғибратқа толы ғұмырын қолдан келгенше баяндауға тырыстым. Соңғы нүктесін қояр тұста айтарым:

Он сегіз мың ғаламның иесі - Раббымыз! Өзіңнің сүйіктің - Хазіреті Мұхаммедке (с.а.у.) және оның жақын-жуықтарына, асхабына ізгілігіңді және сәлемінді жаудыр! Пайғамбардың жолымен жүріп, сүннетін ұстанғандарды бәледен, жаладан, апаттан сақта, мұқтаждықтарымыздың өтелуіне жәрдемдесіп, жамандық атаулыдан сақта. Сенің назарыңдағы жоғары мәртебені мұсылман баласына нәсіп ет, мына өмірде және ақыретте қайыр-ізгілік бер. Елімізге тыныштық, жерімізге бейбітшілік, халқымызға бақыт нәсіп еткейсің. Жасаған тағат-ғибадаттарымыз бен тілеген бата-тілектерімізді қабыл ет, уа, дұға-тілекті жауапсыз қалдырмайтын Жаратушымыз! Барлық мақтауға күллі әлемнің Раббы Аллаһ қана лайық.

Аллаһым! Пайғамбарымыз Мұхаммедке (с.а.у.) және оның отбасына күн мен түн ауысқан сайын, уақыт - сынап сырғыған сайын, Шолпан жұлдыз туып, таң ағарған сайын салауат жаудыр! Оның (с.а.у.) және пәк шежіресіндегілердің рухына бізден сәлем мен рухани сый ұластыр! Оны (с.а.у.) және бізді махшар мен бақилық өмір басталғанға дейін рахмет пен берекетіңе бөлегейсің. Осы салауатты айтқан сайын бізді, құлдарыңды кешіріп, біліп-білмей жасаған жаңсақтықтарымызды ғафу етіп, ырзығымызды молайта түс.

Аллаһым! Сенің нұрларыңның дәриясы, сырларыңның қайнар көзі, кешіріміңнің бұлағы, тура бағытыңның бағдаршамы, жаратылған әлемнің

күні, мақлұқаттың ішіндегі ең қайырлысы, жаратылыстағылардың ең сүйкімдісі, құлың, сүйіктің әрі елшің, нәбилер мен расулдардың ең ақырғысы, барша адамзаттың шапағатшысы Мұхаммедке (с.а.у.), өзге нәбилер мен расулдарға, оның барлық жақындарына, отбасы мен асхабына, көктегі және жердегі салих құлдарына мейірімінді төк. Олардың бәріне және де бізге разы бол.

Өзіңнің сүйікті құлың, әрі пайғамбарың Мұхаммедтің (с.а.у.) шапағатын бізге, қал-қадарымызша нағыз үммет болуды үміт етіп имандылыққа ұмтылғандарға нәсіп ет!

Әмин. *Әлхамдулилләһи Раббил әламин.*

ПАЙҒАМБАРЫМЫЗ ҮШІН ҚОЛДАНЫЛҒАН СИПАТТАР МЕН АТАУЛАР

1. Алланың сүйікті елшісі
2. Аллаһ Расулы
3. Аллаһтың Нәбиі
4. Ахмед
5. Аллаһтың сүйікті құлы
6. Абдуллаһтың ұлы Мұхаммед
7. Әбул Қасым
8. Әлемдердің мақтаны
9. Екі жиһанның (дүниенің) нұры
10. Мұхаммедул Әмин
11. Нәбиуллаһ
12. Нұрлы Нәби
13. Нұрлытұлға
14. Расулаллаһ
15. Пайғамбарлар саңлағы
16. Пайғамбарлар сәруары
17. Пайғамбарлар сардары
18. Пайғамбарлар падишасы
19. Парасат пайғамбары
20. Пайғамбарлар сұлтаны
21. Парасат падишасы
22. Соңғы пайғамбар
23. Сардар пайғамбар
24. Сәруар пайғамбар
25. Саңлақ қолбасшы
26. Хазіреті Мұхаммед
27. Хақ жолының хабаршысы
28. Хатамул-Әнбия
29. Хақ Хабибі
30. Хабибуллаһ

КЕЙБІР АТАУЛАРДЫҢ ТҮСІНДІРМЕЛЕРІ

- Аллаһтың Хабибі - Аллаһтың сүйіктісі.
- Аләһис-сәлам - Кез келген пайғамбар есімі аталғанда "Оған сәлем жаусын" деген мағынада айтылатын тіркес.
- Ақса мешіті - Иерусалимдегі көптеген пайғамбарлардың тұрағы болған қасиетті орын. «Бәйтул Мақдис» деп те аталатын бұл мешіт дүние жүзіндегі Қағбадан кейінгі екінші құрылыс.
- Асры саадат - Бақытты ғасыр. Пайғамбар өмір сүрген, Ислам дәуірлеген милади 7-ғасыр.
- Асхаб - сахабалар, Хазіреті Мұхаммедтің үндеуін өз аузынан естіген, мәжілістеріне қатысқан алғашқы мұсылмандар.
- Ахмеди нұр - Болмыс-дүние жаратылмас бұрын Аллаһ құдіретімен Хазіреті Мұхаммедтің символы ретінде жаратқан нұр.
- Ажамдар - Арабтардан өзге ұлт өкілдері.
- Әнсар - Жәрдемші, көмектесуші. Ислами әдебиеттердегі мағынасы Меккеге көшіп келген мұсылмандарды қолдап, көмек көрсеткен мәдиналық мұсылмандар.
- Әһли кітап - Жаратушыдан кітап түскен діннің өкілдері, яһудилер (еврейлер), христиандар.
- Бәдір - Мәдинаның оңтүстік-батысындағы 150 шақырымға жуық қашықтықты орналасқан жер аты. Үлкен жәрмеңкелер осы жерде өткізілетін болған.
- Бәдір соғысы - Милади 624 жылы мүшріктер мен мұсылмандар арасында болған, мұсылмандардың пайдасына шешілген соғыс.
- Бәйтуллаһ - Аллаһтың үйі қасиетті Қағба.
- Ғайып намазы - Мәйіт жоқ жерде қылынатын жаназа намазы.
- Ғафур - Ең кешірімді мағынасында Аллаһтың сипаты.
- Дарул Әркам - 625 жылы Меккеде ең алғашқы мұсылмандар медресесі болған үй. Әркам ибн Әбил Әркам есімді сахабаның үйі.
- Дарул Қурра - Құрралардың, яғни Құран ілімін таратушылардың үйі.
- Дирхәм - 3 грамға тең ауырлық өлшемі.
- Жиһад - Аллаһ жолындағы күрес.
- Жәһил - Надан.
- Жәһилия - Исламға дейінгі Арабстандағы надандық жайлаған кезең.
- Зиннурайн - Қос нұрдың иесі. Хазіреті Османның лақабы.
- Иннә лилләһ уә иннә иләйһи ражи'ун - Бәріміз Аллаһтан келдік, қайтадан Соған ораламыз. Әр мұсылман біреудің дүниеден қайтқанын естігенді осылай дегені жөн.
- Иншааллаһ - Аллаһ қаласа.
- Ила - міндетті түрде орындалатын серт. Фыххтағы мағынасы ер адамның әйелімен жақындаспауға сөз беруі.
- Исра - түнгі сапар. Пайғамбарымыздың жеті қат көкке көтерілуі.
- Истилам - Қағбадағы қасиетті қара тасты сүю немесе соның ырымын жасау ғұрпы.
- Ихрам - Қажылыққа барғандар үстіне оранатын арнайы тігіссіз киім.

- Куәлік кәлимасы - Иманның бірінші шарты "Әшһәду ән лә иләһа иллаллаһ уә әшһәду әнна Мұхаммедун абдуһу уә расулуһу".

- Кусуф намазы - Күн тұтылғанда оқылатын екі рәкаттық намаз. Азан, камат оқылмайды.

- Құба - Мәдина маңындағы Пайғамбарымыз ең алғаш түскен ауыл. Хижреттен кейін тұңғыш мешіт осында салынған.

- Құрра - Құран ілімін таратушылар.

- Қасида - Көлемі он бес бәйіттен кем болмауға тиіс мадақ жыры.

- Құдси хадис - Мағынасы пайғамбарымызға Аллаһ тарапынан білдірілген қасиетті хадис.

- Лат - Жәһилия кезеңінде араб мүшріктері табынған үжен пұт.

- Муһажир - Көшіп келуші. Меккеден Мәдинаға көшіп барған мұсылмандар осылай аталған.

- Мұхаммедул-Әмин - Сенімді Мұхаммед. Пайғамбарлық келместен бұрын шыншылдығымен танылған Хазіреті Мұхаммедті мүшріктер осылай атаған.

- Мүшрік - Бір Жаратушыға ортақ қосушы.

- Мумин - иман келтірген адам.

- Мәхир - Үйленетін кезде ері тарапынан қалыңдығына міндетті түрде берілуге тиіс белгілі мөлшердегі ақша не алтын.

- Миһраб - Мешіттегі құбыла тарапын білдіретін қабырғадағы арнайы ойық жер, имамның намаздағы орны.

- Мүршид - Хақиқат жолын түсіндіруші, таратушы.

- Мужаһид - Аплаһ жолында жиһадқа қатысушы.

- Мунафиқ - Сырттай мұсылман көрініп, іштей сенбейтін екі жүзділер.

- Муқауқыс - Сол кезеңдегі Мысыр билеушілері осылай аталған.

- Миғраж - Пайғамбарлығының оныншы жылында жүзеге асқан таңғажайып мұғжиза, Хазіреті Мұхаммед Миражда көкке көтеріліп Аллаһпен сөйлескен.

- Мұғжиза - Аллаһтың құдіретімен жүзеге асатын, адамдардан тек пайғамбарларға ғана тән таңғажайып құбылыс.

- Нәжаши -Хабашстан (Эфиопия) билеушілері осылай аталған.

- Нәби - Пайғамбар.

- Расул - Хабаршы. Жаратушыдан кітап алған пайғамбар.

- Расулаллаһ - Аллаһтың хабаршысы, Хазіреті Мұхаммед.

- Рахим - Өте рақымды деген мағынада Аллаһтың сипаты.

- Рухул Құддыс - Аллаһтан пайғамбарға хабар жеткізуші Жебірейіл періштенің бір атауы.

- Риуаят - Ұрпақтан ұрпаққа жеткізілетін нақты мәлімет.

- Рум - Византия.

- Рәфиқул-А' лә - Ұлы Дос - Аллаһ.

- Салих - Шын берілген. Тақуа.

- Садық - Дұрыс. Шыншыл. Бар ықыласымен берілген.

- Сыддық - Шын берілген.

- Сай (сағи) ғұрпы - Қажылықта Сафа, Мәруа төбелері арасында жеті рет жүріп өту ғұрпы.
- Суффа - Ағаштан жасалған қос, баспана.
- Суффа асхабы - Хижреттен соң пайғамбар мешіті жанынан салынған арнайы суффада тәлім алған сахабалар.
- Сәжде аяты - Құранда арнайы белгімен көрсетілген аят, ол оқылған сәтте сәждеге жығылу керек.
- Саллааллаһу аләйһи уә сәллам - "Аллаһтың салауаты мен сәлемі Оған жаусын" деген мағынада Хазіреті Мұхаммедтің аты аталған жерде айтылуға тиіс тіркес, (с.а.у.) түрінде пайғамбар есімінен соң жазылады.
- Сахаба - Мұхаммед пайғамбардың үндеуін өз аузынан естіген жолдастары.
- Тәухид - Аллаһтың бірлігіне сенім.
- Тәлбия - Қажылық кезінде айтылатын "Ләббәйк Аллаһумә ләббәйк..." деп басталатын дұға.
- Узза - Мүшріктердің пұты.
- Уәжіп - Исламда жасалуға тиісті амал.
- Умра - Кіші қажылық. Қажылық мерзімінен тыс уақытта ғұрыптарды сақтай отырып жасалған Қағба зияраты.
- Ухуд соғысы - Милади 625 жылы хижреттен соң мұсылмандар мен мүшріктер арасында болған, мүшріктер пайдасына шешілген шайқас.
- Уәсуәса - Шүбә, күдік. Шайтанның азғыруы.
- Шірк - Бір Жаратушыға ортақ қосушылық.
- Халифа - Хазіреті Мұхаммедтен соң оның өкілі болып, мұсылмандарға имамдық жасаушы.
- Хикмет - Даналық. Данышпандық.
- Хұтба - Имам тарапынан жұма, айт намаздарынан соң айтылатын уағыз-насихат.
- Хауари - Хазіреті Иса пайғамбардың серіктері.
- Хусуф намазы - Ай тұтыжанда оқылатын намаз.
- Хатамул Әнбия - Пайғамбарлардың соңғысы.
- Харам мешіті - Қағбадағы мешіт.
- Хажарул әсуад - Қағбаның бір бұрышындағы қасиетті қара тас.
- Хылфул Фудул - Дәріптелгендердің анты. 591 жылы меккелік игі жақсылар тарапынан жазықсыз жәбірленгендерге көмектесу мақсатымен құрылған қоғам.
- Ханиф, ханифтік - Жаратушының білдіруімен Хазіреті Ибраһим пайғамбар ұстанған ибадат ету ғұрпы.
- Хижра жыл санауы - Пайғамбарымыздың Мәдинаға көшіп барған кезінен басталатын жыл санауы. Милади 622 жыл хижри 1 жылға сәйкес келеді.
- Фәй - Дін дұшпандарынан ұрыс-керіссіз олжаланған мүлік.
- Фижар шайқасы - Арабтар соғысуға тиым салынған айларда болған шайқастарды жамандық деген мағынада осылай атаған. Төртінші Фижар шайқасы қан дауынан бастау алған.

- Фәтрат кезеңі - Алғашқы дін бұзылып, жаңа пайғамбар келгенге дейінгі аралық кезең.
- Илхам - Аллаһ тарапынан берілетін ерекше шабыт, ілім.
- Ясриб - Мәдина қаласының ежелгі атауы.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР:

1. Абай. Қара сөз. Поэмалар. Алматы. 1993
2. Ахмед Ибни анбал. Мүснәд. 1-6 т. Бейрут. 1978
3. Алгүл Хусейн. Ислам тарихы. 1 т. Истанбул.
4. Ахмет Жевдет Паша. Қыссасул Әнбия уә тауарихы хулафа. Истанбул, 1966.
5. Әбу Дауд. Сүнән. 1-10 т. (Түрікше аудармасы: Йениел Н.) Истанбул. 1987-1991
6. Әл-Бути М.Саид Рамазан. Фыкхус-сире. (Түрікше аудармасы: Нар Ә. Актепе О.) Истанбул.
7. Бәлазури Әбул Аббас Ахмед ибни Яхия. Әнсабул Әшраф, т.1, Мсыр, 1959.
8. Бұхари Әбу Абдуллаһ Мұхаммед Ибни Исмаил. Әл Жамиус Сахих. 1-3 т.
9. Данишменд Исмаил Хами. Османлы тарихының хронологиясы. Истанбул, 1972.
10. Дикмен М. Атеш Б. Пайғамбарлар тарихы. Истанбул, 1981.
11. Житие пророка Мухаммеда. Москва. 1992. ПК. Сантлада
12. Ибни Маже Әбу Абдуллаһ Мұхаммед Ибни Язид. Сүнән. (Түрікше аудармасы: Хатипоглу Х)
13. Ибни Хажар Шихабуддин Әбул Фадыл. Әл Исаба фи темйизис сахаба. 1-4 т. Бағдат.
14. Ибни Кәсир. Әбул Фида Исмаил. Тафсирул Құранил азим. 1-4 т. (Түрікше аудармасы)
15. Ибни Хишам Жамаладдин. Әс-сиратун-нәбәууия. 1-2 т.
16. Касталани Ахмет. Әл Мәуахибул ләдунния. (Түрікшеге аудармасы: Шайыр Абдулбаки) 1-2 т. Истанбул.
17. Кескиоглу О. Сиары Нәби. Анкара. 1993
18. Көксал М.А. Хазіреті Мұхаммед және Ислам. Истанбул. 1981.
19. Құран Кәрім. Қазақша мағына және түсінігі. Халифа Алтай.
20. Құран кәрім. Түрікше мағынасы мен түсіндірмесі. Профессор Суат Иылдырым. Истанбул. 1998.
21. Құдайбердіұлы Ш. Мұсылмандық шарты. Алматы. 1993
22. Лутфуллаһ А. Хайаты Мұхаммед. Истанбул.
23. Нәсаи Әбу Абдуррахман Ахмед. Сүнән. т. 1-6 т. (Түрікшеге аудармасы: Буйукчынар А.М.) Истанбул. 1984
24. Нәсафи Абул Баракат. Мәдарикут тәнзил уә хақайыкут Тәуил. 1-4 т. Бейрут.
25. Нүрси Б.С. Ишаратул и'жаз. Истанбул. 1980.
26. Пәксу М. Пайғамбар ахлағы. Истанбул. 1993
27. Субки Абдуллатиф. Әл Уахи иләррасул Мұхаммед. Каир.
28. Суруч С. Пайғамбарымыздың өмірі. 2 т. Истанбул. 1998
29. Табари Мұхаммед Ибни Жәрир. Тарих. 1-6 т. Бейрут.
30. Тәурат.
31. Термези. Әбу Иса Мұхаммед ибни Абдуллаһ. Сүнән. 1-14. (Түрікшеге аудармасы: Молламехметоглу 0.3.)

32. Шафак Ә. Өзжан Р. Фыхх. Истанбул 1992.
33. Ширвани Х.Х. Исламда саяси пікір және басқару. (Түрікшеге аударған Кушшу Кәмал) Истанбул.
34. Хамидуллан Мұхаммед. Ислам пайғамбары. 1-2 т. Истанбул.
35. Языр М.Х. Хақ тілі - Құран тілі. т.1-8, Истанбул.1992.

[illegible]

Дамира Өмірзаққызы Ибрагим
АДАМЗАТТЫҢ АСЫЛ ТӘЖІ
Мұхаммед (с.а.у.) пайғамбардың өмірі
МЕККЕ - МӘДИНА КЕЗЕНДЕРІ

Редакторы: Қайрат Жолдыбайұлы
Көркемдеуші редакторы: Бекболат Алтынбекұлы

"Алтын қалам" баспасы
тел.: (3272) 42-92-29

Басуға 21.12.04. қолқойылды. Пішімі 60х90'/16. Офсеттік қағаз. Баспа табағы
37,5. Таралымы 3000 дана. Тапсырыс № 1311.
ЖШС РПИК «Дәуір» 480009 Алматы қаласы, Гагарин данғылы,93. Тел.: 42-
36-31,42-07-90,

Ол (с.а.у.) өзіне дейінгі бүкіл пайғамбарлардың жоғары қасиеттері мен
ұлы жолын жалғастырушы, толықтырушы әрі тәмамдаушы ретінде келді.

Ол (с.а.у) келмес бұрын дүниенің халі мүшкіл, адамзат өмірі түнекте
болатын. Оның (с.а.у.) нұры күллі ғаламға сәуле боп төгілді. Мұхаммедтің
(с.а.у.) келуімен көңілдерді перделеген қараңғылық серпіліп, саналарды
тұмшалаған тұман сейілді. Иман кәусарына қаныққандар жаратылыстың
мәнін ұға бастады.

Небары жиырма үш жыл ішінде Ол (с.а.у) екі дүниеде өшпейтін
өлмейтін киелі мұра қалдырды. Арадан он төрт ғасыр өтсе де, Оның (с.а.у.)
мирасын жүрек түкпірінде сақтаған түрі мен тілі басқа бір жарым
миллиардтан астам үмметінің қатары күннен күнге көбейе түсуі осының
айғағы. Оның үмметі күн сайын есімін атап, Оған салауат айтып қана
қоймай, өмір жолын, мінез-құлқын өнеге етіп келеді.